

מסכת נדרים (מ)

● פרק ראשון - כל כינויי ● פרק שני - ואלו מותרים ● פרק שלישי - ארבעה נדרים ● פרק רביעי - אין בין המודר ● פרק חמישי - השותפין ● פרק שישי - הנודר מן המבושל ● פרק שביעי - הנודר מן הירק ● פרק שמיני - קונם יין ● פרק תשיעי - רבי אליעזר ● פרק עשירי - נערה המאורסה ● פרק אחד עשרה - ואלו נדרים

פרק ראשון - כל כינויי

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג. יג.

פרק שני - ואלו מותרים

י. י. טו. טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ.

פרק שלישי - ארבעה נדרים

כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז.
כז. כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא. לא. לב. לב.

פרק רביעי - אין בין המודר

לג. לג. לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח. לט. לט.
לט. מ. מ. מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד. מד. מה. מה.

פרק חמישי - השותפין

מה. מה. מז. מז. מח. מח.

פרק שישי - הנודר מן המבושל

מט. מט. נ. נ. נא. נא. נב. נב. נג. נג.

פרק שביעי - הנודר מן הירק

נד. נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז. נח. נח. נט. נט. ס. ס.

פרק שמיני - קונס יין

ס :סא .סא :סב .סב :סג .סג:

פרק תשיעי - רבי אליעזר

סד .סד :סה .סה :סו .סו:

פרק עשירי - נערה המאורסה

סז .סז :סח .סח :סט .סט :ע .ע :עא .עא :עב .עב :עג .עג
עג :עד .עד :עה .עה :עו .עו :עז .עז :עח .עח :עט .עט.

פרק אחד עשרה - ואלו נדרים

עט :פ .פ :פא .פא :פב .פב :פג .פג :פד .פד :פה .פה :
פו .פו :פז .פז :פח .פח :פט .פט :צ .צ :צא .צא :

פרק ראשון - כל כינויי

דף ב - א

מתני כל כינויי נדרים כנדרים וחרמים וחרמים ושבועות ושבועות כשבועות ונזירות כנזירות האומר לחברו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה חוכך בזה להחמיר :

רש"י מתני' כל כנויי נדרים כנדריים. דעיקר נדר דכתיב בתורה (במדבר ל) איש כי ידור נדר לאמר קרבן שאני אוכל כך או קרבן שאני נהנה כך ואם אמר בלשון אחר ככינוי נדר כדקתני לקמן קונם שאני נהנה כך או קונם שאיני נהנה כך לאם כינה לקרבן בהני לשונות נמי מיתסר זהו כנדריים כמו שאסור גבי קרבן וכן כנויי חרמים כחרמים וכן כנויי שבועות כו' מפרש לקמן: מודר אני ממך. כלומר הרי עלי כנדר מה שאני נהנה ממך או א"ל מופרשני ממך בהאי לשון או אמר מרוחק אני ממך דמשמע דמיתסר נפשיה ולא מיתהגי מיניה וכל הגי כיון ללא מפרש ממך לנדר ללא מידכר ציה שום לשון קרבן הויין ידות: מנודה אני כך. כמו שאם היה בנידוי לאסור ליה לישא וליתן בהדיה כך אסר נפשיה עליה: ר"ע היה חוכך בזה להחמיר הוה מחכך להחמיר לאסור נמי דענין נדר הוא ולא צריך ליה: (רש"י)

תוספות מתני' כל כנויי נדרים כנדריים וחרמים כחרמים. כינוי זהו שם שפל (נ"א טפל) כדאמרי' המכנה שם לחברו ה"נ כנויי נדרים דעיקר הנדר הוא כשמתפס החפץ בדבר הנדור כמו דאמר הרי עלי ככר זה כהקדש ועל ככר אחר אומר יהא כזה זהו נדר כדאמר פרק ג' דשבועות (ד' כ) עד שידור בדבר הנדור והני לישני כעין נדר הן ולקמן בשילהי פירקין קאמר ר"ל לשון שבדו חכמי' ולהכי תקינו כנויי דלא לימא קרבן לה' דזימנין דאמר לה' ולא אמר לקרבן ומפיק שם שמים לבטלה ור' יוחנן אמר לשון נכרים דבלשונם כשנודרין נדר אומרים הכי וקשה למ"ד לשון נכרים אמאי נקט הני לישני לימא בכל הלשונות שהם נודרים בלשונם יהא נדר ואומר ר"י ודאי אם יהא כלשונם יהא נדר אחרי שהם מבינים והני דמתני' אפי' לא יבינו האי לשון הרי הוא נדר ולמ"ד לשון שבדו חכמים קשה דה"נ כנויי נזיר בדו חכמים והיכי יביא קרבן על לשון חכמים ובנדריים לא קשה אי עבר בבל תאחר על לשון חכמים וי"ל דהא דאמר ל' בדו לא קאמר אלא גבי נדרים אבל לא גבי נזיר וכן מוכח בגמרא דפריך הניחא למ"ד לשון נכרים אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מאי איכא למימר ובמס' נזיר דקאמר כל כנויי נזירות כנזירות לא פריך כה"ג בגמ' ואור"י דאין זו ראייה דרגילות הוא להאריך במקום אחד ולקצר במקום אחר ועל לשון שבדו חכמים נמי הוי נזיר דכיון דתקינו חכמים שנודרין בהני לישני הוי כעיקר נזירות ויש. כח בידיהם לעשות תקנתן כעיקר נזירות ועוד י"ל כיון שתיקנו חכמים הני לישני כוונת הנודר לנדר גמור וגמר בלבו לעשותו כעיקר הלשון: **וחרמים** כחרמים. תימה למ"ד סתם חרמים לכהנים אם ירצה להחרים לבדק הבית יצטרך לומר חרם לה' וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם והא כל הכנויים אינם אלא משום שלא יזכיר שם שמים לבטלה שאחרי הכנויים אלו אינו רהוט לומר לה' כמו אם יאמר

קרבת דאז הוא רהוט לומר לה' וי"ל שאם ירצה להחרים לבדק הבית יאמר חרם לבדק הבית: **ושבועות** כשבועות. שבותה שבוקה מפרש לקמן וקשה דשילהי פי' שבועת העדות (דף לה) קאמר יתן ה' אותך לאלה ולשבועה נאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה מה להלן בשם אף כאן בשם וכן ריש פי' שבועת הדיינין (דף לח) קאמר כמאן כר' חנינא דאמר בעינן שם אפי' תימא רבנן דאמרי בכינויין אבל (לא) בלא כינוי דשם לא מחייב וכן קשה התם דאמרי' במס' שבועות (דף יט) שבועה שלא אוכל שבועה שאוכל לך אסור ואור"ת הא דבעינן שם או כינוי במושבע מפי אחרים אבל מושבע מפי עצמו מצי אסור נפשיה בלא שום כינוי: **ונזירות** כנזירות. תימא אמאי לא תנא איסורי כאיסורי והקדשות כהקדשות וכו' וי"ל דלמ"ד לשון נכרים לא נמצא להם לשון נכרים אלא בהני דתנא ולמ"ד לשון שבדו חכמים צ"ל דלהכי לא תנא דלא כתב ערך לה' איסור לה' הקדש לה' כמו דכתיב חרם לה' וקרבת לה': **האומר** לחבירו מודר אני ממך. הני ידות מיקרו שאינו גומר דבריו אלא מתחיל והוי ידות כמו יד לכלי ומפרש בגמ' אמאי שבק בכינויין דמיירי בהון ומפרש ידות דלא איירי בהון: **שאני** אוכל לך. יש דגורסין ביו"ד שאני אוכל לך וקשה דהא אין נדרים חלין אלא על דבר שיש בו ממש ושמה מיירי דמסרבין בו לאכול ואומר שאני והוי כמו קונם שאני אין אור"י דבגמ' משמע דבמידי דמאכל אף שאני ביו"ד לא קרי בזה דבר שאין בו ממש ולא דמי לשאני ישן דאמר לקמן (דף יד) [דהוי] דבר שאין בו ממש דהתם אין בו ממש לא בדבור ולא בשינה אבל הכא מ"מ במאכל שהוא מזכיר יש בו ממש והוא קונם המאכל עצמו ענין זה שאני אוכל וא"ת מהו עיקר הנדר בשלמא חרמים הוא עיקר מן החרם ושבועות מן השבועה וי"ל שנדר עצמו הוא עיקר דאמר כבר זה עלי נדר וכן משמע מתני' כינוי נדרים כנדרים וקרא נמי מוכח כי ידור נדר ולא נראה דא"כ מאי קאמר התם מודר אני ממך אדרבה הוא עיקר הנדר ועוד קשה דקאמר קונם קונח קונס הרי זה כינוי לקרבן הוה ליה למימר לנדרים לכך נראה לפרש דעיקר הנדר כשהוא אומר כבר זה עלי קרבן וכי ידור נדר אתי למימר דבעינן שידור בדבר הנדור: (תוספות)

ר"ג מתני' כל כנויי נדרים. נדר הוא באחד משני ענינים אם נדרי הקדש שהוא מקדיש לבדק הבית או למזבח ובענין זה אינו יכול להקדיש אלא מה שהוא שלו ואיסורו כולל כל אדם או נדרי איסור שאסור על עצמו דברים המותרים ובענין זה יכול לאסור אפילו נכסי חבירו עליו ואין איסורו שוה לכל. ומס' זו היא בענין נדרי איסור שמה ששנה כאן חרמים כחרמים היינו משום שלשון חרם כשם שהוא כולל חרמי בדק הבית כך הוא כולל נדרי איסור כדתנן לקמן (דף מז:): הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם המדיר אסור ומשום האי גוונא תנא חרמים הכא דאילו חרמי בדק הבית לא שייכי בהאי מס' אלא בסדר קדשים. ונדרי איסור הם באחד משלשה דרכים. עיקר הנדר. וכנויו. וידות. עיקר

הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפיסו בדבר אחר בין שלא התפיסו זהו נדר האמור בתורה. אלא דהיכא שהתפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכדאמרינן בריש פרק שבועות שתיים בתרא (שבועות דף כ:): מאי טעמא דאמר קרא כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור כלומר שאע"פ שנדר חל בלא התפסה אפי"ה אם התפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכמו שכתבתי שם בס"ד. הלכך היכא שהתפיס ואמר הרי כבר זה עלי כקרבן חייל נדריה ועיקר נדר הוא זה. וכינויו הוא שבמקום קרבן יאמר קונם קונח קונס וכל שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי כבר זה והיינו דתנן כל כנויי נדרים כנדרים ובהני כנויין פליגי ר' יוחנן וריש לקיש בגמרא דר"י אמר לשון נכרים הם ור"ל אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודרים בו ולר"י דאמר לשון נכרים הם ודאי הנודר בהם כנודר בעיקר קרבן שהנדרים נאמרים הם בכל לשון. ואפי"ה לר"ל נמי דאמר שהם לשון שבדו להם חכמים הרי הם ג"כ כנדר גמור מדאורייתא שהרי כל הלשונות אינן אלא הסכמת אומה ואומה ולא גרעה הסכמת חכמים ז"ל מהסכמתם הלכך הוה להו מדאורייתא. וה"נ משמע בריש נזיר דפרכינן אמתניי פתח בכנויין ומפרש ידות ומשני תנא כי פתח פתח בעיקר קרבן והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא. אלמא דלכ"ע כנויין דאורייתא לחיובי עלייהו קרבן דאי לר"ל לא מחייב עלייהו קרבן ה"ל למימר התם הניחא למ"ד כנויין לשון נכרים הם אלא למ"ד לשון שבדו להם חכמים מאי איכא למימר כדאיתמר בסוגיין דהכא אלא ודאי משמע דלכ"ע כנויין דאורייתא. ואיכא למידק לר"י דאמר לשון נכרים הם מאי שנא דפריש הנך לישני דקונם קונח קונס טפי משאר לישני לימא הנודר בכל לשון נדרו נדר. והנכון שראיתי בזה הוא מה שפי' החכם הגדול ר' יהודה ברי' חסדאי ז"ל דרבותא אשמעינן דלא מבעי בלשונות נכרים שהם לשונות גמורים שהנודר בהם נדרו נדר. שאפי"ה בלשונות שאינן גמורים כגון אלו דקונם קונח שהרי לשון הקודש הוא אלא שנשתבש וסד"א שהנודר בהן לא יהא נדר כיון שאינן לשון גמור בפ"ע קמ"ל דכיון שהנכרים מדברים בהם אע"פ שאינו מעיקר לשונם אלא משיבוש שהוא בידם הרי הוא נדר גמור וכ"ש שאר לשונות הנכרים ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי וה"ט נמי דקרי להו כנויין כלומר שהם מלשון נדר אלא שהוא מכונה כמו המכנה שם לחבירו. אלו הם כנויי נדרים. וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדבור [הוי כאילו] נודר כל השלמות הדבור כאדם האוחז כלי בבית יד שלו ומטלטלו כולו ומש"ה חייל נדרא ולקמן מפרש להו לידות: **וחרמים** כחרמים. כלומר שהאומר נכסים אלו עליו חרק חרף הרי אלו כאילו אמר נכסים אלו עליו חרם והם אסורים עליו: **ושבועות** כשבועות. כלומר דכינוי שבועה הרי הוא כשבועה וחיילא ומהא שמעינן דשבועה לא בעיא שם אלא כיון שאמר שבועה או שבותה שהיא כנויה שלא אוכל כבר זה אסור לאכלו דמתניי בכה"ג עסקינן. דאי

בשהזכיר את השם מאי איריא משום כנוי שבועה תיפוק לי משום הזכרת השם דאפילו בלא שבועה ובלא כנוי הוי שבועה. והראיה מדאמרינן בפי' אין מעמידין (ע"ז כח.) לאלהי ישראל לא מגלינא וכדאי' התם. ולקמן נמי במכילתין (דף כב:) אמרי' מארי כולא לא טעימנא. ועוד דלמ"ד כנויין לשון שבדו הם להכי תקנו כנויין בשבועה כי היכי דלא לומר שבועה לה' כדמוכח בגמ' אלמא כל שהזכיר שבועה או כנויה אפי' בלא הזכרת השם מהני. ואיכא לאקשווי מדאמרינן בפי' שבועת העדות (שבועות לה:): דשבועת העדות בעיא שם וכדילפינן התם אלה אלה מסוטה. תירץ ר"ת ז"ל דה"מ במושבע מפי אחרים דהא מסוטה גמרי' לה שמושבעה מפי כהן אבל במושבע מפי עצמו לא בעי' שם. ותמהני עליו פה קדוש איך אמר דבר זה דהא אמרינן בס"פ שבועות שתיים בתרא (שם דף כט:): דהמוציא אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי וילפי' לה מסוטה דכתיב ואמרה האשה אמן אמן כלומר והוא כמושבעת מפי עצמה וכמו שפרש"י ז"ל שם ובפי' שבועת העדות (שם דף ל.) דאי לא אפי' מושבעת מפי אחרים לא הויא. וה"ט דתנן התם דאע"ג דבשבועת בטוי דמושבע מפי אחרים פטור כל היכא שענה אמן חייב וכיון שכן דמסוטה גמרינן הוה לן למימר דאפי' מושבע מפי עצמו ליבעי שם ולפיכך לא ירדתי לסוף דעתו בזה. ועוד הקשו עליו דהתם משמע דאפי' במושבע מפי אחרים לא בעי' שם דתנן התם (דף לה.) משביעני עליכם אוסרכם אני וכו' הרי אלו חייבים ומסיק אביי דה"ק משביעני עליכם בשבועה אלמא בלשון שבועה בלחוד סגי ואע"פ שרש"י ז"ל פי' שם במילתיה דאביי דמיירי כשהזכיר את השם אין זה במשמעות הלשון אלא עיקרן של דברים דההיא דאמרינן דשבועת העדות בעיא שם ר' חנינא בר אידי היא דגמר אלה אלה מסוטה אבל רבנן לא בעו לא שם ולא כנוי וכדמוכחא מתני'. וכי תנן התם ובכל הכנויין הרי אלו חייבין. לאו דבעיא שם או כנוי אלא לומר דמשביע בכנוי כמשביע סתם ומהני ולא כמשביע בשמים ובארץ דתנן התם דפטורין. אלא שהראב"ד ז"ל אמר דלענין מלקות אינו לוקה אלא בהזכרת השם דבכולהו לאוי דשבועה שם כתיב בהו לא תשא את שם ה' לא תשבעו בשמי אבל לענין איסורא בלא שם נמי איתא: **ונזירות** כנזירות. כלומר שהאומר הריני [נזיק] פזיח כאומר הריני נזיר: **האומר** לחבירו מודרני ממך וכו'. מפרש בגמרא דהיינו ידות ומפרשים נמי דהכי קתני מודרני ממך שאני אוכל לך או מודרני ממך שאני טועם לך וכן במופרשני מרוחקני והווי ידות משום דלא מסיק דבוריה למימר כקרבן. אי נמי דלא אמר איסורא בהדיא: **שאני** אוכל ושאני טועם. אית דגרסי הכי בלא יו"ד ואית דגרסי שאני ביו"ד. ויתבאר בגמרא בס"ד (דף ד: ד"ה אלא): (ר"ט)

הש"א מתני': כל כנויי נדרים כנדרים. מה שאינו עיקר השם קרוי כנוי, ועיקר הנדר הוא שיתפוס דבר שאוסר על עצמו עכשיו בדבר הנדור כבר כדאיתא בגמרינן צפרקין (לקמן יג, א) ובצבועות (כ, ב). והלכך עיקר נדר הוא שאומר הרי עלי ככר זה כקרבן,

וכנוי נדרים הוא שיאמר כבר זה עלי כקונם או קונם עלי. ובגמרא (לקמן י, א) פליגי בהו ר' יוחנן וריש לקיש, דר"י סבר לשון עכו"ם הם ור"ל סבר לשונות הם שצדו להם חכמים להיות נודר בהם. ולמאן דאמר לשון שצדו להם חכמים, איכא למימר שאין הכינויין כנדרים לקרבן ולמלקות, וכינויין כנדרים לאסור קאמר ולעבור עליהם צבל יחל דרבנן. ואיכא למימר דאפילו למלקות ולעונשין משום דכיון דתקנו חכמים לשונות אלו חזרו להיותן כלשון נדר גמור. ומסתברא דודאי משמע דכי היכי דפליגי בכינויי נדרים הכי נמי פליגי בכינויי נזירות וכדמשמע נמי לקמן (י, א) ואלו בכינויי נזירות אקשינן בפרק קמא דנזיר (ב, א) כדאקשינן הכא ולפרש כינויי נזירות ברישא ופרקינן אלא היינו טעמא דידות הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבא ליה וליפתח בהו ברישא תנא כי מתחיל מתחיל בעיקר קרבן ולענין פרושי מפרש ידות תחילה אלמא כינויין מביאין קרבן עליהם. ולכאורה ההיא ודאי אתיא אפילו כריש לקיש, דאי לא ליקשי כדמקשי הכא, הניחא למאן דאמר לשון עכו"ם הם אלא למ"ד לשון שצדו חכמים מאי איכא למימר. והדין נותן שהרי כל הלשונות אינן אלא מוסכמות, ואף אלו כיון שהסכימו עליהם חכמים מי שנודר בהם מתכוין לנדר גמור, כנודר באחד משאר הלשונות שצדו להם כל עם ועם לשונו, אבל למ"ד לשון עכו"ם הם איכא למידק אם כן למה פרט התנא אלו ליתני הנודר בכל לשון נדרו נדר. ותירא בתוס' (ד"ה כל כינויי) דודאי כל שנדר בכל לשון שהוא מבין נדריו נדרים, אבל הני דמתני' אף על פי שאינו מבין משמעות הלשון חל הנדר, ואיני יודע טעם לדבריהם, שאם נדר באחד משאר הלשונות ומתכוין לנדר אף על פי שאינו מבין משמעות הלשון, מכל מקום חל הנדר דפיו ולבו שוין [הן] ואם אתה מצריכו להבין משמעות הלשון ממש ולא קרינן פיו ולבו שוין עד שיבין משמעות הלשון ממש, אף בקונם וקונח לא יהא נדר ומאי שנא הני. ומסתברא דאין הפרש בין אלו לשאר הכינויין אלא שאלו היו ידועין אלכלם והכירום וה"ה לכל השאר. ואין להקשות מפני מה הוצרכו להזכיר מהם כלל, שאין מן התימה אם למדו [בשיטתם] נוסף: וגילו אלו] קצת מן הלשונות שיש במשמען לשון נדר שאלו נדר אחד בהם שידע ויכיר שהם לשון נדר נדריו קיימין. ועוד דלמא הוצרכו לשנות כך לומר כך שאלו הם כנויין ואסורין אבל מקנמנא מקנחנא מקנסנא מותרין לפי שאינן כנויין אלא כנויי כינויין, וכדאיתא בגמרא (לקמן ו, ב). ומה שקראום כנויין אע"פ שהם עיקר הלשון בלשון העכו"ם, שמא מפני שעיקר הלשון הוא לשון התורה ושאר הלשונות כנויין לו. שבעות כשבעות. ומפרש בסמוך (לקמן י, ב) כנויי שבעות שבותה שקוקה. ומשמע

מהכא דלשון שבועה לצד בלא שם ובלא כנוי הוי שבועה, שאילו מזכיר שם בלאו הכי הויא שבועה שאילו אמר בשם פלוני לא אוכל ככר זו או בשם פלוני לא אוכל לך או אוכל לך הרי זו שבועה, ואין צריך לא לשבועה ולא לשבותה. וכן נמי משמע מהא דתנן בסמוך (לקמן ט, א) כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ושבועה, ואוקמה שמואל בגמרא כנדרי רשעים עלי או כנדרי רשעים הריני או כנדרי רשעים הימנו דכיון דאמר כנדרי רשעים הימנו היינו שבועה, אע"פ שאין שם לא שם ולא כינוי. ואיכא למידק דבשלהי שבועת העדות (שבועות לה, א) אמרינן דבעינן שם וכדילפינן לה התם בגזירה שוה דאלה אלה משבועת האלה דסוטה. ובפרק שבועת הדיינין (שם לח, ב) אמרינן כמאן כר' חנינא דאמר בעינן שם, ואפילו תימא רבנן דאמרי בכינויי בלא כינוי מיהא לא מיחייב. ותירץ ר"ת ז"ל (כאן בר"ן) דלא בעינן שם אלא מפני אחרים דומיא דשבועת האלה דסוטה אבל בשאר שבועות לא. והראב"ד ז"ל (הפלאה פ"ב הלכות שבועות הי"ג בהשגות) תירץ דלא בעינן שם אלא בשבועת העדות דגמרינן ליה בגזירה שוה דאלה אלה ובשבועת הפקדון גמרינן בגזירה שוה משבועת העדות דתחטא תחטא, אבל בשאר שבועות לא אשכחן. ואם נאמר בשאר שבועות לחייבו משום שבועת שוה ושבועת שקר משום דבדידהו כתיב שם כדכתיב (דברים ה, י) לא תשבעו בשמי לשקר כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא, וקשיא לי לכלהו הא דתנן בשבועת העדות (שבועות לה, ב) אוסרכם אני מלוא אני עליכם משביעכם אני הרי אלו חייבין, ופירשה רב יהודה באומר משביע אני עליכם בשבועה האמורה [בתורה] אוסרכם אני באיסור האמור בתורה מלוא אני עליכם בצוואה האמורה בתורה. ובודאי הא לא משמע שמזכיר עם אלו שם או כינויין דאם כן למה צריך לומר שבועה האמורה בתורה וצוואה האמורה בתורה הא במשביע אני עליכם בשם פלוני סגי, ואף על גב דלא קמה הא דרב יהודה לאו מהאי טעמא דחינן לה, אלא משום כוונתם אני דכבול באורייתא לא כתיב. ושמא נאמר דכיון דאמר בשבועה האמורה בתורה או בצוואה ואיסור האמור בתורה ובהני כולהו כתיב שם בתורה, הרי זה כמי שהוליא את השם בשפתיו דמי, דומיא דהא דתניא בריש פרק ואלו מותרין לקמן (יד, ב) הנודר בתורה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, כאילו אמר בפירוש ככר זה (כקרבן) [בשיטמ"ק: בקרבן] שכתוב בתורה. ואי נמי נשבע אני בשם שהוזכר בתורה. ומכל מקום קשיא לי מדאוקמה חב"י התם להכי קאמר משביע אני עליכם בשבועה מלוא אני בשבועה אוסרכם אני בשבועה כוונתם אני בשבועה. ואין צריך לומר בשבועה האמורה בתורה, אלא מכיון שאמר בשבועה הרי אלו חייבין

ואף על פי שלא הזכיר את הקס ולא כינויו וכן נראה קס מלשון ר"ח ז"ל, ומיהו רש"י ז"ל פירש קס והוא קיזכיר את הקס עם כל אחד מאלו. (רש"י)

דף ב - ב

גמ' כל כינויי נדרים כנדרים מאי שנא גבי נזיר דלא קתני להו לכולהו ומאי שנא גבי נדרים דקתני לכולהו משום דנדר ושבועה כתיבי גבי הדדי תני תרתין וכיון דתני תרתין תני לכולהו וליתני כינוי שבועות בתר נדרים איידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה לאפוקי שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא פתח בכינויין כל כנויי נדרים ומפרש ידות האומר לחבירו מודר אני ממך ותו ידות אינשי איירי בהון וחסורי מיחסרא והכי קתני כל כינויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים וליפרוש כינויין ברישא ההוא דסליק מיניה ההוא מפרש ברישא כדתנן במה מדליקין ובמה אין מדליקין אין מדליקין כו' במה טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין כו' במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה וכל היכא דפתח לא מפרש ברישא והתנן יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין ואלו נוחלין ומנחילין יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה ואלו טעונות שמן ולבונה יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה תנופה ולא הגשה ואלו טעונות הגשה יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן בכור לכהן ואין בכור לנחלה ואיזהו בכור לנחלה ואין בכור לכהן הלין משום דאוושו ליה מפרש ההוא דפתח ברישא והא במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה דלא אוושו וקתני יוצא גמל

רש"י גמ' מ"ט גבי גזיר דלא קתני לכולהו. דהתם קתני כל כינויי נזירות ותו לא מידי ולא קתני לכל הני דנדרים ושבועות: כתיבין בהדי הדדי. כל נדר וכל

שבועת איסור וכיון לאגב דקתני שבועות קתני לכולהו: וליתני שבועות בתר נדרים. כדכתיבי והדר ליתני לכולהו: למיתסר חפלא. דכי אמר דבר זה עלי בקרבן או בחרם אסר ליה לחפץ עליו ומסום הכי תני להו בהדי הדדי אבל כי אמר שבועה שלא אוכל דבר זה או שאיני נהנה מדבר זה איהו לא אסר לחפלא עליה אלא נפשיה אסר מההוא חפלא: פתח בכינוי ומפרש ידות. לאלתר מודר אני ממך וכו' דהיינו ידות ולכתחילה ה"ל למתני' לפרש כינויין כגון קונם והדר ליתני ידות: ותו. אכתי איכא למיפרך ידות אינסי היכי שכתם התנא ללא קתני וידות נדרים כנדרים: איירי בהו. דודאי לא שכתם להו לידות וחסורי מיחסרה וכו': וליפרוש. אכתי אי בכינויים איירי ברישא ליפרוש נמי ברישא קודם דפריש ידות: ההוא דסליק מיניה. כגון ידות דסליק מינייהו ומפרש להו לאלתר ברישא כדתנן במה מדליקין ונקיט במה אין מדליקין דסליק מיניה וכן כל הגי: וכל היכא דפתח ביה לא מפרש ברישא והתנן יש נוחלין כו'. ומפרש ברישא אלו נוחלין ומנחילין: הלן. פתח ברישא משום. לאושן ליה קתני דיש נוחלין ומנחילין נפישין מהני דלא מנחילין וכן כל הגי משום הכי מפרש להו לאלתר אע"ג דפתח בהו ברישא אבל הכא גבי נדרים וכן במה מדליקין דלא נפישי ההוא דסליק מיניה פתח ברישא ל"א אושן דקתני ארבעה דברי' כגון יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין ומנחילין ולא נוחלין לא נוחלין וכן ככולהו יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו' הואיל ותני כל הגי מתחיל בההוא דפתח ברישא ומפרש יתיה דאם היה מפרש בההוא דסליק מיניה ברישא שמה יסכת את הראשונות אלא פתח בראשון ומפרש להו כסדרן אבל היכא דלא אושן כגון הגי במה מדליקין וכו' ליכא למיחש להו ובמתניתין נמי ליכא למיחש דלא מפרש אלא כינוי וידות והגי חרמים ושבועות ונזיר בהגי ליכא למימר דאושן דהא לא כריך להו למיתני אלא אגב גררא נסיב להו ומסום הכי לא שכתם לקמייתא דלא כריך הכא כל כך דלא הויא עיקר אלא כינוי וידות בלבד וכמאן דלא תני להו לאחריני דמי: (רפ"י)

תוספות ומ"ש גבי נזיר דלא תני כולהו. פי' חרמים ושבועות ונדרים ומשני משום דנדר ושבועות גבי הדדי כתיבי דכתי' איש כי ידור נדר או השבע שבועה אע"ג דגבי נזיר כתיב כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מ"מ עיקר פרשת נדרים לאו התם

כתיב אבל עיקר פ' שבועות ונדר כתיבן גבי הדדי תימה גבי שבועות ליפרוך כי האי ולימא כינוי שבועות כשבועות כי האי דגבי נזיר דמהדר ונקט כל כינוי נזירות כנזירות וי"ל דכיון דלית ביה ידות לא חשו להזכירם: **נדרי** דמתסר חפצא עילויה. דאמר ככר זה קונם עלי שעושה הככר עליו הקדש גבי חרמים נמי אסר חפצא על נפשיה דגלי קרא אשר יחרים [איש לה'] מכל אשר לו (ויקרא כז) משמע דהחפץ יהיה חרם גבי נדרי אע"ג דכתיב כי ידור דמשמע לה דר"ל אגברא מ"מ כתיב כי ידור נדר דר"ל דמתפיי בנדור וזהו החפץ ואע"ג דגבי שבועה כתיב או השבע שבועה מ"מ גלי קרא לא תשבעו דמזהר אגברא וא"ת ומנ"מ אי אסר חפצא עילויה או איהו אחפצא י"ל דלענין זה שאם היה אומר קונם שלא אוכל ככר זה לא אמר כלום וכן אמר גבי שבועה להפך: **ותו** ידות אנשי. פ"י ברישא ליתני ידות נדרים כנדריים ומשני לא אנשי איירי בהון וחסורי מחסרא: **וליפרוש** כינויין ברישא. דהא קאמרת דתני ידות בתר כינויין ולא משמע ליה להגיה המשנה ולומר תני רישא ידות קודם כינויין דלא רצה לשבש המסכתא: **ההוא** דסליק מיניה פתח ברישא. ואם תאמר תקשי ליה מתניתין גופיה דקתני (דף י) כנוי נדרים קודם הוי ליה למתני כנוי [נזירות] קודם דסליק מיניה וי"ל דסליק מקרבן דקתני נדר בנזיר וכו': **יש** מותרות לבעליהן. הך בבא ביבמות מפרש לה ומשני הני משום דאוושן מפרש ההוא דכתיב ברישא ודאג פן יטעה בהן לכך מפרש ההוא דכתיב ברישא ובנזיר נמי איכא כי האי סוגיא ומשני בבמה בהמה באידך ענין בהמה באיסורא איירי מפרש היתר ברישא: (תוספות)

ר"נ גמ' מאי שנא גבי נדרים דתני כולהון. כלומר ואילו במס' נזיר לא תנא אלא כל כנויי נזירות כנזירות: **נדר** ושבועה כתיבי גבי הדדי. דכתיב כי ידור נדר לה' או השבע שבועה: **אידי** דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה. כלומר שאוסר הככר עליו ואומר אכילת ככר זה עלי לאפוקי שבועה דאסר נפשיה מן חפצא. כלומר שאומר שבועה שלא אוכל ככר זה. ומהא משמע דאין שבועה בלשון נדר ולא נדר בלשון שבועה הילכך כל שהחליף של זה בזה אין בדבריו כלום. ואיכא למידק דהתניא בפרקין (דף יב.) איזהו איסור האמור בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר אלמא יש נדר בלשון שבועה דהא שלא אוכל קאמר. ובפ' שבועות שתיים בתרא נמי משמע דיש שבועה בלשון נדר דאמרינן התם (דף כב.) באומר אכילה משתיהן עלי שבועה והא האי לישנא דנדר הוא וקאמר ליה גבי שבועה אלמא מהני. י"ל דהני לישני לאו בדוקא נקיט להו דההוא דאיזהו איסור האמור בתורה לא אתא אלא לאשמועינן דרך איסור ע"י התפסה ומש"ה לא דק בלישניה ולעולם במוציאו בלשון נדר קאמר. וההיא נמי דאמרינן אכילה משתיהן עלי שבועה לאו דוקא דאמר בהאי לישנא אלא דאמר שבועה שלא אוכל שתיהן אלא דהתם אידי דאמר לעיל מינה באומר אכילה משתיהן עלי קונם דהוא לישנא דוקא דנדר אמר נמי אכילה משתיהן עלי שבועה ולא דוקא וכן דעת ר"ח ז"ל והרב בן

מג"ש ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל. ובירושלמי אפליג בהאי דינא דאמרינן התם דר' יודן ורבי מונא סברי אין נדר בלשון שבועה ואין שבועה בלשון נדר ורבי יוסי פליג עלייהו ומשמע דקיימא לן. כרבים. אבל הרמב"ן ז"ל כתב בהלכות נדרים שלו דליכא לשבושי הנך סוגיא ולמימר דלא דייקי בלישנייהו אלא ודאי נדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר מהני מיהו לאו מעיקר נדר ועיקר שבועה דהא אמרינן בסוגיין דנדר ושבועה לא שוין בלישנייהו אלא מדין ידות הוא דמהני דנדר שאמרו בלשון שבועה כיון דפיו ולבו שוין לאסור. שבועה על עצמו אע"פ שלא אמרו בלשון מדוקדק יד מיהא הוי וכן בשבועה שאמר שבועה ככר זה עלי כיון שפיו ולבו שוין לאסור אכילתו מככר זה בשבועה מהני מדין יד אלא דבסוגיין דהכא בעיקר לשון נדר ובעיקר לשון שבועה איירינן: **פתח** בכנויין וכו'. ותו ידות וכו'. נ"ל דהכי פירושא ודאי תנא בכנויין פתח דאפילו אי אמרת דמתניתין מיחסרא לא מיחסרא רישא שאין אדם מחסר בראש דבריו אלא באמצען וכיון דעל כרחיך בכנויים פתח אפילו תנא נמי ידות הוה ליה לפרושא ההוא דפתח בה ברישא. ותו ידות אנשינהו. שכחן שהרי לא הזכירן תחלה כדי שיפרש אותן. ומתרץ קושיא בתרייתא וקאמר איירי בהון וכו'. כלומר חסורי מחסרא: **ולפרוש** כנויין ברישא. כלומר אע"ג דתרצת קושיא בתרייתא מיהו קמייתא אכתי קשיא. ומתרצינן דאורחיה דתנא לפרושי ברישא ההיא דסליק מינה כדתנן במה מדליקין וכו': **וכל** היכא דפתח בה לא מפרש בה ברישא. דקס"ד דכי מתרצינן ההוא דסליק מיניה הוה מפרש ברישא בדוקא קאמרינן דאי ליכא קפידא במילתא. ה"ל לתנא למתנינהו לכולהו בחדא גוונא ומשום הכי מקשי: **והתנן** יש נוחלין ומנחילין. היינו האב את הבנים. נוחלין ולא מנחילין היינו האיש את אמו: **מותרות** לבעליהן ואסורות ליבמיהן. מפרש בפרק יש מותרות כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול. מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן. כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט: **טעונות** שמן ולבונה. מפרש בפרק כל המנחות מנחת הסלת והמחבת והמרחת. שמן ולא לבונה. מנחת נסכים: **טעונות** הגשה. שיגיש הכהן את המנחה בקרן דרומית מערבית דכתיב (ויקרא ו) זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה'. ומפרשי' בפי' היה מביא דהיינו קרן דרומית מערבית: **תנופה**. כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף: **טעונה** הגשה ואינה טעונה תנופה. היינו מנחת חוטא. טעונה תנופה ואינה טעונה הגשה. היינו לוג שמן של מצורע ואשמו והביכורים: (ר"ט)

כש"א איילי לתנא נדרים למיתסר חפלא עליה וכו'. לאפוקי שבועה למיתסר נפשיה אחפלא. מהא איכא למידק דלעולם אין נדר בלשון שבועה ולא שבועה בלשון נדר והלכך לא גרסי' במתני' שאיני אוכל לך דשאני היינו לאסר נפשיה אחפלא והיינו שבועה ולא

נדר, אלא שאני גרסינן כלומר מה שאני אוכל לך יהא עלי כקרבן או מרוחק אני ממך
שיהא כקרבן מה שאוכל לך, והא לתנן קונס פי מדבר עמך, ופרישנא בגמרא דהוי ליה
כמאן דאמר יאסר פי לדבורי, הא נמי מיתסר חפלא אנפשיה הוא דהכא קאמר יאסר
עלי פי להנאת דבורי עמך. והא דתניא (לקמן יב, א) איזהו איסר האמור בתורה, אמר
הרי עלי שלא אוכל בשר ושלל אשתה יין כיום שמת בו אביו. לאו למימרא שיאמר
בלשון הזה שלא בא אלא לאשמועינן שצריך לתלות נדרו בדבר הנדור, וכדאמר שמואל
והוא שנדור ובה מאותו היום ולעולם באומר הרי עלי אכילת בשר ושתיית יין כיום
שמת בו אביו. אי נמי דאמר סתם הרי יום זה עלי כיום שמת בו אביו והוא היה נדור
כיום שמת בו אביו שלא לאכול בשר ושלל אשתות יין. והכין תני לה בירושלמי (בפרקנו
ה"א) איזהו איסר ככר זה עלי כיום שמת בו אביו כו'. והא דאמרינן בריש פרק שבועות
שתיים בתרא (שבועות כב, א) אכילה משתיהן עלי שבועה לאו למימרא שיאמר בלשון
זה אלא שיאמר הריני נשבע שלא אוכל משתיהן, וכן פי' סם ר"ת [נדל"ל: ר"ת] והרא"ם
ז"ל ולא הזכיר סם לשון זה אלא בגמרא דקונמות, ומשום דאוקימנא הא דתניא (כב, ב
תוס' ד"ה וחכמים) קונמות מלטרפין ואין שבועות מלטרפין באומר אכילה משתיהן עלי
קונס ואמרינן שבועה נמי דאמר אכילה משתיהן עלי שבועה ולאפוקי ללא הזכיר שבועה
על כל ככר וככר בפני עצמו אלא ביחד. ולא שיזכירו לשון זה בדוקא. והא דאמרינן
התם נמי בשבועות (כט, א) ובמכלתין דאמר יאסרו פיירות שבועלם עלי בשבועה, לאו
דוקא בלשון זה אלא שיאמר הרי הוא נשבע שלא יאכל מפירות שבועלם אם לא ראיתי
גמל פורח באויר. ובלשון זה מלאתיה בתשובת הגאונים ז"ל וכן דעת רבותינו הלכתיים
ז"ל כאן, ובירושלמי (כאן פ"א, ה"א) פליגי בה ר' יודן ור' מונא ור' יוסי דר' יודן ורב
מונא סברי דאין נדר בלשון שבועה, [הוספה מתוך הירושלמי: ואין שבועה בלשון נדר
ור' יוסי סבר שיש נדר בלשון שבועה [ויש שבועה] בלשון נדר וקי"ל דיחיד ורבים הלכה
כרבים וכל שכן דאמרינן הכא דנדר מיתסר חפלא אנפשיה ולא שבקינן מאי דמפורש
בהדיא בגמרא במקומו ותפסינן ליסני ללא מיתאמרן בדוקא. (רשב"א)

אלא לאו דווקא זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא ואיבעית אימא ידות איידי דאתיין מדרשא מפרש להון ברישא וליפתח הדין ברישא מיפתח פתח בכינויין דאורייתא ברישא והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא הניחא למאן דאמר כינויין לשון נכרים הן אלא למי"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר מי קתני ידות ולא חסורי קא מחסרת לה אקדים נמי ותני ידות כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ואלו הן ידות האומר לחבירו ואלו הן כינויין קונם קונח קונס וידות היכא כתיב [\[במדבר ו-ב\]](#) איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ותניא נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין ת"ל איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה בהם ידות נדרים כנדרים ומה נדרים עובר בבל יחל ובבל תאחר אף נזירות עובר בבל יחל ובבל תאחר ומה נדרים האב מיפר נדרי בתו ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו מ"ש גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר נדרים נמי הא כתיב לנדור נדר והיקישא למה לי אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת לא צריך היקישא השתא דכתיב לנדור נדר דברה תורה כלשון בני אדם הניחא למאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דלית ליה דברה תורה כלשון בני אדם האי לנדור נדר מאי עביד ליה דריש ליה לעשות ידות נדרים כנדרים ומקיש נזירות לנדרים נזיר להזיר דריש ליה מלמד

רש"י אלא לאו דוקא. הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזימנין מפרש וכו': וליפתח. בגווייהו וליתני ברישא כל ידות נדרים הואיל דחציבי ליה: כינויין לשון נכרים. דבהני לשונות נדרי נכרים כקונם קונח קונס שיש לשון שקורין לקרבן קונם ויש לשון שקורין לקרבן קונח וכן השאר [ומש"ה] קא חשיב להו וה"ה לכל לשון הנודר אדם מיחייב והא דקא מנו חכמים הני לשונות משום דבהני לשונות בקיאיין וכיון דאיכא נכרים לנדרי התורה אסרה בכל לשון דקאמר דהא

הוי נדר: אלא לריש לקיש דקאמר לשון שבדו להם חכמים. דחכמים תקינו הני לשונות להיות נודר בו: מאי איכא למימר. היכי מאי אמרת ידות איידי דאתיין מדרכא הא תרוייהו בין ידות בין כינויין מדרכא אתיין דמדרכבן נינהו: מי קתני ידות. הא לא קתני במתני' וידות נדרים כנדרים אלא חסורי מיחסרת לה דאמרת לעיל חסורי מיחסרא וכו' וכיון דאמרת הכי תני נמי ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכיון דפתח להו ברישא להכי מפרש נמי להו ברישא: וידות היכן כתיבן. היכא כתב להו קרא דדריש להו מיניה דאמר (רישא) מדרכא אתיא ולא כתיבי ממש דא"כ הו להו מדאורי'': נזיר להזיר. דמאי למיכתב כי יפליא לנדור נדר נזיר אלא מלהזיר דרשין לעשות כל כינויי נזירות [כנזירות] דככל כינויי לשון דמזיר הוי נזיר והתם במסכת נזיר מפרש ידות נזירות וכינויי נזירות: מה נדרים עובר צבל יחל. דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל): וצבל תאחר. דכתיב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר (דברים כג): הא כתיב לנדור נדר. ונידרוש נמי מלנדור לעשות כינויי נדרים: והיקישא למה לי. דאמרת מקיש נדרים לנזירות הא מלין למידרש מקרא גופיה: לנדור גדר. הכי משתעו בני אדם ודברה תורה כלשון בני אדם וליכא למידרש מינה כלום: לא דברה תורה כלשון בני אדם. דכל היכא דכתב ייתור לשון כהאי גוונא לדרכא קא אתי ולא משום דמשתעי כלשון בני אדם: (כ"ז"י)

תוספות אלא למאן דאמר לשון שבדו חכמים. למאי דפרשין במתני' דתקינו חכמים שהלשון יהיה מועיל וחל עליה מן התורה י"ל מ"מ אין דינם פשוט יותר מידות ובדין היה להקדימן אמאי לא אקדמינהו: עוד אומר ר"י בשם רבי יחיאל דבירושלמי איתא בהדיא למאן דאמר לשון שבדו חכמים דאינו מביא קרבן על כינוי נזירות וכינוי נזירות אינו כנזיר אלא לענין מלקות: הכי נמי אקדים ותני ידות ברישא. וצ"ע כי מתחילה היה קשה להגיה ברישא ועתה מגיה: (לעיל): **וידות**. דאמר לעיל דאתיא מדרשא מהיכא נפקא: **לעשות** כינוי נזירות כנזירות. לא מיבעיא קרא יתירא דודאי הם מן התורה ולא איצטריך היתר רק לידות (ולא) [דהא] מגופיה דקרא שמעינן הכינויים וכבר הזכירה דבהיקש דסיפא לא מזכיר כינויין כן פירש ה"ר אליעזר דיתור דאיצטריך למדרש ידות נזירות כנזירות: אף נזירות עובר בבל תאחר. ולקמן קאמר בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה: אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת. שכך דרך המקראות לכתוב שם דבר כמו עשה יעשה אמר אמרתי ומדשני דכתב נזיר

להזיר לדרוש השתא דכתיב לנדור נדר אורחיה דקרא הוא וליכא יתורא ודברה תורה כלשון בני אדם: **הניחא** למאן דאמר נזירות חל על נזירות. פלוגתא היא בפרק שני דמכילתין (דף יז) ואומר ר"י דלקמן מוכח דהיכא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכולי עלמא לא פליגי דחייב שתי נזירות מיגו דחיילא על יום אחד חיילא על כולו וכי פליגי באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ובזה יש לפרש האי פלוגתא: (תוספות)

ר"ע בכור לנחלה. ליטול פי שנים: **ואין** בכור לכהן. שיהא טעון פדיון ומפרש בפי יש בכור לנחלה דהיינו הבא אחר הנפלים וכן נמי מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה: **בכור** לכהן ואינו בכור לנחלה. כגון שהיו לו בנים ונשא אשה שלא היו לה בנים: **משום** דאוושן ליה מפרש הא דפתח ברישא. אוושן כלומר שדיניהן מרובין כדאמרינן בר"ה (דף לה.) דאוושי ברכות הילכך אי מפרש להו למפרע אתי למטעי ולעולם אי לאו משום האי טעמא סדרא דווקא לפרושי ההוא דסליק מיניה ומקשינן והא במה בהמה יוצאה וכו': **אלא** לאו דוקא (קתני) זמנין מפרש וכו'. נ"ל דלהכי משני סדרה תנא לאשמועינן דליכא קפידא במילתא וכל תנא דתני כדבעי שפיר דמי וליכא בהא מילתא משום ותבחר לשון ערומים (איוב טו): **ואי** בעית אימא ידות דאתיין ליה מדרשא וכו'. נ"ל דהכי קאמר ודאי דליכא קפידא במילתא כדקאמרת דבהא ליכא למפלג דמתנייתא מוכחי שפיר מיהו במתניי לא תימא חדא מינייהו נקט אלא בדוקא אקדים ידות משום דאתיין מדרשא: **כי** פתח פתח בכינויין דאורייתא. שכן דרך התנא להתחיל בדברים הידועים והפשוטים: **אלא** למ"ד לשון שבדו חכמים להיות נודר בו. שחדשום מלבם מלשון אשר בדא מלבו (מלכים א יב): **להיות** נודר בו. מפרש לקמן (דף י.) שאם יאמר קרבן חיישינן שמא יזכיר את השם דהשם סמוך גבי קרבן כדכתיב קרבן לה' ושמא יזכיר את השם ולא יזכיר קרבן ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה ולכך חדשו לשונות הללו: **מאי** איכא למימר. דאע"ג דמדאורייתא נמי הם כמו שכתבתי במשנתנו אפי' הכי אינן פשוטים יותר מידות כדי שיתחיל בהם אדרבה ידות פשיטי טפי דאתו מדרשא: **אקדים** נמי ותני ידות ברישא. השתא משום דוחקין הדרי ממאי דנקט בפשיטותא בכולה סוגיין דאי חסורי מחסרא רישא דמלתא לא מחסרא ואמרינן דלמ"ד לשון שבדו חכמים הוי רישא מחסרא ואמרינן דמפרש תנא מאי דפתח ביה דהאי ואי בעית אימא ה"ק דתנא דמתניתין סדרא דוקא נקט לפרושי ידות ברישא למר מהיכא דסליק מיניה משום דאתיין ליה מדרשא וכנויין לא צריכי לפרושי ולמר מהיכא דפתח ביה משום דידות אתו מדרשא וראוי להקדימן לכנויין שאינן אלא לשון שבדו חכמים: ה"ג לעשות ידות נזירות כנזירות ולי"ג כנויי נזירות כנזירות דממ"נ לאו מקרא נפקי דאי לשון נכרים הם לא צריכי קרא ואי לשון חכמים הם היכי נפקי מקרא: **ומה** נדרים עובר בבל יחל ובל תאחר. אם אמר ככר זה עלי איכא בל יחל ואי נדר להביא

קרבו איכא בל תאחר: **הבעל** מיפר נדרי אשתו. נדרי ענוי נפש ודברים שבינו לבינה וכדאי בספרי: **מיפר** נדרי בתו. כדכתיב (במדבר ל) ואם הניא אביה אותה: **הבעל** מיפר נדרי אשתו. דכתיב (שם) ואם הפר יפר אותם אישה ביום שמעו: **דכתיב** נזיר להזיר. דלאו אורחיה דקרא הכי דלעולם המקור קודם אל שם הפעולה כדכתיב לאסור איסור לקיים כל דבר: **הניחא** למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם וכו'. ואף על גב דאיכא למדרש לא דרשינן כדמוכח בפ"ב דבי"מ (דף לא:): **לנדור** נדר מאי עביד ליה. דהא נפקא ליה מהיקישא דנזירות ונראה לי דמשי"ה מקשה הכא לנדור נדר מאי עביד ליה ולעיל בסמוך אקשי היקישא למה לי (אי) משום דכי היכי דאמרינן בריש פ"ק דקדושין (דף ד.) דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא הי"נ מילתא דאתיא בהיקישא אפשר טרח וכתב לה קרא ובריש איזהו נשך אמרי' מילתא דאתיא בגי"ש טרח וכתב לה קרא ומשי"ה לא מקשי ברישא לנדור נדר מאי עביד ליה דאפשר לדחויי דאע"ג דאקשינהו רחמנא טרח למכתב בכל חד רבויא לידות ומשי"ה אקשי ליה דעדיפא מינה דכיון דכתב רחמנא בכל חד ריבויא לידות למה ליה לתנא לאסמוכי אהיקישא אבל בסמוך לבתר דפריש הש"ס דלמ"ד דברה תורה כלשון ב"א איצטריך היקישא קא בעי למ"ד לא דברה לנדור נדר מאי עביד ליה דלא מצי למיפרך אליביה היקישא ל"ל דהא לא שמעינן ליה לדידיה דמפיק להו לידות מהיקישא דברייתא אליבא דמ"ד דברה אתיא מיהו פריך ליה כיון דע"כ הקישן הכתוב לנדור נדר מאי עביד ליה דאע"ג דאפשר דטרח וכתב קרא בכל חד וחד רבויא ולא סמך אהיקישא מ"מ כל היכא דאיכא למדרש דרשינן כדאמרינן התם פ"ק דקדושין גבי מילתא דאתיא בק"ו: (ר"ט)

רש"א אין לי אלא **בנזירות כנדרים מנין וכו'.** וא"ת למה לי היקישא תיתי צמה מצינו מנזירות כדפרכינן בסלהי שמעתין גבי הפרה. וי"ל דהתם גבי הפרה איכא למיפרך הכי, אבל הכא לא מקום לידות נדרים לוקים עליהן כנדרים עצמן. וכדמוכח בגמרא (ז, ב) גבי מנודה חני לך ואי אתי צמה מצינו לא היו לוקין עליהם, לפי שאין עונשין מן הדין, אבל היקשא כמאן דכתיבא בהדיא דמי. **הניחא למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם.** כלומר ואפילו היכא דאיכא למדרש כי הכא. **מלמד שהנזירות חלה על הנזירות,** כלומר **באומר הריני נזיר היום, הריני נזיר היום.** (רש"א)

שהנזירות חל על הנזירות ולמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם ונזיר להזיר דריש לעשות ידות נזירות כנזירות שהנזירות חל על הנזירות מנא ליה הניחא אי ס"ל כמ"ד אין נזירות חל על נזירות אלא אי ס"ל כמ"ד נזירות חל על נזירות מנא ליה נימא קרא ליזור מאי להזיר שמעת מינה תרתי במערבא אמרי אית תנא דמפיק ליה לידות מן לנדור נדר ואית תנא דמפיק ליה מן [\[במדבר ל-ג\]](#) כל היוצא מפיו יעשה אמר מר ומה נדרים עובר [\[במדבר ל-ג\]](#) בבל יחל ובל תאחר בשלמא בל יחל דנדריים משכחת לה כגון דאמר כבר זו אוכל ולא אכלה עובר משום בל יחל דברו אלא בל יחל דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר אכל קם ליה בבל יאכל שתה קם ליה בבל ישתה אמר רבא לעבור עליו בשנים בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר אכל קם ליה בבל יאכל באומר לכשארצה אהא נזיר ואי אמר כשארצה ליכא בל תאחר אמר רבא כגון דאמר לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמן ההיא שעתא הוה ליה נזיר מידי דהוה האומר לאשתו הרי זו גיטיך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא אמרינן כל. שעתא ושעתא דילמא מיית הכא נמי לאלתר הוי נזיר דאמרינן דילמא השתא מיית

כ"ז [\[במדבר ל-ג\]](#) שהנזירות חל על הנזירות. שאם היה נזיר ואמר הריני נזיר חל עליה נזירות (במס' נזיר כ"ז) מי שאמר הריני נזיר (דף ט"ז:) מחלוקת ר' יוחנן וריב' לקיט' וכשיקלמו אותן ימי נזירות לריב' להיות נזיר עוד פעם אחרת: שמעת מינה תרתי. לעשות ידות נזירות כנזירות ונזירות חל על הנזירות: אית תנא דמפיק לידות מלנדור נדר. ללא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם: מן ככל היוצא מפיו יעשה. דמשמע בכל ענין דנדר: קם ליה בצל יאכל. כדכתיב מחרטנים ועד זג לא יאכל (במדבר ו): קם ליה בצל ישתה. כל משרת ענבים לא ישתה וליכא לא יחל דכרו: אמר רבא. לעולם אית ביה כמי לא יחל לעבור עליו בשני לאוין לא יאכל ולא יחל: קם ליה בלא יאכל. לא מאחר לנזריה בכך דאיהו הוי נזיר אלא דקם ליה בלא יאכל: באומר לכשארצה אהא נזיר דאי משהי ליה קם ליה בצל תאחר: אכתי

מאי כל תאחר איכא. כל אימת דזעני למיהוי מאי למיהוי ולית ציה משום כל תאחר: הכא נמי לאלתר הוי נזיר. דאי מסהי ליה קיס ליה צבל תאחר דאמרינן דילמא הקתא מאית דאיהו אמר ללא ליפטר מן העולם עד דהוי נזיר מן אלתר צאותה קעה כל אלתר דגרסינן היינו על אתר צאותו מקום וכן מפרש צידות: (כ"ז)

תוספות אלא כל יחל דנזיר היכי משכחת לה. דעובר בבל יחל גרידא ומשני לעבור עליו בשתיים: **בל** תאחר בנזירו היכי משכחת לה. בשלמא גבי נדרים משכחת לה אי אמר הרי עלי עולה ושהה ולא הקריבה עד אחר שלש רגלים אלא בנזירות היכי משכחת לה דאי אמר הריני נזיר מהשתא חל עליה נזירות ומשני. כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר דמההיא שעתא הוי נזיר כלומר דמיד יש לו להתחיל נזירותו ואם לא התחיל עובר בבל תאחר מידי דהוה לאומר לאשתו הרי זה גיטך וכל זה מן התירוץ ור"ת מפרש לה בתמיה מהאי שעתא הוה ליה נזיר ומאי בל תאחר איכא מידי דהוה לאומר לאשתו הרי זה גיטך דהוה גט מיד הי"נ הוה חל עליו הנזירות מיד וכל זה מן הקושיא ולפירוש זה צריך לגרוס אמר רב אחא בר יעקב דשינויא היא דשני ליה ולפירוש אחר רב אחא בר יעקב אמר: **מידי** דהוה לאומר לאשתו. נהי דלא דמי דהתם אסורה לאכול בתרומה מיד והכא לא חל נזירות מיד לדוגמא בעלמא מדמינן דחיישינן שמא ימות מיד הי"נ ליחוש שמא ימות מיד וקא עבר אם לא יתחיל מיד הקשה הר"ר יוסף שהלך בארץ הצבי אמאי לא משכחת בל תאחר בנזירות דאמר הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים יום ואי מאחר עובר בבל תאחר ושמא היינו כשינויא דשנינן לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר כלומר עד שאקבל נזירות עוי"ל דאי מאחר לשלם נדרו א"כ לאו היינו בל תאחר דנזיר כ"א בל תאחר דנדר שמאחר לנדור נדרו: (תוספות)

ר"ע **שהנזירות** חלה על הנזירות. כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום דלא אמרינן דלסגי ליה בשלשים יום אלא צריך למנות שתי נזירות דהיינו ששים ונפקא ליה מדכתוב נזיר להזיר כלומר כשקיבל להיות נזיר אפשר לו להזיר עוד וכדפרישית: **הניחא** אי ס"ל אין נזירות חלה על נזירות. ואע"ג דלקמן בפ"ב (דף יח.) אסיקנא דלכולי עלמא היכא דאמר הרי עלי שתי נזירות מונה ששים יום ומוקמינן להא קרא דנזיר להזיר איכא למימר דהיינו למאן דס"ל לא דברה תורה כלשון בני אדם ומייתר ליה נזיר להזיר ומוקי ליה להכי אבל מאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם ס"ל דכי האי גוונא לא בעי קרא: **לימא** קרא ליזור מאי להזיר. לא שיהא שום הפרש בין ליזור ולהזיר שהרי הה"א נבלעת היא בכמה מקומות כדאשכחן לנוד ולהניד לשמיד ולהשמיד אלא דה"ל למכתב

דומיא דנדרים דכתיב לנדור כך נראה בעיני: **במערבא** אמרי וכו'. כלומר דלא סבירא להו דמלהזיר דרשינן תרתי אלא למאן דאית ליה לא דברה מפיק להו לידות מלנדור נדר ונזיר להזיר מוקי ליה לנזירות חלה על נזירות והאי תנא מוקי כל היוצא מפיו יעשה לנדר שהותר מקצתו הותר כולו דדריש ליה הכי אם חל כל היוצא מפיו יעשה אבל אינו חל לחצאין: **ואית** תנא דמפיק להו מן כל היוצא מפיו יעשה. היינו מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם ולדידיה תרתי שמעינן מינה ידות נדרים כנדרים ונדר שבטל מקצתו בטל כולו והכי מפרש לה להך פלוגתא בירושלמי. ואע"ג דבמערבא לא בעי למידרש מליזור תרתי מכל היוצא מפיו דרשי להו דתרוייהו משמעוניה דקרא: **אמר** מר וכו' אלא בל יחל דנזירות היכי משכחת לה. כלומר היכי משכחת לה דאיכא בל יחל לחודה דקס"ד דכי היכי דבנדרים ליכא אלא חד לאו הכי נמי בנזירות דאי לא שוו אהדדי ועוד נראה בעיני משום דאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כד:) דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמי בלאו יתירי וה"נ איכא לאוקומי היקשא לשאר מיילי ולא לאפושי לאוי ומפרקי לעבור עליו בשנים כלומר דכי אמרינן הכי בפרק כל שעה ה"מ בדרשא דקראי אבל הכא על כרחיך הקישן הכתוב לכל מה שאפשר להקיש אותן וקשיא לי כי היכי דמוקמי בנזירות בל יחל האמור בנדרים נוקי נמי בנדרים בל יאכל האמור בנזירות וניחא לי דבשלמא בל יחל שייך ממש בנזירות כדשייך בנדרים אבל בל יאכל לא אפשר לאוקמי בנדרים דבנזירות לא כתיב אלא באכילת ענבים ונדרים כוללים אכילה והנאה דבכולהו מיילי הלכך לא שייך בהו: **בל** תאחר דנזירות וכו'. נראה בעיני פירושא דשמעתא דהכי מקשה היכי משכחת לה דליכא למימר משכחת לה בההיא ענינא דכולהו קרבנות באומר הרי עלי להיות נזיר דלא דמי דאילו האומר הרי עלי להביא קרבן מחוסר מעשה דהיינו ההבאה וא"א לומר שיחול מיד אבל הכא כיון שאינו מחוסר שום דבר הרי הנזירות חל מיד וה"ל נזיר וליכא בל תאחר ואי כשאומר לכשארצה ליכא נמי בל תאחר שהרי התנה לכשארצה ואינו רוצה ומתרץ רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר ובכה"ג מן ההיא שעתא קם ליה בבל תאחר כדחיישינן בהאומר לאשתו כלומר כהן האומר לאשתו וכו' דאסורה לאכול בתרומה מיד משום חששא דמיתה ולא דדמיה לההיא לגמרי דאילו התם אי אכלה ולא מת בעלה לא עבדא אסורא אבל הכא לאלתר קם ליה בבל תאחר דכיון שהתנה ואמר לא אפטר מן העולם משמע דה"ק הרי עלי למנות נזירות בענין שלא יהא חשש בדבר שאשלים נזירותי קודם שאפטר מן העולם מש"ה [אף] דלישנא לא משמע דאהא נזיר מעתה מיהו קם ליה בבל תאחר לאלתר דאע"ג דא"ל מהיכא קא ילפת מנדר"י אי מה התם בל תאחר דידיהו ליתא אלא אחר ג' רגלים כדאמר בפ"ק דר"ה (ד' ד.) ה"נ לאחר ג' רגלים ליתא דאילו התם אמר הרי עלי סתמא אבל הכא (ר"נ)

הניחא אי ס"ל אין נזירות חלה על הנזירות. קשיא לי ואפילו סבירא ליה הכין מי ניחא, דהא לכולי עלמא כשנזר ב' נזירות כאחת חייליה אהדדי ונוהג שתי נזירות ולהכי מיהא בעיא קרא ונפקא לן מנזיר להזיר, כדאיתא לקמן בריש פרק הרי אלו מותרין (יה, א). וי"ל דהתם לא אצטריכא למימר הכי אלא משום דהנך אמוראי סבירא להו כמאן דדריש ליה ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, והלכך צרייתא דקתני נזיר להזיר מלמד שהנזירות חלה על הנזירות על כרחך אית לן לאוקמה בחד גוונא, ומר מוקי לה באומר היום היום ומר מוקי לה במקבל עליו שתי נזירות כאחת. אבל לתנא דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, כשתמלא לומר דסבירא ליה דאין נזירות חלה על הנזירות דילמא אפילו במקבל עליו שתי נזירות כאחת לא חיילי אלא מונה אחת לצד ואי נמי סבירא ליה דחיילי דילמא סבירא ליה דשתי נזירות כאחת לא בעי קרא, וכדאמרינן התם (לקמן יה, א) באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר קרא בעיא. ועוד דמאן דמקשה לרווחא דמילתא קא מקשה לומר דאם תמלא לומר (כמאן) [בשיטמ"ק: דמאן] דסבירא ליה אין נזירות חלה על הנזירות אית ליה ואפילו במקבל שתי נזירות כאחת דלא חיילי, אי נמי דלא צריכי קרא ניחא אי סבירא ליה כוותיה, ולמסקנא לא תיקשי כלל דהא אמרינן נזירות חלה על הנזירות נפקא לן מלהזיר, וכיון שכן אי סבירא ליה [בשיטמ"ק נוסף: נמי] כמ"ד אין נזירות חלה על הנזירות נפקא לן שתי נזירות כאחת נמי מהתם. אית תנא דמפיק לידות מן לנדור נדר. כלומר ונזיר להזיר ללמד שהנזירות חלה על הנזירות וכל היוצא מפיו מוקי ליה לדקשא אחריני, ודילמא מוקי ליה למאי דדריש ליה בירושלמי (כאן פ"א ה"א) לנדר שבטל מקאתו בטל כולו, כלומר ככל היוצא מפיו ולא מקאתו. ואית תנא דמפיק להו לידות מן כל היוצא מפיו. ולנדור נדר דברה תורה כלשון בני אדם, ונזיר להזיר ללמד שהנזירות חלה על הנזירות, וידות נזירות מהקישא דנדריים, ונדר שבטל מקאתו בטל כולו נמי מפיק ליה מן כל היוצא מפיו, ותרתוי שמע מינה. והכין מלאתיה בירושלמי (כאן פ"א ה"א) בהדיא דגרסינן התם נדר נזיר להזיר, מכאן שכינויי נזירות כנזירות, עד כדון כר"ע דאמר לשונות ריבויים הם, כר' ישמעאל דאמר לשונות כפולים הם, והתורה דברה כדרכה הִלְכָּהּ הִלְכָּהּ (בראשית לא, ל) נְכֶסֶף נְכֶסֶפָה (שם) גֵּנֶז גֵּנֶזָתִי (שם מ, טו) וכו', איש כי ידור נדר לה' וגו' מה ת"ל ככל היוצא מפיו יעשה, אלא מכאן שכינויי נדרים כנדריים וכינויי שבועות כשבועות, ומנין שכינויי חרמים כחרמים נדר נדר מה נדר האמור להלן וכו', ומנין שכינויי נזירות כנזירות נדר נדר, מה נדר האמור להלן וכו' מה מקיים ר"ע ככל היוצא

מפיו יעשה, מכאן לנדר שבטל מקצתו בטל כולו, לית ליה לר' ישמעאל כן אית ליה מן תמן אית ליה וכו', מה מקיים ר' ישמעאל נדר נזיר להזיר, מכאן שאדם קובע עליו נזירות בתוך נזירותו ולית ליה לר' עקיבא כן אית ליה. אלא צבל יחל בנזירות היכי משכחת לה. כלומר שלא יהא חייב אלא משום כל יחל בצבד, דקס"ד דכיון דאקשיה לנדרים הו"ל כנדרים לגמרי שאינו עובר אלא משום כל יחל כנדרים. ופרקינן דלעצור עליו צבל יחל כנדרים אמרינן, ולא שלא יהא עובר אלא משום כל יחל, ועובר הוא בשמים. הכי גרסינן: אמר רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמההיא שעתא הוה ליה נזיר מידי דהוה אאומר לאשתו וכו'. ורב אחא בר יעקב פריק פירוקא אחרינא, ואוקמא בשנזר והוא בבית הקברות, והא דאמרינן דמההיא שעתא הוה ליה נזיר, אסוקי מילתא דרבא היא. כלומר דכיון שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר, הרי הוא ראוי מאותו שעה להיותו נזיר, שהרי קבל על עצמו להיות נזיר, ועל כרחו ילטרך לנהוג נזירות קודם שיפטר. הלכך הרי הוא עובר עליו מעתה צבל תאחר, כיון שאפשר שיפטר קודם שינהוג נזירות ונמלא עובר למפרע, כאומר לאשתו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי. ולאו למימרא דמההיא שעתא הוא נזיר, ואם אכל או שטה לוקה, דאם כן לא היה עובר משום כל תאחר, אלא כמו שכתבנו. והא דאמרינן נמי מידי דהוה אאומר לאשתו, לא שיהא כזה ממש, דאילו התם אילו אכלה ולא מת הבעל נמלא אוכלת כדין למפרע, אבל כאן אפילו לא מת הרי הוא עובר משום כל תאחר צבל שעה, אלא לדוגמא בעלמא נקטיה. אלא דקשיא לי למה ליה דאמר טעמא משום דכל שעתא ושעתא אמרינן דילמא מיית, דאטו כל תאחר דאמר רחמנא משום דילמא מיית הוא, הא אינו אלא מצות מלך. ותדע לך שאינו עובר אלא אחר שלשה רגלים וכסדרן, ופעמים שהם ג' פעמים ד' פעמים ה'. ועוד ק"ל דכיון דמנדרים ילפינן, דיו שיהא כנדרים ומה נדרים אינו עובר לאלתר אלא לאחר שלשה רגלים אף נזירות לא יהא עובר עליו אלא לאחר ג' רגלים. וא"ת בנדרים גופייהו דוקא בקרבנות, א"נ במקדיש שצריך לעלות לירושלים, [בשיטמ"ק: ולפיכך] לא חייבו הכתוב עד לאחר שלשה רגלים אבל בנזירות שהוא תלוי [בשיטמ"ק: ברצונו] צבל עת אינו צריך שלשה רגלים, וכהוא דאמר רבא (לדקה) [בשיטמ"ק: ולדקה] מיחייב עלה לאלתר דהא קיימי עניי. אפ"ה לא ניחא לי, דהא משמע דההיא דרבא לא חייב צבל תאחר קאמר, דצבל תאחר לא עבר עליה אלא עד לאחר שלשה רגלים, [בשיטמ"ק נוסף: כקרבנות דהא] (ו)לדקה פאה אע"פ שהם לעניי, לקרבנות איתקוש לצבל תאחר, וכולהו מחד קרא נפקי, ובהדיא

תניא חייבי חרמים וערכין ולדקות כו' כיון שעבדו עליהם שלשה רגלים עובר צבל תאחר. וא"ת היכא דקיימי עניים עובר מיד, אצל היכא דלא קיימי לא מחייב לאהדורי אצתרייהו, עד לאחר שלשה רגלים. לא ניחא דאטו קרא ללדלין כתיב, ועוד קרבנות גופייהו אי קיימי צירוסלים ליחייב מיד, דהא קיימי כהנים וקאי מקדש, וחייבי חרמין וערכין שניתן לכהנים נמי, אי איכא כהנים ליחייב מיד כלדקה, ורצא נמי לא קאמר ולדקה עובר עליה מיד, דש"מ עובר צבל תאחר אללא מחייב עלה קאמר. ואתמיהי נמי עליה דרצא התם פשיטא, ואי צבל תאחר קאמר מאי פשיטא, דכיון דאיתקף לקרבנות ודאי מילתא דאלטריכא טובא היא, אללא לרצא לא צבל תאחר קאמר אללא שחייב ליתנה, ומשום הכי קא מתמה פשיטא שחייב ליתנה, דלמה ליה לאמתוני, כיון דקיימי עניים . ופרקינן דאפילו הכי אלטריך דהואיל ובענין קרבנות כתיב, ואיתקף להו צבל תאחר, ואינו עובר עד לאחר שלשה, לא ליחייב עד לאחר שלשה קמ"ל, שלא קבע לו הכתוב זמן שלשה רגלים אללא צבל תאחר, אצל לחיוב נתינתה כיון דמשכח עניים חייב. ושמא אף בית דין מעשין אותו מיד, והיינו נמי דבתר האי מימרא אמר רבא כהאי גוונא, (גבי [בשיטמ"ק: לגבי] אינך ואמר כיון שעבד עליו רגל אחד עובר בעשה, ומשום הכי אמר הכא כיון שעבד עליו רגל אחד ולא אמר הכי כלדקה, משום דבהנך כתיב (דברים יב, ו) וְהִצַּתְתֶּם שָׁמָּה עֲלֵתֵיכֶם וְגו' דהיינו רגל כנ"ל, ובמקומה צפרק קמא דר"ה כתבתי בה יותר בס"ד. ומשום כך היה נראה לומר דהא דאמרי' הכא דעובר מיד, היינו מדרבנן שחשו למיתה כמו שחשו מדבריהם, לאומר לאשה הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי, אצל מדאורייתא עד שיעבור עליו שלשה רגלים אינו עובר. אללא דאכתי קשיא לי אוקמתא דרב אחא בר יעקב, דאוקמה צנזר והוא צבית הקברות ומשום דקא מאחר ליה לנזירות דטהרה, ועלה אמר רב אשי הואיל וכך נזיר טהור שטמא עלמו צמזיד עובר משום צל תאחר, כלומר ולוקה . ונראה דעל נגיעתו צטומאה ממש קא מיחייב ליה, דאם [בשיטמ"ק נוסף: לומר ד] (צנזיר טהור שטמא עלמו צמזיד ועמד צטומאתו לא נטהר מאי שנא מזיד אפילו שוגג ואנוס, ובודאי מדנקט מזיד לא צכדי נקט ליה. ואע"פ שראיתי לרבנותינו בעלי התוספות שאמרו שהוא הדין לאנוס, לא נראה כן כמו שכתבתי. ועוד דהיינו ממש ההיא דרב אחא, ומאי חדושיה דרב אשי, וצריך אני לעשות

לי רב. (רצב"א)

רב אחא בר יעקב אמר כגון דנדר והוא בבית הקברות הניחא למ"ד לא חיילא עליה נזירות מאלתר אלא למ"ד מאלתר חיילא עליה מי איכא בל תאחר ועוד האמר מר בר רב אשי חיילא נזירות עליה מאלתר וכי פליגי לענין מלקות פליגי אפי"ה קם ליה בבל תאחר משום דקא מאחר נזירות דטהרה א"ר אשי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד עובר משום בל תאחר דנזירות טהרה רב אחא בריה דרב איקא אמר עובר בבל תאחר תגלחתו ולא מיבעיא למ"ד תגלחת מעכבת אלא אפי"ה למ"ד תגלחת אינה מעכבת מצות גילוח מיהא לא מיקיים מר זוטרא בריה דרב מרי אמר עובר בבל תאחר קרבנותיו ומן הכא נפקא ליה מהתם נפקא ליה [\[דברים כג-כ\]](#) כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות מהו דתימא חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר מאי חידוש אילימא דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר הרי חטאת חלב שאין מתפיסה בנדר ועובר בבל תאחר אלא מאי חידושיה ד"א הואיל ואם אמר הריני נזיר אפילו מן חרצן הוי נזיר לכל אימא לא ליעבור עליה משום בל תאחר קמ"ל הניחא למ"ד כי נזיר מן חרצן הוי נזיר לכל אלא לר"ש דאמר אין נזיר עד שיזיר מכולן מאי איכא למימר ועוד האי חידוש לחומרא הוא אלא מאי חידושיה ד"א הואיל

ר"י לענין מלקות פליגי. למאן דאמר חיילא עליה נזירות מלקינן ליה דמטמא עצמו בבית הקברות ולמ"ד לא חיילא עליה נזירות דלא מלקינן ליה הואיל וצבית הקברות נדר אצל לכולי עלמא לחלתי הוי נזיר וליכא צל תאחר דאמרינן נמי אי אכל קם ליה צבל תאכל: דקא מאחר לגזירות דטהרה. דלחלתי מצעי ליה למיפק חוץ מבית הקברות ולמינזר נזירותיה דטהרה: וכן נזיר. בעלמא שטימא עצמו במזיד אע"ג דמחלל לנזירות קם ליה צבל תאחר דנזירות דטהרה: רב אחא אמר. מאי צל תאחר איכא בנזיר איכא צל תאחר דתגלחת דכי נפקי ימי נזירותיה צעי לגלח עצמו ולחיתויי קרבן ואי מאחר לתגלחת קאי צבל תאחר: ואפי"ה למ"ד תגלחת אינה מעכבת. בקרבן אפי"ה מצוה לגלח וקאי צבל תאחר צאותה מצוה:

בזל תאחר קרבנותיו. לאי משהי ליה לקרבן עובר בזל תאחר: בי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמו'. למיחייב אדם קאי עליהו בזל תאחר ולא ילפינן מהא הקיפא דנדרים: מהו דתימא חידוש הוא. מעשה דנזיר אהכי מקילי ביה ללא קאי בזל תאחר ללא נפקי קרבנותיו מהאי קרא דחטאות ואשמות: ללא מתפיס ליה לחטאת נזיר. דאם אמר הרי עלי חטאת נזיר לא אמר כלום ולא מיחייב ולא מידי משא"כ בשאר קרבנות דכל קרבן שאמר אדם הרי עלי (חטאות) כך וכך מתפיס ומיחייב לאיתויי וכיון דחידוש הוא אימא לא קאי עליה בזל תאחר. דבשאר קרבנות להכי אינטריך למיכתב הכא לאקושי לנדרים דקאי נמי בזל תאחר: והא חטאת חלב דאינה מתפיסה בנדר. לאי אמר הרי עלי חטאת לא אמר כלום ואפ"ה כי אכל חלב דמיחייב להביא חטאת קאי בזל תאחר: הואיל ואם אמר הריני נזיר אפי' מחרנן. כלומר דאפילו בחרנן בלבד הזיר עצמו הוי נזיר נמי לכל דהיינו חידוש דאיהו לא נדר אלא בחרנן בלבד (ומיתסר) ואפילו הכי מיתסר בכל מידי דמשכר והואיל וחידוש הוא לא ליקום עליה בזל תאחר כבשאר קרבנות קמשמע לן הקיפא דקאי בזל תאחר: ער שיזיר מכולן. לאי [אמר הריני] נזיר מחרנן לא הוי כלום עד שיזיר בכל אכתי מאי חידושא איכא: ועוד האי חידושא. דקאמר לחומר הוא והיינו חומר דאיהו לא נזיר אלא בדבר אחד והוי נזיר בכולן: (רש"י)

תוספות כגון שנדר והוא בבית הקברות. דבעודו עומד לשם נזירות לא חל עליה עד דנפיק משם. וידכי ויקבל ויחול לנזירות עליה הילכך קאי בבל תאחר שמוטל עליו לצאת וליטהר ולהתחיל נזירות: **הניחא** למ"ד לא חיילא עליה נזירות בעודו בבית הקברות. פלוגתא היא בפרק ג' דנזיר (דף טז): ועוד האמר מר בר רב אשי במיחל כ"ע לא פליגי דחיילא אם שותה בין או מגלח לוקה בעודו נמי בבית הקברות חל נזירות עליו כי פליגי למילקי על הטומאה אם התרו בו בעודו לשם צא משם כי נזיר אתה רבי יוחנן סבר כיון דחיילא לענין שאר דינין לקי ור"ש בן לקיש סבר לא לקי משום טומאה דאכתי לא חל עליו נזירות טהרה אבל ודאי חל הנזירות לענין שאר דינין לשתות יין ולגלח וא"כ מאי בל תאחר איכא: **וכי** פליגי לענין מלקות. לאו דוקא אלא כלומר לענין מלקות דטומאה אבל מודה דמלקות איכא אי שותה יין או מגלח ומשני אפ"ה קאי בבל תאחר לנזירות דטהרה חל עליו שיש לו לעשות נזירות דטהרה: **משום** בל תאחר דתגלחת. לעולם מיירי דשילם נזירות בטהרה מכל מקום מצוה לגלח שערו ולתתו תחת

הדוד ומשהה התגלחת עובר בבל תאחר משמע קצת לאחר שלשים יום לא גילח יגלח מדקאמר דאיכא עליה משום בל תאחר: **בל** תאחר קרבנותיו. אם השלים ימי נזירותו ולא הביא איכא בל תאחר: **דרוש** ידרשנו אלו חטאות ואשמות. דפשטיה דקרא כי תדור נדר לא תאחר לשלמו אבל בחובה לא אשמעינן ונפקא מינה מידרשנו ומשמע ליה חטאת נזיר בכלל שאר חטאות: **מהו** דתימא חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר. ולקמן פריך מאי חידוש הוא הילכך סד"א שאינו בכלל חטאת קמ"ל היקש דלעיל: **דלא** מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר. שאם אומר הרי עלי חטאת נזיר לא אמר כלום דחטאת נזיר אינו בא בנדר ובנדבה ולהכי פריך מחטאת חלב דכמו כן אם לא אכל חלב ואמר הרי עלי חטאת חלב לא אמר כלום וכן כל חטאת והא דנקט חלב זהו רגילות דנקט חטאת חלב מכל שאר חטאות אבל י"מ דלא מתפיס פירוש דא"צ לומר הרי זה חטאתי ול"נ דא"כ מאי פריך מחטאת חלב האמר בהדיא בחולין דאם לא אמר הרי זו לחטאתי דאינו קרב: **חידוש** לחומרא הוא. ואע"ג דבדוכתא אחריתא אמר חידוש אע"פ שהוא לחומרא כגון גבי עד זומם מיהו הכי פריך אדרבה כל שכן שיש לנו לומר שהוא בבל תאחר מ"ש משאר חטאות: (תוספות)

ר"ג לא אמר הכי דא"כ הוה ליה נזיר לאלתר כדפרישנא מאי אמר לא אפטר מן העולם וכיון שכן הוה ליה כאומר הרי עלי להביא קרבן מיד דקם ליה בבל תאחר לאלתר ובדין הוא דהוה מצי רבא לאוקמה באומר קודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר ובכי האי גוונא הוה ליה בבל תאחר דקרבנות דלא עבר עד ג' רגלים אלא מיהו כיון דלא מצי לאוקמא באומר הרי עלי. בקרבנות וכדפרישית ואצטריך לחדושיה תנאיה נקט האי לאשמועינן דבכי האי גוונא קם ליה בבל תאחר לאלתר כנ"ל ובזה יצאתי ידי חובתי מכל מה שעמעמו הראשונים בהלכה זו: **כגון** שנזר והוא בבית הקברות. שצריך לצאת מיד ולקבל עליו נזירות וכי לא נפיק קם ליה בבל תאחר: **הניחא** למ"ד לא חיילא נזירות עליה לאלתר. פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בפ"ג דנזיר (דף טז:) דלר' יוחנן אי אכיל ושתי יין בבית הקברות לקי דחיילא עליה נזירות מיד ולר"ל לא חיילא עליה נזירות מיד ולכי נפיק מבית הקברות צריך לחזור ולקבל: **אלא** למ"ד מאלתר חיילא עליה מאי איכא למימר. דכיון דחיילא עליה נזירות ליכא בל תאחר לעולם: **חיילא** עליה נזירות מאלתר. ולא צריך קבלה כי נפיק ולענין מלקות הוא דפליגי אי לקי על אכילת ענבים בעודו בבית הקברות וכיון דחל עליה נזירות ולא צריך קבלה מאי בל תאחר איכא: **דקא** מאחר ליה לנזירות דטהרה. ומש"ה קם ליה בבל תאחר: **הואיל** וכך. כלומר כיון דאמרת דאע"ג דחל עליה נזירות כיון דלא חייל עליה בטהרה איכא בל תאחר אף נזיר טהור שטימא עצמו במזיד עובר בבל תאחר ולקי דאע"ג דכבר אזהריה רחמנא אטומאה בתרי לאוי כדכתיב לא יטמא וכתוב נמי על כל נפשות מת לא יבא ואמר נמי והימים הראשונים יפלו לאו למימרא שלא יהא

עליו עונש אחר אלא מילקא נמי לקי משום בל תאחר : תגלחת מעכבת. פלוגתא היא דר"א ורבנן (נזיר דף מו.) דלר"א הא דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין היינו אחר כל המעשים כולן דהיינו תגלחת והרצאת דמים ולרבנן מיד שהביא קרבנותיו מותר ביין : בל תאחר קרבנותיו. להך אוקימתא אינו עובר בבל תאחר אלא לאחר ג' רגלים : אלו חטאות ואשמות. וקרבנות נזיר הן בכלל : מהו דתימא. אי לאו היקישא דנדרים : דלא מתפיס לה לחטאת נזיר בנדר. דקילא שאינו יכול להתפיסה בנדר שאם אמר חטאת נזיר עלי והוא אינו נזיר לא אמר כלום והואיל וקילא סלקא דעתך אמינא לא ליקום עליה בבל תאחר : ופרכינן הרי חטאת חלב. כלומר כל החטאות דהכי מיקרי כולהו חטאת חלב אית בהו הך קולא ואפילו הכי קאי עלייהו בבל תאחר והיקישא למה לי : אפי' מן חרצן הוי נזיר לכל. לכל דיני נזירות : ועוד חידוש לחומרא הוא. והיכי מייתית מיניה קולא דלא ליקום בבל תאחר : הואיל ואם גילח על אחת משלשתן. חטאת ועולה ושלמים שהנזיר מביא וכיון דלא חמירי אי לאו היקישא ה"א דלא ליקום עלייהו בבל תאחר : חטאת חלב אתיא לכפרה. ומש"ה אף על גב דאית בה קולא דאינו יכול להתפיסה בנדר כיון דמצוה להביאה לכפר עליו דין הוא שיעבור בבל תאחר אבל חטאת נזיר אית בה קולא דאין מתפיסה בנדר ולא מתסר בה מידי דליקום עלה בבל תאחר ולמאי קאתיא אי להתירו ביין אין זו מצוה אלא רשות ואפילו למאן דאמר נזיר חוטא הוא אינו חוטא גמור ועיקר קרבן לא אתי לכפרה. וקשה בעיני אכתי תיתי קרבן נזיר במה הצד מחטאת חלב ושלמים ונראה לי דאין הכי נמי אלא כיון דלאו מגופיה דקרא נפיק אלא במה הצד היקישא עדיפא דכל מה הצד כל דהו פרכינן : והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה. ואפילו לר' שמעון דאמר בפרק המפלת (נדה לא :) דיולדת חוטאת היא דבשעה שכורעת ויולדת קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה עיקר קרבנה אינו בא על חטא שהרי אפילו יודעת בעצמה שלא הרהרה בדבר כלום מביאה קרבן : (ר"ט)

רש"א אולימא לא מתפיס ליה לחטאת בנדר. יס מי שפירש שאין צריך להתפיסו בנדר, לכיון שנדר בנזיר ממילא חייב להביא קרבנות נזיר. ופרכינן הרי חטאת חלב שאין מתפיסה בנדר, שאף חטאות אינו צריך להתפיסן בנדר דמכי אכל חלב איחייב ליה בחטאת. ואיכא למידק דאם כן היינו חדוש לחומרא כדאקשינן לקמן לאידך. וי"ל דאין זה חדוש לחומרא, אלא הדין נותן כך, שאותם שנדר בהתפסתו שייך בהו טפי בל תאחר, אבל אותן שבאין ממילא שלא מחמת נדרו והתפסתו לא יהא עובר עליהם בכל תאחר. ויס מפרשים לא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר, אילו אמר הרי זה חטאת נזיר או אמר הרי עלי חטאת נזיר אינו כלום, הואיל ואינו נזיר דאין חטאת נזיר בזה נדבה, מה שאין כן (בשאכל) [בשיטמ"ק: בשאר] קרבנות, שאילו אמר הרי עלי עולה או שלמים מיתפסי

בנדרו, וחייב להביא, והיינו חדוש לקולא. וחטאת חלב נמי דכוותיה דאינו מתפס בנדר (כזה) [בשיטמ"ק: בזה], ואפילו מי שמחויב חטאת ואמר הרי זו חטאת לא אמר כלום, עד שיאמר הרי זו (לחטאת) [בשיטמ"ק: לחטאתי] כדאיתא לקמן, וזה יותר נכון מן הראשון. סלקא דעתך אמינא הואיל ואם גלח על אחד משלשתן יצא אימא לא. כלומר אפילו לא הביא מקרבנותיו כלל לא ליחייב משום כל תאחר, וכ"ס בשגלח כבר על אחד מהם דכבר יצא. ודייקינן לה מלשון הואיל ואם גלח, ולא קאמר הואיל וגלח על א', קמ"ל הקישא דעובר על כל תאחר, ואפילו בשהביא אחד מקרבנותיו (יאל) [בשיטמ"ק: ויאל], מכל מקום התורה חייבתו משום כל תאחר על כולן. עמוד בחטאת חלב לכפרה קא אתיא. יס מי שפירש דאין מתפסו בנדר קא מהדר, כלומר מה שאין חטאת חלב נתפס בנדר אין זה קולא, דהדין נותן דחטאת חלב לכפרה קא אתיא, וכי צריך כפרה אינו ראוי שיהא נתפס בקדושה מחמת נדרו לנדבה, אבל חטאת נזיר (בשאינו) [בשיטמ"ק: כשאינו] נתפס בנדר הואי ודאי משום חדוש לקולא, שהרי כל עצמו של נזיר וקרבתו (אינו) [בשיטמ"ק: אינו] לכפרה ומשום חובה אלא לנדבה. וכיון שכן אף כשיאמר הרי (זו) [בשיטמ"ק: זה] חטאת נזיר או הרי עלי להביא חטאת נזיר אמאי לא מתפס, אלא ודאי היינו חדוש ולקולא. ואינו מחוור בעיני, דאם כן מאי קא מקשה מחטאת יולדת לאף היא אינה באה מן הנדבה אלא מחמת לידתה, וכל שלא ילדה ונטמאת בלידה למה תביא חטאת, ואם כן אינו קילותא. והנכון דעל כל תאחר קא מהדר, כלומר חטאת חלב אע"פ שאינו נתפס בנדר, דין הוא שיהא עובר בכל תאחר הואיל ולכפרה קא אתיא, וחייב הוא להתכפר. אבל חטאת נזיר למאי קא אתיא, ומה לנו אם נתאחר (להביא) [בשיטמ"ק: מלהביא], ואפילו למ"ד נזיר חוטא הוא, מ"מ לא חמיר חטאיה כולי האי משום שציער עצמו מן היין. וכן נמי חטאת היולדת, אפילו לרשב"י דאמר [בשיטמ"ק נוסף: בנדה] בשלהי המפלת (לא, ב), דבשעה שכורעת ללדת קופלת ונסבעת שלא תזקק לבעלה [בשיטמ"ק: אזקק לבעלי], לפיכך אמרה תורה תביא קרבן. אפילו הכי לא חשבינן ליה הכא דבא לכפרה, לפי שזה אינו אלא בשמא אמרה כן, ובין אמרה בין לא אמרה היא מביאה ואינו נתפס בנדר ואפילו הכי עובר בכל תאחר, ועוד דהיא דר"ס אידחייא התם כדאתקיף ליה רב יוסף, ודברי אגדה הם ואין משיבין מהם. אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני טועם כך שאני אוכל כך. אבל אם אמר מרוחקני ממך מופרשני ממך לחודיה אינו אסור כלל, לא באכילה ולא בשאר הנאות, וכטעמא דאסיקנא לקמן משום דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים. מיתבי

מודר אני ממך, כו' הרי זה אסור. כלומר אסור בכל ההנאות, דהא לא פירש ממה יהא מרוחק, ואין במשמעו הנאות אכילה יותר משאר ההנאות. (וכההיא) [בשיטמ"ק: וכההוא] ליגנא דפרקינן בסמוך לתרוזי לשמואל, דלא תקשי עליה האי ברייתא, ואמרינן אלא מעיקרא לשמואל הכי אתמר, טעמא שאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה בלבד, אצל מודרני ממך אסור אפילו בהנאה. הא דאקשינן ליה לשמואל מהא ברייתא, משום דקתני בה אסור אסור, דאי לא ליקשי ליה ממתניתין גופה, וכי פריק הכי קתני במה דברים אמורים באומר שאני אוכל לך, (מדהוה) [בשיטמ"ק: מיד הוה] ליה לאקשויי אי הכי אסור אסור למה לי כדאקשי בסמוך. אלא דניחא ליה [לאקשויי] מאידך ברייתא דקתני שאני אוכל לך ברישא והדר מודרני ממך דמשמע ליה מינה בהדיא דתרתני קתני, אלא דאכתי (קשה) [בשיטמ"ק: קשיא] לי קאת, (דכיון) [בשיטמ"ק: כיון] דעיקר קושייתו משום אסור אסור דקתני בה, למה לי לאהדורי אפירכא אחרינא ולא בירר קושייתו דמשום אסור אסור דקתני בה קא פריך ליה מינה, ואי מתחזי ליה (באידך) [בשיטמ"ק: דאידך] פירכא (בההיא) [בשיטמ"ק: דההיא] ברייתא אחריתי עדיפא מינה, אמאי לא אקשינן מינה ברישא. אי הכי היינו רישא. לאו רישא דוקא קאמר אלא ראשונה קאמר, והכי קא מקשה בשלמא אי תרתי קאמר ומודרני לחודיה אסור, היינו דקא תני שאני אוכל ברישא והדר מודרני ממך, לגלויי דמודרני לחוד אסור, [בשיטמ"ק: בכל ההנאות], אלא אי אמרת דחדא קתני וכבר קאמר, למה לי להפוכי ליגנא ולמתני וכבר אמר, ליתני כדקתני אידך ראשונה דאמרן, וליתני מודרני אסור שאני אוכל לך אסור, ולפי דברי המקשה דאמר דתרתני קתני, שמע מינה דשאני אוכל לך לבד אסור, וכן כתוב בתוס' רבותנו הלכתיים ז"ל. ודוקא (כשאמר) [בשיטמ"ק: בשאמר שאני] בשי"ן אצל אני אוכל לחוד לא, דכשאמר בשי"ן משמע לשון קונס, ונ"ל דאפילו לדבריהם דוקא בשהיו מסרבין בו לאכול, דאי לא דילמא דאכילנא בהדך קאמר, וכדאמרינן לקמן (טו, א) גבי כנדרי רשעים הימנו בשבועה ודילמא דאכילנא קאמר, ומתניתין נמי דקתני לקמן (טז, א) בפרק הרי אלו מותרים שבועה שאוכל לך אסור, אקשינן עלה בגמרא ממתניתין [בשיטמ"ק: דשבועות לו]. ואוקימנא לה במסרבין בו, ואיתא נמי בשבועות פרק שבועות תניין (יט, ב). וקשיא לי דכיון שכן מאי קושיא לשמואל מינה, דכשהיו מסרבין בו לאכול ואמר מודרני ממך לחוד אסור דהני ידיים מוכיחות הוויין, ולא גרע מאהא (דנזיר) [בשיטמ"ק: דנזיר] עובר לפניו דהוויין ידיים מוכיחות. ויש לומר דהשתא אכתי לא מחמת שאין מוכיחות אתי ליה עד מסקנא, אלא

הוא משמע להו השתא ללשמואל אפילו שאין מוכיחות לא הויין, ולפיכך לא אמר כלום אפילו במסרבין וכמו שאני עתיד לכתוב לקמן בס"ד. וקאת נ"ל ראה לדבריהם ממתניתין (לעיל ב, א) דתני צידות שאני אוכל, ולמאי דקס"ד דמקשי ממתניתין תרתי קתני, ואפילי הכי קתני שאני אוכל כך לחודיה אסור, דאי אמרת דקונס שאני אוכל כך קאמר הני לאו ידות נינהו, אללא עיקר נדר הוא כאילו אמר קרבן שאני אוכל [בשיטמ"ק: לד]. ועוד י"ל דאפילו בשאין מסרבין בו לאכול נמי קאמר, דכיון שאמר שאני אוכל לשון נדר משמע דה"ק קונס שאני אוכל כך ובלשון נדר אי אפשר להסתפק דשאני אוכל כך דלא אכילנא משמע, דאין נדר שייך בצעשה שאי אפשר לומר קונס שאעשה כך, והא דאמרינן דפרקין דלקמן (טז, א) תנא מילתא פסיקתא ואוכל דאכילנא משמע, הני מילי בשבועות והיינו נמי דלא הקשו על מתניתין דשאני אוכל כך דבפרקין, למימר דשאני אוכל כך דלא אכילנא משמע, ורמינהו שבועות שתיס כו' כמו שהקשו אותה בפרקין דלקמן (טז, א) (גבי מתניתין) [בשיטמ"ק: דשבועה שאוכל כך אסור ובשבועות גבי מתניתין] דשאוכל ושלל אוכל, ואם איתא לא שביק הא דפרקין קמא ונטר עד פרקין דלקמיה. ויש מי שפירש כאן דקונס דשאני אוכל כך קאמר, אבל שאני אוכל כך לחודיה לאו כלום הוא, ואפילו למאן דאמר ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס, ואני כתבתי מה שני"ל. עוד מלאתי בירושלמי (כאן פ"א ה"א) דמשמע כלשון ראשון שכתבתי, דשאני אוכל כך (למ"ד) [בשיטמ"ק: לחוד] בלא קונס הוי יד לקרבן, דגרסינן התם שאני אוכל [בשיטמ"ק: לד] שאני טועם כך ר' אלעזר בשם ר' הושעיא תופסין אותו משום יד לקרבן, ר' בון בר [בשיטמ"ק: בשם ר'] חייא בעי אמר לא אוכל כך תופסין אותו משום יד לשבועה, אמר ר' יוסי אורחיה דבר נשא למימר שבועה (לא) [בשיטמ"ק: שלא] אוכל דילמא לא אוכל כך שבועה, אמר רבי ירמיה אורחיה דבר נשא למימר קנתא דכולבא דילמא כולבא דקנתא, ע"כ בירושלמי. אלמא ודאי דאפילו לא אמר קונס שאני אוכל כך אללא שאני אוכל כך לחודיה הוי יד לקרבן, דאי אמרת כשאמר קונס שאני אוכל כך דכוותה נמי בשבועות באומר שבועה לא אוכל כך, והאי פשיטא דשבועה גמורה הוא ולא יד, והכא אמרינן דאפילו יד לא הוי. טעמא דאמר שאני אוכל כך (הוא) [בשיטמ"ק: דהוא] ניהו אסור וחברו מותר. דמשמע ליה דמדערביניהו ותני להו מודרני ממך שאני אוכל כך וקתני אסור, כי היכי דשאני אוכל כך אינו אסור אללא הנודר בלבד [בשיטמ"ק: אף מודרני ממך אינו אסור אללא הנודר בלבד] דבתרווייהו קתני אסור, אבל ברייתא דקתני מודרני ממך אסור אע"ג דלא קתני אסורים, לא משמע (שאינו)

[בשיטת"ק: דאינו] אסור אלא הנודר בלבד, אלא משום לתא דשאני אוכל לך דקתני ביה על כרחיה אסור, ולא מיתני ליה אסורים תני נמי במודרני ממך אסור. (רש"א)

דף ד - ב

ואם גילח על אחת משלשתן יצא לא ליעבור עליה בבל תאחר קמ"ל ואיבעית אימא מאי חדושיה משום דלא מתפיסו בנדר והא דקא קשיא לך חטאת חלב חטאת חלב קאתיא לכפרה חטאת נזיר למאי אתיא והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה ועבר עלה משום בל תאחר ההיא קא שריא לה למיכל בקדשי' אמר מר ומה נדרים האב מיפר נדרי בתו ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו למה לי היקשא תיתי במה מצינו מנדרים דילמא גבי נדרים הוא דמיפר משום דלא אית ליה קיצותא אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא דסתם נזירות ל' יום אימא לא קמ"ל: האומר לחבירו מודר אני וכו': אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך מיתבי מודר אני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך ה"ז אסור שאני אוכל לך שאני טועם לך ה"ז אסור הכי קתני בד"א באומר שאני אוכל לך שאני טועם לך והתניא איפכא שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מודרני ממך ומופרשני ממך מרוחקני ממך ה"ז אסור תני הכי וכבר אמר מודרני אי הכי היינו רישא ועוד אסור אסור ל"ל למתני אלא אמר שמואל טעמא דאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך הוא דאסור וחבירו מותר

רש"י שאם גילח על אחת משלשתן. לנזיר חייב שלש קרבנות עולה חטאת ושלמים כדכתיב והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים וגו' (במדבר ו) ואם לא הביא אלא חטאת מגלח עליו והיינו חידוש משא"כ בשאר קרבנות ולהכי אימא אינו עובר בכל תאחר קמ"ל: ואב"א מאי חידושיה דאין מתפיסו בנדר. כדאמרין לעיל דאי אמר הרי עלי חטאת נזיר לא מתפיס ליה: אתיא לכפרה. דהאי כריך

כפרה מקום חלצ שאכל וכיון דלכפרה קא אתי קאי צבל תאחר אצל נזיר לא עביד
שום חטא דליבעי כפרה: תותי צמה מזינו. בנדריס אב מיפר: אצל גבי נזירות
דאית ליה קיצותא. דכיון דלא מיתסר אלא עד אותו זמן ימתין עד לזמן ולא
ליעבור ליה קא משמע לן היקשא דא היקשא ליכא למיפרך כמו צמה מזינו:
אמר שמואל צכולן. צכל הני דקתני צמתני' מודר אני ממך מופרשני ממך וכו' לא
הוי נדר ועד שיאמר שאני אוכל כך לא מיתסר צאותו דבר: הכי קתני. כלומר
חסורי מיחסרה: צמה דברים אמורים. דאסור כי אמר מודר אני צאומר נמי שאני
אוכל כך: והתניא איפכא. דלא מצית אמרת ד"א: תני הכי. דהכי קתני שאני
אוכל כך ושאני טועם וכבר אמר מעיקרא מודרני ממך אסור אצל אמר שאני
אוכל כך צלצד או מודרני ממך אינו אסור אלא אמר לתרוייהו דהיינו נדר גמור:
אי הכי היינו נמי רישא. דקתני מודרני ממך צברייתא קמא: ועוד. אי הכי הוא
כדתרלת תרי זימני אסור למה לי למיתני: אלא. הכי אמר שמואל טעמא דאמר
נמי שאני אוכל כך הוא דאיהו אסור צלצד דמתני' צנודר צלצד קאמר דאסור
דקתני אסור: (כ"ט"י)

תוספות וכי גילח על אחת משלשתן יצא. כי נזיר היה לענין שמביא גי קרבנות
חטאת ועולה ושלמים ויצא לענין שיהא מותר ביין ולא לעבור משום בל תאחר
קמ"ל: מאי חידושו דאין מתפסו בנדר. דמכי הוי נזיר ממילא חייב להביא
קרובן: חטאת חלב לכפרה קאתי. ושייך בל תאחר אבל נזיר לא לכפרה קאתי
ולכך ליכא בל תאחר: והרי חטאת יולדת. דמשמע ליה דאיתא בכלל שאר
חטאות תימה תיקשי ליה אמאי איצטריך היקשא לקרבן יחיד דליתיה בכלל
שאר חטאות: ההיא קא שריא ליה למיכל בקדשים. אע"ג דנזיר נמי שרי ליה
(נמי) לשתות ביין אין זה מצוה אבל לאכול בקדשים מצוה היא דכתיב ואכלו
אותם אשר כופר בהם הלכך שייך ביה: למה לי היקשא. אבל לעיל גבי בל תאחר
לא פריך דאין עונשין מן הדין אבל לא מצי למימר גבי בל יחל דאתי במה מצינו
דלא שייך נמי הכא דטעמא דמפר נדר משום עינוי נפש גם בנזירות נמי יש עינוי
נפש: נדרים לית ליה קיצותא. ובנדריס כי נדר סתם לעולם הוא אבל נזירות
אימא לא דסתם נזירות שלשים יום קמ"ל דהך עינוי נפש ומיפר: אמר שמואל
בכולן עד שיאמר כו'. פירוש דמודרני ממך לאו כלום לחודיה אבל שאני אוכל
לחודיה ודאי אסור ומתני' פירוש קמפרש לה מודרני ממך באומר שאני אוכל
לך: מיתניבי מודרני ממך אסור. מדקאמר אסור אכל חד משמע דבלא שאני אוכל
קאמר ומשני בד"א קתני דסיפא מפרש לרישא שאין אסור אלא אמר שאני

אוכל לך והא קתני סיפא שאני אוכל לך והכא ליכא למימר בד"א דהא שאני אוכל לחודיה אמר דדוקא לעיל דקתני ברישא מודרני ממך שייך למימר בד"א אע"ג דבריי אחריתי היא קרי ליה סיפא וכן איתא בפרק גט פשוט (דף קסה) דקאמר זהב בדינרים ופריך אי הכי היינו רישא אע"ג דהיינו ברייתא אחריתי ומשני וכבר אמר מודרני ממך תימה שהרי שאני אוכל לך לחודיה אמר וצ"ל דה"פ וכבר אמר כלומר אפילו אומר מודרני ממך דסד"א הואיל ומודרני ממך לחודיה לא אסר אפי' אמר אחריו שאני אוכל לך לא אסר וכבר אמר אפי' כבר אמר: אי הכי היינו רישא. כלומר אם בא התנא לאשמועין דכ"ע עד שיאמר שאני טועם לך א"כ אמאי לא אמר כי האי לישנא של אידך ברייתא ולא להקדים שאני אוכל לך דאז ניחא למימר בד"א שמפרש דאי אמר שאני אוכל לך לחודיה דאינו אסור וכן משמע דקמשני גבי וכבר אמר מודרני ממך וכן משמע דמתחילה הוה פריך ורוצה להוכיח דשאני אוכל לחודיה מהני: אי הכי היינו רישא. תימה מאי אי אמרת בשלמא איכא הכא וי"ל דהכי פרושא אי אמרת בשלמא דכל חד וחד מהני לחודיה לא קשיא מידי דליכא למיפרך היינו רישא דה"א דתנא סיפא לגלויי רישא דאי לא תנא סיפא הייתי מפרש דרישא ר"ל כגון שאמר שאני אוכל לך עם מודרני ממך קמ"ל סיפא דכל חד וחד לחודיה מהני: ועוד אסור אסור למה לי. אברייתא קאמר ליה הכי: אלא הכי קאמר טעמא [דאמר] בהדיא מודרני ממך שאני טועם לך הוא דאסור וחבירו מותר. דהכי משמע אסור מדלא קתני שניהם אסורים אבל מודרני ממך לחודיה שניהם אסורין דמודרני ממך משמע ממוני וממונד עלי וברייתא דקתני מודרני ממך אסור שניהם אסורים קאמר והא דלא תני שניהם אסורים משום דתנא ברישא שאני טועם לך דאז אינו אסור אלא מודר: (תוספות)

ר"ע קשריא לה למיכל בקדשים. כדכתוב וכפר עליה הכהן וטהרה ואכילת קדשים מצוה היא כגון אכילת פסחים דהאשה נמי מחייבא: **תיתי** במה מצינו מנדרים. הא דאקשי הכא גבי הפרה ולא אקשי לעיל גבי ידות הך פירכא משום דידות למלקות נמי מייתי להו ואין עונשין מן הדין אבל גבי הפרה שייך למפרך תיתי במה מצינו: **משום** דלית ליה קיצותא. הילכך דין הוא שיפר שלא תצטער בביתו עולמית וכי תימא כיון דנזירות אית ליה קיצותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים שלשים יום ליתא דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קיצותא שהמקדיש בהמה למזבח קדשה עולמית נדרי איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקושי נדרים להדדי: **בכולן** עד שיאמר שאני אוכל. בכולן דהיינו מודרני מופרשני מרוחקני דמתני' עד שיאמר וכי כלומר דמתני' חדא קתני ושאני אוכל אמודרני מופרשני קאי דאי לאו הכי לא משמע איסור כלל ואפי' יד שאינו מוכיח לא הוי: **מיתבי** מודר אני ממך וכו'. בשלמא מתני' לא קשיא עליה דשמואל דכיון דלא תני בה אלא חד אסור איכא

למימר דסיפא פירושא דרישא אבל ברייתא דקתני אסור אסור משמע ליה דמילי מילי קתני דאי לא לא לימא אסור עד סיפא. ומתוך ה"ק בד"א ומש"ה שייך למיתני אסור באמצע דבריו. ולקמן פריך א"כ אסור דסיפא למה לי ובדין הוא דליקשי ליה הכי מיד אלא דעדיפא מיניה מקשה ליה לפום סברא דמקשה: **והתניא** איפכא. הך ברייתא לאו סיפא דברייתא דלעיל הוא דא"כ הוה ליה למימר והא קתני סיפא: **מודרני** ממך וכו' הרי זה אסור. וליכא למימר דסיפא פירושא דרישא ובד"א קתני דומיא דאידיך דבשאני אוכל לך ליכא מאן דפליג דמיתסר: **תני** הכי וכבר אמר. כלומר וקמ"ל דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך צריך לומר שאני אוכל לך דאי לא לא מיתסר: **אי** הכי היינו רישא. לאו רישא ממש קאמר אלא כיון דאייתי הך ברייתא קמייתא מקמי הך קרי לה רישא כלומר ראשונה. והכי פירושא אי אמרת בשלמא דבמודרני בלחוד אסור משו"ה שני האי תנא ונקט מודרני בסיפא כי היכי דלא נטעי למימר דחדא קתני ובד"א קתני ואע"ג דאידיך תנא לא חש דנטעי בהכי האי תנא רצה לבאר יותר. אלא אי אמרת דחדא מילתא קתני הוה ליה להאי תנא נמי למיתני כאידיך תנא וטפי שייך למתני בד"א מלמתני וכבר אמר: **ועוד** אסור אסור ל"ל למתני. כלומר אסור דסיפא קשיא ליה: **אלא** ה"ק שמואל. דודאי שמואל גופיה מודה דהנך מתנייתא מילי מילי קתני דבכל חד מתסר אלא מיהו קאמר דמתניי חדא קתני דאי מילי מילי קתני היכי תני בחד אסור דלא שוו דבמודרני ממך שניהם אסורין ובשאני אוכל לך הוא אסור וחבירו מותר בשלמא מתנייתא קתני אסור אסור ומשמע שפיר כל חד וחד כדיניה אלא מתניי אי מילי מילי נמי קתני אסור אסור ה"ל למתני אלא ודאי חדא קתני והוא אסור וחבירו מותר ומש"ה קאמר דהאי דינא ליתא אלא באומר נמי שאני אוכל לך אבל מודרני ממך לחוד שניהם אסורין. ואיכא למידק לפום סברא דמקשה דמתניי מילי מילי קתני היכי קאמר שאני אוכל לך אסור דמה נפשך אי דאמר בהדיא קונם שאני אוכל לך נדר גמור הוא ולא יד ובמתניי קתני לה גבי ידות ואי דלא אמר קונם דילמא דאכילנא משמע ולא מיתסר כלל. י"ל לעולם דלא אמר קונם וכ"ת נימא דאכילנא קאמר א"כ מאי לישנא דשאני אוכל לך אוכל לך הוה ליה למימר אלא ודאי כיון דקאמר שאני ה"ק מה שאני אוכל משלך יהא. אי זה דבר ומאי ניהו קונם ומשום האי טעמא נמי ליכא לאקשווי אמאי אמרינן דהוי יד לנדר ולא אמרינן דלהוי יד לשבועה משום דשאני משמע שהוא מזכיר החפץ דהיינו מה שיאכל וכי האי גוונא שייך בנדר ולא שייך בשבועה. וא"ת תינח למאן דגריס במתניי שאני בלא יו"ד אבל למאן דגרס שאני ביו"ד קשיא דאי לא הזכיר קונם נימא דיד הוא לשבועה ולא לנדר דהאי לישנא דשבועה מיסר נפשיה אחפצא ואי בשהזכיר קונם נדר הוא ולא יד והיכי תני ליה גבי ידות יש לומר לעולם בשהזכיר קונם ואפילו הכי כיון דאמר ליה בלשון שבועה דהיינו שאני דהוא מיסר נפשיה אחפצא הוה ליה יד לנדר ולא נדר גמור דנדר שאמרו בלשון שבועה הכי דיניה

דף ה - א

אבל אמר מודרני הימך לחודיה שניהן אסורין כי הא דאמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני הימך שניהן אסורין תנן הריני עליך חרם המודר אסור אבל מדיר לא כגון דפריש ואת עלי לא את עלי חרם הנודר אסור אבל מודר לא כגון דפריש ואנא עלך לא אבל סתמא מאי שניהן אסורים הא מדקתני סיפא הריני עליך ואת עלי שניהן אסורין הדין הוא דשניהם אסורין הא סתמא הוא אסור וחברו מותר אלא הכי אתמר דר' יוסי בר' חנינא מודר אני לך שניהם אסורין מודרני הימך הוא אסור וחברו מותר והא מתניתין דקתני הימך ואוקימנא למתניתין לשמואל בכולן עד שיאמר שאני טועם לך ושאני אוכל לך הוא דאסור וחברו מותר אבל במודרני הימך שניהם אסורין אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר טעמא דאמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא דאין הוא אסור אלא באכילה הא מודרני ממך אסור אפילו בהנאה אי הכי לימא שמואל הכי ואם לא אמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך אין אסור אלא באכילה אלא הכי איתמר טעמא דאמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא דאסור אבל אמר מודרני הימך לא משמע דאמר אסור מאי טעמא מודר אני ממך לא משתעינא בהדך משמע מופרשני ממך דלא עבידנא עמך משא ומתן משמע מרוחקני ממך דלא קאימנא בדי' אמות דילך משמע

רש"י אבל אמר מודרני הימך לחוד. ללא אמר שאני אוכל לך: שניהן אסורין. דכיון דאמר שאני אוכל לך משמע דאסור נפשיה בלבד שאינו אוכל מחבירו אבל כי אמר מודרני הימך סתם משמע דמדיר נמי חזריה מיניה מכל וכל: תנן. בפ' השותפין (לקגן מז:): הריני עליך חרם המודר אסור. והא הכא ללא אמר שאני אוכל לך חרם ולא הוי אסור אלא המודר ולא שניהן: כגון דמפריש. בהדיא אבל

את עלי ללא: אכל סתמא. ללא פריש ואת עלי לא מאי שניהן אסורין: הדין הוא דשניהן אסורין. דאמר בפירוש הריני עליך ואת עלי אכל סתמא דאמר הריני עליך ולא אמר ואת עלי לא הוה שניהן אסורין אלא חד בלבד: אלא הכי איתמר אמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני ממך הוא אסור וכו'. דהיינו כמתניתין הריני עליך חרם וכו': והא מתני' מודרני הימך. קתני ואוקמא שמואל דאמר בכולן עם כל אחד ואחד שאני אוכל דהכי איהו אסור וחבירו מותר אכל אמר מודרני הימך בלבד ולא אמר שאני אוכל שניהן אסורין והיינו ללא כרבי יוסי בר' חנינא: אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר. הכי מתרץ לה למתניתין ולא כדאוקימנא דתיקשי לר' יוסי: הא אמר מודרני הימך: ללא מפרש כלום ודאי מכולה מילתא מדיר ואסור אפי' בהנאה: א"ה לימא שמואל הכי. למה ליה אפוקי למימריה כולי האי לימא הכי אמר שמואל ואם לא אמר שאני אוכל לך ללא אמר אלא מודרני הימך אסור אפילו בהנאה: אלא הכי איתמר. אמר שמואל טעמא דאמר שאני אוכל לך כיון דאמר בפירוש אכילה אסור אכל לא אמר בפירוש אכילה לא אסור למיכל מדידיה דדילמא הא דאמר מודרני אני ממך אדיבוריה קאמר ללא מיסתעי בהדיה אכל לא למיכל מיניה וכן כי אמר מופרשני ממך ללא אמר שאני אוכל דדילמא ממשא ומתן קא פריש מיניה מרוחקני ממך נמי ללא ליקרב בארבע אמות דייליה משמע ולא דמדיר מאכילתו: (רפ"ז)

תוספות **תנן** הריני עליך חרם המודר אסור אבל לא המדיר. ולשמואל דאמר מודרני ממך משמע תרוייהו הכי נמי נימא הריני עליך חרם משמע הריני על ממוןך חרם וגם מדיר נמי ליתסר ומשני דפריש ואת עלי לא ועתה פריך הרי את עלי חרם אסור ומודר מותר ואמאי נימא דה"ק הרי את עלי וממוני חרם ואסור גם מודר: אלא אי איתמר דרבי יוסי בר חנינא הכי אתמי' מודר אני ממך הוא אסור וחבירו מותר. תימה מאי אתא לאשמעי' הא תנא בברייתא הכי וי"ל דאשמעי' דמודרני ממך לא משמע מודר ממון אע"ג דהריני חרם ר"ל מודר ממון זה לא אמר הכי: והא מתני' דממך תנן. כלומר אכתי [קשה] דשמואל קאמר דאמר דמודרני ממך דשניהם אסורים: אלא שמואל הכי איתמר טעמא דאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה. דלישנא דאסור במתני' משמע ליה אסור באכילה ולא בהנאה אבל מודרני ממך אסור בהנאה ומודרני דקתני בברייתא אסור בהנאה וה"ק שמואל וכולן אסור בהנאה עד שיאמר שאני טועם לך: אי הכי לימא שמואל הכי אם לא אמר שאני טועם לך אסור [אפי'] בהנאה.

דלישנא עד שיאמר שאני טועם לך משמע כשאני טועם אסר עצמו טפי ממודרני והא ליתא דאדרבה מודרני חמור טפי ויש ספרים דגרסי לימא שמואל ואם לא אמר אלא שאני אוכל לך אינו אסור אלא באכילה וקשה ליישבו. וה"ה דלעיל דשמואל קאמר אבל מודרני שניהם אסורים מצי למפרך לימא שמואל אם לא אמר שאני אוכל לך שניהם אסורים: **אלא** הכי איתמר. לעולם כדאמר מעיקרא דלשמואל מודרני לחודיה לא אסר כלל דלמא לא משתעי בהדך קאמר וקשה מברייתא דלעיל דמודרני אסור בלא שאני טועם לך וי"ל דהאי אסור ר"ל דלא מישתעי בהדיה א"נ מעתה נחית לומר תנאי היא דברייתא דלעיל ס"ל כרבנן דידים שאינם מוכיחות הויין ידים ושמואל סבר דמתניי כרבי יהודה דאמר לא הויין ידים: (תוספות)

ר"נ דאמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני הימך שניהן אסורין. נראה בעיני דה"ט משום דמשמע מודר אני ונכסי ממך ומנכסיך הילכך כיון דבכלל אני הוו נכסים על כרחיך חבירו נמי אסור בו דאי לא נכסים לאו בני אתהנווי מחבירו נינהו: **תנן** הריני עליך חרם המודר אסור אבל המדיר לא. ואמאי נימא דעליך נמי כולל חבירו ונכסיו וכיון שכן אף המדיר ליתסר דאי לא נכסי חבירו לאו בני אתהנווי מיניה נינהו: **את** עלי חרם הנודר אסור אבל מודר לא. ואמאי נימא דעלי כולל נמי עצמו ונכסיו וליתסר מודר דאי לא נכסי דידיה לאו בני אתהנווי מיניה נינהו: אלא הכי איתמר אמר רבי יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורין. דלך משמע לך כלומר נכסי אסורין לך ונשמע משלך משא"כ בהימך דלא משמע הכי. ונראה בעיני דהכי פירושא דקס"ד השתא דשמואל הכי דייק מתניי דכיון דלא תנן אלא חד אסור ודאי חדא קתני וכיון דחדא קתני על כרחיך הימך דרישא לאו דווקא דה"ה בלך דכיון דמסיים מילתיה ואמר שאני אוכל אפילו אי אמר לך לא משמע דשניהם אסורין אלא דהוא אסור וחבירו מותר. ומש"ה קאמר שמואל האי דקתני תנא דבמודרני בין דאמר הימך בין שאמר לך הוא אסור וחבירו מותר דווקא כשאמר שאני אוכל ושאיני טועם אבל אי לא אמר הכי לא שוו הימך ולך דבלך שניהם אסורין: **והא** מתניתין הימך קתני. כלומר דהש"ס לא ניחא ליה בהכי דהא מתניתין הימך תנן ואע"ג דודאי קושטא קאמר שמואל דלתנא דמתניי לא שני ליה בין הימך ולך כיון דמסיים בה שאני אוכל לך מ"מ לא הוה ליה לשמואל לסתומי מילתיה דמשמע דקאי אלישנא דתנא תנא בהדיא דהיינו הימך ולומר דשניהם אסורין כך נראה בעיני: **אלא** מעיקרא דשמואל הכי איתמר וכו'. אבל מודרני ממך אסור אפילו בהנאה כלומר דידים שאינן מוכיחות הויין ידים ומשום הכי אסור אפילו בהנאה: הכי גרסינן אי הכי לימא שמואל הכי אם לא אמר שאני אוכל לך אסור אפילו בהנאה. כלומר היכי קאמר שמואל עד שיאמר דמשמע דאי לא אמר הכי לא מיתסר אדרבה אי לא אמר הכי מיתסר טפי והוה ליה לפרושי ולמימר הכי ובדין הוא דלעיל נמי כי קאמרינן דבמודרני

לחודיה שניהם אסורים דהוה ליה לאקשווי הכי אלא דעדיפא מינה אקשי ליה לומר דעיקר דינא ליתיה. ואיכא נוסחא אחרינא הכא ולא מחוורא: אלא הכי אתמר טעמא דאמר וכו'. כלומר לעולם כדאמרינן מעיקרא דכי לא אמר שאוכל לך מותר וטעמא משום דלא משמע דאמר אסור דהוה להו (ר"ט)

רפ"א טעמא שאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה אבל מודרני ממך לחודיה אסור אפילו בהנאה. ואין לשון זה מדוקדק, דהשתא משמע דחדושיה לשמואל במודרני ממך לא משמע איסור אכילה בלבד אלא שאר הנאות וליתא, דאם כן מאי קמ"ל פשיטא דמודרני ממך אי אפשר דלישתמע מיניה איסור אכילה בלבד אלא איסור הנאה, וכמ"ד ידים שאין מוכיחות הויין ידים, או שאינו אסור כלל לא באכילה ולא בהנאה, כמ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. ואפילו איכא למשמע מיניה מידי איסור אכילה א"א אלא לכל היותר דלא משתעינא בהדך ולא עבידנא משא ומתן בהדך ולא קאימנא בארבע אמות דידך, וכדאמרינן בסמוך (הא) [בשיטמ"ק: אלא] ודאי הא דשמואל לאשמועינן דידים שאין מוכיחות הויין ידים, ובאילו אמר אם לא אמר שאני שאני אוכל לך אסור בהנאה, וכדאקשינן אי הכי לימא אם לא אמר שאני אוכל לך אסור אפילו בהנאה. אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר אסור מ"ט דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך משמע. כלומר וכיון דאיכא למשמע הכין ואיכא למשמע שאר הנאות, וליכא ידים מוכיחות לשום איסור הלכך אינו אסור כלל וכדאמרינן, אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר אסור, כלומר לא משמע דאמר אסור כלל. ויש מי שפירש דלאשתעווי בהדיה מיהא [בשיטמ"ק: אסור] כברייתא דלעיל, דקתני מודרני ממך אסור שאני אוכל לך אסור, ומודרני ממך דלא משתעינא בהדך קאמר, וכלהו סבירא להו דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. [בשיטמ"ק: והראשון עיקר. ואידך תנא סבירא ליה ידים שאין מוכיחות הויין ידים]. וא"ת אם כן רבא דאמר לקמן אנא דאמרי אפילו לרבנן, כלומר דליכא מ"ד הויין ידים כמאן מוקי לה לברייתא דלעיל, דהא על כרחין אידך ברייתא למאי דפרישנא הויין ידים ס"ל. ונ"ל דרבא מוקי לה כשהיו מסרבין בו ליהנות או לאשתעווי, ואמר מודרני ממך דכיון דמסרבין בו הויין ידים, והוא הדין דהוה מצי לשנויי הכין לעיל ברייתא לשמואל, אלא עד השתא לא הוה ס"ד דשמואל משום ידים שאין מוכיחות אתי ליה, אלא משום דלא משמע דאמר שום איסור ואפילו שאין מוכיחות לא הויין והלכך אף במסרבין בו לא אמר כלום, והיינו דכי אוקימנא דשמואל בהאי טעמא דידים שאין מוכיחות תו לא אקשינן עליה מאידך ברייתא. או

משום דממילא שמעינן דשמואל מוקי לה לאידך ברייתא כמ"ד ידיים שאין מוכיחות
הויין ידיים, או אפילו כמ"ד לא הויין ידיים וצמסרביין צו (כידים) [בשיטמ"ק: צידים]
שאין מוכיחות מיהא הויין, ודר' יוסי ברבי חנינא לא פליגי אדשמואל, אלא באומר
מודר אני לך מאכילה שניהם אסור, מודרני ממך מאכילה הוא אסור וחזרו מותר.
(רשב"א)

דף ה ב

לימא קסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים אין שמואל
מוקים לה למתניי כר' יהודה דאמר ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים
דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי
ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין אמאי דחיק שמואל לאוקומה
למתניי כרבי יהודה לוקמה כרבנן אע"ג דאין ידיים מוכיחות אמר רבא
מתניי קשיתיה אמאי תאני שאני אוכל לך שאני טועם לך ליתני שאני
אוכל שאני טועם ש"מ בעינן ידיים מוכיחות איתמר ידיים שאין מוכיחות
אביי אמר הויין ידיים ורבא אמר לא הויין ידיים אמר רבא רבי אידי
אסברה לי אמר קרא [\[במדבר ו-ב\]](#) נזיר להזיר ליי"י מקיש ידות נזירות
לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה לימא בפלוגתא
דרי יהודה ורבנן קמיפלגי דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר'
יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת
שבוקין אביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה אמר לך אביי אנא
דאמרי אפי' לרי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידיים מוכיחות
אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר
אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידיים מוכיחות
אלא גבי גט

רש"י לימא סבר שמואל ידיים שאין מוכיחות כו'. דהכא הואיל ולא אמר ממך
שאני אוכל לך אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה:

רבי יהודה אומר ודין די יהוי ליכי וכו'. דקסבר אי לא כתב ביה ממש ודין לאו מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס: לוקמה למתני' כרבנן. לימא אע"ג דקאמר מודר אני ממך או מרוחק אני ממך לחודיה אשור באכילה ואע"ג דלא אמר שאני אוכל לך דידיס שאין מוכיחות הויין ידיס כרבנן דאמרי לא כריך למיכתב בגט אללא הרי את מותרת לכל אדם: מתני' השיתיה. דלא מלי לאוקמה כרבנן: ליתני שאני אוכל או שאני טועם. למה לי למימר לך אללא להכי קתני לך דקסבר ידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס ואי קתני שאני אוכל בלבד ולא קאמר לך לא הוה משמע דמודר מחבירו דבעינן ידיס מוכיחות וכי אמר נמי מודרני ולא אמר שאני אוכל לך לא משמע דבאכילה קאמר אללא דלא מיסתעינא בהדך: מקיש ידות נזירות. כדאמרינן לעיל דמלהזיר נפקא ידות נזירות: מה נזירות בהפלאה. דבעינן שיפרש לנזירות דכתיב כי יפליא (במדבר ו) אף ידות נמי בעינן שיפרש לדיבורו דאי לא מפרש לא הוי כלום דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס: דבעינן כריתות. שכותר בינו לבניה דבעינן שיפסיק לדיבורו: (כ"ז)

תוספות לימא קסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס מדקאמר מודרני ממך שרי. ומשני אין כלומר ודאי סבר דלא הויין ידיס ומוקי לה למתניתין כרבי יהודה דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי אגרת וכו' במאי קמיפלגי רבנן סברי ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס ולא בעי ודין וכו' ורבי יהודה סבר לא הויין ידיס מדקבעי לומר ודין דאי לא כתב ודין בגט הוי כמגרש בדבורא בעלמא ושטר ראיא בעלמא הוא וכן משמע פ' המגרש דקאמר דקריא למוכיחו' מודין ולקמן בשמעתין משמע דהמוכיח הוי מלישנא דמנאי מדקאמ' עד כאן לא קאמר התם לא בעי ידיס מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו אלמא דמלישנא דמנאי קדייק: **ואמאי** דחיק שמואל לאוקמה מתני' כרבי יהודה לוקמה כרבנן. תימה הלא יש לו לאוקמה כר' יהודה משום דס"ל כוותיה ויש מתרצים דמוטב לאוקמה כרבנן ואע"ג דהוא לא ס"ל ועתה להך לישנא משמע דשמואל סבר דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס והכי מוכח סוגיא דקידושין (דף ה:): גבי הרי את מאורסת דקאמר לימא קסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות הויין ידיס לא דאמר הרי את מאורסת לי אבל אי לא אמר לי לא והיינו כסוגיא דהכא מיהו תימה גדול מאי פריך מאי דוחקיה לאוקמה מתני' כר' יהודה דשינויא דשנינן שנויא דחיקא הוא מוטב לאוקמה כרבנן והוא לא ס"ל ועוד הקשה הר"ר יוסף

מהאי דפרק כל הגט (דף כו.) דקאמר הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן וקאמר שמואל עלה דההיא אף מקום הרי את מותרת לכל אדם פ"י משום דהוא עיקר של גט ואי סבירא ליה כר' יהודה א"כ צריך שיניח מקום ודין שהרי ודין הוי עיקר לר' יהודה להכי ל"ג (אין) כ"א ושמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה והוא סבר לה כרבנן ואז ניחא דפריך. שפיר לוקמא כרבנן כיון דגם הוא סבר כרבנן מיהו קשה מההיא דקידושין דמשמע שמואל אית ליה דלא הויין ידים ור"י מחלק בידיים שאין מוכיחות גרועות כי ההיא דקידושין דאם לא אמר לי הויין גרועות טפי מדאי (דאדם עשוי לקדש אשה לחבירו) וכן ההיא דנזיר דפריך עלה דאמר האומר אהא ה"ז נזיר ופריך ודילמא אהא בתענית קאמר ומוקי שמואל שהיה נזיר עובר לפניו ולהכי צ"ל הכא לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ומשני לא שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה פירוש לעולם קסבר הויין ידים חשובות כי הכא מודרני ממך ומוקי לה למתני' כר' יהודה והוא לא סבירא ליה ובהא ניחא ההיא דריש פ"א דנזיר משום דאהא הוי ידים גרועות משמע כוליה גופיה וזהו תענית דנזיר לא הוי כוליה גופיה ולהכי צריך לאוקומה בנזיר עובר לפניו וכן ההיא דקידושין כדפי' התם ור"ת גרס אין השתא יש ליישבו ודייק אין ידים גרועות כי התם לא הויין ידים אבל ידים חשובות ס"ל דהויין ידים: מתני' קשיתיה מאי איריא התם שאני אוכל לך בלא לך נמי אלא ש"מ דלא הויין ידים וקשה מברייתא דלעיל דאמר שאני אוכל לך משמע כמו כן דאי לא אמר לך לא מועיל וי"ל דכיון דגלי דמודרני ממך מועיל משמע ממילא לך לאו דווקא ובלא לך נמי מהני: **ליתני** שאני אוכל (לך) שאני טועם. פ"י בלא לך וא"ת א"כ לא הוה ידעין למאן קאמר וי"ל דמיירי במסרבין בו לאכול והוא ממאן וא"כ לאותו שמפציר בו לאכול קאמר שאני טועם שאני אוכל משלך ואפ"י בלא לך שמעינן הכי וא"ת אכתי מאי תירץ דהנך ברייתא דלעיל דקתני אסור תרי זמני דמשמע דמודרני לחוד אסור ולא שאני אוכל לך וי"ל כיון דאוקמא טעמא דשמואל משום דידיים שאין מוכיחות דפליגי תנאי בעלמא בגיטין א"כ נתרץ דהנך ברייתא דלעיל כרבנן דרבי יהודה דסברי דידיים שאין מוכיחות הויין ידים ושמואל סבר כר' יהודה דמעיקרא שלא היה מעמיד טעמא דשמואל משום שאין מוכיחות וא"כ הוי טעמא דשמואל משום דלא חשוב יד מודרני בלא שאני אוכל להכי הוה קשיא ליה לשמואל מהנך ברייתא דלא מוכיחות פלוגתא דתנאי בהכי אבל השתא דטעמא דשמואל משום שאין מוכיחות ניחא כדפרי' צ"ע לשמואל כשאני אוכל בלא מודרני אם מועיל אם לאו ופרי' כר' יהודה דמתני' שאומר שאני אוכל לך משמע דשאני אוכל לך מועיל. בלא מודרני אפ"י לשמואל וכ"נ דודאי מודרני בלא שאני אוכל לך הוי ידים שאין מוכיחות כדמפרש טעמא דילמא דלא משתעינא בהדך קאמר אבל כשאני אוכל לך או איני טועם לך הוו ידים מוכיחות והקשה ריב"א א"כ לא מצינו ידים ורגלים דא"כ כל מה שידבר אדם עם חבירו יהא

נדר שאם אמר אני אוכל או אוכל לך הוי נדר לגי' דשאני . אוכל וי"ל דלא קשה מידי דווקא כשאני אוכל או בשאיני בשי"ן הוי יד לפי [שחטף] וחסר [ומנע] לשונו שמדלג קונם שהיה לו לומר או בתחילה או בסוף אבל אני אוכל לך או איני אוכל לך בלא שי"ן לא הוי יד כלל וא"ת כיון דשאני אוכל לך מועיל בלא מודרני אבל מודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל לך מנלן דשאני אוכל הוי יד לנדר דילמא הוי יד לשבועה שמדלג שבועה לכתחילה וי"ל דבשבועה רגילות לומר שבועה שאוכל או שלא אוכל אבל שאני או שאיני שייך לנדרים וא"ת למאי דפרישית דשאני אוכל הוי יד בלא מודרני גם לשמואל והא לעיל בתחילת סוגיא כדפריך ליה מהנך ברייתא משני שמואל דברייתא שניה וכבר אמר מודרני ממך משמע בהדיא דשאני אוכל לא מהני בלא מודרני ויש לדחות שלא בא אלא להשמיענו דמודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל לך ועי"ל דודאי מעיקרא שהיה סובר טעמא דשמואל דלא הוי מודרני יד כלל בלא שאני אוכל לך אז ודאי צריך לומר דה"ה שאני אוכל לך לא הוי יד ואינו מועיל בלא מודרני אבל למסקנא דאסיקנא דטעמא דשמואל משום יד נאמר ודאי דשאני אוכל הוי מוכיח שפיר בלא מודרני כדפרישית א"כ גם לשמואל מועיל שאני אוכל בלא מודרני כ"נ למהר"ף נ"ע מיהו ר"י פירש דשאני אוכל אינו מוכיח בלא מודרני : אמר קרא נזיר להזיר לרבות ידות נזירות כנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה : ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט משום דמוכח דמיניה הוא דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו. תימה לר"י תיקשי ליה ברייתא דלעיל מודרני ממך אסור אלמא דהויין ידים וקשה לאביי מתני' דאמר שאני אוכל לך אבל בלא לך מותר וי"ל דלא ס"ל לאביי כשמואל אבל י"ל דלך לאו דוקא או שמא למסקנא ניחא דאביי כרבנן ורבא כרבי יהודה אבל קשה דבפ"ב דנזיר (דף סב.) קאמר איפכא דאביי אית ליה הויין ידים וי"ל דהני שיטות הפוכות שבתלמוד וההיא דהתם כאיכא דאמרי אבל גירסא דהכא כר' יהודה כדמוכח התם [עיין תוס' נזיר שם ד"ה איש] : (תוספות)

ר"נ ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דדילמא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע וכו' ואפילו בדבורא נמי לא מתסר דלא ידעינן אי להנאה איכוין אי לדבורא איכוין ולכל חד וחד הוו להו ידים שאין מוכיחות וכיון דטעמיה דשמואל משום דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ליכא למפרך עלה מברייתא דכיון דפלוגתא דתנאי הוא אי הויין ידים אי לא איכא למימר דתנא דברייתא סבירא ליה דהויין ידים ושמואל דייק ממתני' דלא הויין ידים דלעיל כי פרכינן מברייתא היינו משום דהוה סבירא לן דאפילו ידים נמי לא הוי. ואיכא מאן דאמר דבמודרני הימך אפילו לשמואל אסור לאשתעוויי בהדיה ובמופרשני למעבד משא ומתן בהדיה ובמרוחקני למיקם בד' אמות דיליה והיינו אסור דברייתא ושמואל אאכילה קאי לומר דלא מתסר באכילה עד שיאמר שאני אוכל

לך שאני טועם לך: לימא קסבר שמואל וכו' אין שמואל מוקי לה למתניי כר' יהודה. כלומר אין ודאי הכי סבירא ליה לשמואל דמוקי למתניי כר' יהודה: גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. ולא צריך למכתב ודין דבלא ודין משמע דבהאי גיטא מגרש לה ואיהו הוא דקמגרש לה דידים שאין מוכיחות הויין ידיים: רבי יהודה אומר ודין וכו'. דאי לא כתוב ודין הויין ידיים שאין מוכיחות דדילמא בדבורא מגרש לה כדלקמן. ומדאמרינן לימא קסבר שמואל משמע ודאי דסבירא ליה לשמואל גופיה הכי דלאו לפרושי מתניי בלחוד אתא וכי' א"כ היכי מקשינן ואמאי דחיק שמואל ומוקי לה למתניי כר' יהודה נימא דמשום דהכי ס"ל. לאו קושיא היא דאי לאו דדייק שמואל ממתניי דאתיא כר' יהודה לא שביק רבנן ועביד כר' יהודה. וה"נ מוכח בפ"ק דקדושין (דף ה:): דשמואל גופיה הכי ס"ל דאמרינן התם האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי זו מקודשת וכן בגרושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים כלומר מדקאמר הרי זו מקודשת אע"ג דלא אמר לי והתנן האומר אהא הרי זה נזיר והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל כשהיה נזיר עובר לפניו דמשמע דהא לאו הכי הוה להו ידיים שאין מוכיחות ולא הויין ידיים. ומשני הבי"ע דאמר לה לי אלמא שמואל גופיה ס"ל דידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים. ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כל הגט (גיטין כו.). גבי מתניי דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש וכו' אמר שמואל וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא צריך ודין וי"ל דדילמא שמואל סבירא ליה דאפילו למ"ד ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים גבי גיטין לא צריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתין. תדע לך דהתם בקדושין עלה דהך דקאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת וכו' וכן בגרושין הרי את מגורשת וכו' שני ליה הכא במאי עסקינן דאמר לה לי כלומר דאמר לה הרי את מקודשת לי ואילו גבי גרושין. לא שני ליה מידי והוה ליה למימר בגרושין נמי דאמר לה ממני אלא ש"מ דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כי לא אמר ממני נמי הוה ידיים מוכיחות. וכי אמרינן התם וכן בגרושין לאו לענין לי וממני קאמר אלא למאי דאמר התם בסוף מילתיה דהיינו איני אישך אשוניהו וכדאיתא התם. א"נ י"ל דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דאמר ממני וכי משני התם דאמר לה לי ה"ה בגרושין דאמר ממני אלא דנקט חדא דהיינו רישא וה"ה לסיפא והאי דלא אמר התם בגיטין וצריך שיניח מקום ודין משום דלא בעי לעיולי נפשיה התם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם וה"ה דלר' יהודה ולשמואל גופיה דסבר לה כותיה צריך שיניח אף מקום ודין: אמר רבא מתניי קשיתיה וכו' ליתני שאני אוכל ושאני טועם. פ"י ואי הוה תני הכי בלא לך הוה שמעי' דידיים שאין מוכיחות

הויין ידים דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך דהא ס"ל לשמואל דמתניי חדא קתני אפי"ה שאני אוכל בלא לך ידים שאינן מוכיחות נינהו דאיכא למימר הי"ק מודרני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני ומשי"ה תנא במתניי לך לאשמועי' דטעמא דאמר לך הא אמר מודרני ממך שאני אוכל (לך) לא חייל נדרא כלל דהויין להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים: וקיי"ל כשמואל דמודרני ממך לחודיה לא מתסר הלכך הא דא"ר יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורים מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר דקאמר מודרני לך מאכילה הא סתמא לא משמע דאמר אסור דהוה להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דקיי"ל כרבא דאמר הכי בסמוך וכן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: **איתמר** ידים שאין מוכיחות וכו'. מקיש ידות נזירות לנזירות דידות מלהזיר מפקי להו לעיל (דף ג.): **מה** נזירות בהפלאה וכו'. פי' דאמרינן במס' נזיר (דף לב:): דא"ר טרפון דמי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר אע"פ שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר אין נזירות חלה עליו משום דבעידנא דקנזר בעינן הפלאה וליכא (ר"ט)

רשב"א לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. מדאמרינן לימא קסבר שמואל ואמרינן אין משמע ודאי דשמואל הכין ס"ל לדידיה ולא טעמ' דמתניי קא מפרש וליה לא ס"ל אלא מיסבר סבר לה הכין וה"נ משמע בפ"ק דקדושין דאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת הרי זו מקודשת ופרכינן לימ' קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים, ופרכינן הב"ע דאמר לי ובפ"ק דנזיר נמי אמרינן לימ' קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים, ופרכינן לא כיון שהי' נזיר עובר לפניו ליכא לספוקי במלתא אחריתי כלום ולעולם סבירא ליה לשמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. והא דאמר שמואל בגיטין (פה, ב) וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו מקום ודין לא קאמר, דמשמע לכאורה דסבירא ליה כרבנן דאית להו ידים שאין מוכיחות הויין ידים לא היא דדילמא משום דפלוגתא היא לא צעי למימר אלא מילתא פסיקתא דמודו בה כולהו תנאי, וכשתמלא לומר לא הויין ידים צריך להניח אפילו מקום ודין, אי נמי משום דדילמא סבירא ליה לשמואל דגט מוכחא מילתא דבגט מגרש לה ושאין אדם מגרש אשת חבירו כסברא דרבא דבסמוך. ואי קשיא לך הא דאמר שמואל צריש פרק קמא דקדושין (ה, ב) הנותן כסף לאשה ואמר לה הרי את מקודשת הרי זו מקודשת, וכן לענין גיטין נתן גט לאשתו ואמר לה הרי את מגורשת הרי את מותרת הרי זו מגורשת, ואמר ליה רב פפא לאביי לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים ומהדר ליה אביי לא הכי צמאי עסקינן דאמר לי, (ד)אלמא לרב

פפא אי סבירא ליה ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים בעי מינאי, ודלא כסברתיה דרבא וקשיא לפירוקה בתרא (דכתובות) [בשיטמ"ק: דכתיבנא] לא היא, חדא דאביי הוא דמתרץ לה התם ואיהו לית ליה האי סברא דרבא אלא מיפלב פליג עליה וקסבר אדם מגרש אשת חברו, ועוד דודאי משמע מהתם דלא קשיא לרב פפא התם לא אקדושין דלא מוכח מילתא דלדידיה מקדש לה, אבל גט לא קשיא דכיון דיהיב לה גט וכתיב כדיניה לא חיישין אי לא אמר לה בשעת נתינת הגט הרי את מגורשת ממני, והיינו דלא תירץ אביי (לשון) [בשיטמ"ק: אלא] הרי את מקודשת לי וכדמהדר ליה (הכי במאי עסקינן דאמר לי) [בשיטמ"ק: ולא קאמר הכי במאי עסקינן דאמר לי וממני]. וכן לענין הגט דנקט התם אינו אלא משום סיפא דאמר לה איני אישך איני בעליך לא אמר כלום. וכדאמרינן התם בהדיא דמשום סיפא נקט להו. וכן נראה מדברי רי"א"ף (קדושין ב, א) והרב בעל ההלכות והרמב"ם ז"ל (הל' אישות פ"ג ה"א) שכתבו בפסקיהם בקדושין האומר לאשה הרי את מקודשת לי כתירושיה דאביי, ובגט (הל' גירושין פ"א ה"ד) לא כתבו אלא לשון שמואל ממש הרי את מגורשת הרי מותרת הרי זה גט. ולא כתבו הרי את מגורשת ממני, וכן כתבתי במקומה בפרק קמא דקדושין [בשיטמ"ק: בסייעתא דשמיא]. ומכל מקום נ"ל דלאו למימרא דאי לא אמר לך, ידים שאין מוכיחות הויין, ואינו אסור עד שיאמר שאני אוכל לך וכלישנא ממש דמתניתין דהא ליתא, דכיון שאמר מודרני ממך שאני אוכל ידים מוכיחות הויין לכולא עלמא דאכילתו אסר אנפשיה, וכהיא דר' יוסי בר' חנינא דאמר מודרני ממך הוא אסור וחברו מותר כלומר כשאמר מודרני ממך מאכילה. ותדע לך מדאמרינן לעיל אלא הכי אתמר, טעמא דאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך הא מודרני ממך לחודיה לא משמע דאמר אסור, מאי טעמא דלמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך, מופרשני ממך דלא יתיבנא בארבע אמות דידך וכו', דאלמא שמואל לא קרי להו ידים שאין מוכיחות אלא כשלא הזכיר כלל ענין האיסור, דאי לא תימא הכי ליסמועינן רבותא טפי ולימא טעמא דאמר שאני אוכל לך הא לא אמר לך לא, אלא ודאי כל שאמר שאני אוכל אסור לכולי עלמא. ורבא הכי קאמר שמואל יתורא דמתניתין קשיתה, אמאי תני שאני אוכל לך ליתני שאני אוכל לחודיה, דאיכו תנא שאני אוכל ולא תנא לך ודאי אכילתו אסר אנפשיה לכולי עלמא, אלא דלא דייקיה מתניתין בעלמא אי בעי ידים מוכיחות אי לא, דאי משום דלא קתני מודרני ממך, מופרשני ממך לחודיה דילמא הכי קאמר, טעמא דאמר שאני אוכל הוא דאינו אסור אלא באכילה הא לא אמר שאני אוכל, אסור אפילו בהנאה כלישנא דלעיל

ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים. ואי נמי דילמא הוי אמינא איפכא דטעמא דאמר שאני אוכל הוא דאסור הא מודרני לחודיה אפילו ידיים שאין מוכיחות לא הויין, ללא משמע דאמר אסור כלל משום הכי תנא שאני אוכל אלא אכתי לך למה לי, אלא בודאי דאתא לאשמועינן מיתורא דמתניתין אעלמא ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים. וא"ת אם כן הא דקא פריך בסמוך מאי דוקחיה דשמואל דמוקי למתניתין כר' יהודה מאי קושיא, דמשום דסבירא ליה כר' יהודה מוקי למתניתין כוותיה. וי"ל דהכי קאמר ודאי שמואל לא שביק רבנן ופסק כר' יהודה, אלא משום דאשכחיה האי סתמא כר' יהודה ומה דוחקיה דמוקי לה כר"י וסבירא ליה כוותיה, ופריך מתניתין קשיתיה והלכך מדסתים לן תנא כוותיה סבירא לי נמי כוותיה כנ"ל. אמר רבא מתניתין קשיתיה אמאי תני שאני אוכל לך שאני טועם לך. הכי גרסינן בכל הספרים ולך לך קא דייק, דאם איתא ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים לא הוי ליה למיתני לך, אלא שאני אוכל ושאני טועם לאשמועינן ידיים שאין מוכיחות הויין ידיים. ואי קשיא לך ברייתא דלעיל דאית ליה הויין ידיים ואפילו הכי קתני שאני אוכל לך. י"ל דשאני התם דכיון דקתני בהדיא מודרני ממך הרי זה אסור הא אשמועינן בהדיא דהויין ידיים, והלכך לא אינטריק למיתני שאני אוכל בלא לך לאשמועינן הכין, אבא דמתניתין דלא (ידע) [בשיטמ"ק: ידעינן] מאי סבירא ליה לתנא דמתניתין אם איתא דהויין ידיים סבירא ליה לא הוי ליה למיתני לך. ויש מי (שפירו') [בשיטמ"ק: שאמר] דכי גרסינן אמאי תני שאני אוכל שאני טועם, כלומר לא הוי ליה למיתני שאני אוכל כלל אלא מודרני ממך הרי זה אסור, ואין צריך למחוק הספרים דשפיר מיתרלא ההיא (בריותא) [בשיטמ"ק: ברייתא] דלעיל. ורבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעו ידיים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חברו. כך כתוב בספרים ולא דוקא דמהאי ליסנא משמע דבגט מיהא לא בעינן ידיים מוכיחות וליתא, לכשתמנא לומר דרבא אפילו לרבנן אמרה למלתיה אפילו בגט נמי בעינן ידיים מוכיחות, אלא אע"ג דלא כתיב ביה מינאי עיקר מוכיח הוא, לפי שאין אדם מגרש אשת חברו אלא הני ידיים מוכיחות דבעי ר' יהודה קאמר. והכי קאמר עד כאן לא קאמרינן לא בעינן מינאי כדבעי ר' יהודה משום ידיים מוכיחות אלא גבי גט, דהוי מוכיח ממס לפי שאין אדם מגרש אשת חברו. [בשיטמ"ק: אמר לך אביי וכו' אמר לך רבא וכו'] ואיכא למידק אשמעתין דמהכא משמע דפלוגתייהו דרבנן ור' יהודה בגט היינו אי בעינן מינאי אי לא, ובגיטין פרה המגרש (פה, ב) מפורש בהדיא בגמרא דבולין פליגי, דר' יהודה סבר בעינן ודין דאי לא כתיב

ציה ודין, לא מוכחא דמגרש לה בגט אלא בדבורא בעלמא וגט לראיה בעלמא, ורבנן סברי דמוכחא מילתא דבגיטה מגרש לה. ויש מפרשים שזו ממקלת הלכות [בשיטמ"ק: ההלכות] המתחלפות בתלמוד, דהכא נסיב האי טעמא והתם נסיב ליה טעמא אחרינא, ועל כן אמרו דלענין פסק הלכה קיימא לן כרבנן דאמרי דאינו כריך מינאי, וכטעמא דאמר שאין אדם מגרש אשת חברו, וקיימא לן דבעינן דין. וכדאיבעיא לן במקומה בפרק המגרש ואתינן למיפשטא מדאחתקין רבא בגיטא וכו', ואילו דין לא קאמר ואסיקנא אטו כולהו מי קאמר אלא בעיא הכא נמי בעיא. ולדידי קשיא לי היאך אפשר לומר דבמינאי פליגי, דהא ודאי כריך הוא לכתוב בגט שמו ושמה ואפילו דדיעבד, כדאיתא בהדיא בפרק המביא תניין (יט, א) גבי ההוא גברא דאעל לבי כנישתא ויהיב ספר תורה לדביתהו, וכיון שכן אפילו לא כתיבי מינאי מוכחא מילתא ודאי דאיהו מגרש לה, והיכי בעי ר' יהודה מינאי דהא איהו איכתיב בהדיא בגיטא ואיהו הוא דמגרש לה. ועל כן נראה לי דשתי הסוגיות כל אחת (מוכחא) [בשיטמ"ק: מוכחת] על חברתה דבתרתי פליגי בודין ובמינאי, דר' יהודה סבר דאי לא כתב דין אמרי בדבורה גרשה ופטורא ראייה בעלמא, וכיון שכן אפילו כתיב ציה ודין כובת ציה שמה אכתי לא מוכחא מילתא דאיהו מגרש לה בגיטא, דילמא איהו בדבורא מגרש והכי קאמר אנא פלניא פטר ותריך אנתתי בדבורא בעלמא ודין דהוי לה ספר תירוכין מאיש אחר ולא ממני, הלכך כריך לכתוב דין וכריך לכתוב מינאי. ורבנן סברי דמינאי נמי לא כריך, דאין אדם מגרש אשת חברו שאינו כתוב בגט אלא מי [בשיטמ"ק: ליתא לתיבת מין] שכתב שמו בגט איהו הוא דמגרש, וכיון שכן דילמא בדבור גרשה לא חיישין, דגיטא לאו לראיה עבדי ליה אלא לגרוסי ציה, וכיון דיהביה ניהלה ודאי למילתיה ולדיני דהיינו לגרוסין יהביה ולא לראיה בעלמא, והתם בפרק המגרש (בשיטמ"ק: והכא) נסיב לה חד טעמא והוא הדין לאידך, לומר שאין אדם מגרש אשת חברו ואין אדם מגרש בעל פה ונותן גט לראיה. ולהאי פירושא איכא למימר דלא בעינן דין קיימא לן כרבא דהוא בתרא, דאמר לא פליגי רבנן בידיה מוכיחות, ואיהו נמי כוותיהו סבירא ליה בגט דאין אדם מגרש בעל פה ונותן גט לראיה, ואין אדם שאינו נזכר בגט מגרש אשת חברו. ואע"ג דאיבעי לן במקומה ולא איפשטא הכא איפשטא, כיון דאמרינן בכולה סוגיין דרבא אמרה אפילו לרבנן, והתם נמי לכאורה הכי משמע דהא סברא קמייתא דגמרא הכי הוה דלא בעינן, ואע"ג דאיתא למיפשטא מדרבא דלחינן ולטעמך, כלהו מי קאמר אלא בעיא הכי נמי בעיא לאו בדוקא אמרו כן דבעינן אלא בדרך דיחוי בעלמא, כלומר דאי משום

הא דרבא לא דייקין ללא בעינן דאיכא למימר דבעינן. ומכל מקום כיון דסברא קמייתא בתלמודא מתחזיא ללא בעינן, ואשכחן הכא דאית ליה לרבא הכין, לא שצקינן האי סברא ותפסינן דיחוייא בעלמא דתלמודא. מיהו כיון דאיסורא דאורייתא ואיסור ערוה החמורה היא, חיישינן לה דהכא נמי לאו רבא אמרה בהדיא, דנימא דרבא הכין סבירא ליה, אללא חנן הוא דאמרינן דדילמא רבא אפילו לרבנן אמרה וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל. ומ"מ היכא דכתיב ודין ומינאי וכי יהיב לה ניהלה לא אמר לה הרי את מגורשת ממני אללא הרי את מגורשת לבד, הרי זו מגורשת כסתמא דמימרא דשמואל דצפרק קמא דקדושין. וכן נראה מהלכות הרי"ף והרב על הלכות גדולות והרמב"ם ז"ל וכמו שכתבתי קס בקדושין וכמו שכתבתי למעלה. (רפז"א)

א

-

ו

דף

דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו מיתיבי הרי הוא עלי הרי זה [עלי] אסור מפני שהוא יד לקרבן טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר עלי לא תיובתא דאביי אמר לך אביי טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל אמר הרי הוא ולא אמר עלי הרי הוא דהפקר הרי הוא דצדקה קאמר והא מפני שהוא יד לקרבן קתני אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא אסור וחבירו מותר אבל אמר הרי הוא שניהן אסורין דדלמא הרי הוא הקדש קאמר מיתיבי הרי זה חטאת הרי זה אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום הרי זה חטאתי הרי זה אשמי אם היה מחויב דבריו קיימין תיובתא דאביי אמר לך אביי הא מני ר' יהודה היא והא אביי הוא דאמר אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה הדר ביה אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידיים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא בעינן ידיים מוכיחות

רפ"י לאין אדם מגרש את אשת חצירו. לאי כתב הרי את מותרת לכל אום משמע ללאשתו קאמר לאשת איניש לעלמא אינו מגרש ומוכחא מילתא וספיר מגרש: אבל בעלמא. לאי אפקר למימר הכי בעינן ידיס מוכיחות: אבל לא קאמר עלי לא. דהרי הוא לא משמע כלום דבעינן ידיס מוכיחות: אמר לך אביי. לעולם לא בעינן ידיס מוכיחות והכא היינו טעמא לאי לא אמר בלשון קרבן לא מיתסר דלמא הרי הוא הפקר קאמר דמוכיחות הוא להפקר או לכדקה: והא מפני שהוא יד לקרבן קאמר. דאסור בקרבן ולא מצית אמרת לכדקה או להפקר הוה משמע: אבל אמר הרי הוא. ולא אמר עלי שניהם אסורין דכיון דלא אמר עלי אלא הוא משמע דחצירו נמי אסור דה"ק הרי הוא כהקדש מה הקדש אסור אף אותו דבר נמי אסור: אע"ג דהוא מחויב חטאת ואשם לאו כלום הוא דלא אמר עלי אלמא בעינן ידיס מוכיחות: אם הוא מחויב. חטאת או אשם: דבריו קיימינן. הוא דאמר חטאתי אבל לא היה מחויב חטאת אינו כלום הואיל ולא אמר עלי שם אמר הרי זו עלי חטאת אע"ג דלא היה מחויב א] הואיל ואמר עלי דבריו קיימינן: הא מני. הא ברייתא דאמרה לא אמר ולא כלום: רבי יהודה היא. דאמר בעינן ידיס מוכיחות ואנא דאמרי כרבנן דאמרי לא בעינן ידיס מוכיחות: והא אמר אביי אגא דאמרי אפי' לר' יהודה. דלא בעי ידיס מוכיחות אלא גבי גט אבל בעלמא לא והיכי קאמר הכא ר' יהודה היא: אלא [לימא] רבא דאמר כר' יהודה. דכיון דאביי לא מתרץ טעמא אליבא דר' יהודה לימא נמי דרבא לא מתרץ טעמא אליבא דרבנן כדמתרץ לעיל וכר"י קאמר דיחידאה היא: לא לעולם רבא אפילו לרבנן. כדקאמרינן ע"כ לא קאמרי רבנן כו' דודאי רבנן סבירא להו בעלמא דידיס שאין מוכיחות לא הוויין ידיס כרבא: (רפ"י)

תוספות הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור. פי' ככר מונח לפניו אמר הרי עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן ואסור עליו הככר כקרבן שכך מתנדב אדם ואומר הרי עלי טעמא דאמר הרי עלי אסור אבל לא אמר עלי לא וקשה לאביי: אמר לך. כלומר לכך אי לא אמר עלי לא הוי בכלל דהרי הוא הפקר קאמר: והא מפני שהוא יד לקרבן קתני. דמשמע דעלי הוי יד מעליא אסור אבל אי לא אמר עלי יד מיהא הוי וקשה לאביי דאמר כו': אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא דאסור וחבירו מותר. דאי אמר הרי הוא אסור לכ"ע ולא דווקא שניהם אסורין כל אחד

לדידיה לחודיה דהרי הוא עיקר הקדש קאמר : והא מפני שהוא יד לקרבן. כלומר אינו אלא יד בעלמא ואינו עיקר הקדש ואינו אסור אלא לזה ולא לכ"ע : הרי זו חטאת הרי זו אשם. בהמת חולין עוברת לפניו אמר הרי זו חטאת לא אמר כלום משום דאין חטאת באה נדבה ולכך כי אמר חטאת ולא אמר חטאתי לא אמר ולא כלום דמשמע שמתנדב חטאת הלכך חולין הוי ואף על גב דאמרינן לקמן ככר לפניו ואמר הרי זה קרבן אסור יש לומר דהתם משום דידוע דאי אפשר לככר היותו קרבן ונתכוין לומר כקרבן אבל הכא הוא סבור שיכול להתפיס חטאת בנדבה ולא נתכוין לאסור בהמה כחטאת אלא נדבה הלכך לא אמר כלום : הרי זו חטאתי. אם מחויב חטאת דבריו קיימין ופריך מרישא דקאמר לא אמר כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דאי הויין ידים כי אמר ה"ז לחטאת היה לנו לאסור כאילו אמר חטאתי : הא מני ר' יהודה היא. דאמר לא הויין ידים : לימא רבא דאמר כרבי יהודה. כי היכי דאביי כרבנן ה"נ רבא כרבי יהודה ולא כרבנן : אמר לך רבא ה"נ אנא דאמרי אפי' לרבנן. כדאמר לעיל ופליגי רבא ואביי אליבא דרבנן : עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דאין אדם מגרש אשת חבירו. כאן משמע דמוכיחות הוי ממינאי ובגיטין משמע דהוה להוכיח שמגרשה בלא גט ותרוייהו תננהי וצ"ע בתוס' ממילתיה דידים שאין מוכיחות : לימא רבא דאמר כר' יהודה. דס"ד דכי היכי דהדר ביה אביי ה"נ הדר ביה רבא : (תוספות)

ר"נ ומש"ה אמרי' מה נזירות בהפלאה דהיינו הך הפלאה דקאמרי' אף ידות נזירות בהפלאה ולאן מהך הפלא' גופה קאמרי' דאי הכי קרא ל"ל וכי תיסק אדעתין דעדיפי ידות נזירות מנזירות גופיה אלא הפלאה אחריתי קאמרי' דשייכא בידות והיינו שיהו הידות מופלאים ומפורשים ומיהו לרבנן דפליגי התם עליה דר' טרפון ואמרי דבנזירות לא בעיא הפלאה ליכא הקישא אלא הפלאה גופא דכתיבא בנזירות לידות בלחוד אתיא דבעי הפלאה וכי מקיש משום רבי טרפון נקט ליה דאע"ג דלדידיה הפלאה בידות לא כתיבא אתיא מהקישא : **ורבא** אמר לך כו'. ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו. הרשב"א ז"ל שבש לשון זה ואמר דלא דייק דרבא לא קאמר דלא ליבעו רבנן ידים מוכיחות אלא דקסברי דהנך ידים בגט מוכיחות נינהו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו. ולי אתי שפיר דודאי הידים בעצמן אינן מוכיחות לפי שהלשון אינו מוכיח שיהא הוא מגרשה אלא שהענין מוכיח מצד עצמו שהוא מגרשה משום דאין אדם מגרש אשת חבירו ולפיכך אע"פ שהלשון אינו מוכיח מהני ואין לשבש הספרים. ומדאמרינן הכא טעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו משמע דפלוגתא דר"י ורבנן במינאי הוא דר' יהודה בעי מינאי ורבנן לא בעו. וקשיא דבפי' המגרש (גיטין פה :) משמע דפלוגתייהו אי בעי ודין או לא דרבי יהודה בעי ודין דאי לא אמרינן דבדבורא מגרש לה ורבנן לא חיישי להכי ולאן קשיא היא ששתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי

והכא מפרשינן טעמא דפלוגתייהו במינאי והתם מפרשינן טעמא דפלוגתייהו בודין. ואיכא מ"ד דכיון דפליגי רבנן עליה דר' יהודה במינאי קי"ל כרבנן דלא בעיא מינאי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דקי"ל כרבא ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים הא אמרינן בסוגיין דאפילו לרבא בגט לא בעיא ידים מוכיחות ואיהו הוא דאמר אפילו לרבנן הלכך מינאי לא בעיא ודין בעיא דהא בפרק המגרש איבעי לן אי בעי ודין או לא ולא איפשיטא וכיון דלרבנן דגמי מספקא להו אית לן למנקט לחומרא דאפשר דמסתבר טעמיה דר"י בודין ממאי דמסתבר במינאי ואיכא מ"ד דכיון דבודין חיישי לדר"י אלמא מספקא לן דלמא מאי דלא בעו רבנן ודין משום דסבירא להו ידים שאין מוכיחות הוויין ידים ואנן קי"ל כרבא וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ולא משום דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא משום דידין שאין מוכיחות הוויין ידים ואנן קי"ל כרבא דאמר לא הוויין ידים הלכך בעי ודין ובעי מינאי: **מיתבי** הרי הוא עלי וכו'. טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר לא ואע"ג דבלא עלי ודאי יד מיהא הוי ומשנינן ודלמא הרי הוא הפקר קאמר. כלומר דבלא עלי אפילו יד שאינו מוכיח לא הוי לאיסור משום דיד אינו אלא בעלי דאמר ה"ז עלי ואי מסיק דבוריה ואמר הרי עלי אסור. ומקשינן והא מפני שהוא יד לקרבן קתני כלומר מי קתני שהוא יד לנדר יד לקרבן קתני דלקרבן הרי הוא בלא עלי הוי יד שכן דרך המתנדבים לומר הרי הוא קרבן ואפ"ה דוקא בעלי ש"מ דסי"ל דידין שאין מוכיחות לא הוויין ידים: **אלא** אימא טעמא דאמר עלי וכו' אבל אמר הרי הוא שניהם אסורין. משום דכיון שאין מוכיחות הוויין ידים אית לן למינקט לחומרא ודלמא הרי הוא הקדש קאמר: **מיתבי** הרי זו חטאת וכו'. אע"פ שהוא מחויב חטאת ואשם לא אמר כלום וכו' שאין חטאת באה נדבה: **תיובתא** דאביי. דהא ודאי יד שאינו מוכיח מיהא הוי דכיון דמחויב חטאת הרי זו חטאתי קאמר: **ואלא** לימא רבא דאמר כרבי יהודה. וכי היכי דהדרין ממאי דאמרינן לעיל דאביי דאמר אפי' כר' יהודה נהדר נמי ממאי דאמרי' דרבא אפי' לרבנן: (ר"ט)

רש"א מפני שהוא יד לקרבן. פירוש מפני שהוא או זה יד לקרבן, דהרי זה עלי נמי קתני צברייתא דהוא אסור אללא רישא דצברייתא נקט, והוא הדין לאידך. ומהכא שמעינן דלרבא דקיימא לן כוותיה, היה ככר תפוס בידו ואמר הרי הוא או הרי זה ולא אמר עלי, אי נמי היה ככר תפוס בידו, ואמר הרי עלי ולא אמר הוא או זה אין כאן בית מיחוס דלעולם כריך הוא לומר זה או הוא, או (שיזכה) [בשיטמ"ק: שיזכיר] את החפץ שהוא אוסר מנפשיה, כגון שאמר הרי עלי בשר או הרי עלי אכילת בשר, או ישיבת סוכה עלי, הא לאו הכי לא אמר כלום. (רש"א)

בעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל [\[ויקרא יט-ט\]](#) פאת שדך מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא

רפ"י יש יד לקידושין. היכא דלכא מפרש ממש מקודשת לי אלכא ציד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת: פשיטא. כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן נינהו דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלכא קידושין גמורים נינהו: או דלמאי הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלכא הכי קאמר לה ואת חזאי כלומר ואת פלניתא חזית דקדישנא לה: והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו'. צפ"ק דקידושין (דף ה:): בהלכה קמיייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מדאמר ליה רב פפא. הכי אלכא דשמואל דידיס שאין מוכיחות כו': מכלל דס"ל דיג יד לקידושין. היכא

דמוכיחות: חדל מנו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי. דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיך יד לקידושין ואם תמלא לומר דיך להן יד מי צעינן ידי מוכיחות או לא: אוגיא. קדה כדאמרינן במס' [ברכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא כלומר כתלמים לבקעה: פאה מעלייתא היא. האי קדה אחר דאמר והא נמי: תלמוד לומר פאת קדך. כלומר כולה קדך: כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יך להן יד. כדאמרינן במתני': או למלא האי דאיתקש לכל תאחר. דקאי עליה נמי צבל תאחר כקרבן אצל זכה"ג דאית ליה יד לא איתקש: (רש"י)

תוספות יש יד לקידושין. תימה מהיכא תיתי יד לקידושין והלא בנדריים לא ידעינן יד אלא מדאתקוש נדריים לנוירות כדאמרי' לעיל וא"כ אמרינן היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי ועוד תדע דהא בסמוך בענין דפאה וצדקה לא מספקא ליה אלא משום דאיתקש לקרבנות וי"ל דקידושין נמי כיון דאסר לה אכ"ע כהקדש לכך מספקא לן דשמא יש יד לקידושין כמו הקדש מיהו אכתי קשה דלעיל אשכחן דפליגי ר' יהוד' ורבנן בידיים שאין מוכיחות בגיטין משמע לכ"ע יש יד לגיטין והשתא מהיכא תיתי דיש יד לגיטין ואפילו אם ת"ל דגיטין וקידושין משום ויצאה והיתה דאיתקש יציאה להוייה גם בקדושין איבעיא לן ולא איפשוט ויש לומר דודאי בגיטין לא פליגי ביד דהא לשונות גמורים כתובים בתוך הגט וגם מגרש בלשון גירושין גמורין ומה שהזכיר לעיל ידיים לאו דוקא אלא כלומר פליגי ר' יהודה ורבנן אי בעינן דיבור מוכיח או לא וא"ת והא מדמה לעיל פלוגתא דר' יהוד' ורבנן בגיטין לפלוגתא דאביי ורבא דפליגי בנדריים בידיים שאין מוכיחות בידיים ממש וי"ל דמ"מ מדמה שפיר כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן בגיטין אי בעי שיהא מוכיח מתוך הגט שמגרש הוא הלכך בנדריים דגלי קרא בהו ידות הוו פליגי ר' יהודה ורבנן בידיים שאין מוכיחות אי מהני אי לא: או דלמא ואת חזאי קאמר לה. פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת' חזאי קאמר תימה למה האריך כל כך הו"ל לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למיתלי במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקידושין ולי"נ דהא גבי ידות דנדריים אע"ג דליכא למיתלי במידי אחרינא אפ"ה ה"א דאין יד אי לאו דגלי קרא וע"כ האומר כבר זה עלי דהוי יד להקדש כדאמר לעיל ליכא למיתלי במידי אחרינא [דאי] איכא למיתלי במידי אחרינא א"כ לא הוה מהני למי"ד ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים וגם מודרני ממך שאני אוכל לך כשאמר שניהם לשמואל [דאי]. תרווייהו אמר ודאי ליכא למיתלי במידי אחרינא ואפ"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ הוה ליה למימר או דלמא אין יד ולכן לא מהני אף כי ליכא למיתלי במידי אחרינא לכ"נ לומר דשמא הכא כיון שאמר בפירוש לשון קדושין גמורין לאחת מן הנשים שאמר לה הרי

את מקודשת לי הלכך כי אמר לחברתה בתר הכי ואת אי לא דאיכא למיתלי במידי אחרינא לומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משתמע לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין ולא דמי לידות דנדרים דמיירי שלא הוזכרה קודם לכן כלל [ובזה] ניחא קושיא אחריתי שיש להקשות דמשמע הך בעיא דאי יש יד לקידושין מהני אע"ג דאיכא למיתלי באת חזאי ואמאי והלא סוף סוף ידים שאין מוכיחות הויין ולמ"ד לא הויין [ידיים] אינו מועיל אלא ודאי כדפרישית דכיון שהזכיר קודם לכן לשון קדושין גמורין שפיר הוי יד מוכיח ומיירי שאחת נעשית שליח לחברתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן ובשלא היה מדבר עם השניה כלל בעסקי קידושין דאם היה מדבר על עסקי קידושין א"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר או דלמא שקולי לשם מתנה קאמר כדקאמר בתר הכי כה"ג גבי צדקה [ותי'] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת לי שאמר מיד וצ"ע: **חדא** מגו מאי דס"ל לשמואל א"ל לאביי. כלומר לדבריו של שמואל דמשמע דפשיטא ליה דיש יד לקידושין ויש ספרים דגרסי חדא מאי דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים שיש להסתפק בדברי שמואל הזכיר לו רב פפא לאביי שאמר לו לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הוויין ידים ה"ה שהיה לו לומר לימא קסבר שמואל דיש יד לקידושין והלא בעיא היא ולא איפשיטא אלא עדיפא למנקט אותה סברא דידיים שאין מוכיחות משום דמירמא משמואל לשמואל: בעי רב פפא יש יד [לפאה] פי' את"ל אין יד [לקידושין] דלמא שאני פאה דאיתקש לקרבנות משום שהפסיק בקושיא ומי בעיא ליה לרב פפא וכו' לכך חוזר ומפרש בעיא דרב פפא בתחילת הבעיא כמו באינך בעיות דבסמוך שלא הזכיר רב פפא: **הדין** אוגיא ליהוי פאה. אוגיא ערוגה ועל שם החרוץ שסביב הערוגה קורין ליה אוגיא: **כי** קמיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי. אור"י דמספקא ליה [אי] והדין נמי קאמר או דלמא והדין לעצמו קאמר דומיא דבעיא דצדקה דמספקא ליה והדין לנפקותא בעלמא הוא ואע"ג דלא מפרש ליה תלמודא הכי מ"מ כך רגילות התלמוד שמקצר במקום אחד ומאריך במקום אחר א"נ משום הכא לא פירש משום שהקשה ליה מיד מכלל דכי אמר כולו שדה: **מכלל** דכי אמר כולה שדה ליהוי פאה. תימה מהיכא דייק ליה ופירש דדייק ליה מדקאמר תלמודא אי דאמר והדין נמי ההיא פאה מעלייתא ומשמע דאפי' כל השדה הויא פאה מדעביד שתי הערוגות פאה ול"נ חדא דמי לא עסקינן בשדה גדולה דגם כי עבד שתי ערוגות פאה אכתי יש שאר לעצמו ועוד דא"כ הוה קאי מכלל אסוגיא דתלמודא שאומר אי דאמר והדין כו' ולא אמילתיה דרב פפא ומכלל משמע דקאי אעיקר מילתיה דרב פפא לכ"נ לומר דהכי נמי קאי אבעיא דרב פפא שהוא מסופק או דלמא והדין לעצמו שמשיר הערוגה השניה לעצמו ואם היה שם שאר הרבה מלבד זה א"כ לא שייך לומר והדין לעצמו כיון שמלבד זה יש הרבה לעצמו

לו אלא ש"מ שאותן שתי הערוגות הן שוין כל השדה ואפ"ה אמר דאי והדין קאמר תרווייהו הוויין פאה אלמא כי אמר תיהוי כל השדה פאה הוי פאה ולהכי פריך מכלל וכו' ומשני אין והתניא מנין שאם רצה לעשות כל השדה פאה עושה וכו' וא"ת והלא בירושלי' (פ"ג דפאה) גבי קרקע כל שהוא חייבת בפאה אי עד שלא קצר אין כאן חיוב אי שקצר אין כאן פאה דבעינן שיתחיל לקצור ואפ"ה כשהתחיל קודם שיתחייב בפאה י"ל דה"נ קאמר הכא כל שדהו פאה אחר שיתחיל מעט ואפ"ה כשהתחיל לקצור שבולת לבד שרי בכך ולעיל נמי דבעי מיירי שהתחיל לקצור מעט ומ"מ שפיר קאמר והדין לעצמו כדפרישית לפי דבאותה קציר אין בו שוה פרוטה הלכך לא חשיב שיוור לעצמו אותו קציר ראשון: ת"ל פאת שדך. ולא כתיב פאת משדך ש"מ אפ"ה כל השדה קאמר וכגון שהתחיל לקצור מעט כדפרישית והא דתנא נמי פאה אין לה שיעור מיירי נמי כשהתחיל לקצור כדפרישית וא"ת א"כ אמאי לא תנן נמי תרומה בהדי דברים שאין להם שיעור דתרומה יכול אדם לעשות כל גורנו תרומה רק שישאר מעט משום ראשית דמשמע ששיריה ניכרים דהא פאה נמי בעינן שישאר מעט לעצמו תחלה כדפרישית ואפ"ה חשיב ליה בהדי דברים שאין להם שיעור וי"ל דמ"מ לא דמי דגבי פאה קודם שהתחיל לקצור אין שום חיוב עליו דכי תקצור אמר רחמנא והדר לא תכלה פאת שדך ומכיון שמתחיל לקצור החיוב מיד אין לו שיעור אבל בתרומה מכיון שנתמרח בכרי. חל עליה חיוב תרומה ואפ"ה אין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן שיריה ניכרים הילכך בתרומה לא מתני ליה אין לו שיעור וה"נ מתרץ ליה בירושלמי דפאה: (תוספות)

ר"ג בעי רב פפא יש יד לקדושין וכו'. אפ"ה ביד מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן נהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מצינו מנדרים או אין יד ואפ"ה מוכיח דנדרים שאני דחמירי דאפ"ה בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן צריכין איזה מעשה כסף או שטר או ביאה: דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ונתן לה שתי פרוטות ואמר לחברתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחברתה. וכי אמרה דניחא לה הויא מקודשת דחברתה קבלה בשליחותה כדקי"ל בפ' האיש מקדש (קדושין דף נב.). דאשה נעשית שליח לחברתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה אבל ליכא לפרושי בנותן פרוטה לזו ופרוטה לזו דודאי משמע דכה"ג ליכא לספוקי כלל בואת חזאי ואפילו תמצא לומר אין יד לקידושין [קדושין] עצמן הן: או דלמא ואת חזאי אמר לה. לחברתה. דאע"ג דלא משמע הכי ויד מוכיח הוא דואת נמי קאמר כיון דאין יד לא מהני הנך קידושין ואמריי ואת חזאי קאמר: והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הוויין ידים. גבי קדושין בפ"ק דקידושין (דף ה:.) מכלל דס"ל לרב פפא דיש יד לקידושין דמדלא מתמה אלא ביד שאינו מוכיח מכלל דמוכיח פשיטא ליה דהוי יד: מגו מאי דס"ל אמר ליה לאביי. דנהי דרב פפא מספקא ליה

דדלמא אין יד לקדושין כלל מיהא לא מצי לאקשוויי עלה דשמואל דדלמא איהו ס"ל דיש יד אלא אקשי ליה דידיה אדידיה דאפ"י ס"ל דיש יד לקידושין יד שאינו מוכיח לא הוי יד דהכי שמעינן ליה לשמואל גבי נזיר וא"ת ומאי קא מספקא ליה בקדושין מאי שנא מגיטין דלכ"ע יש יד כדמוכח סוגיין דלעיל ולא פליגי אלא ביד שאינו מוכיח י"ל דשאני גט כיון דאיכא מעשה דהיינו נתינת הגט לידה הוי טפי מיד ועיקר מוכיח מקרי משא"כ בבעיין דלחדא הוא דיהב שתי פרוטות אבל לחברתה לא יהיב מידי: **בעי** רב פפא יש יד לפאה וכו'. כלומר אם תמצא לומר בקדושין אין יד דלא איתקש לנדריים כלל פאה דאיתקש מאי: **הדין** אוגיא. ערוגה וקרי לה אוגיא על שם חריץ שעושין סביבות הערוגה מלשון עוגיות לגפנים במ"ק (דף ב.).: **מכלל** דאי אמר תהוי שדה כולה פאה הויא כולה פאה. דודאי רב פפא בכה"ג קמבעיא ליה דבההיא אוגיא קמייטא איכא שיעורא דאי לא אפ"י את"ל אין יד לפאה פאה מעלייתא היא דודאי כיון שהתחיל לעשות פאה כי אמר והדין לגמרה נתכוון אלא ודאי כיון דאיכא שיעור פאה בקמייטא מיבעיא ליה: **ת"ל** פאת שדך. מדלא כתוב פאה שבשדך: **או** דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש. ואע"ג דקיי"ל (לקמן ז. כריתות כב.): אין היקש למחצה שאני פאה דלא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך איכא למימר דאין לה יד אפ"י מוכיח: **יש** יד לצדקה או אין יד לצדקה. פ"י אם תמצא לומר דיש יד לפאה כיון דחמירה דבעל כרחיה חייביה רחמנא בעיקר פאה לצדקה מאי כך פירשו רבותי ולא נראה לי דהא בעיקר צדקה נמי בע"כ מחייב וכי תימא לא מחייב בכולה פאה נמי לא מחייב אלא בשעורא ולא שדה כולה לכך נראה דהני תרת"י בעיי לאו בהדדי איתמר ולא שייכי באם ת"ל: **או** דלמא מאי והדין לנפקותא בעלמא קאמר. דאע"ג דיד מוכיח הוי וכי קאמר והדין לצדקה קאמר (או) דלמא אין יד כלל ואפ"י מוכיח: **או** דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש. ולא אמרינן אין היקש למחצה דצדקה נמי לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא: (ר"ט)

רשב"א **בעי רב פפא יש יד לקדושין**. מסתברא ליהיב לחדא שתי פרוטות ואמר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה, ואמר לה לאידך ואת, וכדייקמא לן לאשה נעשית שלוח לחברתה לקבל לה קדושה ואפילו במקום שנעשית לה לרה. וכדייק רב צפרק האיך מקדש (נב, א) ממתניתין ממעשה בחמש נשים. ואי יהיב הכא פרוטה אח לטניה ככי הא פשיטא דהוי ידיים, לכיון שאמר לה ואת ויהיב לה כסף לא משמע דואת חזאי קאמר, דאם כן למה יהיב לה כסף, אלא משמע דלאי כדלמרון. והא דבעי רב פפא בקדושין אע"ג לנדריים ולנזירות ולחרמים ולשבועות יש להם ידיים, משום דנדריים הוא כתיב ונזירות איתקיש לנדריים [בשיטמ"ק נוסף: ושבועות נמי איתקיש לנדריים] דגבי הדדי כתיבין וחרמין נמי היינו נדריים, אבל קדושין מי ילפינן מהנך או לא איכא למימר

ללא ילפינן קדושין מהנד, דמה להנד דחמיירי דאפילו בדבורא בעלמא מהני בלא שום מעשה, הלכך אפילו ידים שאין מוכיחות הויין ידים כעיקר, אבל קדושין דקילי דבהדי דבור בעי כסף או נתינת שטר אימא ידים מוכיחות לא הויין ידים. ואיכא למידק מאי קא מצעיא ליה, ומאי שנא מגט לכלולי עלמא ידים (שאין) מוכיחות הויין ידים ואפילו שאין מוכיחות הויין ידים לרבנן לדעת אביי. ותירא בתוס' דשאני גט דכיון דאיכא נתינת הגט דהוי מעשה לא הויין ידים אלא עיקר מוכיח, אבל הכא בקדושין דליכא נתינה לגבי אידך אלא באמירה בעלמא ובאמירה בעלמא לא אמרינן ידים מוכיחות, אי לא כתיב בהו ידות בהדיא. או דילמא ואת חזאי קאמר לה. כלומר אע"ג דאת נמי הוי יד מוכיח, מכל מקום לגבי קדושין כיון דלא כתיב בהו ידות הרי הוא כאילו אמר לה ואת חזאי, והכי נמי מפרשין כל הנד דבסמוך. יש יד לפאה או לא מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות כו'. וא"ת והא רב פפא גופיה בעי אם יש יד לקדושין, ואע"ג דלא איתקש לנדרים ולא לקרבנות. וי"ל דאם תמלא לומר קאמר כלומר אם תמלא לומר אין יד לקדושין משום דלא כתיב בהו ידות, יש יד לפאה משום דאיתקש או דילמא לא איתקש אלא לכל תאחר ואע"ג דאין היקש למחאה, האי לאו היקש גמור הוא כיון דלא כתיבא פאה בהדיא, אלא מריבוייא, ואם תמאי לומר יש יד לפאה אע"ג דלא איתקש בהדיא, מ"מ כיון דחמירא לדקה בעל כרחיה היא אבל לדקה דמדעתיה לא, או דילמא אפילו דקה הואיל ואיתקש לקרבנות, וכולהו בידי מוכיחות בעינן להו וסלקי הני כלהו בתיקו. והלכך גבי קדושין ופאה ולדקה דאיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא, אבל לגבי בית הכסא דאיסורא דרבנן לקולא, ואפילו תמלא לומר דהזמנה דבית הכסא מילתא היא כדבעיא להו בצרכות (כו, ב). (רשב"א)

היא אלא כגון דאמר הדין ולא אמר נמי מאי הדין נמי צדקה קאמר או דלמא [מאי] והדין (נמי) לנפקותא בעלמא קאמר ודבורא הוא דלא אסקיה מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות דכתיב {[דברים כג-כד](#)} בפיך זו צדקה מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש לה יד או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר היינו צדקה אם תמצא לומר קאמר אם תמצא לומר יש יד לצדקה דאין היקש למחצה הפקר מי אמרינן היינו צדקה או דלמא שאני צדקה דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר בין לעניים בין לעשירים בעי רבינא יש יד לבית הכסא או לא היכי דמי אילימא דאמר הדין ביתא ליהוי בית הכסא והדין נמי ההוא בית הכסא נמי הוה אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי הדין דאמר והדין נמי בית הכסא או דלמא מאי והדין לתשמישא בעלמא קאמר מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא והא מיבעיא ליה לרבינא הזמינו לבית הכסא מהו הזמינו לבית המרחץ מהו זימון מועיל או אין זימון מועיל רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל יש זימון יש יד או אין יד תיבעי ליה: מנודה אני לך וכו': אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה דאם כן ניתני ר' עקיבא מחמיר אמר רב פפא בנדינא מינדך דכולי עלמא לא פליגי דאסור משמתנא מינדך לכולי עלמא שרי במאי פליגי

רס"י מעמד. כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמד: לנפקותא בעלמא. כלומר והדין זוז אחר ליהוי לי להוצאה ודבורא הוא ללא אסקיה ללא גמר דיבורו דאמר עלי לנפקותא: דכתיב צפיד. כאשר דברת צפיד ילא מפי דקה (ישעיה מה): או דלמא שאני דקה. להכי אית לה יד ללא חזיא אלא לעניים אבל הפקר דהא נמי אפי' לעשירים חזי מי אמרת דיך להן יד: יש יד לבית הכסא. היכא ללא אמר. צפיד דלהוי בית הכסא מי הוי הזמנה ואסור. להתפלל בו: חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה. מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל בעי נמי אי אית ליה יד או לא: מנודה אני לך: כלומר כמנודה שאסור להנותו כך אהא אסור ליהנות ממך: ר' עקיבא היה. חוכך בזה להחמיר. כאדם שמתחכך איך ואיך כך איהו לא צריך ליה שיהא ודאי אסור: לענין מלקות. שאם עבר אינו לוקה כל כך ודאי לא היה מחמיר: בנדינא ממך. דמשמע צפיד אהא מנודה לך דהיינו ודאי לכולי עלמא אסור: שמתא אינו כל כך כנידוי: (רס"י)

תוספות הפקר היינו צדקה. דסתם מפקיר בשביל שיזכו בה עניים ומסיק מ"מ הפקר הוי לעניים ולעשירים: **ואם** תמצא לומר דאין היקש למחצה. וא"ת שפיר קאמר דאין היקש למחצה ומאי מיבעיא ליה גבי צדקה י"ל דשאני הכא דסברא הוא שלא לעשות ההיקש אלא לענין בל תאחר הכתוב שם שהרי כמה דברים הכתובים באותו פסוק שחלוקים זה מזה בכמה ענינים ולא נכתב שם אלא לענין בל תאחר: **יש** יד לבית הכסא. ה"נ לא מספקא ליה דאורייתא אלא חומרא בעלמא מדרבנן מספקא ליה אם החמירו לענין לאסור כך לדבר ק"ש כיון דביה"כ [שאמרו] שאין בו צואה (אי נמי) כיון דיש זימון כדמסיק אם כן תאסור ע"י דבור בעלמא כמו אינך הפקר וצדקה דמ"מ מדרבנן מיבעי ליה דהא לא איתקש: **מכלל** דיש זימון. כאן משמע דאפי בדיבור בעלמא בעיא ליה דשמא יש זימון ובשבח מוכח דגם בעשיה מבעיא [דשמא] אין זימון ומוקי התם בחדתי שבנאו לכך וכן האמת והבעיא הויא בין בדבור בין במעשה: **הזמינו** לבית הכסא הזמינו לבית המרחץ מהו. בשבת (פ"א דף י) פ"ה ול"ג למרחץ דקמייתי התם בעיא דרבינא הזמינו לבית הכסא וקאמר התם מאי לאו ה"ה למרחץ מיהו יש לישבו דגריס ליה הכא אע"ג דרבינא לא הזכיר בבעיא רק בית הכסא כדמוכח בשבת מ"מ התלמוד הזכיר כאן המרחץ לפי מה דס"ד התם ה"ה למרחץ: **תיבעי** לך. פ"י כמו תיקו ולשון נדרים משונה: **מנודה** אני לך. פ"י ריצב"א דלשמואל דאמר גבי מודרני מופרשני דבעי שיאמר עמו שאני אוכל ה"ה הכא גבי מנודה אני לך דבעי שיאמר עמו שאיני אוכל לך דאל"כ אמרי' דלמא דלא קיימא בד' אמות דילך קאמר ליה כמו כי מרוחקני ממך דטפי משנינן לישנא דמנודה מלישנא דמרוחקני ול"נ דא"כ שמואל היה לו להמתין לומר דבריו עד כאן. והוה קאי אכולה מילתא דמתנ"י לכ"נ לר"י דהכא ודאי מודה שמואל דלא בעינן שאני אוכל לך דאין לספקו בהרחקת ד"א דאמר ליה בלשון נידוי לפי שאין אדם רגיל להזכיר לשון נידוי על עצמו כשא"ל לחבירו לא אעמוד בד"א שלך לפי שגנאי הוא לו להזכיר לשון נידוי לעצמו אלא אומר בפירוש להרחיק ד"א ממנו והלכך כיון דאין לספק מנודה אני לך בהרחקת ד"א א"כ ודאי לשון נדר הוא ר"ל לשון נע ונד ומרוחק מהנאתו כדמסיק בגמרא שאינו לוקה: מודה ר"ע וכו' דא"כ ליתני ר"ע מחמיר תימא תלמודא דדייק מאריכות הלשון דמילתיה דר"ע דקתני חוכך בזה להחמיר וע"ז הוא אומר שהיה די לומר ר"ע מחמיר ולישתוק מחוכך והיא גופה אין להקשות אמאי אין התלמוד מדקדק משינוי הלי' לאסור להחמיר איכא למימר אין זה דיוק משינוי לי' כמו מאריכות הלי': **נדינא** מנך כ"ע ל"פ דאסור. פ"י משום דלי' נע ונד הוא א"כ מועיל שפיר בלא שאני אוכל לך ושפיר הוי ידיים מוכיחות טפי ממודרני ממך דאין לספקו בהרחקת ד"א משום דלשון נדינא לא משמע כלל לי' הרחקה אלא משמע שאני נע ונד מליהנות ממך: **משמתנא** כ"ע לא פליגי דשרי. דלשון קללה הוא כמו מקוללני ממך. ואפילו את"ל שמנדה עצמו מלעמוד בד' אמותיו מכ"מ איסור הנאה לא משמע: (תוספות)

ר"ג את"ל יש יד לצדקה. משום דכיון דאתקש אע"ג דלא כתיבא בהדיא אין היקש למחצה: **הפקר** מאי מי אמרינן היינו צדקה או לא. והאי דלא מספקא לן אי יש יד לשבועה או לא משום. דבהדיא איתקוש כי ידור נדר או השבע שבועה והיינו דתנן (לקמן ט.) כנדרי רשעים נדר בנוזר בקרבן ובשבועה אלמא יש יד לשבועה: **יש** יד לבית הכסא. שיהא אסור לקרות בו ק"ש: **חדא** מגו חדא קמיבעיא ליה. כלומר את"ל יש זמון יש יד או אין יד: ולענין הלכה בקדושין נקיטין לחומרא דיש יד דכיון דבעיין לא אפשריטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא ובפאה וצדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין דצדקה לא אפשריטא בהדיא וסוגיין דיש יד לצדקה וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא. ומאי דאמר ז"ל דסוגיין דיש יד לצדקה היינו משום דקאמרינן אם תמצא לומר יש יד לצדקה וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכל מקום כאם תמצא לומר. אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלד.) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא לנתבע מדמקשינן התם אמתני' דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו' תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו'. ואיצטריך לשנויי הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם איתא דספק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי. ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביי והרי עיסה דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' ספק חייב ואמר ליה ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא בההוא פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתני'. ועוד דאמרינן התם בפ"ק דיומא (דף ח:) תנן התם הנחתומין לא חייבו אותם להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשינן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשוה ונסקוה וניכלוה בירושלים ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוור בדבריהם ז"ל בזה. וגבי הפקר אין ספק דהוה ליה ספיקא [דממון] ולקולא ואין יד. וכן נמי גבי בית הכסא דאפי' אם תמצא לומר זימון מועיל לא מהני אלא מדרבנן והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא: **מנודה** אני לך ר' עקיבא חוכך בזה להחמיר. חוכך כאדם שהוא מסופק בדבר ומתחכך בעצמו מפני שאינו יכול לבררו. אי נמי מלשון חיד כלומר שהיה מטעים לחכו להחמיר: **מנודה** היה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דהא מספיקא הוא שהיה

מחמיר ולא שהיה הדבר ברור לו ומיהו שמעינן דידות נמי למלקות איתרבו דאי לא מאי מודה ר"ע פשיטא : נדינא מינך דכ"ע אסור. כלומר אסור ולוקה. ומיהו דוקא בדאמר שאני אוכל לך כדאמר שמואל לעיל (דף ד:) גבי מופרשני מרוחקני בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך וכו' ובנדינא נמי דכותייהו שהוא לשון הרחקה : משמיתנא מינך דכ"ע שרי. דאפילו אמר שאני אוכל לך איסורא נמי ליכא שאין זה לשון נדר אלא לשון שמתא והיינו נמי דבעובדא דההוא גברא דאמר משמיתנא מנכסי אמרינן ופליגא דרב חסדא אע"ג דמנכסי הוי מוכיח [כאילו אמר] שאני אוכל לך : במאי פליגי במנודה [אני לך]. כלומר ואמר נמי שאני אוכל לך. דהאי לישנא דמנודה משמע הכי. ומשמע הכי ר"ע סבר לישנא דנדויא הוא. כלומר שאף הוא לשון ריחוק והבדל כמופרשני מרוחקני כדמתרגמינן והדוה בנדתה וסאובתה ברחוקה הלכך אסור. ורבנן סברי לישנא דמשמתא הוא שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד : אלמא קסבר במשמתנא פליגי דסבירא ליה דטעמא דר"ע דכיון דשוי נפשיה בהדיה כמשומת לאסור הנאה בא שכן פורשין מן המשומת והמנודה : ולענין הלכה לא קיימא לן כר' עקיבא מדאמרינן דלית דחש לה. ועוד דקיימא לן הלכה כר' עקיבא מחבירו ולא מחביריו הלכך נדינא ממך שאני אוכל לך אסור ולוקה. נדינא מינך בלחוד שרי. מנודה אני לך שאני אוכל לך נמי שרי ואין צריך לומר משמתנא מינך שאני אוכל לך. וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו ולא נתבררו בזה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות נדרים : ירושלמי ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר ליסר את כל נכסיו כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וכו' מה עבדין ליה רבנן חומר הוא בנדוי ב"ד. ומסתברא לי דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עצמו כמנודה אסור ובגמרא דילן משום הרחקה אתינן לה ולא משום נדוי דאי לא תימא הכי היכי אמרינן משמיתנא מינך לכ"ע שרי אלא ודאי כדאמרן מיהו כתב הרב ר' ברוך בר שמואל בפירושו דמהא שמעינן בהדיא דמנודה שנדוהו ב"ד אסור ליהנות מנכסיו אבל נדוהו הדיוט מותר והיינו עובדא דהאי דאמר משמיתנא מנכסיה דשרייה רב חסדא. ואין דין זה מחוור דהא קיימא לן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף טו:) מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין עמו אלמא אין נכסיו אסורין אלא ודאי חרם של ב"ד הגדול שאני דאלים טפי אבל בחרם ב"ד בעלמא לא מיתסרי נכסייהו : (ר"ג)

רשב"א אמר רב פפא דנדינא ממך דכולי עלמא לא פליגי דאסור. יש מי שפירש דנדינא בלחוד אסור, ואע"ג דלא אמר דלא אכילנא בהדך, ואפילו לשמואל דאמר במרוחקני ממך דאינו אסור עד שיאמר שאני אוכל לך הכא מודה, משום דהתם הוא דמרוחקני לא משמע אלא דלא יתיב בד' אמות דידיה, אבל נדינא מינך משמע שיהא (יטול) [בשיטמ"ק: נטול] ממנו לגמרי וידים מוכיחות הוי, וכן כתוב בתוס'. ולפי פירוש

זה נראה שאפילו במנוחה אני לך אי אמר שאני אוכל לך אסור, דבשלא אמר שאני אוכל לך הוא דפליגי דלילמא ליסנא דמשמתינא הוא, אכל אמר שאני אוכל לך י"ל דליסנא דנדויא הוא ואסור. וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל (נדרים פ"א הכ"ד) שכתב אמר מנוחה אני לך שלא אוכל לך אסור לאכול. ואף מדברי הראב"ד ז"ל (שם) נראה כן. ויש מפרשים דבכלהו אי לא אמר שאני אוכל לך לאו כלום הוא, ללא עדיף נדינא ממך ממרוחקני ממך, ועד שיאמר שאני אוכל לך ידים שאין מוכיחות הוי, וצין לר' עקיבא צין לרבנן מותר, ועובדא נמי דאתא לקמיה דרב חסדא צידים מוכיחות הוה דקאמר משמתינא מנכסיה דרב יהודה, והלכך נדינא ממך בלחוד לכולי עלמא שרי. אכל נדינא מינך שאני אוכל לך אסור וכדכב פפא דאמר דלכולי עלמא אסור, ומשמתינא ממך אי נמי מנוחה אני לך ואפילו שאמר שאני אוכל לך אינו אסור, משום דלית הלכתא כר' עקיבא מחבריו, ועוד דאמר ר' חסדא בהדיא לית דחש לה לדר' עקיבא, וכל שכן אם לא אמר שאני אוכל לך, דבהא אפילו לר' עקיבא מותר לזיכא ידים מוכיחות, וכן דעת הרמב"ן נר"ו. ירושלמי (כאן פ"א ה"א): ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר, לסור את כל נכסיו, כמה דתימר יחרם כל רכוסו והוא יבדל וגו', מה עבדין ליה רבנין חומר הוא בנדוי בית דין. וכתב הרב ר' צרוך בר שמואל בפירושו, מהא שמעינן בהדיא שמנוחה שנידוהו בית דין אסור ליהנות מנכסיו כלל, ואיתסרו אכולי עלמא כל שכן מוחרם עכ"ל. ושם לא אמרו אלא בבית דין של כל ישראל כי התם, שאפילו העובר על גזירתם וחרמם חייב מיתה כחרמו של עכו. אלא שאני תמה על דברי הירושלמי בעלמא, מפני ששם החרמו נכסיהם בפירוש ואסרום, כדכתיב יחרם כל רכוסו, אכל נכסי מנוחה ומוחרם שהם בסתמא, ולא החרמו בפירוש אינו אסור ליהנות מנכסיו. וי"ל דכיון שהחרמו רכוסם שמע מינא שמון הדין יש להם לעשות כן, וכיון שכן סתמו בפירושן. (רשב"א)

דמשמתנא הוא ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לית דחש לה להא דרבי עקיבא קסבר במשמתנא פליגי אמר רבי אילא אמר רב נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו אמר רב חנין אמר רב השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנאמר **[שמות ד-יט]** כי מתו כל האנשים ותניא כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באפה ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ אין בין נידוי להפרה ולא כלום א"ר גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה ברישא והדר משמת בר בי רב וכי עייל לביתה שרי לנפשיה והדר שרי ליה ואמר רב גידל א"ר

רס"י קסבר במשמתנא פליגי: דהכא משמתנא קאמר וקאמר ליה רב חסדא לית דחש לה להא דר"ע דהוה אוסר במנודה אני לך דהיינו משמתנא: נידהו בפניו. חכם שנידה את האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו: הזכרת השם. שמוציא שם שמים לבטלה: שנאמר כי מתו כל האנשים. ואמרינן היינו דתן ואבירם שנפלו בעניות: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. לאדם שנידו או מת או נופל בעניות ואהכי צריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה: אין בין נידוי להפרה ולא כלום. ללא צריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר קרא לה: היכי דימי. דמנדה לעלמו: ועייל לביתה ושרי ליה. קלא נידהו בפניו: (רס"י)

תוספות במאי פליגי במנודה אני לך דר"ע סבר לישנא דנדינא הוא. שיהא נע ונד ומרוחק מהנאתו דאין לספקו בלשון נידוי ולענין הרחקת ד' אמות אף על גב דלשון המשנה קורא מנודה שנדוהו כדאמריי מ"ק (דף טו:) מנודה לא שונה ולא שונין לו מכל מקום כשאדם רוצה להרחיק עצמו ד' אמות אינו רגיל להזכיר נידוי על עצמו בשביל כך הלכך על כרחך לישנא דנדינא הוא כדפי' ושפיר הוי ידים מוכיחות בלא שאני אוכל לך: נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. יש

לפרש דשפיר מועיל גם שלא בפניו אלא לכבודו של מנודה דכמו שביישו לפניו כך יש לפייסו לפניו אע"פ שנדהו בדין אי נמי בעי למימר דכיון שנדהו בפניו אלים הנידוי כל כך שלא יועיל ההיתר אלא בפניו כעין שנדהו ודכוותה אמרינן בגיטין (דף לג:) כל מילתא דמתאמרא בפני י' צריכא בי י' [למשלפא]: **אם** לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי. כלומר חכמי הדור חייבין לנדותו: **שכ"מ** שהזכרת השם מצויה עניות מצויה. פ"י הרב אלעזר דנפקא לן מדכתיב (שמות כ) בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך מדהזכרת שם דמצוה גורם ברכה דהיינו עושר א"כ הזכרת שם דלבטלה גורם עניות ור"י פ"י דנפקא לן מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) ובא אל בית הגנב וכלתו ואת עציו ואבניו והזכרת השם לבטלה דומה קצת לשבועת שקר: **עניות** כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. גבי דתן ואבירם דע"כ לא מתו אז במצרים שהרי היו במדבר וליכא למימר שהיו סומין ומצורעים החשובים כמתים סומין ליכא למימר דכתיב (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר ומצורעים נמי לא שהרי היו בקרב ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה שהרי חזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר שלא היו להם בנים דהא כתיב (שם) (הם) ונשיהם ובניהם וטפם ועוד דמשום שלא היו להם בנים לא נמנעו מלהיות קרובים למלכות כבתחילה אבל בשביל עניות ודאי נמנעו מלהיות קרובים למלכות: **אין** בין נידוי להפרה ולא כלום. תימה דאמרי' במ"ק (דף טז.) טוט אסר וטוט שרי פ"י לאלתר ה"מ לענין מנודה אבל לענין אפקירותא עד דחייל עליה שמתא תלתין יומין וי"ל ה"נ כיון שנידוי זה אינו אלא לכפרה בעלמא וחישי עליו שלא ירגיל עוד להזכיר שם שמים לבטלה אין זה נידוי חשוב כאפקירותא לשאר עבירות לחול עליו נידוי שעה אחת: **משמת** נפשיה והדר משמת בר בי רב. פ"ת שזה היה עושה כדי שלא ישכח להתיר הנידוי של בר בי רב אבל עכשיו שמשמת נפשיה מתוך כך שהיה זכור להתיר שלו זכור יהיה נמי להתיר של בר בי רב ור"י פירש דלכפרה היה עושה כך שלא יענש במה שמנדה צורבא מדרבנן כי בקושי יש לנדותו כדאמרינן (בפסחים נב.) ממנו אנגידא ולא ממנו אשמתא ואע"פ שזה היה מתחייב שמתא מן הדין אעפ"כ היה ירא מן העונש לכך היה משמת נפשיה לכפרה: **משמת** נפשיה. היה מרחיק עצמו ד"א מחבירו: **כי** עייל לביתה שרי לנפשיה. משום בני ביתיה והדר שרי לבר בי רב כדי שיבא זכאי ויכפר על החייב לכך היה מתיר לעצמו קודם: (תוספות)

ר"נ נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. דכיון דבפניו נדהו אלים נדוייה ולא מיעקר אלא בפניו דומיא דמאי דאמרינן בפי השולח (גיטין דף לנ:) כל מילתא דמתעבידא בי עשרה צריכה בי עשרה למשלפה. ולא נהירא אלא טעמא דמילתא משום חשדא דאי מתירין לו שלא בפניו פעמים שיתירוהו והמנודה לא ידע וכשלא ינהגו בו נידוי יבא לחשדא אבל כשנדהו שלא בפניו ליכא חשדא שאף

הוא סובר שמא התירוהו שלא בפניו כשם שנדוהו שלא בפניו וזה כאותה שאמרו לקמן בפי' ר"א (דף סה.) המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ומפרש בירושלמי דטעמא משום חשדא ולפי זה כל שהודיעוהו דליכא חשדא מתירין לו שלא בפניו וכל שהתירוהו נמי אע"פ שלא הודיעוהו מותר דיעבד: **השומע** הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדוהו. בריש תמורה (דף ג:) מפקינן אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב (דברים י) את ה' אלהיך תירא: **ואם** לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי. לא שיהא בנדוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נדוי והיאך יהא חמור ממנו השומע ושותק אלא כדאמרן: **שבכל** מקום. טעמא קא יהיב למאי דאמרינן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שהרי עכשיו חמור דשם עניות מצויה דכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לשוא גורמת עניות אי נמי מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) וכלתו ואת עציו ואת אבניו ובתמורה (דף ג:) מדמי הזכרת שם לבטלה לשבועת שקר: **שנאמר** כי מתו כל האנשים וגו'. דלא מתו ממש כדאמרינן לקמן בפרק ר"א (דף סד:) דמהוי הוו דכל מקום שנאמר נצים ונצבים אינם אלא דתן ואבירים ואינהו הוו במחלוקת של קרח אלא דמפני שהענו אמר כי מתו דאע"ג דאמרינן התם דארבעה חשובין כמת עני וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעניות קאמר דאין לומר שנסתמו דהא כתיב במחלוקתו של קרח (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר וליכא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב (דברים יא ו) בקרב כל ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה דהא אמרינן שחזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר דמשום שלא היה להם בנים אמר כי מתו דא"כ היכי א"ל מפני זה שוב מצרימה וכי מפני שלא היה להם בנים לא היו נשמעין למלכות להלשינו אל פרעה אלא ודאי מפני שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים: **או** מיתה או עוני. אלמא שוו להדדי. והקשו בתוספות מאי איריא שומע הזכרת השם מפי חבירו דצריך לנדוהו הא אמרינן בירושלמי דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדוהו. והכי נמי מוכח בדוכתי טובא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לט.) חזיוהו לההוא גברא דהוה זרע ביני גופני אמרי ניתי מר ונשמתי וכו' ובפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף יז.) אמרינן דאמתיה דרבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ואמרה ליה ליהוי ההוא גברא בשמתא. ותירצו דאין הכי נמי אלא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דאמר דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי מפני שענשה חמור וכדכתיבנא: **ושמע** מינה אין בין נדוי להפרה ולא כלום. הקשו בתוספות מדאמר בפרק ואלו מגלחין (שם דף טז.) הכי קאמר שמואל טוט אסר וטוט שרי וה"מ לממונא אבל לאפקרותא עד דחיילא עליה שמתא תלתין יומין ותירצו דשאני הכא שנדוי זה אינו אלא לאיים עליו שלא יזכיר עוד שם שמים לבטלה ולא דמי לאפקרותא מש"ה הכא אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אבל ראיתי לרב אלפסי ז"ל שדחה אותה שבפי' ואלו מגלחין

מפני זו כמש"כ בהלכותיו בפי ואלו מגלחין. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (בפי"ק) [צ"ל בפי"ז הלי' יג] מהלכות ת"ת: ת"ח מנדה לעצמו ומפר לעצמו. כתב הרשב"א ז"ל דדוקא היכא דלא הוי בר נדוי כי הא דמר זוטרא דממדת חסידות בעלמא משום יקרא דבר בי רב הוה משמת נפשיה אבל כשנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נדוי לא כל הימנו להתיר עצמו. והקשו עליו אם כן היכי מקשי ליה הש"ס פשיטא מקמי דאמר כי הא דמר זוטרא אדרבה ה"ל אמאי. לפיכך אמרו דבכל ענין שנדה את עצמו מיפר לעצמו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ת"ת (הלי' יא). וראיתי למקצת מפרשים שכתבו דלא גרסינן פשיטא אלא ה"ג ומיפר לעצמו כי הא ולמי שגורס כן דברי הרשב"א נכונין בטעמם: וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה. כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו ומהא משמע דמנודה אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי (ר"ט)

הא דאמר רב נדהו צפניו אין מתירין לו אלא צפניו. יש מי שפירש למסוס דצפניו צפניו ויש להם לפייסו וליישב דעתו צפניו, ולפי פירוש זה אינו ראה המנודה שיתירו אותו אלא צפניו מתירין ואין צדך כלום. ואינו מחוור בעיני דאנן סהדי לכל כמה שאת ממחר להתירו ואפילו אלא צפניו ניחא ליה, ממה שאתה מאריך זמן נדוי עד שתתירו צפניו, ועוד מי שנדוהו מן הדין מה לך לפייסו להתירו צפניו. ויש מי שפירש דכיון שהיה הגדוי צפניו הוא חזק יותר, ואין צדין שיתר אלא צפניו, והלכך אפילו ראה להתיר לו אלא צפניו אין שומעין לו, גם זה אינו מתיישב. ונראה שאינו אלא מפני החשד, לכל שנדוהו צפניו אם אתה מתירו אלא צפניו ונהג עמו כמותר אף הוא חושדך שאין אתה נזהר מנדויו, דסבר שאילו התירוהו הודיעוהו שהותר, כיון שנדוהו צפניו ואין מתירין אותו אלא צפניו, לאו דוקא צפניו ממך אלא גם לדעתו, דכיון שהתירוהו לדעתו אין כאן חשד. אבל נדוהו אלא צפניו מתירין אותו אלא צפניו דאין כאן חשד, דסבור הוא כשם שנדוהו אלא צפניו כך התירוהו אלא צפניו, כלומר אלא צפניו בדיעתו, וכאותה שאמרו לקמן בריש פרק ר' אליעזר (סה, א) המודר מחבירו אין מתירין לו אלא צפניו, ואמרו בירושלמי (כאן פ"ה ה"ד) מפני החשד. הא דאמר רב גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומפר לעצמו. מסתברא דדוקא שאינו בר נדוי, אלא שמנדה עצמו משום יקרא דבר בי רב, כעובדא דמר זוטרא, ואפילו הכי איצטריך לאשמועינן דכיון שהוא מנודה סלקא דעתך דאמינא אין חבוס מתיר עצמו אפילו מאיסורים כאלו קמ"ל, והיינו דאמרינן הכא היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כו', ואי לאו הכין מאי קאמר היכי דמי, הא כל היכא דמנדה עצמו מפר לעצמו ומאי קאמר כי האי, ואי לאתויי ראייה דמר זוטרא הוה עביד הכין לא הוה ליה למימר הכין, אלא

לימא תלמיד חכם מנדה לעלמו וכו' דמר זוטרא חסידא כו'. והלכך אי אפיק פס שמים
לצטלה דחייב נדוי ונדה עלמו לכך אין מתיר את עלמו, ותדע לך דאילו כן מאי שנא
כי נדה עלמו אפילו נידו אחר שאינו גדול ממנו יהא מתיר את עלמו, אבל לפי מה
שפירשתי משום הכי נקט מנדה לעלמו ומפר לעלמו, משום שאי אפשר שיתנדה לכך,
אלא במוחל על כבודו ומנדה עלמו כמר זוטרא חסידא כנ"ל. אבל ראיתי לקחת
המפרשים שאמרו בהפך זה, וכי אעיל לביתיה שרי לנפשיה, פירוש כי אעיל לביתיה
שרי לנפשיה כדי שלא יכטרו בני ביתיה להתרחק ממנו ד' אמות כדאמרין במועד
קטן (טו, ב). ומכאן אנו למדין שהמנודה אפילו אנשי ביתו נוהגים נדויו ואע"פ שהראב"ד
אמר (מוצא בר"ן ד"ה וכו' עי"ל) שאינו מנודה לאשתו, ודייק לה מדבעי מנודה מהו
בתשמיש המטה אפשר לאשתו שאני דכגופו דמי, ומיהו אפשר לאפילו אשתו נמי נוהגת
נדויו, וההיא דבעי מהו בתשמיש המטה, במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו, אבל
מ"מ הוא עלמו מנודה הוא וחייב לנהוג נדוי בעלמו, כגון בנעילת הסנדל ובתשמיש
המטה אילו היה מדינו אסור. (רשב"א)

דף ח - א

מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר [{תהילים קיט-קו}](#) נשבעתי
ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא
הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה ואמר רב גידל אמר רב האומר
אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל
והלא מושבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפי'
זרוזי בעלמא היינו דרב גידל קמייתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה
בקרית שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה אי"ר גידל אי"ר
האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר [{יחזקאל ג-כב}](#)
ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואצא אל
הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד אמר רב יוסף נידוהו בחלום צריך יי בני

אדם להתיר לו והוא דתנו הלכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הלכתא אפילו מתנו ולא תנו ואי ליכא ליזיל וליתב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי יי עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא א"ל רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה אמר ליה לשמותיה שויוה שליח למישרי ליה לא שויוה שליח אמר ליה רב אחא לרב אשי שמתיה ושרו ליה בחלמיה מאי א"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבן

רפ"י קא משמע לן דשרי ליה לאינש. ליסבע כדי לזרז עאלמו לקיים את המצוה: והלא מושבב ועומד מהר סיני. דכתיב וסננתם (דברים ו) דלריך אדם לשנות בתורה ליסנא אחרינא והלא מושבב ועומד מהר סיני דכתיב (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה וגו': כיון דאי צעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית. דכיון דקרא ק"ט קיים לא ימוש דא"ר שמעון בן יוחי במסכת מנחות (דף לט:): כל הקורא קרית שמע שחרית וערבית הרי זה קיים מצות לא ימוש וכיון דאי צעי פטר נפשיה מושבב בקרית שמע דיואלא צה ידי חובתו מאותה שבוע' דהר סיני משום הכי כי אמר אשנה פרק זה (אע"ג) ללא הוי מושבב צהכי לכבר פטר נפשיה ואהכי חל עליה שבועה: והנה שם כבוד. אלהי ישראל עומד: מתנו. משנה: תנו. גמרא: יהיב שלמא לבי עשרה. וכד מתיבין ליה הוו מתירין ליה נדויו: (רפ"י)

תוספות מושבב ועומד מהר סיני הוא. קא ס"ד נשבעין לקיים מצוה דקאמר היינו לחייב משום שבועת ביטוי אם לא [יקיים] ותימה אדפריך לרב גידל תקשי ליה קרא דנשבעתי ואקיימה ופי' בתוס' דאה"נ וי"ל דקרא איכא לקיומי במצוה דאפשר ליפטר ממנה כמו באשנה פרק זה אבל לרב גידל ע"כ מיירי במצות שמחויב לעשות דא"כ מאי קמ"ל וגם היינו דרב גידל בתרייתא לכך פריך אדרב גידל ומשני קמ"ל דשרי לזרוזי נפשי פירוש ולא מיתסר משום דמוציא שם שמים לבטלה אבל לא מיירי לענין שבועת ביטוי כך פי' בתוס' ובפי' הר"ר אליעזר פי' הא דפריך מושבב ועומד מהר סיני הוא היינו כלומר אם בא להשמיענו שמותר לישבב לקיים מצוה ולא חיישינן שמא יעבור על שבועתו ולא יקיים אי נמי לא מקיים לא עבר על שבועתו דמושבב. ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה ומשני הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפשיה ולא מיתסר משום הוצאת ש"ש לבטלה כדפרי' מיהא מה דפי' מושבב ועומד מהר סיני וכו' [משמע] דאכללא דגופא דמילתא פריך הלא מושבב ועומד וכו' כפי' לפירוש ראשון משום דס"ד לענין שבועת ביטוי פריך: **האומר** אשנה פרק זה וכו' נדר גדול נדר לאלהי ישראל. לכאורה משמע שאמר לשון זה ולא הזכיר שבועה וקמ"ל דיש יד

לשבועה אי נמי כדפירש הר"ר. אליעזר דהוי נדר כמו נדר דצדקה וקשה דא"כ מאי פריך לקמן מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה היינו דרב גידל קמיינתא מה ענין זה לרב גידל קמיינתא כיון שלא הזכיר שבועה ועוד דטובא קמ"ל דהכא הוי יד לשבועה לכ"נ לפרש דאיירי שהזכיר שבועה מפיו שאמר שבועה שאשנה פרק זה ופריך מעיקרא והלא מושבע ועומד וכו' וא"כ ליכא לחיוביה משום שבועת ביטוי דכי היכי דאין שבועה חלה על שבועה ה"נ אין נדר חל על נדר ואי קמ"ל דשרי לזרוזי אנפשיה לקיים המצוה היינו דרב גידל קמיינתא ומשני הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה וכו' כלומר לעולם לענין לחייבו משום שבועת ביטוי אם יעבור וכי תימא מושבע וכו' דאי בעי פטר נפשיה וכו' וא"כ אפשר ליפטר ממצוה זו חיילא עליה שבועה לחייבו משום ביטוי אם יעבור כמו בשבועה דדבר הרשות והא דתנן בשבועות נשבע לקיים המצוה ולא קיים פטור דוקא במצוה שאי אפשר ליפטר ממנה כמו להניח תפילין ליטול לולב אבל האי דאי בעי פטר נפשיה חייל שבועה עילויה וה"ה דאם נשבע שלא לשנות פרק זה [דאין] חייב משום שבועת ביטוי ושייך התרה ולא חשיב נשבע לבטל המצוה וא"ת א"כ הא דתנן בשבועות (דף כה.) נשבע שבועה שלא אתן שחייב משום שבועת ביטוי ופריך בגמרא אילימא שלא אתן לעני מושבע ועומד וכו' וכי מושבע לתת לכל עני ועני מתנה ומאי דוחקיה לשנויי התם בעשיר ויש לומר דמשמע ליה שלא אתן כלל מדלא פירש והא ודאי מזה מושבע וכו' ליתן לעני הצריך לפרנס והוה מצי לשנויי שלא אתן לעני מנה אבל תירוץ פשוט לקח לו דמיתוקמא ביה שלא אתן כלל כדמשמע המשנה: **עליו** להשכים. פירוש על האומר לחבירו להשכים כמו שמצינו ביחזקאל שאמרה לו שכינה והקדים שכינה על ידו: . **צריך** עשרה ב"א להתירו לו. לפי שחלום הוי כעין נבואה יש לו לדאוג מן הפורענות לכן צריך להתירו בעשרה ואז הוא מותר באותו ב"ד שנידוהו דאכל בי עשרה שכינה שריא (ענין לשון הרא"ש): **והוא** דמתנו. לאחרים הלכתא הלכה למשה מסיני אותן ראוין לשרות שכינה ביניהם ואי ליכא דמתנו אפי' תנו לעצמן ולא לאחרים: **ואי** לא אזיל לפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי עשרה. כי היכי דליהדרי ליה שלמא ומועיל לו לתלות לו להגין לו מן היסורין. עד דמיקלעי עשרה דגמירי הלכתא ויתירו לו הנידוי אבל ליכא לפרש עד דמיקלעי עשרה דמתנו הלכתא ויהיב להו שלמא א"כ למה חזר והזכיר עשרה גבי עד דמיקלעי היה לו לומר דמיקלעי דמתנו ואנן ידעינן דאאותן כבר דיהיב שלמא קאי אלא ש"מ כדפרישית והא דנקט פרשת דרכים יש לפרש ששם רגילות למצוא עשרה ב"א יחד יותר מבעיר מיהו יש לפרש דאפי' בזה אחר זה מועיל ומ"מ נקט פרשת דרכים לפי ששם רגילות ליתן שלום לבני אדם: **כשם** שלא אפשר לבר בלא תבן וכו'. וכן פי' דריש ליה מהאי קרא האיש אשר אתו חלום יספר חלום ואשר אתו דברי אמת יאמר דברי אמת כי מה לתבן את הבר וגו': (תוספות)

ר"נ דאי לא מאי כי עייל לביתיה ומיהו הראב"ד ז"ל כתב דאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי וטעמא דמילתא משום דאשתו כגופו ודייק לה מדאיבעיא לן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף טו:) מנודה מהו בתשמיש המטה דאם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי מאי קמבעיא ליה פשיטא דאפי' קירוב בעלמא אסור אלא ודאי אשתו מותרת ואפשר לדחות ראייה זו דאפי' אם תימצי לומר דאשתו חייבת לנהוג בו נדוי משכחת לה לההיא בעיא במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו ואפי' הכי הוא עצמו מנודה הוא ואם איתא דמנודה אסור בתשמיש המטה הוא עצמו אסור בכך אף על פי שאשתו מותרת: **והלא** מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל וכו'. מסתברא לי דהכי פירושא דמעיקרא קס"ד דרב גידל אתא לאשמועינן ששבועה חלה על דבר מצוה כדבר הרשות ומוכח לה מדכתיב נשבעתי ואקיימה ומש"ה פריך והלא מושבע ועומד הוא דהא מוכיחין בפרק שבועות שתיים בתרא (שבועות כז.). דהא דכתיב להרע או להיטיב בדבר הרשות כתיב קרא ולא בדבר מצוה וכי תימא ה"מ לקרבן דלהרע או להיטיב גבי קרבן כתיבא אבל כל יחל איכא אפילו בדבר מצוה אם כן מאי נשבעתי ואקיימה הכי הוה ליה למימר דנהי דאמעייטא מצוה מקרבן לא אמעיטא מבל יחל כדחזינן התם בפרק שבועות שתיים בתרא (שם כה.) דמילתא דליתא בלאו והן אי נמי בלהבא דאמעייטא מקרבן מלהרע או להיטיב ולא אמעיטא ממלקות ולהא לא צריך קרא א"כ מאי קאמר שנאמר נשבעתי ואקיימה ומתריצין אלא הא קמ"ל דשרי ליה לזרוזי נפשיה כלומר ודאי לא איצטריך האי קרא לומר שהיא חלה לגבי כל יחל אלא ה"ק מנין שדבר הגון הוא להשבע לקיים את המצוה ואפי' כשרים שנמנעין משבועה נשבעין הן בכך. שנאמר נשבעתי ואקיימה כלומר שהרי דוד היה עושה כן: **והלא** מושבע ועומד מהר סיני הוא. כלומר ודאי אע"ג דקאמרת נדר גדול שבועה קאמרת דאמר בהדיא בשבועה אשנה פרק זה שהרי נדר כיון שהוא מיתסר חפצא אנפשיה ליתיה לעולם באעשה אלא ודאי שבועה קאמרת כדאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה לשבועה נדר כדתנן (לקמן דף ט.). כנדרי רשעים עלי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואמרינן נמי בריש פרק ארבעה נדרים ההוא דאתא לקמיה דרב אסי א"ל במאי נדרת באלהא דישראל ואפ"ה (ס"א מש"ה) קשיא לך דאין שבועה חלה על שבועה לקרבן דמדאמרת נדר גדול משמע לכל דיני שבועה דאי קמ"ל לזרוזי נפשיה שרי ומש"ה קאמר נדר גדול נדר כלומר נדר משובח הוא זה וראוי לעשות כן א"ה היינו דרב גידל קמייתא: **הא** קמ"ל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו'. מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל.) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפ"ך שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו'. וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי אלא מכאן נראה לי ראייה למה שכתבתי בפרק שבועות שתיים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אע"פ שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו והכא הכי

קאמרינן כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בשכבך ובקומך בקרית שמע שחרית וערבית משי"ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן והיינו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיניו כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד: **עליו** להשכים. מסתברא לי דהכי קאמר כיון שאמר נשכים הרי קבל עליו שיהא הוא מעורר בדבר כשם שהוא מעורר מעכשיו ותרתו קמ"ל חדא דבקבלה בעלמא לדבר מצוה מהניא דמאי דאמרינן הכא לא הזכיר לא נדר ולא שבועה ואפ"ה בדבורא בעלמא סגי דומיא דמאי דאמרינן דקבלה בלחוד מהניא לצדקה כדכתיב בפ"ך זו צדקה וה"ה לכל דבר מצוה וקמ"ל נמי דעליו להשכים כדעבד קודשא בריך הוא: **נדהו** בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו. לפי שאפשר שבשליחות המקום נתנדה ולפיכך צריך עשרה להתירו ששכינה עמהם: **והוא** דמתנו הלכתא. כלומר דמתנו לאחרים אבל תנו בלחוד לא דלא חשיבי כולי האי ואיכא דגרסי דתנו הלכתא כלומר גמרא. אבל מתנו כלומר משנה בלחוד לא: **ויהיב** שלמא לבי עשרה. ומתוך ששיבו לו שלום יגיננו עליו מן היסורין. עד דמקלעין ליה עשרה וכו': **ידע** מאן שמתיה מהו דלישרי ליה. שהרי כל מי שמנדה בידו להתיר כדאמרינן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף יז.). זיל לגביה דלישרי לך: **לשמותיה** שויה שליח. מן השמים: (ר"ט)

הש"א קמ"ל לזרוזי נפשיה. כלומר לע"פ שאין שבועה חלה על המלוא להתחייב עליה קרבן שבועה, כדלרשינן התם (כו, לו) מה הטובה רשות כו' מכל מקום איכא משום דקבל להזדרז במלוא ואם לא עשה כן עובר משום כל יחל, ללא פטר התם במתניתין דשבועות אלא מקרבן אבל משום כל יחל איכא. אי נמי המשמע לן שאם הזכיר בה שם לא הוי כמוציא שם שמים לבטלה, דשרי משום זרוזי נפשיה במלוא. ואין זה נכון מדאמרינן באידך אשנה פרק זה להתם אינו מזכיר בו את השם, ואפילו הכי אמרינן מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה היינו דרב גידל קמייתא. והגכון דמשום דאין כשרים נשבעים לעולם, וכדאמרינן במתניתין כנדרי כשרים לא אמר כלום, כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן, ואילו שבועה לא אמר, דלעולם אינן נשבעין כלל, משום הכי אינטריך לאשמועינן הכא דהני מיילי שאר שבועות הם דאסירי אכשרים, אבל שבועה כי האי שרי, ונכון לעשות כן ומלוא כדי שיזדרז במלוא. האומר אשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלקי ישראל. כלומר לעבור עליו משום כל יחל, ואקשינן והלא אין שבועה חלה על שבועה, כלומר לע"ג דנדריים חלים על דבר מלוא כדבר הרשות. וכדאמרינן בפרקין דלקמן (טז, לו) הני מיילי בטרול מלוא, דאסר חפלא עליה כגון הנחת סוכה עלי, אבל בקיום מלוא אינו חל כמו שאינו חל בשבועה, שאילו אמר הרי עלי שלא אוכל נבלה לא אמר ולא כלום. מאי קמ"ל לזרוזי נפשיה. כלומר ואפילו תימא דהני מיילי בנדר או

נשבע שלא יאכל דבר האסור, אבל בקיום מצות עשה חל משום זיכרון היינו דרב גידל קמייטא. ותמיהא לי דמאי שנא דקא קשיא ליה משום דאין שבועה חלה על שבועה תיפוק ליה דאין נדר חל על כיוצא בזה, שאילו אמר הרי עלי שאעשה כך וכך לא אמר כלום, לפי שאין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש, וכל אעשה דבר שאין בו ממש הוא ואין הנדרים אלא איסורים, או שיאמר הרי עלי זה כקרבן, או שאמר דבר המותר כגון שיאמר הרי עלי קרבן הרי עלי עולה. ויש לומר דלרווחא דמילתא קא מקשה, כלומר אפילו היו הנדרים חלים על החולין וכיוצא בזה, הכא דמראה היא אין הנדר חל עליה שאפילו השבועות אין חלים על המראה. ואם כן איכא למימר דאי לאו דאין שבועה חלה על שבועה, והוא חייב לשנות תמיד היה הנדר חל עליו, כעין לדקה שאומר אתן סלע לדקה שהוא חייב, והיינו נמי דפרקינן הא קמ"ל הואיל ואי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע שחרית וערבית משום הכי חלה שבועה עליה, כלומר ואפילו הנדרים דהוי כנודר ליתן סלע לדקה, וכן מצאתי למקאת מן המפרשים. וכתב מורי הרב ר' יונה ז"ל, דהא דאמרין הואיל ואי בעי פטר נפשיה בקריאת שמע, פירושו דאף בקרבן מחייבין ליה דשפיר איתיה בלאו והוה, כיון דרשות הוא לפטור עצמו בקריאת שמע שחרית וערבית, ומיירי בשהזכיר שבועה, כמו מעיקרא דקאמרין דכיון דמזדריז נפשיה שרי והיינו דנקט (בדרב גידל) [בשיטמ"ק: נדר גדול] נדר כלומר דאף בקרבן מיחייב, ואיכטריד לומר מנין שנשבעין לקיים שלא תלמדנה מגלווי מילתא דאין נשבעין לבטל גם ללקות עד כאן לשון מורי ז"ל. ונראה שהוא ז"ל מפרש, דנדר דקאמר לא נדר ממש קאמר אלא שבועה, ויש לנו כיוצא בזה דמזכיר שבועה בלשון נדר כנדר רשעים עלי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה, וגרסינן נמי בריש פירק ארבעה נדרים (כב, ב), ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה במאי נדרת באלקי ישראל אמר ליה אי נדרת במוהי מזדקינא לך ומוהי ובאלקי ישראל לאו נדר הוא אלא שבועה, ואפילו הכי קרי ליה נדרים ובהדיא אמרינן בריש פירק ואלו נדרים (לקמן פ, ב) שבועות בכלל נדרים דתנו נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמיקלען ליה עשרה דתנו הלכתא. יש מי שפירש כשמחזירין לו עשרה שלום הותר נדויו. ויש מי שפירש דהכי קאמר ותגין עליו נתינת שלום זה מן היסורין, עד שיזדמנו לו עשרה דתנו הלכתא ויתירו לו את נדויו כדונו. ויש מי שפירש דיהיב שלמא לאו דוקא, אלא אורחא דמילתא נקט, והכי קאמר יוצא לפרשת דרכים ויעמוד שם תמיד עד שמאסף עשרה דתנו הלכתא ויתירו לו את נדויו. ואינו מחוור דהא אינו נראה שמשיאו ענה היאך יאספם, אלא תקנה

דף **ח** **-** **ב**

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים רבינא הוה לה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו א"ל אי מכנפין אין אי לא לא ש"מ תלת ש"מ בעל נעשה שליח לחרטת אשתו וש"מ לא שרי למישרי נדרא באתרא דרביה וש"מ כי מכנפין שפיר דמי ושמתא אפי' באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא א"ר שמעון בר זביד א"ר יצחק בר טבלא א"ר חייא אריכא דבי ר' אחא א"ר זירא א"ר אלעזר א"ר חנינא א"ר מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי מאי דכתיב [\[מלאכי ג-כ\]](#) וזרחת לכם יראי שמי (שמש צדקה וגוי) אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה שמש צדקה ומרפא אמר אביי ש"מ חרגא דיומא מסי ופליגא דר"ש בן לקיש דאמר אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה שנאמר וזרחת לכם יראי שמי שמש וגוי ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר [\[מלאכי ג-כ\]](#) ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה שנא' [\[מלאכי ג-יט\]](#) הנה יום בא בוער כתנור וגוי' :

רש"י כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים. ושמא הא דקרו ליה דברים בטלים הוה ליה נדרא לדביתהו. ואיהו לא הפיר לה צו ציוס שקמע: אי מיכנפין. תלתא מומחין דקרו ליה שקפיר דמי: לא שרי למישרי נידרא באתרא דרביה. משום הכי לא בעי רבינא למישרא לה מקמיה רביה: ויחיד מומחה שרי שמתא. ללא בעי עשרה כמו לנידוי: יראי שמי. למי שקראין להוציא שם שמים: חירגא. זיהרא דשימשא והיינו לא (יומא ב:) דכתיב וכל דארי ארעא כללא חשיבין: מסי. מרפא כדכתיב שמס דקה ומרפא: לדיקי' מתרפאין בה. בלותו השמש

לזע"ל אצל זהאי שמש לית זיה רפואה: ולהט אותם היום הבא. שמש קל אותו

יוס: (כ"ז)

תוספות רבינא ה"ל נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי. שיתיר לה נדרה ומיירי בנדריי שאין בהן עינוי נפש לכך לא היה יכול להפר אי נמי כשקיים לה הנדר מיהו למ"ד (לקמן דף ס"ט). [אין] נשאלין על ההיקס צריך לומר כפירוש ראשון ועתה אשתו אמרה ליפתח בחרטה לנדרה כדי שיאמרו לרב אשי: מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו להביא חרטת אשתו לפני חכם כדי להתיר לה נדרה: **אמר** ליה אי מיכנפי אין ואי לא לא. כלומר שאינו מוצא ג' מזומנים ומכנפי אלא צריך לחזור אחריהם לא וצ"ע טעמא מאי ופר"י דחיישינן שמא מתוך שהוא טרוד לטרוח לחזר אחריהם לכנופייהו שמא ישכח מדברי הפתח והחרטה שאמרה לו אשתו וישנה דבורה ויוסיף עליה כדי ליישב החרטה יפה יפה: **ש"מ** לא שרי נדרא באתרא דרביה. מדלא הוה רבינא שרי לאשתו נדרה ובהתרת חכם וא"ת דלמא דהיינו משום דס"ל לרבינא כרבי יהודה דאמר במס' נגעים (פ"ב) כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי אשתו שבינה לבין אחרים וי"ל דמ"מ היה מוצא שפיר ג' שהיו מתירין לה בביתו ויהיה שרי למשרי אלא הוה באתריה דרביה: **וש"מ** כי מכנפין שפיר דמי. פי' לעשות שליח לחרטת אשתו וש"מ לכנופי לא וש"מ שמתא אפי' באתרא דרביה שפיר דמי להתיר השמתא דפעמים שלא יהא הרב מזומן או לא יהיה פנוי ואין לדחות היתר השמתא דודאי גבי נדר אין חשש כל כך אם יבא לדחות ההיתר ויהיה נדרו עליו עד שיהיה הרב מזומן להתיר אבל שמתא אין להשהות על האדם: **ויחיד** מומחה שרי שמתא. אגב דאיירי בשמתא מסיק להא דיחיד מומחה שרי שמתא ולא בעי עשרה ולא למעוטי נדר דבנדר נמי מועיל יחיד מומחה להתיר והקשה רשב"ם דמאי קאמר אי מכנפי אין דמשום דצריך ג' להתיר הנדר והלא רב אשי לבדו יכול להתירה שהרי רב אשי היה מומחה כדמוכח פרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:). שהרי מתיר הבכור לבדו ואמר לשם על ג' מתירין הנדר במקום שאין מומחה וי"ל דרבינא שאל לו סתמא מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו ולא פירש אם להתיר ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות על כן השיב לו רב אשי דלענין ג' אי מיכנפי כו' אי נמי שמא י"ל אע"ג דרב אשי היה מתיר הבכור לבדו היינו משום דמומחה דבעינן גבי בכור היינו גמיר אפי' בלא סמיכה כמו שפירש בבכורות אבל במומחה דבעינן בהיתר נדרים היינו מומחה בסמיכה דומיא דראשי המטות כך. נראה להרי"ף ני"ע מיהו קשה לרשב"ם דמה שייד ענין זה דנדרים כאן בפירקא דמיירי בשמתא אבל לא בנדרים לקמן בפרק ארבעה נדרים הוה ליה לאיתווי דהתם מיירי במילי דנדרים ועוד כיון שיכול החכם להתיר הנדר שלא בפני הנודר ע"י שליח כדקאמר הכא שהבעל נעשה שליח לחרטת אשתו א"כ מאי קאמר בפרק השולח (גיטין דף מו.) אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בנדר שצריך חקירת חכם פירוש שתתבזה

במה שתלך לפני חכם להתיר והלא יכולה לעשות שליח בב"ד להתירה ומה בזיון יהא לה אם יתירו לה בב"ד ע"י שליח לב"ד לכן נראה לרשב"ם דגרס הכא רבינא הוה ליה נידוי לדביתהו פי' שנידוה בחלום והיתה בושה לבוא לב"ד לפני רב אשי להתיר לה וגרס מהו שיעשה שליח לאשתו להתיר לה נידוי מי מדמי לנידוהו בפניו דאין מתירין לו אלא בפניו דבפניה נידוה בחלום או דלמא כיון שלא נידוה אלא בחלום כשלא בפניו דמי ומתירין לו שלא בפניו והשיב לו רב אשי אי מכנפי העשרה מתירים לו ע"י שליח שלא בפניו דמסתיעא מילתא כיון שמצאן מזומנין ומכונפין ואי לאו שלא מצאן מזומנין ומכונפין וצריך לחזור אחריהם לא. פי' לא יתירו ע"י שליח אבל ודאי ע"י מנודה עצמו יועיל אפי' ע"י חיזור: **אלו** בני אדם שיראים להזכיר שם שמים לבטלה. שמש להם צדקה ומרפא בעוה"ז קאמר מדמסיק עלה ש"מ הדין חירגא דיומא מסי חירגא היינו עפרורית הבאה בזריחת השמש: **חירגא** דיומא מסי. תימה מאי רפואה יש בו ושמא מרפא כשמסתכלין בו קאמר אי נמי לחולה קאמר כדאמרין בבבא בתרא (דף טז:): אידלי חמה אידלי קצירא: **ופליגא** דרשב"ל. פירוש הא דאוקימנא קרא דמרפא בכנפיה בעוה"ז פליג אדרשב"ל ומוקי לה ברפואה בעוה"ב ומיהו גם רשב"ל מודי הא דאמרי אינשי אידלי חמה אידלי קצירא אך לא מן הפסוק: (תוספות)

ר"נ **כשם** שא"א לבר בלא תבן. כדכתיב (בירמיה כג) אשר אתו (דבר) חלום וכו' ומה לתבן את הבר וכו'. וצ"ע במי שנדוהו בחלום או צריך לנהוג בכל דיני מנודה ומסתבר לי דאע"ג דאמרין הכא דמי שנדוהו בחלום צריך היתר אין ללמוד מכאן למי שנדר בחלום שיהא צריך היתר דהכא היינו טעמא משום דאיכא למימר שמן השמים נדוהו מה שאין לומר כן בנדר אלא שראיתי לרשב"א ז"ל בתשובה (סי' תרס"ח) שמעשה בא לפניו והצריכו היתר: **בעל** מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו. הר"מ במז"ל סובר בפ"ו מהל' שבועות (הל' ד) דדוקא בבעל הוא דאיבעיא לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח דצריך שיהא הנודר בפני המתירין והכי מוכח בירושלמי בפרק נערה המאורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י תורגמן נשמעינה מן הדא רבי אבא בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא איתתא דלא חכמה למשמע סוריסטון מדבעיא אי מתירין ע"י תורגמן מכלל דפשיטא לו דע"י שליח אין מתירין ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי תורגמן שרי דוקא תורגמן משום דבעל הדבר נמי תמן קאי אבל ע"י שליח לא הלכך הכא בבעל דוקא הוא דאיבעיא לן. ומסקינן דאפילו בבעל אי מכנפין אין אי לא מכנפין לא דאף ע"ג דאשתו כגופו לא הקילו גבי בעל אלא היכא דמכנפי אבל דליכנפי לכתחלה גביה לא כיון דמחוורתא דמילתא שיהא הנודר עצמו שם זו היא שיטת הר"מ במז"ל. אבל בתוספות פירשו בהפך ואמרו אדרבה גבי איניש דעלמא פשיטא לן שיכול לעשות שליח וגבי בעל דווקא הוא דאיבעיא לן משום דחיישינן שמתוך שנדרי אשתו

קשין עליו יוסיף מדעתו בחרטתה ומסקינן דאי מכנפין אין ואי לא לא והיינו טעמא משום דכי מכנפי ולית ליה טרחא במילתא לא חיישינן דלמא מוסיף הוא אחרטה דילה אבל אי לא מכנפין כיון דאיכא תרתי חדא שנדריה קשין אצלו ועוד דטרח חיישינן אבל באינש אחרינא כיון דלא איכפת ליה אי שנו אי לא ליכא למיחש וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר כיון שיודע שהנודר מתחרט דהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל ותניא בסוף קדושין (דף פא:) אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו' ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון: **שמע** מינה לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה. לא יאלי אינו נראה כלומר שאם לא כן רבינא עצמו היה מתיר נדר אשתו. ואם תאמר והיכי מצי עביד הכי והתנן במסכת נגעים (פ"ב משנה ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ומוכח בירושלמי דהלכה כר"י. י"ל דאפ"ה בהדי אחריני הוה מצי שרי אי לאו משום יקרא דרביה דהא תנן במס' בכורות כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו ואפ"ה אמרינן התם דמצטרף הוא עם שני הדיוטות כדדייקינן בסוף פרק עד כמה אילימא בחד ומי מהימן אלא בתלתא ומי חשידי אלמא בהדי אחריני שרי. ואפ"ה תמצא לומר דהכא שאני משום דאשתו כגופו ואפ"ה אצטרופי נמי לא מצטרף דה"ל כנודר עצמו אפ"ה אי לאו משום יקרא דרביה היה אומר רבינא לתלמידיו שיתירוהו ומדלא עבד הכי ש"מ לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה: **ושמתא** אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא. הני לאו מהאי עובדא נפקא לן אלא איידי דאמר דלא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה קאמר דגבי שמתא שרי והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא סמוך ולא נהירא אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים אע"פ שאינו סמוך שרי נדרא ושמתא דגבי התרת נדרים לא כתוב בפרשה אלהים דמשמע סמוכין אלא ראשי מטות והיינו דאמרי' בירושלמי אמרו ליה רבנן לרב הונא שרי נדרא ביחיד אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות והא רב הונא לאו סמוך הוה ואפ"ה שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בבכורות בפ' פסולי המוקדשין (לו:) דאמרי' התם ג' מתירין את הבכור במקום שאין חכם ואמרינן חכם כגון מאן אר"נ כגון אנא והא ר"נ לא הוה סמוך אלמא כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. וכן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבועות (הל' ה) ועוד אכתוב בזה בפ' ארבעה נדרים (לקמן כג. ד"ה והיתר) ופ' נערה המאורסה (שם עח:) בס"ד. ואיכא מ"ד דכי היכי דגי הדיוטות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה ה"נ מתירין את הנדוי במקום שאין מומחה דנדוי נמי נדר הוא דהא אמרינן בסוף פ' ד' מיתות (סנהדרין סח.) בעובדא דר"א הותר הנדר אלמא נדוי נמי נדר מקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז

קאמר אמר שמואל כשהיה נזיר עובר לפניו (עלי בקרבן) הימנו בשבועה דלמא הימנו דאכילנא קאמר אמר רבא דאמר הימנו שלא אוכל אי הכי מאי למימרא מהו דתימא הא לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל הדין: כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר וכו': מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה לימא לא רבי מאיר ולא רבי יהודה דתניא [\[קהלת ה-ד\]](#) טוב אשר לא תדור וגוי טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפילו תימא ר"מ

ר"י מתני' כנדרי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים משמע לאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון לאמר הכי נדר כנזיר ובקרצן ובשבועה ואם אכלו מחייב נזירות וקרצן ושבועה דחייב נמי קרצן שבועה דלרכן של רשעים הוא שנודרים כנזירות ובקרצן ונשבעין והאי כי אמר כנדרי רשעים הוא כמאן לאמר הריני נזיר אם אוכל הימנו והרי עלי כקרצן ושבועה שאיני אוכל: אבל אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום. שאין לרכן של כשרים שנודרים כדמפרש וכל שכן דאין נשבעין ואהכי לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר: אבל אמר כנדבותם של כשרים. ואכלו חייב כנזיר ובקרצן אבל לא שבועה לכשרים עבידי דמתנדבין כנזירות ובקרצן בדרך נדבה אבל שבועה אין נשבעין כלל משום הכי אינו חייב משום שבועה: גמ' ולמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא. כיון דאיהו לא מפרש מידי ללא אמר הרי הוא עלי כנדרי רשעים אלא בסתם קאמר דלמא ה"ק כנדרי רשעים לא נדרנא ולא כלום הוא: אמר רבא באומר. כגון שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו ומשתמע דה"ק הריני כנזירות דמאן דנזר ה"ק הריני נזיר והא לאמר עלי משמע לאמר הרי עלי קרצן והימנו משמע לאמר שבועה שלא אוכל הימנו דהואיל לאמר בתחלה כנדרי רשעים משתמע ודאי דהכי צעי למימר דלרכן של רשעים הוא לאגב ריתחיהו נודרין כנזיר ובקרצן ובשבועה: ולמא. הא לאמר הריני בתענית משמע ולא כנזירות: ולמא. הא לאמר הימנו לא משמע שלא אוכל הימנו אלא שבועה שאוכל ממנו וכי אכיל מיניה לא מחייב משום שבועה: אי הכי. כיון לאמר בפירוש שלא אוכל מאי למימרא ודאי לא מיבעיא למיתנא דחייב משום שבועה כי אכיל מיניה: הא לא מפיק שבועה. ללא אמר בפירוש שבועה שלא אוכל אפ"ה אמרינן ודאי שבועה

קאמער: דשני ליה זין נדר לנדבה. דקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום וכי אמר כנדבתם. קל כשרין הוי נדי. ומשמע דנדר אסור אבל נדבה מותרת: לתניא טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה. דהכי דריק ר' מאיר לקרא את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם (טוב אשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם) וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם ואפי' מזה שנודר ומשלם: ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. דמשמע ליה לר' יהודה דהאי טוב קאי אקרא דלקמיה הכי דריק ליה את אשר תדור שלם טוב אותו שנודר ומשלם טוב מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם והיינו דלא כר' יהודה ודלא כר' מאיר דאמר טוב שאינו נודר כל עיקר דסבר זין כנדרי זין כנדבה אסור ליה לאיניק למיידר ואילו ר"י דאמר שנודר ומשלם טוב לא מפליג זין נדר לנדבה דאפילו כנדרי שפיר דמי.: (רש"י)

תוספות **מתני'** כנדרי רשעים. מפרש בגמ': **כנדרי** כשרים לא אמר כלום. פי' הי' אליעזר שאפי' הזכיר קונם בהדיא עם כנדרי כשרים אפי' לא אמר כלום כיון דכשרים לא נדרי וצריך עיון: **כנדבתם** נדר בנוזיר ובקרבת. דכשרים מתנדבים שפיר בנוזיר ובקרבת כדאמרין בגמ' אבל שבועה לא משתבעי כשרים כלל משום מוציא ש"ש לבטלה: **כנדרי** רשעים הריני עלי והימנו. א' מלשונות הללו אם כנדרי רשעים עלי בקרבן דעלי שייך גבי קרבן כדאמרין לעיל הרי הוא עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן והלכך כי אמר כנדרי רשעים עלי נדר בקרבן ופירש הר"ר אליעזר דאסור עליו בקונם וקשה דמי ידעין מה בא לאסור עליו ויש לומר דמיירי שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים עלי אי"כ אההוא ככר שלפניו קאמר אי נמי מיירי במסרבין בו לאכול וקשה דמאי איריא משום כנדרי רשעים אפי' בעלי גרידא הוי יד לקרבן כדאמר לעיל ואי משום דלא פירש בככר זו וכן לא פירש חבירו השתא נמי לא מפרש אלא אמרי' דכיון דככר לפניו או מסרבין בו לאכול הוי יד כדמפרש והלכך בלא נדרי רשעים נמי וע"ק מאי קאמר כנדבתם נדר בקרבן כיון שלענין קונם קאמר וכי דרך כשרים לאסור עצמם במותר להם לכך נראה לרשב"ם דנדר בקרבן דקאמר היינו בקרבן ממש אם הביא קרבן כל דהו לזבוח והשתא ניחא דעלי גרידא לא מחייב להביא קרבן דהא דעלי יד לקרבן היינו דוקא לענין קונמות ונדבות ניחא כדקאמר הכא בסמוך וא"ת דלמא עלי לצדקה לבדק הבית קאמר וי"ל דאי"כ היה לו לפרש בהדיא ועוד מדקאמר כנדרי רשעים מסתמא אנדרי הפסוק לרשע וחוטא קאי דכתיב אשר לא תדור וקרא בקרבנות ממש איירי בתוספתא: **הימנו** שבועה. הכא ודאי מיירי בככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הימנו דנדר בשבועה שלא יאכל הימנו: **הריני** בנוזירות. כמו

אמר מר ודלמא הריני בתענית קאמר ושפיר הוי כנדרי רשעים דכל היושב בתענית נקרא חוטא ומיהו קשה דהא אפי"ה נקרא קדוש וי"ל דהכא לשמואל קאמינא ובפ"ק דתענית (דף יא.) סבר שמואל כמ"ד נקרא חוטא ועוד תירץ הר"ר אליעזר דאפי" למאן דאמר נקרא קדוש ה"מ כשקובע זמנו דמפרש מחר או יום אחר אבל כיון שאומר הריני בתענית ואינו מפרש אימת וא"כ אינו מקבל תענית רק שירצה לקבוע יום הוי כנדרי רשעים לכך נראה דשמא יאחר נדר יותר מדאי או שמא לא יעשנו כלל : (תוספות)

ר"ע מתני' כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. הך מתני' נמי פירושא דידות היא ומפרשינן בגמ' דה"ק דאם אמר כנדרי רשעים הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכן אם אמר כנדר. רשעים עלי חייב קרבן ומסתברא נמי דדוקא כשהיתה בהמה מונחת לפניו וכן נמי אם אמר כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל והיה ככר מונח לפניו הרי הוא בשבועה שלא יאכלנו ומיחייב בכל הני כי אמר כנדרי רשעים שהרי הרשעים דרכן לידור בכל אלו ומפני שאין ראוי לעשות כן קרי להו נדרי רשעים שהרי רשעים הם לאותו דבר כן ראה בעיני : **כנדרי** כשרים. אע"ג דאמר הריני עלי הימנו והיה נזיר או בהמה או ככר לפניו לא אמר כלום שהרי אין הכשרים נודרים שאין רשאים לעשות כן וה"ה נמי אם אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום לפי שאין רשעים (טובים) [נודבים] שאם הם נודבים אינם רשעים לאותו דבר והכי איתא בתוספתא (ריש פ"א) : **כנדבותם** נדר בנזיר ובקרבן. שהרי הכשרים מתנדבים הם בקרבן ובנזירות הלכך כי אמר הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכי אמר עלי ובהמה מונחת לפניו הוה ליה כאומר הרי הוא קרבן נדבה אבל בשבועה לא מחייב אפילו היה ככר מונח לפניו ואמר הימנו שלא אוכל לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם ואע"ג דאמרי' לעיל (דף ח.) דלזרוזי נפשיהו נשבעים לדבר מצוה ההיא שבועה לא מקרי נדבה שהרי כבר הם מחוייבים לקיים את המצוה. ואיכא למידק הרי נדבה אינה אלא באומר הרי זו ונדר בהרי עלי וחילוק זה ליתיה אלא בנדרי דקרבנות אבל בנזירות מאי נדר ומאי נדבה שייכי ביה הרי אינו אלא בענין אחד נראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים ומש"ה אמרינן דנדר הוא הרי עלי לפי שאינו מתנדב לגמרי כיון שלא הפרישו עכשיו ונדבה הוא באומר הרי זו לפי שמתנדב נדרו יותר רצוי וכיון שזה הוא פירושו של נדר ונדבה אף בנזיר אע"פ שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה ומי שאינה רצויה כל כך קרוי נדר והרשעים כשנודרים בנזיר אין כונתם רצויה לגמרי אבל הכשרים מתוך שכונתם שלמה ורצויה ואין בנזירותם שום דנדוד עבירה קרוי נזירותם נדבה והיינו דאמרינן בגמרא גבי נדבה דנזירות משכחת לה כשמעון הצדיק וכמו שנפרש בס"ד : **גמ'** כשהיה נזיר עובר לפניו.

ואפילו הכי דוקא כי קאמר כנדרי רשעים הריני אבל כי אמר הריני לחודיה לא אמר כלום דלא דמי לאומר אהא דאמרינן בפ"ק דקידושין דה"ל נזיר כשנזיר עובר לפניו משום דאהא לישנא מעליא ומהני אבל הריני אי לאו דאמר כנדרי רשעים עלי לא משמע דאמר מידי כך פירשו רבותי ואינו נראה בעיני דהריני לא גרע מאהא אלא מתני' משום דאתא לאשמועינן דאי אמר כנדרי כשרים הריני אפילו בנזיר עובר לפניו לא מהני נקט רישא כנדרי רשעים אבל אין ה"נ דכל שאמר הריני בלחוד והיה נזיר עובר לפניו הרי זה נזיר: **ודלמא** הימנו דאכילנא קאמר. כלומר וכיון דאיכא למימר דלמא דאכילנא קאמר הוה להו ידיים שאין מוכיחות וסבירא ליה לשמואל דלא הויין ידיים: **דשני** ליה בין נדר לנדבה. דאמר דכשרים מתנדבין ואינן נודרין: **טוב** מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם דלעיל מהאי קרא כתיב את אשר תדור שלם ובתור הכי כתיב טוב אשר לא תדור כלומר שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה וקא יהיב טעמא למילתיה משתדור ולא תשלם כלומר שמא תשכח ולא תשלם ולפיכך טוב אשר לא תדור כלל משמע לן השתא דלא שני בין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דטוב מכולן [נודב] ומשלם: ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. ודריש להו לקראי הכי את אשר תדור שלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים כך נראית שיטה זאת בעיני: (ר"נ)

רשב"א מתני': כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. ואוקימנא בגמרא דלומר כנדרי רשעים הריני עלי הימנו כלומר ממנו, כיון שאמר שלא אוכל ודאי לשון שבועה משמע, אע"פ שלא אמר בלשון אחר וכגון שהיה הככר לפניו כלומר שיאמר כנדרי רשעים עם א' מאלו (שאסר) [בשיטמ"ק: שאס] אמר כנדרי רשעים הריני נודר בנזיר, ובנזיר עובר לפניו כדאיתא בגמרא, ואם אמר כנדרי רשעים עלי נדר ובקרבן, ואם אמר כנדרי רשעים הימנו נדר בשבועה, והוא שיאמר שלא יאכל כדאיתא בגמרא ואם אמר הימנו שאוכל נשבע שיאכל הימנו, ואי נמי אמר כלהו כנדרי רשעים הריני עלי והימנו, והיה נזיר עובר לפניו וככר מונח לפניו נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. וכדאיתא בירושלמי (כאן פ"א ה"א) דגרסינן התם שמואל אמר ללדדין היא מתניא, אי בנזיר אי בקרבן אי בשבועה, ר' זעירא אמר נדר בשלשתן, אמר ר' אבין מאן דבעי מפתר הדא ר' זעירא במי שהיה לפניו אשכל אחד ובא אחד ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר, בא אחר ואמר הרי עלי בקרבן, (ובא אחר ואמר הרי עלי כנדרי רשעים) [בשיטמ"ק: הרי עלי

קרבו ב'א אחד ואמר הרי עלי שבועה הרי עליו שבועה] ב'א אחר ואמר מה שאמרו שלשתן עלי, נמלא נדור בנזיר ובקרבו ובשבועה, מאחר שהרשעים נוזרין [בשיטמ"ק: הרשעים נודרים] הרשעים נשבעים בנזיר ובקרבו ובשבועה. ודוקא כשאמר כנדרי רשעים עלי, אבל אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום, לפי שאין הרשעים מתנדבין. והכי איתא בתוספתא דמכלתין בהדיא, כנדבת רשעים לא אמר כלום שאין הרשעים מתנדבין, ובגמרא תני לה משמיה דר' יהודה [בשיטמ"ק: דתניא ר' יהודה] אומר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום, כנדבת כשרים נדר בנזיר ובקרבו פי' לפי שאפילו כשהרשעים אומרים הרי זו עולה או שלמים להם דקרינן לה נדבה, הם אינן עושין כן לכוונת נדבה גמורה אלא ליראת חטא שקדם להם והרי זו כנדר. ובכשרים נמי אע"פ שנודרין בנזיר שאי אפשר לנזירות בלא נדר, אפילו הכי לא מיקריא נדר אלא נדבה, לפי שאינן מתכוונין לנדור מחמת תיהוי חטאת, אלא לנדבה גמורה כדי שיתחייבו קרבן, או (לנדר) [בשיטמ"ק: לגדור] בפני יצרן, כמעשה דשמעון הלדיק דבגמרא. ומשום הכי קתני כנדרי כשרים לא אמר כלום, כלומר ואפילו בנזיר לא נדר, ואע"פ שהכשרים נודרים בנזיר לפי שתלה נזירותו בנדרי הכשרים, ואין הכשרים (נוזרים) [בשיטמ"ק: נודרים] מתורת נדר, דהיינו לכפר על מה שקדם להם מן החטא אלא לנדבה, והלכך כשאמר כנדבתם נדר בנזיר שאף הם נודרים בנזירות מתוך נדבת הלב. ובהכי מתרלא לן הא דאמרין שנודרין על הצרה כדרך שעשה יעקב שנאמר (בראשית כח, כ) וידר יעקב נדר, לפי שאותו נדר אינו נדר גמור אלא נדבה והולאה. כנדבתם נדר בנזיר ובקרבו. אבל בשבועה כלל וכלל לא, לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם לאסור דבר על עצמן, ואע"פ שנסבעין לקיים את המצות זה לזרזו בעלמא, אבל לאסור דבר לא, ולפיכך אם אמר כנדבת כשרים הימנו שלא אוכל לא אמר כלום. ונראה שאילו אמר כנדבת כשרים אשנה פרק זה, הרי זה נשבע ללמוד אותו, לפי שהכשרים נשבעים כן. גמרא: ודילמא אהא בתענית קאמרי, אמר שמואל בשהיה נזיר עובר לפניו. ואפילו הכי דוקא באומר כנדרי רשעים הריני, אבל הרי לחודיה ונזיר עובר לפניו לא, וגרע מאהא דאמרין בריש נזיר (ג, א) דהוי נזיר, וידים מוכיחות הויין. ודילמא הימנו דאכילנא קאמרי. ואיכא למידק אין הכי נמי. וי"ל דמשמע דכולה מתני' דומיא דנזיר קתני דאסר חפלא, ולא שיסבע שיאכל.

(רשב"א)

כי קא"ר מאיר בנדר בנדבה לא קאמר והא קתני כנדבותם נדר בנוזיר ובקרבתני נדב בנוזיר ובקרבתני מאי שנא נודר דלא דלמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי לא דלמא אתי בה לידי תקלה כהלל הזקן דתניא אמרו על הילל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה הניחא נדבה דקרבתנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר סבר לה כשמעון הצדיק דתניא אמר (רבי) שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר [\[במדבר ו-ב\]](#) איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מתקיף לה רבי מני מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל דאתי על חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא אתו א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהן תוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליהן ימי נזירות מתחרטין בהן ונמצאו מביאין חולין לעזרה אי הכי אפילו נזיר טהור נמי נזיר טהור לא דאמודי אמיד נפשיה דיכול לנדור ואיבעית אימא

רש"י כי קאמר ר"מ בנדר. אסור בלשון נדרים דוקא קאמר: אבל בנדבה לא אמר. והיינו מתני' דקתני כנדבתם דכשרין נדרי בלשון נדבה: והא קתני כנדבותם נדר כו'. דמשמע דבלשון נדר קאמר: דלמא אתי בה לידי תקלה. דכי אמר בל' נדר הרי עלי קרבן אתי בה לידי תקלה דעבר משום בל תאחר: נדבה נמי. כי אמר הרי זו קרבן אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה א] אבל בבל תאחר לא דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא: [כהלל]. מתני' דקתני נדבה מותר כגון

לעבד כהלל דמקדישה בעזרה דחו לא אתי זה לידי מטיילה: נדבה דגזירות מאי איכא למימר. היכי עבד ללא ליתי לידי תקלה דקתני נדב בניזיר דמותר לכשרים מתנדבים בניזירות: סבר לה כשמעון הדליק. דמניזיר לשם שמים כאותו שצא לפני שמעון הדליק: לא אכלתי אשם ניזיר טמא. דניזיר שמיטמא מביא אשם ואח"כ מונה ימי ניזירות אחר ומאותו אשם לא אכל וטעמא מפרש לקמן: צא לפני אדם אחד. שצא להקריב קרבן ניזירותו ולגלח שעריו: ופחו ירכי עלי. מתוך שראיתי במים אורתי כל כך נאה נתגבר עלי ירכי ובהקף להביאני לידי מעשים רעים לטורדני מן העולם: אמרתי לו. כך אמר בעלמא: עליך הכתוב אומר איש כי יפליא כו'. דהיינו לה' לשם שמים: דאתי על חטא. שטימא עלמא וכיון דאתי על חטא הוא א"כ לא בעי למיכל שום קרבן חטאת אלא היינו טעמא דלא אכל אשם ניזיר טמא: כשהן תוהין. מתפחדים כמו ופחדת לילה ויומם (דברים כח) ומתרגמינן ותהית כשהן כועסין נודרין שאינן נודרים לשם שמים אלא לשם כעס מנזרין עלמא: וכשהן מטמאין. דאתא טומאה וסתרי להנהו יומי דניזירות ובעו למימני יומי ניזירות אחר וריבה עליהן ימי טומאה דטמא מיטמא פעם אחרת ובעי למיסתרי כל הגי יומי דניזירות ומתחרטין בעלמא שגדרו וכיון דמתחרטין לא הוי ניזירות לש"ס ונמלאו מביאין חולין לעזרה ומש"ה לא אכל אלא מזה דודאי לש"ס הוא דעבד: א"ה אפי' ניזיר טהור. דלמא מתחרט על ניזירותו ונמלא מביא חולין לעזרה: בניזיר טהור. ליכא למיחש דמתחרט דכיון דלא נטמא ולא רבו עליו ימי טומאה ודאי לא מתחרט ואי אמרת אפ"ה הוא מתחרט דאינו יכול לעמוד בניזירותו להא ליכא למיחש דאי לאו דאמיד בנפשיה קודם שגדר דיכול לעמוד בו לא הוה נדר ולא מיתחרט כל היכא דלא נטמא: (רש"י)

תוספות והא קתני כנדבתם. תימה מגופיה דמתני' תיקשי ליה דקתני כנדבתם והדר קתני נדר וי"ל דאין ה"נ ולשנויא ניחא הכל: כהלל הזקן שמביאין בעזרה. וא"ת אכתי היכי קרי ליה נדבת כשרים הא ליכא שריותא כ"א כהלל כשהבהמה בעזרה ומתני' משמע בכל ענין ועוד דהא תינח נדרי קרבן אבל נדרי דקונם כגון שאוסר ככר עליו התם לא שייך טעם זה ואומר הר"ר אליעזר כיון דכשרים מתנדבים בשום צד בעזרה גם חוץ לעזרה נמי תפיס שפיר הנדבה בלשון זה ואף על גב דכשרים לא מתנדבים כה"ג אבל נדרי כשרים לא הוו כלל בשום צד אף

כשהיא בעזרה נמי איכא חששא שמא תמות ויהא חייב באחריות ואתי לידי תקלה דבל תאחר הלכך כנדרי כשרים לא אמר כלום: **כשהן** תוהין נודרין. תוהין לשון ותוהא על הראשונות כלומר כשהן תוהין בעונותיהם ודואגין מן היסורין נודרין להגין מן היסורין וכשרבים עליהם ימי טומאה מתחרטין: (תוספות)

ר"נ כי קאמר ר"מ בנדר בנדבה לא קאמר. דקרא לא איירי אלא בנדרי ולא בנדבה: **והקתני** כנדבותם נדר בנוזיר ובקרבן. דאלמא שהכשרים נודרים והיכי מצית לאוקמי כר"מ: **ומתצינן** תני נדב. ופירשו רבותי דהך קושיא בדין הוא דהוה מצי לאקשוויי לה אגופא דמתני' דהא מתני' משמע שאין הכשרים נודרין מדקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום ובתר הכי קתני נדר אלא דמעיקרא דייק מתני' גופא דמפליג בין נדר לנדבה מני ובתר דאוקי לה כר"מ דייקין היכי קתני נדר ואינו נראה לי אלא ה"ק בשלמא אי לא מוקמינן לה כר' מאיר מצינן לפרושי דנדר של כשרים מתוך שהוא ברצון גמור וכשר הדבר לעשות כן נדבה מקרי ואע"ג דאי אמרינן הכי לא שמעינן ליה לתנא דמפליג בין נדר לנדבה ולעיל אמרי' בפשיטות מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה לעיל אמרינן הכי משום דקושטא דמילתא היא אבל הש"ס גופיה דחי לה לאידך גיסא ולומר דלאו רבי מאיר היא ולא שני לן בין נדר לנדבה ומתראא מתני' שפיר אלא אי אמרת רבי מאיר היא היכי מיקרי נדר דקרבן נדבה והרי כיון שאין הנדר ראוי לכשרים אי אפשר שיקרא נדבה: **נדבה** נמי דלמא אתי בה לידי תקלה. דאע"ג דאמר הרי זו דלמא פשע ומאחר להביא יותר משלש רגלים: **כהלל** הזקן. אם אמר על בהמה המונחת בעזרה כנדבת כשרים נדר בקרבן שהרי כשרים מביאין בהמתן לעזרה ומקדישין אותה כדרך שהיה נוהג הלל הזקן: **מביאה** חולין לעזרה. לאו בעזרה ממש שאסור להביא חולין לעזרה אלא בפתח העזרה: **נדבה** דנזירות מאי איכא למימר. כלומר היאך כשרים מתנדבין נזירות והא אית להו למיחש דלמא אתו לידי תקלה: ה"ג כשמעון הצדיק ולא גרסי' סבר לה והכי פירושא דכל שנדר מתוך עניין זה כל כך כוונתו רצויה דליכא למיחש לבא לידי תקלה: **אשם** נזיר טמא. שהתחיל למנות ונטמא במת שסותר מנינו ומביא קרבן ומונה כתחלה: **ופחז** יצרי עלי. מיהר מלי' פחז כמים ובקש לטרדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני: **נזיר** להזיר לה'. שנזירתו לשם שמים: **משום** דאתי על חטא. שנטמא: **כשהן** תוהין נודרין. כשהן מתחרטין על מעשיהן הרעים: **ורבין** עליהם ימי נזירות. שמתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים יום: **מביאין** חולין לעזרה. לאו דוקא שכל זמן שלא התירן חכם נזירותן קיימת וקרבתיהן חובה עליהן אלא כעין חולין קאמר שמתוך שאין כוונתן רצויה אף קרבתיהן אינן רצויין אבל בהך גברא שבא מן הדרום ליכא למיחש להכי שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה אנן סהדי שלא נתחרט: (ר"נ)

והא קתני כנדבתם נדר בניזיר ובהרבנן. מסתברא לי דהכי קא מקשה, דמדקתני נדר משמע דנודר זה אינו נודר מתוך נדבת הלל, כדרך שהכשרים נודרים בניזיר, אלא מתוך יראה נודר כדרך הרשעים, מדקרי ליה נדר, ואם כן כיון דתלה אותו בכשרים ואין הכשרים נוזרים נזירות כזה, אף הוא לא אמר כלום. ומשני: תני נדר. כלומר שלא אמרו כן אלא שנודר מן הגדבה ככשרים. ואחרים פירשו דמקרבין קא פריך, דקס"ד דמדקתני נדר בקרבן הכי במאי עסקינן דקאמר כנדרת כשרים עלי דהרי זה נדר, ואין הכשרים נודרים בקרבן לעולם. ומשני: תני נדר. כלומר בשאמר כנדבת כשרים. הרי זה כהלל הזקן, דתני אמרו עליו על הלל הזקן כו'. ומתני נמי בשתנדב כן בעזרה ובהמה לפניו ואפילו הכי אם הביא בהמה בעזרה ואמר הרי עלי כנדרי כשרים לא אמר כלום, לפי שאפילו בכענין זה אין הכשרים נודרים, דחוששין שמא תמלא טריפה וחייב באחריותה, או תפסל באחד מן העבודות. נדבה דנזירות מאי איכא למימר. פירוש שהרי יס לחוש לכמה חששות, שמא יפגע באחת מהן, כגון בלא יטמא ובל יאכל ובל ישתה ובהבאת קרבנותיו. ומשני כשמעון הדליק, דמתוך שהיה לדיק כל כך ונוזר לשם זכוונה ראויה כזו נזהר הוא הרבה לבל יפגע מכל אלו כלל, ואע"פ שזה בעצמו נטמא, שמא מת עליו מת בפתע פתאום מתוך זוריו ולא מתוך חוליו. ויש מי שפירש דהכי קאמר אע"פ שיס לחוש לחששות אלו, מ"מ דרכן של לדיקים להתנדב בניזיר לשם שמים כשמעון [בשיטתו"ק: הדליק] ששבו לזה, והלכך אם אמר כנדבת כשרים הריני נדר בניזיר, שאף הכשרים מתנדבין כן לעתים. מימי לא אכלתי אשם ניזיר טמא. והוא הדין לחטאת העוף שלו וניזיר טמא לאו דוקא, אלא אפילו טהור לאחר שנטמא, דאף הוא כשנטמא נתחרט, ונמלא כשחוזר ומונה נזירות אחר מתחרט, ונמלאו קרבנותיו חולין בעזרה, והכל בכלל טמא ניזיר הוא, וכשהם מטמאין ורבינן עליהם ימי נזירות מתחרטין. נמלאו מביאין חולין בעזרה. ולאו חולין גמורין קאמר, שאע"פ שמתחרטין לא הותרו מידי נזירותם, דהוא אינו מוחל לעצמו עד שיהיו אחרים מוחלין לו, אלא כעין חולין קאמר, כיון שאינם מביאין מרבון הלל. וגרסינן בירושלמי (כאן פ"א ה"א): סבר שמעון הדליק בני אדם מתוך הקפדה הם נודרים, מכיון שהם נודרים מתוך הקפדה סופו להתות, וכיון שהוא תוהא יעשו קרבנותיו כשוחט חולין בעזרה, זה מתוך ישוב נדר פיו ולבו שוין עד כאן. אלא דקשיא לי קתת, דאם כן אפילו חטאת של מי שכפוהו להביא לא יאכל, וא"ת דאנן סהדי דלזבסוף לרצונו הוא, דאגב אונסו ומצותו גמר ומביא, כמו שאמרו בפרק חזקת (ב"ב מה, א), ה"נ כיון שהוא מביאו מעצמו לרצונו הוא. וי"ל דמ"מ מנין הנזירות

היה מתוך החרטה, ואין הקרבן בא אלא על נזירותו, נמצא שאף ע"פ שהקרבן מביא לרצונו, כיון שעל מנין שנמנה מתוך החרטה הוצא, הרי זה כמביא חולין לעזרה. והפירושין פירש שהוא מביא חולין גמורין לעזרה (הן) [בשיטמ"ק: ושמא הם] עושין אותו, כנדרי שגגות ססבור (הוה) [בשיטמ"ק: היה] לקבל הנזירות ואינו יכול לקבל. ואי אפשר לומר כן, דשבעות שגגות ואונסין מותרות כנדרי שגגות ונדרי אונסין, כדליתא לקמן בפרק ארבעה נדרים (כה, ב), ושבעה בענין זה שבעה גמורה הוא ולוקין עליה, וכדלמרינן בפרק שבעות שתיס תניין (כו, ב) נשבע על הככר ונלטער עליה ואכלה בשוגג מיד, אם שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. וזה הואיל ואינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, ודוקא מקרבן פטור מהאי טעמא, הא אכלה במזיד ובהתראה לוקה עליה והכי נמי דכותה. (רשב"א)

א

-

י

דף

אפילו תימא רבי יהודה כי א"ר יהודה בנדבה בנדר לא אמר והקתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ש נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי דילמא אתי לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דאמר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה תינח נדבה דקרבתות נדבה דנזירות מאי איכא למימר רבי יהודה לטעמיה דתניא רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאווין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום ר' שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וארבעה מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאין שנאמר [\[במדבר ו-יא\]](#) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש אמר אביי שמעון הצדיק ורבי שמעון ור' אלעזר הקפר כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי שמעון הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ורבי אלעזר הקפר ברבי דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על

הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא: מתני' האומר (לחבירו) קונם קונח קונס הרי אלו כינויין לקרבן חרק חרף הרי אלו כינויין לחרם נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות שבותה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: גמ' איתמר כינויין ר' יוחנן אמר לשון אומות הן ר"ש בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר {מלכים א יב-לג} בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא רבי שמעון אומר

ר"י אפילו תימא רבי יהודה היא. מתני' דשני זין נדר לנדבה דלר' יהודה נמי שאני ליה וכי קאמר ר' יהודה טוב נודר ומשלים היינו דלמך כלשון נדבה אבל בנדר לא אמר: מ"ש נדר ללא כו' דאתי בה לידי תקלה. כדלעיל: לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן. (שאין באין) כלומר שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא ורואין להביא קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממך ענין אחר לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת: אלא הרואה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו'. אבל חטאת לא אתי בנדבה ובנזירות נמי לא היו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתני' דקתני נדר בנזיר דמשמע דכשרים נודרין בנזירות לאו ר' שמעון היא: כולן שיטה אחת. דבשיטה אחת משו דעתייהו: דנזיר חוטא הוי. משום דנדר: והדין קרא בנזיר טמא כתיב. על שם שטימא. את עצמו צמת קאמר קרא אשר חטא על הנפש: משום דשנה בחטא הוא. דעל שם ששנה עצמו בחטא שנזר עצמו ועוד שטימא נזירותו להכי כתיב ציה אשר חטא על הנפש והוא הדין נמי לשאר נזירין דאיקרו חוטאים וגלי רחמנא בהאי והוא הדין לכולהו ואהכי גילה בהאי משום דזה שונה בחטא שני פעמים ותולין הקלקלה במקולקל: מתני' האומר קונם. שאמר קונם ככר זה עלי: חרק. האומר ככר זה עליך חרק או שאמר נזיק

נזיח פזיח הריני נזיק אם אוכל ככר זה או שאמר נזיח הוי כאילו נדר בנזיר: שבותה. שלא אוכל ככר זה או שקוקה הרי אלו כינויים לשבועה והוי כאילו נשבע ממס: נדיר במוהי. כמו מומתא לשון שבועה: גמ' איתמר כינויין. דקתני במתני': רבי יוחנן אמר. לשון אומות הן. להכי משתבעי אומות וכי נדרי אז משתבעי משתעו בהני לשונות וישראל נמי כי אמר בהאי ליטנא מיתסר דהתורה אמרה כי ידור בכל לשון לנדרי: לשון שצדו להן חכמים הני לשונות מלאו להם חכמים שיהו נודרין בהן: תקינו חכמים כינויין דלא לימא קרבן. בשם כדאמרין בעלמא (עירובין ד' כ"א): קודם שצא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שצא שלמה ותיקן לה אזנים דכתיב איזן וחקר תיקן משלים הרבה שגזר על השניות כי היכי דלא לפגעו באיסורא דאורייתא הכי נמי תקינו רבנן כינויין לנדריס דהנודר בהני כינויין כאילו נודר בקרבן עאלמו וכן בכינוי דחרס וכגון נמי ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת למשמרת כי היכי דלא ליתא למינדר בנדר דאורייתא דלתי למימר נמי קרבן לה' והיינו דתנן (אבות פ"ג מי"ג) נדרים סוג לפרישות שתיקנו אלו כינויין כדי להפריש האדם מן העבירה: (רש"י)

תוספות ואבע"א כי קאמר ר' יהודה בנדר אבל בנדבה לא קאמר: **נדבה** נמי אתי לידי תקלה. ומשני ר"י לטעמיה ה"מ לשנויי כדלעיל אלא ניחא ליה לאתויי כרבי יהודה גופיה וכן בסמוך [גבין] נזירות מייתי מר' יהודה חסידים הראשונים וכו' מהאי טעמא אע"ג דהוה מצי לשנויי כדלעיל: **רבי** יהודה אומר אדם מביא כבשתו בעזרה. ואם תאמר וללישנא קמא דאוקמינא פלוגתייהו בנדר ואפי' בנדר שרי ר' יהודה הא דקתני בהו אדם מביא כבשתו וכו' אלמא חייש רבי יהודה לתקלה ואפי' בנדבה לא שרי אלא בכה"ג לכ"ש בנדר דמיתסר וי"ל דאיכא למימר עצה טובה קמ"ל וא"ת והא בתוספתא קתני ר' יהודה אמר טוב מזה ומזה ש"מ דלענין איסורא קאמר וי"ל דלעולם עצה טובה קמ"ל הך ברייתא ולא משום איסורא קאמר ואידי דאיירי ר"מ טוב מזה ומזה דלענין איסור קאמר ר"מ א"ר יהודה נמי האי לישנא טוב מזה ומזה ולעולם לענין עצה טובה קמ"ל ולא לענין איסור קא"ל והשתא מסיק לישנא בתרא דנדריס אתי לכ"ע אפי' לר' יהודה וכן ללישנא קמא אפי' לר"מ בנדבה: **אדם** מביא כבשתו. מדנקט לשון נקיבה אלמא דבשלמים איירי ותימה דמאי תקלה שייך בשלמים והלא אין מעילה בשלמים וי"ל דנהי דמעילה ליכא איסור דאורייתא מיהא איכא כדאמר ברי"ה (דף כח.) בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא משום דאיסורא רכיב עליה: **אמר** אביי שמעון הצדיק כו'. תרוייהו אינם שוין ר"ש איירי בנזיר

טמא כדאמר לעיל ור' אליעזר הקפר איירי בטהור וי"ל דאה"נ ולהכי לא קאמר דבר אחד אלא שיטה א' דכולהו ס"ל דנזיר חוטא טפי מרבנן דידהו וכה"ג אמרי בהמוכר את הספינה (דף עח:): **חרק** חרך וכו'. אין לפרש משום דלשונות הללו נוטין קצת אחר לשון חרם אלא למאן דאמר לשון אומות נינהו דוקא [אבל] למי"ד לשון שבדו חכמים [לא דא"כ לתני נמי חרך חרט]: **דשנה** בחטא. בצער של יין כי חוזר ומתחיל נזירות אי נמי שנה בחטא דיין ובטומאה: **כולן** שיטה אחת הן. לאו דוקא שהרי שמעון הצדיק אין להוכיח דטעמא אינו אלא מפני שמתחרטין וכה"ג איכא בפרק רבן גמליאל (דף נא: ושם) כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור הר"ר יוסף זצ"ל כדפירש': **דנזירות** מאי איכא למימר. והלא מיד שנדר קם ליה בבל יאכל ובבל ישתה ואיכא חששא לתקלה שמא יעבור ומשני כי ההיא דשמעון הצדיק דנדר נזירות לשם שמים מאהבה ולכך קרי ליה נדבה כדכתיב (שמות לה) כל נדיב לב וא"ת והלא כל הכשרים שמתנדבים לשם שמים נודרין בלשון נדר [וא"כ] כנדרי כשרים אמאי לא אמר כלום אף כי שמא זה אינו מתכוין לשם שמים תופס שפיר הלשון כיון שיש כשרים שנודרים נזירות לשם שמים מידי דהוה אנדבת כשרים דקרבן לפירוש הר"ר אליעזר וכדפרישית לעיל וי"ל דמ"מ נדר כשר לא מיקרי כלל דנדר משמע מה שאדם נודר מדאגת יסורים מעונותיהם ולא מאהבת המקום אבל כשרים תופס שפיר דנדבה משמע מאהבה דכתיב (הושע יד) אהבם נדבה אלמא נדבה משמע מאהבה וכן בתוספי קתני כנדבת רשעים לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין כלל ואע"ג דכמה מתנדבים בלשון נדבה ואומרים הרי זו עולה מ"מ לא מיקרי נדבה משום שאין עושין מנדבת לבם מאהבה רק מדאגת יסורים מעונותיהם כנדבת רשעים אינו קרויין נדבה לפי שאין עושין מאהבת המקום נדרי כשרים נמי אינו קרוי נדר כיון שאין עושין מדאגת יסורים אלא מאהבה (אלא) קרוי נדבה ולכך. קרי נזירות כשרין נדבתם אע"ג דבלשון נדר נמי דכל נזירות בלשון נדר הוא: (הדבורים כאן הם שלא כסדרן וכצ"ל בדף ע ע"ב ד"ה כהלל הזקן כו' סה"ד כלום. אח"כ ד"ה דנזירות מאי כו' אח"כ ד"ה כשהן תוהין כו'. אח"כ ד"ה ואבע"א כו' וד"ה נדבה וד"ה ר' יהודה וד"ה אדם וד"ה אמר אביי כו' אח"כ ד"ה כולן שיטה כו' אח"כ ד"ה דשנה בחטא אח"כ ד"ה חרק חרך): **וכן** הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו. וכה"ג לא אשכחן בעלמא: ה"ג דלא לימא קרבן ולימא קרבן דלמא אמר קרבן לה' ונימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן. והאי טעמא שייך בכולהו [כמו] בנדריים כדאמר הש"ס בנזיר דלא לימא לה' הריני נזיר כדכתיב נזיר להזיר לה' (במדבר ו) וחרם דלא לימא לה' חרם דכתיב אשר יחרם איש לה' (ויקרא כז) וכן שבועה דכתיב שבועת ה' תהיה וגוי' (שמות כב) ומשום דעיקר מכילתין בנדריים נקט לפרושי הכי בנדריים דוקא: (תוספות)

ר"נ תני נודב ומקיים. ורי יהודה דריש להו לקראי כרי מאיר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מיהו בהא פליג עליה דרי מאיר דלרבי מאיר קרא דנקט נודר הוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה: **רבי** יהודה לטעמיה. דאמר דכשרין מתאווין להביא קרבנות של חובה ומתוך כך הם נודרין בנזיר וכיון שלכוונה זו. הם עושים מיקרי נדבה: **ד'** מיני לחמה. חמץ וגי מינים של מצה חלות ריקיקין רבוכין: **כולן** בשיטה אחת הן. מיהו לא אמרו ממש דבר אחד דלשמעון הצדיק דוקא נזיר טמא הוא שנקרא חוטא ולא משום דמצער עצמו אלא משום דמתחרט ואילו לרי שמעון ולרי אלעזר הקפר אפילו נזיר טהור נקרא חוטא מיהו כולן שוין דאיכא חטא בנזירות: **והדין** קרא בנזיר טמא כתיב. לרי שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך דאילו לשמעון הצדיק לא קשיא מידי דאיהו קאמר דוקא נזיר טמא נקרא חוטא: **משום** דשנה בחטא. שציער עצמו ונטמא ויתורא דעל הנפש קא דריש דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר הוה ליה למיכתב מאשר חטא ותו לא על הנפש ל"ל: **מתני'** הרי אלו כנויין לחרם. ובגליל אפילו בסתם אסור דמשמע חרמי גבוה לפי שאין מכירין בחרמי כהנים וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית וכדאיתא לקמן בפי' ואלו מותרין (דף יח:): **נדר** במוהי הרי אלו כנויין לשבועה. במוהי כנוי למשה בשבועת משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה והכי איתא בירושל' והאי דקאמר נדר במוהי ולא קאמר שבותה שקוקה במוהי אפרש בגמ' בס"ד: **גמ'** לשון אומות הם. דקרו קרבן בהני לישני: **שבדו** להם חכמים. שחדשו מלבם: **דילמא** אמר לה'. ולא אמר קרבן. ומש"ה תקנו קונם כי היכי דלימא קונם בלחוד דאילו אמר קרבן אמר לשם כלישנא דקרא ובחרמים נמי אע"ג דביהודה לא סגי ליה בחרם בלחוד שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית מיהו אם אמר חרם הוא אמר לשם כדכתיב אבל כי אמר חרך כיון דלאו לישנא דקרא הוא לא הוה אמר לשם אלא לבדק הבית: (ר"נ)

השב"א **דילמא** אמר לה' ולא אמר קרבן. ואיכא למידק והלא סתם חרמין לכהנים, וכשמזכיר קס הוי לבדק הבית, ואם כן מכל מקום כשיראה להחרים לבדק הבית לריך להזכיר קס ויאמר חרם לקס, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם. וי"ל דכשהוא אומר לשון הכתוב ישכח ויזכור קס כמו שהוא כתוב חרם לה', אבל כשאינו אומר כלשון הכתוב, כשילטרך להחרים לבדק הבית לא יזכיר את הקס, אלא יאמר חרם לבדק הבית. (השב"א)

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים ת"ל [\[ויקרא א-ב\]](#) קרבן לה' וק"ו ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן אמרה תורה קרבן לה' לבטלה על אחת כמה וכמה לימא כתנאי בש"א כינויי כינויין אסורין ובה"א כינויי כינויין מותרין מאי לאו מ"ד כינויי כינויין אסורין קסבר (כינויי) כינויין לשון אומות הן ולמ"ד מותרים קסבר לשון שבדו להן חכמים לא דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן ובי"ש סברי בהני נמי משתעי אומות ובית הלל סברי בהני לא משתעי אומות ואיבעית אימא בי"ש סברי גזרינן כינויי כינויין משום כינויין ובי"ה סברי לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין: ה"ד כינויי כינויין דנדרים תני רב יוסף מקנמנא מקנחנא מקנסנא ה"ד כינויי כינויין דחרם תני מפשאה חרקים חרכים חרפים כינויי כינויין דנזירות תני רב יוסף מחזקנא מנזחנא מפיחנא איבעיא להו מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי מיתעזנא מאי אמר ליה רבינא לרב אשי קינמא (קינמא) מאי קונם קאמר או דילמא [\[שמות ל-כג\]](#) קינמן בשם קאמר א"ל רב אחא בריה דרב חייה לרב אשי קינה מאי קינה של תרנגולין קאמר או דילמא לשון דקונם תיבעי כינויי כינויין דשבועה ה"ד שבואל שבותיאל שקוקאל שבואל שבואל בן גרשום משמע אלא שבובאל שבותיאל שקוקאל מהו אמר שמואל אמר אשיבתא לא אמר כלום אשקיקא לא אמר כלום קרינשא לא אמר כלום: נדר במוהי הרי אלו כינויין: תניא רשב"ג אומר האומר במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה: [מתני'](#) האומר לחולין שאוכל לך לא כשר ולא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן רבי יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום:

כ"י מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו' דילמא אמר לה' ולא גמר לדיבור זה ללא אמר קרבן והא מפיק שם שמים לבטלה אלא לכתחילה צעי למימר עולה והדר לה': כינויי כינויין אסורין. שאם נדר בכינויי כינויין דקסבר כינויין דתנן צמתניתין לשון אומות הם ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון. אומות השיב נמי נדר ואסור: ולמאן דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים.

ומשום הכי מותרים הגי הוא דצדו להן חכמים אסורים אבל אם כינה בלשון אחר
ללא צדו הן חכמים מותרין: בהני גמי משתעי אומות. והני נמי הו ככינויין עאמן
דמתניתין ואסירי: ובית הלל סברי לא משתעי אומות הכי. ולאו לשון אומות
נינהו ומותרין: גזרינן בנויי כינויין. דאסירי אטו כינויין עאמן דמתני' דלשון אומות:
מקנמנא מקנחנא מקנסנא. דקונס קונח קונס היינו כינויין עאמן אבל בהאי לשון
מקנמנא מקנחנא מקנסנא היינו כינויי כינויין: תני מפפא. פס חכס: תרקיאי
תרכיאי. כמו חרק חרד: מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי. דמתחלף במנחנא מי הוי
כנויי כינויין אליבא דמאן דאסר: או דילמא קינמן קאמר. ולאו כלום הוא. שבוכל
בן גרסום משמע. דכתיב שבוכל בן גרסום נגיד על האולרות (דה"א לז) ולא
משמע לשון שבועה: נדר במוהי. כמו מומתא: מתני' האומר. לחזירו לא חולין
שאוכל לך ליהוי מה שאוכל לך אלא קרבן ליהוי אסור: או שאמר לא כשר שאוכל
לך לא טהור שאוכל לך או שאמר טמא שאוכל לך או נותר או פיגול בכל הני
לשונות הוי נדר ואסור: כאימרא. שאמר הרי עלי כאימרא דמשמע כבש תמידין:
כדירים. כדיר בהמות של קרבן ואית דאמרי כדיר העלים: כעלים. משמע כעלי
המערכה: כאשים. כאשן של מזבח: או גדר באחד מכל משמשי מזבח. בכל.
המזבח כמזרק או כמחתה אשור באותו חפץ שנדר בו: (רש"י)

תוספות מ"ד אסור קסבר לשון אומות הן. וה"נ משתעי אומות מ"ד מותר קסבר
לשון שבדו חכמים (בנזיר) כינויי [כינויין] לא בדו: איבעיא להו מפזיחנא מאי
אדסליק. מיניה קאי לכך נקט מפזיחנא קודם מפקיחני מאי מכדיקנא מאי
וא"ת אמאי לא מיבעיא כמו כן גבי קונס בהפוך האותיות מקימנא מאי וכו' וי"ל
כיון שיש מימיין [ני"א עייניין] תכופין יחד אין זה נראה כינוי כלל אבל תימה
דה"ל למיבעיא מנקימנא מאי וכו' וי"ל דהא פשיטא דלעולם אות ראשונה לא
תזוז ממקומה: רשב"ג אומר במוהי במומתא לא אמר כלום. פרי"י לפי שנראה
שתי תיבות כמו תיבה בפני עצמה פרי"י דפליג אתנא קמא דמתניתין דקתני נדר
במוהי ודוקא קאמר לשון זה במתני' שאמר במוהי בבי"ת ואפי"ה מהניא א"כ
פליג ארשב"ג דהכא: לחולין שאוכל לך. ול"ג לא חולין: לא כשר ולא דכי. ר"ל
בקרבו' לא כשר ולא דכי דכשרות וטהרה לא שייך כ"א בקרבנות שיש קפידה
בטהרתם וכן גבי בשר קרבנות דוקא אמר פסול וכשר דגבי חולין שייך איסור
והיתר: טמא. תימה למה לי טמא השתא לא דכי מהני לאסור טמא כ"ש טמא
בהדיא וי"ל דסד"א דדוקא לא דכי שהזכיר טהרה קצת שייך בקרבנות שצריכין

לנהוג בטהרה אבל טמא בהדיא הוי אמינא אדרבא משתמע דבר שנוהגים בו טומאה דהיינו חולין קמ"ל דבקרבן טומאה קאמר: נותר ופיגול אע"ג דהוי דבר האסור דמתפיס בעיקר קדושת הקרבן שנעשה נותר ופיגול: כאימרא יש: לפרש כאימרא תמידא אי נמי ולד חטאת אי נמי אילו של אברהם אבינו: **כדירים**. של קרבנות א"נ כדיר של עצים ולפי ששני עניני דיר הן לכך נקט לשון רבים כדירים: **כעצים**. עצי מערכה: **כאשים**. הקרבן. עצמו קאמר אשה ריח ניחוח ובירושלמי מפרש כעצים שני גזירי עצים כאשים שלהביות של מזבח דאש של מזבח מועלין בו כדאיתא ביומא (דף מו:): **משמשי** מזבח. מפרש בירושלמי כגון מחתה: (תוספות)

ר"נ **וב"ה** סברי הכי לא משתעי אומות. כלומר דאפי' משתעי הכי ליתיה מעיקר לשון אלא דמנייהו משתבשי בהכי ולאן לישנא הוא וקיימא לן כר' יוחנן דאמר לשון אומות הם וק"ל נמי דכנויי כינויין מותרין: **תניא** רשב"ג אומר נדר במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה. וה"פ דרשב"ג לפרושי מתני' אתא דכי קתני נדר במוהי לא דאמר במוהי בלחוד אלא דאמר במומתא דאמר מוהי כלומר בשבועה שנשבע משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה לשבת את האיש ומש"ה תנן נדר במוהי דאילו אמר שבועה שקוקה במוהי היה משמע דאמר במוהי בלחוד ומש"ה תנן נדר לאשמועינן דבעינן שיזכיר נדרו של נשה דהיינו שבועה והיינו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל במומתא [דאמר] מוהי ואית דגרסי במומי במומתא לא אמר כלום מומי מומתא הרי אלו כינויין לשבועה וה"פ דרבן שמעון בן גמליאל אתא למימר דאילו אמר בבי"ת לא הוי כינוי לשבועה וכי תנן במומי לא שיאמר כן עם בי"ת אלא בלא בי"ת ולהך גירסא הא דלא תנן שבותה שקוקה מומי ותנן נדר במומי משום דשבותה שקוקה נגזרים משבועה מה שאין כן במומי ולפי שהן כינויים חלוקים [הפסיק] ביניהן בנדר: **מתני'** לחולין שאוכל לך לכשר לדכי. כולהו בפתחות הלמ"ד קרינן להו ומש"ה אסור דמשתמעי לא חולין אלא קרבן לא כשר אלא אסור לא דכי אלא אסור דאשכחן הכי גבי היתר כדאמרין (עדות פ"ח מ"ד) העיד יוסף בן יועזר על איל קמצא שהוא דכן וקרא נמי כתיב כל צפור טהורה כלומר מותרת הלכך כי אמר לא כשר ולא דכי אלא אסור קאמר וכי תימא אלא אסור משום איסור קאמר ולא משום נדר והוה ליה כמתפיס בדבר האסור ולא (ר"נ)

רשב"א **ובית הלל** סברי הכי לא משתען עכו"ם. מסתברא דהכי קאמר, אע"פ שיס מקלחם שאומרים כן, אין עיקר הלשון כן, אלא בלעגי ספה, דאי משתעא ולא משתען כלל קאמרי מי פליגי אס יס בעולם כן, ומי ידעי בית הלל כולי עלמא, ובית שמאי דאמרי דמשתען לאו מן הסברא קאמרי, דמילתא דלא לתיא בסברא היא, אלא שיודעין בזיכור שמקלחם משתען הכין. אי בעית אימא בית שמאי גזרי כינויין כינויין כו'.

פירוש ולעולם לכולי עלמא לשון עכו"ם הם. נדר צמוהי הרי אלו כינויין לשבועה. משמע דבלשון זה ממש הוא שצריך לומר, הא אם אמר צמוהי ולא אמר נדר לא אמר כלום, עד שיאמר נדר צמוהי, ואיני יודע למה צריך לומר נדר. גמרא: רשב"ג אומר צמוהי לא אמר כלום. יש מפרשים דרב"ג לא פליג אמתני', אלא לא משמע ליה צ"ת צמוהי צ"ת השמוך, אלא יסוד בתיבה, ומשום הכי לא אמר כלום, ולומר דלא תניא צמוהי אלא מוהי, ולעולם לאמר נדר מוהי. ויש מי שפירש דרב"ג פליג אמתני', ולדידיה אפילו לא אמר נדר מוהי, אלא מוהי לחוד הוא כנוי לשבועה. מתני': לחולין שאוכל לך אסור. ולחולין בפתח תחת הלמ"ד גרסינן, וקמ"ל דאף על גב דאיכא למימר תיבה אחת היא, ולחולין יהא מה שאוכל לך קאמר, אפילו הכי אסור, וטעמא משום דסתם נדרים להחמיר, כדתנן צמתניתין בפרקא דאלו נדרים מותרין (לקמן יח, ב) והיינו טעמא נמי דטמא וטהור שאסור, דלא אמרינן דבתרומה קא מתפס דהוי דבר האסור ולישתרי, משום דסתמן להחמיר הוא כקרבן דשייך ביה טהור וטמא קאמר. ירושלמי (כאן פ"א ה"ג): כדירים של עצים, כדירים של קרבנות, כעצים כשני גזירי עצים, כאקים כשלהובית של אש, כמזבח כקרבנות המזבח, כהיכל כקרבנות ההיכל, כירושלים כקרבנות ירושלים, נדר באחד מכל משמשי מזבח, כגון כף ומחתה ומזרק, ר' יודא אומר האומר ירושלים לא אמר כלום, שלא נתכוון אלא לעצים ולאבנים שבה. (רב"א)

א

-

יא

דף

גמ' סברוה מאי לחולין לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתני' אי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיפא ר"י אומר האומר ירושלים לא אמר כלום מדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה היא כולה ר' יהודה היא והכי קתני שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום וכי אמר כירושלים לר"י מי מיתסר והתניא ר' יהודה אומר

האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים כולה
ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר"י

רש"י גמ' לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. כגון במתניתין ממכלל דאמר לא לחולין שמעי' מינה הא קרבן הוה ומהכי אסור ור' מאיר סבר דלא הוה אסור אלא אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה ממכלל לא חולין אתה שומע קרבן: דתנן. במסכת קידושין צפרק האומר ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי ו. בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב ויאמר אליהם משה אם יעצרו בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ואם לא יעצרו וגו' לא נכתוב אם יעצרו דלא כריך למיכתב אלא אם לא יעצרו דמשמע אם לא יעצרו ונאחזו בתוככם הא אם יעצרו ונתתם להם וגו' אלא להכי איצטריך למיכתב לתרוייהו דלא אמרינן ממכלל לאו אתה שומע הן ומתניתין קתני אסור דמכלל לא לחולין שמעינן קרבן: אלא. מתניתין רבי יהודה היא דאית ליה ממכלל לאו אתה שומע הן דלית ליה תנאי כפול: אימא סיפא רבי יהודה אומר אף האומר ירושלים לא אמר כלום. דפליג אתנא דלעיל מיניה דהיינו ר' מאיר דסתם משנה היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דא"כ הוה רישא וסיפא רבי יהודה ומליעתא רבי מאיר: קר' יהודה אומר האומר ים ירושלים כו'. דבעינן שיאמר כירושלים כלומר נזירים צירושלים: עד שידור כדבר הקרב צירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח: האומר כירושלים לא אמר כלום. דלא מיקדשא ירושלים: ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר האומר ירושלים לא אמר כלום הא כירושלים אסור דירושלים מיקדשא ותנא דברייתא סבר האומר כירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים אלא"כ יאמר כדבר הקרב צירושלים. (רש"י)

תוספות סברוה מאי לחולין כו'. האי סברוה דקאמר קיים במסקנא הוא דכוותיה אשכחנא בב"ב (דף ב.). סברוה מאי מחיצה גודא: דאי ר"מ לית ליה ממכלל לאו אתה שומע הן. תימה דאמרינן בשבועות פרק שבועת העדות (דף לו.). כי לית ליה לר"מ בממונא אבל באיסורא אית ליה [וי"ל] נדרים נמי חשיב ליה איסורא דאית ביה ממונא כיון שאוסר ממון של חברו עליו: כולה רבי יהודה היא וה"ק שרבי יהודה אומר כל האומר ירושלים לא אמר כלום עד שיאמר בכ"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דכי וכו' טמא נותר פיגול נמי

ליכא כ"ף ואומר דחייל הנדר ואור"י דעד כאן ר' יהודה לא קאמר דבעי כ"ף אלא כשמתפיס בשם דבר כגון קרבן עולה ומנחה וכן כיוצא בהן שהם שם דבר אבל לשון פעולה מודה ר' יהודה דלא בעינן כ"ף והוי לשון פעולה מיניה טהור ומטהר טמא ומטמא פיגול ונתפגל אע"ג דקרבן נמי יש לפרש לשון מוקרב מ"מ על כרחך שם דבר הוא דקרוי הכי: והתניא האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וס"ל דאף ירושלים מתרומת הלשכה דהוי דבר הנדור רק אין דעת הנודר לכך אלא דעתו להתפיס כמו שירושלים קדוש יותר מכל ארץ ישראל ולא דבר הנדור: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. דאמר ירושלים בלא כ"ף הא בכ"ף מיתסר סבירא דדעת הנודר להתפיס בקדושת ירושלים שעשויה מתרומת הלשכות: (תוספות)

ר"ג מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לחומרא דקיימא לן סתם נדרים להחמיר: טהור טמא פגול נותר אסור. כך היא הגרסא בנוסחאות וקשה בעיני מאי איכא בין טהור לדכי דכיון דתנא לדכי בלמ"ד מכלל דבלא למ"ד לא מיתסר וכיון שכן כי אמר טהור בלא למ"ד למה יאסר והלא דכי תרגומו של טהור הוא ומצאתי להרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נדר"י (הל' יח) שכתב טהור בלמ"ד וטמא פגול נותר בלא למ"ד וכן נראה לי עיקר ואי גרסינן הכי במתניי לטהור בלמ"ד ניחא ואי לא גרסינן ליה נראה לי משום דתנא למ"ד בדכי לא חש למתניי בטהור דמילתא פשיטא היא דדכי וטהור שוו להדדי דחד ענינא הוא. ותנא במתניי תלת דיני תני דכל היכא שהוא מזכיר שם שמשמעותו להיתר צריך שיזכיר בתחלתו למ"ד בפתח ומתסר דמכלל לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר דכי טהור וכל היכא שמזכיר שם שהוא מורה איסור ושייך בקדשים כגון טמא פגול נותר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתן דאדרבה אי אמר להו בלמ"ד איכא למימר דלהיתרא קמכוין ובהני נמי אע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בגמ' מוקמי למתניי כרבי יהודה כולה ואפי' הכי בהני אסור בלא כ"ף שכיון ששמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן למימר דכי אמר טמא אתרומה קמכוין דשייך בה נמי טומאה וטהרה דתרומה נמי הויא לה דבר האסור וכי מתפיס בה לא אתסר כדאמרינן בגמרא אפי' הכי כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוין הוה ליה כסתם נדרים להחמיר והדר תני כאימרא כדירים כעצים וכו' דהני כולהו אין שמן מורה על שם אסור ומשום הכי אמר רבי יהודה דבעי דלימרינהו בכ"ף דאי לא לא משמע דאמר אסור מה שאין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם אסור הרי הוא כאומר כפגול כנותר ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין האומר קרבן עולה מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמרינהו בכ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסורן מ"מ אין שמן על שם איסורן

שהאומר בהמה זו עולה או חטאת אינו מתכוין בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום אסור בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאסור הוא מתכוין וכפגול וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דבלא כ"ף סבירא ליה דחי אימרא קאמר וכן בשארא ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך חי טמא לא בעיא כ"ף והכי מוכח האי פרושא בגמרא דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן וכו' כלומר אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא חי קרבן קאמר באומר הא קרבן מודו ליה כך נראה בעיני פירוש משנתינו וראיתי לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחוור לפי דעתי: כאימרא. כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר: כדירים. כקרבנות שבדירים: כעצים. כשני גזירי עצים שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב ובער עליה הכהן עצים: כאשים. כשלהבות של אש שעל המזבח: כירושלים. כקרבנות שבירושלים: האומר ירושלים לא אמר כלום. משום דלא אמר כירושלים: גמי סברוה. האי סברוה במסקנא נמי קאי ודכותיה בריש בבא בתרא (דף ב.). **לית** ליה מכלל לאו אתם שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול וכדיליף מתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב אם יעברו ואם לא יעברו: **דתנן** ר"מ אומר. בפרק האומר בקידושין ואע"ג דאמרינן בשבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן בממונא באיסורא אית ליה הא אסיקנא התם דבסוטה ועדות לית ליה משום דהווי אסורא דאית ביה ממונא ונדירים נמי ממונא אית בהו דהיינו חפצא דמתסר עליה: **אלא** רבי יהודה. דאמר בפרק השולח (גיטין דף מו.) גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי תנאי כפול אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק האומר (קדושין סא.) אפ"ה בעי לאוקמא למתניי כר' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאצטריך לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: **מדסיפא** ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה. דמדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני: **כולה** ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דירים ועצים אלא דנקט ירושלים משום דסמיק ליה אבל בפגול נותר וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתנו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: **תרי** תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתניי סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים וכי אמר כירושלים מתסר ותנא ברא סבר דדעתו על עצים ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר: (ר"ג)

רש"א אי ר' מאיר הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. ואיכא למידק דבשלהי פרק שבוטות העדות (לו, א) אסיקנא, דכי לית ליה לר' מאיר בממונא, באיסורא אית ליה, ונדריס איסורא הוא. וי"ל דהיינו דוקא באיסור חמור, כגון שבוטת העדות ושחויי יין ופרועי ראש כדאיתא התם, אבל נדריס שאינן חמורין כל כך לא. ואינו מתיישב בעיני דהא לכלהו גירסאות דהתם לא ממעטיס אללא ממונא, ואיסורא דאית בהו ממונא, כסוטה ועדים, הא בכל שאר איסורי אית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. ומלאתי בהלכות הרמב"ן ז"ל אלו נדריס איסורא דאית בהו ממונא, ליאסר הוא בנכסי חברו ובגיטין וקדושין, וזה נכון. אללא ר' יהודה הוא כו'. ומשום דאשכחן בשלהי השולח (גיטין מו, ב) דר' יהודה לא בעי תנאי כפול נקט הכא ר' יהודה. והוא הדין דמאי לשנויי דאתי כר' חנינא בן גמליאל, דפליג בהדיא בקדושין, אללא משום דאיירי ר' יהודה במתני' ניחא ליה לאוקמה כר' יהודה ואפילו בתרי תנאי אליבא דר' יהודה, ולא לאוקמה כר' חנינא בן גמליאל דלא איירי בהא מתני'. תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. קשה היכי מומקמינן לה כולה מתני' כר' יהודה, והא ר' יהודה כ"ף בעי, וכדתנן האומר ירושלים לא אמר כלום, עד שיאמר כירושלים, ואלו כולה מתני' לא תני כ"ף, אללא כשר דכי טמא טהור נותר פגול, הרי זה אסור. ויש מתרליס דמודה ר' יהודה בכל הנך, דלשון פעולה הס, ולא שם דבר, ומשמע מוקדש מופסל מטומא מפוגל, אבל נותר קשיא ליה, ואמרינן דנותר אגררא דפגול נקט ליה הכין, ולעולם כנותר כ"ף בעי, ולכך תירוצ' עדיין. (רש"א)

דף **יא** **ב**

תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר לחולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר רישא מני ר' מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הין אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר וקשיא לן הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הין ואמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא

אוכל לך הכא נמי הכי קאמר ליה לא חולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך האי תנא סבר לה כר' מאיר בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כותיה בחדא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הין ופליג עליה בחדא בקרבן רב אשי אמר הא דאמר לחולין והא דאמר לא לחולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא כקרבן : טהור וטמא נותר ופיגול אסור : בעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו אי דקאמר בהדין לישנא בהיתרא קא מתפיס אלא כגון דמחית בשר זבחי שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה מאי בעיקרו קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס אמר רבא תא שמע נותר ופיגול

רפ"י בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך. בין שאמר חולין שאוכל לך או החולין שאוכל לך דהיינו ודאי מותר ובין שאמר חולין שלא אוכל לך או החולין שלא אוכל לך דמשמע חולין מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן אפי' הכי מותר דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דהא צרייתא ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דכשאמר חולין שלא אוכל לך לא כפליה לתנאיה ולא אמר כלום אבל כי אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכא לא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דאע"ג דאמרינן לעיל לא חולין שאוכל לך ודייקינן לא חולין ליהוי אלא קרבן ודייקינן לרבי מאיר לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן והכא נמי אי דאמר חולין דלא אוכל לך אינו דקדקנו האי חולין שלא אוכל לך הא שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן הוה משמע מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לאו לא משמע מכלל לאו אתה שומע הן דהא צפירוץ אמר האי תנא הכא דהאי הוי מכלל לאו אתה שומע הן ואיכא דאמרי חולין שלא אוכל לך האי חולין שלא אוכל לך אלא קרבן משמע דהאי תנא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן דהא צפירוץ אמר לא לחולין שאוכל לך שאינו רואה ליהנות ממנו: לא לחולין לא אוכל מותר. מפרש לקמן: וקשיא האי קרבן לא אוכל לו אמאי. אסור הא לית ליה מכלל לאו כו'. דהאי מכלל לאו אתה שומע הן כלומר לא קרבן הוא מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך הוי קרבן: ואמר ר' אבא נעשה כאומר כו'. דצפירוץ מפרש שאינו רואה ליהנות ממנו ולא מכלל לאו אתה שומע הן הוא: הכא נמי. גבי לא לחולין לא אוכל לך

אמאי מותר ליתרציה נמי ר' אבא דה"ק לא לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך כלומר מה שאתה רוצה להאכילני מסךך לא לחולין הוי אלא לקרבן לפיכך לא אוכל לך: האי תנא. דברייתא דאמר לחולין לא אוכל לך מותר: סבר לה כוותיה בחדא וכו' ופליג עליה בחדא. בקרבן וכי היכי דאמר לא לחולין לא אוכל לך מותר הכי נמי היכא דאמר לקרבן לא אוכל לך דלית ליה האי תירוצא דרבי אבא: הא דאמר לחולין. דאמר לחולין לא אוכל לך הוי מותר אע"ג דמשמע מה שאוכל הוי קרבן דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כדפריקת לעיל ולענין האי תירוצא דמתרצין לעיל לא לחולין ליהוי וכו' הני מיילי היכא דאמר לא לחולין אכל לחולין לא משמע לא לחולין: הרי עלי כבשר זבחי שלמים וכו'. אי דקאמר בהאי ליסנא בהיתירא קא מתפיס. ופשיטא דמותר דשלמים לאחר זריקת דמים מותרין אפילו לזבעלים: כגון דמחית בשר חולין ובשר זבח שלמים. לאחר זריקת דמים: מי אמרין בעיקרו קאי מתפיס. בעיקר זבחי שלמים כמו שהייה לפני זריקת דמים שאסור: או. כדהשתא כמו שהיא עכשיו שהיא מותרת: תא שמע. דתנן נותר ופיגול ומשמע נמי כגון דמחית בשר דהיתירא ונותר ופיגול ואמר זה כזה: (רש"י)

תוספות תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר. וא"ת שאוכל לך פשיטא וי"ל דשלא אוכל איצטריך ליה אע"ג דמשמע מה שלא אוכל יהא כחולין הא מה שאוכל לך יהא כקרבן אפ"ה לא אמר כלום כדפרישי דאתאן כרבי מאיר דלית ליה מכלל לאו כו' מיהו קשה מסיפא דקתני לא חולין שאוכל לך אסור לא לחולין לא אוכל לך מותר הא לא חולין שאוכל לך אסור אמאי אתיא לר"מ אי משום דוקיא לא חולין ליהוי אלא קרבן מה שאוכל לך הא נמי חשיב מכלל לאו כו' כדאמרין לעיל גבי לחולין במתני' מפרש לא לחולין ליהוי אלא לקרבן ומסיק עליה מני אי ר"מ לית ליה מכלל לאו וכו' אלמא חשיב ליה מכלל לאו וכו' וי"ל דלא דמי דלעיל מתני' לא אמר לא חולין אלא לחולין בפתח ואם אתה בא לאסור צריך אתה לפרש דיבורו לחולין כמו לא חולין וכיון דצריך לפרש כולי האי חשיב מכלל לאו וכו' ולית ליה לר"מ מכלל לאו וכו' אבל הכא שאמר בפירוש לא חולין הוי כאילו פירש דבריו בהדיא לא חולין אלא קרבן והואיל ואין כאן חסרון פתרון מהני אפי' לר"מ ולא חשיב מכלל לאו וכו': אימא סיפא לא חולין לא אוכל לך מותר והא תנן לקרבן מותר כו' ה"נ ה"ק ליה לא חולין ליהוי אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך. וא"ת והא מוכח לעיל דכיון דאמר לחולין בפתח חשיב מכלל לאו וכו' וי"ל דס"ד השתא דכיון דאמר לא חולין לא אוכל לך להוכיח סופו של איסור בא הילכך אפי' לר"מ מיפשטא פשיטא ליה

לחולין בפתח כמו לחולין דלא דמי לחולין דמתני' דהתם אומר לחולין אוכל לך וליכא הוכחה לאסור לא בתחילת דבריו ולא בסוף דבריו ומסיק רב אשי הא דאמר לחולין בפתח לא מהני לר"מ אף כי בסוף דבריו אמר לא אוכל דלא חשיב הוכחה רק היכא דאמר לא חולין שמתחילת דבריו איכא הוכחה כדפ"ל (תוספות)

ר"נ תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר. בשאוכל לך פשיטא דשרי ובשלא אוכל לך נמי נהי דא"ל הא מה שאוכל לך לא יהא חולין הא אוקמינן לה כר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: **לחולין** שאוכל לך אסור. כך היא הגרסא ברוב הנוסחאות וקשיא טובא למה אסור והא משום מכלל לאו אתה שומע הן צריכינן למייתי בה ולר' מאיר לית ליה וכי תימא לא צריכינן בהא למכלל לאו דכיון דאמר לא חולין על כרחיך קרבן הוי ליתא דהא משום הכי אוקימנא לעיל מתני' דלא כר"מ אלמא אפי' בכי הא צריכינן למכלל לאו אתה שומע הן לפיכך יש מי שאומר דלא גרסינן ליה הכא כלל ואחרים אמרו לקיים הגרסא בשם הראב"ד ז"ל דלחלין גרסינן בלא וי"ו ומשום הכי מתסר דבחלות תודה קאמר: **לחולין** לא אוכל לך מותר. בין בוי"ו בין בלא וי"ו אתי שפיר כמו שנפרש בסמוך: **וקשיא** לן והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן. דקא ס"ד דמשום הכי ר"מ אוסר משום דמשמע ליה לקרבן לא קרבן והכי קאמר לא יהא קרבן מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל יהא קרבן: **וא"ר** אבא נעשה כאומר לקרבן יהא. דכיון דלקרבן משמע לקרבן ומשמע לא קרבן בכל דוכתא ודוכתא מפרשינן לישנא בגוונא דמצי חייל נדריה והכא מפרשי' דהכי קאמר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך הכא נמי לימא לא חולין להוי כלומר אלא קרבן לפיכך לא אוכל. לך דאית לן לפרושי למ"ד דלחולין הכא דלא חולין קאמר כי היכי דליחול נדריה וכי תימא אפילו הכי היכי מצי חייל והא צריכינן בהני לומר מכלל לאו אתה שומע הן דמש"ה אוקימנא לעיל בסמוך מתניתין דלא כר' מאיר לאו קושיא הוא דה"מ במתניתין דמסיים בה שאוכל לך אבל האי דמסיים לא אוכל לך אסור משמע ואפילו לר' מאיר הכי פירושא דשמעתא למאן דגריס לחולין בוי"ו ולמאן דגריס ליה בלא וי"ו אתי שפיר טפי דהכי פריך דכי היכי דאמרינן לקרבן יהא הכי נמי נימא לחלין יהא דהיינו חלות תודה והכי גרסינן הכא נמי נימא לחלין יהא לפיכך וכו': **רב** אשי אמר הא דאמר לחולין הא דאמר לא לחולין וכו'. כלומר כולה ברייתא רבי מאיר והא דקתני סיפא לחולין לא אוכל לך מותר מיירי דאמר לחולין בשב"א תחת הלמ"ד הילכך ליכא למימר לא חולין קאמר מאי אמרת חולין יהא מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא קרבן לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. הא דאמר לחולין כלומר בפתח הלמ"ד ומאי דאמר רב אשי הא דאמר לאו דוקא דהא לאו ברייתא היא אלא ה"ק הא דבעית למתסר ומדמית לה להך דלקרבן לא אוכל לך קושטא קאמרת כל שאמר לחולין בלמ"ד פתוחה. ה"פ למאן דגריס לחולין בוי"ו ולמאן דגריס בלא וי"ו רב

אשי הכי מתרץ דכי אמר לחלין בשב"א מתסר דה"ק לחלות תודה יהא לפיכך לא אוכל לך דומיא דלקרבן לא אוכל לך דאסר רבי מאיר דההיא נמי בלמ"ד שבאית דווקא היא אבל כי קאמר בלמ"ד פתוחה לא חלין קאמר שכך משמעות לשונו ואי אפשר לפרשו בענין אחר הילכך שריא דמאי מצית למימר לא יהא חלות תודה מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא חלות תודה הא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ואי קשיא לך אי לחלין בלמ"ד פתוחה תני ברייתא ומשמע לן דלא [חלין] קאמר היכי קתני במציעתא לחלין שאוכל לך אסור אדרבה הוה ליה למיתני מותר דלא חלין קאמר נראה בעיני דמציעתא בלמ"ד ושב"א וסיפא בלמ"ד ופתח וכל חדא רבותא קמ"ל מציעתא קמ"ל דכל היכא דאמר למ"ד בשב"א אע"ג דמסיים בה לישנא דהיתירא דהיינו שאוכל לך אסור וסיפא רבותא קמ"ל דכל היכא דאמר לחלין בפתח אע"ג דמסיים בלישנא דאיסורא: ולענין הלכה נקטינן כר' יהודה דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וכסתם מתניי דהכא אע"ג דאמרינן במי שאחזו (גיטין עה:): דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי בתנאי כפול לאו משום דס"ל כר"מ אלא דחש ליה לרווחא דמילתא גזירה משום ב"ד טועין דסבירא להו כר"מ ואי לא כפליה לתנאיה אתי למשרייה לעלמא וכן דעת הרב אלפס ז"ל וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: **בהיתירא** קא מתפיס. דכתיב (דברים יב) ודם זבחך ישפך והדר והבשר תאכל: **דמחית** בשר זבח שלמים קמיה. אחר זריקת דמים ומחית דהיתרא גביי ככר של היתר: **בעיקרו** קא מתפיס. באיסורו שהיה קודם זריקת דמים ואיכא דקשיא ליה אפ"י תמצא לומר דבהיתירא קמתפיס כלומר שיהא כזה ממש דמחית קמיה אכתי ליתסר דהא אסור לטמאים מחמת נדרו תו אקשי והא איכא נמי חזה ושוק שאסור לזרים מחמת נדרו ולדידי לא קשיא דאי מחמת נדרו ראוי היה שיהא אסור לכל דהוא הא אקדשיה ואסריה אכולי עלמא אלא דלבתר זריקת דמים פקע ליה נדרא ואסורא דטמאים ודחזה ושוק לזרים לאו משום נדרא הוא דאי הכי היה אסור לכל אלא אסורא (ר"ט)

רשב"א הכי גרסינן: הכי קאמר לא חולין להוי, לפיכך לא אוכל לך. והאי לאו מכלל לאו אתה שומע הן הוא, דכיון דקמסיים דבוריה, וקאמר לא אוכל לך מוכחא מילתא, דחולין דקאמר לא חולין להוי אללא קרבן, כדי שלא אוכל לך קאמר דלא גרע מידות, דחילו אמר הרי זה אסור כאילו אמר הרי זה עלי כקרבן. ולא דמי למתניתין דאוקימנא כר' יהודה ודלא כר' מאיר, משום דהתם שאוכל קאמר, ואם נאמר דהכי קאמר לא חולין להוי אללא קרבן מה שאוכל לך, הוי ליה מכלל לאו אתה שומע הן, דחילו סתם דבריו, דמשמע שרואה להתיר אכילתו דשאוכל קאמר. ולעולם הולכין לר' מאיר אחר משמעות סוף דבריו, והלכך כשאמר לחולין שאוכל לך, הכי קאמר חולין יהא כדי שאוכל

לך, וכשאמר שלא אוכל לך, אי אפשר לומר חולין יהא כדי שלא אוכל לך, לאדרבא כשהיא כחולין כל שכן שיהא מותר לאכול, אלא לא חולין קאמר, וכן לקרבן שלא אוכל לך. וא"ת א"כ קרבן לא אוכל לך לר' מאיר, נימא דהכי קאמר קרבן (והא) [בשיטמ"ק: יהא] לפיכך לא אוכל, ואנן איפכא תנן לקמן בפרק ואלו מותרין (טז, א), קרבן לא אוכל לך מותר, ואוקימנא כולה ההיא מתני' כר"מ, כדאיתא התם בגמרא. וי"ל דכל שאמר בצאת השמוש, כגון לקרבן או לחולין, יש במשמע דלקרבן יהא, ולא חולין יהא קאמר, דאי בחיי קרבן, או בחיי חולין קאמר, אם כן אמר קרבן כעין שבועה, כמו שבועה שלא אוכל לך, למה לי לקרבן ולחולין בשמוש למ"ד, לימא קרבן והלכך נפרש דבריו שכן אמר, לקרבן יהא כדי שלא נוזיא דבריו לבטלה. וכן כשאומר לחולין נפרש (אלא) [בשיטמ"ק: ולא] חולין יהא, שאם לא כן היה מוזיא דבריו לבטלה, אבל באומר קרבן לא אוכל לך, יש לומר דהכי קאמר במצות קרבן, לא אוכל לך, כמו שבועה לא אוכל לך, וכסבור שהאומר במצות קרבן, שיהא אסור כמוזיא שבועה מפיו, ואינו כן אלא מותר. הכי גרסינן: הא דאמר לחולין. כלומר הא דאמר לחולין בפתחות הלמ"ד משמע לא חולין להוי, לפיכך לא אוכל, הא דאמר לחולין בשב"א הלמ"ד, דאין אומרים לא חולין להוי, אלא חולין יהא מה שלא אוכל לך, ולר' יהודה בין לחולין (שלא) [בשיטמ"ק: שאוכל] לך, בין לחולין שלא אוכל לך הרי זה אסור, דלחולין בשב"א שלא אוכל לך הרי זה אסור, משום מכלל לאו אתה שומע הן, הא מה שאוכל לך לא יהא חולין אלא קרבן. ולחולין בפתחות הלמ"ד נמי אסור, הכי נמי מפרשינן ליה, לחולין יהא מה שלא אוכל לך, הא מה שאוכל לך לא יהא לחולין אלא לקרבן, דמה שאמרו בלחולין שאוכל במתני', דהוי כשתי תיבות, וכאילו אמר לא חולין היינו להחמיר ולא להקל, ומשום דסתם נדרים להחמיר כנ"ל. ואי נמי דודאי משמע דלקרבן לא אוכל לך, מודה ציה נמי ר' יהודה, דכיון דאשכחן לר' מאיר דאסר, ולא אשכחן לר' יהודה דפליג עליה בהדיה, מסברא לא אמרינן דפליגי, ואף על גב דאמרינן הכא האי תנא סבר לה כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא, סבר לה כוותיה בחדא דמכלל לאו אתה שומע הן, ופליג עליה בלקרבן, ההוא פירוקא בעלמא הוא, ולא סמכינן עליה, אלא אדרבא אשי, ועוד דהבאי תנא בלחוד הוא דאשכחן דפליג עליה, הא ר' יהודה לא אשכחן דפליג עליה. והא דאכטרכינן למימר הכא, רישא מני ר' מאיר, אימא סיפא, לחולין לא אוכל לך, דלכאורה משמע דלר' מאיר בלחוד הוא דקשיא, ולא לרבנן היא, [בשיטמ"ק: לא היא] אלא משום דאשכחן לר' מאיר דאמר הכין, אקשינן ידיה אדידיה, אבל לרבנן לא אשכחן, ואי לא דאמרינן ר'

מאיר דמיניה נשמע אף לרבנן לא הוה ידעינן להאי סברא כלל, הלכך אקשינן מיניה לר' מאיר, ומינה נשמע לרבנן, ודכוותא נמי צפרקין דלקמן גבי מתניתין (טו, ב) דלקרבן שלא אוכל לך מותר כנ"ל. ואיכא מרבנותא דפסקי כזה צלקרבן, ואיכא מאן דפסק בהיפך זה. בעיקרו קא מתפיס. כלומר שהיה אסור לכל מחמת נדרו, או דילמא בהיתרא קא מתפיס, שלאחר זריקת דמים הותר בשר לזרים. וא"ת אם תמלא לומר דבהיתרא קא מתפיס, כלומר שיהא כזה ממש דנחית קמיה, אכתי ליתסר, דהא אסור לטמאים מחמת נדרו. י"ל דאיהו מישרא שרי, דאיסתלק ליה נדריה, כיון דבשעת נדרו נאסר לכל, והשתא הותר לכהנים ולזרים, והאי דאסור לטמאים היינו משום איסור טומאה דרכיב אכתפיה דגברא, וכשיטהר לערב נסתלק האיסור, וחזר גברא להיתרו כנ"ל. ואם תאמר עוד, והלא איכא חזה וסוק, שאסור לזרים מחמת נדרו. ין לומר שאינו מחמת נדרו, שהרי ילא מתורת נדר, כיון שאחר שנאסר מחמת נדרו לכל הותר, אלא שנאסרו לזרים מחמת שהתורה זכתה אותן לכהנים להיות כנכסיהם, ואלא יהא אחר זוכה באכילתו, ודבר האסור הוא ולא דבר הנדור, והויא להו כחלת אהרן וכתרומתו שהוא מותר. ואע"פ שע"י קריאת שם נאסרין, מ"מ לאו כקרבן הם, דיהא מתפיס בדבר הנדור, אלא בדבר האסור, דנכסי כהן הן, ולפיכך הם נאכלין אפילו לעבדיו וספחותיו, ומן הטעם הזה פירשה הראב"ד ז"ל, ההיא דכחלת אהרן וכתרומתו. וזהו נמי דבבבא קאסר ר' יעקב מפני שמאווה להקדישו, ולא קשי ליה חלת אהרן ותרומתו, משום דבבבא לאו נכסיה דכהן הוא, דהא אינו נאכל אלא לזכרי כהונה, ודבר הנדור חשבינן ליה כיון שמאווה

דף יב - א

והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן בנותר של עולה אמר ליה אם כן ליתני בבשר עולה לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בשר עולה דאסור דהא בקרבן קא מתפיס נותר ופיגול דעולה איצטריכא ס"ד אמינא כאיסור נותר כאיסור פיגול והוה ליה כמתפיס

בדבר האסור ולא מיתסר קמ"ל מיתיבי איזהו איסר האמור בתורה אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה ואמר שמואל והוא שנדוד באותו היום היכי דמי לאו כגון דקאי בחד בשבא דמית ביה אבוה ואע"ג דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא וקתני אסור ש"מ בעיקר הוא מתפיס דשמואל הכי איתמר אמר שמואל והוא שנדוד ובא מאותו היום ואילך אמר רבינא ת"ש כחלת אהרן וכתרומתו מותר הא כתרומת לחמי תודה אסור

הש"י והא נותר ללאחר זריקת דמים הוא. לאיתסר נותר הוא שניתותר חוץ לזמנו שלא נאכל ופיגול שיכל חוץ למחילתו ואמר זה כזה וקאמר דהוי אסור והא נמי ללאחר זריקת דמים והוא ליה שעת הכושר קודם לכן וקתני דאסור אלמא בדהשתא קא מתפיס ואיכא דאמרי האי פיגול לאו דוקא הוא ללא הוא פיגול אלמא היכא שנסחט על מנת לאוכלו חוץ לזמנו ללא הוא ליה שעת הכושר מעולם ולא קא פריך אלמא מותר דהוא ליה שעת הכושר ופיגול אגרא נסבה ולא דוקא: אמר ליה רב הונא לרבא בנותר של עולה. מייירי ללא הוא ליה שעת הכושר מעולם דעולה כולה כליל היא אבל אי הוא ליה שעת הכושר אמרינן מעיקרא קא מתפיס: אם כן ניתני בצקר עולה. ממסך דלית ליה שעת הכושר: דהא בקרבן קא מתפיס. והויא נדר גמור: אלמא נותר ופיגול איכא ליה. דאימא באיסור נותר כו' קמתפיס: ולא מיתסר. ללא הוא נדר כדבעינן למימר לקמן שיהא מתפיס בדבר הנדוד ולא בדבר האסור: קמשמע לן. האי דקאמר נותר ופיגול לאו איסור נותר ופיגול קאמר איסור כמותו אלמא בנותר ממסך ופיגול ממסך דהוי דבר הנדוד: איזהו איסר האמור בתורה. דכתיב לכל שבעת אסר (במדבר ל) דמשמע שיהא נודר בדבר שנאסר בכך: ואמר שמואל והוא שנדוד וצא. במסכת שבעות: מאותו היום. כגון דבאותו יום שמת אביו קיבל עליו בנדר שלא יתא אוכל בשר וכגון דהוא אותו היום חד באייר לאיכא חד בשבת דהיתירא טובא בנתיים ולסוף שנה באייר בחד בשבת נמי אמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד לאשתקד שמת בו אביו ואמרי' דאסור דאע"ג לאיכא חד בשבת דהיתירא בנתיים דכל הני חד בשבת בנתיים אכל ועכשיו כשאמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת

כמו אותו חד בשבת שמת בו אביו ללא אכל והרי איכא כמה בחד בשבת לאכל
אפי"ה אמרי' בעיקרו קא מתפיש ב'אותו חד בשבת ללא אכל ואסור: ענין אחר
כגון דנדר בחד בשבת דר"ח אייר שמת בו אביו ולסוף שש שנים או חמש שנים
קאי בחד בשבת דר"ח אייר ואע"ג לאיכא טובא ראשי חדשים לאייר בנתיב
דהיתירא וקתני לאסור: הכי איתמר דשמואל והוא שגדור ובא מאותו היום ואילך.
דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדור שלא יאכל בשר ועכשיו אומר הריני
כ'אותו היום שמת בו אביו אהכי אסור ללא הוי שום היתירא בנתיב אפי"ה ב'אותו
יום וליכא למיחש דבהיתירא קא מתפיש: ת"ש כחלת אהרן וכתרומתו. תרומה
גדולה או תרומת מעשר דהיינו דבר האסור ומדקאמר כת'רומתו מכלל לאיכא
תרומה לאי מתפיש ב'ה הוי אסור דהיינו תרומת לחמי תודה לדבר הגדור הוא
תודה ולחמה: (ר"י)

תוספות והא נותר ופגול לאחר זריקת דמים הוא. ר"ת לא גרס פגול דהא זריקה
לא מהני לפגול דלעולם הוה כקודם זריקה מיהו יש ליישבו אגב נותר נקט ליה
הש"ס והא קושיא מנותר דלאחר זריקת דמים ואפילו הכי מתסר אלמא
במעיקרא מתפיש וא"ת הא כיון דאמר בהדיא בנותר ונותר הוי לעולם לאחר
זריקת דמים אם כן הוי כאילו אמר לאחר זריקת דמים דפשיטא לך לעיל דמותר
א"כ קשה דהא משמע דרבא בא ליפשוט הבעיא וי"ל דלא דמיא דהתם
מד'האריך בלשון לאחר זריקת דמים ודאי בעינן להתיר אבל גבי נותר לא האריך
בלשונו יותר מאילו אמר זה כזה מה שייך למימר משום דמתפיש בנותר והשתא
מיתסר דהא דבר האסור הוא אלא ע"כ משום דמעיקרא מתפיש ומשני בנותר
של עולה שיש בו מעילה לעולם אבל ליכא לפרושי דבנותר סתם תלינן ליה בעולה
להחמיר א"כ מאי פריך ליתני כבשר עולה הא רבותא טפי אתא לאשמועינן
דבנותר סתם תלינא בנותר של עולה לכן נראה כדפרישית: אבל נותר ופגול
באיסור נותר ופגול קמתפיש והוה ליה דבר האסור קמ"ל. דבמעיקרא בקדושת
הקרובן קמתפיש וא"ת מ"מ תיפשוט בעיא כי היכי דאמר הכא דאע"ג דאיכא
למיתלי בדבר האסור דהשתא (אפי"ה) הוי תלינן ליה בדבר [האסור] דמעיקרא
ה"נ דאיכא למיתלי בהיתירא דהשתא תלינן לומר בעיקרא מתפיש וי"ל דלא
דמי הכא שסוף סוף מוכיח שלאיסור עצמו קמתכוין כי תלינן תלינן בדבר
האסור אבל לעיל דאיכא למיתלי בהיתירא דהשתא ולא בא לאסור עצמו איכא
למימר בהיתירא קמתפיש א"נ שאני הכא דדבר האסור דהשתא לא חייל כ"א מכח
קדושת דבר הנדור דמעיקרא ולפי תי' שני ניחא ההיא דשבועות פ"ג: לאו כגון
דקאי בחד בשבת דמית ביה אבוה. כלומר שמת אביו בחד בשבת ועכשיו הוא

עומד ג' שנים או ד' אחר שמת אביו כאותו יום שמת אביו בא' בשבת ולא דוקא נקט באחד בשבת דאין דבר תלוי כ"א בכך וכך לחדש כמו שהיה יום שמת אביו אפי' לא יהיה אותו יום בחד בשבת וקס"ד השתא שאינו נודר אלא אותו יום בלבד שמת אביו ולא אחרינא והיינו דקאמר אע"ג דאיכא טובא חד בשבת דהיתירא כל סתם חד בשבת שאחרי מיתת אביו ואפי"ה תלינן לומר דבעיקרא מתפיס ביום שמת אביו ממש ולא בימים של היתר שאח"כ ומשני שנדר מאותו יום ואילך. כל השנים שאחרי כן דהשתא ליכא היתירא וא"ת אכתי איכא למיתלי בהיתרא בחד בשבת שקודם מיתת אביו וי"ל דאם ביום שמת אביו אין לו משמעות כלל קודם לכך כ"א אותו היום עצמו או ימים שמשם ואילך שהם כאותו יום: **כחלת** אהרן וכתרומתו מותר. משום דלא הוי דבר הנדור וא"ת והלא קדושת התרומה חלה על ידי דיבור והפרשה וא"כ הוי דבר הנדור וי"ל מ"מ אין האיסור שבתרומה בא ע"י הפרשה שהרי קודם לכן נמי היה אסור משום טבל דהפרשת התרומה אינה כ"א להתיר: (תוספות)

ר"ע הוא דרמי רחמנא עליה והיינו טעמא נמי דמתפיס בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים ומתפיס בבכור לאחר זריקת דמים לא מתסר כדמוכח סוגיין בסמוך אע"ג דאסירי לזרים משום דכיון דשרי לכהנים אסוריה לאו מחמת נדריה הוא שאילו כן היה אסור לכל אלא אסורא הוא דרמי רחמנא עליה וכי מתפיס ביה בדבר אסור קמתפיס והיינו טעמא נמי דמתפיס בחלת אהרן ובתרומתו מותר דאיסור' לאו משום נדריה הוא אלא משום גזרת הכתוב הוא כך נראה בעיני: **והא** נותר ופגול לאחר זריקת דמים הוא. אית דלא גרסי פגול שהרי מכיון שנתפגל אין זריקתו מתירתו אלא מנותר קפריך דאיסור נדריה פקע ליה בזריקת דם ואפילו הכי תנן דאסור אלמא בעיקרו קמתפיס: **בנותר** של עולה. דאפילו תמצא לומר דבדהשתא קמתפיס אכתי נדריה לא פקע דהא עולה אסורה אפי' לאחר זריקה: **א"כ** ליתני בבשר עולה. אי אמרת בשלמא דלאו בעולה מיירי נקט נותר לאשמועינן דבעיקרו קמתפיס אלא אי אמרת דבעולה מיירי מאי רבותיה דנותר אכתי נדריה לא פקע ואי הכי ליתני בשר עולה ולפי מה שפירשתי במשנתנו דבנותר ופגול לא בעי ר' יהודה כ"ף הדמיון בדין הוא דלישני ליה דלהכי תנא נותר ופגול ולא תנא בבשר עולה לאשמועינן דבהני אפילו בלא כ"ף הדמיון מתסר אלא דעדיפא מיניה שני ליה: **והוא** שנדר באותו היום. קס"ד שנדר באותו יום שמת אביו שלא יאכל בשר וכן נדר פעם אחת שלא יאכל בשר ביום שמת בו גדליה ועכשיו מתפיס יום אחר כאותו יום דכיון דנדר במעיקרא הי"ל השתא מתפיס בדבר הנדור: **דקאי** בחד בשבת דמית ביה אבוה. נראה בעיני דהכי פירושא שאומר ביום אחד בשבת שהוא ביום שמת בו אביו למנין חדשים כגון אחד בשבת ראשון של ניסן יהא יום זה עלי כיום אחד בשבת ראשון של ניסן ואע"ג דאיכא טובא חד בשבת דהיתירא וקתני אסור ושמע מינה

בעיקרו קמתפיס ומשמע ליה להש"ס דבהכי עסקינן דאי באומר בפירוש יום זה כיום שמת בו אביו פשיטא דמתסר אלא ודאי באומר יום זה עלי כאחד בשבת ראשון של ניסן וקמ"ל דאע"ג דאיכא למימר בהיתרא קמתפיס כיון שהוא עומד באותו יום שהוא למנין חדשים כיום שמת בו אביו ומתפיס ואמר יהא יום זה כאחד בשבת בעיקרו מתפיס ואסור: ומשני דשמואל הכי אתמר אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך. כלומר שכל ימי אחד בשבת שעברו עליו שהן כיום שמת בו אביו נאסרו עליו בנדר וכיון שכן לא מצית למגמר מהכא האי דינא ולומר דהך רבותא אשמועי' דהא הכא ליכא יומי דהיתרא כלל והך סוגיא קטיע היא דלא פירש הש"ס אם כן מאי אתא לאשמועינן אלא סמך ליה אסוגיין דריש פרק שבועות שתיים בתרא דאמרי' התם האי לישנא ממש דאמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ובתר הכי מקשה כיון (צ"ל כיום) שמת בו אביו פשיטא ומתרץ יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה ומקשינן הא נמי פשיטא מהו דתימא כיון דאפי' לא נדר אסור מדרבנן כי נדר נמי לא חייל נדרא ולא מתפיס בנדר הוא קמ"ל כך נראה בעיני א"נ סברה הך סוגיא דאע"ג דלא דמי לקרבן שאסור לכל דהא לא אסור אלא לדידיה אפילו הכי מתפיס בדבר הנדור מיקרי וממסקנא דסוגיין דשבועות שמעינן לנודר מגבינה של נכרים וסתם יינן ושמונו של גיד והתפיס בהן דמתפיס בנדר הוי ואסור: **כחלת** אהרן וכתרומתו מותר. דאע"ג דבקריאת שם מתסרי כיון שאינו אסור לכל דבר האסור מקרי ולא דבר הנדור: **הא** כתרומת לחמי תודה. חלה אחת שהיה נוטל מכל עשר חלות של כל מין שבה: **אסור**. דהוה ליה מתפיס בדבר הנדור: (ר"ט)

כצ"א איזהו איסור האמור בתורה הרי עלי שלל אוכל בשר וכו'. כלומר, למכי ידור נדר לא נפקא לן אללא תולה בדבר הנדור לכל כקרבן, אבל תולה בדבר האסור לו לדור, בזה הוי אמינא דאין זה תולה בדבר הנדור, הלכך אלטריך קרא דלאסור איסר, לרבות כולה בכענין זה. אמר שמואל והוא שנדור וכו'. כלומר, אפילו באומר כיום שמת בו גדליה בן אחיקם, דוקא בשנדר שלל לאכול בו בשר, דהשתא הוי כמתפיס בדבר הנדור, דאינו נדור, הוי ליה מתפיס בדבר האסור, כאומר שלל אוכל בשר כיום טוב. ואף ע"ג דאפילו לא נדר כיום שנהרג גדליה בן אחיקם, אסור מדרבנן לאכול בו, אפילו הכי חייל ביה נדרים, והוא אלטריך לאשמועינן, וכדלמרינן עלה בפרק שבועות שתיים בתרא (כ, א) דגרסינן התם כיום שמת בו אביו פשיטא, ופרקינן כיום שמת בו גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה, מהו דתימא כיון דאפילו לא נדר אסור מדרבנן, כי נדר נמי לא חייל נדרו, ולא מתפיס בנדר הוא קמ"ל, לכיון דאיסור אותו היום אינו אללא מדרבנן, כשהוסיף עליו איסור מחמת נדר דבר הנדור קרינא ביה. ומכאן לנודר מגבינה של

עכו"ם, ומשומנו של גיד, וסתם יינם של עכו"ם, והתפיש בהם האי מתפיש צנדר הוי ואסור. כחלת אהרן וכתרומתו מותר. פירוש משום דחשבינן ליה כדבר האסור ולא כדבר הנדור, וטמא דמילתא דאע"ג דלריך לקרות להם שם מכל מקום לאו כקרבן הם, כיון שהם מותרים אפילו למקנת כספו של כהן, אלא הרי הם כנכסי כהן ונכסי בניו ובנותיו, אלא שלא זכה אותם רחמנא לאכלן אלא לכהן ולבני ביתו, ודבר האסור הוא, מה שאין כן בצבור שהוא קרבן ואסור לכל, חוץ מזכרי כהונה וכמו שכתבתי למעלה. ויש מי שפירש דחלה ותרומה דבר האסור הוא ודאי, דהא אפילו קודם שקרא עליה שם כל הכרי וכל העיסה אסורים לכל, ואפילו לכהן, ולא הולך לקרות שם לאסור, אלא להתיר השאר לזרים, ולהתיר הם עצמן לכהן, מה שאין כן בצבור שאין ריך להקדישו להתירו, ולא להתיר דבר אחר על ידו. ואם תאמר מתפיש במעשר בהמה דתנינן בפרקין דלקמן (יח, ב) שהוא אסור, מפני מה אסור, והלא מעשר בהמה מותר הוא לכל אדם, יותר מן החלה והתרומה. ויש לומר דמעשר בהמה שאני, שאריך קריאת שם, ולא להתיר את (הגדר) [העדר] בקריאתו, כחלה וכתרומה, שאין העדר אסור באכילה קודם הפרשת העשירי, אלא מאלו עצמו הוא חייב לקרות לו שם, ולאסור העשירי בעצמו, שהיה מותר מתחילה הוא שקורא לו שם, אם כן הרי זה כדבר הנדור. וא"נ בטעמא קמא דאמרן, דחלת אהרן ותרומתו לאו לקרן הם, אלא נכסי כהן, אבל מעשר בהמה כקרבן הוא, ומקרי שפיר דבר הנדור. (רשב"א)

ב

-

יב

דף

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא אימא כתרומת הלשכה אסור אבל תרומת לחמי תודה מאי מותר ליתני לחמי תודה וכ"ש תרומתו הא קמ"ל תרומת לחמי תודה תרומתו היא ואי בעית אימא תרומת לחמי תודה נמי קודם זריקת דמים הוא כגון דאפרשינהו בלישה וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל לחמי תודה שאפאן בארבע חלות יצא והכתיב ארבעים למצוה והא בעי למשקל תרומה וכי תימא

דשקיל חדא ריפתא על כולה והתנן [\[ויקרא ז-יד\]](#) אחד מכל קרבן שלא יטול מקרבן על חבירו וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד והתנן אחד שלא יטול פרוסה אלא דאפרשינהו בלישה דשקיל חדא מחמץ וחדא מן חלות וחדא מן ריקקים וחדא מן רבוכה לימא כתנאי הרי עלי כבכור רבי יעקב אוסר ורבי יהודה מתיר היכי דמי אי נימא לפני זריקת דמים מאי טעמא דמאן דשרי ואי לאחר זריקת דמים מאי טעמא דמאן דאסר אלא לאו

ה"י והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא. ואליצא דר' אליעזר בר' שמעון נקיט ליה דאמר לא קדש הלחם עד שיסחוט ויזרוק דמה לשמה ובתורת כהנים קאמר לה גבי לחמי תודה וקודם זריקה אי אכל מהני לחמי תודה לא עבד איסור גמור ואפי' הכי הוי אסור אלמא כדהשתא מיתפיס: לעולם אימא לך בתר מעיקרא אזלינן היכא דאיכא היתירא ואיסורא ולא תימא דאמרי' בתרומת לחמי תודה אללא אימא הא בתרומת הלשכה אסור דהיא אסורה בין מעיקרא בין בסוף והוי נמי דבר הנדור דכתיב אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה): אב. ל תרומת לחמי תודה מאי מותר. משום לתרומת לחמי תודה הוי היתר קודם זריקת דם תודה ואזלינן בתר מעיקרא: אי הכי ליתני כחלת אהרן או כתרומת לחמי תודה מותר ואע"ג דהוי דבר הנדור ואנא ידענא דכ"ף כתרומתו דמותר דהוי מתפיס בדבר האסור: לעולם כתרומת לחמי תודה מותר והאי דקתני כתרומתו הא קמ"ל דתרומת לחמי תודה תרומתו היא כתרומה חשובה דהויא נמי דבר האסור ואין אדם יכול להתפיס בה דבר בנדר אע"ג דבאה על ידי נדר: ואיבעית אימא. כדקאמרת הא כתרומת לחמי תודה אסור ואפילו גבי אימא דדייקינן נמי מהבא לאזלינן בתר מעיקרא ואסורה התרומה קודם זריקה כגון דאפרשה בלישה וכי הא דאמר רב טווי בר קיסנא וכו': ואית דמפרשי והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם היה כהן מפרישה והיתה מותרת לכהן וקודם זריקת דם היתה אסורה דמאחר שנתקדשו לחמי תודה בשחיטה נאסרו לכל העולם ונעשה טבל עד שהופרשה התרומה לאחר זריקה שהותרה לכהן אלמא אע"ג דקודם זריקה היתה אסורה כבשר זבחי שלמים דאסור קודם זריקה ולאחר זריקה הותרה כבשר זבחי שלמים אסור בככר אלמא דאזלינן בתר מעיקרא שהיה אסור לכל העולם:

לעולם מהא לא תיפשוט ואימא הא כתרומת הלשכה אסור דתרומת הלשכה לא היה לה היתר בין בתחילת הקדש בין בסוף הקדש: הא כתרומת לחמי תודה מאי מותר. משום דאמרינן בסוף מתפיש ומאחר דתרומת הכהן היא חשובה כתרומה בעלמא כדבר האסור ולא כדבר הנדור ולהכי מותר המתפיש אי הכי ליתני כתרומת לחמי תודה מותר כל שכן כתרומת אהרן לאנא ידענא דמותר דהיא לא באה ע"י נדר כלל: [תרומתו היא]. להכי קתני כתרומתו צמתניתין לאשמועינן דתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהיא מופרשת ויש עליה שם תרומת אהרן חשובה דהא מתפיש ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהוא דבר האסור ויש עליה שם תרומה כתרומת אהרן חשובה ולעולם האומר כתרומת לחמי תודה מותר: ואיבעית אימא. האומר כתרומת לחמי תודה אסור ולא תפשוט מהכא בשר זבחי שלמים אי בעיקר מתפיש או בסוף לאפשר דאיסור והיתר תרוייהו ליהו קודם זריקת דם כגון לאפרשה בלישה והיתה תרומה מותרת לכהן קודם זריקה ולהכי איסור והיתר ביחד קודם הזריקה והיתר לאחר האיסור ותרוייהו קודם זריקה להכי אמרינן באיסור שהיתה קודם שהופרשה שהיתה קדושה בשחיטה קודם הפרשה אסורה לכל העולם הפריש זה את ככרו דמותר להפריש בלישה וכדכר טובי וכו': והא כתיב ארבעים. דארבעים חלות מיבעי ליה למיפי עשרה מכל מין: ומשני למאה. דמאותו שיהו ארבעים אצל אי אפאן בארבע חלות גדולות מכל מין אחת ילא: והא בעי למישקל תרומה. מן חד וחד מכל מין אחד מעשרה: וכי תימא דשקיל חדא ריפתא אכולהו. דמהני ארבעה שקיל חדא לתרומה: והתנן אחד מכל קרבן. דמכל מין ומין בעי למישקל חדא חדא מחמץ חדא ומחלות חדא ומרקיקין חדא ומרצוכה חדא אצל לא שקיל מחד מין בלבד על תלתא: אלא לאפרשה בלישה. דמכל מין ומין הפריש קודם אפייה לתרומה ואח"ע אפה לשירים דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין: הרי עלי ככור. בכהן קא מיירי דאי בישראל לית ליה שום זכייה בגוויה ואסור ליה נמי באכילה שאמר הרי עלי בשר זה כבשר ככור: היכי דמי אימימא. דאמר הרי עלי בשר זה כבשר ככור לפני זריקת דמים: מאי טעמא דמאן דשר הא ככור לא ליסתרי אלא בזריקת דמו: (ר"ט)

תוספות **דהא** תרומת לחמי . תודה לאחר זריקה הוא. מ"מ לא הוי כאומר כבשר שלמים לאחר זריקה כיון שלא האריך בלשונו כדפ"ל גבי נותר : הא קא משמע לן דתרומת לחמי תודה תרומתו היא. כלומר כדפ"ל תרומתו כלל היא : **אלא** דאפרשינהו בלישייהו. כלומר שהפריש בעודה עיסה ומן השאר עשה די חלות מדי מינין : **לימא** כתנאי וכו'. אלא דמחית בשר זבחי שלמים גביה ואמר זה כזה. אגב ריהטא דבעיא מיירי בשלמים נקט נמי הכא שלמים אלא כלומר דמחית בשר בכור גביה לאחר זריקה ואמר זה כזה ויס"ג בהדיא דמחית בשר בכור גביה : (תוספות)

ר"נ **והא** תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא. דכיון דלחמי תודה לא שרו באכילה עד לאחר זריקה למה יתרמו אותן קודם לכן ומדקתני אסור ש"מ דבעיקרון קמתפיס : **אלא** אימא הא כתרומת הלשכה אסור. תרומת הלשכה שהיו תורמין ממעות הלשכה וממלאין שלש קופות : **ליתני** תרומת לחמי תודה וכ"ש תרומתו. והויא רבותא טפי משום דמעיקרא נאסרה תרומת לחמי תודה בנדר : **תרומתו** היא. כלומר בכלל וכתרומתו דקתני היא משום דהויא כתרומה לגבי זרים : **תרומת** לחמי תודה נמי לפני זריקת דמים היא. כלומר דמשכחת לה שנתרמו קודם זריקת דמים ומשי"ה לא פסיקא ליה למתני כתרומת לחמי תודה דאיכא גוונא דמתסר כשנתרמו קודם זריקת דמים : **כגון** דאפרשינהו בלישייהו. בדין הוא דלישני ליה דאפרשינהו לאחר אפייתן קודם זריקת דמים שהרי אפייתן היתה קודמת אפילו לשחיטת הזבח דהא אמרינן במנחות (דף עח :) שאם נשחט הזבח קודם שיקרמו פני [כולן] לא קדש אלא כיון דמייתי ראייה מדרב טובי דמצי להפריש קודם זריקה ודרב טובי מיירי בדאפרשינהו בלישייהו נקט נמי הכא דאפרשינהו בלישייהו : **בארבע** חלות. ארבעה מיני חלות : **והא** כתיב ארבעים. דהא הוה ארבעה מינין חמץ חלה ריקין ורבוכה : **והתנן** והקריב אחד מכל קרבן. כלומר מכל מין ומין וילפינן בג"ש דאחד מעשר קאמר והוה להו ארבעים : **דשקל** חדא מן חמץ. שעשה עשר חלות מכל מין ואחר שהפרישן אחד מכל מין לש תשעה של כל מין ועשה חלה אחת מכל תשע ותשע : **לימא** כתנאי וכו'. אי לפני זריקת דמים כלומר שאמר כן בפירוש ונראה בעיני דבדין הוא דהוה מצי לאקשוויי אי באומר הרי עלי כבכור סתמא מאי טעמא דמאן דשרי דאפילו אי אמרינן דבהיתרא קמתפיס כל שאמר סתם בעיקרו קמתפיס דהא תנן במתניי חטאת תודה שלמים אסור ולא דייקנן מינה בסוגיין דבעיקרו קמתפיס אלא אידי דבעי למימר אי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דאסר נקט נמי אי לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי אבל ה"ה דסתמא נמי קשיא :) **לא** דכולי עלמא לפני זריקת דמים. כלומר אי נמי סתמא דחד דינא אית להו ואפילו הכי רבי יוסי מתיר מדכתיב כי ידור נדר ובכור דבר האסור הוא כיון דבעל כרחו חלה קדושה

עליו: לה' לרבות דבר האסור. כלומר כיון דמצוה להקדישו כדמפרש הש"ס לקמן: מבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם. דאע"ג דחובה (ר"ט)

קצ"א והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא. אלמא בעיקרו קא מתפיס. ואיכא למידק מאי קושיא, שאני תרומת לחמי ודה, לאפילו לאחר זריקת ניתרת לכהן, ואסורה לזרים, והויא לה כפיגול ונותר של עולה. ותיראו בתוספות דכי ידור נדר דמינייה ילפינן שידור בדבר הנדור, משמע שידור בדבר הנדור, בשעה שעומד בלוחה קדושה שהוא עומד בה בשעת הנדר, והלכך לאחר זריקת דמים, שהוקל כח ההקדש, שבתחילה היה אסור לכהנים, ועכשיו לאחר זריקת דמים, אינו אסור לזרים, לא קרינא ביה דבר הנדור. היכי דמי אי לפני זריקת דמים. כלומר, אי שאמר כן בפירוש מאי טעמא דמאן דשרי, לכיון דאמר בפירוש לפני זריקת דמים בלחטאת קא מתפיס, ואי לאחר זריקת דמים שאמר בפירוש, מאי טעמא דמאן דאסר. (קצ"א)

א

-

יג

דף

דמחית בשר בכור ומחית בשר דהאיך גביה ואמר זה כזה ותנאי היא לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים ומ"ט דמאן דשרי אמר קרא [\[במדבר ל-ג\]](#) כי ידור עד שידור בדבר הנדור לאפוקי בכור דדבר האסור הוא ומאן דאסר אמר קרא [\[במדבר ל-ג\]](#) לה' לרבות דבר האסור ומאן דשרי לה' מאי עביד ליה מיבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם ומה ראית לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור מרבה אני חטאת ואשם שהוא מתפיס בנדר ומוציא אני את הבכור שהוא קדוש ממעי אמו ומאן דאסר בכור נמי מתפיסו בנדר הוא דתניא משום רבי אמרו מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר [\[דברים טו-יט\]](#) הזכר תקדיש ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה מי לא מיקדיש: כאימרא כדירים: תנא אימרא לאימרא כאימרא דירים לדירים כדירים עצים לעצים כעצים אישים לאישים כאישים מזבח למזבח כמזבח היכל להיכל כהיכל ירושלים לירושלים

כירושלים כולן שאוכל לך אסור לא אוכל לך מותר מאן שמעינן ליה דלא שני ליה אימרא לאימרא כאימרא רבי מאיר היא אימא סיפא וכולן לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר ואמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא הא דאמר לא לאימרא הא דאמר לאימרא: מתני' האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאני אוכל לך אסור רבי יהודה מתיר הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר: גמ' קתני קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור סתמא תנא כרבי מאיר דלא שני ליה בין אימרא לאימרא [אי ר"מ הא] דקתני הקרבן שאוכל לך אסור והתניא מודים חכמים לרבי יהודה באומר הא קרבן והא עולה והא מנחה והא חטאת שאוכל לך שמותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן

רפ"י ואמר זה כזה: ובהא קא מיפלגי מר סבר צעיקרו מתפיס ומר סבר צהיתר קא מתפיס לאחר זריקת דמים: אמר קרא כי ידוי. נדיר כי ידור בדבר הנדור. הוי נדר ואסור לאפוקי בכור דדבר האסור דממילא מיתסר: אמר קרא לה' לרבות דבר האסור. דכל דבר שהוא אסור ולגזוה הוא מתפיסו נמי בנדר אע"פ שהוא אסור בלא נדר כגון בכור: מרבה אני חטאת ואשם. שהם מתפיסים מפני שהוא מתפיסו בנדר אע"ג דעל חטא באין ולא מקום נדר אפ"ה איבו מתפיסו שאומר הרי זו לחטאתי ולאשמי אבל בכור אינו מתפיס כלל שמעני. אמו קדש עצמו: כי לא מקדיש ליה. אם לא. הקדישו מי לא מיקדיש בלאו הכי מקום הכי לא חשיב כלל כי מתפיס ליה בנדר אבל חטאת ואשם לא מיקדיש לעולם אי לא מקדיש להו: כולן שאוכל לך אסור. דכי אמר כאימרא שאוכל לך דמי כמאן דאמר יאסר עלי מה שאוכל לך אבל אמר כאימרא לא אוכל לך מותר דמשמע אבל אם אוכל לך לא יהא כאימרא ומותר: מאן שמעינן ליה דיכלא שאני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא. דכולן שאוכל לך אסור: ר"מ היא. דפליג עליה דר"י דאי ר"י לית ליה אימרא דאמר האומר ירושלים לא אמר כלום: וכולן לא אוכל לך מותר. אפילו אמר לאימרא לא אוכל לך: לא קשיא הא דאמר לאימרא. מתני'. דתנן לקמן וכו' דאמר לאימרא לא אוכל לך דהיינו לקרבן דמשמע לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך וצרייתא דקתני מותר תריץ לה הכי דאמר לא לאימרא לא אוכל לך הא

אם אוכל לך יהא כאימרא דהיינו מכלל לאו הן ולהכי מותר דלר"מ לית ליה מכלל לאו: מתני' האומר. עולה יהא שאוכל לך או מנחה כו' אסור: רבי יהודה מתיר. ללא אומר כעולה כחטאת: גמ' סתמא תנא כרבי מאיר ללא שאני ליה בין אימרא לאימרא. לאסר היכא דאמר ירושלים כמאן דאמר כירושלים ולהכי אסור היכא דאמר קרבן כהיכא דאמר כקרבן: אי רבי מאיר היא. רישא דקתני הקרבן שאוכל לך אסור: והתניא מורים חכמים לרבי יהודה. דהיינו רבי מאיר דפליג עליה: שלא נדר זה אלא בחיי קרבן. דכי אמר הא קרבן שאוכל לך משמע כמאן דאמר חיי קרבן שאוכל לך ולא כלום קאמר: (רש"י)

תוספות אמר קרא לה' לרבות דבר האסור. פי' דבר האסור כי האי דבכור לפי שנחשב קצת דבר הנדור כדמפרש ואזיל: **מרבה** אני חטאת ואשם שהוא מתפיס בנדר. אע"ג שהוא חייב אותן בלא נדר מ"מ אין קדושה חל עליהן ממילא: **תנא** אימרא לאימרא וכו' הא דאמר לאימרא. בפתח דלאימרא בפתח מפרשינן ליה לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך כמו לקרבן בפתח והא דתניא בהך ברייתא לאימרא לא אוכל לך מותר מיירי שאמר לא אימרא כפר"ת וא"ת אי לאימרא דהך ברייתא מיירי דאמר לא אימרא אם כן שאוכל לך אמאי משמע איסורא וי"ל דודאי לאימרא דרישא (דלא) דאוכל לך מיירי בלאימרא בפתח ולאימרא דלא אוכל מיירי שאמר לא אימרא וא"ת אם כן אדמפליג בלא אימרא בין אוכל ללא אוכל ליפלוג כולה בלא אוכל בין לאימרא בפתח ללא אימרא דהשתא נמי דמפליג בין אוכל ללא אוכל הוי לאימרא גבי אוכל בפתח וגבי לא אוכל לא אימרא וי"ל דאה"נ אלא כיון דאימרא כאימרא לא ליתני ליה לאיסורא רק באוכל לך תני נמי באוכל לך גבי לאימרא ואע"ג דגבי לאימרא הוי מתסר נמי גם בלא אוכל לך כך צריך לדחוק לפר"ת ור"י גרס הא דאמר לאימרא בחטף התם מפרש ליה לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך דומיא דלקרבן לא אוכל לך דהתם נמי לקרבן בחטף הא ברייתא דלעיל דשרי מיירי בלאימרא בפתח בין ברישא גבי שאוכל בין גבי לא אוכל לך: **האומר** קרבן עולה ומנחה וכו'. אשמעי' אע"ג דליכא כ"ף: **רבי** יהודה מתיר. משום דלא אמר בכ"ף וה"ה בלשון קונם בלא כ"ף דמותר טפי דלא עדיף מלשון קרבן עצמו וקונם בכל הש"ס בלא כ"ף דלא כרבי יהודה ור"י פי' דאמר קונם יש לפרש לשון פעולה כמו מקונם ובלשון פעולה מודה רבי יהודה כקרבן הקרבן: **הקרבן** כקרבן קרבן אוכל לך אסור. תימה בשלמא הקרבן אשמעינן דלא הא קרבן קאמר כיון שאמר הקרבן תיבה אחת אבל אינך תרתני למה לי ואי משום קרבן בלא כ"ף כבר אשמעינן (ונראה דא"ל) דוקא שאוכל לך הוא דאסור אבל לא אוכל לך מותר דלא מפרש קרבן יהא לפיכך לא אוכל לך כך נראה למהר"ף נ"ע: (תוספות)

ר"נ עליו להביאן מקרו דבר הנדור טפי מבכור לפי שמחמת נדרו הוא בורר בהמה זו שהוא מביא מה שאין כן בבכור שהוא קדוש ממעי אמו ואין יכול להחליפו באחר והיינו דקאמר בסמוך שהוא מתפיסן בנדר כלומר שצריך להתפיסן: ולענין הלכה כי הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דנהי דבעיין הכא לא איפשיטא אי בעקרו קמתפיס או בהיתרא קמתפיס נקטינן דבהיתרא קא מתפיס מדמסקינן בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דבסיפא מתפיס ולא בקמא בין לקולא בין לחומרא דהא משום דאמרינן דבסיפא מתפיס קתני התם הותר האמצעי הימנו ולמעלה אסור הימנו ולמטה מותר ואי כולו בקמא מתפיס אין ההיתר נמשך אלא לו לבדו כדמוכח התם אלמא בסיפא קמתפיס דהיינו בהיתרא והיינו דהתם גבי מתניתין דאיזהו איסור האמור בתורה דמייתי לה בהאי לישנא דהיינו שנדר מאותו היום ואילך דמשמע הא לאו הכי בהיתרא מתפיס: **דלא** שני ליה אימרא ולא שני ליה כאימרא רבי מאיר. כלומר דלדידה אפי' בלא כ"ף הדמיון מתסר: **לא** קשיא הא דאמר לאימרא הא דאמר לא אימרא. כך היא הגירסא בקצת נסחאות ואיכא דגרסי הא דאמר לאימרא כלומר בשבא תחת הלמ"ד הא דאמר לאימרא כלומר בפתח תחת הלמ"ד דסבירא להו למאן דגרסי הכי דבלמ"ד פתוחה הרי היא כלא וכפי פירוש הגירסא השנית שכתבתי למעלה בברייתא דחולין חולין וברייתא הכי תני פעמים דבאומר שאוכל לך אע"ג דמשמע היתר אסור והיינו בלמ"ד שבאית וההיא דלקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר היינו בלמ"ד שבאית ופעמים דאמר לא אוכל לך אף על גב דמשמע איסורא שרי דהיינו בלמ"ד פתוחהא"כ באומר לא בהדיא כפי חילוק הגרסאות: **מתני'** האומר קרבן עולה וכו' שאני אוכל לך אסור. ואע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון ורבי יהודה מתיר דסד"א דכיון דהני שמן מורה על איסורן להוי כפגול נותר דמודה בהו רבי יהודה דלא בעיא כ"ף קמ"ל וכמו שפרשתי למעלה (דף יא. ד"ה טהור): **הקרבן** כקרבן קרבן שאוכל לך אסור. דבכל לישני משמע דמה שיאכל יהא קרבן ודוקא כי אמר שאוכל אבל אמר קרבן לא אוכל לך שרידהא תנן בפרק שני (לקמן טו:) קרבן לא אוכל לך מותר ומוקמינן לה כר"מ וטעמא דמילתא דכי אמר קרבן בלא למ"ד משמע דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל: **לקרבן** לא אוכל לך ר"מ אוסר. מפרש בגמרא דה"ק לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך וה"ה דאי אמר לקרבן שאוכל לך אסור דמשמע שפיר לקרבן יהא מה שאוכל משלך והאי דלא עריב האי בהדי הני דרישא דליתני הקרבן כקרבן קרבן לקרבן שאוכל לך אסור משום דהנהו תלתא דהיינו הקרבן כקרבן קרבן דוקא כי אמר שאוכל אסור אבל אמר לא אוכל שרי וכדכתיבנא אבל כי אמר לקרבן אפילו אמר לא אוכל אסור: **גמ'** סתמא תנא כרבי מאיר. ה"ה דאי תנא לה תנא אחרינא קשיא נמי ברייתא אמתני' אלא קושטא ועיקרא דמילתא קא תפרש: **מוזים** חכמים לר"י. אע"ג דלא בעו כ"ף הדמיון בהא מודו דשרי: (ר"נ)

ודחינון לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. ין מפרשים דלעולם בדאמר בפירוש לפני זריקת דמים, ואפילו הכי קא שרי ר' יוסי, משום דגבי בכור בפלוגתא אחריתי פליגי. ולישנא דקאמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, לא מחוור לי להאי פירושא, דהוי ליה למימר לעולם לפני זריקת דמים, או בלאחר זריקת דמים פליגי, אלא כדמחית בשר בכור, ומחית בשר דהאיך גביה וכו', ובפלוגתא אחריתי הוא דפליגי, דמאן דשרי, סבר לאו דבר הנדור הוא, ומאן דאסר סבר דבור הנדור הוא. ולשון זה יפה, אלא דאכתי לא מחוור לי לישנא דגמרא שפיר, דכיון דעד השתא כי אמרינן לפני זריקת דמים, היינו דקאמר הכין בפירוש, מסתמא כי הדרי' ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, היינו דקאמר הכין בפירוש, מסתמא כי הדרינן ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, אף הוא פירושי בדאמר לפני זריקת דמים, דאי לא לימא לעולם דמחית בכור לפני זריקת דמים היא. ולפי לשון זה שבגמרא, ין לי לומר דהכי פירושא היכי דמי כלומר, אי לאו תנאי היא כדאמרן, ולעולם הני תנאי בחדא שיטתא קיימי, בהא (מתל') [בשיטמ"ק: מילתא], או בעיקרו קא מתפיש לכולהו, או בהיתרא קא מתפיש לכולהו, אם כן במאי קא מיפלגי, אי מחית בשר בכור לפני זריקת דמים קמיה ואתפיש בה מאי טעמא דמאן דשרי, ואי לאחר זריקת דמים ומשום הכי שרי, מאן דשרי דסבירא ליה דבהיתרא קא מתפיש, מאי טעמא דמאן דאסר כלומר מאיזה טעם אסר, אלא לאו תנא היא, והיינו עיקר פלוגתייהו בדמחית בכור גביה כדאמרן ואמר זה כזה. ואמרינן: לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. כלומר דכולי עלמא בעיקרו קמתפיש דהיינו לפני זריקת דמים, והכא בפלוגתא אחריתי פליגי, והא דקאמר דכולי עלמא לפני זריקת דמים, ולא אמר דכולי עלמא בעיקרו הוא מתפיש, דניחא ליה למינקט לישנא דנקט מאן דמייתי מינה ראייה, כיון דהאי לישנא והאי לישנא לחד טעמא סלקו. והא נמי דקאמר לעיל אלא דמחית בשר בכור גביה, לאו למימרא דעד השתא לא איירי בכהאי גוונא, אלא לישנא רוחחא הוא וכדפרישית כנ"ל לפום לישנא דכתיב בספרים שלנו, ומיהו הפירוש הראשון עיקר. ודחינון: לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. ין מפרשים דלעולם בדאמר בפירוש לפני זריקת דמים, ואפילו הכי קא שרי ר' יוסי משום דגבי בכור בפלוגתא אחריתי פליגי. ולישנא דקאמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים לא מחוור לי להאי פירושא, דקשא לי למימר לעולם לפני זריקת דמים, כלומר לעולם כדקאמרת בשאמר בפירוש לפני זריקת דמים. והראב"ד ז"ל (הל' נדרים פ"א, הט"ו) דכולי עלמא לפני זריקת דמים כלומר לא בדאמר בפירוש כלפני זריקת דמים או בלאחר

זריקה פליגי, אלא כדמחית בכור מחיים, או בשר בכור לפני זריקת דמים פליגי, ובפלוגתא אחריתי הוא מפליגי, דמאן דשרי סבר לאו דבר הנדור הוא, ומאן דאסר סבר דבר הנדור הוא ולשון זה יפה. אלא דאכתי לא מיחוור לי ליסנא דגמרא שפיר, דכיון דעד השתא כי אמרינן לפני זריקת דמים ולאחר זריקת דמים, ולאחר זריקת דמים היינו דקאמר הכין בפירוש. מסתמא כי הדרינן ואמרינן דכולי עלמא לפני זריקת דמים, אף הוא פירוש דקאמר לפני זריקת דמים, דאי לא לימא לעולם דמחית בשר בכור לפני זריקת דמים היא. ולפי לשון זה בגמרא יס לי לומר דהכי פירושא, היכי דמי כלומר, אי לאו תנאי היא כדאמרן, ולעולם הני תנאי בחדא שיטתא קיימי בהא מילתא, או בעיקרו קא מתפיש לכולהו, או בהיתרא קא מתפיש לכולהו, אם כן במאי קמיפלגי, אי מחית בשר בכור לפני זריקת דמים קמיה ואתפיש בה מאי טעמא דמאן דשרי. ואי לאחר זריקת דמים ומשום הכי שרי מאן דשרי דסבירא לן דבהיתרא קא מתפיש, מאי טעמא דמאן דאסר כלומר, מאיזה טעם אסר אלא לאו תנאי היא, והיינו עיקר פלוגתייהו בדמחית בשר בכור גביה כדאמרן, ואמר זה כזה, ודחינן לא, דכולי עלמא לפני זריקת דמים כלומר, דכולי עלמא בעיקרו קא מתפיש, דהיינו בלפני זריקת דמים, והכא בפלוגתא אחריתי פליגי, והא דקאמר דכולי עלמא לפני זריקת דמים ולא אמר דכולי עלמא בעיקרו הוא מתפיש, דניחא ליה למינקט ליסנא דנקט מאן דמייתי מינה ראייה, כיון דהאי ליסנא והאי ליסנא לחד טעמא סלקן. והא נמי דקאמר לעיל אלא דמחית בשר בכור גביה, לאו למימרא דעד השתא לא איירי בכהאי גוונא, אלא ליסנא רויחא הוא וכדפרישית, כן נראה לי לפום ליסנא דכתיב בספרים שלנו, ומיהו הפירוש הראשון עיקר.

הש"מ].

לפי

(רשב"א)

לא קשיא הא דאמר הא קרבן והא דאמר הקרבן מאי טעמא חיי קרבן קאמר קתני לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר והא לית ליה לרבי מאיר

מכלל לאו אתה שומע הן אמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך: **מתני'** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך רגלי מהלכת עמך אסור: **גמ'** ורמינהו חומר בשבועות מבנדרי' ובנדריים מבשבועו' חומר בנדריים שהנדריים חלין על המצוה כברשות מה שאין כן בשבועות וחומר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ושאיין בו ממש מה שאין כן בנדריים אמר רב יהודה באומר יאסר פי לדיבורי ידי למעשיהם רגלי להילוכן דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך:

רס"י ואלו מותרין. ללא חשיבי נדר: לך רבי מאיר היא ללא שאני ליה צין אמר הקרבן לכקרבן וברייתא לאמר הא קרבן דמשמע חיי: לא קרבן לא אוכל לך. אבל שאוכל לך הוא קרבן להכי אוסר רבי מאיר ואית לאמרי הכ משמע לקרבן בשביל קרבן לא אוכל לך שאם אוכל לך יהא אסור עלי כקרבן: ומקשינן והא לית ליה לרבי מאיר וכו': מתני' קונם פי מדבר עמך. מה שאני מדבר עמך אסור טלי כקרבן או שאמר קונם ידי עושה עמך או קונם רגלי מהלכת עמך אסור לדבר עמו ולהלך עמו ולעשות עמו מלאכה: גמ' חלין על המצוה כברשות. שאם אמר קונם שאני עושה סוכה או קונם שאני מניח תפילין חל עליו הנדר ואם עשה קם ליה צבל יחל: מה שאין כן בשבועה. שאין נשבעין לצטל את המצות דמושבט ועומד מהר סיני הוא לקיימן ולהכי לא חלה שבועה עליה דאין שבועה חלה על שבועה: מה שאין כן בנדריים. דאין חלין על דבר שאין בו ממש כגון דיבור שאין בו ממש ואמאי קתני אסור: באומר יאסר פי לדבורי. כלומ' פי יאסר לאותו דיבור שאני מדבר עמך והפה שנאסר יס בו ממש ודאי וידים למעשה ידיהם שאני עושה עמך ורגלי להילוך שלא אהלך עמך: דייהא נמי. מתני' לאשר דפי קאמר דקתני קונם פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך שמע מינה דיאסר פי קאמר והיינו דבר שיש בו ממש: (רס"י)

תוספות הא דאמר הא קרבן. בשתי תיבות אז אמרינן בחיי קרבן קאמר והכי משמע הא הנה בקרבן אני נשבע הא דאמר הקרבן כלומר מתניתין דאסרה מיירי דאמר הקרבן בתיבה אחת לפיכך אסור דלא שייך לומר שהוא לשון שבועה כיון דאמר ליה בתיבה אחת ומתניתין נמי דייקנן דמיירי בתיבה אחת דומיא דקרבן

אע"ג דבהעבודה הזה הוי לשון שבועה אף כי בתיבה אחת שאני הכא כיון דבלשון נדר קא"ל דקאמר הקרבן שאוכל לך הילכך אין לפרשו בלשון שבועה היכא דקא"ל בתיבה אחת: קתני לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר והא לית ליה לר"מ מכלל וכו'. השתא דטעמא דאסור משום מכלל וכו' משמע לא קרבן מה שלא אוכל הא מה שאוכל לך יהא קרבן ומשני באמר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך כלומר הכי מפרש ליה ופר"ת דמיירי דאמר לקרבן בפתח בין לפי דברי המקשה בין לפי דברי המתרץ אלא שהמקשה היה סבור דפ"י לקרבן בפתח כמו לא ודחי דמפרשי ליה לקרבן יהא ור"י מפרש דלפי שינויא מיירי דאמר לקרבן בחטף מיהו לפר"ת ניחא טפי דע"כ למאי דס"ד מעיקרא הוי לקרבן בפתח מדהוה טעי המקשה לומר טעמא דאיסורא משום מכלל ומסתמא ה"ה לדברי המתרץ א"נ גם לפר"י יש ליישב דבזה הם חלוקין המקשה והמתרץ דודאי המקשה היה סבור דגרס לקרבן בפתח לפיכך היה טועה לומר דטעמא משום מכלל לאו כו' ודחי דרבי מאיר מיירי דאמר לקרבן בחטף וא"ת לפר"ת דאמר לשינויא דאמר לקרבן בפתח לרבנן דלית להו האי סברא דלקרבן יהא לפיכך וכו' מ"מ מיתסר מטעם מכלל לאו וכו' לרבנן דאית להו מכלל וכו' וא"כ אמאי קתני רבי מאיר אוסר הא לרבנן נמי מיתסר בשלמא לפר"י דגרס לקרבן בחטף וליכא למימר מכלל לאו וכו' לכך ליכא למיסר כ"א מטעם לקרבן יהא לפיכך מותר לרבנן דלית להו סברא דלקרבן יהא אבל לפר"ת קשה כדפרישית וי"ל דאה"נ דאסור גם לרבנן ולרבותא נקט ר"מ אוסר דאע"ג דרבי מאיר לית ליה מכלל וכו' מ"מ אוסר מטעם דלקרבן יהא וכו': **באומר** יאסר פי לדיבורי. תימה אמאי לא משני לה דאף כי אין בו ממש ואין נדרים חלים מדאורייתא מ"מ מיתסר מדרבנן כדמסיק רבינא לקמן פ"ב ואיסור דמתניתין מדרבנן קאמר וי"ל דמתרץ ליה האמת דמתניתין מוכחא דמיירי בהכי שאמר יאסר פי לדיבורי כדמסיק דיקא נמי דקתני כו': **ידי** לעושיהם. וא"ת תיפוק ליה דמעשה ידי גופיה יש בו ממש כדמוכח בכתובות (דף נט.) דאם אמר קונם מעשה ידי דחייל לר"מ דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דאה"נ ואגב אינך נקט: הך שינויא אכולהו ועוד דאיכא מעשה ידי שאין בהן ממש כגון שלא אתן לפני בקרו תבן: (תוספות)

ר"נ לא קשיא הא דאמר הא קרבן הא דאמר הקרבן. כלומר דכי אמר הקרבן האי להוי קרבן קאמר: **מתני'** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך וכו'. בגמרא מפרש לה: **גמ'** שהנדרים חלים על דבר מצוה. בפ"ב (לקמן דף סד:) מוכחין לה מקרא שהשבועות חלות על דבר שאין בו ממש משום דמיתסר גברא הוא שלא יעשה כן ואיהו אית ביה ממש: **מה** שאין כן בנדרים. דמתסר חפצא הוא הילכך אי לית ביה מששא לא אסר מידי: **באומר** יאסר פי לדיבורי. כלומר נעשה כאומר דהא אמר קונם פי מדבר משמע דקונם קאי אדבור ומשמע נמי דקאי אפה הילכך כיון דסתם נדרים להחמיר אמרי' דאפה קאי ופיו דבר שיש בו ממש הוא ודכותה

בהש"ס דאמרינן באומר ופירושן כעשה כאומר ובדין הוא דהוה מצי לשנויי ליה דאפילו אי קאי קונם אדבור אפי"ה אסור מדרבנן שהנדרים חלין מדרבנן אפילו על דבר שאין בו ממש כדאיתא לקמן בריש פ"ב אלא קושטא דמילתא מתרץ ליה דאפילו מדאורייתא נמי אסור: (ר"ט)

רצ"א א"ר יהודה אמר רב באומר יחסר פי לדיבורי וכו'. יך מי שפירש ללאו למימרא שלא יחסר עד לאמר בהדיא יחסר פי לדיבורי, אלא נעשה כמאן לאמר יחסר פי לדיבורי האמר, דכיון דקאמר קונם פי מדבר עמד, ולא קאמר קונם שאני מדבר עמד, שמע מיניה שהפה אסור לדיבורו, בקונם יהא פי למה שאני מדבר עמד. ונראה לי דטעמיה דמילתא, משום דכיון דקאמר קונם פי מדבר עמד, ואפשר דקונם קאי אפי, ואפשר נמי ללא קאי אפי אלא אמדבר, מסתמא מפרשין ליה דקאי אפה, והכי קאמר קונם יהא פי לדיבורי עמד, ומשום דסתם נדרים להחמיר, כדתנן בפרקא דלקמן. ויך מי שפירש, דקונם פי מדבר עמד, ורגלי מהלכת לך קא קשיא ליה, ואיהו אכטרכיה לשנויי, אבל ידי עושה עמד [בשיטמ"ק: דבר] שיך צו ממש הוא הוא דמלאכת ידיו חפלא (היא) [בשיטמ"ק: הוא] ושפיר שייך למיסריה אנפשיה, וכן נמי אפשר דרגלי מהלכת לך, פעמים שיך צו ממש, כגון שמהלך על גבי טינא לגבלו, או על גבי ענבים לדרוך, ואז יהיה אסור, אפילו באומר קונם רגלי מהלכת לך, שיהא אסור באותה מלאכה שיעשה בהליכת רגליו, וכן כתבו מקצת רבותי הכרפתים זכרונם לברכה. ואינו מחוור, חדא דלפי מה שהיינו סבורים עכשיו, ללא אסר אלא הדבור והעשיה וההילוך, ודאי כל אלו אין בהם ממש, דודאי מה שנעשה הוא שיך לו ממש, אבל ההילוך והעשיה אין בהם ממש. וכך כתב הרב רבנו ברוך בר שמואל זכרונם לברכה הספרדי בפירושו ויפה אמר, והיינו דאמרינן נמי בשלהי בתרא (קמז, ב) ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום, לפי שמעשה הדירה אין לו ממש. ועוד קשיא לי דאפילו לדבריהם, אפילו באוסר המעשה שיעשה בידיו, והמלאכה שיתקן ברגליו, מכל מקום מעשה ידיו, ומלאכת רגליו, דבר שלא בא לעולם הוא, ואין אדם אוסר על חברו דבר שלא בא לעולם, עד שיאמר ידי לעושיהן, ידיים איתנהו בעולם, וכדאיתא בפרק אע"פ בכתובות (נט, א) והכי קיימא לן וכדאיפסקא הלכתא התם אלא אם תעמידנ' כר"מ, דאית ליה אדם אוסר דבר שלא בא לעולם, וכיון דלא אתמר הכין במתני' למה לן לאפוקי למתניתין לבר מהלכתא, והלכך מתניתין לית לה פתרי אלא בהאי שינויי דשנינן, דפי לדיבורי וידי למעשיהן, ורגלי להלכות קאמר. ומיהו אפשר היה לאוקמה בצל יחל דרבנן, וכדאמרינן

בפרקינן דלקמן (יד, ב) גבי קונס שאני יסן, אלא דעדיפא וקוסטא קא מתרז, דמדקתני פי מדבר עמד, ולא קתני שאני מדבר עמד, שמע מינה דפי לדבורי קאמר, דקונס לא קאי אמדבר, אלא אפי כדאמרן. ועוד נ"ל, דלא אפשר לאוקמה צבל יחל דרבנן, מדקתני אסור ולא קתני הרי זה צבל יחל, כדקתני בפרקינן דלקמן (טו, א) דכל היכא דתני אסור לאורייתא קאמר. ועוד נ"ל דליכא צל יחל דרבנן בדבר שאין צו ממס, ואלא צא לעולם, אלא צמה שאוסר על עצמו, אבל לאסור על אחרים, ואפילו בקונס ליכא איסורא כלל, ואפילו מדרבנן, והכא בשאוסר דבורו ומעשה ידיו על חברו היא, הלכך לא חייל, ובפרקינן דלקמן (יד, ב טו, א) בקונס שאני יסן שאוסר על עצמו, מ"ה מוקמינן לה צבל יחל דרבנן, וכדכתיבנא התם בדוכתא צסיעתא דשמיא. (רפצ"א)

פרק שני - ואלו מותרים

מתני' ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעבודת כוכבים כעורות לבובין כנבילות וטריפות כשקצים ורמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו לכך: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל לך הא אמר לחולין שאוכל לך משמע לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתניתין אי רבי מאיר הא לית ליה מכלל

רפ"י מתני' ואלו מותרין. דלא חשיבי נדר: האומר חולין שאני אוכל לך או כבשר חזיר שאוכל לך או כעבודת כוכבים כו': כחלת אהרן וכתרומתו מותר. לאכול עמו דכל הני לאו דבר הנדור הן אלא דבר האסור דממילא מיתסרי צלא נדר ואין נודרים צדבר האסור: **גמ'** אי רבי מאיר והא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. והיכא דאמר לחולין לא אמרינן דמשמע אלא לקרבן דהיינו הן מכלל לאו: (רפ"י)

תוספות ואלו מותרין. הרי עלי: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל הא לחולין שאוכל לך וכו'. דס"ד לדיוקא איצטריך למידק מיניה לחולין כיון דלגופיה לא איצטריך: (תוספות)

ר"נ מתני' ואלו מותרין. איידי דתנא בפרק קמא נדרים אסורין פתח הכא באלו מותרין: **חולין** שאוכל לך. בגמרא מפרש למאי איצטריך: **כבשר** חזיר כעבודת כוכבים וכו'. כל מיני אסורין קתני אסורין באכילה כבשר חזיר ואסורין בהנאה כעבודת כוכבים ואסורין בהנאה שאין להם בטלה כעורות לבובין שהיו תקרובת לעבודת כוכבים שהיו נוקבין העור כנגד הלב והיו מוציאין אותו כשהוא חי וחמירי מעבודת כוכבים דנהי דעבודת כוכבים אית לה בטלה תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטלה ותנא נמי שאסורין באכילה בלבד ויש בהן טומאה כנבילות ושטומאתן חמורה בכעדשה כשקצים ורמשים: **כחלת** אהרן וכתרומתו. שאע"פ שחל איסור על ידי קריאת שם לא מקרו דבר הנדור וכמו שכתבתי למעלה. [שאע"פ] שהוא אסור לזה ומותר לזה לא מחמת נדרו הוא שהרי כשהפרישן לא פירש אלא ודאי מאי דאסירי לזרים מחמת אסורא הוא דרמא רחמנא עליהו וטעמא דכולהו הני דאין מתפיסין בהן משום דבעינן שיתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור כדאיתא בגמרא: **הרי** זה מותר. ואפילו עם הארץ שנדר בהם אין צריך פתח אלא מותר מאליו ולהכי אע"ג דפתח ותנא ואלו מותרין הדר ותנא הרי זה מותר משום דקא בעי למיתנא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא דצריך פתח בעם הארץ וכדאיתא בגמרא ואי לא הדר ותנא הרי זה מותר לא ידענא ואלו מותרין דרישא כלומר שהן מותרין בלא פתח אהי מינייהו קאי אי אכולהו אי אתרתי מינייהו: **האומר** לאשתו וכו'. האי דנקיט הרי את עלי כאימא הי"ה נמי במתפיס בשאר אסורי הנאה כעבודת כוכבים וערלה וכלאי הכרם ובברייתא נמי תניא בגמרא הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה ככלאי הכרם אלא האי דנקט כאימא חדא דאית ביה תרתי אשמעינן חדא דאף על גב דמתפיס בדבר האסור בעם הארץ מדרבנן צריך פתח ואשמעינן תו דצריך שיהא ממקום אחר אבל אין פותחין לו בכבוד אמו כלומר אילו היית יודע שלא יהא כבוד לאמך בכך לא היית נודר דלא תימא נהי דאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו הי"מ בנדרים דאורייתא אבל האי דליתיה אלא מדרבנן פותחים קא משמע לן דלא. הרשב"א ז"ל. ודוקא במדיר אשתו ומתפיס בדבר האסור צריך פתח מפני שדרכו לאסור את אשתו מתוך הקפדה ואי שרית ליה בלא פתח כי מתפיס בדבר האסור אתי למישרי נמי אפילו מתפיס בדבר הנדור אבל שאר נדרים מתוך שאין מצויין כל כך לא גזרו בהן ואין צריכין שאלה והיינו דנדרים דרישא דמתניתין מותרין לגמרי כדאיתא בגמרא: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל לך וכו'. דודאי כי תנא חולין לאו לגופיה איצטריך דהא פשיטא דמותר אלא משום דיוקא תנא ליה לאשמועינן הא לחולין אסור: מני מתניתין אי רבי מאיר וכו':. (ר"ט)

לאו אתה שומע הן ואלא רבי יהודה היינו רישא איידי דקתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים להכי קתני חולין רבינא אמר הכי קתני ואלו מותרין כחולין כבשר חזיר כעבודת כוכבים ואי לא תנא חולין הוה אמינא בעי שאלה ומי איכא לאסוקי על דעתא הכי הא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר מכלל דרישא לא בעיא שאלה אלא מחוורתא חולין ממילא נסבה מנהני מילי אמר קרא [\[במדבר ל-ג\]](#) איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסור על נפשו לאסור איסור מבעי ליה לכדתניא איזהו איסור האמור בתורה כו': האומר לאשתו הרי את עלי כאימא כו': ורמינהו הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה וככלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן רבא אמר הא בתלמידי חכמים הא בעם הארץ והתניא הנודר בתורה לא אמר כלום ואמר רבי יוחנן וצריך שאלה לחכם ואמר רב נחמן ותלמיד חכם אינו צריך שאלה

רפ"י אלא רבי יהודה היא. דאית ליה מכלל לאו הן: היינו רישא. כלומר כבד תנינא בפירקין דלעיל (דף י:) לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ומוקמינן לה כרבי יהודה ומאי קא משמע לן הכא אלא ודאי לא אינטריך הכא חולין אלא איידי דבעא למיתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים תנא נמי חולין: רבינא אומר. הא דקתני חולין לאו דאמר חולין שאוכל אלא הכי קתני אלו מותרין כחולין האומר כבשר חזיר כעבודת כוכבים כו': ואי לא תנא חולין. דמשמע מותר כחולין הוא הוה אמינא בעי שאלה לחכם היכא דאמר כבשר חזיר או כעבודת כוכבים בעי למישאל אי הוה נדר אי לא ולהכי תנא חולין למימר דחולין גמורין נינהו דלא בעי שאלה: ומי איכא לאסוקי אדעתא. דבעי שאלה היכא דנדר כהאי גוונא אי לא תני נמי חולין: והא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את אסורה כאימא. אע"ג דנדר בדבר האסור דלא הוי נדר: פותחין לו פתח ממקום אחר. לנודר זה

לחריטה שצריך לזכור לפני חכם ואין פותחין לו לומר הואיל ונדרת בדבר האסור לא כלום נדרת אלא מפתח אחר מראין לו ההיתר כדי שלא יקל את ראשו לכך כלומר להכי מצרכינן ליה שאלה ופותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יהא קל בעיניו לידור בכך להזכיר אמו לגנאי ומדקתני בהא סיפא לצריך שאלה מכלל דרישא דלא קתני לא צריך שאלה ואפילו אי לא אמר חולין לא מצרכינן ליה שאלה: אלא חולין ממילא נסבה. כדי נסבה: דהא כתב גמ' לאסור איסר. ונימא נמי עד שידור בדבר האסור: לא אמר כלום. אלמא אפילו שאלה לא בעי: לא אמר כלום מדיאורייתא. הואיל ונדר בדבר האסור ומ"מ צריך שאלה כדי שלא יקל את ראשו בכך: תלמיד חכם. לא בעי שאלה דאקרי בעלמא היא דאירע לו ולא יקל את ראשו בכך ומתני' מייירי בעם הארץ דאי אמרת אפילו שאלה לא בעי יקל את ראשו להיות נודר כך: (רש"י)

תוספות היינו רישא. פירוש מתני' דפ"ק דתנא לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ואוקימנא כרבי יהודה: **איידי** דתנן כבשר חזיר. וכייל דברים הרבה שאין הנדר חל תנא נמי חולין בהדייהו דבעי ליישב לעולם מתני' לאוקמה דאיצטריך למידק הא לחולין וכר' יהודה ואע"ג דתנינא חדא זימנא פ"ק תנייה אגב גררא ול"נ דלאו לדוקיא אתיא מתני' אלא לגופיה אע"ג דלא הוי שום רבותא מ"מ תנינא אגב גררא דאינך והשתא מתוקמא גם כר"מ ולהכי לא הוי מצי למיתני קרבן שאוכל לך: ה"א דבעי שאלה מדרבנן ומי מצי למימר הכי והא מדקתני סיפא. וא"ת היכא ס"ד דבעי שאלה מדרבנן והא קתני דמותרין וי"ל דס"ד דמותרין ר"ל מדאורייתא וכה"ג אמרינן לקמן ד' נדרים התירו חכמים ואפ"ה קאמר בגמרא דבעי שאלה מדרבנן: **אי** הכי אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר. וא"ת א"כ כי ידור נדר לדבר הנדור למה לי וי"ל דלא תימא דדבר האסור חמיר (פ"י) [טפ"י] להתפיס בו מדבר הנדור: **ההיא** מיבעי ליה לכדתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו'. דמוקי לה בשבועות פ"ג (דף כ.). למתפיס בנדר או למתפיס בשבועה שאומ' זה כזה ונפקא לן מכפילות הלשון דלאסור איסר וא"ת התינח לאביי דמוקי ליה הכי פ"ג דשבועות אלא לרבא דאמר התם מתפיס בשבועה ובנדר לא כלום הוא והך ברייתא מפרש לה ואיזה הוא איסר נדר האמור בתורה הרי שאמר הרי עלי שלא לאכול בשר וכו' דכיון שמזכיר בהדיא שלא לאכול הוי עיקר הנדר ומסברא נפקא ליה ולא משום פסוק א"כ לדידיה כפילות דלאסור איסר למה לי ושמא יש לומר דלרבא אין להקשות מן הכפילות מלאסור איסר משום דרבא אמר התם דאיסר הוא לשון בפני עצמו [ואם] הוציאו בלשון נדר נדר כגון שאמר ככר זה עלי לאיסור ואם הוציאו בלשון שבועה שאמר איסור

שלא יאכל (בדבר) [ככר] זה הוי כאילו אמר שבועה שלא אוכל ככר זה ודריש ליה התם משום דאיסר זה הטיילו הכפילות בין נדר לשבועה וכיון דלשון הוא לעצמו ליכא למידרש מן הכפילות שיתפיס בדבר מידי דהוה אשבועה דכתיב או השבע שבועה כפילות ואפילו הכי לא דרשינן מן הכפילות שיתפיס בדבר האסור ע"י שבועה בכפילות מנדר משום דגלי קרא בעלמא לא תשבעו בשמי לשקר דמשמע שהוא לשון לעצמו שאסר עצמו בלשון שבועה הילכך לרבא לא קשיא כלל מן הכפילות כדפרי' כך נראה למורי שי': **ורמינהו** הרי את עלי וכו'. יודע היה דמתניתין דבעי התרת חכם אינו כ"א מדרבנן דדבר הנדור בעי אלא ס"ד דהך ברייתא דקתני לא אמר כלום אפי' מדרבנן לא בעי שאלה מדקתני לא אמר כלום וכן מוכח שינויא דאביי דקאמר לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן: ה"ג בהך ברייתא הרי את עלי כבשר אמי כבשר אחותי ואחותו של הבעל קאי אבל ל"ג כבשר אמה כבשר אחותה דמשמע דאמה ואחותה של אשתו קאי ול"ג דא"כ הוה ליה למימר כבשר אמך או כבשר אחותך דהא במדבר עם אשתו מיירי כדקאמר הרי את עלי אלא גר' כבשר אמי כבשר אחותי אך הסופרים טעו לכתוב אמה ואחותה: **רבא** אמר הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ. ואביי מדלא משני הכי משמע לדידיה דאין חילוק בין תלמיד חכם לעם הארץ ואפי' בת"ח בעי שאלה מדרבנן: **והתניא** הנודר בתורה וכו'. פירוש והתניא בניחותא שיש חילוק בין ת"ח לעם הארץ: (תוספות)

ר"ג אלא רבי יהודה היא היינו רישא. מתני' דפרקא קמא דתנן לחולין שאוכל לך קרי רישא ונראה בעיני דה"פ בשלמא אי כר"מ מתוקמא לא תקשי לן היינו רישא משום דההיא דלעיל אוקימנא כרבי יהודה והכי קתני שרבי יהודה אומר האומר ירושלים וכו' והכא סתם לן תנא דאפילו לר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן בהא מודה משום דכיון דאמר לא חולין על כרחין קרבן הוי אבל קאמר הש"ס דלא אפשר לאוקמא אליביה דכיון דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו בכי האי גוונא אית ליה למישרי: **אידי** דקתני כבשר חזיר וכו'. כלומר הא דקתני חולין שאוכל לך לאו לגופיה איצטריך ולא דליוקא אלא אגב גררא דשאר פתח ביה הכי: **הכי** קתני ואלו מותרין כחולין. כלומר כאומר חולין שאוכל לך שיהא מותר לגמרי ולא בעי שאלה: **מנא** ה"מ. דמתפיס בדבר האסור לא מתסר: **אמר** קרא כי ידור נדר וכו' עד שידור בדבר הנדור. נראה בעיני דהכי פירושו דסבירא להש"ס דלאשמועינן דמתפיס בדבר הנדור מיתסר לא צריך קרא דכיון דאמר ככר זה עלי אסור הוי נדר כי אמר נמי כקרבן אסור קאמר ולא גרע מידות אלא ודאי קרא דכי ידור נדר לאו לדבר הנדור אתא אלא למעוטי דבר האסור ופרכינן אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר כלומר דעל כרחך כל חד לגופיה איצטריך ולא למעוטי דכי היכי דלא תיסק אדעתין דמתפיס לא הוי נדר כתב רחמנא הני תרי קראי לאשמועינן במתפיס בדבר הנדור

ומתפיס בדבר האסור הוי נדר וכל חד מינייהו חייל דאי לא לאסור איסר למאי מוקמת ליה ומפרקינן לאסור איסר מתבעי לכדתניא איזהו איסר וכו' כלומר וכיון דאפשר לאוקומה להך דרשא להכי מוקמת לה משום דסברא היא דמתפיס בדבר האסור לא חייל דבשלמא בדבר הנדור מצי לאתפוס ולומר ככר זה עלי בנדר וקרובן שנאסר ע"י נדר אבל כי מתפיס בדבר האסור לא כלום קאמר דהיכי לימא ככר זה עלי כבשר חזיר לא אפשר דבשר חזיר אסריה רחמנא והוא לא אסריה: **מתבעי** לכדתניא איזהו איסר וכו'. לאשמועינן דאע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו יום שמת בו אביו חייל נדרא דאי לאו האי קרא הוה אמינא כי ידור נדר עד שידור בדבר שהוא הנדור לגמרי שנאסר מכל מחמת אותו נדר קמ"ל קרא דלאסור איסר וא"ת א"כ היכי מקשינן התם בריש פרק שבועות שתיים בתרא כיום שמת בו אביו פשיטא והא טובא קמ"ל וכדכתיבנא נראה בעיני דמדלא נקט תנא בנדר על ככר ומתפיס על ככר אחר בו משמע דאגב אורחיה מילתא אחריתי אתא לאשמועינן דמתפיס בימים שאפילו בלא נדר לא היה אוכל בהם בשר כיון דמ"מ משום נדר ג"כ הם נאסרים עליו כי מתפיס בהו חייל נדרא והיינו יום שמת בו אביו ויום שמת בו רבו דאפילו בלא נדר משום צעריה לא הוה אכיל בהו בשרא ושתי חמרא ומש"ה פריך יום שמת בו אביו פשיטא דהא כל איסוריה ליתיה אלא מחמת נדר ואע"ג דממילא נמי הוי ממנע מאי נפקא לן מיניה מ"מ מתפיס בנדר הוא דלא אפשר ליה לאתפוס באסורא כלל ומפרקינן יום שנהרג גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה דמתסר ממילא וקמ"ל דכיון דאית ביה נמי נדרא מתפיס בנדר הוא ואסור ואם תאמר דהכא משמע דההיא דאיזהו איסר האמור בתורה נפקא לן מקרא דלאסור איסר ואילו התם בפרק שבועות שתיים בתרא מייתי לה מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור דאלמא כולה מילתא מהאי קרא נפקא לן ולא מצטריך לן לאסור אסר כלל וי"ל דהתם משום דלא קאי בעיקרא דהא דינא לא דק ונקט קרא דכי ידור נדר משום דההוא קרא נמי משמע דנדר הוי ע"י התפסה אבל אין ה"נ דקרא לאסור איסר מבעי לן למתפיס בדבר שלא נאסר אלא לו לבדו דחייל נדריה: הילכך לענין הלכה נקטינן דמתפיס בדבר האסור לא הוי נדר ולא צריך שאלה כלל ואפילו בעם הארץ אלא במדיר אשתו בלבד ומהאי טעמא דכתיבנא במתני' אבל מתפיס בדבר הנדור ואפי' בדבר שאינו נדור אלא לו בלבד חייל וה"מ מתפיס בנדר אבל מתפיס בשבועה לא מהני דקי"ל בפרק שבועות שתיים בתרא דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דהיינו טעמא משום דנדר חל על החפץ שאסר את החפץ עליו בנדר ולפיכך כשהוא מתפיס חפץ בחפץ ראוי הוא שיחול אבל שבועה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה כלל הילכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת בו אביו והוא היה מושבע על אותו יום לא אמר כלום דהא באותו יום מתפיס ואותו יום ליכא בגופיה נדרא כלל ואיכא מ"ד דנהי

דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ה"מ לענין קרבן ומלקות אבל איסורא מיהא איכא וזה אינו מחוור וכמו שכתבתי שם בס"ד: **הא בת"ח. דכיון דתני לא אמר כלום משמע שאינו צריך שאלה כלל ואפי' מדרבנן ומיירי בת"ח: והתניא. בניחותא כלומר דאף על גב דצריך שאלה לעם הארץ תני לא אמר כלום כיון דת"ח אין צריך שאלה: הכי גרסינן ואמר רבי יוחנן ואמר רב נחמן: (ר"ט)**

קצ"ח הרי עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יקל את ראשו לכך. ולאו דוקא בתולה באמו, אלא הוא הדין באחותו ובשאר העריות, ולא עוד, אלא אפילו תולה בהגך דלעיל, בצקר חזיר ובעורות לצובין ובצרייתא נמי כולהו ערבינהו, כדתניא בגמרא, הרי את עלי בצקר אחותי, כערלה וכלאי הכרם לא אמר כלום, ואוקימנא דבעם הארץ צריך שאלה לחכם, ומתניתין נמי בעם הארץ שנויה, כדאוקימנא בגמרא. ומתניתין דנקט כאימא נראה לי משום דחדא דאית בה תרתי אשמועינן, חדא דבמדיר את אשתו אפילו בתולה בדבר האסור צריך שאלה לחכם, כדי שלא יקל את ראשו לכך, מדרבנן להחמיר, ולחוש לתולה בדבר הנדור. ועוד דאפילו בשאלה שאינה אלא מדרבנן, אין פותחין לו בכבוד אמו, כדרך שאמרו בשאר נדרים לאורייתא, שאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו, כדאיתא לקמן והיינו דקתני הכא פותחין לו ממקום אחר כלומה, ולא בכבוד אמו, ומאי דלא פריש במתניתין דהיינו תולה בשאר עריות. אי נמי תולה בשאר האיסורין, פריש בצרייתא, והלכך לא תני בצרייתא כאימא, וקתני בצקר אחותו, כערלה וכלאי הכרים כנ"ל. ודוקא באומר לאשתו אשקו לה לכך, מפני שקרבו לאסור את אשתו משום ההקפדה, ואי שרית ליה הכין אתי למישרי אפילו בדבר הנדור. אי נמי קנסוהו כדי שלא יהא רגיל להדיר את אשתו תמיד, ושפעמים שידירנה בדבר הנדור ותאסר עליו, אבל במדיר את חברו שלא יאכל עמו ידיר, ואין בכך כלום, ולא חשו חכמים בדבר זה. גמרא: והתניא הנודר בתורה לא אמר כלום. הכי גרסינן: ואמר ר' יוחנן וצריך שאלה לחכם, כלומר דעם הארץ לא משמע ליה שיהא הפרש בין אומר בה, לאומר במה שכתוב בה, ואמר ר' נחמן ותלמיד חכם אין צריך, שתלמיד חכם יודע הוא ולא אתי לאיחלופי. קשיא לי שמעתין, דמהכא משמע דלרבא ולר' יוחנן ורב נחמן, האומר לאשתו דמתניתין לאו דוקא, אלא הוא הדין לאומר בכר עלי כאימא, דהא בנודר בתורה נמי אמרינן לה, ואילו במתניתין לא משמע הכין, דמדקתני סיפא האומר לאשתו פותחין לו פתח, מכלל דרישא אפילו שאלה לא בעי. וי"ל דנודר בתורה שאני, משום דעם הארץ אתי לאיחלופי, משום לדדין לאיסור דאית ביה, דהיינו במה שכתוב בה ובה

ובמה שכתוב בה, ואי נמי בה בדנקט לה בידיה. ומיהו בירושלמי (פ"ב, ה"א) פליגי
אפילו באומר ככרי עלי כאימא איכא מאן דאסר ואיכא דשרי וגם להרמב"ם ז"ל מלאתי
(הל' נדרים פ"א, הכ"ז) שפסק כן כפירושן באיסור פירות ואינו נראה לי שסוגיית הגמרא
בהיפך וכו' וכתבתי. (רש"א)

דף יד - ב

תניא הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה
שכתוב בה דבריו קיימין בתני במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה
שכתוב בה צריך למימר אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא אורייתא
אארעא הא דנקיט לה בידיה מחתא על ארעא דעתיה אגוילי נקט לה
בידיה דעתיה על האזכרות שבה ואיבעית אימא דמחתא על ארעא והא
קמ"ל דאע"ג דמחתא על ארעא כיון דאמר במה שכתוב בה מהני וזו ואין
צריך לומר זו קתני ואי בעית אימא כולה מציעתא נמי דנקיט ליה בידיה
והא קמ"ל כיון דנקיט ליה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר
במה שכתוב בה דמי: **מתני'** קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך
האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בלא יחל דברו: **גמ'** איתמר
קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אמר רב אל ישן
היום שמא ישן למחר ורב נחמן אמר ישן היום ולא חיישינן שמא ישן
למחר ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום
שישן היום

רש"י הנודר בתורה. שאוכל לך לא אמר כלום: אי מחתא ספר תורה אארעא.
ואמר במה שכתוב בה: דעתיה אגוילי. דכשנדר לא נדר אלא בגוילין שכתוב בהן
התורה לכיון שהיה רואה אותה מונחת על הארץ סבר הואיל ומונחת על הארץ
ודאי אין כתוב בה ולא נדר אלא בגוילין ולא אמר כלום אצל אי אמר בה ובמה
שכתוב בתוכה אפילו אי מחתא אארעא מוכחא מילתא דודאי שבועה גמורה עשה

ודבריו קיימין אע"ג דמחתא אארעא לכהכי אמר בה ובמה שכתוב בה: אצל אי מנקיט ליה בידיה אפילו אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין ובהכי מייירי הא דקתני במה שכתוב בה דבריו קיימין דכיון דמנקיט ליה בידיה בכבוד ורואה ויודע מה שכתובה כי אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין לשבועה גמורה חשיבא וכ"ס כי אמר בה ובמה שכתוב בה: תרוייהו מייירי בדנקיט לה בידיה ואהכי תנא בה ובמה שכתוב בה דהא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה . לידע שהיא כתובה אי אמר בה גרידא כמאן לאמר במה שכתוב בה דמי ודבריו קיימין: מתני' קונס שאני ישן שאני מהלך. האומר יחסר עלי כקרצן אם אני ישן או אני מהלך והכי גרסינן גבי נדר כל יחל וגבי שבועה אסור משום דהאי לא יחל לנדר מוקי לה בגמרא דמלרצנן הוא דשבועה היא איסור לאורייתא: גמ' קונס עיני בשניה היום אם אני אישן למחר. מה שאני ישן היום יהא עלי בקונס על מנת אם אישן למחר דאם ישן הוא למחר לוקה על מה שישן אתמול: אל ישן היום. דשמא יישן מיד למחר ולא מיקיים תנאיה ונמלא עובר בכל יחל על מה שישן אתמול: ורצ נחמן אומר יישן היום ולא חיישי' שמא יישן למחר. דלמחר מיזהיר זהיר שלא יישן כדי שלא ילקה על מה שישן אתמול: (ה"פ)

תוספות הא דמחתא אארעא. והכי דייקין סיפא דבעינן תרתי בה ובמה שכתוב בה אבל מה שכתוב בה לחוד אמרי' דעתיה אגוילין וה"ק במה שכתוב בה דהיא הקלף אבל כשאמר בה ובמה שכתוב בה ע"כ מדייתר לשונו שמע מינה דדעתיה אאזכרות שבה ורישא דנקיט ליה בידיה הילכך כשאמר במה שכתוב בה לחוד דעתיה אאזכרות אבל בה לחוד לעולם דעתו אגוילין אע"ג דנקט ליה בידיה איבעית אימא רישא מחתא אארעא והא קמ"ל דמחתא אארעא ואמר במה שכתוב בה לחודיה מהני וה"ג סיפא דנקיט ליה בידיה והא [קמ"ל] אע"ג דלא אמר אלא בה כמ"ד שכתוב בה דמי והא דקתני סיפא בה ובמה שכתוב בה ה"ק סיפא זימנין דבה לחודה מהני כמה שכתוב בה והיינו היכא דנקיט ליה בידיה: **איתמר** קונס עיני בשניה היום . ושינה הוא שם דבר בלשון הש"ס כמו שינה בלשון פסוק: **רב** נחמן אמר ישן ואין חוששין שמא ישן למחר. מפרש טעמיה בגיטין (ד' פד) . דאי בעי מבריו נפשיה בסילוא : (תוספות)

ר"ע הא דמסקינן הכא דבנודר בתורה בעם הארץ צריך שאלה ואילו במתפיס בדבר האסור דייקין ממתני' דלא צריך שאלה כלל אלא בנדרי אשתו כדאיתא לעיל בסמוך והיינו טעמא משום דבנודר בתורה איכא גווי דמתסר כדאמרינן

בסמוך וההיא פלוגתא לעם הארץ לא משמע ליה ואתי לאיחלופי מש"ה אמרינן דאפילו בההוא גוונא דשרי צריך שאלה לעם הארץ: הנודר בתורה. כלומר שנשבע בתורה דקרי ליה תנא לנשבע נודר וכדכתיבנא לעיל ומיירי שהיתה תורה מונחת לפניו ואמר בזו התורה שלא אעשה או שאעשה דבר פלוני לא אמר כלום דדעתיה אגוילין כדאמרינן בסמוך: הא דמחתא אורייתא על ארעא הא דנקיט לה בידיה. רישא דהנודר בתורה לא אמר כלום דנקיט לה בידיה ואפילו הכי לא אמר כלום דמאי בתורה דקאמר בגוילין שהיא כתובה אבל במה שכתוב בה דבריו קיימין דדעתיה אהזכרות שבה והרי הוא נשבע בשם אבל סיפא בדמחתא אורייתא על ארעא עסקינן ולפיכך אילו אמר במה שכתוב בה בלבד לא אמר כלום כיון דמחתא אארעא אמרינן דדעתיה אגוילי דהכי קאמר במה שכתוב בה התורה דהיינו הגוילין אבל כי אמר בה ובמה שכתוב בה מהני דכיון דאמר בה כבר הזכיר הגוילין וכי אמר במה שכתוב בה על כרחך דעתיה אהזכרות שבה: ואי בעית אימא דמחתא על ארעא. כלומר כולה דמחתא על ארעא ואפילו הכי כי קאמר במה שכתוב בה דבריו קיימין וסיפא דקתני בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין לא צריכא לגופה אלא לגלויי ארישא דבדמנחא על ארעא היא דסיפא ודאי כיון דאמר בה ובמה שכתוב בה אפילו מנחא אארעא מהני ומינה דמה שכתוב בה בלחוד נמי אפילו מנחתא אארעא מהני דלא סבירא לן להך אוקמתא לאוקומא ברייתא בתרי גווני: הכי גרסינן ואי בעית אימא סיפא הא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי. וה"פ דרישא דקתני הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בדמנחא על ארעא ומש"ה כי אמר בה לא מהני עד דקאמר במה שכתוב בה אבל סיפא בדנקיט לה בידיה עסקינן ומש"ה קתני דכיון דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי ואיכא נסחא אחרינא דלא מחוורא ומש"ה לא חיישינן לפרושה אבל הרב"ד ז"ל פירש דכי קתני נודר נודר ממש קאמר שאומר ככר זה עלי בתורה ולא אמר כלום לפי שאין זה מתפיס אלא בגוילין אבל אמר במה שכתוב בה כלומר ככר זה עלי במה שכתוב בה הרי זה אסור כמתפיס בדבר הנדור משום דדעתיה אהזכרות והזכרות שבה נדורים הן שע"י הכתיבה והכנה לשם קדושה הם קדושות והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימים בתורה בקדושת התורה במה שכתוב בה בקרבנות הכתובין בה ונהי דירושלמי אמר קרבנות ובגמרא דילן אמרינן הזכרות מ"מ שיטת הירושלמי מוכחת דבמתפיס בנדר עסיקינן א"נ דכי אמרינן דעתיה אהזכרות שבה על כל מה שנתפס בה קאמר דהיינו קרבנות וכלי שרת והרמב"ם ז"ל הביא דין זה בנשבע ובנודר שסובר הרב ז"ל דשמעתין בנשבע עסקינן מדאמרינן דעתיה אהזכרות שבה ובירושלמי עסקינן במתפיס בנדר ושניהם אמת: מתני' קונם שאני ישן. בכולהו גרסינן שאני בלא יו"ד ובשבועות גרסינן שאני ביו"ד דמשום דנדרים מתפיס

חפצא אנפשיה תני להו בלשון שאני כלומר מה שאני ומשום דבשבועות אסור נפשיה תני להו בלשון שאיני ביו"ד והאי דתנא בנדריים הרי זה בבל יחל דברו ובשבועות קתני אסור נפרש בגמרא בס"ד: **גמ'** כי לא זהיר בתנאיה. כיון שאינו עיקר האיסור אלא תנאי ליום ראשון אבל באיסורו כיון שהוא עיקר האיסור אע"פ שאינו אסור מצד עצמו אלא בצרופו של יום ראשון אפילו הכי מזדהר: **היכי דמי**. כלומר באיזה לשון נדר: **אילימא** כדקתני. שאני ישן מי הוי נדרא. נראה בעיני דהכי פירושו דאילו מצינן למימר דהכי קתני לא תיקשי מתניי לרב יהודה דמצינן למימר דמתניתין לאו בתנאה ואיסורא עסקינן אלא בנודר שאני ישן לחוד וקמ"ל דאע"ג דליכא הכא חפצא חייל נדרא אבל לא מצינן למימר הכי דהתניא דכי האי גוונא לא חייל: **ואלא** דאמר קונם עיני בשינה. כלומר וקא משמע לן דנהי דאי אפשר בלא שינה אפילו הכי אי ישן שלא מתוך האונס הרי זה בלא יחל ומי שבקינן ליה עד דעבר איסורא בל יחל. כלומר בכי האי גוונא מי חייל נדרא כלל כיון דאי אפשר לו לקיימו בסופו ונקט לישנא דמי שבקינן ליה משום דבעי לאתויי עלה הא דרבי יוחנן שהיא בשבועה ובשבועה שייך האי לישנא כלומר דלא שבקינן מלהלקותו עד דעבר איסור בל יחל אלא לאלתר מלקין אותו משום שבועת שוא ואף על גב דבנדר לא שייך הכי דנדר שוא לא אשכחן דאסור משום שבועה נקט האי לישנא: (ר"נ)

השב"א תניא הנודר בתורה לא אמר כלום. יש מפרשים בנשבע בתורה שלא אוכל, או שלא לעשה כך לא אמר כלום, כדמפרש ואזיל לדעתיה אגוילי, ולא אהזכרות שבה, אבל בנשבע במה שכתוב בתורה, הרי זה אסור, לדעתיה אהזכרות שבה, ומה שאמרו לדעתיה אהזכרות שבה מסייע לפירוש זה, ובתוספתא שבועות בפרק ז' (ה"ח) גרסינן האומר נשבע אני בתורה חייב ובשמים פטור. אבל הראב"ד ז"ל (הל' שבועות פי"ז ה"ד בהשגות) פירש הנודר נודר ממך, כלומר שאמר ככר זה עלי במה שכתוב בתורה לא אמר כלום, שאין זה מתפיש אלל בגוילין, אבל אמר במה שכתוב בה, כלומר ככר זה עלי במה שכתוב בה הרי זה אסור, כמתפיש בדבר הנדור, משום דלעתו על ההזכרות וההזכרות כדבר הנדור הוא, שעל ידי הכתיבה והכוונה לשם קדושה הם קדושות, וכל שכן אם אמר במה שכתובה שהיא התפסה, ואלע"ג דמתתה אארעא כן כתב הראב"ד ז"ל. ובירושלמי (פ"א, ה"ג) נמי פירשו כן שהוא מתפיש בתורה, דגרסינן התם בתורה הרי זה מותר, בכתוב בה הרי זה אסור, בתורה הרי זה מותר בקדושת התורה. ופירש הרב ז"ל דקדושת התורה, כלומר ואין זה כדבר המקודש בידי אדם, בכתוב בה הרי זה אסור בקרבנות הכתובים בה, עד כאן גירסת ירושלמי. ומכל מקום נראה שירושלמי זה שכתב הרב ז"ל, לא פירשו הכתוב בה הזכרות השם כמו שפירש הרב ז"ל, אלא בקרבנות

הכתובים בתורה, והרי זה כאומר הרי עלי כקרבן, ולפי פשוטן של דברים אינו הולך על שטת התלמוד שלנו, שאמרו דעתיה אהזכרות. ויש לפרש דהזכרות שאמרו בגמרא, לאו הזכרות של שם קאמר, אלא מה שנזכר בתורה קאמר, דהיינו כקרבנות, וכמנחה, וככלים המוקדשין, ומפני שמה שכתוב בה כולל הכל, לכן כלל כאן הכל בלשון הזכרות, ובירושלמי פרט לך אחד מן ההזכרות, והכל ענין אחד. אבל לפי מה שכתב הרב ז"ל הזכרות ממש, ואמר שעל ידי הכתיבה והכונה לשם קדושה הם קדושות, והוי כדבר הנדור קשיא לי דאם כן אפילו בנדור בתורה יהא אסור בדבר הנדור, ואפילו כשדעתו אגוילין, שהרי אפילו הגוילין קדושים מחמת כונת הכתיבה לשם קדושת כתבי הקדש, כדאיתא במסכת שבת בפרק כל כתבי הקדש (קטז, א) דאיבעיא להו התם הגליונין אם מזילין אותן מפני הדליקה אם לאו, ואע"ג דלא איפשטא התם, הכא אזלינן בהו לחומרא בספק של תורה שמטילין אותה לחומרא, ואין לומר דמהכא איפשטא דגליונין אין בהן קדושה, דאם כן ליפשטה התם מהא. ויש לומר דכיון שאמר בתורה, דעתיה אגוילין שהתורה כתובה בהם, ולא אגליונין, שאין הגליון קרי תורה אלא הגוילין, על שם שהתורה כתובה בהם, וגוילין לכולי עלמא אינן קדושים אלא מחמת הכתיבה שבהם, וכל שנמחקו פרחו קדושתם מהם, כדאיתא התם ואם כן לא הוי מתפיש בדבר הנדור. ואכתי לא ניחא לי, דמאי שנא הזכרות, אפילו שאר הכתובים נמי קדושים על ידי כוונת הכתיבה, לשם כתבי הקדש וליהוי כדבר הנדור. ויש לומר דלאו דוקא הזכרות, אלא הוא הדין לכל הכתוב בה, ודבר הקדוש בה יותר נקט, שאפילו נדר בספר תורה שנמחק, ולא נשתייר בו הזכרה, אם אמר במה שכתוב בה נראה ודאי דאסור, מדללא חלק בין שכתוב בה הזכרות ובין שאין כתוב בה, וכן דעת ר' יוסי דירושלמי דגרסינן התם (פ"א, ה"ג) א"ר יוסי (בתורה בקודשת תורה, בקדושת כתובים) [בש"טמ"ק: כתורה כקדושת תורה ככתוב בה כקדושת כתוביה]. ולפי זה לא שנא נודר בתורה, ולא שנא נודר בשאר ספרי הקדש, דדעתיה אהזכרות שבהם, ואי נמי על שאר דברי קדושה הכתובים בה, אבל לפי מה שאמרו שם בירושלמי בכתוב בה בקרבנות הכתובים בה, משמע דדוקא בנדור בתורה ממש שכתוב בה קרבן, אבל נודר בשאר ספרי הקדש, שאין כתוב בהם קרבן ודברים הנדרין ונדבין לא. אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא לה אארעא הא דנקיט לה בידיה, מחתא אארעא דעתיה אגוילי. כלומר רישא דקתני בה לא אמר כלום ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, במחתא אארעא, ואפילו הכי אי אמר אמה שכתוב בה דבריו קיימין דדעתיה אהזכרות שבה, וסיפא דקתני בה ובמה שכתוב בה בדנקיט לה בידיה.

והכי קאמר בין אמר בה בין אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין, אי נמי הכי קאמר פעמים שאפילו אמר בה הרי הוא כאילו אמר במה שכתב בה ודבריו קיימין. ויש מי שפירש בהיפך, דרישא בדנקיט לה בדיה, וסיפא בדמחתא אארעא, ורישא קמ"ל דבה אפילו נקיט לה בדיה דעתיה אגוילי לעולם, אבל אמר במה שכתוב בה ונקיט לה בדיה דעתיה אהזכרות שבה אבל מנחא אארעא אפילו במה שכתב בה לא אמר כלום, דדעתיה אגוילי דהכי קאמר במה שכתוב בה התורה דהיינו אגוילין, וכשאוחז אותה בידו ואמר במה שכתוב בה משמע, במה שכתוב במה שתפוס בידו, אבל אמר בה ובמה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא דעתיה אהזכרות שבה, דהשתא ליכא לספוקי במידי, דהא בה דהיינו אגוילין, ובמה שכתוב בה דהיינו אהזכרות קאמר. ואי בעית אימא כולה דמנחא אארעא והא קא משמע לן דאע"ג דמנחא אארעא במה שכתוב בה מהני ואי בעית אימא כולה מליעתא נמי דנקיט לה בדיה והא קמשמע לן כיון דנקיט לה בדיה אף על גב דלא אמר אלא בה כמה דאמר במה שכתוב בה דמי. כך היא גירסת הספרים שלנו, וזאת הגירסא מסכמת לפירוש האחרון שכתבנו, והכי פירוש אי בעית אימא לאו כדקאמינא דמנחא אארעא אע"ג דאמר במה שכתוב בה דעתיה אגוילי, אבל כל היכא דאמר במה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא בהזכרות הכתובים בתורה משמע, ואין צריך לומר אם אמר בה ובמה שכתוב בה תרווייהו, אבל בה לחודיה פשיטא ליה דלא אמר כלום, וזו אין צריך לומר זו קתני, אבל בה לעולם לא אמר כלום דדעתיה אגוילי. ואי בעית אימא כולה מליעתא. כלומר במה שכתוב בה, ובה ומה שכתוב בה נמי דהיינו מליעתא ומה שלמטה ממנה, ולאפוקי בה דרישא, כולהו בדנקיט לה בדיה, והלכך אשמעינן במה שכתוב בה, דאע"ג דלא אמר בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין, ובסיפא אשמעינן דאפילו בה לחוד דבריו קיימין, כאילו אמר במה שכתוב בה, דכל דנקיט לה בדיה דעתיה אהזכרות, אבל היכא דאיכא תרתי לקילותא, דלא אמר במה שכתוב בה, ומנחא אארעא לא אמר כלום, ומדלא נקט היתרא אלא בדאמר בה ובמנחא אארעא, שמע מינה דהיכא דאמר במה שכתוב בה, אע"ג דמנחא אארעא דבריו קיימין. והלכך לפום האי ליסנא קיימא לן לפום פסק הלכה, היכא דנשבע בתורה דאמר בה ומנחא אארעא לא אמר כלום, בה ובמה שכתוב בה אפילו במה שכתוב בה לחוד דבריו קיימין, לכל שאמר במה שכתוב בה דעתיה אהזכרות שבה, ונמלאת גירסא זו עולה לפסק הלכה עם הפירוש הראשון שכתבנו. קונם שאני יסן שאני מדבר. בכולהו גרסינן שאני, ולא גרסינן שאני, דשאיני אינו לשון נדר אלא לשון שבועה, דאסר נפשיה

אחפלא. וכן כתב ר"ת ז"ל דקונס שאני אוכל גרסינן, ולא שאני אוכל. וראיתי למקצת
בנותנו הרפתים ז"ל שהקשה עליו, מדתניא הרי עלי שלא אוכל כיום שמת בו אביו,
ולפיכך אמרו שכל זמן שהוא מזכיר החפץ שהוא אוסר עלמו בו, כאילו אסר החפץ
אנפשיה. ואינו נכון כלל, דכיון דבנדריים בעינן דאסר חפלא אנפשיה, מה לי אם הזכיר
החפץ, או שאסר עלמו מלעשות דבר או לדבר דבר. והנכון כמו שכתב ר"ת ז"ל, ומה
שהקשה עליו מדתניא הרי עלי שלא לאכול בשר, אינה קושיא, דלאו דוקא נקט תנא
הוא ליסנא, ולעולם באומר הרי עלי אכילת בשר קאמר, אי נמי שלא פירש כלל
אכילת בשר, אלא שאמר סתם הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו, והוא כבר נדור
מאכילת בשר ושתיית יין באותו היום, אלא דברייתא פריש ממאי קא נדר, ופירושה
בעלמא קאמר, ולא ליסנא דוקא, ובירושלמי (פ"א ה"א) נמי הכי מייתי לה, איזהו אוסר
האומר בתורה, הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו, וזהו האמת ונכון, וכבר כתבתי יותר
מזה בריש מכלתין בס"ד. (רשב"א)

כי לא מזדהיר בתנאה אבל באיסורי מזדהר תנן קונס שאני ישן שאני
מהלך שאני מדבר וכו' היכי דמי אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא
והתנן חומר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר
שאין בו ממש מה שאין כן בנדריים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא
דאמר קונס עיני בשינה ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר
איסור בל יחל והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו
וישן לאלתר אלא דאמר קונס עיני בשינה למחר אם אישן היום הא
אמרת כל באסוריה מזדהר אלא פשיטא דאמר קונס עיני בשינה היום
אם אישן למחר ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי בל יחל דברו איכא
אלא לאו בדניים אלמא איתיה דניים ותיובתא דרב יהודה כי קתני דאי
ניים רבינא אמר לעולם כדקתני ומאי בל יחל מדרבנן ומי איכא בל יחל

מדרבנן אין והתניא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא יחל דברו תנן שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסור' בהנאתו עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה לא הלכה לא א"ר אבא הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה לא הלכה אסורה בעלמא אימא סיפא אחר הפסח בבל יחל דברו ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל אלא פשיטא דאיתהני אלמא מיתהני

רפ"י כי לא מיזדהר בתנאיה. לכיון דיום ש'ל מחר הוא תנאיה ליום אתמול כגון לחמר קונס עיני בשנייה היום אם אישן למחר הוא אותו היום ולמחר תנאי לאותו היום לאתמול דאם יישן למחר הוא לקי מאותו שנייה לאתמול ואם לא יישן לא לקי משום הכי אמרינן דלא יישן היום דשמא כי אתי למחר לא מיזדהר בתנאי ונמלא עובר צבל יחל: אצל באיסורא. לחמר קונס עיני בשנייה מחר אם אישן היום לאותו יום ש'ל מחר נטוי לאיסורא ודאי מיזדהר זהיר ציה דאי לא מקיים תנאי שישן באותו היום ודאי כי אתי למחר לא הוא יישן דהא איתסר צנדר: אי לימא דקתני שאני ישן מי הוא נדר. הא שנייה דבר שאין בו ממש הוא: אלא דקאמר קונס עיני בשנייה. ועין צנדר צו ישן צו ממש: ואי דלא יהיב שיעורא. עד כמה זמן אינו ישן: מי צבקינן ליה. הא עבר ודאי באיסור לא יחל דלא מצי למיקם צנפשיה דלא יישן: והאמר ר' יוחנן וכו'. לאלתר מלקין אותו שיישן הואיל דנדר צדבר שאין יכול לעמוד צו: ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי איסור צל יחל איכא. דקתני אסור והרי לא ישן אתמול כלום: אלא צדניים. אתמול דהכי מייירי מתניתין אם יישן היום ויישן למחר אסור: אלמא אית ליה דניים. אלמא דצבקינן ליה לישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ותיוצתא דרב יהודה: אמר לך רב יהודה הכי קתני מתני' קונס שאני בשנייה היום אם אישן למחר דאסור כי ניים למחר דאי ניים מאתמול דיעצד אצל לכתחילה אין מניחין אותו לישן היום דחיישינן שמא יישן למחר: לעולם דקתני. שאיני ישן והאי דקאמר והא שנייה דבר שאין בו ממש וליכא צל יחל ודאי מדאורייתא ליכא צל יחל ומאי צל יחל איכא דקתני מתניתין דאסור מדרבנן: ומי אכא צל יחל מדרבנן. דמלקין ליה מדרבנן: אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר לפנייהם. לצטל מנהגם דעובר משום צל יחל ומן

התורה אינו צבל יחל אלח מדרבנן: קונס שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עדי החג. צפ' הנודר מן הירק כגון דקאי צאלר ואמר קונס תהא הנאתי עליך מאכל ומסקה עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג עד סוכות: אם הלכה. לבות אביה קודם הפסח אסורה להנות ממנו קודם הפסח כמו שנדר: הא אם לא הלכה. לפני הפסח אינה אסורה עד הפסח ולא חיישין שמא תלך לאחר הפסח ונמאלת למפרע נהנית באיסור וקשה לרב יהודה דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דאם איתא לרב יהודה הוה אסר לה מתני' עד הפסח אפי' אם לא הלכה עד הפסח דחיישין שמא תלך לאחר הפסח ונמאלת נהנית ממנו באיסורא: אמר ר' אבא. תריץ הכי למתניתין הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ולוקה לעוברת על כל יחל ואם לא הלכה לפני הפסח ואפילו הכי אסורה בהנאתו עד הפסח איסורא בעלמא דחיישין שמא תלך לאחר הפסח ונמאלת נהנית למפרע באיסורא: הלכה. חייבת מלקות דהא עברה: הכי מסקנא דמתני' הלכה לאחר הפסח עוברת משום כל יחל: ומקשין מינה ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא כל יחל: אלח לאו פשיטא דאיתהני. לפני הפסח וסברה לא אלך אחר הפסח והלכה לאחר הפסח: (רפ"ז)

תוספות ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקיניה עד דעבר איסורא בל יחל והא א"ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים וכו'. מכאן פר"י דנדר שאי אפשר לקיים אינו חל דהכא מדמי נדר שא"א לקיימו לשבועת שוא וההוא דנדר מכל פרי דעלמא (דף עט:) לאו דוקא כל פרי דא"כ לא הוה חייל כיון דאי אפשר לקיים: **אלא** דאמר קונס עיני היום וכו' אלמא איתא דניים. והיא גופי אשמעי דאתיא לידי אסור בל יחל מתוך שמותר לישן היום וא"ת ולוקמיה כגון דאמר קונס עיני בשינה למחר אם אישן. היום דבההיא מודה רב יהודה וי"ל דהא נמי מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך לאשמועי: **כי** קתני דאי ניים. וא"ת פשיטא דאם ניים דהוה בבל יחל ויש לומר דההיא גופא אתא לאשמועינן דאסור לישן היום כדבר יהודה וה"ק הרי זה בלא יחל דברו כלומר יש לו ליזהר שלא ישן שאם ישן יבא לידי בל יחל דברו דשמא ישן למחר דמתנאי לא מזדהר כדרי יהודה לכך אם ישן היום קרוב לודאי הוא שיבא לידי בל יחל דברו לפי שרגילות הוא שישן למחר כדפרישי דבתנאי לא מזדהר וא"ת ולוקמא כגון דיהיב שיעורא לשינתו ועכשיו לא קשיא ההיא דרבי יוחנן וי"ל דהאי נמי פשיטא: **רבינא** אמר לעולם כדקתני. שאני ישן ואע"ג דהוי דבר שאין בו ממש מ"מ אסור מדרבנן ובל יחל דקתני

אסמכתא בעלמא ומיהו גבי קונם שאני משמשך מודה רבינא דאיכא בל יחל מדאורייתא והוי מתניי לצדדין גבי שאני ישן הוי בל יחל מדרבנן וגבי קונם שאני משמשך הוי בל יחל מדאורייתא ונראה דהלכה כרבינא דאמר דאפילו דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן חדא דרבינא בתראה ועוד כ"ע סבירא להו כרבינא והא דדחיק הש"ס לשנויי דאי ניים ולא מתרץ כרבינא לא משום דלית ליה דרבינא אלא משום דמשמע ליה מתניתין דקתני בל יחל גבי שאני ישן דוקא קאמר מדאורייתא דומיא דגבי שאני משמשך דתני בהדייהו ורבינא לא חייש להכי הלכך הנודר שאני ישן שאני מדבר וכן כל דבר שאין בו ממש צריך התרת חכם: **ואחרים** נהגו בו איסור. תימה מה ענין זה לנהגו בו איסור וי"ל דהאי נמי שנדר ונתכוון לאסור עצמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה כ"נ למש"י"ח: **תנן** שאת נהנית לי עד הפסח וכו'. תימה הא משעבד לה והיכי מצי מדיר לה וי"ל באומר קונם תשמישך עלי ושאת נהנית לי לאו דוקא אי נמי שאני הכא כיון שתולה הנדר בדבר שיכולה לקיים שפיר חייל הנדר אף כי מדירה כשאמר קונם תשמישי עליך שהרי לא תלך לבית אביה ולא תיאסר: הלכה אין לא הלכה לא: (תוספות)

ר"ג **מלקין** אותו. משום שבועת שוא: **וישן** לאלתר. אם ירצה שאין שבועה חלה לאסרו כלל והכא נמי היכי חייל נדרא: **ואלא** דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום. משום דליכא לאוקומא באומר קונם עיני בשינה היום דאי הכי פשיטא אלא הי"ק יזהר שלא ישן ביום ראשון של תנאי כדי שלא יבא לידי לא יחל ומש"ה קתני הרי זה בבל יחל דברו ולא קתני אסור משום דלא מיתני ליה שהרי יום ראשון אינו אסור מצד עצמו אלא כדי שלא יבא ביום שני לידי לא יחל: **והא** אמרת כל באסוריה מזדהר. הלכך לא מצית אמרת הכי: **אלא** לאו בדניים אלמא איתיה דניים. ומתניתין הא קמ"ל הרי זה בבל יחל דברו כלומר הרי זה מותר לבא לידי ספק בל יחל שאם רצה לישן ביום ראשון לא אמרינן דלא ישן כדי שלא יהא אפשר לו לבא לידי בל יחל וקשה בעיני כי פרכינן לעיל בסמוך הא אמרת כל באסוריה מזדהר מאי קושיא נימא דהכי קאמר הרי זה בבל יחל כלומר מותר לו לישן ביום ראשון ולהכניס עצמו בספק בל יחל משום דבאסוריה מזדהר דהשתא נמי בכי האי גוונא מפרשינן לה ונ"ל דהיינו טעמא דלא מצינן למימר הכי משום דאי שריותא אשמועינן דבאסוריה מזדהר ברישא הי"ל לאשמועינן איסורא דבתנאיה לא מזדהר דהא הא דאמר רב יהודה דבתנאיה לא מזדהר חששא דרבנן בעלמא הוא ולא פשיטא נמי כולי האי דהא רב נחמן פליג עלה והיכי רהיט תנא לאשמועינן שריותא דממילא שמעינן לה וכולי עלמא מודו בה ולא אשמועינן איסורא בתנאה דצריכה רבה ומש"ה מסקינן דודאי בשריותא דתנאה עסקי' דאשמועי' תנא דאפי' בתנאה מזדהר ותיובתא דרב יהודה: **כי** קתני דאי ניים. ואדרבה מתניתין הא דרב יהודה אתא

לאשמועינן והכי קתני יזהר שלא יישן יום ראשון דאי ישן קרוב הוא לבא לידי
בל יחל דברו דבתנאיה לא מזדהר: **רבינא** אמר לעולם כדקתני. כלומר שאני ישן
ולא קאמר עיני בשינה דאע"ג דשינה אין בה ממש איכא בל יחל מדרבנן
דאשכחנא תנא דתני בדרבנן לא יחל דברו ומש"ה תנא במתניי בנדריס הרי זה
בל יחל דברו ולא תנא אסור כדקתני בשבועות משום דבשבועות אסור מדינא
ובנדריס לא מתסר אלא מדרבנן משום לתא דבל יחל: **תנן** שאת נהנית לי. כלומר
משלי אם תלכי לבית אביך וכו' הלכה אסורה אבל לא הלכה לא דמותרת להנות
קודם הפסח כל זמן שלא תלך אע"ג דשאת נהנית לי איסור ואם תלכי לבית
אביך תנאי וש"מ דאפילו בתנאיה מזדהר: **הלכה** אסורה בהנאתו ולוקה. כלומר
לוקה היא אבל הוא אינו לוקה שהרי לא עשה שום איסור אלא שהדירה ואפשר
דתנא נמי הא אשמועינן אגב ארחיה דעלה רכיבא איסורא אבל לא עליו כלל
אבל הרמב"ם ז"ל כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה
דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו וליתא דודאי הוא אינו לוקה
מדאמרינן לקמן בפרק אין בין המודר (דף לה.) גבי יש מעילה בקונמות אמר ליה
רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול
נותן הא לא אסירא עליה אלמא אין האוסר עובר כלל והמודר נמי ודאי עבר
דאף על גב דכתיב לא יחל דברו לא יחל אדבור קאמר וראיה לדבר מדאמרינן
בפרק יוצא דופן (נדה דף מו:): לפי שמצינו שהשוה הכתוב את הקטן לגדול לזדון
שבועה לאיסור ולבל יחל ומפרש התם לאיסור בל יחל קאמר וכגון שהקדישו
הוא ואכלו אחרים שהאחרים לוקין (ר"ט)

הש"א ואי דלא יהיב שיעורא מי שצקינן ליה. כלומר, לכל שאומר סתם שלח אישן
ושלח אוכל, שלח יישן ושלח יאכל לעולם קאמר, וכיון דלא יהיב שיעורא מי שצקינן
ליה. עד דעבר צאיסור כל יחל. פירוש, דמדקתני במתניי הרי זה צבל יחל, אלמא אסור
להחל, וכריך הוא ליזהר שלא ישן, עד שתאנוס אותו השניה, ואז עבר משום כל יחל.
ומי שצקינן. כלומר, מי אסור ליה כלל, והא ליכא כל יחל, דלא חייב נדרא כלל, הואיל
ואמר לעולם. ולישנא קייטא הוא. ומי איכא כל יחל, והא אמר ר' יוחנן וכו'. פירוש
בפירושין דהכא נמי לא צצקינן ליה, עד דיישן, ומלקינן ליה אז, אלמא מהשתא מלקינן
ליה, כדאמר ר' יוחנן צמי שנסצע שלא יישן ג' ימים. ואינו נכון, דצנצע דוקא הוא
דמלקינן אותו משום שבועת שוא, כיון שנסצע על דבר שאי אפשר, אבל צנדר למה
ילקה, אלמא לא הביא הא דר' יוחנן אלמא לדוגמא בעלמא, שכל שאי אפשר לקיימו לא
חייב עליה ומעכשיו הוא בטל, והכא לאו דוקא נקט האי לישנא, אלמא הכי הוי ליה
למימר ואי דלא יהיב שיעורא מי עבר אבל יחל, ואי דלא יהיב שיעורא מי שצקינן ליה,

וא"ת לוקמה בדיהיב שיעורא ואמר קונס עיני בשניה היום, וי"ל דאי הכי מאי קמ"ל פשיטא, ומשום הכי מהדר לאוקומה במילתא דאית ביה חדוש קלת. והא אמרת כל באיסוריה מזדהר. מסתברא דהכי פירושא, אי בדנאים היום ולא נאים למחר הא לא עבר אבל יחל דהא לא נאים באיסורה, ואי לא נאים בתנאי תו ליכא משום כל יחל, ואי נמי בדנאים בתנאי ובאיסורה פשיטא, ואי אשמועינן דעל (דאל) יסן בתנאי כי היכי דלא יסן באיסוריה, הא אמרת דיסן בתנאי ואין חוששין שמה יסן באיסוריה, דבאיסוריה מזדהר, אלא באומר קונס עיני בשניה היום אי איסן למחר. והיכי דמי אי בדנאים היום ולא נאים למחר הא ליכא כל יחל, ואי לא נאים היום תו ליכא כל יחל, ואי דנאים היום ומחר פשיטא, אלא ודאי בדנאים היום, והכי קאמר, כיון שיסן היום יזהר שלא יסן למחר, כדי שלא יעבור על כל יחל, והא ודאי פשיטא דקמ"ל דייסן לכתחילה. רבינא אמר לעולם כדקתני. כלומר כשאמר קונס שאני יסן, ודקא קשיא לך מי הוי נדרא דהא דבר שאין בו ממש הוא, מדרבנן הוי נדרא וקאי בכל דרבנן. ואסיקנא בתנאה מזדהר. דלית ביה חדוש כלל דאי נאים קאמר, ולהיחא אוקמתא הוא הדין דהוי מלי לאוקמה בדאמר קונס עיני בשניה היום, אלא דניחא ליה לאוקמיה באותו סגנון שהיה מעמידה המקשה. ואינו מסתברא, דהכי קאמר יזהר שלא יבא לידי הספק שלא יסן היום, דאי נאים למחר קא עבר משום כל יחל וכולהו בבי דמתניתין דשאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג, ושאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח, כולהו הוו כלל איסן היום אם איסן למחר. ומשום דההנאה הויא איסורא וההליכה הויא תנאי, ולענין פירושא דמתניתין איכא מאן דמפרש שאת נהנית לי, כגון שאסר תשמישה עליו אם תלך היא לבית אביה, ואסורה בהנאתו דקתני היינו (ינמי' מיותר לפי השיטמ"ק) משום לאו דלפני עור [בשיטמ"ק: לא תתן מכשול ולוקה דאמרינן היינו נמי] שתעבירו לכל יחל. ואינו מחוור לי כלל, חדא דאינו עובר על לפני עור אלא כעין מוסיט כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח דקיימי בתרי עיברי נהרא, דאין זה יכול לעבור עליה אלא אם יוסיטנו לו חזירו, וכדאסיקנא בריש פרק קמא דעבודה זרה. ועוד מאי שנא דלא תני אסור בהנאתה שהיא העיקר, ונקט אסורה בהנאתו שהיא טפלה לאיסורו, ועוד דהא משמע דרב נחמן דקא שרי מהבא דייק לה, ואף על גב דרבי יהודה דחי לה דרב נחמן הכין שמע מיניה, ורב נחמן ודאי משמע פרק המגרש בגיטין דלא אמר אלא בתולה בדעת עצמו ובדבר שיס ליזהר בו, אבל בתולה בדעת אחרים כי הכא שתולה בדעת אשתו אם תלך לבית אביה, ככי האי גוונא

לא אמרה רב נחמן. דתניא התם, הרי זה גיטיך על מנת שתנשא לפלוני הרי זו לא תנשא, ואם נשאת לא תלא, ואמרינן עלה מאי קאמר, ואמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו, כדי שלא יאמרו (שניהם) [כשיהו] נותנים במתנה, ואם נשאת לא תלא משום גזרה לא מפקינן לה. ואקשי עלה רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא, הא בעיא קיומי תנאה, וכי תימא דמיגרשא למחר ומקיימה לתנאה, (ולהך דפליג) [בשיטמ"ק: אטו בדידה קיימא לאיגרושי אי נמי על מה דפליגת] עליה דרב יהודה קא מדמית ליה, דאתמר קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר כו', הכי השתא התם בדידה קיימא, דאי בעי מצריז נפשיה בסילותא ולא נייס. ואם איתא דרב נחמן אפילו בתולה דעתא אשתו קאמר למלתיה, מאי קא מקשה ליה רבא, דהא רב נחמן מהא מתניתין קא יליף, דאפילו בתולה דעתא אחרים דלאו בדידה קאים תנאה לקיומי לא חיישינן. אלא מחוורתא דמתניתין באוסר עליה נכסיו, דהשתא איסורא ותנאה בדידה, ולוקה משום שעברה ונהנית ממה שאסר עליה אחר הפסח, ובל יחל דברו דקאמר היינו שהיא כריכה להזהר מהגאחו משום כל יחל דברו. כלומר מחמת איסורו שאסר עליה, והרמב"ם ז"ל [הפלאה הלכות נדרים פרק י' הלכה י"ב] פירש שהוא לוקה כשמהנה אותה משום לא יחל דברו, ונראה שהזקיקו לומר כך, מדקתני הרי זה בכל יחל ולא קתני הרי זו בכל תחל. ועוד שהוא ז"ל כן ביאר במקום אחר, שהאוסר דבר על חברו אין הגאסר לוקה אם עבר ונהנה, מפני שלא אמר הוא כלום, נראה מדבריו שהוא סבור דלא יחל דברו דוקא דברו ממש, אבל דבר חברו אינו במלקות, ואינו נראה לי כלל, חדא דהאוסר דבר על חברו כשהוא נותן לו אינו עובר בכל יחל, שהרי הוא לא אסר על עצמו שלא יהנה משל חברו, אלא שחברו אסרו בהגאחו. ובהדיא אמרינן בריש פרק אין בין המודר [לקמן לב, א] אמר ליה רב אחא ברביה דרב איקא לרב אשי, ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל, כלומר למאן דאמר יש מעילה בקונמות למעול, נותן הא לא אסירא עליה, אלמא אין האוסר נאסר בנתינת ככרו שאסר על חברו, והלכך אינו לוקה, ואסיקנא התם דמקבל מעל לכסיויא, ובודאי לא יחל דברו, לאו שלא יחל בעל הדבר דוקא, ועוד דקונמות כהקדשות נינהו, והקדיש זה ואכלו אחרים לוקין, ובהדיא תניא בפרק יורא דופן, לפי שמינו שהקדש הכתוב לקטן כגדול, לזדון שבועה לאיסור ולכלל יחל, ואוקימנא לאיסור כל יחל, וכגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים, שאחרים לוקין על הקדשו משום כל יחל, אלמא לא יחל דברו לאו דוקא, אלא לא יחל לדבר חברו קאמר

כך נראה לי. (רש"א)

ותיובתא דרב יהודה כי קתני דאי איתהני הרי זה בבל יחל דברו תנן שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח הלכה אסורה לא הלכה לא אמר רבא הוא הדין דאפילו לא הלכה אסורה הלכה אסורה ולוקה לא הלכה אסורה בעלמא מיתיבי ככר זו עלי היום אם אלך למקום פלוני למחר אכל הרי זה בבל ילך מי קתני אוכל אכל קתני דכי אכל הרי זה בבל ילך הלך הרי זה בבל יחל דברו מהלך לא וקשיא לרב יהודה אמר לך רב יהודה ה"ה דליתני מהלך איידי דקתני רישא אכל דלא מיתני ליה אוכל תני סיפא הלך: האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בבל יחל דברו: והא משתעבד לה מדאורייתא דכתיב [\[שמות כא-ג\]](#) שארה כסותה ועונתה לא יגרע באומר הנאת תשמישך עלי והא לא קא ניחא ליה בתשמיש דאמר רב כהנא תשמישי עליך כופין אותה ומשמשו דשעבודי משעבדת ליה הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו: [מתני'](#) שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר:

כ"ז ותיובתא דרב יהודה. דאמר אל יישן היום שמה יישן למחר דהא חזינן הכא דשקנין לה ליהנות לפני הפסח דבתנאה כמי מזדהר: . אמר לך רב יהודה לעולם אימא לך אל יישן היום שמה יישן למחר וכי קתני מתניתין הלכה אחר הפסח וכו' דיאי איתהני. אם עצרה ונהנית לפני הפסח ועצרה והלכה לאחר הפסח עוצרת משום כל יחל: קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך מכאן עד הפסח הלכה וכו'. אבל אם לא הלכה לפני הפסח אינה אסורה ליהנות מאד עד הפסח דלא חיישינן לשמה תלך עדיין לפני הפסח ותיובתא דרב יהודה דאמר אל יישן כו': א"ר אבא. הכי קאמר הלכה וכו' לא הלכה איסורא בעלמא דחיישינן שמה

תלך עדיין לפני הפסח: כבר זה. קונם עלי היום אם אלך למקום פלוני למחר אם אכלו היום והלך למחר עובר על אכילתו מקום כל יחל קתני אכל היום ולא קתני לא יאכל היום אלמא דצבקינן ליה למיכל לאלתר ולא חיישינן שמא ילך למחר: מי קתני אוכל'. לכתחילה ולא ילך למחר אכל קתני דיעבד אבל לכתחילה אסור . לאכול ודאי היום דחיישינן שמא ילך למחר: והא קתני סיפא הלך הרי הוא צבל יחל אבל מהלך לא קתני. דמשמע ללא צבקינן ליה למיכל אתמוול אלא קתני הלך דיעבד ש"מ דאתמוול צבקינן ליה למיכל ולהכי כיון דאכל אתמוול אם הלך היום הרי הוא צבל יחל: ותיובתא דרב יהודיה. דאמר אל יישן כו': אמר לך רב יהודה הוא הדיין דליתני מהלך. דמשמע דאינו אוכל ומהלך למחר דודאי לא צבקינן ליה למיכל אתמוול אלא איידי דתנא רישא אכל דלא . מאי למיתני אוכל לרב יהודה דלא מאי למיכל לכתחילה: תנא סיפא. נמי הלך: שאני משמשך הרי זה צבל יחל. אם משמש עמה: והיכי מאי למימר שאינו משמשה והא משתעבד לה. לתשמיש: באומר הנאת תשמישך עלי. כלומר הנאה דאתי לי מתשמישך קונם עלי: והא לא ניחא ליה בתשמישה. ויכול לאסור הנאתה עליו והוי נדר: דיאמר רב כהנא. אשה האומרת קונם הנאת תשמישי עליך כופה ומשמתו דלאו כל כמינה לאסור נפשה עליו דהיא משועבדת לו להנאתו: אבל אמרה קונם הנאת תשמישך עלי. שאוסרת הכאה שיש לה מתשמישו על עצמה אסור לשמשה ולריך להפר לה: לפי שאין מאכילין לו לאדם דיצר האסור לו. והנאת תשמישו אסורה עליה ה"נ כי אמר הנאת תשמישך עלי ודאי הוי נדר ואסור לשמשה מפני שנהנה ממנה: מתני' שבועה שאיני יושן שאיני מדבר וכו'. דשבועה חלה על דבר שאין בו ממש: קרבן לא אוכל לך. דהיינו כמו אימרא לא אוכל לך דמותר: הא קרבן שאוכל לך. נמי מותר ללא נדר אלא בחיי קרבן: לא קרבן לא אוכל לך. משמע בצביל איסור לא אוכל לך שאם אוכל לך ליהוי אסור עלי כקרבן ומותר לטעמא דר"מ דלית ליה מכלל לאו וכו' דאי רבי יהודה בין אמר קרבן שאוכל לך בין אמר הא קרבן שאוכל בתרוייהו מתיר רבי יהודה אפילו אמר קרבן שאוכל לך כדאמרינן בפירקין דלעיל קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור מני רבי מאיר היא דלא שני . ליה בין אימרא לכאימרא דלרבי יהודה קרבן שאוכל לך מותר: (רש"י)

תוספות **כי** קתני דאי איתהני. וא"ת פשיטא ויש לומר דהיא גופא אתא לאשמועינן שיש לו ליהרר שלא תהנה ממנו קודם הפסח שאם תהנה תבא לידי בל יחל מתוך שלא תזהר ותלך אחר הפסח דבתנאי לא מזדהרא: **ומותרת** לילך אחר הפסח. כלומר אם לא הלכה לפני הפסח מותרת לילך אחר הפסח וליכא למיחש למידי ואין זה חידוש אלא איידי דתנא אחר הפסח משום לא יחל דברו כדפרישית תנא נמי בהך סיפא דינא מותרת לילך אחר הפסח: **הלכה** אין לא הלכה לא. תיובתא דרב יהודה וא"ת לפי דברי המקשן הוה דיוק דרישא וסיפא לאפוקי מדרב יהודה תרתי למה לי וכן קשה לפי שינויא דמוקי לה (אותה) כדרב יהודה כדפירשתי וי"ל דמפרש לכולהו גווני: **אכל** הרי זו בבל ילך. אלמא איתא דאכל וקשה לרב יהודה [ומשני] מי קתני אוכל אכל קתני דמשמע דוקא דיעבד ואדרבה היא גופא אתא לאשמועי' דאסור לאכול לכתחילה דחיישינן שמא ילך כדרב יהודה: **הלך** הרי הוא בבל יחל הלך אין מהלך לא. וא"ת אמאי אינו מדקדק דומיא דלעיל מדקתני הלך הרי הוא בבל יחל אלמא איתיה דאכיל ואע"ג דמצי לשנויי כדלעיל כי קתני דאי אכיל הוה ליה לאקשווי ולתרץ כדלעיל וי"ל דהכא פשיטא ליה שיש לו לתרץ דאי אכיל מדקתני ברישא אכל הרי הוא בבל ילך ועלה קאי סיפא הלך הרי הוא בבל יחל כלומר אם הלך אחר האכילה שהזכיר ברישא הרי הוא בבל יחל אבל בהנך. דלעיל שלא הזכיר ההנאה שנהנה ברישא וקתני סיפא אחר הפסח בבל יחל להכי ס"ד מדקתני סתמא לא אתא לאשמועינן דאי איתהני אלא שמותרת ליהנות דלא חיישינן שמא תלך ודחי מ"מ כי קתני דאי איתהני כדפרישית ועתה נפרש ממה מדקדק הספר הלך אין לא הלך לא כלומר מדלא קתני מהלך דמשמע דלכתחלה ש"מ דמותר לאכול הככר שאסר עליו ולהכי ניחא דלא קתני מהלך דמשמע לכתחלה דוודאי לא נתיר לילך אחר שאכל אי ס"ד דאסור לאכול הככר שחכמים אסרו לו ואי ודאי לא יאכלנו אי"כ אפילו לכתחלה נתיר לו לילך כיון שלא אכל ואם כן ליתני מהלך למחר אלא ש"מ דמותר לאכול לכתחלה והאי דקתני אכל דמשמע דיעבד לאו דוקא: **מתני'** לא קרבן לא אוכל לך מותר. פי' וקמ"ל דלא אמר מכלל לאו אתה שומע הן:

(תוספות)

ר"ג על הקדשו משום בל יחל אלמא מודר לוקה אע"ג דלא אמר מידי הלכך הכא כי אמרינן ולוקה אאשה קאי: **כי** קתני דאיתהני הרי זה בבל יחל דברו. כלומר והיא גופה קמשמע לן שתיזהר מלהנות קודם הפסח כדי שאם תלך לאחור הפסח לא תבא לידי בל יחל: **מותרת** לילך לאחור הפסח. ולא חיישינן שמא לא תזכור שעברה על תנאה קודם הפסח ואי מתירין לה לילך אתיא לאיתהנויי סד"א תתסר בהליכה מדרבנן כדי שתזכור שאסורה להנות קמ"ל: **אכל** הרי הוא בבל ילך. הא דס"ד דהאי אכל אוכל הוא משום דתנא כולהו איסורי קתני אכל הרי הוא בבל ילך הלך הרי הוא בבל יחל דברו ואם איתא דלכתחלה לא מצי אכיל האי איסורא נמי ה"ל למתני ומפרקינן מי קתני אוכל אכל קתני כלומר וכיון

דאכל קתני דמשמע דיעבד הא אשמועינן דלכתחלה לא מצי אכיל ומקשינן תו אימא סיפא הלך הרי הוא בבל יחל דברו מהלך לא קתני כלומר אם איתא לרב יהודה ה"ל למתני מהלך אינו בבל יחל דברו ומילתא באפי נפשה הויא. ולא קאי ארישא אלא הכי ה"ל למיתני מהלך ואינו בלא יחל דמסתמא הכי הוא דהא ביום א' לא שרי ליה למיכל. והיכי פסק ואמר הלך הרי הוא בבל יחל כיון שאין לו לאכול ביום א' ופרקי' אמר לך ר"י ה"ה דליתני מהלך ואידי דתני רישא אכל דלא מיתניי אוכל תנא סיפא נמי הלך כלומר אין ה"י דאי בעי למתפס מילתא באפי נפשיה הוה תני מהלך אלא משום דלעיל מיניה תנא אכל ולא מצי למיתני אוכל מש"ה לא תנא מהלך ואינו בבל יחל דאי הוה תני הכי הוה משמע דאע"ג דאכל ביום ראשון מהלך ביום שני וליכא בל יחל והוה מפרשינן לה לכולה ברייתא הכי דזמנין אכל הרי הוא בבל ילך כלומר כשאכל במזיד דהיינו שזכר שאיסור ההליכה תלוי באכילתו וזמנין דאע"ג דאכל בראשון מהלך בשני וכגון שאכל יום ראשון בשוגג כלומר שלא היה זכור בשעה שאכל שאיסור ההליכה תלוי באכילתו ובכי האי גוונא מהלך ביום שני כדמוכח שמעתא דבכורות בפי שבועות שתיים בתרא (דף כח.). ומשום דתנא לאו בהאי דינא עסיק תנא סיפא הלך זה נראה לי וזו היא הגרסא הנכונה ופירושה ואיכא נסחא אחרינא ומשום דלא דייקא לא חיישנא למכתבה ולפרושה וכי תימא כיון דהלך דסיפא ארישא קאי למה לי למתני ה"ז בבל יחל פשיטא וי"ל סד"א כיון דבעידנא דאכיל לא עבר כי הלך נמי לא ליחול עליה בל יחל למפרע קא משמע לן: ולענין הלכה קי"ל כרב יהודה מדאמרינן לעיל ומודה רבי יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר ומדשקלינן וטרינן אליביה ש"מ הלכתא כותיה: והא מן התורה משעבד לה. ואם תאמר ומאי קשיא ליה והא אמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נט:;) דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיע מידי שעבוד י"ל דכי היכי דאמרינן התם דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל ה"י אלמוה רבנן לשעבודה דאשה ומפרקינן באומר הנאת תשמישך עלי כלומר דאי דאסר גופיה עילוה ה"י דלא מצי עביד דמדאורייתא משעבד לה והוי כאוסר נכסי חברו על חברו אבל הכא באומר הנאת תשמישך עלי עסקינן שהוא אוסר על עצמו תשמישה ולאסור על עצמו הרשות בידו וכדרב כהנא דאמר שהאשה יכולה לאסור הנאת תשמיש בעלה עליה וכיון דנדרא משכח רווחא חייל וממילא פקע שיעבודא וא"ת והא האי נדרא דרבנן הוא דהנאת תשמיש לית בה ממשא וליכא למימר דבאומר קונם גופך עלי מתשמיש עסקי' דהא דומיא דשאני ישן שאני מדבר קתני לה ואוקמא רבינא בבל יחל מדרבנן וכיון דמדרבנן בעלמא הוא היכי חייל נדרא דיליה דליתיה אלא מדרבנן בעלמא לאפקועי מצות עונה ומצות פריה ורביה י"ל כיון דנדרא מיהא חייל ממילא פקעי להו הנך מצות דחכמים מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וא"ת וכי אמר הנאת תשמישך אמאי מתסר והא מצות לאו ליהנות ניתנו יש לומר דכי אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו ה"מ לומר שאין קיום המצות חשוב

הנאה אבל מ"מ אי מתהני גופיה בהדי דמקיים מצוה הנאה מקרי ומשום הכי אמרינן בפי' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) הנודר הנאה מן המעיין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמה מתני' קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לקרבן לא אוכל לך מותר. משום דכי אמר קרבן לא אוכל לך (ר"ט)

רצ"ח מהלך לא כו'. ואף על גב דקתני הלך הרי הוא צבל יחל, ועל כרחך לא מיתני ליה מהלך, (דכי הוא צבל יחל) [בשיטמ"ק: הרי הוא צבל יחל דאי איכא משום צל יחל] היכי קתני שמהלך לכתחלה אלא הכי קדייק הלך הרי הוא צבל יחל, הלך אין אצל מהלך לכתחלה וליכא צל יחל לא. הכי גרסינן: אמר רב נחמן הוא הדין דליתני הלך. ורב נחמן אליבא דרב יהודה קא מתרץ, והכי קאמר הלך אין מהלך לא, ואם איתא דאכל דוקא, אם כן ליתני מהלך לאשמועינן דאינו יכול לאכול לכתחלה. כלומר דכיון דאמרינן, דהאומר כבר זה עלי היום אם אלך למחר, וקתני תניתין דמהלך למחר לכתחלה, הא ודאי קא משמע לן דלא הותר לו לאכול (ממש) [בשיטמ"ק: אמס], ומשום כך מותר לו לילך היום לכתחלה, דאמר רב נחמן לתרובה אליבא דרב יהודה, הוא הדין דהוה ליה למיתני מהלך כו'. והא מדאורייתא משועבד לה. כלומר, וכיון שכן אינוט יכול לאסור עליה תשמישו, לפי שאין אדם אוסר ירות חברו על חברו. ואם תאמר והא קיימא לן דהקדש מפקיע מידי שעבוד, וקונמות כקדושת הגוף דמי, יא לומר דשאני אשה דאלמיה רבנן לשעבודה על בעל, כדאלמיה לשעבודה דבעל לגבי אשה, והכין נמי משמע בריש פרק המדיר. באומר הגאון תשמישך עלי וכו'. מסתברא דלאו דוקא אומר, אלא נעשה כאומר הגאון תשמישך עלי, דהא לא קשיא לן אלא משום דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה, וכיון דאי אמר הגאון תשמישך עלי מצי אסר עליה תשמישה, אף אנו נאמר דאיני משמשך דקאמר, היינו לאסור תשמישה עליו, ולאו לאסור תשמישו עליה, דשאני משמשך משמע הכין ומשמע הכין, וקיימא לן דסתם נדרים להחמיר, כדאיתא במתניתין ופרוסי הוא דקא מפרש הכא, דשאני משמשך לא לאסור תשמישו עלה קאמר, כלומר קונם יהא לך מה שאני משמשך, אלא קונם יהא לי מה שאני משמשך קאמר. וקשיא לי שאני משמשך, אי נמי הגאון תשמישך עלי, מאי אסור דהנאה בעלמא דבר שאינו ממש הוא, ואין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש, ואפשר היה לי לתרץ, דלמאן דאמר לעיל דלישנא דמתניתין לאו דוקא, אלא באומר קונם עיני בסינה ורגלי להלכות, הכי נמי לאו דוקא, אלא באומר קונם גופך לתשמישך, ואי נמי למאן דאמר לישנא דמתניתין דוקא, ומשום צל יחל דרבנן, הכי נמי משום צל יחל דרבנן. אלא שאין

אני רואה כן דעת המפרשים ז"ל, שהם פירשו בהנחת תשמישך עלי אסור דבר תורה, ואפילו לרבינא דאוקי מתניתן בכל יחל דרבנן, והא דאקשינן לעיל [טו, א] מהא דתניא חומר בשבועות מצנדרים, לאו שאני משמשך קשיא ליה, אלא שארא. ומיהו משום דהו דבר שלא בא לעולם לא קשיא לי, דכיון דאדם אוסר פירות חברו עליו אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם דלא אמר אלא שאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו, כדאיתא לקמן בפרק השותפין [מו, א] ובפרק ואלו נדרים [פה, ב] שהוא מפרש בגמרא שאני עושה לפיד, ובפרק אף על פי [נז, א] בכתובות, אבל על עצמו אסור אף על פי שלא בא לעולם כדאיתא התם בהדיא. ואפשר נמי מדאורייתא אסירי עליה, בין באוסר פירות חברו עליו שהגוף הנאסר הוא בעולם, בין באוסר עליו גדולי שנה קודם שבאו לעולם שהאיל ויש להם ממש לכשיבאו לעולם, חייל איסור עלייהו לגבי דידיה. והיינו דלא הוה קשיא לן גבי שאני יאן, אלא משום דשינה אין לה ממש, הא משום דעדיין אינה בעולם ולא הוה קשיא לו כלל, ואף על גב דהוה סלקא דעתך דהשתא מדאורייתא קאמר. אלא דאיכא למימר דחדא דאית בה תרתי קאמר, דשינה אית בה תרתי שאין לה ממש, ואינה בעולם. ומיהו אפשר למידק ממתניתין דהגודר מן הגולדים [לקמן ל, ב] ואי מדרבנן קאמר מאי קא קשיא ליה הכא מי איכא כל יחל דרבנן, ואינטריך לאתויי מצרייתא, לייתי מתניתין דנולדים. ואפשר לדחות נמי בהא דלא הוה קשיא ליה אלא ליסנא דכל יחל, דמתניתין דנולדים אפשר דאיסורא מדרבנן היא, אבל מכל מקום ליכא למימר דרבנן משום כל יחל, ומשום הכי מיייתי צרייתא דקתני בה בהדיא אסור, משום שנאמר לא יחל דברו, ומכל מקום אסור סתם לא משמע מדרבנן אלא מדאורייתא. אבל דבר שאין בו ממש קשיא לי לדעת המפרשים שפירשו בהנחת תשמישך עלי אסור דאורייתא, ובודאי כן נראה לכאורה כדברי בסמוך, דאמר רבה לא קשיא הא דאמר ישיבת סוכה עלי, הא דאמר שלא אשב בסוכה, וההיא ודאי מדאורייתא קאמר, דכי אמרינן שהגדרים חלין על דבר מצוה מדאורייתא קאמרינן, ואסור לישב בסוכה, אם כן אכתי איכא למידק, דבר תורה האיך חל הגדר על הישיבה שהיא דבר שאין בו ממש. ומיהו אפשר היה לי לומר בההיא ליסנא, דישיבת סוכה עלי לאו דוקא, אלא באומר קונם סוכה עלי לישיבתה, אי נמי קונם סוכה שאני יושב, דומיא דקונם ביתך שאני נכנס, כלומר ביתך יהא כקונם עלי לענין הגאח כניסתי שם, וסוכה תהא עלי כקונם לישיבתי בסוכה, והכי נמי באומר הגאח גופך לתשמישך עלי. וכליטנא דאתמר בפרק בתרא דמכילתין בירושלמי דגרסינן התם [כאן פרק י"א הלכה א'] ניחא אם ארחץ וכו'

א"ר מנח בשאמרה קונס הנאתי עליך אם ארחץ, ויפר לה א"ר יוסי בר' בון בשלא אמרה אלא קונס הניית גופו עליך לכשארחץ, ויכוף, לא כן א"ר חנניא הנאתי עליך כופה ומשמשתו כו', אלמא הניית תשמישי עליך דאתמר בגמרא היינו הניית גופי עליך. ועוד יש לומר לדברי המפרשים, דכיון שהוא מזכיר את החפץ שאוסר הנאת תשמישו עליו, אע"פ שאינו מזכיר בפיו ובלשונו האיסור אלא על הנאתו הרי הוא כאלו אסר את החפץ להנאתו. וכן ראיתי למקל"ט רבני דרפת ז"ל בתוס' גבי ישיבת סוכה. אלא דקשיא לי לדבריהם, א"כ מאי קא קשיא לן בשלהי פרקין דלעיל גבי האומר לחברו קונס פי מדבר עמד, ורמינהו חומר בשבועות מזבדריהם שאין הגדרים חלים על דבר שאין בו ממש, דאילו לפי דברי התוספות כיון שהזכיר פה, אע"פ שלא אסר אלא מה שפיו מדבר, הרי זה כאילו אסר את הפה לדבורו. ואולי נאמר לפי דבריהם דהיינו עיקר מה שתירץ רב יהודה באומר פי לדבורי, כלומר כיון שהזכיר את פי ורגלי הרי זה כאילו אמר פי לדבורי. אלא דאכתי קשיא לי דתנן לקמן בפרק בתרא קונס מה שאני עושה לפיך א"כ להפר, רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרסנה תהא אסורה לחזור לו. ופסק שמואל הלכתא כרבי יוחנן בן נורי, ואקשינן עליה אלמא סבירא ליה לשמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, והתנן המותר רבי טרפון אומר הקדש, ורבי יוחנן הסנדלר אומר חולין, ואמר שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר אלמא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ופרקינן יקדשו ידי לעושיהם ידיים איתנהו בעולם. אלמא דוקא באומר בפירוש יקדשו ידי לעושיהן חייל לקונס הא סתמא לא, ואף על פי שהזכיר החפץ שאוסר הנאתו או פירותיו כגון התם שהרי אמרה קונס מה שאני עושה, ואי נמי שמקדיש מעשה ידי אשתו שמזכיר הידים, ואפילו הכי לא הוי כאוסר החפץ פירותיו ולהנאתו, וכריך לי עיון. ואמר רב כהנא תשמישי עליך כופים אותה ומשמשתו פעבדי משעבדת ליה. והוא הדין לאומר לאשתו הנאת תשמישי עליך כופים אותה ומשמשה, דקיעבדי משעבד לה, והרי זה כאוסר עליה מה שהיא שלה. ומסתברא דלאו משום מצוה בלבד קאמר, אלא משום דנשתעבדו זה לזה לכך שעל ידי כך עמדו ונשארו. והיינו נמי דכי אמרינן באומר הנאת תשמישך עלי, לא אקשינן עליה וכי מצוה ליהנות ניתנו, כדאקשי רבא גבי הנאת סוכה עלי [לקמן טז, ב] משום דהתם אין אדם משועבד לסוכה אלא מחמת קיום המצוה בלבד, ומצוה לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא מלבד מה שהוא מצוה לעונה יש עליו פעבד. ועוד תדע לך שהרי האשה אינה מצוה בעונה, ואפילו הכי באוסרה הנאתה על בעלה

לא חייל נדרה כלל, ואין צריך להפר מהאי טעמא דשעבודי משעבדת ליה. והלכך נראה לי דלא צייד לאקשווי הכא מדתנן נדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות, אף על פי שהקשו כן בתוספות, דהכא שאני לפי שהוא משועבד לה מלכד המצוה, ואין אדם אוסר על חברו מה שהוא שלו. ואלא מיהו התם נמי דוקא, בשאוסר על נפשו ישיבת הסוכה, ונטילת הלולב הוא דחייל נדרה, לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו, ודכותה נמי הכא באומר הגארת תשמיש עליך, וכדאמרינן בסמוך [טז, ב] הא לאמר ישיבת סוכה עלי, הא לאמר שלא אשב בסוכה. אלא הא עדים אחד כל, מההוא לנדרים ושבעות דבדבר מצוה, דאילו התם בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים חיילי על דבר המצוה, בין נדר בין שבעה. כלומר בין באוסר חפלא אנפשיה, בין באוסר נפשיה אחפלא, ואילו הכא בדאסר נפשיה אחפלא, כלומר באומר הגארת תשמישי על כל הנשים שבעולם, וכן האשה שאמרה הגארת תשמישי על כל היהודים לא חייל נדרה על מי שנסתעבדו לו. כלומר באיש כופין אותו ומשמש את אשתו, ובאשה כופין את אשתו ומשמשו, לפי שאין אדם אוסר פירות חברו על חברו, וכיון דמסתעבדי אהדדי, אין אחד מהם יכול לאסור על חברו מה שהוא משועבד לו. והא דתנן [לקמן פא, ב] נטולה אני מן היהודים יפר חלקו, דאלמא חייל נדר בכלל הכל באיסור, התם כשאומרת נטולה אני מהם שתהא הגארת תשמישה בקונם עלי, וסתמא נמי כאומרת כך דמי, אבל במפרקת נטולה אני מן היהודים, שתהא הגארת תשמישי עליהם אין צריך להפר, ובריך פרק בתרא דמכילתין תניא [לקמן פא, ב] שלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה, ואמרינן עלה היכי דמי, אילימא דאמרה לו הגארת תשמישי עליך למה ליה הפרה, ופרקינן אלא באומרת הגארת תשמישך עלי וכדכב כהנא כו'. ומיהו אכתי קשיא לי, אפילו לאוקמתיה דאוקימנא באומר הגארת תשמישך עלי, דהא מצוה הוא במלות עונה ומלות לאו ליהנות ניתנו, ומאי שנא ממודר הגאה מסופר דתוקע בו תקיעה של מצוה. יש לומר דמצוה זו אינה אלא מחמתה ולא מחמתו, ומשום דאשתעבד לה, וכיון דאמר הגארת תשמישך עלי, ומחמת נדרו פקע שעבודו מינה, אין כאן מצוה המחייבתו. ועדיין קשיא לי, מכל מקום הא איכא מצות פריה ורביה דרמיא עליה, ויש לומר דאינו מחוייב להקים זרע מזו דהא אפשר לו באשה אחריתי. אלא שעדיין קשיא לי לפי תירוץ זה, דאם כן באומר תשמיש כל הנשים עלי וזרע אין לו לא חייל נדרה עליה, דמצוה הוא ומלות לא ליהנות ניתנו ואפשר דהגארת תשמישך לאו דוקא, אלא באומר גופך לתשמישך עלי, וכמו שכתבתי למעלה

זוה נראה לי יותר. (רש"א)

גמ' מני מתניתין ר' מאיר היא דאי רבי יהודה לא שני ליה קרבן ולא שני ליה הקרבן אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא הא דאמר לקרבן הא דאמר לא לקרבן דלא הוי קרבן קאמר: **מתני'** שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור: **גמ'** מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהו שבועות שתיים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מדקאמר שלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מכלל דשאוכל לך דאכילנא משמע אמר אביי שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו שבועה שאוכל דאכילנא משמע אבל אמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר רב אשי אמר שאוכל דשבועה שאי אוכל קאמר א"כ פשיטא מאי למימרא מהו דתימא מיקם לישנא היא דאיתקיל ליה קמ"ל אביי לא אמר טעם כרב אשי דלא קתני שאי אוכל ורב אשי נאדי מן טעם דאביי קסבר שלא אוכל נמי משמע שתי לשונות היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ואמר נמי שבועה בין שאוכל בין שלא אוכל הדין אכילנא משמע דאמר ואיכא לתרוצה נמי לישנא שבועה שלא אוכל שבועה דלא אכילנא קאמר אלא תנא פסקה שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל לא אוכל משמע: **מתני'** זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות כיצד אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות:

רש"י גמ' מתניתין. דהכא לא קתני דלהוי מותר אלא הקרבן שאוכל ולא קרבן שאוכל והכא רבי מאיר היא ולא רבי יהודה: אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והא תגן. באידך פירקין לקרבן לא אוכל לך וכו': הא דאמר לקרבן. אסור

ומתניתין דקתני מותר דאמר לא לקרבן דמשמע לא להוי קרבן מה שלא אוכל לך
דאם אוכל ליהוי קרבן דהיינו מכלל לאו הן ולית ליה לרבי מאיר מכלל לאו הן:
מתני' שבועה לא אוכל לך כו' הא שבועה שאוכל אסור. כדמפרק בגמרא דהאי
שאוכל לא אוכל משמע כלומר שבועה תהא חלה עלי אם אוכל והאי שבועה
ליכא למימר דחיי שבועה קאמר דשבועה לית בה ממש כמו בקרבן אלא שבועה
ממש קאמר: לא שבועה לא אוכל לך אסור. אפי' לרבי מאיר דהכי גמרינן במסכת
שבועות (דף לו.) דשבועה אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן: גמ' שאוכל
שתי לשונות משמע היו מסרבין. מפאירים שיאכל ואמר אכילנא אכילנא ומתוך
כך אמר שבועה שאוכל משמע דאכילנא קאמר: (כשלא היו מסרבין בו אלא מעצמו
אמר שבועה שאוכל): רב אשי אומר הא דקתני הא שבועה שאוכל שתי אוכל קתני
וליהי אסור דלא אכילנא הוא: פשיטא. דודאי אי קאמר שתי אוכל ודאי לא
אכילנא הוא ואסור: מהו דתימא. האי דקאמר שתי אוכל מיקם לישנא כלומר
תקון הלשון הוא דזדעתו היה לומר שאוכל ונתקל ואמר שתי אוכל ונימא לעולם
להוי כמאן דאמר שאוכל קא משמע לן דלא דודאי אסור: אביי לא אמר כטעמא
דרב אשי דלא קתני. במתני' שתי אוכל: ורב אשי הוה נאדי: נדוד וסור מטעמיה
דאביי דכי היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה
בין אם אמר שבועה שאוכל בין אם אמר שבועה שלא אוכל משמע דקאמר אכילנא
אם אמר שבועה שאוכל משמע קא (ר אכילנא דהכי קאמר בתמיה לא אכילנא
לא אכילנא שבועה שאוכל דודאי ואם אמר שבועה סלא אוכל הדין משמע נמי
דאכילנא דמשמע לא אכילנא שבועה אי לא אכילנא והיינו חדא לישנא: והא איכא
נמי לתרוצי: בניחותא דמשמע לישנא אחרינא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא
אכילנא משמע דהאי דאמר לא אכילנא בניחותא קאמר אם כן לא להוי אסור אי
נמי כי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אלא ודאי ליתא לטעמא דאביי אלא ודאי
תנא במסכת שבועות דשאוכל דאכילנא משמע ולא ענין אחר ושללא אוכל משמע
דלא אכילנא ולא דבר אחר הלכך מתרץ מתניתין שתי אוכל דכשאוכל ודאי לאו
משמע אלא אי אמר דאכילנא: מתני' זה חומר בשבועות מבנדריים. הא דאמרן
שבועה שלא אוכל כו' דשבועות אסור ובנדריים מותר: (רפ"י)

תוספות לא שבועה לא אוכל לך אסור. מטעם מכלל לאו וכו' וא"ת מאי שנא מקרבן ויש לומר דמשום דשבועה חמורה טפי מנדריים משו"ה אזלינן לחומרא עוד יש לומר דטעמא דשבועה היינו משום דגזרינן שמא יאמר שבועה לא אוכל וידלג לא ובהא ודאי פשיטא אבל גבי נדר אפי' ידלג לא ויאמר קרבן לא אוכל ליכא איסור: זה חומר בשבועות מבנדריים. ומפרש לא קרבן לא אוכל לך וכו' פריך בגמרא דחומר מכלל דנדר הוא מדקאמר חומר בשבועו' מנדריים משמע הכי דהחומרא דנדריים אינה שוה לשבועה אבל מ"מ נדר קל הוי והא מותר קתני ומשני אסיפא דאיך קתני שבועה שאיני ישן דודאי בנדריים ליכא איסורא כ"א מדרבנן כדאמר רבינא וגבי שבועה איכא איסורא דאורייתא וא"ת לשנויא אחרינא דאוקימנא לעיל כגון דאמר קונם עיני בשינה היום וכו' דלשם ודאי איכא איסורא דאורייתא (וכי) היכא מיתרצנא לישנא דתני דחומר וכו' דליכא למימר דקאי אסיפא פי' כמו שמתרץ הספר דהתם איכא איסורא דאורייתא בנדריים כמו בשבועות כמו שפי' וי"ל דקאי אדיוקי' דמתני' ונדקדק הכי טעמא משום דאמר קונם עיני דהוי דבר שיש בו ממש אבל קונם שלא ישן ליכא איסורא דאורייתא כי אם מדרבנן כדפרשינן לעיל דכולהו אמוראי מודו דאיכא איסורא דרבנן ולא פליגי אלא בלישנא דבל יחל ועל זה אומר זה חומר בשבועות מבנדריים דבשבועות כה"ג איכא איסורא דאורייתא: (תוספות)

ר"ע אי אמרינן דבחי קרבן משתבע שרי דקרבן לאו בר אשתבועי הוא ואי אמרינן דקרבן יהא מה שלא אוכל משלך קאמר נמי שרי דלא שוי איסור קרבן אלא מה שלא יאכל הא קרבן שאוכל לך נמי שרי דחי קרבן קאמר דעבוד איניש דמשתבע ביה ולא מידי קאמר ונראה בעיני דהא קרבן גרסינן וכדכתיבנא ודכוותה בשבועה הא שבועה דתנא דמותר בקרבן קתני דשבועה אסור וליכא למימר דהקרבן גרסי' דהתנא בפרקין דלעיל דהקרבן אסור לרבי מאיר והיכי תנן הכא דשרי דהא מתני' (נמי) כר"מ אוקימנא לה בגמרא אלא ודאי כדאמרן לקרבן לא אוכל לך נמי שרי דכיון דבלמ"ד פתוחה קאמר לא קרבן משמע וליכא למימר דמכלל לאו משמע הא מה שיאכל יהא קרבן דהא מתני' כר"מ אוקימנא לה ור"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: **מתני'** שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור. משום דשבועה לא אוכל לך משמע בשבועה לא אוכל לך והא שבועה שאוכל לך הכי משמע דליכא לפרושי לישנא דחי שבועה קאמר כדאמרין חי קרבן דלא משתעי אינשי הכי ולשבועה לא אוכל נמי אפילו בלמ"ד פתוחה אסור דאע"ג דלמ"ד פתוחה לא משמע ומתני' רבי מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו הכי בשבועה אסור ונראה בעיני דהיינו טעמא משום דהא מסקינן בסוף פרק שבועת העדות (שבועות לו.). דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ה"מ בממונא אי נמי באיסורא דאית בי' ממונא אבל באיסורא גרידא אית ליה ונדריים איסורא דאית ביה ממונא

נינהו משום דלא משכחת בהו בלא חפצא דהא אינן חלין על דבר שאין בו ממש אבל שבועות אינן אלא איסורא גרידא שהוא חל בגופו וכיון דאיסורא גרידא נינהו אפילו רבי מאיר מודה דאמרינן בהו מכלל לאו אתה שומע הן : גמ' (לעיל) מני מתניי רבי מאיר היא. דלא שני ליה קרבן ולא שני ליה כקרבן דלא בעי כ"ף הדמיון דאי רבי יהודה מאי איריא קרבן לא אוכל לך דשרי אפילו קרבן שאוכל לך נמי שרי : הא דאמר לקרבן הא דאמר לקרבן. כלומר בלמ"ד שבאית משמע לקרבן יהא אבל לקרבן בלמ"ד פתוחה משמע לא קרבן : (ר"ט)

השז"א השבועה שאוכל לך אסור. פירוש דהשבועה שאוכל לך משמע שבועה שאוכל לך, ואסור דקתני באומר שאי אוכל לך כדלחוקמה רב אשי בסמוך. ואף על גב דהקרבן שאוכל לך מותר, ומפרשין דבחיי קרבן קאמר, התם הוא לפי שדרכן של צריות ליטבע בחיי פלוני, אבל אין דרך העולם ליטבע בחיי שבועה. והלכך לגבי הקרבן נאמר דבחיי קרבן קאמר, ולפיכך מותר, אבל בהשבועה לאו בחיי שבועה קאמר, אלא שבועה שאי אוכל לך קאמר. ואסקה רב אשי דבין מסרבין בו, בין אין מסרבין בו, בין שאמר אכילנא אכילנא, ובין שאמר לא אכילנא לא אכילנא, ואחר כך אמר שבועה דאכילנא לא אכילנא, ואחר כך אמר שבועה דאכילנא אכילנא משמע לגבי שבועה, ואי אמר שלא אוכל לעולם דלא אכילנא משמע, שאם לא כן נתערבב הלשון, ואינו יודע בין לא אכילנא לאכילנא. ואף על גב דלגבי קונמות שאוכל לך אסור, לאו למימרא שיהא אוכל כאומר שלא אוכל, אלא מה שאוכל לך יהא כקרבן קאמר, דנדרים איסור חפצא הוא, והלכך אוכל מה שאוכל היא, ושלא אוכל מה שלא אוכל הוא, אבל שבועות דאיסור נפשיה הוא, שאוכל ושלא אוכל אוכל דאכילנא ולא אכילנא הוא. (השז"א)

ב

-

טז

דף

גמ' חומר מכלל דנדר הוא והא מותר קתני אסיפא דאידיך בבא קתני שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור זה חומר בשבועות מבנדרים : חומר בנדרים מבשבועות כיצד כו' : רב כהנא מתני אמר רב

גידל אמר רב ורב טביומי מתני אמר רב גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצות ת"ל [\[במדבר ל-ג\]](#) לא יחל דברו דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב [\[במדבר ל-ג\]](#) איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב [\[במדבר ל-ג\]](#) או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה ושאין נשבעין לעבור על המצות מהכא נפקא ליה מהתם נפקא ליה דתניא יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יכול יהא חייב

רפ"י גמ' מדקאמר חומר בשבועות מבנדריים. כלומר לזה חומר טפי בשבועות מחומרם בנדריים מכלל נדר מיהא הוי כי אמר קרבן לא אוכל לך וכו' דאיסור נדר איכא מדרבנן אלא ללא לקי מדאורייתא ולא מיחייב קרבן שבועה כי היכי דמחייב בשבועות: והא מותר קתני. בנדריים דאפילו קום איסור ליכא: אסיפא. הא דקתני חומר בשבועות מבנדריים דמשמע נדר חשיב לא קאי ארישא דקתני קרבן לא אוכל לך אלא אסיפא דאיך צבא (לעיל יד:) דקתני קונם שאיני יאן שאיני מדבר הרי זה בלא יחל דברו ואומר רבינא עלה לעיל (טו.) לעולם דקתני שאני יאן ומאי כל יחל כל יחל דרבנן דהיינו איסור דרבנן אבל שבועה שאיני יאן שאיני מדבר מדאורייתא אסור וזה חומר בשבועות מבנדריים ששבועה חלה על דבר שאין בו ממש וחייב קרבן מה שאין כן בנדריים: אבל מיחל הוא לחפצי שמים. שאם נדר לעבור על אחת מן המצות אין שבועה חלה עליו ומיחל לאותם שבועה דמושבע ועומד הוא לקיימה ואין שבועה חלה עליו ויכול לחלל דברו: מאי שנא נדר. דאמר כי נדר על המצוה חל עליו הנדר וכי עבר ועשה המצוה קם ליה בלא יחל: דכתיב כי ידור נדר לה'. דאפילו בחפצי שמים דלה' לא יחל דברו: שבועה גמי. תחול עליה אם. נשבע לעבור על המצוה: והכתיב נמי או השבע שבועה לה' לא יחל דברו. דלה' סמוך אלו השבע דמשמע נמי לה' השבע שבועה לא יחל דברו: אמר רביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה. כלומר הא דקתני מתניתין שנודרין על המצוה כגון דאמר הנאת סוכה עלי דהשתא קאסר חפצא עליה דהכי מצי למידר אפי' לכתחילה כדאמרינן. לעיל

אע"ג דמשועבד לאשתו בתשמיש חל עליו הנדר כי אמר הנאת תשמישך עלי שאינו אוסר עצמו עליה אלא לדידה אוסר עליו וקסבר אציי דככל לשון שבועה לא מצינו דתיחול עליה דאי אמר שבועה הנאת סוכה עלי דהנאתה אוסר עליו דהא ודאי לא הויא שבועה אלא נדר דכיון דקאמר עלי היינו נדר דכל היכא דקאמר עלי אמרינן היינו נדר וחייב באחריותו ונדר הוא כי אמר הכי אפילו לכתחלה מצי כדר וקאסר חפלא עליה אצל שבועה לא מצי לאוקמי אלא כגון דאמר שבועה שלא אהנה וכהאי גוונא לא חייל עליה ללא מצי למיסר נפשיה עליה דמארה כי קאמר שלא אהנה דאוסר עצמו במארה שהוא משועבד לו וכה"ג מיירי חומר בנדריים מצבועות דבנדריים אומר קונם הנאת סוכה עלי ובשבועה שלא אהנה: וכי מצות ליהנות ניתנו. דקאמר הנאת סוכה עלי הא לא ליהנות ניתנו ולא מצי למיסר נפשיה בהנאתה דהא לא חשיבה הנאה מארה ללא ניתנו בשביל הנאה: אלא אמר רבא וכו' ישיבת סוכה עלי. כדאמרן דבישיבת סוכה עלי קאסר חפלא עליה: ובשבועה שלא אשב. קאסר נפשיה מן חפלא והא לא מצי למיעבד דמשועבד הוא למארה ולהכי לא חיילא עליה שבועה: יכול יהא חייב. קרבן שבועה: (רש"י)

תוספות הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה. פי היכא דאמר ישיבת סוכה עלי קונם מיחל חייל משום דסוכה אינה משועבדת לו אבל היכא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה וגופו משועבד לסוכה לא חיילא וא"ת אדמפליג בנדריים לשבועות ליפלוג וליתני בשבועות דבשבועות נמי זימנין דחיילי היכא דאמי ישיבת סוכה עלי שבועה וי"ל דאה"נ אלא אורחא דמילתא קתני דסתם נדריים החפץ נאסר עליו וסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא וה"ק זה חומר בנדריים מה ששייך בנדריים דהיינו דקאסר חפצא עליה ממה ששייך בשבועות והיינו דקאסר נפשיה אחפצא ועי"ל ודאי בשבועות לא חייל בשום צד אפילו היכא דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה וטעם גדול יש בדבר דבשבועות כיון דסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא ולא קאסר חפצא אנפשיה א"כ אפילו כשאמר ישיבת סוכה עלי שבועה אפ"ה מתרצינן שבועתיה וחזרה על נפשיה והוי כאילו אמר שבועה שלא אשב בסוכה והאי דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה לא משום דקאסר חפצא עליה דבודאי בשבועות לא שייך בה אלא יד שבועה הוי ולעולם קאסר נפשיה מחפצא ובנדריים לאידך גיסא: (תוספות)

ר"נ מכלל דשאוכל דאכילנא משמע. דהא נקט לאו והן: היו מסרבים בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דאכילנא משמע וכו'. לפום האי לישנא משמע דכי היכי דצריך הוכחה לומר דשאוכל דלא אכילנא משמע הי"נ צריך הוכחה דשאוכל אכילנא משמע ובריש פרק שבועות שתיים בתרא באוקמתיה דאביי גופיה לא משמע הכי אלא דסתמא בלא שום הוכחה שאוכל דאכילנא משמע וכבר כתבתי שם שזו מן הסוגיות המתחלפות וכתבתי שם גם כן דסוגיא דהתם עדיפא טפי: **מיעקם** לישניה הוא. כלומר שהאריך באלף ונראה כאומר שאי אוכל ותיסק אדעתין הכי לפי שאין דרך בני אדם לומר שאי אוכל אלא שלא אוכל: **ואמר** שבועה שלא אוכל דאכילנא משמע. לאו למימרא שיהא מושבע שיאכל אלא לומר שאינו מושבע שלא יאכל דהכי אמר ליה וכי נשבעתי שלא אוכל עמך והלא כבר אמרתי לך דאכילנא: **ולענין** הלכה כבר כתבתי בפי' שבועות שתיים בתרא שהרמב"ם ז"ל פסק כאביי וכסוגיא דהתם והארכתני שם בטעמו של דבר בס"ד אבל הרמב"ן ז"ל פסק כרב אשי דלעולם שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל שלא אוכל משמע: **פיסקא** זה חומר בנדרים מבשבועות וכו': **גמ'** מכלל דנדר הוא. דמדקתני דשבועה חמורה מנדר משמע דנדר נמי איכא איסורא אלא דלא חמיר כשבועה: **והא** מותר קתני. דתנן לא אוכל לך מותר: **על** סיפא דאידיך קתני לה שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור. ובהא שייך למימר חומר בשבועות מבנדרים דנדרא מיהא הוי מדרבנן וכרבינא דאוקמא לעיל בבל יחל מדרבנן אלא דשבועה חמורה מנדר דאסור מדאורייתא ונקיט לה הש"ס להאי פרוקא אליבא דרבינא משום דקושטא דמילתא כוותיה היא דבל יחל דמתני' דרבנן קאמר והאי דלא דייקנן נמי גבי חומר בנדרים מבשבועות מכלל דשבועה מיהא איתא משום דאין הכי נמי דאיתא ולקי בה משום שבועת שוא אלא שאינה חלה לבטל את המצוה: **אבל** מיחל הוא לחפצי שמים. אם יש בשבועתו בטול חפצי שמים מיחל שבועתו: **לה'** לא יחל דברו. אפילו יש בנדרו בטול מצות השם לא יחל: **שבועה** נמי הא כתיב או השבע וכו'. דלה' קאי נמי אהשבע שבועה: **הא** דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מסוכה. כלומר סברא הוא דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר משום דנדר בדין הוא שיחול על דבר מצוה לפי שהוא אוסר על עצמו הנאת סוכה שלשון נדר כך הוא ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל לשון שבועה היינו שלא אשב בסוכה ולא כל הימנו להפקיע עצמו ממצות סוכה שהוא מצווה בה: **אמר** רבא וכי מצות ליהנות נתנו. רבא לאו אטעמיה דאביי מקשה דודאי שפיר קאמר אלא אלישניה דאי אמר הנאת סוכה עלי יושב בה ישיבה של מצוה דמצות לאו ליהנות נתנו: **אלא** אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה. וא"ת וכי אמר ישיבת סוכה עלי מאי הוי הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהכא במאי עסקינן כגון דאמר קונם סוכה לישיבתה עלי ורבא לא חש לתרוצי אלא לשון הנאה דאמר אביי אבל אין הי"נ דבאומר סוכה

לישיבתה עסקינן אבל בתוספות אמרו שאפילו אמר קונם ישיבת סוכה עלי מהני דלא מקרי דבר שאין בו ממש אלא בשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ולפי זה מאי דאמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נח:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פה:) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמוקמינן באומר יקדשו ידי לעושיהן לאו דוקא באומר אלא נעשה כאומר קאמר כיון שהזכיר את הידים וא"ת ואפילו כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצוה והא כיון דמצות לאו ליהנות נתנו הרי אינו נהנה מן הסוכה כלל תירצו בתוספות דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אע"פ שאין לו בו הנאה חל ולפי זה אמר קונם זריקת צרור לים עליו אסור אע"פ שאין לו בזריקתו הנאה אסור לזורקו מיהו דוקא במפרש ישיבת סוכה או זריקת צרור אבל באומר קונם סוכה עלי קונם צרור זה עלי יושב ישיבה של מצוה וזורק אותו צרור שנאסר בו לים אם רצה דמסתמא לא אסר על עצמו אלא הנאה בלבד דהא מקדיש בהמתו אסרה עליו ועל כל העולם ואפ"ה אינה אסורה בנגיעה הכא נמי איסור סתם אכילה והנאה משמע אבל כל שפירש לאסור על עצמו אפילו נגיעה חייל: (ר"ט)

הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשכ בסוכה. כלומר נדרים היינו לחסר חפלא אנפשיה, ואמר ישיבת סוכה עלי והלכך אסור, לפי שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו, אבל שבועה לחסר נפשיה אחפלא, דהיינו שבועה שלא אשכ בסוכה משום הכי לא חייל דהא משועבד הוא לכך מהר סיני. ולפיכך נדרש לפניו [בשיטמ"ק: להסם] לנדר ולא [בשיטמ"ק: לאחריו] לשבועה. ובפירושים לא פירש כן, אלא בנדרים עצמן חלק רבא, בין אמר קונם ישיבת סוכה עלי, ובין אמר קונם שלא אשכ בסוכה. ואין נכון כלל, חדא דמאי שנא דבר מצוה, אפילו בדבר הרשות נמי, כל שאמר קונם שלא אוכל ככר זה לא אמר כלום, ועוד דהכא לא אתא רבא לפלוגי בין נדר לנדר, אלא למימר טעמא מה בין נדר לשבועה. הא דאמר ישיבת סוכה עלי. ואם תאמר ליתיה עשה דסוכה ולידחי לא תעשה ללא יחל דברו, ויש לומר דנדרים עשה ולא תעשה הם עשה ככל היולא מפיו יעשה, לא תעשה לא יחל דברו. ואם תאמר עוד ומי עדיף קונם ישיבת סוכה והנחת תפילין עלי, מהמקדיש הסוכה עצמה או התפילין עצמן, דקיימא לן בשופר של עולה אם תקע ילא, משום דמצות לא ליהנות ניתנו. תיראו בתוספות, דהתם הוא משום שלא נאסר מחמת ההקדש אלא הנאה שבו, ומצות לאו ליהנות ניתנו, אבל הכא שהוא אוסר על עצמו נטילת הלולב, והנחת התפילין, וישיבת הסוכה בפירוש, לפיכך אסור. ואם תאמר אף על פי שהוא אוסר נטילת הלולב, והנחת התפילין, מפני

מה אסור, והלח הנדרים הוא איסור חפלא אנפסיה, והכי נמי מאי חפלא איכא, כיון
לדיכא הנאה זנטילתן. ותיראו בתוספות, דכל היכא שמזכיר האיסור על החפץ חל
איסור כל יחל על החפץ, לא שנה לעשות ממנו דבר הנאה ולא שנה לעשות ממנו דבר
שאינו של הנאה. ולפי דבריהם, אפילו באומר זריקת לרור לים עלי הרי זה אסור,
ואע"פ שאין הנאה בזריקת הלרור לים כלל, וזה על דרך מה שכתב למעלה משמע
בפסקת שאני משמשך, וכבר הקשיתי על זה מקונם שאני עושה לפיך, ולריך עיון. (רשב"א)

א

-

יז

דף

תלמוד לומר **[ויקרא ה-ד]** להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה
רשות יצא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שאין הרשות בידו חד קרא
למיפטריה מקרבן שבועה וחד למיפטריה מן לאו דשבועה: **מתני'** יש נדר
בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני
נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל שבועה
שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא
דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דמיגו דקא מיתוסף יומא יתירא
חיילא נזירות על נזירות אבל אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין
חלה נזירות על נזירות ושמואל אמר אפילו אמר הריני נזיר היום הריני
נזיר היום חלה נזירות עליה ולרב הונא אדתנא אין שבועה בתוך שבועה
ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר
למחר יש נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר היום

רש"י תלמוד לומר להרע או להיטיב מה הטבה רשות. דאי בעי אכיל ואי בעי
לא אכיל חייב בקרבן על השבועה אף הרעה דמחייב עלה קרבן הרעה דרשות
ולא נשבע לבטל את המצוה דהיא שבועה דהרעה לאו הרשות בידו: חד קרא. קא
אתי למיפטריה מקרבן שבועה דהאי קרא דלהרע או להיטיב בקרבן מיירי ואידך
לא יחל דברו דכלאו מיירי אתי למיפטריה מן לאו דשבועה: מתני' יש גדר בתוך

נדר. לנדר חל אחר נדר: כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל. וחזר ואמר כו' הייב על כל פעם ופעם נזירות אחת: אין שבועה בתוך שבועה. ואם אמר שבועה שלא אוכל כו': אינו חייב אלא על אכילה אחת. קרבן שבועה אחת: גמ' לא שנו. דיך נדר בתוך נדר: אלא דאמר כו'. דמיגו לאיתוסף יומא יתירא בנזירות ראשונה דכי אמר הריני נזיר היום קבל עליו נזירות שלשים וכי הדך ואמר הריני נזיר למחר משמע הריני נזיר שלשים יום ואחד ואין נזירות ליום אחד הלכך חל נזירות על נזירות והוי נזיר שלשים אחרים: אכל. אם אמר וכו': ולרב הונא. דקאמר דכי אמר הריני נזיר היום לא חיילי עליה שתי נזירות אם כן ליפלוג בדילדה בנדרים וניתני נמי יך נדר בתוך נדר: (רפ"ו)

תוספות **חד** למפטריה מקרבן שבועה וחד למפטריי מלאו דשבועה. מלא יחל כלומר אם מיחל דברו ומקיים המצוה אבל מ"מ אינו פטור משבועה דנשבע לבטל המצוה אלא לוקה עליו משום שוא כדתנן פ"ג דשבועות (דף כט.). יש נדר בתוך נדר. כדמפרש ואזיל בתר הכי דאמר הריני נזיר הריני נזיר וא"ת פתח בנדר דמשמע קונם וסיים בנזירות וי"ל דנזירות נמי איקרי נדר דכתיב (במדבר ו) לנדור נדר נזיר אבל מ"מ אמאי שבק סתם נדר ופתח בזה וי"ל משום דבנדרים לא משכחת נדר בתוך נדר דאי אמר ככר זה עלי קונם ככר זה עלי קונם לא חייל דאין איסור חל על האיסור ואף בנזירות דקאמר דנזירות חל על נזירות לאו לחיובי תרתי בחד לי יום אלא לענין שיעשה שתי נזירות זו אחר זו דבשלמא התם בנזירות שייך למימר כשאמר ב"פ הריני נזיר היום הריני נזיר היום שיכול להוסיף בדבור שני לי יום משמע לי יום חדשים כפעם ראשונה שאמר הריני נזיר היום שרוצה לומר לי יום דהויא השתא כאילו [אמר] לי יום ב' פעמים ואפילו את"ל דאפילו אם אמר הריני נזיר לי יום והדר אמר הריני נזיר אלו לי יום דהוי לשמואל כמו כהיום היום מכ"מ י"ל דשאני נזירות הואיל ואית ליה קיצותא לי יום יש לנו לומר שבא להוסיף שלשים יום חדשים ולכך שייך שפיר למימר דחייל נזירות על נזירות מעשה זו אחר זו כדפרישית אבל גבי נדר דקונם דלית ליה אלא לפי מה שמפרש האדם נמי אפי' כי אמר ככר זה עלי קונם היום אינו אסור אלא אותו היום וכי הדר אמר זימנא אחריתי קונם ככר זה היום אין לנו לתלות דאתא לאסור ולאוסופי למחר כיון דמהיום משמע הלכך לא שייך למימר נדר חל על נדר ולהוסיף נדר אחר כמו בנזירות כדפרישית ולאותו יום גופיה נמי אין לנו שיחול נדר על נדר ולחיובי תרתי קאמר דאין איסור חל על איסור ואפילו בנזירות אין איסור חל על איסור: הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר. ה"ה דהוי מצי למתני הריני נזיר בלא שום תנאי אלא אורחא דמילתא קאמר שכן דרך

לומר מחמת שום דבר כיוצא בזה שמסרבין בו לאכול והוא אינו רוצה ונודר אם יאכל ועי"ל דאגב דבעי לאדכורי אכילה גבי שבועה נקטי נמי גבי נזירות וכן פרי"י: ולפלוג. וליתני בדידה: (תוספות)

ר"נ חז קרא למפטריה מקרבן. היינו קרא דלהרע או להיטיב דכתיב גבי קרבן שבועת בטוי: **וחז** קרא למפטריה מלאו דשבועה. היינו קרא דלא יחל דברו: **מתני'** יש נדר בתוך נדר וכו' אמר הריני נזיר אם אוכל וכו'. מפרש בגמ' דאם אוכל לאו דוקא דה"ה נמי אם אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב על כל אחת ואחת אלא אידי דתנא גבי שבועה שלא אוכל תנא נמי גבי נזיר אם אוכל וחייב על כל אחת ואחת דאמרינן לומר דחייב לנהוג נזירות על כל קבלה וקבלה וכי אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב שתי נזירות ומונה שלשים יום ומביא קרבן וחוזר ומונה שלשים יום ומביא קרבן ונפקא לן בגמרא מנזיר להזיר וקרי ליה להאי גוונא נדר בתוך נדר לפי שהנזירות שניה היא חלה בתוך זמן הראשונה אלא שאי אפשר לו שימנה אותה עד שימנה את הראשונה דאם איתא דלא חיילא בשעת נדרו היאך תחול לאחר מכן והרי אינו נודר באותו זמן וכיון דלא חיילא השתא לא חיילא נמי בתר זימנא אלא ודאי מהשתא הוא דחיילא ומשי"ה קתני יש נדר בתוך נדר: **שבועה** שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת. כלומר בשבועות לא משכחת תרי חיובי לא ללקות שתיים באכילה אחת דמכיון שאמר שבועה שלא אוכל כבר זה הוה ליה מושבע ועומד ותו לא חיילא עליה שבועה שניה ולא למנות שתיים גם כן דלא משכחת לה מה שאין כן בנזירות דנהי דאינו לוקה שתיים על אכילה אחת מ"מ משכחת בה תרי חיובי בשכפל נדרו ב' פעמים דהיינו למנות שתיים מה שאין כן בשבועות: **גמ'** כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר וכי אכיל טובא ומתרין ביה מחייב על כל אכילה ואכילה. אידי דקתני שבועה שלא אוכל תנא נמי הריני נזיר אם אוכל ולעולם גבי נזיר לא צריך למימר אם אוכל. זו הגרסא כתובה במקצת נוסחאות והכי פירושא כיון דאמר הריני נזיר וכו' חדא דאית בה תרתי קשיא ליה חדא למה ליה למתלייה לנזירות באכילה דהא מכיון דאמר הריני נזיר הריני נזיר הוה ליה נזיר וחייב למנות שתיים וקשיא ליה תו דאיתלי לנזירות באכילה בהריני נזיר אם אוכל חדא זימנא סגי דהא קי"ל בפ' שבועות שתיים בתרא (שבועות כז:) דמי שנשבע שלא אוכל כבר זה על כל זית וזית שבו נשבע הלכך מי שתלה נזירותו באם אוכל על כל זית וזית שבו תלה נזירותו וכי אכיל טובא כלומר זיתים הרבה ומתרין ביה בין כל זית וזית לומר שאם יאכלנו יתחייב עליו נזירות אחת חייב על כל אכילה ואכילה ונראה בעיני דלהכי בעינן דליתרו ביה בין כל זית וזית משום דלא עדיפי אכילות הללו להתחייב עליהם נזירות כשתלאו בהן מלהתחייב עליהן קרבן ומלקות כשנשבע שלא יאכל כבר זו וכשם שלהתחייב קרבן ומלקות בעינן חלוק בין כל זית וזית אי למלקות בהתראה אי לקרבן בשתי העלמות הי"נ כשתלה נזירות

בהם בעינן שיהו התראות מחלקות דודאי נהי דאמרינן דמי שנשבע שלא יאכל ככר זו על כל זית וזית נשבע אפי' הכי אם לא התרו בו אלא התראה אחת אינו לוקה אלא אחת דבכל איסורין שבתורה על כל זית וזית שבהן הוא חייב ואפי'ה אינו לוקה שתיים אלא בהתראות חלוקות ולקרבן נמי אינו חייב אלא אחת אלא בשתי העלמות הי' כי תלה נזירות באכילת ככר צריך שיהו התראות מחלקות בין כל זית וזית שבו דאי לא לא מקריא אלא אכילה אחת ולא מחייב עלה אלא חד נזירות כנ"ל וראיתי למפרשים אחרים בזה מה שלא נראה בעיני. ומתראה איידי דקתני שבועה שלא אוכל וכו' דאין הי' דבהריני נזיר הריני נזיר סגי ליה ואי נמי תלה נזירותו באם אוכל בחד הריני נזיר אם אוכל סגי ליה אלא דאידי דאיצטריך למתלי לשבועה באכילה למכפל בה נמי שלא אוכל שלא אוכל דאי לא פשיטא שאינו חייב אלא אחת תלה ליה נמי לנזירות באכילה וכפליה : דמגו דמתוסף יומא יתירא. כלומר דכשאמר הריני נזיר למחר יש במשמעות דבריו שימנה מיום מחרת ואילך ל' יום נמצא שנתחייב מחמת נדר שני יום אי מוסף על נזירות ראשונה וכיון דקיי"ל במסכת נזיר דהאומר הריני נזיר יום זה בלבד מונה שלשים אף זה כיון שנתחייב מחמת נדרו שני למנות יום אחד מוסף על נזירות ראשונה על כרחו מונה ל' ושמואל אמר אפי' הריני נזיר היום הריני נזיר היום נזירות חלה על נזירות דמשמע ליה דמנזיר להזיר נפקא לן דבכי האי גוונא מונה שתי נזירות : לרב הונא אדתני אין שבועה בתוך שבועה ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר. וא"ת ולשמואל נמי מי ניחא הא לדידיה נמי הוה ליה לפלוג ולמיתני אין נדר בתוך נדר ומשכחת לה באומר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה שאינו חייב אלא אחת דהא במתני' לא תנן יש נדר בתוך נדר אלא למנות שתיים כדפרי' וכיון שכן לשמואל גופיה מצי לפלוגי בנדר גופיה וי"ל דכי מקשי לרב הונא ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר לא מקשי לומר אדמפליג בין נדר לשבועה לפלוג בנדר גופיה כדרך כל לפלוג וליתני בדידיה שבש"ס דאי הכי מקשינן לשמואל נמי תקשי כדפרישית אלא כי האי גוונא לא מקשינן דלא קשיא כלל דתנא אחומר בנדרים מבשבועות קאי ומש"ה בעי למתני חומרא דאיכא בנדר מבשבועות לענין נדר בתוך נדר הלכך לא שייך (ר"ט)

הש"א [מתני':] יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת. פירוש ואכל אותו ככר שתלה נזירותו באכילתו, חייב למנות נזירות על כל אחד ואחד מן הפעמים שאמר הריני נזיר, דבאותה אכילה לצד חלו עליו שתי קבלות נזירות, אף על פי שתלו קבלותיו על אכילת ככר זה, אף על פי שאין שתי שבועות חלות על ככר אחד. ובכדי נקט אם אוכל, שהוא הדין לאומר הריני נזיר הריני נזיר, או הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כדאיתא בגמרא. אבל באומר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים, אינו חייב על

אכילתו אלא אחת כמו בשבועה, שאף בנדב כיון שאמר הריני נזיר נאסר בענבים, וכשחזר ואמר הריני נזיר אין איסור שני יוסף על הענבים שכבר נאסרו עליו, ואין איסור חל על איסור. ולא אמרו הנדרים חלים על דבר מאוה כדבר הרשות, אלא באוסר עצמו במה שנלכטה לעשותו, כגון קונס ישיבת סוכה, והנחת תפילין עלי, אבל באומר קונס בשר חזיר עלי אינו חל, לפי שאין איסור חל על איסור. והיינו נמי דכי אקשינן בגמרא לרב הונא ממתניתין דהכא, ואמרין יס נדר בתוך נדר היכי דמי, אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכותה גבי שבועה, כו' ולא פרקינן יס נדר בתוך נדר, שאם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ואכל ענבים חייב שתיים, ודכותה גבי שבועה אינו חייב אלא אחת. ומיהו הא לאו ראייה כל כך, דאפשר דמשום דמתניתין לא איירי הכי אלא בחיוב מנין נזירות ומנין נזירות לא משכחת ליה לרב הונא אלא בדכותה גבי שבועה חייב שתיים, לפום כך פריך ליה ממתניתין, ומיהו ודאי על כרחך הכין הוא, דאינו חייב על אכילה אחת אלא אחת. ותדע לך באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום לשמואל, מונה נזירות אחר נזירות, וכן באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר לרב הונא, ומנין אחד אינו פוטר לא למר ולא למר. וכיון שאין שניהם חלין בבת אחת אלא בזה אחר זה, כי אוכל ענבים האידך ילקה שתיים, ועדיין אינו מונה נזירות השנית, והרי הוא לגבי נזירות שניה באומר הריני נזיר אחר שישלים נזירות זו ראשונה. וזו נראה לי מוכרע ממקומו, והוא הדין דכי פליג ותני במתניתין יס נדר בתוך נדר, ואין שבועה חלה על שבועה, הוא הדין דהוה מצי למיפלג ולמיתני בדיתה, יס נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר, שאם אמר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים אינו חייב אלא אחת. וכן מלאתי כתוב בתוספות, אלא דקשיא לי, דאם איתא דמצי פליג בכי הא בדיתה, מאי קא מהקשה ליה שמואל לרב הונא ממתניתין, הא דתני אין שבועה חלה על שבועה, ליתני יס נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר, הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, יס נדר בתוך נדר, הריני נזיר היום הריני נזיר היום, אין נדר בתוך נדר. ומאי קושיא ולשמואל מי ניחא, דלכולי עלמא הוי מצי למיתני בדיתה אין נדר בתוך נדר, קונס ככר זה עלי ואכל אינו חייב אלא אחת. אלא ודאי נראה לי דחלוק זה אינו צריך לשנותו, דמכלל מתניתין שמעינן ליה בהדיא, דכיון דאמרין דהאומר הריני נזיר הריני נזיר מונה שתי נזירות, שמע מינה דאינו חייב על אכילת ענבים בהעלם אחד אלא אחת. דאם איתא מנא לן דמונה שתי נזירות, דלמא אינו מונה אלא אחת ועולה לו לשתיים, ולחייב על אכילה אחת של ענבים שתיים, דומיא דקונס עלי ככר זה קונס עלי ככר זה, ואכלו

שחייב שתים. אלא ודאי משמע כדאמרן, אבל לרב הונא הוא הדין דהוה מאי למיתני אין נדר בתוך נדר, אמר הריני נזיר היום הריני היום, שאין נזירות שניה חלה עליו למנות מנין שני, ובסוף המסכת כתבתי יותר מזה. מתני': יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה. הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת. פירוש חייב למנות נזירות על כל אחת מן הפעמים שאמר הריני נזיר, שבאותה אכילה לצד חלו עליו שתי קבלות נזירות, אף על פי שתלה נזירותיו על אכילת ככר זה, אף על פי שאין שתי שבועות חלות על ככר אחד ובכדי נקט אם אוכל, שהוא הדין לאומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, או הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, למר כדאית ליה, ולמר כדאית ליה, כדאיתא בגמרא. אבל באומר הריני נזיר הריני נזיר ואכל ענבים, אינו חייב על אכילה אחת אלא אחת, כדרך שהוא חייב בשבועה, שאף בנודר כיון שאמר הריני נזיר נאסר בענבים, וכשחזר ואמר הריני נזיר אין איסור חל על איסור. ולא אמרו הגדרים חלין על דבר מורה כדבר הרשות, אלא במאות עשה באומר סוכה שאני יושב תפילין [שאני מניח לולב] שאני נוטל, אבל באומר נבלה שאני אוכל יין נסך שאני שותה (לא ברא.) [ג"ל: לא חל הגדר], לפי שאין איסור חל על איסור. אלא על כרחין חייב למנות שתי נזירות קאמר. ואם נפשך לומר דחייב שתי מלקיות על אכילה אחת של ענבים קאמר, דומיא ממש דאין שבועה חלה על שבועה, משום דגדרים חלין על דבר מורה, ואפילו באיסור ובאיסור הבא מעלמו. מיהא כזה לאיסור נזירותו גרס לו, ומשום דאדרא קרא נזיר להזיר שהנזירות חלה על נזירות, והוא הדין לגדרים באומר הרי עלי ככר זה הרי עלי ככר זה, דגלי כאן קרא דאפילו על איסור חלין, ובאיסור הבא מעלמו. ולעולם באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, או הריני נזיר למחר אינו מונה שתי נזירות מוחלקות, לפי ששתיהן חלין כאחת. ומאן דאמר אין נזירות חלה על נזירות, סבר דאין נדרים חלין על דבר מורה, אלא על מאות עשה, וכדדרשינן מבי ידור נדר ליי לא יחל דברו, דיבורו הוא דאינו מיחל אבל מיחל הוא חפאי שמים, אבל על איסור כלל כלל לא, הא ליתה, דאם כן כיון דבנדרים קיימי, אמאי שבו תנא נדרים ונסיב ליה נזירות, ליתני יש נדר בתוך נדר כיא, אמר קונם ככר זה עלי קונם ככר זה עלי, ואכל חייב שתים. אלא משום דלא משכחת ליה בנדרים, להכי נסיב ליה נזירות ומשום דהוקף נזירות לגדרים קא חסיב הכא ותני כולהו אנפי דחמירי נדרים משבועה, קתני חומר בנדרים מבשבועות שהגדרים חלין על דבר מורה, מה שאין כן בשבועות. ולא על חדא אנפא ממש אלא שבנזירות האומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, דהוה ליה כשלא

אוכל כבר זה שלא אוכל כבר זה. אי נמי הריני נזיר היום הריני נזיר היום ומחר, דהוה ליה כשלא אוכל ענבים ותאנים, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, בנזירות נזירות חלה על נזירות כדיניה, דהיינו למנות שתי נזירות מוחלקות. ואילו בשבועות לא חיילי שתייהן בשום נז, והיינו נמי דקתני חייב על כל אחת ואחת, ולא קתני חייב שתיים. ותדע לך עוד מדאקשינן בגמרא לרב הונא, מדתניא מי שנזר שתי נזירות, מנה ראשונה והביא קרבנותיו, ואחר כך נשאל לחכם והותר לו יצתה לו שנייה בראשונה, מנה שתייהם והביא קרבנות שתייהן כאחת אין בידו אלא אחת, הפריש זו בעלמא וזו בעלמא, והלך והקריב של זו בזה ושל זו בזה הרי זה לא יצא. ועוד מצאתי בירושלמי [הלכה ט'] כמחלוקת שמואל ורב הונא דגרסינן (בפ"ק) [בפרק שני] דנזיר אמר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן, רבי יוסי בעי אמר הריני נזיר שלשים יום אלו ושלשים יום אלו, אמר רבי (עזרא) [בירושלמי: זעירא] קומי רבי מונא, ולא מתניתין היא מניח את שלו ומונה את של בנו. (ל"א) [בירושלמי: אלא] אפילו אשתו יושבת על המשבר. אמר ליה נזירותו לנזירות בנו לא דמיא, אלא באומר הריני נזיר מכבר, ונזיר לאחר עשרין יום, עד כאן. ופירוש בירושלמי, האומר הריני נזיר שלשים יום אלו, הריני נזיר שלשים יום אלו בעלמא, ופסטיה ר' (עזרא) [בירושלמי: זעירא] ממתניתא, דקתני הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר, התחיל מונה את שלו, ואחר כך נולד לו בן מניח את שלו, ומונה את של בנו ואחר כך משלים את שלו, דאלמא חלו שתי נזירות עליו ומונה שתיים. ואע"ג דהוה ליה כאומר שלשים אלו שלשים אלו, דמי לא עסקינן שהיתה אשתו יושבת על המשבר ויולדת מיד, וזו כסברת שמואל דאמר דאפילו באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, ודחה ר' מונא בנזירותו לנזירות בנו, כיון שהם עניינים מוחלקים אינן אלא באומר הריני נזיר מכבר, כלומר עכשיו, והריני נזיר לאחר עשרים יום דאז מונה שתי נזירות, דכיון דחייל אעשרים יום חייל נמי אשאר, וזו כסברת רב הונא וכו'. וטעמא דשמואל דגמרא ור' (עזרא) [בירושלמי: זעירא], דירושלמי, משום דכיון דהאומר הריני נזיר יום אחד, ואפילו שעה אחת, ואף על פי שפירש יום או שעה אחת ולא יותר הרי זה נזיר שלשים יום, קסברי (ר') שמואל ור' (עזרא) [בירושלמי: זעירא] דהכא נמי כיון שהוליא נזירות מפיו צריך הוא לנהוג נזירות. ורב הונא ור' מונא סברי, דהתם שאני דהא חיילא עליה שעה אחת, מיהא אצל היכא דאי אפשר לחול שהרי כבר נזיר באותה יום, אינו מונה נזירות שנייה, אצל באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, הרי חל נזירות עליו יום אחד מיהא, וכיון שכן מונה נזירות שלימה. והא דאקשינן לרב הונא ליפלוג וליתני בדידה,

ולא אקשינן לשמואל ליפלוג וליתני בדידה, יך נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ואין נדר בתוך נדר הרי עלי ככר זה הרי עלי ככר זה, יך לומר משום דבכל נזירות ליכא לאיפלוגי כלל, וככר זה עלי וככר זה עלי פשיטא להו דאינו בנדריים, כמו שאינו בשבועות, דמנא תיתי לאיסורא. ולא מנה כאן אלכא כל לדדי הנדריים, והיינו נדריים ונזירות שהן חמורין מן השבועות, אלכא לרב הונא דבנזירות עכמה באותו אל עכמו שהחמרת עליו הקלת עליו, בהא ליכא [איכא] לאקשויי ליפלוג וליתני בדידה. כן נראה לי. ואלכא מיהו בירושלמי מלאתי בפריקין קמא, לכאורה דנדריים יחין אפילו על דברים האסורים, ואילו אמר ככר זה עלי ככר זה עלי חייב שתיים, דגרסינן התם איסר זה שבועה, וכו' אמרו בלשון נדר את תופסו משום נדר, אמרו בלשון שבועה את תופסו בלשון שבועה וכו', אם אומר את איסר מין שבועה, חייב על כל איסר ואיסר, ועל כל שבועה [ושבועה]. א"ר יוסי לא אתיא אלכא בחמשה ככריים, אבל בככר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבלה, מכאן ואילך כמיחל שבועה על האיסורין, ואין שבועות חלין על האיסורין. עד א"ר יודן והוא שהזכיר נדר ואחר כך הזכיר שבועה, אבל אם הזכיר שבועה ואחר כך הזכיר נדר נדריים חלים על האיסורין, ואין שבועות חלין על האיסורין, עד כאן בירושלמי. ואפילו הכי נראה לי דהכי קאמר נדריים חלין על האיסורים כאלו, והכא היינו טיעמא אף על גב דאמר שבועה שלא אוכל ככר זה, לא אסר הככר עליו, אלכא נפשיה הוא דאסר על הככר. ולגבי שבועה אחת הוא, דהוה ליה כנבילה, דכיון דאסר נפשיה מיניה, תו לא חאיל על נפשיה איסור אחר על ככר זה, אבל נדר חל דהא מוסיף בנדרו, דעד השתא לא אסר הככר עליה, והשתא אסר ליה עליה, והלכתא חאיל אבל נדר אחר נדר, אי נמי שבועה אחר נדר לא חייל, דהא משעה ראשונה הוה ליה גופו של ככר עליה כנבלה, ואין איסור חל על איסור. כן נראה לי פירוש הירושלמי. [גמרא:] הכי גרסינן ברוב הספרים: כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר, וכי אכיל טובא זמני, דמתרי ליה מחייב על כל אכילה ואכילה, אידי דקתני שבועה שלא אוכל, תנא נמי הריני נזיר אם אוכל, ולעולם גבי נזיר לא כריך למיתני אם אוכל. ויך ספרים דלא גרסי ליה כלל. ולספרים דגרסי ליה, יך לפרך דתתתי קא קשיא ליה, חדא למה ליה למתני כלל אם אוכל, דהא מכיון דאמר הריני נזיר, בלא תליית אכילה הוה ליה נזיר. ועוד דאפילו בתליית אכילה נמי למה ליה למימר תרי זמני אם אוכל ואם אוכל, דאי להתחייב בנזירות הרבה אפילו בתנאי אחד של אכילה משכחת לה. דאי אתני ואמר הריני נזיר אם אוכל מככר זה ואכל ולא אתרו ביה, אפילו

אכל כל היום כולו אינו חייב אלא נזירות אחת, דכולה אכילה אינה אלא אחת. אבל אם יש לו התראה בנתיים התראות מוחלקות באכילות, כשם שהם מוחלקות למלקיות, וכי אמר הריני נזיר אם אוכל ואכל הרי הוא נזיר, כי הודיעוהו הרי זה כשחזר ואכל כאוכל אכילה אחרת, והרי הוא נזיר, דמעיקרא לא נזירות אחד קבל על עצמו, אלא בכל אכילה שיאכל יהא נזיר, ואם כן כשמתרין בו זמני טובא הוה ליה נזיר, על כל התראה והתרא. ופריק שדין הוא דלא ליתני כלל אם אוכל, ואפילו תנא ליה הוה סגי ליה למיתני חדא זימנא, הריני נזיר אם אוכל, אלא איידי דבעי למיתני בשבועה שלא אוכל, תנא בנדרים נמי אם אוכל, ואיידי נמי דבעי למיתני בשבועה שלא אוכל שכל אוכל, תנא נמי אם אוכל, נמי אם אוכל. (בבב"א)

ב

-

יז

דף

אין נדר בתוך נדר קשי' תנן יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוותי גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים אמאי לא חלה שבועה על שבועה אלא היכי דמי דלא חלה שבועה על שבועה כגון דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים דכוותה גבי נזירות היכי דמי דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וקתני יש נדר בתוך נדר קשיא לרב הונא אמר לך רב הונא מתניי דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוותה גבי שבועה דאמר שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים דלא חיילא והאמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכל תאנים וחזר ואכל ענבים הויה להו ענבים חצי שיעור ואין מביאים קרבן על חצי שיעור אלמא היכא דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מיגו דחל שבועה על ענבים חיילא נמי על תאנים רב הונא לא סבירא ליה כרבה מיתבי מי שנזר שתי נזירות מנה את הראשונה והפריש קרבן ונשאל

עליה עלתה לו שניה בראשונה היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום
הריני נזיר למחר אמאי עלתה לו שניה בראשונה הא איכא יומא יתירא
אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום

רפ"י ואין נדר בתוך נדר כיאל הריני נזיר היום הריני נזיר למחר יש נדר בתוך
נדר וכו': לכוותה גבי שבועה. לאמר כדיבור שני מה שלא אנר בדבור ראשון מי
איכא למ"ד שלא תחול שבועה על שבועה כהאי גוונא אלא היכי דמי וכו': אמר
לך רב הונא מתני' כגון לאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר. לאמינא אנא
והיינו יש נדר בתוך נדר ודכוותה איירי בשבועה כגון לאמר שבועה וכו' וקסבר
רב הונא דכהאי גוונא לא חיילא שבועה על שבועה הא לאמר בשבועה שניה
תאנים שמושבע מהן ומ"מ דומיא דנדר הוא שהוסיף בשניה ענבים: ומי לא חיילא
שבועה על שבועה. בכה"ג: והאמר רבה וכו'. אכל תאנים והפריש קרבן על
שבועה ראשונה שעבר ואכל תאנים: וחזר ואכל ענבים. ולא תאנים: הויא להו
ענבים. שאכל האי שיעור על שבועה שניה לפי שהוא נשבע בשבוע' שניה על
תאנים וענבים ועכשיו שלא אכל אלא ענבים לא ביטל אלא האי שיעור והיינו
האי שבועה ואין מביא קרבן על האי שיעור: אלמא. טעמא משום דלא אכל אלא
האי שיעור משום הכי פטור מקרבן הא אי אכל תאנים וענבים דאכל כוליה שיעור
דשבועה חייב קרבן דמיגו דחלה שבועה על ענבים דהוי חידוש שלא נשבע עליהן
עדיין חיילא נמי אתאנים אע"פ שכבר מושבע מהן וקשה לרב הונא: לא סבירא
ליה. לרב הונא הא דרבה וליכא למירמא ליה מיניה: והפריש קרבן. וקודם
שהפרישו נשאל על נזירות ראשונה שכבר נדר ואמרו ליה שבטעות נדר ושלא
לכורך היה נדר אותם שלשים: עלתה לו. אותה נזירות שכבר נדר בשניה שעדיין
חייב ומקריב הקרבן על נזירות השניה ביום שהשלים נזירות ראשונה: הא איכא
יומא יתירא. דהריני נזיר למחר דקאמר אותו יום דנזירות שניה אינו חל אלא
לאחר שלשים דהיינו לאחר נזירות ראשונה ואמאי עלתה לו שניה בראשונה ויהא
נפטר מנזירות שניה קודם שיבא יום שלשים ואחד והא נדר להיות נזיר ביום
שלשים וא' דהיינו למחר אלא כגון וכו': (רפ"י)

תוספות אילימא [דאמר הריני נזיר היום] ולמחר דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים האי ודאי חיילא שבועה כיון שהזכיר ענבים לבדם אלא היכי דמי כגון דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וכו': אמר לך רב הונא מתני' דאמר היום ולמחר דכוותה גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים. והוי שפיר דכוותה סיפא דגרסי' כדפרישי' ול"נ דהיכי קאמר מעיקרא אילימא דאמר היום דכוותה גבי שבועה דאמר תאנים וחזר ואמר ענבים האי לאו דכוותה הוא דגבי נזיר למחר שייד כהיום דהא לא מוסיף אלא איסור יתירה אבל ענבים לא שייכי כלל בתאנים שאמר תחלה לכ"נ לר"ת לעיל הכי גרסינן אילימא דקאמר היום דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים ותאנים אמאי לא חיילא פי' הא ודאי חיילא כמו שאמר רבה בסמוך דהשתא סבירא ליה כוותיה דרבה אלא דאמר תאנים וכו' כמו לאידך גירסא אמר לך רב הונא לעולם דאמר היום ומחר דכוותה גבי שבועות דלא חיילא כה"ג כלומר כה"ג דאמר כבר דהיינו כי אמר תאנים וענבים דכיון שהוא צריך לצירוף תאנים שכבר והשתא ניחא ולפי שהזכיר כבר למעלה לא הוצרך לחזור ולשנותו כאן: והאמר רבה האומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ועבר ואכל תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים הוה להו ענבים חצי שיעורא. אור"י דמייירי שאמר שלא אוכל תאנים וענבים ביחד כזית מכל חד וחד והשתא שבועה שניה אינה מחייבת לו על כזית תאנים לבד ולא על כזית ענבים לבד אלא על כזית מכל חד וחד להכי קרי ענבים חצי שיעורא והא דקאמר בסמוך מכ"מ חיילא וכו' ה"פ אע"פ שכבר מושבע הוא על תאנים בשבועה ראשונה מ"מ חיילא שפיר שבועה שניה על תאנים לענין דמצטרפו בהדי ענבים לחייב משום שבועה שניה דשבועה שניה לא הויה כ"א משתיהם יחד כדפירשתי ולא מיבעיא אם אכל תאנים וחזר ואכל תאנים וענבים דחייב משבועה שניה כדפירשתי אלא אפילו לא אכל כ"א ענבים אחר תאנים שאכל בראשונה ולא אכל תאנים באכילה שניה אפ"ה חייב שתים דמצטרפי הנך תאנים דאכל בראשונה עם אותם ענבים לחייב קרבן שני משום שבועה שניה אע"ג דכבר מחויב הוא על אותם תאנים קרבן בפני עצמו אפ"ה הכי מצטרפי שפיר עם ענבים כיון דלא הפריש עליה קרבן ותדע דמדקאמר הפריש קרבן וכו' משמע הא לא הפריש קרבן מחויב קרבן שני אף על גב דלא חזר ואכל תאנים עם ענבים בשניה שכך משמע אבל השתא במפריש קרבן משמע דלא מחייב קרבן שני משום אכילה שניה משום דלא מצטרפין אכילה ראשונה תאנים עם ענבים דבשניה להתחייב שבועה שניה דתאנים וענבים ביחד כיון דהפריש קרבן בין שתי אכילות והפרשה מחלקת ומיהו קרבן חד מחייב אתאנים משום שבועה ראשונה אבל אין לפרש וחזר ואכל תאנים וענבים דאמר לא כזית תאנים לבד ולא כזית ענבים לבד והא דקאמר בסמוך דחיילא אענבים וכו' מטעם איסור כולל קאמר וכי

ההיא דרבה בפרק שלישי דשבועות (דף כח:) אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר [ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים] ואכל תאנים וענבים מגו דחיילא וכו' דמיירי נמי באיסור כולל כדפרישית מדמייתי לה גבי כולל דברים המותרים עם דברים האסורים אין לפרש כן דאם כן הוה להו ענבים שיעור שלם וחייב נמי על כזית ענבים לבד והיכי קרי ליה חצי שיעור ואין לפרש נמי דחזר ואכל תאנים וענבים אפילו כזית משניהם דהיינו חצי זית מכל אחד דאם כן לא היינו צריכין לטעמא דבסמוך מגו דחיילא אענבים וכו' דתיפוק ליה משום דגבי תאנים נמי מוסיף הוא בשבועה אחרונה דמשבועה ראשונה לא מחייב אתאנים כ"א אכזית משום דסתם אכילה משמע כזית והשתא בשבועה שניה מחייב אפילו אחצי כזית דעם חצי זית ענבים לכן נראה דמיירי כדפירשתי ויש להקשות לעיל דקאמר היום ומחר דכוותיה הכא דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מה מדמה זה לזה בשבועה דין הוא שלא יהא חייב על אחת דהא אפי' בשבועה שניה אינו חייב כי אם ע"י צירוף דתאנים ומתאנים הוא כבר מושבע אבל בנזיר [אם אמר] היום ומחר אם יהיה שותה יין ביום ל' ואחד היה חייב וי"ל נהי נמי דאם היה שותה חייב מ"מ לענין חיילות אינו חל לבדו דנזירות אינו מיום אחד ואם כן הוא לצירוף האחרים דמהשלשים יום ראשונים כבר הוא מושבע ועומד: **מיתבי מי שנזר שתי נזירות. בבת אחת:** (תוספות)

ר"ע לאקשוויי לפלוג וליתני בדידה אלא הכי מקשינן לרב הונא היכי פסק תנא ותנא יש נדר בתוך נדר דמשמע בכל ענין הוה ליה לפרושי מילתיה כי היכי דלא ניטעי ביה ובתנא הכי ליתני מאי דחמיר כהאי גוונא נדר משבועה והא מילתא קשיא לרב הונא אבל לשמואל לא קשיא כלל דהא לדידיה בנזירות בכל ענין יש נדר בתוך נדר מאי אמרת מ"מ בקונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה אין נדר בתוך נדר והא כי האי גוונא ליכא למטעי במאי דתנא תנא דנזירות קתני ולא קונמות ואדרבה מדנקיט מילתיה בנזירות ולא בקונם אשמעי' דבקונמות אין נדר בתוך נדר: **תנן** יש נדר בתוך נדר וכו'. היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר ודכוותה גבי שבועה אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים אמאי לא חיילא שבועה על שבועה. יש לומר דהאי דמדמה לה מקשה לאומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים וכי מפרקינן מדמינן לה לשבועה שלא אוכל תאנים וענבים בהא נחתינן וסלקינן דמקשה אזיל בתר דינא ומתרץ בתר לישנא והכי מקשי ודאי כי אמרת בהריני נזיר היום הריני נזיר למחר דנזירות חלה על נזירות היינו משום דכי אמר הריני נזיר היום קבל עליו שלשים יום הראשונים וכי אמר הריני נזיר למחר קבל עליו שלשים ואחד ולפי שאין נזירות פחותה משלשים יום צריך למנות שלשים אחרים נמצא שאין נדרו שני משותף עם נדר ראשון כלל אלא כל חד וחד קאי באפי נפשיה וכיון שכן דכוותה גבי שבועה נמי לא משכחת לה אלא

באומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים וכי האי גוונא אפי' בשבועות נמי חלה שבועה על שבועה אלא ודאי מדתנן בשבועות דאין שבועה בתוך שבועה ועל כרחך בששתי שבועות חלות על דבר אחד מתוקמה דכוותה בנדריים קתני יש נדר בתוך נדר וקשיא לרב הונא ומפרקינן אמר לך רב הונא מתני' דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר כלומר לא תיזיל בתר דינא אלא זיל בתר לישנא דכי אמר הריני נזיר למחר ממחר ועד שלשים יום קאמר והוה ליה כאילו אמר הריני נזיר היום ומחר שאף כאן כ"ט יום מנדר השני מעורבין בזמן הנדר ראשון ואע"פ שאותן כ"ט ימים אינן חלין כלל מחמת נדרו שני מ"מ בהאי לישנא חייל נדריה לענין שיהא יום שלשים וא' סוף שלשים יום של נזירות שניה שהרי הוא כך נדר נמצא שעל כ"ט ימים מנזירות ראשונה חלה נזירות שניה לענין שתהא יום שלשים ואחד לנזירותו אלא לפי שאין נזירות פחותה משלשים יום צריך למנות עוד לתשלום שלשים בשביל נדר שני ודכוותה גבי שבועות כי אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים לא חיילא שבועה בתרייתא על תאנים כלל דלית ליה לרב הונא שתחול שבועה על שבועה אפילו בכולל ועדיין אין דעתי נוחה בזה דמ"מ כי היכי דבשבועה שניה אינה חלה על תאנים מפני שכבר נשבע עליהם כך נזירות שניה אינה חלה בעשרים ותשעה יום ראשונים מפני שכבר נזר בהם לפיכך אני אומר דכי אמרינן וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים הכי קאמר שלא אוכל אותם כאחת ובכי האי גוונא נמי מתפרש האי לישנא בס"פ שבועות שתיים בתרא ואמר רבה דמגו דחיילא שבועה על ענבים חיילא נמי אתאנים ונפקא מינה שאם אכל תאנים וענבים בהעלם שבועה ראשונה והתרו בו משום שניה לוקה ואמרינן דרב הונא לא סבירא ליה דרבה דבכי האי גוונא סבירא ליה לרב הונא דלא חיילא שבועה שניה כלל דכיון דאתאנים לא חיילא אין לה מקום כלל שהוא על שניהם יחד נשבע ולא על ענבים בלבד ובנדריים נמי אילו היה דינן כשבועות היה לנו לומר דכיון דאכ"ט יום לא חיילא נזירות שניה ביום שלשים נמי לא חיילא שהרי כשאמר הריני נזיר למחר לשלשים יום כאחד נתכוון ולא ליום שלשים בפני עצמו והווי להו כ"ט יום כתאנים ויום שלשים כענבים : **אלא** פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ותיובתיה דרב הונא. כלומר חיילי שתי נזירות כי האי גוונא דאי לא מה עלתה לו שניה בראשונה הרי לא חלה שניה כלל ואם תאמר ומאי קושיא נהי דאילו לא נשאל על הראשונה לא חיילא שניה וכדרב הונא כי מתשיל עלה משכחת רווחא וחיילא וכדאמר רבא לקמן דאף על גב דאין שבועה חל על (ר"ג)

הא איכא יומא יתירא. פירוץ כגון שהיה בלחוד בניסן, ואמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, דעד שלשים יום מיום ב' מניסן, ימי נזירות לא יסלמו, ואינו יכול להביא קרבנותיו לסוף שלשים יום מלחוד מניסן שנדר בו נזירותו ראשונה. והיכי אמרינן

דעלחה לה שניה בראשונה דמשמע דמצטילו לגמרי בהשלמות הראשונה, והשניה עדיין משוכה היא יום אחד, אללא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום, ותיובתא דרב הונא. איכא למידק ליסני ליה דלעולם לא חיילא, אללא כי משכחת רווחא חייל, וכדבעינן לאוקמה לקמן בסמוך, דמייתינא מינה סייעתא לרבא, דאמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אללא אחת, ואמר רבא נשאל על הראשונה שנייה חלה עליו. ויך לומר דאכתי לא הוה מסיק אדעתיה הא דרבא כלל, ולא ידעינן להאי דינא, ולבתר דשמעיה להא דרבא וסבריה, הוּו מוקמי לה בהכין. (רשב"א)

א

-

יח

דף

ותיובתא דרב הונא לא לעולם הריני נזיר היום הריני למחר ומאי עלתה לו לבר מההוא יומא יתירא אי נמי כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת מתיב רב המנונא [\[במדבר ו-ב\]](#) נזיר להזיר מכאן שהנזירות חל על הנזירות שיכול והלא דין הוא ומה שבועה חמורה אין שבועה חלה על שבועה נזירות קלה לא כל שכן תלמוד לומר נזיר להזיר מכאן שהנזירות חלה על הנזירות היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא אללא לאו דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וקתני נזירות חל על נזירות לא הבי"ע כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ומאי חומרא דשבועה מנדר אילימא משום דחיילא אפילו על דבר שאין בו ממש נדר נמי חמור שכן חל על המצוה כרשות אללא משום דכתיב בה בשבועה [\[שמות כ-ז\]](#) לא ינקה: שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אללא אחת: אמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו ממאי מדלא קתני אינו אללא אחת וקתני אינו חייב אללא אחת רווחא הוא דלית לה כי מיתשיל על חבירתה חיילא לישנא אחרינא חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא למאי הלכתא לכדרבא דאמר רבא נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה לימא מסייע ליה מי שנדר שתי נזירות

ומנה את הראשונה והפריש קרבן ונשאל עליה עלתה לו שניה בראשונה כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת :

ה"י ותיוצתא דרב הונא. מדקתני עלתה לו שניה בראשונה מכלל נזירות שניה נמי חיילא עליה: לא לעולם דאמר וכו' ומאי עלתה לו לצר מההוא יומא. למשלים אותו וסוב מקריב קרבנו ונמלא נזיר אותו יום שנדר עם ימי נזירות של שלשים יום: אי נמי. להכי חייב נזירות שניה כגון שקיבל עליו שתי נזירות צבת אחת דאמר הרי עלי שתי נזירות להכי חייב שתיים אי לאו שנשאל אצל אי אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין נזירות חל על נזירות: והלא דין הוא. שלא תהא נזירות חל על נזירות ולא שאר נדרים נדר על נדר: ומה שבועה חמורה. מפרש לקמן אפ"ה אין שבועה חלה על שבועה: הא קרא בעי. פשיטא ודאי דהא איכא חד יומא יתירא: אם נשאל על הראשונה. שצא לפני חכם ושאל על שבועה ראשונה והתיר: שניה חלה עליו שאם עובר חייב משום שבועה שניה: מדלא קתני חייב אחת. דאילו קתני חייב אחת הוה משמע נמי שעל כולן חייב אחת וכן אי קתני אינה אלא אחת הוה משמע נמי שכולן שבועה אחת היא ואי בצרה לה אזיל ליה חיובא אלא מדקתני אינו חייב ש"מ דחיובא דהא מיהא איתיה דאי נשאל על הראשונה שניה חלה עליו דהא דלא חיילא כי לא מיתשיל אראשונה משום דלית רווחא דראשונה עומדת דחייב עליה אצל כשנשאל על הראשונה חיילא השניה: לינא אחרינא חיובא הוא דליכא. על השניה במקום הראשונה: הא שבועה איכא. כלומר שם שבועה עליה לכי מיתשיל אקמייתא: לכדבא וכו'. (אצל) כשנשאל על הראשונה חיילא השניה: (ה"י)

תוספות אלא משום דכתיב לא ינקה. כדאמריי בשבועות (דף לט.) והתם איכא חומרות אחרות והכא נקט הפשוטות דכתיב בקרא דלא תשא ואע"ג דלא ינקה בשבועת שקר כתיב ומתניתין מיירי בשבועת ביטוי מכל מקום חומרא חשיבותא שוה היא : **מדלא** קתני אינו אלא אחת. ואע"ג דבכמה מקומות שונה אינו חייב אלא אחת אע"ג דליכא אלא חד חיובא מ"מ היכא דאיכא למיטעי לא הוה ליה למתני מתניתין בהאי לינא : **לינא** מסייע ליה מי שנדר. והוי מצי לדחויי כשמואל דאמר דהוי נזיר בהריני נזיר היום הריני נזיר היום אלא רוצה שלא תהא הסיוע קיימת אפילו לרב הונא כיון דמצי לדחויי גם לרב הונא : **שקבל** עליו

ב' נזירות בבת אחת. ק"ק דהוה מצי לדחויי גם לרב הונא דאמר היום ומחר מאי עלתה לו לבר מההוא יומא אלא הפשוט נקט יותר דעלתה משמע לגמרי : (תוספות)

ר"ע שבועה אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו ולקמן נמי מסייעין ליה לרבא מהא מתניתא י"ל משום דאכתי לא קים לן בהא דרבא וסבירא לן דאי לא חייל השתא לא חיילא נמי בתר זמנא מש"ה לא מפרש להו כדרבא : אי נמי בשקבל עליו שתי נזירות בבת אחת. כלומר דכה"ג חיילי תרוייהו שהרי אין אחת מהן קודמת לחברתה דנימא שלא תחול שניה אחריה : **מת"ב** רב המנונא כו'. אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא. דודאי כיון דמתוסף יומא יתירא בשביל נזירות שניה וכל מה שמנה עד אותו יום בשביל נזירות ראשונה היה פשיטא שצריך למנות לי יום שאין נזירות פחותה מלי יום : **הכא** במאי עסקינן שקבל עליו ב' נזירות בבת אחת. כלומר וקרא להכי אתא וא"ת ולהא קרא למה לי פשיטא דה"ל כאומר הריני נזיר ששים יום י"ל אי לאו קרא ה"א שימנה ס' יום כאחד ויביא קרבן ואתא קרא ואשמועינן דשתי נזירות חלוקין הוו ועל כל לי מגלח ומביא קרבן זהו פ"י שמועה זו על נכון. וראיתי לקצת מפרשים שנדחקו להעמידה לומר דכי תנן יש נדר בתוך נדר לחייבו ב' על אכילה אחת קאמר שאף בענין זה חמור נדר משבועה שהאומר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה חייב ב' ומי שנשבע ב' פעמים שלא יאכל ככר אחד ואכלו אינו חייב אלא אחת ורב הונא ה"ק דדוקא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הוא דחייב שתיים על אכילה אחת משום דס"ל שנדר חל על נדר לחייבו שתיים בכולל מה שאין כן בשבועה דאפילו בכולל לא חיילא אבל בלא כולל אפילו בנדריים אין נדר חל על נדר והשמועה עולה לפירוש זה בקושי ודוחק דא"כ למה ליה לתנא דמתניתין למתנייה האי דינא בנזירות לתנייה בנדריים ועוד דהיכי הוה ס"ד לאוקמי הא דמי שנזר שתי נזירות וכו' באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דא"כ מאי מנה את הראשונה והלא כשמנה את הראשונה מנה גם את השניה דשניהם מנין אחד להם אלא שהוא חייב כשעובר על נזירותו שתיים ועוד מאי עלתה לו שניה בראשונה והרי אין השניה חלה אלא לענין שאם אכל ענבים בתוך ימי נזירותו חייב שתיים ולמה הוא צריך שתעלה לו ועוד דאמרינן בהך תיובתא אחריתי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא בתמיה ומאי קושיא אין הכי נמי דקרא בעיא לחייבו שתיים בכולל דהא בשבועות כה"ג אינו חייב אלא אחת אלא ודאי פירושא קמא עיקר : **הלכך** נקטינן דכי היכי דאין שבועה חלה על שבועה לחייבו ב' כך אין נדר חל על נדר ואם אמר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה אינו חייב אלא אחת דכי תנא יש נדר בתוך נדר דוקא למנות שתי נזירות הוא דאמרינן כדכתיבנא מיהו להא מילתא עדיפי נדריים מבשבועות שהנדריים חלין על השבועות ואין השבועות חלות על הנדריים כיצד נשבע שיאכל ככר זה ואח"כ אסרו עליו בקונם אסור לאכלו כדאמרינן לעיל קונם סוכה שאני

עושה לולב שאני נוטל אסור ובודאי דכי היכי דנדר חל על דבר מצוה חייל נמי אשבועה שמצוה ושבועות שתיהן איסור גברא הן וחייל עלייהו איסור חפצא דנדרים לבטלן בשב ואל תעשה ואפשר ג"כ שכשם שהנדר חל על השבועה לבטלה כך הוא חל לקיימה שהנשבע שלא יאכל ככר זו וחזר ואסרו עליו בקונם ואכלו חייב שתים וכן בדין אם לבטל הן חלין לקיים לא כל שכן ומההוא טעמא גופיה דכתיבנא דכיון דשבועות ליתנהו אלא איסור גברא כי אמר קונם מיתוסף ביה איסור חפצא אבל אין השבועות חלות על הנדרים לא לבטל ולא לקיים שאם אסר על עצמו ככר וחזר ונשבע עליו שיאכלנו פשיטא שאינו רשאי לאכלו וכן נמי נשבע עליו שלא יאכלנו אינו עובר אלא משום בל יחל וליכא למימר דכי היכי דאיסור חפצא דנדרים חייל איסור גברא דשבועות ה"נ איסור גברא דשבועות ליחול איסור חפצא דנדרים משום דבנדרים כי היכי דאית בהו איסור. חפצא איסור גברא נמי אית בהו שהרי מכיון שנאסר עליו קאי עליה בלא יחל דברו והאי לאו איסור גברא הוא ככל לא תעשה שבתורה הלכך אין מקום לשבועה שתחול על הנדרים והכי איתא בירושלמי פ"ק דמכילתין בככר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה כנבלה הוא מכאן ואילך כמיחל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין אמר ר' יודן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ נדר הנדרים חלים על האיסורין : לימא מסייע ליה מי שנדר ב' נזירות וכו'. מאן דמסייע ליה לרבא מהא על כרחין כרב הונא סבירא ליה דאמר דבאומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין נזירות חלה על הנזירות דאי כשמואל ס"ל דאמר דאפי"י בכי האי גוונא נזירות חלה על הנזירות מאי קא מסייע ליה לרבא דלמא שאני הכא דבשעה שנדר חלה על שתיהן ומש"ה כשנשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה אבל בשבועות שבשעה שנשבע לא חלה שבועה שניה לעולם אימא לך דכיון דלא חיילא השתא לא חיילא נמי כי מתשיל אראשונה אלא ודאי משום דס"ל כרב הונא מסייע ליה וה"ק ודאי הא מתניתא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום מתוקמא ואפי"ה נהי דבשעה שנדר לא חייל נדר שני כי מיתשיל אנדר ראשון חייל וכדרבא דאי באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר עסקינן ומש"ה קתני עלתה לו שניה בראשונה לפי שבשעה שנדר חלו שתיהן א"כ היכי קתני דעלתה לו שניה בראשונה הא איכא יומא יתירא ודחי דהכא כגון שקבל עליו שתי נזירות בבת אחת עסקינן ומש"ה כי נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה לפי שבשעה שנדר הוי שתי נזירות ראויות לחול אבל בשבועות לעולם אימא לך דכיון דשניה לא חיילא כי אפקיה מפומיה כי מתשיל אראשונה נמי לא חיילא : (ר"ט)

הש"א לימא מסייע ליה מי שנדר שתי נזירות. כו' וקס"ד השתא כמאן דאמר אין נזירות כו' חלה על נזירות, וברייתא דאומר הריני נזיר הריני נזיר, ודחי דברייתא לאו ראייה היא, לאיכא לאוקמה בסקבל עליו שתי נזירות צבת אחת. והוא הדין דהוה מלי

לאוקמה באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר, ומאי עלתה לו שניה כראשונה חוץ מאותו יום, וכדאוקימנא לה לעיל אצל לא בעי לאוקמה באומר הריני נזיר, וכמאן דאמר נזירות חלה על נזירות, דהשתא סבירא ליה כמאן דאמר אין נזירות חלה על נזירות. (רש"א)

דף יח - ב

מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח כיון נסך אם בשל (שלמים) נדר אסור אם בשל עבודת כוכבים נדר מותר ואם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם של גורן מותר ואם סתם אסור הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור ואם של גורן מותר ואם סתם אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה בגליל מותר' שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותרין בגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים: **גמ'** והתנן ספק נזירות להקל אמר ר' זירא לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן דתניא המקדיש חייתו ובהמתו הקדיש את הכוי ר' אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי מאן דאמר ממונו מעייל לספיקא גופיה נמי מעייל ומאן דאמר ממונו לא מעייל לספיקא גופיה (נמי)

רש"י מתני' סתם נדרים. דאינו יודע באיזה ענין נדר: להחמיר. דאזלינן לחומר אומרין על כל דבר הגדור נדר: ופירושן. אצל אי מפרש ואמר דבדבר איסור נדר: להקל. דהכי הוא כדקאמר: כיצד האומר ככר זו עלי בצקר מליח אם בצל שלמים נדר. כי שייכין ליה אומר על של שלמים נדרתי על שם בצקר שלמים שפריכין מלח דכתיב. וכל קרבן מנחתך במלח תמלח (ויקרא ב) ועל יין הג תנסך על גבי המזבח לשמים: אסור. שהרי נדר בדבר הגדור: ואם על שם יין נסך של עבודת כוכבים

וכבֹּשֶׁר מְלִיחַ לְעִבּוּדֹת כּוֹכְבִים מוֹתֵר שֶׁהָרִי נִדְרַת בְּדָבָר הָאֲסוּר: וְאִם סָתֵם. לְאֹמֵר
אִין יָדוּעַ לִי אִם עַל שָׁם שָׁמַיִם אוֹ עַל שָׁם עוֹמָאָה נִדְרָתִי: אֲסוּר. לְאֹמְרִינֵן לֹא
נִתְכוּוֹן זֶה אֲלֹא בְּדָבָר הַגְּדוֹר וְהֵינּוּ סָתֵם לְהַחֲמִיר וּפִירוּשָׁן לְהַקֵּל לְאִם פִּי' וְאֹמֵר
לְשָׁם עִבּוּדֹת כּוֹכְבִים נִדְרָנָא מוֹתֵר. לִ"א סָתֵם נִדְרִים לְאֹמֵר כִּכֵּר זֹו עֲלֵי כִבְשָׁר
מְלִיחַ וְכִיּוֹן נִסְךְ לֹא הַזְכִּיר לֹא לְשָׁם שָׁמַיִם וְלֹא לְשָׁם עִבּוּדֹת כּוֹכְבִים לְהַחֲמִיר
וּפִירוּשָׁן לְאִם מִפְרָשׁ בְּשַׁעָה שְׁנֵדֵר וְאֹמֵר כִּבְשָׁר מְלִיחַ שֶׁל שְׁלָמִים מִשְׁלָמִים וְדָאִי
קָאֹמֵר שְׁלָרִיכּוֹת מִלַּח יוֹתֵר מִשְׁאֵר קִרְבָּנוֹת שֶׁהָרִי נִאֲכַלִּין לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אַחַת
וְכִיּוֹן נִסְךְ שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ דֵּהֵינּוּ בְּדָבָר הַגְּדוֹר וְאִם כִּיּוֹן נִסְךְ שֶׁל עִבּוּדֹת כּוֹכְבִים וְכִבְשָׁר
מְלִיחַ שֶׁל עִבּוּדֹת כּוֹכְבִים לְהַקֵּל: אִם כַּחֲרָם שֶׁל שָׁמַיִם. נִדְרַת כְּגוֹן שֶׁהַתְּפִיס בְּמָה
שֶׁהַקְּדִישׁ לְגִבּוֹהַ לְקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת הַלְכָךְ אֲסוּר לֹא נִיתָן לְפָדוֹת כְּדִכְתִּיב (וַיִּקְרָא
כִּז) כֹּל חֲרָם קִדְשׁ קִדְשֵׁי הוּא: כַּחֲרָם שֶׁל בְּהֵמָה. שֶׁהַתְּפִיס כַּחֲרָם שֶׁל חֲרָמֵי כְּהֵנִים
דְּכִתִּיב כֹּל חֲרָם בְּיִשְׂרָאֵל לֶךְ יִהְיֶה (בְּמִדְבָר יח) דֵּהֵאִי הוּא מִמּוֹן כְּהֵנִים וְהוּא מוֹתֵר
כְּחוֹלִין לְכֹל דְּבִרְיָהֵן לְאַחַר שֶׁבָּא לִיד כְּהֵן וְדִין חֲרָמִים מִפְרָשׁ בְּמִסְכַּת תְּמוּרָה (דף
ל.ב.): אִם כַּחֲרָם שֶׁל כְּהֵנִים. שְׁמוֹתֵר בְּהֵנָא לְאַחַר שֶׁבָּא לִיד כְּהֵנִים: כְּמַעֲשֵׂר
בְּהֵמָה. הֵינּוּ דְבַר הַגְּדוֹר שְׁאִינוּ אֲסוּר עַד שִׁיקְרָא עֲלֵיו שָׁם מַעֲשֵׂר: וְאִם שֶׁל גֹּרֶן].
מַעֲשֵׂר דְּגֵן דְּבַר הָאֲסוּר שְׁמַעֲשֵׂר וְתְרוּמָה בְּשַׁבְּלִין אֲסוּר: תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁכָּה. הֵינּוּ דְבַר
הַגְּדוֹר מַעֲשֵׂר דְּמִפְרִישׁ לְהוּ לְשַׁקְלִים: שְׁאִין אֲנָשִׁי גְּלִיל מְכִירִין בְּתְרוּמַת הַלֶּשֶׁכָּה.
[לְפִי שֶׁהִיוּ] רְחוּקִים מִיְרוּשָׁלַיִם: שְׁאִין אֲנָשִׁי גְּלִיל מְכִירִין חֲרָמֵי כְּהֵנִים. שֶׁלֹּא הִיוּ
כְּהֵנִים בִּינֵיהֶם וְכַשְׁמַחֲרִימִין אִין מַחֲרִימִין אֲלֹא לְשָׁמַיִם: גַּמ' וְהַתָּנָן סָפֵק נִזִּירוֹת
לְהַקֵּל. לְאֹמְרִינֵן בְּמִסְכַּת נִזִּיר (דף ל.ב.): הֵרִינִי נִזִּיר אִם זֶהוּ פְּלוּגֵי שֶׁבָּא נִגְדֵי נִזִּיר
וְהַלְכָךְ לוֹ אוֹתוֹ שְׁאִין יוֹדֵעַ אִם נִזִּיר אִם לֹא אִינוּ נִזִּיר וְנִזִּירוֹת הֵינּוּ כְּנִדְרִים וְהִיכִי
קִתְּנִי סָתֵם נִדְרִים לְהַחֲמִיר: הַמְּקַדֵּשׁ חֵייתוֹ וְבִהְמָתוֹ. שֶׁהַקְּדִישׁ כֹּל חַיּוֹת וְבִהְמוֹת
שֵׁשׁ לוֹ וְאִם הִיָּה לוֹ כּוֹי בִּינֵיהֵן הַקְּדִישׁ נִמִּי דְּכּוֹי בְּכֹלל חַיָּה וְבִהְמָה: רַבִּי אֲלִיעֶזֶר
אוֹמֵר לֹא הַקְּדִישׁ אֶת הַכּוֹי. לֹא מַעֲיִיל אִינִישׁ מִמוֹנִיהַ לְסַפִּיקָא. דְּכּוֹי דְּסַפִּיקָא הוּא
אִי מִין בְּהֵמָה אִי מִין חַיָּה מֵאוֹתָהּ סַפִּיקָא לֹא עֵיילִיהַ לְהַקְּדִישׁ בְּכֹלל חַיָּה וְבִהְמָה
וְכִי הִיכִי דְּסַבִּירָא לִיהַ לֹא מַעֲיִיל מִמוֹנִיהַ לְסַפִּיקָא (רַש"י)

תוספות סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל. כדמפרש ואזיל אמר הרי עלי כבשר מליח אם של שלמים נדר אסור פי' שפירש בשעת נדרו הרי עלי כבשר מליח של גבוה שרגילות היה למלוח בשר גבוה כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח אסור ואם של עבודת כוכבים נדר שפי' בשעת נדרו הרי עלי כבשר מליח של עבודת כוכבים דגם לעבודת כוכבים רגילות הוא למלוח מותר דדבר האסור הוא מותר ולהכי לא קתני של חולין משום דאין רגילות לקרות בשר מליח אלא אלו דקתני של שמים ושל עבודת כוכבים ולא של חולין ואם סתם פי' שאמר כבשר מליח סתם ולא פי' שום דבר פי' שנתכוין למה שמשמע בשר מליח ואסור ול"נ חדא דאם כן לא הוי ופירושן להקל שום חידוש ועוד דל' של שמים ושל עבוד' כוכבים לא משמע כדפירש' וה"ל למימר אם אמר הרי עלי כבשר מליח של שמים אסור ואם אמר כבשר מליח של עבודת כוכבים מותר כיון דאשעת נדרו קאי לכ"נ כפי' ר"ת דאיירי לעולם שלא הוציא בשפתים כ"א האי לישנא כבשר מליח ותו לא ואם של שמים כלומר שאילנא ליה אחרי כן אם אמר שנתכוין בלבו לומר בשר מליח של שמים אסור ואם אמר נתכוין של עבודת כוכבים מותר הוי פי' לשפתיו כמו דנתכוון בלבו לפת חיטין והוציא משפתיו פת סתם בשבועה ובין ת"ח ובין ע"ה מהימן כדאמר דנתכוון לשם עבודת כוכבים ולא בעי התרה כלל ולא דמי להא דאמר בסמוך נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים וכן בחרם ואמר בחרמו של ים והאמר'י לכ"ע מחמרין עליה להצריכו לבקש לו פתח להתיר דהתם היינו טעמא משום שנראה כנודר נדר גמור ואח"כ אמר שלא נתכוון אלא לדברי הבאי דלא שייכא כלל לנדר אבל בשר מליח דעבודת כוכבים וכל שכן הני דבתר הכי שייך קצת להתפיס בהם אלא מכל מקום אין הנדר חל דלא הוי נדר גמור ולהכי מהימן שפיר בלא כלום: **ואם** סתם אסור. פירוש שאמר שנתכוין. סתם למה שהלשון משמע והשתא ניחא בכולה מתניתין משתמע חידוש בין סתם להחמיר בין פירושן להקל: **ואל** של כהנים מותר. ואף על גב דכל זמן שהן בבית הבעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם מ"מ דעתו להתרה ואפילו את"ל דבעיקרא מתפיס דברו דתלה נדרו בשל כהנים שמא דעתו לאחר שהן באו לידי הגזבר שהן כחולין לכל דבריהם: **ואם** של מעשר סתמא נדר אסור. ואם תאמר והלא עשירי מאיליו הוי קדוש ואם כן לא הוי דבר הנדור וי"ל דבעי העברת מנין ואם היו עשרה ונטל אחד בלא מנין אינו קדוש כדאמר בפי' מעשר בהמה (דף נח:): מיקרי שפיר דבר הנדור: **שאיין** אנשי גליל מכירין בתרומת הלשכה. לפי שהן רחוקין מירושלים וסתם תרומות דמקומן תרומת דגן: **סתם** חרמים וכו' שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים. לפי שהכהנים היה עיקר דירתם ביהודה סמוך לירושלים ולא היו רגילין בחרמי כהנים בגליל כמו ביהודה ובגמרא פריך רישא לסיפא ומשני לה: **והתנן** ספק נזירות להקל וכו' רבי אליעזר אמר לא הקדיש הכוי. פירש הריב"א דמיירי דמקדיש חייתו או בהמתו ובהא פליגי דת"ק. סבר מכל מקום קדיש מספק ולא ודאי ור' אליעזר סבר דאפי'

ספיקא נמי לא קדיש אבל אם הקדיש שניהם אפילו רבי אליעזר מודה דקדוש ממה נפשך מיהו במסי' ביכורים (פ"ב מי"א) תנן כיצד אינו שוה לא לחיה ולא לבהמה וכן הכותב חיתו ובהמתו לא כתב הכוי משמע דאפי' בכותב תרווייהו מיירי (והכא לא כ"ש) לכן נראה לר"י דפליגי בכל ענין בין הקדיש את שניהן בין לא הקדיש אלא אחד מהם דתנא קמא סבר דאם הקדיש אחד מהם קדוש מספק ואם הקדיש שניהם קדוש בודאי ורבי אליעזר סבר דאפילו אם הקדיש שניהן לא הקדיש דאין דעתו אלא לחיה ובהמה ודאי: למ"ד ממונו עייל לספיקא גופיה נמי מעייל לספיקא. ולית ליה ההיא דספק נזירות להקל אלא סבירא ליה כרבי שמעון דבסמוך ומתני' דסתם נדרים להחמיר מיתוקמא כוותיה: (תוספות)

ר"י ולענין הלכה קי"ל כרבא דנהי דאדחיא סייעתיה שמעתיה לא אדחיא ומתני' דהכא ודשבועות כותיה דייקי דהתם בפרק שבועות שתיים בתרא (שבועות כז:): נמי מסייעי לרבא ממתני' דשבועה שלא אוכל ככר זה וכו' וכדאיתא התם: **מתני'** סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל. כלומר מי שנדר ויש לפרש לשונו להחמיר ולהקל כל שלא פירש א' מהן למה נתכוין הולכין בסתמא להחמיר: **ופירושן** להקל. אם פירש אח"כ ואמר לכך נתכונתי סומכין על דבריו אע"פ שהוא מיקל וכולה מתני' עד נדר בחרם מפרש כיצד סתמן להחמיר ומנדר בחרם ואילך מפרש כיצד פירושן להקל: **כיצד** הרי עלי כבשר מליח ויין נסך. כלומר כיצד קרוי סתם נדרים האומר כבשר מליח ויין נסך דמשמע של שמים וקרי ליה בשר מליח משום דכתיב על כל קרבנד תקריב מלח ומשמע נמי של עבודת כוכבים כה"ג הוי סתם נדרים דהא אם פירש של שמים אסור ואם פירש של עבודת כוכבים מותר ואם סתם דמשמע הכי ומשמע הכי אסור הרי שסתם נדרים להחמיר: **אם** כמעשר בהמה נדר אסור. דדבר הנדור הוא כשהיה קורא לעשירי עשירי ואסור לכל עד שיקרבו מתיריו: **סתם** תרומה ביהודה אסורה. לפי שביהודה מתוך שהיו קרובין לבהמ"ק תרומת הלשכה נמי תרומה סתם קרו לה והוה ליה סתם נדרים להחמיר: **שאינ** אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה. שמתוך שהיו רחוקין מירושלים ולא היו רגילין בתרומת הלשכה לא קרו לה תרומה סתמא אלא תרומת הלשכה קרו לה הלכך כי נדרי בתרומה סתם ליכא לספוקי כלל בתרומת הלשכה ומש"ה שרי: **סתם** חרמים ביהודה מותרין. שהכהנים מכירין ביניהם ורגילים בחרמי כהנים וקרי להו נמי חרמי סתם כחרמי גבוה ומש"ה מותרין דהך סיפא ר' אלעזר ברבי צדוק היא כדאיתא בגמרא וס"ל דסתם נדרים להקל ופליג ארישא ובגליל אסורין והיינו דהדר קתני שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים דמשמע טעמא דאין מכירין הא מכירין אלו ואלו מותרין: **שאינ** אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים. שמתוך שלא היו כל כך כהנים ביניהם לחרמי כהנים לא קרו להו חרם סתם הלכך כי נדרי בחרם ליכא לספוקי במידי דודאי חרם גבוה קאמרי: **נדר** בחרם

ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים. השתא מפרש ואזיל כיצד פירושן להקל והאי דנקט להו בהני גווי דמפרש ואזיל ולא נקיט להו בהני גווי דרישא דליתני נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרם של כהנים רבותא אשמעינן שאע"פ שהוא מפרש נדרו בדבר זר שאינו כל כך במשמעות לשונו כחרמו של ים והני אחריני דתני אפי' הכי מהימן: **בחרמו** של ים. רשת שצדין בה דגים מן הים קרויה חרם: **הרי** עצמי קרבן. כלומר היה מדבר עם חבירו ואמר לו הרי עצמי קרבן אע"פ שנראה שאוסר עליו גופו כקרבן כי אמר דלא נדר אלא בעצם שהניח להיות נודר בו כלומר שיש לו עצם אחד בתוך ביתו שהצניעו לכך להיות נודר בו מהימן: **ועל** כולן אין נשאלין עליהן ואם נשאלו וכו'. מפרש בגמרא דה"ק אין נשאלין עליהן בתלמיד חכם דכי נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים מהימן ולא צריך שאלה ואם נשאלו כלומר אי הוי אינש דלא מהימן וכגון שהוא עם הארץ ולפיכך צריך שאלה עונשין אותן אם נהגו היתר בדבר קודם שבאו לישראל עונשין אותן שאין מתירין להן עד שינהגו איסור כימים שנהגו בהן היתר כדאיתא בגמ': **ומחמירין** עליהן. שאין פותחין להן בחרטה ואין מתירין אותו עד שימצאו פתח לנדרן: **פותחין** לו פתח ממקום אחר. בתרתי פליגי חדא דאין עונשין אותן אם עברו על נדרן ועוד שפותחין להם בחרטה וקרי ליה מקום אחר משום דלא הויא מגופו של נדר הפתח: **ומלמדין** אותן שינהגו איסור. אפי' בנדריס הללו ודוקא בהני דסיפא דמשמעותא דידהו הויא להחמיר טפי מלהקל אמרינן דצריך שאלה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל בהנך דרישא דנדר בבשר מליח אי פריש ואמר דבשל עבודת כוכבים נדר וכן כשנדר בחרם אי פריש ואמר דבשל כהנים נדר אפי' בעם הארץ אינו צריך שאלה: **גמ'** ספק נזירות להקל. משנה היא במסכת טהרות (פ"ד משנה י"ב) ונזירות על ידי נדר הוא וקשיין אהדדי: **המקדיש** חייתו ובהמתו. חייתו או בהמתו: **לא** הקדיש את הכוי. דהוי ספק חיה ספק בהמה ואי הקדיש את בהמתו אמרינן דלמא כוי חיה ואי הקדיש חייתו אמרינן דלמא בהמה הוא: **גופיה** נמי. סבירא ליה דמעיל לספיקא הלכך מתניתין דסתם נדרים להחמיר רבנן: (ר"ט)

כצ"א [מתני':] **סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל.** יס מפרשים אף על גב דסתם נדרים להחמיר פירושם להקל, שאם אמר כצקר מליח, ואחר כך נשאל איזה צקר מליח, ואמר כצקר מליח של עבודה זרה, מאמינין אותו ומותר. והקשו על פירוש זה בתוספות שאם כן היה לו לומר כמו בסמוך, נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים, וכאן היה לו לומר נדר כצקר מליח, ואמר לא נדרתי אלא כצקר מליח של עבודה זרה. ופירשו הם ז"ל סתם נדרים להחמיר, אף על פי שיש לפרשם להקל. ואינו מחוור בעיני, שאם כן למה לי למתני כלל ופירושם להקל, כיון דקתני סתמן להחמיר בידוע שיש

לפרשם להקל, שאם לא כן לא היה זה חומר אלא הכרת. וכלשון הראשון נ"ל, ומה שחזר בסמוך נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים, וכולהו אינך דקתני בסמוך לא חזר ושנאם אלא בשביל דבר שחודש בהם, דאי לא תנא הכי הייתי אומר דוקא בנודר בצער מליח ואמר לא נתכוונתי אלא בצער של עבודה זרה, לפי שדרכן של בני אדם לקרות זה וזה בצער מליח, ואי נמי בתרומה ובמעשר. אבל בנודר בקרבן ואמר לא נתכוונתי אלא לקרבנות מלכים, ועלמי קרבן ואמר לא נתכוונתי אלא לעצם אחד שהנחתי בתוך ביתי להיות נודר בו, שאלו וכיוצא באלו אין דרכן של בריות להיות מדברים בלשון זה. אף על פי שהלשון כולל שני העניינים הייתי סבור שאינו נאמן, לפום כך צריך לחזור ולשנות אלו שאף בכענין זה נאמן, אם תלמיד חכם הוא אין צריך שאלה, לפי שאינו חשוד לסקר, ויודע בחומרו של נדר ולא יקל ראשו בנדריים, ואם עם הארץ הוא נשאלין לו ומחמירין עליו. ותדע לך שאם אי אתה אומר כן אלא בפירוש התוספות, אמאי שזקינהו לבצר מליח ומעשר ותרומה דנקט לעיל, ונקט השתא קרבן ועלמי ואשך, ליתני נדר בצער מליח ואמר לא נתכוונתי אלא בשל עבודה זרה, אלא ודאי כדאמרן. ומסתברא לי נמי דבאותן דוקא הוא שעם הארץ צריך שאלה ומחמירין עליו, אבל בנודר בתרומה ואמר לא נתכוונתי אלא לתרומת הגורן, אפילו בעם הארץ מותר ואין צריך שאלה. לפי שאין כאן חשש הערמה, שכן דרכן של בני אדם לקרות תרומת הגורן, אבל התם שכבר גלה לנו שנתכוון להערים ולהוסיף דברו בלשון שיטעו בו השומעים, הוא הכניסנו בחשש זה, לפיכך בעם הארץ צריך שאלה. ובהא מיתרצא לי קושיא אחריתי מאי שנא כי אמר לא נתכוונתי אלא לקרבנות מלכים, שהלשון מיהא כולל אותה, והלא אפילו אמר בהפך מה שהוסיף בשפתיו נאמן. דהא נתכוון להוסיף פת חטים והוסיף פת שעורים, פת שעורים והוסיף פת חטים פטור, דפיו ולבו שוין בעיני ונתכוין לומר שלמים, ואמר עולה לא אמר כלום, כדתנן בפ"ג [משנה ח'] של מסכת תרומות. אלא שכאן ריע טפי, דהוא מודה בפיו ולבו שוין באותו דבר, אלא שהיה בלבו לפרשו בענין שאין דרכן של בני אדם להוסיף באותו לשון, וכי הא הוא דאיצטריך טפי לאשמועינן, ואפילו הכי בתלמיד חכם אין צריך שאלה כלל, דמכל מקום הרי זה בכלל לשונו ולא הו דברים שבלב, ובהא הוא לצריך עם הארץ שאלה לחכם, ולא באומר לא נתכוונתי אלא לתרומת הגורן (כלל) [בשיטמ"ה; כן נראה לי]. אף על פי שראיתי למקצת המפרשים שפירשו דאפילו באומר הרי עלי כמעשר ואמר לא נתכוונתי אלא למעשר דגן, בעם הארץ צריך שאלה. אם במעשר בהמה אסור אם במעשר דגן מותר. פירוש ולאו משום

דמעשך דגן מותר לזרים דהא משמע דהא מתניתן כולי עלמא היא, ואפילו רבי מאיר מודה בה, מדפליג בסיפא ולא פליג בהא. ורבי מאיר הא אית ליה דמעשך דגן אסור לזרים, כדאיתא ביצמות פרק הערל בראשון. אללא טעמא, משום דלא חשבינן ליה כדבר הנדור וכחלת אהרן ותרומתו, וכמו שכתבתי בפרק ראשון בשמעתתא דבעיקרו הוא מתפס כסייעתא דשמיא. [גמרא:] המקדיש חייתו ובהמתו. יש מפרשים [וכן בר"נ ד"ה המקדיש] או בהמתו, ואילו הכי קסבר תנא קמא דהקדיש את הכוי, דמעיל איניש נפשיה לספיקא. ויש מפרשים עיין בתוספות [ד"ה והתנן] אפילו חייתו ובהמתו שניהם, ואפילו הכי כיון שאינו ברור שיהא בכל אחד מהם, לא מעיל נפשיה להקדיש מה שהוא בספק, ולא הקדיש אללא מה שהוא בהמה ודאית, או חיה ודאית, והראשון נראה לי עיקר. (רשב"א)

א

-

יט

דף

כל שכן דלא מעיל לספיקא אמר ליה אביי במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כרבי אליעזר אימא סיפא ספק בכורות אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה בין טהורה המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה ואסורים בגיזה ועבודה אמר ליה אמאי קא מדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם אלא אי קשיא הא קשיא ספק משקין ליטמא טמא אחרים טהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו ומי ס"ל לר"א ליטמא טמא והתניא ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אלא הא רבי יהודה והא ר"ש דתניא הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר ורבי שמעון אוסר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה מי א"ר יהודה לא מעיל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי רבי יהודה אומר סתם תרומה

ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי הגליל מכירין את תרומת
הלשכה טעמא דאין מכירין

רפ"י כל שכן דסבירא ליה ללא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בנזירות
ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל: אימא סיפא. דספק
נזירות להקל: המוליא מחזירו. כהן דבעי לאפוקי מיכיה עליו להביא ראייה שהן
זכורות שלא הפילה נפל קודם לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראייה
ללאו זכור הוא: ואסורים בגיזה ועבודה. אע"פ דלא היה ודאי אלמא ספק
קדשים לחומרם ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מנינן לאוקמה כרבי אליעזר והאמר
רבי אליעזר לא הקדיש את הכוי דספק קדשים לקולא: אמאי קא מדמיית. קדושת
זכור הבאה מאלויה לקדושת כוי דע"י אדם קדושת זכור באה מאלויה להכי מחמיר
בגיזה ועבודה קדושת כוי דעל ידי אדם לא הוי קדושה מספק: הא קשיא. דקתני
סיפא דהא וספק נזירות להקל: ספק משקה. לכל טומאת משקין קרי ספק משום
לית להו עיקר מן התורה לפי שלא מנינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה
והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא יא) ההוא הכשר הוא:
ליטמא טמא. לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין: אבל לטמא אחרים טהורין.
ואי ר"א היא הא לאוקמא. לרישא דספק נזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה
דליטמא טמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו':
הניחא לשמואל. לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא
הך זרייתא דספק נזירות להקל כר"א: ע"א אלא אי קשיא דרבי אלעזר הא קשיא
ספק משקין ליטמא טומאת משקין עצמן כו': הא ניחא לשמואל אבל טומאת
עצמן יש בהן. ניחא ליה נמי לרבי אלעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין
ליטמא טמא והבא בספק נזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מצוה היא לקבל
נזירות ואיש כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק נזירות להקל: אלא לרב
דאמר דכן ממש. דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אלעזר הכא
ספק משקין ליטמא טמא והבא סבירא ליה ספק נזירות להקל: אלא הא רבי
יהודה. זרייתא דספק נזירות: והא רבי שמעון. מתניתין דקתני סתם נדרים
להחמיר: ומלאו שנגנב או שאבד. ואין יודע אם היה קס ממה כור אי לא: אמר

רבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא. כגון הכא לכשנדר לא על דעתא
דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה פס מלאה כור פיהא נזיר צלותה
ספיקא: (רפ"י)

תוספות **ור"ש** אוסר. דמעיל נפשיה לספיקא וא"ת היכי מייתי קרבנו והלא חולין
בעזרה היא דשמא אין בכרי מאה כור ואין הנדר חל וי"ל שנודר על תנאי אם יש
בו מאה כור הריני נזיר ואם לאו הריני נזיר נדבה אלמא לר"ש מעייל נפשיה
לספיקא ומתניתין דסתם נדרים להחמיר מיתוקמא כר"ש וא"ת והלא לרבי
שמעון לא הוי נזיר ודאי אלא הוי נזיר מספק וצריך להתנות (לרבנן) אם יש בו
מאה כור אבל במתניי קתני אסור בודאי קאמר ג"כ למלקות דומיא דקתני גבי
של שמים נדר אסור דהתם אסור ודאי קאמר וי"ל דבמתניי איכא נדר ודאי אלא
שהוא נודר בלשון דמשמע איסור והיתר אבל הכא הנדר אינו נדר ודאי דשמא
אין בכרי מאה כור [וא"ת] א"כ מה מדמה הא דרבי שמעון לנדר דמתניי
דבמתניתין הנדר ודאי והכא הנדר ספק וי"ל דה"ק ורבי שמעון אוסר אלמא
אפילו בנדר ספק מספק ניזיל לחומרא כ"ש במתניתין שהנדר הוי ודאי נדר
שתופסין חומר משמעות: **טעמא** דאין מכירין הא מכירין אסור. תימה [מרישא]
דמילתא הוי מצי למיפרך דקתני בהדיא סתם תרומה ביהודה אסורה בלא שום
דיוק וי"ל דסתם תרומה ביהודה הוי כמו ודאי כיון שהם סמוכים כ"כ לירושלים
פשיטא דדעתו לאסור אבל בגליל אפילו במקום שהן מכירין מ"מ רחוקים והוי
כמו ספק ואפ"ה אסורים: (תוספות)

ר"נ כל שכן גופיה לא מעייל לספיקא. הלכך מתניתין דסתם נזירות להקל רבי
אליעזר: **אחד** בכור אדם ואחד בכור בהמה. כגון שילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי
זה הוציא ראשו ראשון: **ותני** עלה אסורין בגיזה ובעבודה. סיפא דמתניתין גופה
דספק נזירות להקל היא והכי פריך בשלמא אי לא מוקמינן לה כר"א לא קשיא
רישא אסיפא דרישא דספק נזירות להקל משום דגופו לא מעייל איניש לספיקא
וסיפא דספק בכורות כיון דממונא הוא אמרינן דמעיל אינש ממונא לספיקא
אלא לדידך דלא שני לך בין גופו לממונא קשיא: **אמאי** קמדמית קדושה הבאה
מאליה לקדושה הבאה בידי אדם. משום דבקדושה הבאה בידי אדם הוא דאיכא
למימר דהאי גברא לא גמר לעיולי נפשיה וממוניה לספיקא אבל בקדושה הבאה
בידי שמים ליכא למימר הכי דאטו בידיה הוא: **ספק** משקין. כגון שהושיט טמא
ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן: **ליטמא** טמא. כלומר לטומאת עצמן
אזלינן לחומרא אבל לא לטמא אחרים איכא נוסחי דגרסי הכא דברי ר"מ וכן
היה ר"א אומר כדבריו ותוספתא היא במסכת טהרות ואיכא מאן דלא גריס ליה
דלמה ליה לאותובי ממתניתא והא סיפא דמתניתין דספק נזירות להקל היא
דקתני. ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ואפשר דגרסינן ליה

ועדיפא ליה לאקשווי ממתניתא משום דמפרשא בהדיא דר"א ס"ל דספק משקין ליטמא טמא: אין טומאה למשקין כל עיקר. מדאורייתא: על איל קמצא. חגב ששמו איל: דכן. טהור וכשר לאכילה: ועל משקה בי מטבחיא דכן. דכיון דטומאת משקין מדרבנן במשקה בי מטבחיא לא גזרו שלא להרבות טומאה בעזרה וכיון דטומאת משקין מדרבנן היכי מחמרינן בספקייהו: הא ניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן. ניחא דמשום דטומאת עצמן מדאורייתא אזלינן בספקייהו לחומרא: אלא למאן דאמר דכן ממש. דאפילו טומאת עצמן מדרבנן: מאי איכא למימר. הוה לן למיזל בספקייהו לקולא וכי תימא אם כן אפילו לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א היכי ניחא הא אכתי קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהא אמר בהדיא דטומאת משקין מדרבנן כדקתני אין טומאה למשקין כל עיקר ואפילו הכי אזיל בספקייהו לחומרא כדקתני וכן היה רבי אליעזר אומר כדבריו עלה דההיא דספק משקין ליטמא טמא יש לומר דהכי פריך בשלמא אי הך דספק נזירות להקל לא מיתוקמא כרבי אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן אבל כיון דאמרת דספק נזירות להקל רבי אליעזר היא נהי דהוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מנזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם וכי תימא הא חזינן בהדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקה דקתני לא הקדיש את הכוי וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדרבי אליעזר איכא למימר דהוה מצינן לדחויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכוי משום דכוי שמו עליו ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה זה נ"ל: והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר. משום דלא מסיק אדעתיה דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור: טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין. האי דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופא דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדחויי דרישא היינו טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדיהיב טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: ואילו על ספקו לא מצי מגלח. לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו ולא מצי לאתויינהו דלמא לא הוי נזיר ומייתי חולין בעזרה וכי תימא נהי דחטאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין חטאת באה נדבה לית עולה ושלמים וליתני אם נזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מיילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לנזירות (ר"נ)

במאי אוקימתא לספק נזירות כרבי אלעזר אימא סיפא ספק בכורות. כלומר ספק בכרה אמו עכשיו או בכרה כבר, אי נמי ילדה זכר ונקבה, ספק זכר ילא ראשון ספק נקבה ילאה ראשונה, ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה, ואי רבי אלעזר הכא נמי הוה ליה למימר דמספיקא לא קדיש כלל. ותמיהא לי מאי קושיא, דאי הכי, אפילו כי לא מוקמת לה כרבי אלעזר, מכל מקום תקשי לך רישא דספק נזירות להקל, וסיפא בצכורות דאסורין בגיזה ועבודה להחמיר. ומסתברא דקושיא זו דספק בכורות לאו בדוקא נקט לה, וכדאקשינן עלה מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה, לקדושה הבאה בידי אדם. וה"ה דהוה מצי לאקשווי ליה נמי הא דאמרן, כלומר ולטעמין לא תהוי נמי רבי אלעזר, אכתי מי ניחא, אלא דעדיפא מינה אקשי ליה [והא] (כ)דאמר בתר הכי, אלא אי קשיא הא קשיא [לפי השיטמ"ק] (הוא) עיקר קושיא קמייתא כלומר, לא אקשי הכין אלא משום דבעי למירמא אחריתי מסיפא דסיפא, ודכותה איתא בגיטין פרק הניזקין [פא, א] גבי משטטיל לה מים לא תגע עמה. הכי גרסינן: אלא אי קשיא הא קשיא ספק משקין ליטמא טמא, לטמא אחרים טהור, ואי רבי אלעזר כו'. ולא גרסינן הכא דברי רבי מאיר, וכן היה אומר רבי אלעזר כדבריו, דמתניתין דמס' טהרות [פרק ד' משנה ז'] ליתא כלל. ועוד דאילו גרסינן לה מאי קא מקשה במאי אוקימתא כרבי אלעזר, אימא סיפא משקין ליטמא, כו' ולומר דמהא שמעינן דמתניתין דנזירות לאו רבי אלעזר, אדרבא מסיפא שמעינן דכולה מתניתין ר' אלעזר. והא דשמעינן ליה לרבי אלעזר דברייתא, דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר פירכא אחריתי היא, דאיכא למיפרך בין כך ובין כך דרבי אלעזר. אלא ודאי לא גרסינן ליה הכא כלל בדאי בתוספתא איתא ומייתנין לה בפרק קמא דפסחים, גבי פלוגתא דרב ושמואל דרכן ממש, או דכן מלטמא אחרים, ואגב ההיא כתובה כאן ספרי דלא דייקי. ואי קשיא לך מכל מקום הא קא מפרש בהדיא בצרייתא דרבי אלעזר אומר כדבריו, ואם כן מתניתין דנזירות כרבי אלעזר היא לא היא דהא פריש לה רב התם בפרק קמא דפסחים, דמאי רבי אלעזר אומר כדבריו אלטמא אחרים טהור, אבל לא אלטמא טמא. והא דפרכינן עליה דרב התם והא וכן קתני, דמשמע דאכולה קאי דאפילו אלטמא טמא, פירכא כל דהוא היא, ולעולם אלטמא אחרים טהור קאי. (רש"א)

הא מכירין אסורין אמר רבא גבי כרי קסבר כל שספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא דאילו גבי נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ספיקו לא מצי מגלח א"ל רב הונא בר יהודה לרבא אמר הריני נזיר עולם מאי א"ל נזיר עולם נמי ספיקו חמור מודאי דאילו ודאי הכביד שערן מיקל בתער ומביא שלש בהמות ואילו ספיקו לא אמר הריני נזיר שמשון מאי א"ל נזיר שמשון לא תניא א"ל והאמר רב אדא בר אהבה תניא נזיר שמשון א"ל אי תניא תניא רב אשי אמר ההיא רבי יהודה משום ר"ט היא דתניא ר' יהודה משום ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה אי הכי מאי איריא שנגנב או שאבד אלא להודיעך כחו דר' שמעון דאף על גב דנגנב או שאבד קסבר מעייל איניש נפשיה לספיקי: רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה כו': הא מכירין אסורין אלמא ספיקא לחומרא אימא סיפא סתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורין שאין אנשי הגליל מכירין את חרמי הכהנים הא מכירין מותרין אלמא ספיקא לקולא אמר אביי סיפא ר"א ברבי צדוק היא דתניא רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה רבי אלעזר בר' צדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורין:

רפ"י הא מכירין אסורין. ואע"ג דצסתם נדר וספק אי בתרומת הלשכה אי בתרומת הגורן דמעייל איניש נפשיה לספיקא דאמרינן על דעת תרומת הלשכה נדר: גבי כרי. להכי מתיר ר' יהודה: קסבר לא מעייל איניש וכו'. וכיון דספיקו חמור מודאי ודאי לא מעייל נפשיה באתה ספיקא לחומרא אלא על דעת כן ודאי נדר שאם הכרי בעין דמשכח ליה אם יש אם מאה כור דליהוי נזיר כדיניה אבל לא משכח ליה בעין דליהוי נזיר מספיקא לחומרא לא דגבי נזיר מספיקא הוי חומרא יותר מודאי: דאילו [גבין] נזיר ודאי. איכא הא קולא דלסוף נזירותו מגלח ומביא קרבנו ונאכל ואילו ספק נזירות דנגנב הכרי לא מצי מגלח לפי שאינו מגלח אלא על קרבן והא לא מצי לאיתויי קרבן דלמא לא נזיר הוא וקא מייתי חולין לעזרה הלכך לא מעייל נפשיה בהאי ספיקא אבל גבי תרומה אמרינן מעייל

נפשיה לספיקא דאפי' אמרינן תרומת הלשכה מספיקא לא הוי טפי חמורה [ספק יותר] מודאי (יותר) אם אמ (.) בפירוש הרי עלי כתרומת הלשכה: אמר האי הריני גזיר עולם. אש יס בכרי הזה ק' כור דהכא ליכא למימר ספיקו חמור מודאי דאפילו בודאי דמדד הכרי ויש בו ק' כור לא יתגלח לעולם מאי איכא למימר אמאי לא מעייל נפשיה לספיקא: [גזיר עולם נמי]. אפילו היכא דאמר הריני גזיר עולם הוי נמי ספיקו חמור מודאי דאילו גזיר עולם ודאי הכביד עליו שערו מיקל בתער ומביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כדין גזיר ואילו ספק גזיר עולם לא מצי לאיתויי קרבן דשמא לאו גזיר הוא: אמר הריני גזיר שמשון. דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר רבי יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאו: אמר ליה לא תניא. לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני גזיר שמשון דליתיה כלל וכי אמר הריני גזיר שמשון דליחול עליה גזירות כלל משום דשמשון לא ילא גזירות מפיו דהא היה מטמא למתים כי הוה קטיל להו הלכך לספיקא לא עייל נפשיה: והתניא גזיר שמשון. שאומר הריני גזיר שמשון הרי הוא גזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים כשמשון: אי תניא תניא. אי משכחת ברייתא תניא דאיכא לתרואי הכי משום הכי מתיר ר' יהודה דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא וליכא למירמא דרבי יהודה: רב אשי אמר ההיא. ברייתא דכרי דמתיר רבי. הודה בספק גזירות ר' יהודה משום ר' טרפון היא: אין אחד מהם גזיר. שנים שהיו עומדים ואמר אחד הריני גזיר אם זה איש פלוני שצא כנגדנו ואידך אמר הריני גזיר אם אינו הוא: אין אחד מהם גזיר. הואיל ובשעת הגדר לא היה ברור לאחד מהן: שלא ניתנה גזירות אלא להפלאה. דבעינן בשעת שגדר שיהא יודע אי הוי גזיר: אי הכי. דמשום הכי מתיר דלא ניתנה אלא להפלאה: מאי איריא נגנב. אפילו איתיה בעיניה נמי כיון דבשעת הגדר לא הוה בריר ליה דלא הוה ידע אי היה ביה מאה כור אע"ג דהוה אפשר למודדן: אלא להכי תניא נגנב או אבד להודיעך כחו דר' שמעון. דאמר אע"ג דנגנב דלא אפשר למודדן קאמר ר' שמעון: הא מכירין. אסורים. אע"ג דמספקא לן אי מתרומת הלשכה קאמר אי מתרומת הגורן: אלמא ספיקא לחומרא. להכי פריך מסיפא [ואע"ג] דמרישא [נמי] איכא למיפרך דקתני ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה

אלמא ספיקא לחומרא אלכא קמ"ל דבין רישא ובין סיפא קשיא לאידך רישא וסיפא להכי פריך דסיפא לסיפא: ר' אלעזר צרבי דדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורים לפי שאין מכירין אלכא חרמי שמים. הא אם היו מכירין חרמי כהנים נמי סתמן מותר דספיקא לקולא ורישא ר' יהודה וסיפא ר' אלעזר: (ה"י)

תוספות על ספיקו לא מצי מגלח. וא"ת אמאי לא מצי מגלח יביא עולות ושלמים ויתנם בנדבה ויגלח עליהם ואי משום חטאת דנזיר דליכא בנדבה מ"מ מצי לגלח על העולה ועל השלמים בלא חטאת כדאמר בנזיר אם גילח באחד משלשתן יצא וי"ל מ"מ לא מצי מגלח כהלכתן על גבי ג' בהמות חטאת עולה שלמים דאין חטאת באה בנדבה והלכך אין יכול להביא על תנאי ור"י פירש דלא מצי לגלח משום דעבד הקפה וכמאן דאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה דמספק אינו יכול לדחות לאו דהקפה הלכך הוי ספיקו חמור מודאי הלכך לא מחית נפשיה בספיקא אבל במתניתין בנדרים אין ספיקו חמור מודאי: א"ל לא תניא. בשום מקום שיתיר רבי יהודה בהריני נזיר שמשון אם יש בכרי מאה כור: רב אשי אמר ההיא. דספק נזירות דכרי דשרי ר' יהודה לאו טעמא משום דאין אדם מכניס עצמו לדבר שספיקו חמור מודאי אלא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה וטעמא משום דמספיקא לא משתעבד נפשיה ול"נ דהא בפרק בית שמאי דנזיר (דף לד) מוכח בהדיא. דרבי יהודה דכרי פליג אההיא דר' יהודה משום רבי טרפון לכ"נ דה"ק ההיא דנזיר שמשון דפליג רבי יהודה לאו רבי יהודה אליבא דנפשיה היא דודאי מודה רבי יהודה גבי נזיר שמשון כיון דאין ספיקו חמור מודאי אלא ר"י משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה ופריך מאי איריא נגנבו ואם תאמר התינח לפי ראשון דקאי ההיא כרבי יהודה משום רבי טרפון לההיא דלעיל דסתם נזיר אלא לפירוש שני דהא דר' יהודה משום ר' טרפון לא קאי אלא אההיא דנזיר שמשון מאי פריך מאי אריא נגנב והא במלתא דנזיר שמשון לא קתני נגנב וי"ל דס"ל דברייתא במלתיה דשמשון קתני נגנב להודיעך כחו דר"ש וכו' וא"ת התינח לפי קמא דרב אשי אברייתא דלעיל קאי דקתני בה נזיר סתם אבל לפירוש שני דרב אשי אברייתא דקתני נזיר שמשון קאי א"כ היכי מיירי בה ר"ש והא אמר ר"ש פ"ק דנזיר (דף ד) האומר נזיר שמשון לא אמר כלום וי"ל דברייתא דקתני והתניא. נזיר שמשון לא קתני בה נזיר שמשון לבדו אלא שנה בה נזיר שמשון וסתם נזיר והשתא שונה בה נזיר סתם להודיעך כחו דרבי שמעון דמעיל בספיקא אע"ג דספיקא חמור מודאי ותנא נמי נזיר שמשון להודיעך כחו דרבי יהודה דשרי אע"ג דאין ספיקו חמור מודאי ומטעם הפלאה כרי טרפון כדקאמר רב אשי: (תוספות)

ר"נ הבאה על הספק: **אמר** הריני נזיר עולם מאי. דהא ברייתא דאם יש בכרי הזה מאה כור סתמא תניא ויש במשמע אפילו נזיר עולם ואפי"ה שרי רבי יהודה אעי"פ שאין ספקו חמור דהא ודאי נמי לא מצי מגלח: **הריני** נזיר שמשון מאי. דאפי"ו ודאי לא מצי מגלח בתער: **א"ל** לא תניא. דסתמא לא משמע נזיר שמשון: **והתניא** נזיר שמשון. דאיכא ברייתא דתנא בהדיא דר' יהודה מתיר באומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב: **אי** תניא תניא. ולא ידענא לפרוקא דלא תקשי אההיא דאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה דמשמע הא מכירין אסורין א"נ אי תניא תניא ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה: **אין** אחד מהם נזיר. במס' נזיר (דף לב:). תנן לה בשנים שהיו מהלכין בדרך וראו אחד בא כנגדן אמר אחד מהן הריני נזיר שזה איש פלוני אמר חברו הריני נזיר שאינו ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר ויהיב רבי יהודה משמיה טעמא למילתיה לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה כלומר שאין נזירות חל עד שיפרש אותה בלא שום תנאי כדכתיב כי יפליא דמשמע שיפרש ולא שיקבל אותה על הספק הלכך ברייתא דהאומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור דלא הוי נזיר כותיה: **אלא** להודיעך כחו דר"ש דאעי"ג דנגנב וכו'. וכי תימא ליתני דכי איתא בעיניה להודיעך כחו דרבי יהודה דכחה דהיתרא עדיף ליתא דכיון דטעמא משום דלא נתנה נזירות אלא להפלאה ליכא כחה דהיתרא טפי כי איתא בעיניה משנגנב או שאבד אבל השתא דנקיט לה בנגנב אשמעינן רבותא דר"ש דלא חייש לנזירות דהפלאה ועוד דמעיל נפשיה לספיקא: **הא** מכירין אסורין אלמא ספיקא לחומרא וכו'. הא דפריך מדיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ולא פריך מרישא לסיפא דרישא קתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא וסיפא קתני סתם חרמים ביהודה מותרין אלמא ספיקא לקולא משום דה"ל לדחויי דלמא לעולם ספיקא לקולא ורישא היינו טעמא משום דביהודה מפני שהיו רגילין הרבה בתרומת הלשכה לא היו קורין לתרומת הגורן תרומה סתם אי נמי לאידך גיסא דלעולם ספיקא לחומרא וסיפא דקתני סתם חרמים ביהודה מותרין היינו טעמא דמתוך שהיו כהנים הרבה מצויין ביניהן ורוב חרמיהן היו לכהנים לא הוו קרי לחרם גבוה חרם סתם אבל דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא קשיא: **אמר** אביי סיפא רבי אלעזר ברבי צדוק היא. דמתני' תרי תנאי היא רישא רבי יהודה דס"ל ספיקא לחומרא ולדידיה אין ה"נ דסתם חרמים (ר"נ)

קצ"ח אללא אמר רבא היינו טעמיה דרבי יהודה גבי כרי הסבר כל ספקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא. והלכך מתניתין דנזיר [ח, א] לעולם רבי יהודה ומתניתין דנדרים ככולי עלמא, דאילו גבי נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ואוכל, ואילו ספיקו אינו יכול לגלח, חדא דאינו מגלח עד שיביא קרבן, דעל קרבנותיו הוא מגלח,

וזה הואיל ואינו יכול להביא אשמו על הספק אינו יכול לגלח, ואפילו בתנאי אינו יכול להביא קרבנותיו, לפי שאין חטאת ואשם באין נדבה. ואם תאמר מכל מקום יביא שלמים ועולה ויגלח עליהם, וכמאן דאמר שאם גלח על אחד משלשתן יאח, יש לומר יאח קתני דיעבד אבל לכתחלה לא ואי נמי דאם תמצא לומר לכתחלה נמי לא קנה, שהרי אינו יכול לגלח משום דהקפת כל הראש שמה הקפה, ולגבי נזיר הוא דשרא רחמנא, אבל על הספק אינו יכול לגלח. והא דאמר רבי אדא בר אבהו תניא נזיר שמסון. כלומר דבהדיא תניא, דאפילו אמר הריני נזיר שמסון אם יש בכרי זה כו' רבי יהודה מתיר, אלמא טעמיה דרבי יהודה לאו משום דספקו חמור מודאי. אי תניא תניא. כלומר לא ידענא לתרובה. כך פירשו בתוספות. ויש מפרשים אי תניא תניא, כלומר אי תני על כרחך תנאי היא. ואליבא דרבי יהודה, ומתניתין דספק נדרים להחמיר אתיא כרבי יהודה, דתרומה דקא תני ובגליל מותרת לפי שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה. ובין רבי יהודה (ורבי שמעון, לרבי) [בשיטמ"ק: ובין לרבי שמעון דכרי, כרבי] שמעון דאזיל נמי התם לחומרא, ולרבי יהודה דשרי משום דספיקו חמור מודאי, וברייתא דקתני אפילו נזיר שמסון אתיא כאידך תנא דרבי יהודה, דסבירא ליה דלעולם לא מעייל אינג נפשיה לספיקא, בין בנזירות בין בנדרים, וספק נזירות להקל אתי בין להאי תנא דרבי יהודה בין לאידך תנא דרבי יהודה, למר משום דלא מעייל אינג נפשיה לספיקא לעולם, ולמר משום דהיכא דספיקו חמור מודאי מיהא לא מעייל נפשיה לספיקא. ואתי דלא כרבי שמעון דלרבי שמעון לעולם מעייל אינג נפשיה לספיקא, ואפילו היכא דספיקו חמור מודאי, ואם כן האי תנא דברייתא דנזיר שמסון דסבירא ליה דמשום דלא מעייל אינג נפשיה לספיקא מתיר רבי יהודה היא, ולא משום דספיקו חמור מודאי בין בנדרים בין בנזיר, דאם כן מאי קא מקשי' אמתניתין דתרומה דאוסר רבי יהודה, דקסבר מעייל אינג נפשיה לספיקא. רב אשי אמר ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא. פירוש ההיא דרבי רבי יהודה משום רבי טרפון היא דקסבר לא ניתנה נזירות אללא להפלאה, והלכך בין נזיר סתם בין נזיר שמסון כיון דאין כאן הפלאה לא הוה נזיר. ומתניתין נמי דספק נזירות להקל אתיא כהאי תנא, ותנא נזירות והוא הדין לנדרים דאף הם צריכין הפלאה, דילפי בהיקשא מנזירות כדאיתא בריש מכילתין [לעיל ג, א], ומתניתין לנדרים אתיא בין כרבי יהודה דאמר משמא דנפשיה, בין לרבי שמעון דר פלוגתיה דכרי, כך פירשהו מקצת המפרשים. ואינו מחוור, חדא דמה לוכך יש לדחות אוקמתין דאוקימנא מתניתין דכרי כרבי יהודה, ומשום דספיקו חמור מודאי, הא אנן

לא קשיא לן אלא ברייתא דתניא בהדיא נזירות שמסון, והיא היא דאכטרכינן לפרוקי. ועוד דבהדיא אמרינן בנזיר דמתניתין דכרי אתיא ללא כרבי טרפון, דתנן התם צפרק בית שמאי [לכז, ב] היו מהלכין בדרך ואמר הריני נזיר שזה איש פלוני נזיר וכו', הרתיע לאחוריו איני נזיר כלומר אותו שהיה צא קודם שהגיע להם חזר לאחוריו, ולא ידיעי אם היה נזיר או לא. ואמרינן עלה בגמרא אלא טעמא דהרתיע לאחוריו, הא אתי לקמיה הו נזיר מני אילימא רבי טרפון מי הוה נזיר והא אמר רבי טרפון כו', אלא רבי יהודה דכרי הוא, דתניא הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור כו'. אלמא טעמא דרבי יהודה דכרי לאו משום דלא נתנה נזירות אלא להפלאה, אלא הכי פירושן ההיא דתניא בהדיא נזיר שמסון אתיא כרבי יהודה דאמר משום רבי טרפון, אבל מתניתין דכרי לעולם רבי יהודה משמיה דנפשיה, ומשום דספיקו חמור מודאי. להודיעך כחו דרבי שמעון דאף על גב דנגב אטו אבד אמר רבי שמעון מעייל איניש נפשיה בספיקא. ואף על גב דבעלמא כחא דהתרא עדיף ליה, הכא עדיף טפי לאשמועינן כחו דרבי שמעון, דאף על גב דאיכא טעמי טובא להקל, חדא דלא מעייל איניש נפשיה בספיקא, ועוד דבעינן נזירות בהפלאה ועוד דלא מעייל [בש"טמ"ק: לפי הפירוש שכתבנו] איניש נפשיה לספיקא במקום דספיקו חמור מודאי, ואפילו הכי מחמיר רבי שמעון, משום הכי עדיף טפי לאשמועינן כחא דחומרא כי האי. סיפא רבי אלעזר בר כדוק היא דתניא רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה, רבי אלעזר בר כדוק אומר סתם חרמין ביהודה מותרין, ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים. פירשו בתוספות דרבי יהודה לא שמיע ליה אלא סתם תרומה ביהודה אסור, ובגליל מותרת, וקסבר דבתרומה [ב]לאחוד הוא שיש לחלק בין יהודה וגליל מפני שאין אנשי גליל מכירין כלל תרומת הלשכה, הא מכירין אותה אסורה, דסתם נדרים להחמיר. ואף על גב דסבירא ליה לרבי יהודה דסתם נזירות להקל, לא אמר אלא היכא דספיקו חמור מודאי, דכרי הא לא מעייל איניש נפשיה לספיקא, וסתם חרמים בכל מקום אסורין ואפילו ביהודה, כיון דמכירין הם [בש"טמ"ק: בין בחרמי גבוה בין] בחרמי כהנים. ורבי אלעזר בר כדוק לא שמיע ליה אלא סתם חרמין בגליל אסורין, וקא סבר דטעמא משום שאין מכירין חרמי כהנים, אבל תרומה אפילו ביהודה מותרת, כיון דמכירין אפילו בתרומת הגורן, וסתם נדרים להקל, דלעולם לא מעייל איניש נפשיה לספיקא. ולעיל דמהדרינן אמאן לתני סתם נזירות להקל, הוה מצי לאוקמה כרבי אלעזר בר כדוק, והוא הדין לנדרים. וקשיא לן להאי פירושא, אם כן אמאי שביק רבי

אלעזר בר כדוק תרומה דאייירי בה רבי יהודה, ונקט סתם חרמין בגליל. ואמרו בתוספות
דהוא הדין דהוה מצי לאיפלוגי בה, אללא תנא להא והוא הדין לאידך. ונראה לי לפי
פירושם דכל חד וחד מנייהו נקט ליטנא דשמיע ליה מרביה, ואיהו הוא דתלו ביה
טעמייהו, דרבי יהודה לא שמע אללא תרומה ביהודה, ומינה סבירא ליה דדוקא תרומה,
אבל חרמין לא מפליגין להו בין יהודה לגליל, ורבי אלעזר בר כדוק לא שמיע ליה
אללא סתם חרמים בגליל אסורין, ומינה סבירא ליה דמשום דאין מכירין הא מכירין
מותרין, ואם כן דוקא חרמים אבל תרומה אפילו ביהודה מותרת הואיל ומכירין בה.
ומיהו אין עיקר פירושם מחזור בעיני, דאם כן אמאי קא מהדר האי מקשה אדיוקא
דסתם חרמין בגליל אסורים לפי שאין מכירים, הא מכירין מותרים ליקשי מינה בהדיא
דהא קתני בהדיא סתם חרמים ביהודה מותרים, ואף על גב דביהודה מכירין בין בזה
ובין בזה אלמא ספיקא לקולי. אללא הכי פירושא סיפא רבי אלעזר בר כדוק היא, כלומר
סתם תרומה ביהודה אסור אתיא ככולי עלמא, דביהודה אף על גב דמכירין בין בזו
ובין בזו, לעולם אינן רגילין לומר תרומה סתם אללא לתרומת הלשכה, אבל תרומת
הגורן אין קורין לה תרומה סתם אללא תרומת הגורן והלכך אפילו רבי אלעזר בר כדוק
מודה בה, אבל מאי דקתני ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה,
דמשמע הא מכירין אסורה, אתיא כרבי יהודה ולא כרבי אלעזר בר כדוק, וסתמא
דקתני סתם חרמין ביהודה מותרין אתיא ככולי עלמא, דסתם חרמים שמכירין ביהודה
היינו חרמי כהנים, לפי שאין מצויין אללא ומחרימין להם, והלכך כל שמחריים קם סתם
אינו מתכוין אללא לחרמי כהנים, ובהא אפילו רבי יהודה מודה בה, אבל סיפא דסיפא
דקתני בגליל אסורין, שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים דמשמע הא מכירין
מותרין, אתיא כרבי אלעזר דסבירא ליה דסתם נדרים להקל, דלא מעייל איניש נפשיה
לספיקא. והשתא אתי שפיר הא דפרכינן לעיל גבי רבי יהודה, ומי אית ליה לרבי יהודה
לא מעייל איניש נפשיה לספיקא, ורמינהו סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת,
לפי שאין מכירין הא מכירין כו' ולא פרכינן מתרומה ביהודה ממש דקתני אסורה, ואף
על גב דמכירין אפילו בתרומת הגורן. וכן נמי הכא דאקשינן מסיפא ארישא, ולא אקשינן
מסתם חרמין ביהודה מותרין, וקא טרח למהדורי אדיוקא דסיפא שאין אנשי גליל
מכירין הא מכירין מותרין, וטעמא כדלמארן דבהנהו כולי עלמא מודו בה וסתמן
כפירושן. והשתא נמי ניחא צרייתא, דשצקה רבי אלעזר בר כדוק לסתם תרומה דאייירי
בה רבי יהודה בר פלגותיה ונקט סתם חרמים. כן נראה לי וכן נראה מן הפירושין.

ולענין פסק הלכה. קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כרבי מאיר וחכמים, דעל כרחק לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא בסתם תרומה בגליל, לפי שאין אנשי גליל מכירין בתרומת הלשכה הא מכירין אסורה, ואף על גב דפליג עלייהו ר' אליעזר בר לדוק, הוה ליה יחיד לגבי רבים ולא קיימא לן כותיה, וכן פסקוה הפוסקים בחבוריהם. אלא דקשיא לי, דהא טעמא דסתם נדרים להחמיר משום דמעיל איניש נפשיה לספיקא, וכדאיתא בכולה שמעתין ואילו לקמן בריש פרק קונס יין [פא, א], וכן במסכת קדושין פרק האומר [סד, ב] פליגי בה רבי מאיר ורבי יוסי, גבי מי שהיו לו שתי כתי בנות ואמר קדשתי את בתי הגדולה כו', דתנינן כולן אסורות דברי רבי מאיר חוץ מן הקטנה שזקטנות, רבי יוסי אמר כולן מותרות חוץ מן וכו', ואוקימנא פלוגתייהו התם במעיל איניש לספיקא או לא, דרבי מאיר סבר מעיל ורבי יוסי סבר לא מעיל, וקיימא לן כרבי יוסי, דרבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי. ואין סברא לומר דטעמא דרבי יוסי משום התם דגופיה לא מעיל איניש לספיקא, אבל ממונה מעיל, והתם כיון דבדבוריה קיימא לקדשה כגופיה דמי ולא מעיל ליה בספיקא (והא) [בשיטמ"ק: דהא] משמע הכא בשמעתין דליכא מאן דמפליג בין גופיה לממוניה. ויש לומר דהתם היינו טעמא משום דספיקו חמור מודאי, דאלו ודאי לא מיתסרא אלא חדא, ובספיקו כולן אסורות, והלכך כל שספקו חמור מודאי לא מעיל איניש נפשיה לספיקא, דאיתא בשמעתין בדעתיה דרבי יהודה. ואם תאמר אם כן מאי פרכינן התם עלייהו והא איפכא שמעינן להו דמתניתין דעד לפני [בשיטמ"ק: הפסח], לימא התם משום דאין ספיקו חמור מודאי. לא היא, דלרבי יוסי ניחא, אבל לרבי מאיר כל שכן דקשיא, דהשתא היכא דספיקו חמור מודאי מעיל, היכא דאין ספיקו חמור מודאי, לא כל שכן ועוד לריד תירוצ.

(רש"א)

נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו : קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממוקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים : **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה בד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחין ליה בחרטה אלא עונשין היכי דמי כדתניא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו לי יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקים לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר משמתין ליה : וחכ"א פותחין לו פתח כו' : תנא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא **שמות** **כ-כ** בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את אימא שלום מפני מה

כ"ז מתני' נזיר צהרם. לאמר חפץ זה חרם עלי וקוב אמר לא נדרתי אלא צהרמו של ים על פס הרפת קלדין בו את הדגים ולא צהרם ממך: אלא בקרבנות

מלכים. דורות שמקריבין לפני מלכים: וכן אם אמר הריני עצמי קרבן. למשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם אחד קיש לי בתוך ביתי שהנחתיו להיות נודר בו ולא בעצמי ממש: על כל אלו אין נשאלין להן. דאין צריך שאלה דודאי מות (הואיל ואינהו אמרי דעל דעת כן אמרו: ואם נשאלו. אם באו לישראל: וחכמים אומרים פותחין להן פתח. בחרטה ומוכיחין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדריים: גמ' וכולן אין נשאלין. דאין פותחין להם פתח ואין מתירים להן דקנסינן להו משום דנדרתא ממש משמע: והדיר תני אם נשאלו. למשמע דנשאלין: וכולן אין צריכין שאלה. דמותרין בלא שאלה: בד"א בתלמידי חכם. דאקראי הוא דנדר כה"ג ולא אתי למיסרך: אכל ע"ה שבא לישראל עונשים אותו ומחמירים עליו כדי שלא יהא רגיל לנודר בו: ועבר על נזירותו. דכסבור בטעות נדר ואחרי כן בא לישראל: אין נזקקין לו. לפתוח לו בחרטה: גזירות מועטת. שקבל עליו נזירות ל' יום אבל אם קיבל נזירות מרובה ועבר ושתה ק' יום אין אומרים ינהג איסור ק' יום שנהג היתר אלא לעונש ל' יום כסתם נזירות הכי נמי עונשין אותו שנהג איסור בנדרו וכימים שעכב כל נדרו דכשאר לא נדרתי אלא בחרמו של יום ונהג היתר בנדר עד לאחר זמן שעלה בדעתו לישראל: בי דינא דמזדקקי ליה. קודם שנהג איסור בעצמו לא עביד שפיר: שסופך למעול בנדריים. אם תרצה לנודר: שהופכין. פנים כנגד עורף שבאים על נשותיהן שלא כדרכן: שהופכים שולחנן. היא למעלה והוא למטה: (רס"י)

תוספות ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של יום. לשון מצודה לשון משטח חרמים תהיה בתוך הים (יחזקאל כו): לא נדרתי אלא בעצם. אחד של בהמה שהנחתו בתיבתי להיות נודר בו להטעות העולם להאמין דברי שיהו סבורים כי אני נודר נדר גמור: **כולן** אין נשאלין עליהם. ואין צריכין שאלה בת"ח אבל ע"ה שבא לישראל עונשין אותו כדקאמר בגמרא שאם נוהג היתר בנזירות על ידי טעמים הללו שהוא אמר עכשיו שלא היה חושבו נדר אע"פ שאינו נדר ולבסוף בא לישראל עליו לפי שלבו טרפו שמא נדר גמור הוא עונשין אותו לנהוג איסור כימים שנהג בה היתר: **ומחמירין** עליו. מפרש. בגמרא דלא פתחין בחרטה לומר לבד עלך או כדו תהית אלא צריך לומר לו דאדעתא דהכי לא נדר דזהו חרטה גמורה כדפי' ר"ת: **וחכ"א** פותחין לו פתח ממקום אחר. פר"ת פותחין לו פתח ממקום אחר כדאמרת כלומר זאת החומרא אני מודה לך דלא פתחין ליה בחרטה אלא צריך

לבקש לו פתח ממקום אחר דהיינו אדעתא דהכי לא נדר אבל מיענש לא מיענשי ליה וקשה אם כן אמאי שביק לישנא דמתני' דמחמירין עליו דאמר ת"ק הואיל ולא פליגי עליה דמחמירין ונקט בלישנא אחרינא פותחין הוה ליה למימר מחמירין ועוד דבירושלמי משמע דפליגי רבנן עליה אף במחמירין עליו לכך נראה לר"י דרבנן פליגי אף במחמירין עליו דפותחין ממקום אחר לאפוקי שלא יתירו לו [מגופו של] נדר כלל כיון שהיה בדעתו לקרבנות מלכים וכיוצא בהן אלא מבקשין לו ממקום אחר כמו בשאר נדרים או על ידי פתח דאדעתא דהכי לא נדרת [און] ע"י חרטה [דכדון] וכן פ"י התוס' לעיל גבי האומר הרי את עלי כבשר [אימא] פותחין לו פתח ממקום אחר וכן פ"י כרבי יהודה: **אמר** מר אין נשאלין. לשון נדרים משונה הוא מדתניא אין נשאלין דמשמע דמקיל סתם אין צריכין שאלה והדר תני אם נשאלין אלמא משמע דבעי שאלה לא קשיא הא בת"ח כדפי' המשנה: **אבל** בעם הארץ שבא לישאל. יש לספק דמשמע דוקא נקט בא לישאל אבל לא בא לישאל לא אמרינן ליה: **מי** שנזר ועבר על נזירותו. ששתה יין כדמוכח בירושלמי: אין נזקקין לו להתיר עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר: א"ר יוסי בד"א בנזירות מועטת דאינו כ"א שלשים יום: **אבל** נזירות מרובה כגון. שנה או שנתים וכו' והשתא עונשין אותו היינו כי הכא לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ורבנן פליגי במתניתין גבי קרבנות מלכים אבל בשאר נדרים גמורים אפילו רבנן מודו דעונשין אותו אם עבר על נזירותו ואין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ואפשר דאף ר' יוסי דאמר בנזירות מרובה דיו שלשים יום היינו דוקא בנזירות דסתם נזירות שלשים יום אבל בנדרים דאין סתם נדר ל' יום אלא לעולם אפי' ר' יוסי מודה עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר אף בנדר מרובה ומיהו בתוספתא (ספ"א) קתני האי פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה בלשון נדר ולא בלשון נזירות ואפי' א"ר יוסי בנדר מרובה שלשים יום ותימה מה ענין ל' יום לנדר ויש רוצים לדקדק מזה דסתם נדר ל' יום ול"נ דהא אמר בפרק קמא (דף ד:) נדר לית ליה קיצותא לכ"נ דאע"ג דסתם נדר לעולם מ"מ אין סברא להחמיר בנדר יותר מבנזירות שיש בה קרבן ולכך אמר ר' יוסי ל' יום כמו בנזירות ולכאורה היה נראה דהלכה כרבי יוסי דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואם כן בנדר גמור נמי אם עבר על נדרו דיו שלשים יום כדמשמע ' בתוספתא דאף בנדר פליג רבי יוסי ומיהו הדעת נוטה דהלכה כר' יהודה דבפרק ב"ש (דף לד.) מיייתי השי"ס להך ולא מדכרא התם רבי יהודה כלל אלא קתני סתם מילתיה ועוד [דקרו] התם בכולה סוגיא מילתא דרבי יהודה רבנן דקאמר מתני' לא רבי יוסי ולא רבנן משמע דהלכה כוותיה מדקרי ליה רבנן ולענין מתני' דחרס צ"ע דנימא הלכה כר"מ משום דהלכה כר"מ בנזירותיו (כתובות נז.) בחומרותיו ושמא לא חשבינן ליה הלכה כר"מ בגזירותיו אלא בקנסותיו: אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בנדרים ויש ספרים דגרסי שסופך למעול בשבועות פירוש אף בשבועות החמורות שכתוב בהם לא ינקה ויש

ספרים דגרסינן בהדיא אף בשבועות והא דאמר נדרים סייג לפרישות מפרש ר"ת כגון שנודר לקיים המצוה כמו אשנה פרק זה או אעשה מצוה זו: **הויין** ליה בנים שאינם מהוגנים. מדה כנגד מדה לפי שמסתכל בעקיבה של אשה שזהו ענין הערוה לכך הויין ליה בנים שאינן מהוגנים: **חגרים** מפני שהופכים שולחנם. פי' שמשמשים מטותם שלא כדרכם ולפי שמשנים תשמישן בדבר התלוי בירכים אף בניהם לוקים בירכים הר"י: **מפני** שמנשקים באותו מקום. ולכך לוקים הוולדות בפייהם: **מפני** שמספרים בשעת תשמיש. שיש להם לשמש בהצנע והם משמיעים קולם לכך נעשים הולדות חרשים: (תוספות)

ר"ז ביהודה נמי אסורין וסיפא ר"א בר' צדוק דאמר סתם חרמים כגליל אסורין לפי שאין מכירין את חרמי כהנים הא מכירין מותרין דספיקא לקולא ומש"ה סתם חרמים ביהודה שהיו מכירין אלו ואלו מותרין וסתם תרומה נמי ביהודה לר"א ברבי צדוק מותרת והאי דנקט רבי יהודה תרומה ונקט רבי אלעזר חרמים לאו דוקא דה"ה בתרומה גופה אי נמי בחרמים גופייהו הוה מצי לאפלוגי אלא מר דשמיע ליה מרביה קאמר ומר דשמיע ליה מרביה קאמר ולפי זה כי מהדרין לעיל אמאן דס"ל לא מעייל איניש נפשיה לספיקא הוה מצי למימר רבי אלעזר בר' צדוק היא אלא רבי יהודה עדיף ליה דקאמר הכי בנזירות גופיה: **ולענין** הלכה קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כסתם מתניתין: **אבל** בנזירות מרובה. כלומר שהה יותר משלשים יום: הואיל ואמור רבן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר. כלומר דלא תימא הא דקאמר אין נזקקין לו לומר שאין מחזירין אחריו שישאל על נדרו אע"פ שמחזירין אחרי מי שלא עבר על נדרו שהרי המקיימו נקרא חוטא וכדאמרין בפרקין דלקמן (דף כב.) המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן ומיהו אם בא לישאל מעצמו נזקקין להתירו דליתא אלא בי דינא דמזדקיק לא עביד שפיר: **ולענין** הלכה קיימא לן כרבנן דמתניתין דאמרי דנדרים הללו אין עונשין אותן ופתחין בהו נמי בחרטה וכדפרישנא במתניתין והני מילי בנדרים הללו אבל בנדרים דאורייתא נהי דפתחין בהו נמי בחרטה כדקי"ל באידך פרקין דהלכתא פותחין בחרטה מיהו מי שעבר עליהן ובא לישאל אין נזקקין לו עד שינהוג איסור וצורבא מרבנן דמזדקיק ליה מקמי הכי משמתין ליה וה"ה נמי למאן דלא פתח ליה בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרין דמשמתין ליה דלא עביד שפיר הרמב"ן ז"ל וכתבו בתוס' חכמי הצרפתי' ז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב ונזקק לו לאלתר והתירו ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר וטענת הרב היתה דאע"ג דנדרא דאורייתא הוה ואפילו לרבנן צריך שינהוג איסור אפ"ה כיון שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה מפירות שבעולם יסור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד

אך החמיר עליו כיון שעבר על נדרו שלא להתירו בחרטה אלא בפתח: **אל** תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות. דחמירי טפי דכתיב בו (שמות כ) לא ינקה: **להאכילך** תרומה טמאה. להזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל אצל כהן ע"ה: **ובאשתו** נדה. אפילו אשתו נדה שיש לו בה שעת היתר: **מלמד** שהבושה מביאה לידי יראת חטא. דעל פניכם משמע בושת פנים וכתוב בתריה לבלתי תחטאו: **לא** עמדו אבותיו על הר סיני. שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתוב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם: **שהופכין** את שולחנם. ולפי ששינה בירך לוקה בירך: **חרשין**. שאין שומעין ואין מדברים: **שמספרים** בשעת תשמיש. ונמצא חוטאין בדיבור ובשמיעה: (ר"ט)

קצ"א [מתני':] ועל כולן אין נשאלין להם, ואם נשאלו עונשין אותם ומחמירין עליהם דברי רבי מאיר. ופירשנו בגמרא דהכי קאמר, ועל כולן אין כריכין שאלה אם תלמיד חכם הוא הגודר, ויודע שאינו נדר ומחזקינן ליה ללא משקר שלכך נתכוון אין כריך שאלה כלל דאין כאן נדר, אלא בעם הארץ כריך שאלה, ועונשין אותן כלומר, אם נהג היתר בדבר מעלמנו אין נזקקין לו להתיר, עד שינהוג איסור בעלמנו כימים שנהג בהם היתר, ומחמירין עליו ללא פתחינן בחרטה, אלא כריכין פתח היתר לדעתא דהכי מי נדרת. וחכמים אומרים פותחין לו פתח ממקום אחר. יש מפרשים פותחין לו פתח ולא בחרטה וכדברי רבי מאיר, אלא שבאו להקל שאין עונשין אותם בנדרים אל אלא בנדר גמור, והקשו בתוספות על פירוש זה, דאם כן הוה ליה למיתני וחכמים אומרים אין עונשין אותן, דהא לא פליגי רבנן אלא בהא. על כן יש לפרש דחכמים אכולה מילתא פליגי דאין עונשין אותן, לפי שאין עונשין אלא בשל תורה, אבל בנדרים אלו לא, וכן אין מחמירין עליהם לבקש פתחים לדעתא דהכי מי נדרת, אלא [בשיטמ"ק: אפילו] בחרטה לכדו תהית נמי סגי, ופותחין לו פתח היינו דנשאלין להם זין בפתח, זין בחרטה, וכן פירשו בתוספות, וכן כתב הרמב"ן נר"ו בפסקי הלכותיו. וראיתי בתשובה לרב שרירא ז"ל ורב האי ז"ל, דבכל מקום שאמרו אין פותחין בחרטה אנן הוא ללא פתחינן, הא פתח איהו לנפשיה שרי, ואף למקצת המפרשים ראיתי כן בלשון הזה, לא פתחין להו אנן בחרטיה אלא הם עלמם יבקשו חרטה. וקיימא לן כרבנן דאמרי הכא פותחין לו בחרטה, ואם נהג היתר קודם שישאל אין עונשין אותן, אלא נזקקין לו מיד. [גמרא:] היכי דמי כדתנא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו, עד שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר. כתוב (בתוספותא) [בשיטמ"ק: בתוספות] אחד מרבני הלרפתים

ז"ל, שמעשה בא לפני הרב, באדם שנדר מכל פירות, חוץ מדגן, ועבר על נדרו (הורה) [בשיטמ"ק: להורות] שנזקקין לו מיד, כיון שענינו של זה כן, שאינו יכול לקיים לנדרו, וכל שאתה מוסיף עליו זמן יעבור. ועוד דהיינו לדבר מלוא, שימעט במלאכת שמים, או שיהא במכשול כל ימיו שלא יוכל לזהר בנדרו. ומיהו ודאי לריק לבקש לו פתח אחר, ולא פותחין בחרטה דכדי תהיה (כו') [בשיטמ"ק: כ"י] נדר על חרס ועבר על נזירותו שזים הם עד כאן, ואיני יורד לסוף דעתם, במה שכתבו כאן שאין פותחין בחרטה, ואי משום דמחמירין עליו כאן הואיל ועבר [בשיטמ"ק: זו], לא שמענו לדברי חכמים בעובר בנדר גמור, יתר מנדרים אלו, ותנן וחכמים אומרים פותחין לו פתח ממקום אחר. האי ביד דינא דמזדקיק ליה שפיר עבדי. פירוש שהיה סבור לפרש אין נזקקין לו, אין אנו מחוייבים ליזקק לו כמו בשאר נדרים. (רשב"א)

ב

-

כ

דף

בניך יפיפין ביותר אמרה להן אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד ואמרתי לו מה טעם ואמר לי כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת ונמצאו בניו באין לידי ממזרות לא קשיא הא במילי דתשמיש הא במילי אחרנייתא א"ר יוחנן זו דברי יוחנן בן דהבאי אבל אמרו חכמים אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר הבא מבית הטבח רצה לאכלו במלח אוכלו צלי אוכלו מבושל אוכלו שלוק אוכלו וכן דג הבא מבית הצייד אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן דאי תימא מלאכי השרת ממש אמאי אמר רבי יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי הא אינהו בקיאי בצורת הולד טפי ואמאי קרו להו מלאכי השרת דמצייני כמלאכי השרת ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר לה בתי תורה התירתך ואני מה אעשה לך ההיא דאתאי לקמיה דרב אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר מאי שנא מן ביניתא [\[במדבר טו-לט\]](#) ולא

תתורו אחרי לבבכם מכאן אמר רבי אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר אמר רבינא לא נצרכא אלא דאפילו בי נשיו [\[יחזקאל כ-לח\]](#) וברותי מכם המורדים והפושעים בי אמר רבי לוי אלו בני תשע מדות בני אסנ"ת משגע"ח בני אימה בני אנוסה בני שנואה בני נידוי בני תמורה בני מריבה בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוביא בני חצופה איני והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל אדם שאשתו תובעתו הויין לו בנים שאפילו בדורו של משה רבינו לא היו כמותם שנאמר [\[דברים א-יג\]](#) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וכתוב וקח את ראשי שבטיכם ולא כתיב נבונים וכתוב [\[בראשית מט-יד\]](#) יששכר חמור גרם וכתוב [\[דברי הימים א יב-לג\]](#) מבני יששכר יודעי בינה לעתים ההיא דמרציא ארצויי :

רש"י אינו מספר. אינו משמש: מגלה טפח. מבגדה: ומכסה. אותו טפח מבגד וכן עושה עד שיבא עליה: ודומה כמי שפאו פד. קבא חליה זכח ודומה כמי שקד כפאו ואית דאמרי שמתכסה כולו כאדם שמפחד מן הקד: דמלייני. פעטופים זליית: זיניתא. דג תורה אור שיכול לאכלו כמו שיראה: בני אסנ"ת משגע"ח. סימן הוא: שנואה. קלבו על אחרת זשעת תשמיץ ואמרו קשבא עליה לאו זיאה גמורה היא הואיל וכל כך שונאה אלא כזנות בעלמא הוא: בני נידוי. קהבעל זנידוי זבא עליה ומתעצרת הימנו: זגי תמורה. קיש לו ז' נשים וכסבור זבא על זו זבא על אחרת. ל"א בני תמורה קהוא סבור זבא על אשה אחרת ונמצאת קהיא אשתי וקרובין לממזרות קהרי נתכוון לניאוף: בני מריבה. שמשמש זמריבה: בני שפרות. שמשמש זשפרות זביאתו לאו זיאה גמורה אלא זביאת זנות היא שאין מתכוון אלא לזעול בעלמא: בני ערבוביא. קבא על אשה אחת זין הנשים ואין ידוע על איזו מהן זבא. ל"א קבאו עליה אנשים הרבה ואין ידוע זן מי הוא ל"א בני ערבוביא ספק זן תשעה לראשון או זן קבעה לאחרון: יששכר חמור גרם. חמור גרם ליששכר קנולד אותו חמור קהיה יעקב רוכב קפנה לאהל לאה: דמרציא ארצויי. אינה תובעת זפה אלא דמרציא קמיה מראה לו מתוך זכריה כגון לאה דמההיא נפקי בני מעליא: (רש"י)

ר"צ לא בתחלת הלילה. ואף בסוף הלילה נשים הולכות בשוק ויתן דעתו עליהם: וכשהוא מספר. כשהוא משמש מטתו: מגלה טפח ומכסה טפח. בפרק מי שמתו

(ברכות דף כג:) אמרינן שהתירו (לה לאשה) לגלות טפחיים לקטנים והוא היה מגלה טפח מאותן טפחיים ומכסה טפח כלומר וטפח שני נשאר מכוסה: **כמי שכפאו שד**. שהיה ממחר כאדם הנטרד מתמת שד שכופהו אלמא מספר היה בשעת תשמיש: **הא** במילי דתשמיש. שרי כדי לרצותה: **דמצייני** כמלאכי השרת. שהן מצויינים ונבדלין משאר בני אדם כמלאכי השרת כדאמרינן בהגדה מלמד שהיו ישראל מצויינין שם כלומר שהיו עם בפני עצמן ולא נתערבו במצרים: **התורה** התירתך. דכתיב כי יקח איש אשה שהיא לקוחה לו לעשות בה כל חפצו וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"א מהא"ב (הלכ' ט) ובלבד שלא יוציא שז"ל: **מ"ש** מן ביניתא. דג שצולהו או שולקו כרצונו: **אל** ישתה אדם בכוס זה. שבשעה שנוקק עם אשתו לא יתן עיניו באשה אחרת אפי' היא אשתו: **המורדים** והפושעים בי. אלו בני תשע מדות שלפי שיש צד עבירה ביצירתן הוו מורדין ופושעין: **בני** אימה. לשון יראה שמטיל אימה על אשתו להזקק לה שלא כרצונה ומתוך כך אין בניו הגונים לפי שנוהג שלא כשורה כדדרשינן בפרק המוצא תפילין ואף ברגלים חוטא: **בני** אנוסה. גריעי טפי מבני אימה דבני אימה לא הוי אנוסה ממש ואנוסה מיירי בשאנסה לגמרי ומתוך ששני אלו קרובין להיות זה כזה חשיב להו כחד דהא רבי לוי אמר תשע מדות ובפרטן אתה מוצא עשר: **בני** שנואה. ששונאה ומתוך כך נותן דעתו על אשה אחרת: **בני** נדוי. שבא עליה כשהוא מנודה: **בני** תמורה. שבא על אחת מנשיו וכסבור שהיא צרתה: **בני** מריבה. אע"פ שאינו שונאה אלא שהיתה מריבה ביניהם לפי שעה: **בני** שכרות. שמתוך שכרותו אינו נותן דעתו על אשתו: **בני** גרושת הלב. שגמר בלבו לגרשה: **בני** ערבוביא. שבאו עליה כמה בני אדם: **בני** חצופה. שמעיזה פניה להיות תובעתו בפה: **כל** אדם שאשתו תובעתו. כלאה שיצאה לפני יעקב ואמרה לו אלי תבא ויצא ממנה יששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים: **דמרציא** ארצויי. שמפתה אותו בדברי רצוי ופיוס כלאה שלא אמרה ליעקב אלא לסור באהלה אבל לא שתהא תובעתו בפה: (ר"נ)

רש"א קונם שאני פוחת לך מן הסלע. ליסנא דהא מתניתין לאו דוקא, אללא באומר קונם פירות אלו עלי אם אני פוחת לך מן הסלע. תוספתא צפרק ד' דמכלתין [הלכה ד'] אף נדרים שאמרנו מותרים מנין שלא יהא אדם נודר בהם עולמית לבטלן, תלמוד לומר לא יחל דברו שלא יעשה דברו חולין. ירושלמי גבי נדרי זרוזין, אמר רבי זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין, אבל אם היו מעמידין היו לריכין התר חכם, היה זה מעמיד וזה אינו מעמיד, כיון שביטל אכל זה ביטל אכל זה, תלמידו דרבי חייא בר לולייני אמר ר' יודן, שאילו היה זה אומר בסלע, וזה בשלשה, וזה אומר בשקל, מאחר

שזיטל דינר אלל זה, יצטל עוד דינר אחר אללו, ויתננו זקנים. (רז"א)

פרק שלישי - ארבעה נדרים

מתני' ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין נדרי זרוזין כיצד היה מוכר חפץ ואמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל

ר"י מתני' ארבעה נדרים התירו חכמי'. בלא קום שאלה: נדרי זרוזין כו' מן הסלע. שהוא ארבע דינרין: והלה. הקונה אומר שאינו מוסיף לו על שקל שהוא שני דינרין: (רז"י)

תוספות מתני' ארבעה נדרים. עד השתא איירי בכינויי האסורין ובכינויי המותרים במתפיס בדבר הנדור ובמתפיס בדבר המותר והשתא מיירי בנדרי דאע"ג דהוציאם מפיו בלשון שאר נדר אפילו הכי מותרין וטעמא הוי משום דבעינן פיו ולבו שוין ואנן סהדי דלא שוו פיו ולבו בהני ד' נדרים והיינו טעמא דלא פריך בגמרא והא דברים שבלב כדפריך לקמן אנדרי אונסין משום דבעינן פיו ולבו שוין ונדרי זרוזין שריין מהאי טעמא: נדרי הבאי. גוזמא והבאי לשון אחרים: (תוספות)

ר"י מתני' ארבעה נדרים התירו חכמים. ומפרש בגמרא שמותרין מאליהן בלא היתר חכם: נדרי זרוזין. שלא נדר אלא לזרו חבירו שלא יעמוד בדעתו כדמפרש ואזיל: נדרי הבאי. נדר שאינו כלום שמיר ושית מתרגמינן הבאי ובור (ישעיה כז): קונם שאיני פוחת לך. קונם דמיו עלי אם אני מוכרו בפחות מסלע שהוא ארבע דינרין: קונם שאיני מוסיף לך על השקל. קונם המקח עלי אם אני מוסיף לקנות ביתר משקל שהוא שני דינרין: (ר"י)

שניהם רוצין בשלשה דינרין: **גמ'** ארבעה נדרים התירו חכמים כו' אמר ליה רבי אבא בר ממל לרבי אמי אמרת לן משמיה דרבי יהודה נשיאה מאן תנא ארבעה נדרים ר' יהודה היא דאמר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהן רצו שניהן רוצין קתני אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לו טפי מסלע והלה אמר בציר משקל נדרא הוי או זרוזין הוי אמר ליה תנינא היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר לו קונם ביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם מותר ליכנס לביתו ולשתות הימנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה ואמאי והא טיפת צונן קאמר אלא משתעי איניש הכי הכא נמי משתעי איניש הכי אמר ליה

רש"י שניהם רוצין בשלשה דינרין. כלומר זה הנשבע שאינו פוחת לו מן הסלע לא היה פיו ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום אלא להכי נדר כן לזרז את חבירו שיתן לו ג' דינרין הוא רוצה לבא וזה הנשבע שלא ליתן לו יותר משקל לא היה פיו ולבו שוין שלא היה בדעתו שלא יתן יותר אלא לכך נדר שיתן לו בג' דינרין ולפיכך מותרין: גמ' מאן תנא. התירו חכמים: ר' יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר. ללא סמכא דעתייהו ממס לטם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר ה"נ לא סמכא דעתייהו בשעת הנדר לכל חד וחד אדעתא דחבריה כדי לזרזו ולא הי' פיו ולבו שוים להכי דאי רבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי אע"ג דלא סמכא דעתייהו להיות נודר ממס בניזיר דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא לזרז אסורים דאמרינן כשנדרו ודאי סמכא דעתייהו דזה לא יפחות מסלע וזה לא יוסיף על שקל והרי פיהן ולבן שוים ואסור: רבא אמר אפי' תימא רבנן. דפליגי עליה דר' יהודה: מי קתני שניהן רצו. דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רצו בתחלה בשלשה דינרין ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי: רוצין תנן. דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי

רואין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותריין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן: אמר לו טפי מסלע והלה אומר בציר משקל. היכא דאמר שאינו פוחת מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דדברי שניהם קרובין לשלשה דינרין אמרינן דנדרי זרוזין הוו אצל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרתא הוי ואסורים או לא דזירוזין הוה: היה מסרב. שהיה מפאירו לאכול אכלו מעט: קונם ביתך שאני נכנס. שנדר שלא יכנס לביתו: וטיפת זון שאני טועם. שלא לאכול אכלו כלום: מותר ליכנס לביתו ולאכול קימעה ולשתות הימנו טיפת זון. אצל לא אכילה מרובה: שלא נתכוון זה. המסרב אלא לקום אכילה מרובה שישעור אכלו הרבה ולקון טיפת זון לא נתכוון זה שהיא שתיה מועטת: והא טיפת זון קאמר. דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת: אלא משתעי איניש הכי. דכי אמר (טיפת זון) יאכל עמו ודאי לאכילהמתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת זון ודאי לאכילה מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת זון: ה"ג משתעי איניש הכי. דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ולעולם נדרי זירוזין הוו ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר משקל: (רש"י)

תוספות אלא להפלאה. וא"ת והא גבי נדרים לא כתב יפליא וי"ל דילפינן מהדדי משום דאתק' נדרים לנזירות: **מספיקא** לא משעבד נפשיה. וה"נ במתניתין אע"ג דבשעת הנדר לא היה דעת זה וזה בגי' דינרין אלא הוה דעתיה להוריד כמה שיוכל לזה דלמא בשעת הנדר מספקא ליה אם חל נדר אם לאו דשמא יתן לו סלע או יתן לו בבי' דינרין מספיקא לא משעבד נפשיה: **רבא** אמר. לא היו מסופקין אפי' תימא רבנן מי קתני שניהן רצו דהוה משמע רצו לבסוף ולא מתחלה רוצים קתני משמע דמתחלה כשנודרים היו רוצים בגי' אלו שהיו ואנן סהדי דדעתן לכך הלכך לאו נדר הוא כלל דדוקא כשאמר המוכר לבסוף שכך היה דעתו מתחלה כדפרישית אבל אם אמר שדעתו למה שהיו אומרים מכוונת לבסוף לכך התם אין נדרי זירוזין דהוי נדר קיים ודלא כרבי יהודה משום רבי טרפון: (תוספות)

ר"ע שניהם רוצין בשלשה דינרין. שהמוכר היה דעתו לשלשה ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינרין ושיסכים לשלשה וכן הלוקח נתכוון לשלשה ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על

דעתו שאמר ארבעה דינרין ומש"ה לא חייל נדרא וטעמא דמלתא לפי שדרך של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מיקרו דברים שבלב: **גרסינן** בירושלמי אמר ר' זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין אבל במעמידין צריכין היתר חכם. פירוש בשאין מעמידין דבריהם שאומר שלא נדרו בדוקא אלא לזרו אבל מעמידין דבריהן לומר שבדוקא נדרו צריכין היתר חכם וקשה בעיני מאי קמ"ל זעירא מתניתין היא דקתני שניהם רוצין כו' ונ"ל דקמ"ל דרוצין מעיקרא קאמר ולא רצו כדשקלינן וטרינן בגמרא. תו גרסי' התם היה מעמיד אצל זה ואצל זה אין מעמיד כיון שבטל אצל זה בטל אצל זה וה"פ היה מוכר חפץ לשנים ואמר קונם שאיני פוחת לכם מן הסלע והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולחבירו כדי לזרו כיון שבטל אצל זה בטל אצל זה. ונראה דבשאין מעמידין ודעתן היה לשלשה דינרין מוכר יכול ליתנו בפחות משלשה ולוקח יכול ליתן בו יותר משלשה שכיון שמשמעות הנדר אינו אלא לזרו אע"פ שהסכימו בלבם לג' דינרים דברים שבלב הוו ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך ואיכא מאן דאמר דאפילו בכי האי גוונא לא חייל נדרייהו: **תניא** בתוספתא דמכילתין אף נדרים שאמרו מותרין מנין שלא יהא אדם נודר בהם כדי לבטלן ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין והביאה הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות נדרים (הלכ' ד): **גמ'** לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. וה"ה לנדרים דאיתקש לנזירות דלא חייל אלא א"כ יקבל בלא תנאי הלכך מוכר ולוקח שתלו נדרם בתנאי אע"פ שעברו על תנאם לא חיילי נדרייהו: **רבא** אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהם רצו. כלומר דמתניתין דנדרי זירוזין לאו משום הפלאה היא אלא משום ששמו חכמים דעתם שלא נדרו בדוקא אלא לזרו דמי קתני רצו שיהא משמעותו שרצו לבסוף שניהם רוצין קתני דמשמע מתחלה ועד סוף וקשיא לי למאי דס"ד מעיקרא דטעמא דמתני' משום הפלאה הוא למה ליה למתני שניהם רוצים בשלשה דינרין ורצו לבסוף קאמר כלומר שנתקיים המכר בשלשה דינרין אפילו נתנו מוכר בשקל או שנתן בו לוקח סלע נדרן בטל כיון שבשעת נדרן לא היה מתברר הדבר אם יחול אם לאו ונראה בעיני דתנא רבותא קתני דלא מבעיא בשנים שהיו מהלכין בדרך ואמר אחד מהם הריני נזיר שזה איש פלוני ואמר חבירו הריני נזיר שאינו דאין אחד מהם נזיר כרבי יהודה משום רבי טרפון דהתם דין הוא שלא תחול נזירותם לפי שאי אפשר לחול נזירות על שניהם וכיון שבטל אצל זה בטל אצל זה שמשעה ראשונה יצתה נזירות לבטלה וכי האי גוונא פשיטא ליה לתנא דמתני' דלא הויא הפלאה אלא אפילו במוכר ולוקח שאפשר שיהא הנדר חל על שניהם ולבסוף ג"כ כך היה שרצו בשלשה דינרין ונמצא שכל אחד עבר על תנאו וסד"א דכי האי גוונא הפלאה מקריא קמ"ל: **אמר** ליה טפי מסלע. כלומר שאמר לו קונם שאיני פוחת לך מן הסלע ופרוטה ולוקח אמר קונם שאיני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה נדרא הוי או זרוזין הוי. דאיכא למימר כיון דנחות כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו

ולא לזרז. ל"א אמר ליה טפי מסלע שאמר שלא יפחות לו מחמש דינרין ואמר ליה אידך בציר מן שקל שלא יתן בו יותר מן דינר מי אמרינן כיון דמרחקי כולי האי בדוקא נדר: **שלא** נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתייה. אלמא אע"ג דנחית לדיוקא ושנתרחק הרבה ממה שהיה רוצה חבירו שיאכל שהרי אסר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתיית צונן אפ"ה אמרינן דלאו בדוקא נדר הכא נמי אף על גב (ר"נ)

כשז"א [גמרא:] מי קתני שניהם רצו שניהם רוצין קתני. פירוש אי קתני שניהם רצו בשלשה דינרים היה במשמע דהשתא רצו אבל מעיקרא לא רצו אלא שמה זה גמר בסלע וזה גמר בשקל ואילו היה כן לא היה אחי כרצונן דהא נדר גמור הוא ובדוקא נדרו. אבל השתא דקתני רוצין יס במשמע דמעיקרא רוצין בשלשה דינרים אלא שאמרו כן לזרז ובכי הא אפילו רצונן מודו. הא דאמר ליה רבינא לר"א אמר ליה טפי מסלע ואמר ליה הוא בציר משקל. יס מפרשים כגון שאמר לו סלע ופרוטה, ואמר ליה אידך שקל פחות פרוטה, כיון דדקדקו עד שיעור כזה אלמא בדוקא נדרו. ואינו מחוור, דהא דקא מייתי עלה קונס לביתך שאני נכנס אינה על דרך זו. אלא הכי פירושו כגון שנתרחקו זה מזה כל כך, שמע מינה בדוקא התנו, שאם לא כן לא היו מחיקין עצמן זה מזה שאין כן דרך זרוזין, או דילמא משתעי איניש הכי לזרז, ולא איפשיטא ולחומרא. (כשז"א)

ב - **כא** **דף**

מי דמי גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה הכא ספיקא הוא דלמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר וזירוזין הוי או דלמא דוקא קאמר ונידרא הוי תבעי אמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתא קמיה דשמואל אמר תנא תני ארבעה נדרים התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני לה להא שמעתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר אין פותחין בחרטה ההוא דאתא לקמיה דרב הונא אי"ל לבך עלך אי"ל לא ושרייה ההוא דאתא

לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת א"ל לא והתירו תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך אם אמר לאו מתירין אותו ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו אומרים לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אם אמר לאו מתירין אותו (סימן אסי ואלעזר יוחנן וינאי) ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה כדו תהית א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אילו לא מרגזין לי לא בעינן כלום א"ל תהא כבעית ההיא איתתא דאדרתה לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמרן מגירתך עלה דברתך

רפ"י מי דמי גבי כונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. וזה שהיה מסרז בחזירו שיאכל אכלו קימעא וישתה טיפת כונן ודאי לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של לדיקים לומר מעט ולעשות הרבה וכי אמר ליה האי קונס טיפת כונן שאני טועם הכי נתכוון לומר אותה טיפה שאתה רוצה ליתן לי איני טועם דהיינו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת כונן ממש הלכך. אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת כונן אבל הכא דילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר בציר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין: וזירוזין הוי. ומותר: או דלמא דוקא קאמר ונדרא הוי. ואסור: אלא כעין ד' נדרים [הללון]. והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעלמו: קסבר אין פותחין בחרטה. שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה: אמר ליה לבד עלך. כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרצונך עדיין באותו נדר: אמר ליה לא. כלומר מתחרט אכי אלמא קסבר פותחין בחרטה: אם היו י' בני אדם כו'. שאם פתחו לך בחרטה כשרלית לנדור כלום נדרת: אמר ליה לאו. קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה: קסבר. רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה: תהית. מלטער אתה: כדו תהית. מלטער אתה שנדרת דהיינו בחרטה:

בעית נדור. קיבלת הנדר מלכונך: אי לא מרגזין לי. אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר: אמר ליה תהא כבעית. הואיל ולא קיבלת מלכונך יהא מותר לך כמו שאתה רואה לכה הוי נדר והאי תנא סבר דאין פותחין בחרטה: דאמרי מגירתיך. שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות ג): (רש"י)

תוספות אלא כעין ארבעה נדרים. שפותחין ואומרין (לאו) אדעתא דהכי מי נדרת והוא אומר לא נתכוון לנדור אלא כעין ד' נדרים שלא נתכוון בהם לאיסור: **קסבר** אין פותחין לנודר בחרטה. לומר לו מתחרט אתה שהיית רוצה שלא יהיה עליך נדר מתחלה דההוא פתח לא משוי ליה בהדיא נדר טעות אלא אומר לו אדעתא דהכי נדרת והוא אומר אילו ידעתי כן לא הייתי נודר דמשוי ליה נדר טעות מעיקרא: **ורב** יוסף נמי מתני לקולא. אפילו לרב אסי כדאמר דהלכתא דד' נדרים אין צריכין שאלה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן פסק הר"ר אליעזר ממייץ בשם רבי יעקב: **אמר** ליה לבך עלך. פי' לבך שהיה עליך בשעת נדר יש בו עליך עדיין ואין אתה מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא: **אמר** ליה לא. אלא מתחרט אני על שנדרתי כל עיקר ודוקא כשמתחרט מעיקרא כדפרישית אבל אם אינו מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא לכ"ע אין פותחין בחרטה זו: **ושרייה**. דקסבר פותחין בחרטה. (תוספות)

ר"נ דאמר חד טפי מן סלע ואידך בציר מן שקל זרוזין הוא ולא דוקא: **מי** דמי גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. הלכך מסתפי האי דאי מודה ליה בטפת צונן שלא יאכילנו הרבה ומשי"ה אמר טפת צונן ולא דוקא אבל הכא דליכא למימר הכי דלמא דוקא קאמר ולא לזרוזי ולא איפשיט בעיין ונקטינן לחומרא: **תנא** תני התירו. דמשמע שהן מותרין בלא שאלה: **אין** חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו. כלומר שאין לו להתיר בחרטה אלא בפתח שהנדר כשהוא נותר בפתח מוכיח מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ארבעה נדרים אבל בחרטה לא והיינו טעמא דעדיף פתח מחרטה לפי שכל נדר שהוא נותר בפתח הרי הנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו בטעות אבל נדר שהוא נותר בחרטה אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם: **אמר** ליה לבך עלך. כלומר היה לבך מיושב עליך בשעה שנדרת וגם עכשיו אינך תוהא בנדרך עד היום אלא שמיום זה ואילך אתה רוצה לעקרו ואי הוי כי האי גוונא לא חרטה מיקריא דחרטה מעיקרא בעינן או לא היה לבך מיושב עליך שמתוך הכעס נדרת ועכשיו אתה תוהא על הראשונות א"נ לבך שהיה לך בשעה שנדרת הוא עליך עדיין שרוצה אתה בנדרך עד עכשיו אלא

שמיום זה ואילך אתה מתחרט בו : **אמר** ליה לא. כלומר שלא מתוך ישוב הדעת נדרתי בתחלה ולפיכך אני מתחרט כשנדרתי מעולם ומש"ה שרייה. ומיהו דוקא בחרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל בחרטה דהשתא לא ואפילו למאן דאמר פותחין בחרטה דאי לא תימא הכי מאי לישנא דפותחין דמשמע דב"ד פותחין לו ורב הונא ל"ל למשאל מידי מההוא דאתא לקמיה דודאי כיון שהיה שואל היתר מתחרט היה על נדרו מיהא מכאן ואילך ול"ל למשאל מיניה לבך עלך אלא ודאי משום דלא סגי בחרטה דהשתא אלא בחרטה דמעיקרא הוה שאיל מיניה וכדפרישית : **אילו** היו עשרה בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה. ואיכא דגריס קסבר פותחין בחרטה והכל עולה לטעם אחד לפי שענין זה דאילו היו י' בני אדם גרע מפתח ועדיף מחרטה גרע מפתח משום דלא היו עכשיו י' בני אדם שיפייסוהו דנימא פתח מעליא הוי שאילו היה יודע כן לא היה נודר ועדיף מחרטה משום דבחרטה גרידא אינו מוצא שום ענין בעצמו שמחמתו לא היה נודר באותה שעה וזה היה בעצמו שאילו היו מפייסין אותו באותה שעה לא היה נודר ונמצא מתברר יותר שמתוך המהירות נדר ומש"ה מאן דגריס אין פותחין בחרטה ה"ק דבחרטה גרידתא אין פותחין אלא בחרטה שהיא מתבררת יפה כזו ומאן דגריס פותחין בחרטה הכי קאמר דלא בעי פתח אלא חרטה ברורה : **כדו** תהית. כלומר אתה מתחרט חרטה דמעיקרא מלשון תוהא על הראשונות : **אמר** ליה ולא. בתמיה : **ושרייה**. קסבר פותחין בחרטה וכ"ת והא רב אסי הוא דאמר לעיל אין פותחין איכא למימר רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד : **בעית** נדור. רוצה אתה עד עכשיו בנדרך אלא שמכאן ואילך אתה מתחרט ואם כן אין לך היתר : **אמר** ליה ואי לא מרגזין לי וכו'. כלומר אם לא הרגיזוני מתחלה כלום הייתי נודר לא בודאי אלא על ידי כעס נדרתי ולפיכך אני מתחרט עכשיו על שנדרתי מעולם : **אמר** ליה תהא כדבעית. כלומר שיהא הנדר מותר כרצונך : **מגירתך**. שכנות : **מילין** דעזיבא. שראויה בכך להיות נעזבת שלא תהנה מאמה מפני אותן דברים : **גרסינן** בירושלמי רבי מונא נדר סליק לגבי רבי סימאי אמר ליה אילו הואי ידעת דברייתא מרחקין מינדך דאת נדרן נודר הוית אי"ל לא ושרייה : (ר"ט)

כש"א אמר ר' אסי ארבעה נדרים הללו כריכין שאלה לחכם, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא קתני התירו ואת אמרת כריכין שאלה לחכם. וקיימא לן כשמואל, וכן פסק רב האי גאון ז"ל בתשובה, וכן פסקו כל הפוסקים. ויש לי להביא ראיה מלתנן [בשיטמ"ק: בנזיר] צפרק הריני נזיר [יא, א] יודע אני שהנזיר אסור ביין, אבל סבור הייתי שחכמים מתירין [בשיטמ"ק: אותן] לי מפני שאינו יכול לחיות אלא ביין, או מפני שאני קוצר את המתים, הרי זה מותר, ורבי שמעון אוסר. ואוקימנא פלוגתייהו בגמרא בנדרי אונסין, וקמיפלגי בפלוגתא דשמואל ורב אסי, דתנן ארבעה נדרים התירו חכמים

כו', ואמר רב יהודה אמר ר' אסי ארבעה נדרים הללו אריכין שאלה לחכם, כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא תני התירו ואת אמרת אריכין שאלה, ורבנן סברי כשמואל, ורבי שמעון כרב אסי, אלמא הלכה כשמואל דקאי כרבנן דרביס נינהו. אמר ליה אילו היו עשרה בני אדם שפייסוך אותה שעה כלום נדרת. פירוש אף על פי שאין העשרה מפייסין אותו עכשיו, מכל מקום כיון שהוא נמנע מלידור אילו פייסוהו עשרה בני אדם נמלא (שהוא) [בשיטמ"ק: שהיה עשרה (שהנדר הוא)] גרוע, ויכול החכם להתירו בכך. ומכל מקום הא עדיף מחרטה, שאילו נדר בנדר זה אילו פייסוהו בשעתו עשרה בני אדם היה נמנע, מה שאין כן בחרטה שבשעתו לא היה נמנע, אלא שעכשיו הלך לבו הרע ונתחרט, והיינו דאמרינן לקמן קסבר אין פותחין בחרטה כלומר, כיון שהולך לשאול ממנו כך ולא אמר ליה לב זה עליך, שמע מינה שאין פותחין בחרטה. ויש מי שגורס אלמא קסבר פותחין בחרטה, שאין פתח אלא שגראה שעשאו מרוע הלב ומפני שהיו מרגיזין אותו, או שלא היו מפייסין אותו, ועכשיו הפך לדעת אחרת והלך לב רע שהיה לו. ולפי פירוש זה רבי יהודה ורבי ישמעאל ב"ר יוסי משום אביו [בשיטמ"ק: תרווייהו] סבירא להו דפותחין בחרטה, וכן נראה מדברי רב האי גאון ז"ל שכתב בתשובה, וזה לשונו מי שפתחו לו פתח ואמר חרה אפי בשעת הנדר, ועכשיו נתתי ואילו הייתי באותה שעה כמו שאני עכשיו לא הייתי נשבע הרי זה מותר, כדאמרינן רב הונא סבר פותחין בחרטה, כהוא דאתא לקמיה דרב הונא כו', ותניא רבי יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך, ותניא רבי ישמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו [וכו'] וכל אותם המעשים כסדר (זה) [בשיטמ"ק: הזה]. ולענין נדרים לא נחלק אדם שפותחין בחרטה, שהרי משניות שלימות ששנינו, אלא לענין שבועה נחלקו רב הונא וכל החכמים, אלו סוברין כדרך שפותחין בחרטה בנדרים, כך פותחין בחרטה בשבועות, וכולה תשובה וממנה אנו (למדין) [בשיטמ"ק: לומדין] שהוא גורס אלמא קסבר פותחין בחרטה. הכי גרסינן: ההוא דאתא לקמיה דרב אסי, אמר ליה כדי תהית אמר ליה אין, ושרייה. ויש מי שגורס אמר ליה ולא, שרייה. ולפי גירסא זו נראה, שפירוקו ולא בתמיהא כלומר, וכי אינו מתחרט וזה לאו שהוא כהן, ולפיכך שרייה. ירושלמי פרק ר' אליעזר אומר פותחין [פרק תשיעי הלכה א'] כו' ר' מנא נדר מן חמרא דאבוב, סליק לגביה אמר ליה אילו הוה ידעת לאנא מלטער נדר הוית אמר ליה לא, (ושרא) [בשיטמ"ק: ושריא] ליה. ותו גרסינן התם, ר' מנא נדר וסליק לגבי ר' שמיי אמר, אילו הוה ידע דברייתא רחוקין ממך דאת נדרן הוית נדר אמר ליה לא, ושרייה. (גליון ואם תאמר והא אמרינן לעיל

דרכ אסי קסנר אין פותחין בחרטה, והיכי שרייה להאי גברא בחרטה. ויך לומר דרב
(אפי לחוד ור') [אסי ורבי - עיין בר"ן ד"ה ושרייה] לחוד, ורבי אסי לחוד, דרב אפי
סנר לה כרב נחמן דפותחין בחרטה, ר"מ תלמידו). (קסנ"א)

א

-

כב

דף

אילו לא חמאת בה אימה מילין דעזיבה בכדי לא אדרתה מי אדרתה
אמרה ליה לא ושרייה בר ברתיה דר' ינאי סבא אתא לקמיה דר' ינאי
סבא אמר ליה אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשין בעובדך מי
נדרת אמר ליה לא ושרייה אמר ר' אבא מאי קראה [\[משלי כ-כה\]](#) ואחר
נדריים לבקר ואע"ג דפתח ר' ינאי ליה אנן לא פתחין ליה בהא ולא
פתחין בהדא אחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי פתח
ליה רבן גמליאל לההוא סבא [\[משלי יב-יח\]](#) יש בוטה כמדקרות חרב ולשון
חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא
ולא פתחין בהדא אחרנייתא דתניא ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה
והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן ברישא פתחין בסיפא אביי אמר
פתחין רבא אמר לא פתחין רב כהנא מתני לה להא שמעתא בהדין
לישנא רב טביומי מתני הכי בסיפא לא פתחין ברישא אביי אמר פתחין
רבא אמר לא פתחין והלכתא לא פתחין לא ברישא ולא בסיפא ולא
פתחין בהא נמי דשמואל דאמר שמואל אף על פי שמקיימו נקרא רשע
אמר רבי אבהו מאי קרא [\[דברים כג-כג\]](#) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא
ויליף חדלה חדלה כתיב הכא כי תחדל לנדור וכתוב התם [\[איוב ג-יז\]](#) שם
רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כנדרי כשרים לא אמר
כלום כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה אמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר [\[קהלת](#)
[יא-י\]](#) והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהנם שנאמר
[\[משלי טז-ד\]](#) כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ולא עוד אלא
שהתחתוניות שולטות בו שנאמר [\[דברים כח-סה\]](#) ונתן ה' לך שם לב רגז

וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר אלו התחתוניות עולא במיסקיה לארעא דישראל איתלו ליה תרין בני חוזאי בהדיה קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה א"ל נפשך הצלת קא תמה רבי יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל ההוא שעתא

רש"י אילו לא חמאת בה אימה אילולי פרחתה בה אימה: מילין דעזיבה. דברים שיפין להניחון כלומר דבר זימה: בכדי לא אדרת. בחנם לא היתה מדירתה ומלעזיזין עליה מי היית מדירה הכא ליכא למשמע אי פותחין אי לא: שמבקרין מעשיך. בב"ד של מעלה בשביל שנדרת: מאי קראה. שמפני נדרים חוקרין מעשיו של אדם: ואחר נדרים לבקר. שאם נודר מבקרין מעשיו: ולא פתחינן. לשום אדם בהאי אחר נדרים לבקר משום דהוי איום גדול שאפי' אין דעתו להפר יאמר עכשיו שראונו להפר ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי משום דהוי איום גדול ואומר שדעתו להפר ואינו כן: כל הבוטה. כל הנודר כמו מצטא שפתייה (במדבר ל): ולשון חכמים מרפא. שמתירין לו: כאילו בנה במה. לעבודת כוכבים: צרישא פתחינן. בתחילת דבריו של ר' נתן דאמר כאילו בנה במה פתחינן ליה דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבד עלה קרבן וליכא איום כל כך אבל בסיפא כאילו מקטיר עליה מתחייב מיתה היינו איום יתירא: בסיפא. דברי הכל לא פתחינן: כי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא. מכלל דאי נדר ועבד ליה איכא חטא: כנדרים רשעים. אע"פ שנודרים ומקיימין איקרו רשעים: לב רגז היינו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עינים: במיסקיה. כשעלה לא"י: איתלו. עשו לו לוייה: בני חוזאי. יהודים היו: א"ל אין ופרע לו בית שחיטה. ונתיירא לומר לו שלא עשה יפה שמה ירהגנו: כי אתא. עולא לקמיה דרבי יוחנן: אמר דלמא אחזיקי ידי עוברי עבירה. שאמרתי לו זיל ופרע בית שחיטה: א"ל יפה עשית. שכך אמרת לו שנפשך האלת באותו דיבור: תמה ר' יוחנן. על דהוה ליה להווא בר חוזאה כעס כל כך שהרג לחבירו הואיל דהוה בארץ ישראל: (רש"י)

ר"נ דפתחין פנקסד וממשמשיין בעובדך. שמתוך שהוא נודר נראה שהוא מחזיק עצמו כחסיד שלא יכשל בנדרו ומתוך כך מן השמים פותחים פנקס זכויותיו וממשמשיין במעשיו: **אמר** רבי אבא מאי קרא. כלומר דהכי הוא כדאמר ליה רבי ינאי: **ואחר** נדרים לבקר אחר שנדר אדם מבקרין מעשיו: **ולא** פתחין בהדין אחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה. אין פותחין בזאת האחרת שאמר רבה בר בר חנה לפי שמתוך שאומר לו שחטא כל כך שראוי לדקרו בחרב יש לחוש שאומר שמתחרט אע"פ שאין מתחרט: **הנודר** כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות ונראה בעיני דלהכי מדמינן לה לבונה במה משום דסליק אדעתיה דנודר דמצוה קא עביד דרחמנא אסריה במילי דאיסורא ואיהו נמי אסר אנפשיה וקאמר דטעי דאדרבה לבונה במה דמי דנהי דרחמנא אזהריה לאקרובי קרבנות בפנים אזהריה דלא לוסיף עלה לבנות במה ולהקריב בחוץ ה"נ נהי דרחמנא אסר עליה דברים האסורים כי מוסיף איהו אמאי דאסר רחמנא פשע כענין שאמרו בירושלמי בפרק פותחים לא דיך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים ושייך ביה נמי האי לישראל משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי נמצא כבונה במה ומקריב בחוץ: **והמקיימו**. כלומר שאינו נשאל עליו כאילו הקריב על אותה במה קרבן וחייב משום שחוטי חוץ: **ברישא** פתחין. ברישא דברייתא דרבי נתן דהנודר כאילו בנה במה פתחין שלפי שאין העבירה גדולה כל כך אם אינו מתחרט בלבו לא יתבייש מלומר האמת: **בסיפא**. של אותה ברייתא דהיינו המקיימו כאילו הקריב עליה קרבן: **רבא** אמר לא פתחין. דאיכא למיחש שמא מתוך חומר העבירה אע"פ שאינו מתחרט מתוך שהוא מתבייש ישקר לומר שהוא מתחרט: **ויליף** חדלה חדלה. דהכא ה"ק וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא: **כנדר** רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. אלמא נודר רשע מקרי: **כל** אדם הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו. לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפרק רבי אליעזר דאורג (שבת קה:): דמשבר כליו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודת כוכבים: **ופרע** ליה בית השחיטה. שימות מהר: **נפשך** הצלת. שאלמלא כן היה הורגך: **קא** תמה רבי יוחנן ונתן לך שם לב רגז בבבל כתיב. והיאך גבר כעסו של אותו בן מחוזא כל כך להרוג את חבירו: **ההוא** שעתא לא עברינן ירדנא. ועבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות: **בגובה** אפו. בתגבורת כעסו: **אין** אלהים כל מזמותיו. ששכינה אינה חשובה כנגדו: **שנאמר** כי כעס בחיק כסילים ינוח. אלמא דכועס הוי כסיל: **וכסיל** יפרוש אולת. אלמא מוסיף טפשות: **לא** נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע. שעיקרן של שאר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחה: **מפני** שערכה של ארץ ישראל היא. שבספר יהושע מפורשות עיירות שבארץ ישראל והנחלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר יהושע: **שנאמר** כי ברוב חכמה רב

כעס. ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקדוש
ברוך הוא: (ר"ט)

הצ"ח כך גירסת הספרים: אין נזקקין לאלקי ישראל, חוץ מאשתי שגנבה את כיסי
והכתה את בני, ונודע שלא גנבה ושלל הכתו. וכן מלאתיה [בשיטמ"ק: גס] בתשובת
רב האי גאון, אבל בתוספת רבותינו הרפתים אמרו ללא גרסינן [בשיטמ"ק: לה] אלא
הכי, חוץ מאשתי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני, ותו לא. מפני שהוקשה בעיניהם,
דאיילו בנמלא שלא גנבה ושלל הכתה, ככי הא אין אריך שאלה כלל, דהיינו נדרי שגגות
וכדתנן במתניתין, לכאורה נראה ודאי כדבריהם, אלא שנמלא כן בכל הספרים. ומתוך
כך יש לי לומר, דארבעה נדרים שהתירו חכמים היינו בשהלך לו ולא נודע אם נדר
בדוקא או לא, אי נמי בנשאל באיזה נדר ואמר שכחתי, דבענין זה אנו אומרים,
דמסתמא לא נדר בדוקא, אלא לזרז או בשגגה. וכן כל שאר הנדרים שהתירו, לפי שירדו
חכמים לסוף דעת הבריות, שאין נודרין בכענין זה בדוקא, אבל איילו בא לפני חכם
ואמר שנדר בדוקא, ככי הא ודאי נדר גמור הוא, אריך שאלה לחכם. וכדגרסינן בירושלמי
גבי נדרי זרוזין [פרק ג' הלכה א'] אמר ר' אלעא הדא דתימא בשאין מעמידין, אבל אם
היו מעמידין אריכין היתר חכם, פירוש שהיו מעמידין דבריהם שאין זה רואה להוסיף,
ולא זה לפחות, דאלמא בדוקא נדרו ולא לזרוז בעלמא, וזה אפילו שבלבו למוכרה כמו
שרואה הלוקח, או הלוקח לקנותה כמו שרואה המוכר. אלמא דברים שבלב הן, פירוש
דוקא שצאותו מעמד הסכימו לאותו סך שנעשה בסוף ביניהם, אבל במעמידין דברים
הרבה ולא (עשה) [בשיטמ"ק: עשן] כלום צאותו מעמד, ובמעמד אחר הסכימו לסך
(אחר) [בשיטמ"ק: אחד] לפחות מסלע ולהוסיף על השקל, נאסר למוכר דמי החפץ
וללוקח נאסר החפץ. ואם תאמר אפילו שצאותו מעמד נתנוהו צאותו סך למה לא חל
הנדר, והא הוה דברים שבלב, וקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים. ויש לומר
(דאין) [בשיטמ"ק: דירדו חכמים לסוף דעתן של] נודרין על מקח וממכר, שאין מויליין
לשון נדר, או לשון שבועה מפיהם על דעת שיהו נאסרין צאותו דבר, אם לא יעשה
הדבר כמו שהן אומרים, אלא לזרז את חברו, אם יוכל לפחות מן הסך או להוסיף עליו
הם נודרים, ועכשיו כשנתן לו (בסך אחר המוכר או הלוקח דעתו מתחילה בכך) [סך
אחר והמוכר קבלו ממנו הרי הוא כאילו המקבל ממנו כמה ששאל] וכן נמי במדיד את
אשתו מחמת שחשב שגנבה את כיסו, ונמלא שלא גנבה, מאחר שלא המתין לידע אם
גנבה אם לאו, ומיהר להדירה, אף על פי שאמר שהכתה את בני, ושגנבה את כיסי, אם

יודע בעלמו שכל עלמו לא נדר אלא בשביל זה בלבד, ואילו לא גנבה לא היה מדירה, הרי זה מותר ואין צריך לישראל. אבל אם בא לפני חכם, אין אומרים לו מיד מותר אתה, אלא נזקקין לו ושואלין אותו כיון שבא לישראל, שמא לנדר גמור נתכוונת, בין גנבה בין לא גנבה, ואילו בנדר בעלמא אינו אמר נדרתי באלקי ישראל אין נזקקין לו כלל, אבל אם אמר הדרתי את אשתי באלקי ישראל נזקקין לו, ומיהו בין נמלא שגנבה, בין נמלא שלא גנבה נזקקין לה, ואפילו נמלא שגנבה נשאל ומתירין לו משום שלום הבית, והא דנקט ונמלא שלא גנבה לישראל דמתניתין נקט, ולאו דוקא. כן נראה לי. אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה, ונזקקין לאלקי ישראל. וכן הלכתא, ודוקא בחרטה דמעיקרא, כגון לב זה עליך, כלומר שמתוך הכעס נדר או כדברים אלו, אבל עכשיו שנתקצבה דעתו תוהא בנדרו לגמרי, ואינו רוצה בנדר כלל. אבל אם נתחרט עכשיו מחמת ענין שנודע, או שנתחדש לאחר שגנר וחפץ הוא בנדרו עד עכשיו (אז) [בשיטמ"ק: ז] אינה חרטה מעלייתא, ואין פותחין בה כלל. לפי שכל הבא לישראל על נדרו בודאי מתחרט הוא עכשיו, אלא שיש שאין מתחרט אלא מחמת נולד, או דבר שנתחדש, [בשיטמ"ק: ולפיכך] בחרטה כזו אין פותחין אלא פותחין לו באותו מקרה, או באותו דבר שהוא מתחרט מחמתו, ואומרים לו אינו היית יודע כך היית נודר וכדלמרינן אדעתא דהכי מי נדרת. ואם היה אותו דבר נולד שנתחדש לאחר נדרו, ואינו מצוי להיות הוה ליה נולד ואין פותחין בו, ואם הוא מצוי פותחין בו כדלמרינן בסמוך, והיינו עובדא דרב סחורא דאתא לקמיה דרב נחמן ואמר ליה אדעתא דהכי מי נדרת. ואף על גב דרב נחמן גופיה הוא דפסק בהדיא דפותחין בחרטה, וטעמא דמלתא כדלמרו, דכיון דאתא רב סחורא קמיה, סבר רב נחמן כיון דרב סחורא גברא רבא הוא ואתא לאשכוחי (פתחא) [בשיטמ"ק: פיתחא] לנדריה, שמע מינה שאינו מתחרט בנדרו מעיקרו, ולפום הכי הוה אמר ליה אדעתא דהכי מי נדרת ואדעתא דהכי מי נדרת. וכתב רב האי גאון זכרונו לצרכה בתשובה, וזה לשונו אף על פי שאין הלכה כרב אסי אלא כרב הונא, דאמר רבא אמר רב נחמן הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל עכשיו הנהיג מר יהודה גאון ז"ל את כל החכמים שעושים כרב אסי שמנהג להחמיר ולא כהלכה. ואין אנו ולא אבותינו נזקקין למי שנסבע לאלקי ישראל, אלא כעין קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי, והכחה את בני, בדבר שמוכחה, אבל פתח בחרטה אין אדם שיש בו כח לפתוח פתח לשבועה עד כאן. ובסם גאון אחר ז"ל ראיתי גרס הכי נדר במוהי לא מזדקקין ליה, נדר בשבועה מזדקקין בתמיהא, אנו השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי

עבדינו, דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו. ועוד אמר דלא מזדקקי רבנן לשבועות, אלא כדמתרמיא מלתא דאית בה תקנתא או מראה, כגון עשיית שלום בין איש לאשתו, וכגון שלמא לזכורא לכנישתא, וכדומה לזאת מזדקקין לה במילי דמוכחן וצריך קרוב לדרב אסי, אבל פתח כההיא דאתא לקמיה דרב, וכרבי שמעון וכרבי יהודה ז"ר יוסי וכדציתהו דאביי, וכההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר וכיוצא בה לא עבדינו. והיתר נדרים בשלשה הדיוטות ואם היה מומחה אפילו ביחיד. וגרסינן בצבורות פרק כל פסולי המוקדשין [לו, ב] אמר ר' חיילא בר אבין אמר ר' עמרם, שלשה מפירין את הגדר ובמקום שאין חכם, לאפוקי מדרבי יהודה, דתני הפרת נדרים בשלשה, רבי יהודה אומר אחד מהם חכם, דמשמע במקום שאין שם חכם מתירין שלשה אפילו הדיוטות, אבל במקום איש שם חכם יכול הוא לבדו להתיר, במקום שאין חכם. חכם כגון מאן, אמר רב נחמן כגון אנא. רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך תרתי כל דהו, אמר רבינא מדמסברי להו וסברי. שמע מינה דבמקום שאין חכם, כגון רב נחמן דגמיר וסבור, אפילו תלתא דלא גמירי ולא סברי נמי שרו נדרא, והוא דאסברי להו וסברי, ואפילו במקום מומחה נמי כי שרו הדיוטות אשתרי ליה נדרא, דלא אמרו אלא משום כבודו של מומחה. וגרסינן בירושלמי [פ"י הלכה ח'] שלשה שהם יודעין לפתוח מתירין כזקן, וזקן או שלשה הדיוטות מתירין, בין נדרים בין שבועות, וכדתניא לקמן [שבועות כז, ב] בית שמאי אומרים אין שאלה בשבועות, ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועות. ואמרין נמי בשבועות [כה, א] אמימר אמר אפילו אכלה כולה נשאל עליה, אי במזיד מחוסר מלקות, בשוגג מחוסר קרבן [לקמן סה, א] ונבוכדנצר נמי דאשבעיה ללדקיהו, ואתי סנהדרי ושרו ליה. ובירושלמי [פרק יא, הלכה א'] נמי איתפלגון בה רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר בין לנדרים, בין לשבועות הבעל מפר, ריש לקיש אמר לנדרים הבעל מפר, לשבועות אין הבעל מפר, אמר ר' יוסי (בר') [בירושלמי: בי רבי] בון אף בנדרים הזקן פליגין, רבי יוחנן אמר בין לנדרים בין לשבועות הזקן מתיר, ריש לקיש אמר לנדרים הזקן מתיר לשבועות אין הזקן מתיר, ותייה ריש לקיש בהדה דאיסי (ס"ד בר נשיאתא) [בשיטמ"ק ובירושלמי: בהדה חד בר נש תא] מישרי נדרא קומי ר' ייסא (מאן דעדיף) [בירושלמי: מתעטף] ויתיב ליה, אמר ליה מה אשבעתא, אמר ליה (אפומי ישראל) [בשיטמ"ק ובירושלמי: איפופי לא עללה לביתין] (ולא עליה לה לביתה) [בשיטמ"ק ובירושלמי: איפופי ולא עללה] אמר ליה (אפומי ישראל לא) עלי לה לביתה, ע"כ. ואתיין הא דריש לקיש ודרבי יוסי דירושלמי (כההיא)

[בְּסֵיטֵמ"ק: כההוא] דבית שמאי, ללא שמיע להו פלוגתא דבית שמאי ובית הלל, דאי לא לא שבקינן בית הלל ואמרני כבית שמאי. נפק רב סחורא ופתח פיתחא לנפשיה, רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כו'. פירש מלא פתח היתר, ולא שהתיר לנפשיה על ידי פתח זה, אלא לאחר שמלא פתח זה חזר לו אלא רב נחמן והתיר לו, או אלא חכם אחר, משום דקיימא לן לא יחל דברו, שהוא אינו מוחל אצל אחרים כריכין למחול לו. והא ללא אמרינן הדך לקמיה דרב נחמן, דלמא משום דאיכסיף, דרתח עליה רב נחמן על שגדר נדר חמור כל כך שלא היה מואל לו פתח, ואי נמי שכל עצמו לא בא לפניו להתיר אלא למאן לו פתח ואחר שמלא הוא לעצמו, הלך לו אלא חכם אחר והתיר לו. כן נראה לי. ובפירוש ראיתי לעיל בריש שמעתין ענין וזה לשונו, והלכתא אפילו תלמיד חכם נמי לא מצי למיפתח בחרטה, ומיהו אי אשכח מלתא דלאו אדעתא דהכי נדר מצי למישרי נדר נפשיה אגב ההוא מלתא, הואיל ולא היה נדר מעולם, וכדאמרינן לקמן. על כרחך נראה שהם מפרשים שפתח פיתחא לנפשיה ושרא לנפשיה, וכי כתיב לא יחל דברו שהוא אינו מוחל דוקא בחרטה, ואינו מחוור כלל. (רשב"א)

ב

-

כב

דף

לא עברינן ירדנא אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר [\[תהילים י-ד\]](#) רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו ר' ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר [\[קהלת ז-ט\]](#) כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתוב [\[משלי יג-טז\]](#) וכסיל יפרוש אולת רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר [\[משלי כט-כב\]](#) ובעל חימה רב פשע אמר רב אדא ברבי חנינא אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא מאי טעמא [\[קהלת א-יח\]](#) כי ברוב חכמה רב כעס אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונדע שלא גנבה ושלא

הכתו ההיא דאתאי לקמיה דרב אסי אמר לה במאי נדרת באלהי ישראל אמר לה אי נדרת במוהי שהיא כינוי בעלמא מזדקינא לך השתא דלא נדרת במוהי אלא באלהי ישראל לא מזדקינא לך רב כהנא איקלע לבי רב יוסף אמר ליה לטעום מר מידי אמר ליה לא מרי כולא לא טעימנא ליה אמר ליה לא מרי כולא לא טעימת ליה הניחא לרב כהנא דאמר לא מרי כולא אלא לרב יוסף אמאי אמר לא מרי כולא הכי הוא דקאמר ליה לא מרי כולא הוא דקאמרת הלכך לא טעימת ליה אמר רבא א"ר נחמן הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל משתבח ליה רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא אמר לו כשיבא לידך הביאהו לידי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה נדרת אדעתא דהכי א"ל אין אדעתא דהכי אין כמה זימנין איקפד רב נחמן א"ל זיל לקילעך נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם והשתא דאיקפד ר"נ אדעתא דהכי לא נדרי ושרא לנפשיה ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן אמרי ליה נדרת אדעתא דהכי אמר אין אדעתא דהכי אין כמה זימנין

ר"י לא עברינן ירדנא. עדיין לא עצרנו את הירדן כשאירע אותו מעשה ולא הוינן בתחום א"י: כגובה אפו. שיש לו חרון: אין אלהים כל מזמותיו. במחשבותיו אין שכינה חשובה כנגדו: יפרוץ אולתו. שמשטתה: רב פצע. שפצעו מרובים: מפני שערכה של ארץ ישראל הוא. שכתוב בו ערך חלק של כל שצט ושצט ולא סגיח בלאו הכי ולפי שצטו וחטאו נוסף להם רוב חכמה שאר הספרים להטריחון יותר: אין נזקקין. להתיר לו נדרו לפי שנדר חמור הוא: חוץ מהונם אשתי נהנית לי. שאפילו נדר באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי נזקקין להתיר לו לפי שאמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים בידיים לעשות שלום בין איש לאשתו לא כ"ש האי נדר אי נדר באלהי ישראל שהוא לשון נדר: לא מרי בולא. שהוא נצבע באדון העולם לא אוכל א"ל רב יוסף לא מרי כולא לא טעימת ליה הכי קאמר רב יוסף לא מרי כולא קאמרת בודאי לא טעימת ליה שאסור להתיר לך דהיינו כמי שנצבע באלהי ישראל: חסר הגה והעתקתיו מפירוץ [חסר הגה והעתקתיו מפירוץ רבינו גרשום] הניחא לרב כהנא. לפי שהיה מסרב בו רב יוסף

נדר הכי חלל רב יוסף אמאי קאמר נמי לא מרי כולל: [ה"ק לא מרי כולל קאמרת]. בתמיה קא"ל רב יוסף כדלמנן: איקפד רב נחמן. שלל היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה: אמר ליה זיל לקילעך. לביתך הואיל ואיני יודע לפתוח לך: כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. שיהא דבר מקובל נמי בעיני הצרות הוי תפארת לעושיה והואיל דאיקפד רב נחמן שאין מתקבל עליו שנדרו חמור כ"כ שאינו יכול למלאו לו פתח אדעתא דהכי והכי לא נדרי: (כ"ז)

תוספות אין נזקקין לאלהי ישראל. דכיון שנשבע בשם שמים אין נזקקים לו: חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע לו שלא הכתי. וריצב"א ל"ג ונודע לו שלא הכתה דאם כן אפי' התרה נמי לא בעי דאמר כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות אלא הכי גרסינן חוץ מקונם אשתי נהנית לי ותו לא ומיירי שהוא אמת שגנבה כיסו ושהכתה את בנו דהשתא בעי התרת חכם וקאמר דאפי' נשבע באלהי ישראל נזקקין להתירו משום שלום בית: **לעושיה**. להקב"ה ותפארת לו מן האדם שבני אדם מקלסים אותו: **והשתא** דאיקפד רב נחמן אדעתא דהכי וכו'. פי' משום דליכא תפארת מן האדם אבל תפארת לעושיה שמא הוה כגון שנדר לקיים דבר מצוה: **ושריא** לנפשיה. פי' שע"י פתח זה נתחרט והפר לו נדרו וא"ת אמאי לא התיר לו רב נחמן מעיקרא ע"י חרטה דהא רב נחמן גופיה אמר לעיל הלכה פותחין בחרטה וי"ל דהיינו דוקא כשמתחרט מן הנדר מעיקרא אבל כשאינו מתחרט אלא מכאן ולהבא לא ולכך לא רצה להתירו עד שאמר אדעתא דהכי נדרת: (תוספות)

ר"נ אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל. הייתי סבור לומר דאע"ג דאסיקנא לקמן (דף כח.) דב"ש וב"ה פליגי אם יש שאלה בשבועה או לא וקיימא לן כב"ה דאמרי יש שאלה ר' אסי ה"ק נהי דיש שאלה מיהו לכתחלה אין נזקקין אלא בקונם אשתי נהנית משום שלום ביתו ואינו נוח לי דב"ש ודאי מדרבנן בעלמא קאמרי דהא לא יחל דברו דמיניה דרשינן אבל אחרים מוחלין לו (לאו) אהשבע שבועה נמי קאי וב"ה אמרי דאפי' מדרבנן וא"כ קם ליה ר' אסי כבית שמאי אלא ר' אסי לית ליה ההיא אוקימתא דלקמן דביש שאלה פליגי אי"נ ס"ל דלב"ש אין שאלה מדרבנן דאפילו התירוהו אינו מותר ולב"ה יש שאלה ואם התירוהו מותר מיהו לכתחלה אין נזקקין זה נ"ל: **חוץ** מקונם אשתי נהנית לי שגנבה. את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה. כך היא הגרסא ברוב הנסחאות ואיכא מאן דאמר דטעותא היא דאי נודע שלא הכתו ושלא גנבה היכי קאמר חוץ מקונם אשתי והא נדרי שגגות הוא ואסיקנא לעיל דאינו צריך שאלה לחכם ואמרינן לקמן כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות אבל

הרשב"א ז"ל כתב דאפשר דגרסי ליה וכי תנן במתניי דכי האי גוונא אינו צריך שאלה ה"מ באומר שאם לא מפני כן לא היה מדירה אבל במעמיד דבריו ואמר אעפ"כ בדעתו היה שלא תהנה ממנו צריך שאלה והכא במעמיד מיירי ולפי פירושו נ"ל דכי קאמר חוץ מקונם אשתי משום דאיכא תרתי קאמר שלום ביתו ועוד דהוה כעין נדרי שגגות אבל הוא ז"ל אומר אפי' נמצא שגגבה נשאל ומתירים לו משום שלום ביתו וכי נקט נמצא שלא גגבה לישנא דמתניי (לקמן כה:) נקט ולא דוקא ואינו נוח לי: **אי** נדרת במוהי לא מזדקינא לך. דמוהי כנוי לשבועה כדאיתא בפרקין קמא וס"ל לר' אסי דלכתחלה אין נזקקין לשבועה: **באלהי** ישראל מזדקינא לך. בתמיה ואיכא דגרסי אי נדרת במוהי מזדקינא לך כלומר דס"ל דלשבועה גרידא נזקקין אבל כיון שהזכיר השם חמיר טפי ואין נזקקין: **רב** יוסף [אמאי] אמר מרי כולא. דהוה ס"ד דרב יוסף אשבע עליה דרב כהנא דלא ליכול: **ה"ק** [לא] מרי כולא קאמרת. בתמיה: **לא** טעימת. דאין נזקקין: **אמר** רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל. פירוש פותחין בחרטה בין בנדר בין בשבועה ונזקקין נמי לכתחלה לאלהי ישראל ולא שנא נקט חפצא בידיה או לא נקיט חפצא ואפילו כי נקיט חפצא נזקקין דלא חמיר נקט חפצא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם או בכנוי הוא ואע"ג דאמר גאון מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברות אין לו הפרה עולמית ליתא למילתא כלל הדין הוא דינא דגמרא דאפילו לשבועות נזקקים ופותחים בחרטה ואין צריך לומר לנדרים אבל רבינו האי גאון ז"ל החמיר בנדרים שלא לפתוח בחרטה ואמר דאנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים כלומר בפתח אבל בחרטה לא והחמיר עוד בשבועות ואמר דלא מזדקינן בהו כלל אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דצבורא דכנישתא וכדומין לאלו מזדקינן במילי דמוכחן וברירן קרוב לדרב אסי אבל פתח כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכדר"ש ב"ר וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדביתהו דאביי וכי ההוא דאתא לקמיה דר"א וכיוצא בה לא עבדינן אבל הרב הנשיא אל ברגלוני ז"ל כתב בשם מר יהודאי גאון ז"ל שהחמיר עוד בנדרים והשוה אותן לשבועות שלא להתיר אותם אפי' בפתח אלא לדבר מצוה שמתירין אותם בפתח ולא בחרטה וכתב עוד דדוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מיפר ביום שמעו בין בנדר בין בשבועה עד כאן דברי הרב הנשיא ז"ל: **נדרת** אדעתא דהכי. האי דלא פתח ליה בחרטה אע"פ דרב נחמן גופיה פסיק הלכתא דפותחים בחרטה לפי שרב נחמן היה מכיר בדרב ספרא דלא אתא לקמיה אלא כדי שימצא לו פתח שהיה מחמיר על עצמו שלא להיות ניתר בחרטה וי"מ שאותו נדר היה כעין דבר מצוה כגון שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת אותו זמן (ר"ט)

והוּו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא (ל"א אדעתא דהכי אין כמה זימנין והוּו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא) אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן מטולא לשימשא ומשימשא לטולא אמר לא ושרייה ר' ישמעאל בר ר' יוסי הוּו ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן אמרו ליה נדרת אדעתא דהכי אמר להו אין נדרתא אדעתא דהכי אמר להו אין כמה זימנין כיון דחזא ההוא קצרא דמצטערי רבנן מחייה באוכלא דקצרי אמר אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי ושרייה לנפשיה א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא האי נולד הוא דלא מסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא ותנינא אין פותחין לו בנולד א"ל האי לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן דביתהו דאביי הוּו לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי היא אמרה לקריבה אמר לה תיתסרא הנאתי עלך אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ועברת על דעתיה ואינסבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אילו הוּו ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה אמר לא ושרייה רב יוסף ומי שרי כי האי גוונא אין והתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני רבי יוסי אמר לו ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרתה אמר לו לא והתירו רבי יוסי: **מתנני** ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבריו שיאכלו יאמרו לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: **גמ'** וכיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה

רש"י והוּו מצטערי רבנן. והיו נוסעים משמשא לכל ומאלל לשמשא מרוב תוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטתו: באוכלא דקצרי. כלי שמשומין זו הכובסין בגדיהן: אין פותחין בגולד. שאין ראוי ליארע כזה אצל בני דאמרון דמצטערי רבנן

לאו מילתא דנולד הוא: אמר ליה האי נמי שכיחי אפיקורי דמאערי רבנן. כי האי ולא דמי לנולד: לתגי' ר"א בן יעקב אומר אף הרובה להדיר את חבירו שיאכל. שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי היינו נמי נדרי זרוזין שאינו מדירו אלא כדי לזרזו. שיאכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל: גמ' לא שמע ליה. האי מודר ולא אתי למיכל בהדיה הואיל והגדר בטל: (כ"ט"ז)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

ר"ג ואילו היה מתחרט על עיקר הנדר יאבד שכר תעניותיו שהתענה אם היה תוהא על הראשונות לפיכך לא היה מתחרט: זיל לקילעך. לכניסת ביתך וכדאמרינן אקילעא דבי ריש גלותא: פתח פיתחא לנפשיה. לא שיתיר רב סחורה לעצמו דהא קי"ל לא יחל דברו הוא אינו מיחל אלא שמצא פתח שהיה יכול להיות ניתר בו: כל שהיא תפארת לעושיה. שהיא מצד עצמה משובחת עד שהיא תפארת לאדם העושה אותה ותפארת לו מן האדם שהכל מקלסין אותו בה והא רתח רב נחמן כלומר לא נדרתי על דעת שיכעוס רב נחמן שלא תהא דרך ישרה שאכעיס אותו וכי האי גוונא לא מיקרי נולד דשכיח דלירתח גברא רבה כרב נחמן על מי שנדר נדר חזק כל כך אדעתא דכל הני מילי: על דעתא דמצטערי רבנן. והאי לאו נולד הוא דשכיח: ומי שרי הכי. כלומר מי שרי לפתוח פתח שהנדר מוכיח הפך מאותו פתח שהרי כל עיקר הנדר לא היה אלא שאם תעבור על דעתו תאסר בהנאתו: אין והתניא מעשה באחד. אלמא אפילו כי האי גוונא פתחינן וא"ת ומאי מתמהינן מעיקרא ומי שרי הכי ומה בין זו לנדרי זרוזין דמתניי אדרבה היה לו לומר שהנדר מותר מאליו כהנך דמתניתין י"ל דלא דמי דנדרי זרוזין דמתניי אין פיו ולבו שוין של מוכר ולא של לוקח שוין שלעולם לא היה דעתו של מוכר שלא יפחות מן הסלע ולא דעתו של לוקח שלא יוסיף על שקל ומשי"ה שרו אבל זה דעתו היה להדירה אם תעבור על תנאו ודעתו וכי האי גוונא לאו נדרי זרוזין מיקרו אלא דאיכא פתח שאילו היה יודע שתעבור על דעתו לא היה מדירה ובמתניתין נמי הא כתיבנא לעיל (כא. ד"ה גרסינן) שאם היו מוכר ולוקח מעמידין דבריהם חייל נדריהו וכדמוכח בירושלי' אלא דאפשר שאף במעמידין פותחין פתח לומר אילו היית יודע שהלוקח לא יתן בו סלע כלום היית נודר אם אמר לאו מתירין אותנו וכדפתחינן הכא וא"ת ומאי שנא מהרוצה שיאכל חבירו אצלו ומדירו דא"ר אליעזר בן יעקב דנדרי זרוזין הוו והא התם פיו ולבו שוין שרוצה שיאכל עמו חברו ואפי' הכי אמרינן דנדרי זרוזין הוו ושרו ממילא י"ל דלא דמי דאילו התם הענין מוכיח מתוכו שאינו אלא זרוז שאין באכילת חברו אצלו קפידא כל כך שבשביל זה ידירנו מנכסיו בדוקא. אבל בהאי עובדא דדביתהו דאביי דאיכא קפידא טפי לאביי כי מנסבא לה דביתהו לקריבה

ודאי איכא למימר דבדוקא הדירה ולא לזרוז בעלמא ומשי"ה פשיטא לן דצריך פתח ואין הנדר בטל מאליו אדרבה מתמהינן היכי שרינן ליה בהאי פתחא: והיתר נדרים ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות במקום שאין מומחה וכדאמרינן בהדיא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:). אמר רבי חייא בר אבין אמר רב עמרם שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם ואמרינן התם. שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דאמר היתר נדרים בשלשה והוא שיהא אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא פירוש האי אחד מהן חכם דבעי ר' יהודה כלומר שיהא אחד משלשתן חכם כגון מאן ליהוי אמר רב נחמן כגון אנא כלומר דבעי רבי יהודה שיהא אחד מהם גמיר וסביר כגון אנא דגמירנא וסבירנא ואמרינן תו התם ר' יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי כלומר חד מינייהו בעינן שיהא גמיר וסביר אבל תרי אע"ג דלא גמירי כיון דכי מסברי להו סברי ומשמע ודאי דחכם דשרי יחידי לר' יהודה דוקא בסמוך דאי בגמיר וסביר בלחוד כרב נחמן סגי א"כ היכי בעי בתלתא שיהא חד מינייהו גמיר וסביר והא מאן דגמיר וסביר בלחודיה שרי נדרא ומה לו להצטרף עם השנים ומאי קאמר אחד מהן חכם במקום שאין חכם דאי בגמיר וסביר סגי בכל מקום שהוא הרי יש בו חכם אלא ודאי ה"ק אחד מהן חכם דהיינו גמיר וסביר במקום שאין חכם דהיינו סמוך דכי איתיה לסמוך לחודיה שרי נדרא וכיון דלר' יהודה בעי סמוך ביחידי לרבנן נמי דמדברי יהודה נשמע לרבנן דבהאי לא פליגי והכי נמי משמע לן בסוף פ' נערה המאורסה (לקמן עח:). דאמרינן מועדי ה' צריכין מומחה פרשת נדרים אין צריך מומחה אלא אפי' ב"ד הדיוטות והא פרשת נדרים ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן ביחיד מומחה ומשמע דיחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחין דמועדי ה' מה התם בעיא סמוך ה"נ בעיא סמוך זהו דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ו' מהל' שבועות (הל' ה) דחכם מובהק מתיר את הנדרים דלא בעיא סמוך משמע דמפרש הרב ז"ל דהא דאמרי' התם במקום שאין חכם לאו סיומא דמלתא דר' יהודה היא אלא אדרבנן קאי דאמרי שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דאלמא חכם לחודיה מתיר ומהדרינן כעין אמר מר במקום שאין חכם כגון מאן כלומר כגון מאן מתיר ביחידי ואמר רב נחמן כגון אנא כלומר דגמיר וסביר אלמא כל היכא דגמיר וסביר איהו לחודיה שרי נדרא ואע"פ שאינו סמוך וכבר כתבתי זה בפ"ק (דף ח: ד"ה ושמתא) ועוד אכתוב בזה בפרק נערה בס"ד ושלשה הדיוטות דשרו נדרא כד מסברי להו וסברי סגי כדקיי"ל לרבנן דלא בעו שיהא אחד מהן חכם ומיהו בעינן דכי מסברי להו לסברו דג' לרבנן כשנים לרבי יהודה ומסתברא דהא דאמרינן שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דמשמע הא במקום שיש חכם אין מתירין משום כבודו של חכם הוא דאיתמר ולכתחלה הוא דלא אבל בדיעבד

אשתרי ליה נדרא : פסקא אף הרוצה להדיר את חבירו. שאוסר כל נכסיו על חבירו אם אינו אוכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור מפרש בגמרא : גמ' כיון דאמר כל נדר וכו' לא שמע ליה ולא אתי לגביה למיכל בהדיה. לפי שכבר יודע המזומן שאין נדר חל עליו שכבר בטלו המזמן ובדין הוא דהוה מצי לשנויי דאמר מדיר בחשאי כדי שלא ישמע המודר אלא דאכתי לא אתיא ליה מתניתין שפיר דכיון דקתני אף הרוצה משמע דהא נמי משום נדרי זרוזין מותר ולא משום תנאי שהתנה וא"כ מאי אף ועוד דאי בכי האי גוונא עסקינן היכי תני ובלבד שיהא זכור פשיטא שהוא זכור שהרי בשעת הנדר הוא מתנה : (ר"ט)

רפז"א אמר ליה איילו הוה ידעת דעברה אדעתך מי אדרתה, אמר ליה לא ושרייה, ומי שרי הכי. כלומר מי פתחינן בנדר עצמו, שהרי כל עצמו של נדר אינו אלא כדי שלא תעבור על דעתו, ואם עברה היאך הוא מותר על ידי כך. אמר ליה אין והתניא כו'. וקשיא לי אדרבה, כיון שאמר שאילו ידע שהיתה עוברת על דעתו לא היה נודר כלל, נמצא שלא הדירה אלא לזרוז בעלמא, ונדרי זרוזין הוא ואפילו שאלה לחכם לא לריק, דמאי איכא בין נדרי זרוזין דמתניתין להני. ויש לומר דנדרי זרוזין שהיה מוכר חפץ, לא היה סבור שישמע לו חברו לגמרי כמו שהוא אומר, אלא שיתקרב לדעתו וסיפחות לו קלת מן הסלע, וכן חברו שיוסי לו על השקל קלת, ועם כל זה היה נודר שלא יתן לו אלא כך, וזה נודר כנגדו שלא יפחות לו מכך, אלו הם נדרי זרוזין, שאין דעתם בשעת נדריים לנודר בדוקא ושיעמדו דבריהם, ואם כן אין פיהן ולבן שוין ולפיכך מותר. וכן המדיר את חברו שיאכל עמו, ואינו נודר בדוקא, שאינו מתכוין אלא לכבוד בעלמא ולזרוז את חברו, ויודע הוא שדרכן של קלת בני אדם לימנע מלאכול אלל אחרים, והלכך אינו נודר בדוקא ושיעמדו דבריו על כל פנים. אבל המדיר את אשתו מלעלות לרגל, או ליתן לבתו אלא למי שיתרצה הוא וכיוצא באלו, סבור שיעמדו דבריו מחמת נדרו, והלכך דעת הוא נודר לפי שהוא סבור שתשלים היא ראונו, והלכך אף על פי שאילו היה סבור שתהא היא עוברת על דעתו היה נמנע מלידור, מכל מקום הנדר היה נדר גמור בשעתו ולריך פתח, ומיהו פותחין לו מן הנדר בעצמו. כן נראה לי. כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל לא שמע ליה. ואפשר היה לו לתרץ דאמר בחשאי, או שלא בפניו, אלא דאכתי הוה קשיא ליה מאי אף, דהא לא דמיא למתניתין דלעיל, והוה קשיא ליה נמי, מאי ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. (רפז"א)

חסורי מיחסרא והכי קתני הרוצה שיאכל אצלו חבירו ומסרב בו ומדירו נדרי זירוזין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עקריה לתנאיה וקיים ליה לנדריה אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדאמרינן מעיקרא הכא במאי עסקינן כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע במה התנה והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אני נודר נדריה לית ביה ממשא לא אמר על דעת הראשונה אני נודר עקריה לתנאיה וקיים לנדריה רב הונא בר חיננא סבר למידרשיה בפירקא אמר ליה רבא תנא קא מסתים לה סתומי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדריים ואת דרשת ליה בפירקא איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לא ואת"ל פליגי הלכתא כותיה או לא ת"ש דתנן האומר לחבירו

רש"י (אל"ף) חסורי מחסרא. מתני' והכי קתני הרוצה שיאכל כו': ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. התנאי שהתנה בר"ה: אי זכור. ואעפ"כ נדר אם כן עקריה לתנאיה: אל"ף תני ובלבד שלא יהא זכור. התנאי: לעולם כדאמרינן מעיקרא. ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: והכא במאי עסקי' כגון שהתנה בראש השנה. כל נדר שאני עתיד לידור והיה יודע בשעת התנאי דברים שהוא רגיל לידור בהן ועל דעת כן התנה ושוב שכח ממה שהתנה: והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר. [שהתנה אצל לא ידע] שבצביל אותו נדר נמי התנה ואמר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים כמו שהתנתי עליו נדריה לית ביה מששא: לא אמר. בשעת הנדר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים עקריה לתנאיה וקיים נדריה: סבר למדרשיה בפירקא. בדרשה הרוצה שלא יתקיימו נדריו: א"ל רבא. סתמה תנא דמתניתין כדי שלא ילמדו ממנה שלא ינהגו קלות ראש בנדריים: פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב. זהא דסברי ללא הוי נדרי זירוזין: (רש"י)

תוספות רבא אמר כגון שהתנה ושכח ממה התנה. פי' דהתנה בשעת ביטולו שלא היה מבטל כל נדריו שידור בכל ענין אלא פירש אם אדור בענין זה או מדבר זה יהא בטל ולא מדבר אחר ובשעת הנדר שכח ממה התנה מאיזה דבר בטל והשתא אם אמר בשעת הנדר על דעת הראשונה אני נודר שאם היה התנאי מנדרים אלו שנדרתי רוצה אני שיהיה תנאי שלי קיים דנדריה לית ביה מששא אם נמצא שבטל אותו דבר שנדר שאינו הוא שיהא בטולו קיים לא אמר על דעת הראשונה . אני עושה כיון שהוא זכור שעשה התנאי בראש השנה ולא חשש לו עתה לומר מספק על דעת הראשונה [אני עושה] א"כ בטליה לתנאיה ומקיים לנדריה וה"ה נמי דאם זכור לגמרי מביטולו שאם אמר על דעת הראשונה דנדריה לית ביה מששא דסברא הוא דכיון דעל דעת הראשונה דתנאי הוא עושה ביטולו קיים וא"ת למה ליה לרבא לדחוק ולהעמידו שהתנה ולא ידע ממה התנה לימא כגון דידע שפיר ממה התנה ונזכר ואמר על דעת הראשונה אני עושה וי"ל דזה לא היה שום חידוש כיון שזכר יפה מביטול נדרים שעשה פשיטא דכי אמר על דעת הראשונה אני עושה דנדריה בטל ואם לאו הנדר קיים פי' ר"י. ורבא פליג [על] אביי ואמר דוקא זכור בשעת הנדר מועיל כדקאמר רבא אם זכור בשעת הנדר משמע דוקא זכור אבל אם אין זכור כלל נדרו קיים דמסתמא דעתו לקיים נדרו כיון שאינו זכור בתנאי והלכתא כרבא דקי"ל בכולי הש"ס דאביי ורבא הלכה כרבא הלכך אם אינו זכור אינו מועיל ביטולו ולי"נ דמסתמא דהש"ס משמע דדבר פשוט הוא דביטולא מועיל שפיר טפי כשאינו זכור מדפריך אדרבא כי זכור בשעת הנדר עקריה וכו' משמע דוקא זכור אבל שכח לא ואין סברא לומר דרבא פליג אסתמא דהש"ס ועוד דאם אינו מועיל כי אם בששכח מקצת תנאי כדפרישית במתני' נמי מיירי בכה"ג בששכח ממה שהתנה ויחזור ויתלה בדעת הראשונה איכפל תנא דמתניתין לאורווי בדבר שאינו רגיל כששכח מקצת התנאי דאין רגילות שיבטל בעצמו זה ועוד דבסמוך קאמר תנא סתמא מסתם לה שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ובהכי ליכא קלות ראש בששכח מקצת לכ"נ כפר"ת דרבא לא פליג אאביי דודאי הכי הלכתא דכשאינו זכור מועיל שפיר ביטול נדרים אלא לישנא דמתני' בעי רבא לאוקומי מדקתני ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר וא"ת א"כ קשה אי זכור בשעת הנדר דמשמע דוקא אבל שכחתי לא וי"ל דאשכח מקצת תנאי קאי ולכך קאמר שצריך שיהא זכור לתלות בשעה ראשונה ומתניתין נמי הכי קאמר דרוצה שלא יתקיימו נדריו יאמר כל נדר דבעי (כי) כשאין זכור ופעמים דבעי שיהא זכור לומר על דעת הראשונה היינו שהתנה ולא ידע וכו': **ואת** דרשת ליה בפירקא. מכאן משמע דרבא מודה בשכח מעיקרא דאי לא אמר אלא דוקא שכח במקצת מאי קאמר שלא ינהגו קלות ראש בנדרים והא אין רגילות שיהא זכור במקצת ושכח במקצת. מתוך שמעתין מוחק ר"ת מה שכתוב במחזורים בכל נדרי מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הבא עלינו לטובה וסבורים הם שמתירין נדרים משנה שעברה וטועין חדא בכל התרת

נדרים בעי חרטה מעיקרא לכל הפחות והרי אין אנו פותחין בשום חרטה ועוד דבעי יחיד מומחה או ג' הדיוטות וליכא ועוד שהלכה כרב פפא דהוא בתראה דאמר פרק השולח (גיטין דף לה:): צריך לפרט הנדר ואנן לא עבדינן הכי ועוד דנודר עצמו אי אפשר לו להתיר לכך נראה לו להגיה מיוה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ונדרים של שנה הבאה הוא דשרינן וסמך לדבר דתנן הרוצה שלא יתקיימו נדריו כו' ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר ואפילו רבא נמי מודה בזה ואע"ג דעומד אדם בר"ה תנן ואנן ביוה"כ עבדינן אשכחן יוה"כ דאקרי ר"ה כדכתיב ביחזקאל בר"ה בעשור לחדש ואמרו דזהו יוה"כ דיובל ועוד שהוא סמוך לר"ה ולכך תקנוהו ביוה"כ לומר טפי משום דיוה"כ בטל מכל מלאכות ואיכא כנופיא טובא ואע"ג דשרינן בכל נדרי אף חרמים ושבועות ואנן נדרי תנן לאו דוקא נדרי ה"ה חרמים ושבועות ומשום דבנדרי קיימינן קתני נדרי ומטעם שהראשונים טועים וסבורים שמתירין הנדרים שעברו היו אומרים חוץ מתקנות קהלות ושבועות ב"ד אבל השתא דאנן אין מתירין אלא נדרי מכאן ולהבא אין לנו לפרש חוץ מתקנות קהלות דאנן אין מתירין אלא מה שאדם נודר בינו לבין עצמו אבל דבר שבין אדם לחבירו אין אנו יכולין להתיר והא דאומרים בכל נדרי דנדרנא דמשמע לשעבר אלמא דמשמע דאנו מתירין שעברו י"ל דנדרנא משמע שתי לשונות כמו אמרי פי משמע כדאמרי משמע לשעבר ומשמע דאמינא דהיינו להבא ה"נ דנדרנא משמע להבא ולשעבר ודאחרטנא דאומרים בכל נדרי פירושו הוי כשנתחרט דאין מועיל ביטול בר"ה אלא כשנתחרט עליו לאחר מכאן שנדר ומה שנהגו לומר אחר כל נדרי וכו' ונסלח לכל עדת זהו לפרש כשידור אדם לאחר מכאן ולא יזכור לתנאי של ביטול דכל נדרי ויעבור על נדרו הרי זה צריך כפרה וסליחה אע"ג שאותו מבטל כאן שלא ידע כשעבר כדאמרינן (נזיר דף כג.). גבי אשה הרי שנדרה והפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין הרי היא צריכה כפרה וסליחה וא"ת והאמר בכל נדרי ושבועותנא לא שבועות ואמאי והאמר יש תנאי בנדרי ואין תנאי בשבועות משמע דאין תנאי ביטול מועיל בשבועות והיאך אנו מתירין נמי לומר ושבועותנא לא שבועות וי"ל דהא דאמר תנאי בנדרי ואין תנאי בשבועות לאו לענין ביטול ר"ה מיירי אלא היינו כשמחשב בלבו שהוא נודר על דבר שמותר כגון הנודר בחרמא ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים והא מילתא ליתא בשבועות אבל גבי ביטול ר"ה שוין הן: **סבר** למידרשיה בפירקא. להך משנה דהרוצה שלא יתקיימו נדריו: **תנא** סתומי מסתמא ליה. שמתכוין קצת התנא שלא ינהגו קלות ראש בנדרי והוציאו להגיה חסורי מיחסרא וא"ת לפי מה דפרישית לעיל דכל נדרי דביטול נדרי הוא היאך אמרינן בבהכ"נ בכנופיא בפני כל והאמר הכא דלא דרשינן בפירקא וי"ל דהכא היינו דוקא משום עמי הארץ דאתו לפרקא ועוד כשהיו דורשין ללועזות בלעז ואתי לזלזולי בנדרי ולכך קאמר דלא דרשינן ליה בפירקא בפירוש אבל כל נדרי שהוא כתרגומו אין כל העם מבינים וגם אין לומר להם מותרין אתם:

אי תבעי להו. כמו איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב ואתי'ל פליגי הלכה כמותו ואעי'ג דמשנת ר"א ב"י קב ונקי זימנין דפסקינן דלא כוותיה ולכך מיבעיא ליה אי פסקי' בהך קולא כוותיה או לא אי נמי משום דלא דמי נדרי זירוזין דהכא לנדרי זירוזין דארבעה נדרים דלעיל לכך לא איבעיא מקמייתא דהרוצה להדיר חבירו זירוזין והוי מיבעיא ליה אההוא דהרוצה שלא יתקיימו וכו' דפשיטא ליה דאפילו פליגי רבנן עליה מכל מקום הלכה כמותו דרב הונא סבר לעיל למדרשיה בפירקא ואף רבא לא איקפיד אלא דלא למדרשיה בפירקא : (תוספות)

ר"נ הכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו כו'. נדרי זירוזין הן ואפי' אינו אוכל עמו לא חייל נדרא שלא נתכוון אלא לזרוזי והיינו דקתני אף : **והרוצה** שלא יתקיימו נדריו וכו'. כלומר השתא תני דינא אחרינא דהרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר וכו' : **אי** זכור בשעת הנדר עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. שאם לא כן למה הוא נודר עכשיו ולא דמי למאי דאמרי' לעיל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה דאלמא אין תנאו בטל שכשהוא נודר על דעת ראשונה הוא עושה דהתם היינו טעמא לפי שאמר התנאי בשעת הנדר וכיון שהוא אומר בפ"י שעל דעת תנאו הוא נודר א"א לומר דעקריה לתנאיה אבל כאן שהתנאי והנדר אינן באין כאחת (לא) שייך למימר עקריה ועוד דבשלמא לעיל איכא למימר שאע"פ שהוא יודע שאין בנדרו ממש הוא נודר לזרז את חבירו אבל כאן שהם נדרי עצמו אי לאו דעקריה לתנאיה למה הוא נדר וזה ברור ושלא כדברי הרשב"א ז"ל שכתב דהא דאמרי' עקריה לתנאיה וקיימיה לנדרי' דוקא בעם הארץ ומש"ה חששא בעלמא הוא דחיישינן ליה שמא בטלו לתנאו והזקיקו לומר כן משום דקשיא ליה ההוא דאמרי' לעיל בסמוך לא שמע ליה וכו' ואין צורך לכך וכמו שכתבנו. ומתרצינן אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר ומש"ה בטל שכבר התנה שאם ישכח וידור יבטל תנאי זה את נדרו : **רבא** אמר כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע ממה התנה. רבא לא אתי לאפלוגי עליה דאביי דמודה הוא דכל שאינו זוכר תנאו כלל בשעת נדרו הנדר בטל אלא דלא ניחא ליה לשבושי לישנא דמתניתין ומש"ה קאמר דלעולם שיהיה זכור קתני והכי קתני הרוצה לבטל נדרו יעמוד בר"ה ויאמר וכו'. ובכי האי גוונא איכא תרי דיני דאי אינו זכור תנאו כלל בשעת נדרו הרי הנדר בטל אבל אם הוא זוכר קצת תנאו אבל לא לגמרי כגון שהתנה בר"ה ולא ידע ממה התנה כלומר שהתנה על דבר מיוחד ואינו זוכר אם על פת או על יין וכיוצא בהן אבל זוכר הוא שהתנה בכי האי גוונא אי אמר על דעת ראשונה אני עושה כלומר שאם מתחלה התניתי על נדר זה שיבטל גם עכשיו אני רוצה שיהא בטל ונזכר אחר כך שעל דבר זה שנדר עכשיו התנה בתחלה לבטל נדריה לא אית ביה ממשא. לא אמר על דעת ראשונה אני עושה בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה דכיון שהיה זכור בשעת

הנדר שהתנה ולא ידע ממה התנה אם דעתו היה שיתקיים תנאו לא היה לו לידור סתם כי היכי דלא לעקריה ומתניתין דקתני ובלבד שיהא זכור הכי קתני ובלבד שיהא התנאי זכור בפיו בשעת הנדר: **ולענין הלכה קיי"ל** כרבא הלכך נקטינן דכל שהתנה מתחלה כל נדר וכו' ובשעת נדרו שכח תנאו נדרו בטל אבל התנה על דבר מיוחד ובשעת נדרו זוכר שהתנה אבל אינו יודע על מה התנה כל שלא אמר על דעת ראשונה אני עושה אע"פ שזכר אח"כ שעל אותו דבר שנדר עכשיו התנה מתחלה לבטלו עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה שכיון שהיה זכור קצת היה לו להתנות ולומר שעל דעת ראשונה הוא עושה וכן פסק הר"ם במז"ל בפי שני מהלי נדרים (הלי ה) ונראה שמה שאומרים קצת קהלות ביה"כ כל נדרי ואסרי וכו' לדבר זה הם מתכוונים לבטל נדרים שידרו לאחר מכן אלא שלשונם משובש שנראה מלשונם שהם מתירין נדרים שעברו וזה אין לו ענין אלא נדרים הבאים לאחר מכן אלא שרבינו יעקב ז"ל היה מתקן הלשון כדי שיהא משמעותו להבא לומר כל נדרי ואסרי די אסרנא ודי חרמנא כולו קמוץ כדי שיהא נראה להבא ואין ראוי לומר כן כדי שלא יקלו ראשם בנדריים דהא תנא מסתם לה סתומי וכתב הרמב"ם ז"ל בפי הנזכר שיש מן הגאונים שאומרים שאין תנאי קודם מבטל מה שאסר עצמו לאחר מכן אלא בנדריים אבל לא בשבועות ויש מהם מי שאומר שהשבועות והנדריים שוין הם לדין זה ומיהו אמרו בתוספות דווקא בשבועות ונדריים שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשביעו חברו או שהדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום שעל דעת חברו הוא נשבע ונודר וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי דהא אסקינן דלא משתבע אדעתא דנפשיה אלא על דעת משביעו וכדאמרינן בשמעתא דנדרי הבאי: **איבעיא** להו פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בן יעקב או לא פליגי. דאיכא לספוקי בהכי משום דדלמא עד כאן לא קאמרי רבנן דנדרי זרוזין הוו אלא במוכר ולוקח שאין פיהם ולבם שוים דאף מתחלה היו רוצים בשלשה דינרין אבל למדיר חברו שיאכל אצלו איכא למימר שבדוקא הוא מדירו: (ר"ט)

רש"א הרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור וכו'. וראש השנה לאו דוקא, אלא משום דאמר שלא יתקיימו נדריו כל השנה נקט יעמוד בראש השנה. ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר, אי זכור עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. קשיא לי אמאי עקריה, אדרכה על דעת ראשונה הוא נודר ואין פיו ולבו שוין, והוא ליה כעין נדרי זרוזין, שאף על פי שפיו ולבו שוין להוציא דבר זה בשפתיו אפילו הכי, כיון שאינו נודר על דעת שיתקיים נדרו הרי הוא בטל. ומיהו בזה איכא לתרץ דנדרי זרוזין לא הוו, אלא במאי לאורחייהו דאינסי למימר לזרוז בעלמא [בשיטמ"ק: דכיון לאורחייהו דאינסי לומר כך, לזירוז בעלמא ולאו בדוקא].

וכיון שכן הרי הוא כאילו אמר בפירוש, ללא נדר בדוקא אלא לזרוז בעלמא. ותדע לך
דהא ודאי בעלמא כל שפיו ולבו שוין להוֹרִיא דבר זה בשפתיו, אף על פי שיזכר בלבו
בהפך זה (לית) [תיבה זו ליתיה בש"מ] נדרו קיים, ותנאי שבלבו בטל וכדקיימא לן
דדברים שבלב אינן דברים, ועוד דקיימא לן בנדרי זרוזין ללא חשבינן להו לזרוזין, אלא
בענין שדרכן של בני אדם לומר כן לזרוז וכדאיתא לקמן [כד, א], אלא מיהו אכתי קשיא
לי מדאמרינן לעיל בסמוך, כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל, לא
שמע ליה ולא אתא בהדיה, כלומר דיודע הוא שאינו נודר בדוקא, שכבר בטל מעיקרו
ונדרו אינו נידר. אלא כל שמבטל נדריו שעתיד לידור אף על פי שזכר תנאי ונדר
סתם נדרו בטל ותנאו קיים, על כן נראה לי להלכה אבל לא למעשה, ללא נאמרו
דברים הללו אלא בעם הארץ דחוששין לו, כיון שהוא זכור תנאו ולא הזכירו בשעת נדרו
שמא בטלו לתנאו, אבל במדיר את חברו, ועל אותו נדר ממש הוא מקדים ומתנה
ומבטלו בפיו, שאומר כל נדר שאני עתיד להדיר לאסור לו נכסי את פלוני כדי שיעשה
עמי כך וכך הרי הוא בטל. בכענין זה אין חוששין לו אפילו בעם הארץ, שהרי יש כאן
דברים מפורשים [בשיטמ"ק: שהוא מבטל הנדר הזה בעלמו, ואין פיו ולבו שוין בו והוא
הדין לכל נדר] שאומר כל נדר שאני עתיד לידור לפלוני על דבר כך וכך הרי הוא בטל,
ובלבד שיוֹרִיא תנאו (מפיו) [בשיטמ"ק: בפיו] ולא יסמוך על ביטול הלב לבד, דאין
דברים שבלב מבטלין דבר מפורש שהוֹרִיא בשפתיו, ונתכוון לאמרם כך בשפתיו, אבל
כשהתנה כן בפירוש מתחלה, אף על פי שבשעת הנדר לא הזכיר תנאו בשפתיו לאו
דברים שבלב נינהו. ואם תלמיד חכם הוא בין שזכור בשעת נדרו, בין שאינו זכור, בין
בכולל כל נדריו בין בפרטי נאמן לומר על דעת הראשונה נדרתי, אלא שסתמו כאן
הדברים. כדאמר ליה רבא לרב הונא בר חיננא, תנא מסתים לה סתומי ואת דרשת לה
בפירקא, ואי נמי מפני שאין רובן של בריות תלמידי חכמים, שנו כאן סתם על סמך
הרוב, וכמו ששנינו סתם בפרקא דלעיל [יד, א] הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח
ממקום אחר, ואוקימנא לה התם בגמרא בעם הארץ. ומיהו דוקא בשבועות ונדריים
שנסבע ונדר לעלמו, אבל מי שהשביעו חברו, או שהדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום,
שעל דעת חברו הוא נשבע ונודר, וכמו שמבטל תנאו לגמרי הוא. דהא אסיקנא ללאו
אדעתא דנפשיה מיסתבע, אלא אדעתיה דמשביע, כדאיתא בשמעתין דנדרי הבאי
דלקמן בסמוך [כה, א], וכן אמרו בתוספות [מובא בר"ן ד"ה ולענין הלכה] לשבועות
של ממון, או שמשביעין הקהל אינן בטלות. אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת

הנדר. ונראה ללאו דוקא שלא יהא זכור מתנאו כלל, אלא שאינו זכור שהתנה על פת, כסבור שהתנה על יין, שכל זה בכלל נדרי שגגות הוא. ולא דמי להא דרבא דאמר ולא ידע ממה התנה, דהתם הוא דמסופק בפת עאמו, ואפילו כן נדר עכשיו על הפת, וכיון שהיו מסופק, ואפילו הכי לא חשך לומר על דעת ראשונה אני עושה, סתמא דמלתא משום דבטליה לתנאיה לגבי האי נדר, אבל כאן שהוא סבור שלא התנה על הפת כלל אלא על היין, ונמאך שעל הפת הוא שהתנה, הרי זה מותר דהוה ליה כנדרי שגגות ממש. רבא אמר כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע ממה התנה. כלומר אם התנה שלא לידור שום נדר, או אם התנה שלא לידור ענינים אחרים. (גליון: אמר על דעת ראשונה כו' והיינו ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. כלומר שיהא נזכר התנאי בפיו בשעת הנדר, אבל אם לא היה זכור בשעת הנדר שהתנה כבר שלא לידור, אף על פי שלא אמר על דעת ראשונה אני עושה נדריה לית ביה ממשא, ורובן נדרי טעות הוא, דאם נזכר שהתנה שלא לידור לא היה נודר, ואין צריך שאלה כלל בנדר זה. ואם זכור על מה שהתנה, ואפילו הכי נדר עכשיו מאותו דבר ואמר על דעת ראשונה אני נודר נדריה לית ביה ממשא, (ואמר) [ואמרין] קיימי לנדריה ועקריה (לתנאיה). ר"מ תלמידו) ואף על פי דבעלמא אין דרך התנא לשנות כן, דהוה ליה למתני ובלבד שיזכרנו בשעת הנדר, הא קא מגלה רבא טעמא משום דתנא מיסתם לה סתומי. ואם תאמר והא כל נדרים שאני עתיד לידור קתני, יס לומר דרבא ודאי לא פליג אדלחביי ומודה הוא לחביי, דאי אינו זכור בשעת הנדר דנדריה לית בה ממשא, דנדרי שגגות הן, אבל אי זכור שהתנה ולא ידע ממה התנה, בעינן שיהא זכור בשעת הנדר. כלומר שאמר על דעת ראשונה אני עושה, ומשום דקשיא ליה לרבא ובלבד שיהא זכור, ומתניתן תרתי קתני, הרואה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה, יאמר כל נדרים שאני עתיד לידור הרי הם בטלים, והרי הם בטלים אם אינו זכור בשעת הנדר. אבל אם ידע שהתנה ואינו יודע ממה התנה, צריך שיהא זכור באותו תנאי. כלומר שיזכרנו בפיו, ויאמר על דעת ראשונה אני עושה, וכן דעת רבינו תם ז"ל. איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לא פליגי. פירוש אי פליגי עליה שהמדיר את חברו הוי נדרי זרוזין, דלמא דוקא במכר הוא דשייך זרוזין, כרישא דמתניתן, אבל במדיר על שאר דברים לא. (רש"א)

קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל לבנך כור של חיטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר לו כלום אמרת אלא בשביל כבודי זה הוא כבודי טעמא דאמר זה הוא כבודי הא לאו הכי נדר הוא מני אי רבי אליעזר בן יעקב נדרי זירוזין הוי אלא שמע מינה פליגי רבנן עליה לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא ומודה רבי אליעזר בן יעקב בהאי דנדרא הוי דאמר ליה לא כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי ת"ש האומר לחבירו קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין ר' מאיר אומר עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר הריני כאילו התקבלתי טעמא דאמר הריני כאילו התקבלתי הא לאו הכי נדר הוא מני אי ר' אליעזר בן יעקב נדרי זירוזין הוי אלא לאו רבנן ופליגי לא לעולם רבי אליעזר בן יעקב ומודה רבי אליעזר בהאי דנדרא הוי משום דאמר ליה לאו מלכא אנא דמהנינא לך ואת לא מהנית לי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ת"ש נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או חלה בנו או שעכבו נהר הא לאו הכי נדר הוא מני אי רבי אליעזר בן יעקב זירוזין הוי אלא לאו רבנן ופליגי לעולם ר"א בן יעקב ומי סברת דאדריה מזמנא לזמינא לא דזמינא אדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי לסעודתיך א"ל אין נדר זה עליך ונדר וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין ת"ש יתר על כן אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים מאי לא הודו לו חכמים לאו

רפ"י הרי זה יכול. המודר להתיר נדרו בעלמנו שלא ע"פ חכם שיכול לומר לו המודר כלום אמרת ליתן לבני כך וכך אלא בשביל כבודי: זהו כבודי. יותר שלא אקבל שאיני לריך וכבר הותר הנדר: מני אי רבי אליעזר בן יעקב. אע"ג דלא אמר זהו כבודי יותר בטל נדרי זירוזין הוא: אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא הוי נדרי זירוזין וס"מ פליגי: לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא. הא מתני': ומודה ר'

אליעזר בן יעקב בהאי נדרר הוי. ולא זירוזין דודאי משום נדר ממס קא"ל דאמר ליה לאו כלבא אנא כו': וחכ"א אף זה. נדרר יכול להתיר שיכול לומר לו הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך לפיכך אינו נדר: אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו. שמזוזו ומדירו כדי שיתן לו כך וכך אע"ג דלא אמר התקבלתי הוי בטל נדרי זירוזין הוו: אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא הוו נדרי זירוזין אלמא פליגי: לעולם ר"א בן יעקב היא. הא מתני': ומודה. דהאי לא הוה נדרי זירוזין אלא נדר ממס ולהכי אי אמר התקבלתי לא הוי נדר: משום דאמר ליה לאו מלכא כו': מני אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו. המדיר חברו שיאכל עמו ואפי' לא חלה מותר: אלא לאו רבנן היא. ופליגי דלא הוו נדרי זירוזין: לעולם ר"א בן יעקב היא. ומודה דלאו נדרי זירוזין הוו: מי סברת דאדריה מזמנא. דהיינו נדרי זירוזין: לא זמינא הוא דאדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי בהדך אמר ליה אין נדר זה קבל עליך ונדר וחלה הוא. המזומן הא לא חלה הוי נדר גמור: יתר על כן. על אותו שאמר במשנה אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך כו': והלה הקפיד כנגדו. אף על גב שפירש לו הכל ואע"פ שהקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ומותר: ולא הודו לו חכמים. שיהא נדרי זירוזין: (רש"י)

תוספות מי סברת דאדריה מזמנא לזמינא לא זמינא אדריה למזמנא אמר ליה מזמנת לי אמר ליה אין. פירוש כן אני רוצה לזמן אותך וא"ל זמינא למזמנא דור עליך שאתה מזמן לי ונדר פירוש נדר מזמנא ואמר קונם פירות עלי אם אין אני מזמן אותך ולא הוו נדרי זירוזין משום דדוקא היכא שהמזומן מסרב ומזמן מפציר בו ומזרוזו לאכול משלו התם שייך נדרי זרוזין אבל כאן אין צריך לזרוז המזומן לאכול שהרי אדרבה המזומן מבקש מן המזמן שידור על כך שיזמנהו: יתר על כן אמר ר' אליעזר ב"י ואוכל עמו פת חמה. וא"ת מאי יתר על כן י"ל דהכי קאמר אע"ג דשייך לומר לאו כלבא אנא וא"ת והאמר לעיל דלא הוי זירוזין היכא דשייך לומר לאו כלבא אנא לכן נראה דאמר ליה קונם שאי אתה נהנה ממני לעולם אם אי אתה אוכל היום פת חמה והשתא לא שייך טעמא דלאו כלבא אנא ואשמעינן דאע"ג דפי' לו פת חמה וכוס של חמין דמקפיד הוא טפי וסד"א דמתכוין לנדר אפ"ה שרי: (תוספות)

ר"ע קונם שאני נהנה לך. קונם מה שאני נהנה משלך: כלום אמרת אלא מפני כבודי. שאתכבד על ידך בפני הבריות שיראו שאני חשוב בעיניך שאתה רוצה ליתן לי מתנה זהו כבודי שאתכבד יותר כשיראו שאתה רוצה ליתן ואני איני

רוצה לקבל: ואמרינן בירושלמי דרבי מאיר דפליג באידך ברייתא דמייתנין בסמוך פליג נמי בהא ומפרש התם במאי פליגי דגרסינן א"ר זעירא בסתם חלוקים מה אן קיימין אם כשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי כלומר שכשזה אומר כלום אמרת אלא מפני כבודי מדיר חולק עליו ואומר לו לא כי אלא לכבודי נתכוונתי כדי שאתכבד שתקבל מתנה ממני דברי הכל אסור אם כשזה אומר מפני כבודך וזה אומר מפני כבודי דכ"ע לא פליגי דשרי כינן קיימים בסתם ר"מ אומר סתם כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי ורבנן אמרין סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך: לא ר"א בן יעקב היא. אף ר"א בן יעקב היא: משום דא"ל לאו כלבא אנא וכו'. והכא הוא דשייך למימר הכי מפני שהמזמן אוסר על עצמו נכסי המזומן ומש"ה איכא למימר דדוקא קאמר שאינו רוצה ליהנות ממנו אלא א"כ יקבל הוא ממנו ג"כ הנאה זו דכור א' של חטים וכו' דלאו כלבא הוא אבל במתני' היכי שייך למימר הכי והא המזמן אינו אוסר עליו נכסי המזומן דאדרבה נכסיו הוא אוסר למזומן אם לא יקבל ממנו גם עכשיו הנאה זו ואחרים אומרים דמשום דהכא בעי למיתן ליה מתנה מרובה משמע דעבד ליה אידך נייח נפשיה דאי לא לא הוה יהיב ליה הך מתנה הלכך שייך למימר לאו כלבא אנא אבל במתני' לא מוכח הכי דעביד איניש להאכיל את חבירו אצלו אף על גב דחבריה לא יהיב ליה מעיקרא מידי: הריני כאילו התקבלתי. מפרש בפרק מי שאחזו (גיטין דף עד:) דהיינו טעמא משום דלהרווחה דידיה איכוון והא לא אצטריך ודוקא כשהבנים סמוכים על שולחנו דבכי האי גוונא שייך למימר דלהרווחה דידיה איכוון שלא יצטרך להוציא משלו לצרכן והא לא אצטריך ובכי האי הוא יכול לומר כן אבל אין הבנים סמוכים על שולחן אביהם הוי איפכא דלהרווחה דידהו קמכוין וכל שאמרו הם הרינו כאילו התקבלנו התירו הנדר ואילו אמר האב כן אין בדבריו כלום וכתב הרשב"א ז"ל דדוקא בקיום מעשה שייך למימר הריני כאילו התקבלתי דכיון שאפ"י היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו אף מעכשיו יכול לומר הריני כאילו התקבלתי והחזרתיו דאפוכי מטראתא למה לי אבל בבטול מעשה כגון שאמר נכסי אסורין עליך אם תלך למקום פלוני לא שייך למימר הכי לומר לו הרי הוא כאילו לא הלכת שא"א ואיכא מאן דפליג שאפילו בענין זה יכול לומר כן שאותו תנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לא ילך כבר נשלם רצונו: מי סברת דאדריה מזמנא לזמינא זמינא אדריה למזמנא. כלומר לאו כקס"ד שהמזמן הדיר למזומן דאי הכי אפ"י בלא אונס שרי דנדרי זרוזין הוי אלא זמינא אדריה למזמנא כלומר לבקשת המזומן נדר המזמן דא"ל לא מזמנת לי לא תזמינני לסעודתך א"ל אין כלומר כן אזמינך נדר זה עליך כלומר אסור נכסוך או נכסי על עצמך אם לא תעשה כן ונדר המזמן וחלה הוא וכו' הלכך טעמא דחלה הוא לאו הכי נדרא הוי דליכא למימר לזרוזיה איכוון שהרי לא היה צריך לזרז אותו דאדרבה הוא בקש ממנו

שיזמיננו : יתר ע"כ אר"א בן יעקב. האי דאמר יתר ע"כ משום דהכא אע"ג דשייך למימר לאו כלבא אנא שהרי הוא אוסר הנאת המזומן על עצמו אם לא ירצה לקבל ממנו הנאה זו ומש"ה איכא למימר דבדוקא נדר אפילו הכי א"ר אליעזר בן יעקב דנדרי זרוזין הן ולפי פי' זה חזינן השתא דמאי דדחינן לעיל דאפילו ראב"י מודה כל היכא דאיכא למימר לאו כלבא אנא דחויא בעלמא היא ולא קושטא דמלתא ולאידך פירושא דכתבינן לעיל דטעמא דלאו כלבא אנא משום דמפלגינן בין מתנה מרובה למתנה מועטת האי יתר ע"כ דאמרינן הכא לאו משום דלא חיישינן לטעמא דלאו כלבא אנא דהא כיון דמתנה מועטת היא לא שייך למימר הכי אלא האי יתר על כן דקאמר משום דסד"א כיון דמייחד ואמר פת חמה וכוס של חמין דווקא נדר ולא לזרוזי בעלמא קמ"ל דאף אלו נדרי זרוזין ולפי פי' זה אכתי קיימינן במאי דאמרינן מעיקרא דכל היכא דאיכא למימר לאו כלבא אנא דהיינו במתנה מרובה אפי' ר"א בן יעקב מודה ודחינן לא בבתרייתא כלומר בבתרייתא הוא דפליגי רבנן אבל בקמייתא לא ואיכא נסחי דגרסי ושמע מינה פליגי רבנן עליה שמע מינה : (ר"ט)

רשב"א הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם, ואומר כלום נדרת אלל מפני כבודי זהו כבודי. כלומר עיקר הנדר לא היה אלל שאתכבד עם הזכיות על ידיך, שיראו שאני אדם חשוב שאתה נותן לי מתנה מרובה זהו כבודי גדול יותר שאתה רוצה לתת לי, ושאני חשוב כל כך שאני רוצה לקבל מתנה. ואם כן הרי נתקיים הנדר, ואין זה כאומר הריני כאילו התקבלתי כההיא דסיפא, אלל טפי עדיף, דהתם אינו מתקיים לגמרי הנדר על אותו דעת שנדר, שהוא נדר על דעת שיתן לו ממש מפני שהיה צריך להרווחה והא לא אינטריק, והוא מוחל אותם חזיות [בשיטמ"ק: וחטים] שהתנה עליהם כאילו קבלם, ומשום הכי פליג בה רבי מאיר. אבל בהא מודה רבי מאיר, לפי שעיקר הנדר לא היה מעיקרו אלל על דעת כן ממש, שיתכבד זה על ידי מתנתו, והרי הוא נתכבד על ידי כך יותר (שראה) [בשיטמ"ק: כשראה] ליתן ולא קבל. כן נראה לי. אבל בתוספת אמרי דהכא רגילות הוא שיאמר הריני כאילו התקבלתי, מפני שזה הוא כבודי, והלכך הויא התרה חשובה, ומשום הכי לא פליג בה רבי מאיר, אבל בסיפא שרואה ליתנו לו בדוקא הוא נודר, ואין רגילות לומר הריני כאילו התקבלתי, ומשום הכי פליג בה רבי מאיר. ומיהו בירושלמי אמרינן דחלוק היה רבי מאיר אף בראשונה, דגרסינן התם [פרק ח' הלכה ז'] קונס יין, אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן אף הראשונה במחלוקת. כלום אמרת אלל מפני כבודי זה כבודי. ירושלמי (פרק ח', הלכה ז') אמר ר' זעירא בסתם חלוקים, מה לן קיימין אס כשזה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודי, דברי

הכל אסור, ואם כשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך אמרתי דברי הכל מותר, אלא בזמן קיימין בסתם, רבי מאיר אומר סתמו כמי שזה אומר מפני כבודי, ורבנן אמרי סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודך אמרתי. עד כאן. זכאן נמי גילו שאף הראשונה במחלוקת, ואומר לו הריני כאילו התקבלתי. ומסתבר דדוקא כשהיו הבנים סמוכין על שלחנו, דטעמא דהא מלתא משום דלהרווחה איכוין והא לא איצטריך, כדאיתא בגטין פרהק מי שאחזו [עד, א] גבי הרי זה גיטך על מנת שתתני לי איצטלתי. והלכך כשהבנים סמוכים על שלחנו, ומתחלה היה הוא צריך להרווחה ועכשיו יודע בעצמו שאין צריך לה, יכול הוא לומר הריני כאילו התקבלתי, אבל אם אין סמוכין על שלחנו אינו יכול לומר כן, שהם שמא עדיין צריכין לאותה הרווחה, ואיך יאמר הוא הריני כאילו קבלו הם, זה אינו תלוי בו אלא בבניו. וכן נמי אם אמרו הבנים הרי אנו כאילו התקבלנו, כשסמוכין על שלחן אביהם לא אמרו כלום, דאיהו להרווחה דידיה לצורך הבנים איכוון, דאכתאי איצטריך לה, ואם אינן סמוכין על שלחן אביהם, יכולין הם להתיר את הגדר ויאמרו הריני כאילו התקבלנו. ועוד נראה דדוקא בקיום מעשה הוא, שיכולים להתיר שלא על פי חכם ויאמר הריני כאילו התקבלתי. אבל בצטול מעשה לא, שאילו המדיר את חברו שלא ילך למקום פלוני, או שלא יעשה דבר פלוני, מחמת שהורדך שלא ילך חברו לאותו מקום, או שלא יעשה דבר פלוני אינו יכול להתיר שלא על פי חכם ולומר לך ועשה והריני כאילו לא עשית, שהרי עשה והלך ואין אומרים שלא יהא מה שכבר היה. אבל בקיום מעשה שלו, כגון אם אין אתה נותן לי, בזה שייך מחילה כאילו קבלתים אלא שאני מוחלם. והגע עמך אילו קבלם ממך יכול הוא להחזירם ואפוכי מטרתא למה לי, והלכך הואיל ויכול להחזירם לאחר קבלתם, יכול הוא למחול קודם קבלה וכאילו קיבל, ובגיטין צפרק מי שאחזו מדין מחילה פרישנא. וכל זה סיוע למה שכתבתי דדוקא בסמוכין על שלחנו שרואין אותו כאילו קבל והחזיר. ואי קשיא לך אי טעמא דמלתא משום אפוכי מטרתא, וכאילו קבל והחזיר, אם כן לגבי גטין נמי, אם אמר לה על מנת שתתני לי מאתים זוז, וחזר ואמר לה מחולין לך, דאסיקנא התם [עד, ב] דאינו יכול למחול, משום דלכערה קמכוין והא לא לערה, מכל מקום תיפוק ליה שהרי אחר קבלתו יכול הוא להחזירם. לא היא, דמכל מקום הרי נתכוון הוא שתטעור היא בנתינתם. תא שמע מן הדא נדרי זרוזין הדירו חברו שיאכל אכלו כו'. והא דלא פריק נמי בהא, משום דאמר ליה לאו כלבא אנא דמתהנינא מינדך ואת לא מתהנית מינאי, היינו משום דלא שייך לתרואי הכי, אלא כשראה ליתן לו מתנה

מרוצה, לאז ניכר שהוא קבל ממנו הנאות גדולות, ועל ידי כך הוא רוצה שיהנה חברו ממנו, כדי שלא יהיה ככלב שיהנה ואינו מהנה. אבל בזמנו לאכול עמו, אינו ניכר מזה שקבל ממנו טובה, דמתנה מועטת כזו אדם נותן למי שלא הקדים לו טובה, ולפיכך לא שייך זה למימר לאו כלבא אנא. הכי גרסינן: מאי לאו אפילו בקמייתא, והיינו מה ששנינו במשנתנו רבי אליעזר אומר הרוצה שידיר חברו שיאכל אללו וכו', ושמע מינה לא פליגו רבנן עליה אלא בצתרייתא. כלומר דוקא בצתרייתא דקסברי רבנן דכיון שמוזכר האכילה מההיא שמע מינה לאו (להב"י) [בשיטמ"ק: לזרז] קאמר אלא בדוקא, אבל באידך מודו ליה. והיינו נמי דקא תני יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב דמיתרת היא, זו על קמייתא. ויש ספרי שכתוב בהם מאי לאו אפילו בקמייתא, ושמע מינה פליגי רבנן שמע מינה, ואינו מחוור, דכיון דקתני יתר על כן אמר רבי אליעזר מנין שחלוקין עליו חכמים אף בראשונה. (רשב"א)

דף כד - ב

דאפילו בקמייתא ושמע מינה פליגי רבנן עליה שמע מינה מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: **מתני'** נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: **גמ'** תנא נדרי הבאי מותרין שבועות הבאי אסורין היכי דמי שבועות הבאי אילימא דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה מידעם קאמר אמר אביי דאמר שבועה שראיתי אמר ליה רבא אם כן למה לי למימר ועוד דומיא דנדר קתני אלא אמר רבא באומר יאסרו פירות העולם עלי בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים א"ל רבינא לרב אשי ודלמא האי גברא קינא דשומשמני חזא ואסיק להון שמא עולי מצרים ושפיר משתבע

ר"ז אפי' בקמייתא. הנך ללעיל ק"מ: מאי הוי עלה. אי הוי הלכתא כוותיה דר' אליעזר דהוי נדרי זרוזין ומותר: אמר ליה רבא. א"כ מתניתא דאמר שבועה שראיתי בדרך הזה: למה לי למימר. דאסור דהיינו שבועה גמורה ודאי כאילו אמר שבועה שאכלתי: ועודי דומיא דנדרי קתני. שבועות (נדרי) הבאי אסורין דמשמע דקאמר בלשון נדר ושבועה: אלכא אמר רבא. קאמר הכי יאסרו כל פירות העולם עלי בשבועה: אם לא ראיתי. ולא קאמר שראיתי: אמר ליה רבינא. אמאי אסורות ולמא שפיר איסתבע לדעתיה ידיה: דלמא קינא דשומשמני. נמלות מקובלות הרבה ראה ביחד כעולי מצרים דאפשר: (ר"ז)

תוספות מאי הויא עלה. וא"ת והא פשיטנא כבר דפליגי רבנן עליה לכן נראה לפרש הלכה כרבי אליעזר ב"י או לא: נדרי הבאי אם לא ראיתי. פירוש שאמר קונם פירות העולם עלי אם לא ראיתי וכו' מותרין מטעם דעבידי אינשי דמשתעי הכי כדי לאמת ולצדק את דבריהן כשרואין מעשה אחד יותר ממה שרגיל להיות ואין בלבו לאסור ואנן סהדי כדפרישית לעיל: כעולי מצרים. לפי שראה עם רב יותר ממה שרגיל: נחש טרוף. לפי שראוהו טרוף. יותר משאר נחשים ודווקא כשראה כדפרישית אבל אם לא ראה שום אדם ולא שום נחש ודאי לא הוי נדר הבאי ואסור משום דעבידי אינשי דמישתעו הכי כיון שלא ראה כלל: אלא אמר רבא דאמר יאסרו כל פירות שבעולם וכו'. [בשבועות פירשו התוספות באורך]: (תוספות)

ר"ז ת"ש דאמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב. כלומר דהוה ידיע להו דרב הונא אפילו בקמייתא קבע הלכתא כר"א בן יעקב דאי לא מאי מוכחא מדרב הונא דפליגי רבנן דלמא אבתרייתא הוא דפסיק הלכתא כוותיה כך פירשו רבותי ונראה בעיני שאין צורך לכך אלא מעיקרא כי איבעיא אי פליגי רבנן עליה אי לאו למיקם אקושטא דמילתא הוא דבעינן דאי פליגי עליה אפשר דלא קי"ל כוותיה דיחיד ורבים הלכה כרבים וכדמסקי' בבעינן אם תמצא לומר פליגי הלכתא כוותיה או לית הלכתא כוותיה אבל השתא דמקבע רב הונא הילכתא כוותיה במאי דאפליגו רבנן עליה אפילו אם תמצא לומר דאברייתא קאי אבל במתני' מודו ליה רבנן לא נפקא לן מינה מידי עוד נראה לי דכיון דאמר רב הונא שתמא הלכה כר' אליעזר משמע דאמתני' קאי שהמשנה היתה שגורה בפי הכל ולא הברייתא: ולענין הלכה כיון דאפסיקא הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב לפי אותו פירוש ראשון שפירשנו למעלה דהאי יותר מכן בא לומר דאע"ג דאיכא למימר לאו כלבא אנא אמר ר' אליעזר בן יעקב נדרי זרוזין הוי נקיטינן הכי והדרינן ממאי דאמרי' לעיל בסוגיין דמודה ר"א דכל היכא דאיכא למימר לאו

כלבא אנא דנדר גמור הוי דלמסקנא ליתא וכדכתבינן ומיהו אע"ג דהדרין מטעמא דלאו כלבא אנא טעמא דלאו מלכא אנא אכתי איתיה ומודי ביה רבי אליעזר אבל לאידך פירושא דכתיבנא לעיל דטעמא דלאו כלבא אנא משום דיהיב ליה מתנה מרובה הוא במסקנא נמי כי היכי דנקטינן טעמא דלאו מלכא אנא ה"נ נקטינן טעמא דלאו כלבא אנא דבתרווייהו כל היכא דאיתנהו מודה רבי אליעזר דנדר הוי ולא זרוזין ולזה נראה שהסכים הרמב"ן ז"ל בהלכותיו לפנינו בפי קונם וכדבריו נראה לי דאי לא תימא הכי מתני' דפי קונם דאם אי אתה בא ונוטל דלא כרבי אליעזר בן יעקב דבתרייתא דיתר על כן אתיא ואי הכי היכי פסקינן כר' אליעזר בן יעקב אפי' במאי דאמר בבתרייתא הוה ליה סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כסתם אלא ודאי כדאמרן : **מתני'** נדרי הבאי. אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. נראה לי דתנא תרי גווני נקט חד דשייך ביה גוזמא דהיינו כעולי מצרים דעביד איניש דכי חזי אינשי טובא גזים ואמר כעולי מצרים וחד לא שייך ביה גוזמא דהיינו נחש כקורת בית הבד דמפרשינן בגמרא דלא נחש גדול קאמר אלא טרוף לא שייך למימר דרך גוזמא טרוף כקורת בית הבד שאין שום נחש טרוף כלל ואשמועינן תנא דכי תלה איסור פירות בחד מהני נדרו בטל וכל חד וחד טעמיה לחוד דכי אמר קונם עלי פירות אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים בדין הוא דלא לתסרו עליה דקושטא קאמר כיון שראה עם רב דעביד איניש דגזים בכי ה"ג וכי אמר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד נמי הפירות מותרין מטעמא אחרינא דאע"ג דודאי שיקרא קאמר דאפי' בדרך גוזמא לא שייך למימר הכי אפי' הכי הפירות מותרין משום דאמדינן ליה לדעתיה שלא לאסור את הפירות נתכוון שא"כ לא היה לו לתלות איסורו בתנאי אלא היה לו לאסורם עליו במוחלט שהרי אף כשהתנה בכיוצא בזה אין לתנאו ענין שהדבר ברור שלא ראה נחש כזה שאין בין אוסר סתם למתנה בכיוצא בזה כלום אלא ודאי אמרי' שלא לאסור פירות בא אלא לומר דברי הבאי זה כלומר שראה נחש כקורת בית הבד ומש"ה ניחא האי דתנן בשבועות שתיים בתרא (שבועות דף כט.) גבי שבועת שוא אם לא ראיתי גמל הפורח באויר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד ולא תנא התם כעולי מצרים משום דכה"ג לא לקי משום שבועת שוא דעל הגוזמא קושטא קאמר והכא נמי לא חש תנא למתני גמל הפורח באויר דתרי גווני דבעי למיתני דהיינו מידי דשייך ביה גוזמא ודלא שייך ביה גוזמא הא תננהו : **גמ'** כך שבועות הבאי מותרות. כלומר שהפירות מותרין משום ההוא טעמא דפרישנא במתני' מיהו במידי דלא שייך ביה גוזמא כגון גמל הפורח באויר ונחש כקורת בית הבד כי תלי איסור פירות עלייהו לקי משום שבועת שוא דאיהו לא לאסור פירות נתכוין מההוא טעמא דכתיבנא אלא ודאי יצתה שבועה לשוא לומר שראה דבר זה והיינו מתני' דשבועות דתנן התם דכי האי גוונא לוקה משום שבועת שוא מה שאין כן בנדריים דבנדרי שוא ליכא מלקות : ומקשי' היכי דמי

שבועות הבאי אי נימא דאמר אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים מידעם קאמר הרי יצתה שבועה לשקר. כלומר שאין ללשון זה שום משמעות ולשקר לאו דוקא אלא כלומר ללא דבר כדכתיב קרא אך לשקר שמרתי (שמואל א כה): **דאמר** שבועה שראיתי. ונראה בעיני דסבירא ליה לאביי לפום אוקימתיה דכי קתני כך שבועות הבאי מותרות לאו אכולהו גווני דמתניי קאי דבמידי דלא שייכא ביה גוזמא ליכא למימר שתהא שבועתו מותרת דשבועת שוא הויא וליכא למימר מ"מ הפירות מותרות דהא אביי לא במתנה באיסור פירות מוקים לה אלא לאביי הכי קתני כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי של גוזמא מותרות דלא תימא כיון דשבועה חמורה לא גזים בה איניש ובדוקא קא משתבע ולקי משום שבועת שוא דליתא אלא עביד איניש דגזים בשבועות כי היכי דגזים בנדריים: **ומקשי** ליה רבא א"כ למה ליה למימר כלומר דאי אמידי דשייך ביה גוזמא בלחוד קאי פשיטא דשבועות נמי מותרות דכיון דגזים ואמר קושטא קאמר ועוד דומיא דנדר קתני כלומר דכשם שנדרים מותרין בהנהו תרי גווני דמתניי כך שבועות מותרות בהנהו תרי גווני גופייהו ואי שבועה שראיתי קאמר אי אפשר שתהא מותרת דנחש כקורת בית הבד ודכוותיה (ר"ט)

הכ"א מאי הוה עלה. כלומר מי פליגי ואי פליגי הלכתא כותיה או לא. תא שמע דאמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. שמע מינה תרוייהו דהלכתא מכלל דפליגי ומיהו איכא למימר בהני דלעיל בקונס שאני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור אחד, ובשאתה נהנה לי אם אי אתה נותן, דמודה להו רבי אליעזר, וכשתרכתא דתרצינהו לעיל וכל שכן דלאמר ליה (זמין מזמנא) [בשיטמ"ק: זימנא למזמנא] דדוקא נדרו, וכיון שכן אין לנו בנדרי זרוזין, אלא אותם בלבד שהזכירו כאן בהדיא הא שארא לא. ומה אינהו דהוו בקיאי טפי הוו אמרי מני אי רבי אליעזר נדרי זרוזין הוו, ופרקינן להו הא אפילו רבי אליעזר מודה, כל שכן אנן דלא בקיאינן בטעמי כותייהו, דלא ידעינן הי ניהו דמודה בהו רבי אליעזר, והי ניהו דפליג עלייהו כנזכר לעיל. [תוספות] [תוספתא כאן פרק ה' הלכה ז'] האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך, אם אין אתה בא ונוטל לבניך כור אחד של חטים וסתי חביות של יין, ואירע אונס או משתה או גשמים, מותר, ואם לאו אסור. היה מסרב בחברו שיאכל אכלו בבית המשתה, אמר קונם לביתך שאני נכנס, בתוך המשתה אסור, לאחר המשתה מותר, רבי יהודה אומר היה מסרב בחברו שיאכל אכלו, כו' בתוך הרגל אסור, לאחר הרגל מותר. [מתני:] נדרי הבאי אם לא ראיתי בדרך זו כעולי מצרים, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. אף על פי שלא ראה כן ממש, אלא שראה עם רב ולא כמנין עולי מצרים, הרי זה מותר, לפי שדרך העולם כן לדבר

בדרך ההבאי והפלגה, וקורין לעם רב עולי מצרים, ולנחש גדול כקורת בית הבד, וכיוצא בזה ולא נתכוון זה לומר בדוקא. ומיהו אם לא ראה הרבה אנשים, או שלא ראה נחש גדול, הרי זה אסור שהרי שקר לגמרי. ומה שלא שנה כאן אם לא ראיתי גמל פורח באויר כמו ששנה אותו בשבועות [כט, א] גבי שבועות שוא אמרו בתוספות מפני שאין דרכן של בני אדם להיות מדברים כך, ואינם קורין אפילו לגמל פרח פורח באויר ולפיכך שנאו במשנה שבועות לפי שהיא שבועת שוא ממש בדבר שאי אפשר. ואיכא למימר דתנא הכא חדא והוא הדין לאידך, ותנא התם נמי גמל פורח באויר, [והוא הדין] לעולי מצרים, אף על גב דלא תנא ליה התם. ובגמרא [כה, א] קא מקשה אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד ולא הוי, והא ההוא [בשיטמ"ק: חו"א] דהוה בשני דשבור מלכא. כו' ואוקימנא בגבו טרוף. ובירושלמי דמכלתין [פרק שלישי הלכה ב'] דמסכת שבועות [פרק שלישי הלכה ו'] נמי אקשי גבי אם לא ראיתי בדרך זה כעולי מצרים, ואפשר דלא עבר כעולי מצרים, ופריקו אלכא (כמן קיימון) [בשיטמ"ק: כינן קיימין] בראיה אחת. ואי אפשר לראות בראיה אחת ששים רבוא, וזהו ההפלגה. ונראה דלאו למימר דאי אמר על דבר שאפשר דהוי, כגון שאמר אם לא ראיתי כאן אלף איש והוא לא ראה, אלכא במספר שיהא אסור, אלכא בין כך ובין כך מותר, שלא נתכוון זה אלכא לומר שראה כאן אנשים רבים, ולא במספר מכוון. וכן כתב רב האי גאון ז"ל בתשובה, אלכא מה שהוקשה להם בגמרא ובירושלמי לא על עיקר הדין, אלכא אלישנא דמתניתין, היכי קרינן להו הבאי, דהבאי משמע דבר שאי אפשר שהיה, כגון ערים בצורות בשמים, ומשום הכי מתמה היכי קרי לה הבאי ומי לא הוי. כן נראה לי. [גמרא] הכי גרסינן בכל הספרים: תנא כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות הבאי מותרות, וכן היא שנויה בתוספתא [פרק ב' הלכה ב'] ואם תאמר והלא בשבועות [כט, א] שנינו, איזהו שבועות שוא נשבע לשנות את הידוע, נשבע על דבר שאי אפשר, אם לא ראיתי גמל פורח באויר, אלמא שבועות הבאי אסורות ולוקין עליהם ין לומר דהכא בשאינו אומר כן בדוקא, אלכא בדרך הגומא וההפלגה, אבל התם כשאומר בדוקא, וכגון שפירש ואמר כן לא בדרך ההבאי אני אומר, אלכא שראיתי כן ממש, או שנסאל אם נתכוון לומר כן בדרך ההבאי ואמר לאו. ונראה שכן תירצוה בירושלמי כאן [פרק ג' הלכה ב'] ובשבועות [פרק ג' הלכה ח'] דגרסינן התם, כשם שנדרי הבאי מותרים, [בשיטמ"ק ובירושלמי: כך שבועות הבאי מותרות], והא תני שבועות הבאי אסורות, רבי ירמיה בשם ר' פדת, כאן במעמידין כאן כשאין מעמידין, עד כאן גירסת ירושלמי. פירוש מעמידין ושאיין מעמידין כמו

שאמרתי, כאן שמעמיד ומחזיק דבריו שהוא כן בדרך האמת, כאן בשאין מעמיד דבריו, אלא אומר שלא אמר אלא על דעת ההפלגה. כן נראה לי. ועוד היה אפשר לתרץ, דאם אמר שבועה שלא אוכל כבר זה, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד הכבר מותר, לפי שלא נתכוון (בה) [בשיטמ"ק: זה] לאסור הפירות עליו, אלא להעמיד דבריו, אבל לענין מלקות לוקה משום הכי שבועת שוא, כן כתב הרמב"ן [בשיטמ"ק: ז"ל] בפסקי הלכותיו. ובירושלמי מלאתי הפך הדברים כאן [פרק ג' הלכה ב'] ובשבועות [פרק ג' הלכה ח'], ואפשר לטעות ידי סופר, דגרסינן התם כשם שגדרי הבאי מותרים, כך שבועות הבאי מותרות, והא תני שבועות הבאי אסורות, אמר רבי ירמיה בשם ר' פדת כאן במעמידין, כאן בשאין מעמידין, אמר ר' בא אפילו תימא במעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו נכסיו אסורין, הא ללקות אינו לוקה. ונראה שיש שבוע בנוסחאות, וכך היה ראוי להיות בה, אפילו תימא במעמידין, כאן במיחל שבועה על נכסיו מותרים, הא ללקות לוקה, שהרי ודאי הא דתני שבועות הבאי אסורות, היינו מתניתין דשבועות שתיס תניין, דתניא איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע כו', נשבע על הדבר שאי אפשר אם לא ראיתי גמל פורח באויר, אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד, ועלה קא מייתי לה בירושלמי. ותנינן [כט, א] זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות, אם כן אי אפשר דגרסינן הא ללקות אינה לוקה [בשיטמ"ק: ועוד] דהא מעיקרא לפירוקא קמא דלא הוי מוקי לה במיחל שבועה על נכסיו, ודאי לאסור ומותר דקאמר למלקות קאמר, והא דתני אסורות במעמידין, אלמא כל שמעמיד לוקה, אלא ודאי נראה דהא ללקות לוקה גרסינן. ובתוספות ובפירושי רבני כרפת ז"ל נראה, שהם גורסין כאן שבועת הבאי אסורות, מתוך שהוקשה להם מתניתין דשבועות, ואמרו דשבועות דייקי בהו אינסי טובא, מתוך שהיא חמורה יותר, ובדוקא קא משתבע כעולי מצרים ממס, ולא כדקרו אינסי. ואי אפשר לומר כן, שהרי בירושלמי הוה אותן, ואי אתה מוילא מידי הבאי מותרין בתולה בהן איסור פירות, שאין שבועה כיוצא בהן מותרת, ועוד שהם הולכין לדחוק עצמן מאוד כדי להעמיד דבריהם, שהרי כאן לפי דבריהם אמר רבא שהאומר יאסרו פירות [בשיטמ"ק: עולם] עלי שבועה, אם לא ראיתי כאן עולי מצרים, אסור בכל הפירות, ואילו שבועות קרי לה שבועת שוא. והולכין לתרץ דהתם באומר יאסרו עלי כל פירות, והרי זו שבועת שוא, שאי אפשר לחיות בלא טעימת שום פרי שבועולם, והא דנקט אם לא ראיתי גמל פורח באויר לאו דוקא, אלא הוא הדין באומר יאסרו כל פירות שבועולם עלי אם לא ראיתי איש אחד כאן, אי נמי באומר שבועה שלא אוכל

שום פרי, וזה דוחק גדול ודבר שאין מתקבל על הדעת. והראשון נראה עיקר. ומותרת דקתני פירושו פטורות, כלומר פטור עליהם, דפטור ומותר, וחייב ואסור חלא מלתא היא, וכדתניא גבי כללים שירדו עליהם גשמים בשביעית ואמחו כו' רבי שמעון בן גמליאל אומר הגדל בחיוב חייב, והגדל בפטור פטור, שפירושו הגדל באיסור אסור, והגדל בהתר [בשיטמ"ק: בהיתר] מותר, ואיתא לקמן [נט, ב] בשלהי פרק הנודר מן הירק בשמעתתא דכלל. הכי גרסינן: היכי דמי שבעות הבאי, אילימא דאמר שבעה אם לא ראייתי בדרך זה כעולי מצרים, מידעם קאמר הרי יצאת שבעה לשקר. אמר אביי דאמר שבעה שראיתי, אמר ליה רבא אם כן למה לי למימר ועוד דומיא דנדר קתני, אללא אמר רבא כו'. וכך היא בכל הספרים שלנו, ולפי מה שכתבנו למעלה דשבעות הבאי מותרות, גרסינן פירושו דשמעתין הכי לפי מה שיראה בעיני, היכי דמי שבעות הבאי שהיא מותרת, דהשתא לאו הוה סלקא דעתך שיהא תולה בה אכילת פירות, אי נמי דקאמר דומיא דנדר, וכגון דאמר שבעה אם לא ראייתי מידעם קאמר. כלומר שבעה זו אין לה שום משמעות, ואין ענין מובן מלשון זה דאם לא ראייתי אין לו קיום בפני עצמו, אללא אם כן תולה בו שום דבר, וכגון שאמר שבעה שאעשה כך, או שלא אעשה כך, דאם לא אינו אללא תנאי, וכיון שאין לשבעתו שום משמעות, הרי יצאת שבעה זו מפיו לכדי ולשוא. ואף על גב דאמרין הרי יצאת שבעה לשקר, לאו שקר גמור קאמר, אללא לפעמים קורא לשוא שקר, מפני שהשקר הוא דבר שאינו (ולדבר) [בשיטמ"ק: וזה דבר] שאין לו משמעות קורא לה שקר. ודכותיה אשכחן בשבעות פרק שבעות שתיס תניין [כט, א], דתנן שבעה שאוכל כבר זו, שבעה שלא אוכלנה, הראשונה משום ביטוי, והשניה משום שבעת שוא, ואקשינן עלה בגמרא השתא משום ביטוי מיחייב משום שבעת [שוא] לא מיחייב, הרי יצאת שבעה לשקר. אמר אביי דאמר שבעה שראיתי. והלכך כיון שראה עם רב ונשבע שראה כעולי מצרים, אין שבעת שוא ולא שבעת שקר, לפי שדרך העולם לקרות לעם רב עולי מצרים. ודוקא בשאינו מעמיד, אללא שאומר שלא נשבע אללא על דעת הרגל בני אדם שקורין לעם רב עולי מצרים כמו שכתבתי למעלה. ושבעות הבאי מותרות דקאמר, לאו מותרות ממס קאמר, שיהא מותר לישבע כך לכתחלה, אללא פטור קאמר, משום דקתני בנדרי הבאי מותרים, תנא בשבעות הבאי מותרים, וכמו שכתבתי למעלה. ואפשר לומר נמי דאפילו לכתחלה מותר לישבע עליהם, על דעת מה שדרך העולם קורין לעם רב עולי מצרים, כיון שדרך לדבר כך. אמר ליה רבא (ע"כ) [בשיטמ"ק: אם כן למה לי

למימרה. כלומר] למה ליה לתנא למימר דשבועות הבאי מותרות כנדרי הבאי, כיון שדרך העולם לדבר כך אינו אלא כדמפרש, שראה עם רב דמאי שנא שבועות, ומאי שנא נדרים, ועוד דומיא דנדר קתני דאמר בלשון תלייה, כלומר דאמר אם לא. אלא אמר רבא לעולם דאמר אם לא ראיתי, ובתולה בשבועתו איסור פירות דאמר יאסרו כל פירות שבועות עלי שבועה אם לא ראיתי. ויש לפרש בהא דרבא אפילו בשאינו מעמיד, ודומיא דנדר ממש שאינו מעמיד, ואפילו הכי הייתי סבור דכיון שתלה באכילת פירות בדוקא נשבע, לפי שהשבועה חמורה ואין תולין בה פירות אלא אם כן נשבע בדוקא, קא משמע לן תנא דברייתא דכסם שנדרי הבאי מותרים, אפילו תלה בהם פירות עולם עלי אם אינו של בית המלך כלומר, דמתניתין דנודרין להרגין, אוקמה רב עמרם בתולה בו איסור פירות, ואף על גב דקתני בה בית שמאי אומרים אף בשבועה, אלמא אפילו תולה פירות בשבועה. אין אומרים, שלא נתכוון זה אלא למה שמוציא בשפתיו דוקא, ואינו סומך על מה שבלבו, ולפום כן אייתי הא דרב עמרם, שאם לא כן מה אורכ לרבא להביא הא דרב עמרם ומה למדנו ממנה. ומכל מקום אפילו ללקות אינו לוקה, כיון שאינו מעמיד דבריו ודרך העולם לדבר כן, וכמו שפורש בירושלמי שהבאתי. ועוד דמדאביי נמי נשמיענה, דלחביי הא לא מוקמינן לה באוסר פירות בשבועתו, ואפילו הכי קתני שבועות הבאי מותרות, אלמא השבועה בעלמא אינה שוא אלא מותרת, ואינו לוקה עליה. ועל כרחק לא פליג עליה רבא אלא בלישנא דברייתא דדומיא דנדר קתני, אבל בלוקה ואינו לוקה לא פליג עליה, ואדרבה מלתא דפשיטא הוא לרבא, דלא איכטריד תנא לאשמועינן [בש"טמ"ק: לפום] מאי דפריקית [בש"טמ"ק יג המשך לזה] ואיפשר לפרש דרבא אוקמה להא דשבועות הבאי במעמיד, ולוקה הוא משום שבועת שוא וכדתנן בשבועות [כט, א] ואפילו הכי פירותיו מותרין שלא נתכוון זה לאוסר הפירות עליו, אלא להעמיד דבריו, ונדרי הבאי נמי דמותרין אפילו במעמיד דבריו, ואפילו כן פירותיו מותרין, שלא נתכוון אלא להעמיד דבריו ולא לאוסר הפירות עליו אם אינו כן. ואינו דומה לנודרת דאמרינן בגיטין [לח, א] ונדרה ואסרה כל פירות שבועות אנפשה אם לקחה אלא ממשלות וספר תלים בלויים. דהתם העיקר הוא איסור הפירות שאין בית דין נותנין לה אלא אם כן נדרה, ועוד שאין כאן הבאי. אבל כאן מה לנו אם ראה ואם לא ראה, אלא שלהעמיד דברי גוזמא והבאי דקאמר הוא נודר, ואוסר על נפשו מעלמו. והראשון נראה לי עיקר, דלחביי דלא אוקמה באיסור פירות אית לן לאוקמה בשאינו מעמיד, דאינו במעמיד לא אמר חביי שתהא מותרת, דהא תנן

בשבעות [כט, א] שהוא לוקה עליה משום שבעת שוא, ואוקמה אביי נמי התם באומר שבעה פראיתו. ואם כן היכי מוקמינן לה הכא לאביי בשאינו מעמיד, ולרבא במעמיד ומותר בפירות ולוקה, דהכא הא לא קתנא ללוקה דנלטריך לאוקמה במעמיד כי היכי לילקי, אצל ודאי בשבעות דקתני לוקה משום שבעת שוא, אילטריך לאוקמה הכין במעמיד ולוקה ופירותיו מותרין. כן נראה לי. הרשב"א ז"ל. ומהדריה הא דאמר רבא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבעה. לאו דוקא דאמר בהאי ליסנא, דהאי ליסנא דנדר הוא דאסר חפלא אנפשיה, ושבעה דאסר נפשיה אחפלא הוא, אלא משום דקאמר דדומיא דנדר קתני, ואגב דאייתי הא דרב עמרם דעיקרה גבי נדרים, נקטי ליה בשיטפא האי ליסנא. ולאו דוקא אלא באומר שבעה שלא אוכל כל פירות שבעולם אם לא ראיתי, ובשבעות [כט, א] נמי ללא קתני התם דומיא דנדר, ואפילו הכי נסיב רבא כי האי ליסנא, התם נמי (בגברא) דהאי דהכא נקט ליה, וכיון דנקיט ליה הכא הכין נקיט ליה נמי התם הכין. אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא הדין גברא קינא דשומשמני חזא, ואסיק להון שמא עולי מלרים ופיר קמשתבע. כלומר ואמאי קרי להו שבעות הבאי, וליסנא דברייתא בעלמא קא קשיא ליה, דלמא שפיר אשתבע.

(רשב"א)

א

-

כה

דף

א"ל כי משתבע אדעתא דידן משתבע ואנן לא מסקינן נפשין אשומשמני ועל דעתא דנפשיה לא עביד איניש דמשתבע והתניא כשהן משביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעין אותך אלא על דעתינו ועל דעת בית דין לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיק להו לאיסקונדרי ואסיק להון שמא זווי ומדקאמר על דעתינו מכלל דעביד אינש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא לאפוקי מקניא דרבא דההוא גברא דהוה מסיק בחבריה זווי אתא לקמיה דרבא א"ל ללוה זיל פרע לי א"ל פרעתיך א"ל רבא א"כ זיל אישתבע ליה דפרעתיא אזל ואייתי קניא ויהיב

זוּזי בגויה והוּה מסתמיך ואזיל ואתי עליה לבי דינא אמר ליה למלוה נקוט האי קניא בידך נסב ס"ת ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה ההוא מלוה רגז ותברה להווא קניא ואישתפך הנהו זוּזי לארעא ואישתכח דקושטא אישתבע ואכתי לא עביד דמישתבע אדעתא דנפשיה והתניא וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר **[דברים כט-יג]** ולא אתכם לבדכם וגו' מאי אמר להו משה לישראל לאו הכי קאמר להו דלמא עבידתון מיילי ואמריתון על דעתינו משום הכי אמר להו על דעתי לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא עבודת כוכבים איקרי אלוה דכתיב **[שמות יב-יב]** ובכל אלהי מצרים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון מצות משמע מצות המלך ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות משמע מצות ציצית דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה משמע תורה אחת ולשבע יתהון דמקיימיתון תורות משמע תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתון [תורות] ומצות [תורות] משמע תורת המנחה מצות משמע מצות המלך ולישבע יתהון דמקיימיתון תורה כולה תורה כולה משמע עבודת כוכבים דתניא חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה ולישבע יתהון דמקיימיתון עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי שש מאות ושלוש עשרה מצות אלא משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט: אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: ולא והא ההוא חויה דהוה בשני שבור מלכא רמו ליה תליסר אורותא דתיבנא ובלע יתהון אמר שמואל בטרופי כולהו נחשי מיטרפי אגבו טרופי קאמרינן ולתני טרופי מילתא אגב אורחיה קמ"ל דקורת בית הבד גבו טרופי למאי נפקא מינה למקח וממכר לומר לך המוכר קורת בית הבד לחבירו אי גבו טרופי אין ואי לא לא:

רפ"י אדעתא דידן אישתבע. כדרך שצני אדם נשבעין ואין דרך צני אדם לקרוא לנמלים עולי מצרים: לאפוקי מאי. אמרי ליה הכי דשלל על דעתך אנו משביעין אותך: לאו לאפוקי. דיהיב ליה לבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן וקרא אותן זוּזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן הסבועה מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה הכא נמי נימא הכי גבי שומשמני: לא. שומשמני ואיסקונדרי לאו

מילתא היא ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו': אלא לאפוקי מקניא דרבא. דזוזי ממס יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מיילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה: והא תניא וכן מלינו כו' שנאמר ולא אתכם לדכס. הכי פירושן איני משביע אתכם על דעתכם לדכס: לאפוקי מאי. קאמר להו הכי לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלחו לה ובעו למיפטר נפשיהו דאמרי דפלחי לאלוה: לא. לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי דאינהו לא מנו לאסוקי לעבודת כוכבים שמא אלוה ולמפטר נפשיהו דהא עבודת כוכבים איקרי אלוה מעלמה: אם כן אמאי משבע יתהון הכי על דעת המקום ועל דעתי לישבע יתהון דמקיימיתו תורה: הוה משמע תורה אחת. שכתב . בלבד: משמע מלות המלך. שזפרשה שום תשים עליך מלך (דברים יז) שיש שם מלות: ולישבע להו הכי דמקיימיתו עבודת כוכבים ותורה כולה" אי נמי דמקיימיתו תרי"ג מלות. ולא מלי למיטעי מידי: אלא משה רבינו מילתא דלאו טירחא נקט כשאמר על דעת המקום ועל דעתי ששם נכלל הכל: אורותא. אינטבלאות מלאות תבן: ובלע יתהון. אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד: בטרופ קאמר. נחש מנומר לא משתכח כקורת בית הבד: והא כולהו מיטרף טריפי. הו מלומרינן: בגבו טרוף קאמרינן. ולא הוי גדול כי האי גוונא: וליתני. אם לא ראייתו נחש גבו טרוף כקורת בית הבד: מילתא אגב אורחא קמ"ל. דכי אמר בית הבד אגבו טרוף קאמר דומיא דקורת בית הבד דהוי טרוף חדקיס חדקיס: נפקא מינה. למוכר קורת בית הבד לחבירו: אי גבה טרוף אין. ודאי הוי קורת בית הבד: (רש"י)

תוספות **בטרופ**. פי' שהוא מנומר שהיו כמו קורות בית הבד ולי"נ דמה ענין מנומר לקורות בית הבד לכ"נ לפרש בטרופ פלט"ר בלע"ז ופריך כולהו נמי טרופין פירוש בבטן ולכך ניחא גבי קורות בית הבד : (תוספות)

ר"י דכיון דמידי דלא שייך בה גוזמא הוא ודאי שבעת שוא הויא : **אלא** אמר רבא לעולם דאמר שבועה אם לא ראיתי לאו אמר רב עמרם וכו'. כלומר דכי היכי דהתם (לקמן כח.) תנינן שאף בשבועה לא מחמרינן לאסור פירות עליו כדאמרינן לקמן הכא נמי דאמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' כלומר ואכולהו גוונא דמתניתין קאי ורביתא משום נחש כקורת בית הבד

היא דס"ד אמינא נהי דבנדריס אמרינן דהפירות מותרין התם הוא משום שאף כשלא נתכוון לאסור פירות לא לקי משום שוא דנדר שוא לא אשכחן ומשי"ה בדין הוא שנאמר שלא נתכוין לאסור פירות אבל בשבועה דאי לא נתכוין לאסור פירות לקי משום שבועת שוא סד"א ודאי לאסור פירות עליו נתכוין כי היכי דלא לילקי קמ"ל דאפי' בשבועה סמכינן אהאי טעמא דכתיב במתניתין דאי לאסור פירות נתכוון לא היה תולה איסורן בתנאי כזה: **אדעתא** דידן אשתבע. דאע"ג דלא אמרינן ליה אשתבע על דעתינו אינו נשבע על מה שיש בלבו אלא על דעתינו: **כשהן** משביעין אותו. למודה מקצת: **אסקונדרי**. חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהם: **ואסיק** להו שמא זוזי. כנה את שמם מעות: **א"ל** פרעתיד. כלומר פרעתיד מקצת דאי כופר בכל למה ליה למנקט ספרא דאורייתא הא לא מחייב אלא שבועת היסת דליתא בנקיטת חפץ אלא ודאי מודה מקצת הוה והש"ס הכא לא חש לפרושי משום דלאו בהנהו דיני עסיק וכבר כתבתי בפרק שבועת הדיינין בסייעתא דשמיא: **ה"ג** ואשתבע דיהבית לך זוזך. ולא גרסינן דפרעית לך דהא איהו לאו בתורת פרעון שקליה: **לא** אתכם לבדכם. לא כשאתם במחשבת לבבכם שאם בא לומר שאפי' עם דורות הבאים היה כורת ברית הא כתיב בתר הכי את אשר ישנו פה כו' ואת אשר איננו פה וכו': **דאי** אסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה. כלומר ואע"פ שאינו במשמע הלשון הא דעתם על עבודת כוכבים: **חמורה** עבודת כוכבים. דכתיב בקרבן עבודת כוכבים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: **אלא** מילתא דלא טריחא נקט. ובפ' שבועות שתיים בתרא (שבועות כט.). מסקינן א"כ לימא להו על דעתי על דעת המקום ל"ל כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו ופירשתי שם בס"ד: **תליסר** אורוותא דתיבנא. שיעור תליסר אורוות תבן: **בטרוף**. עשוי בקעים בקעים: **גבו** טרוף. שאין עשוי בקעים בגבו אלא בצוארו בלבד: **למקח** וממכר. שהמוכר קורת בית הבד לחברו סתם צריך שיהא טרוף ובירושלמי נראה דפירש טרוף מרובע דאמרינן התם אין מרובע בבריות ופריך אם כן למה ליה למתני כקורת בית הבד ומשני לית אורחא דתנא מתפיס אלא מילתא רבה דתנינא גמל הפורח באויר וליתני עכבר: (ר"ט)

כשז"א ואשתבע דיהבית לך זוזך. תמיה לי, לאכתי היכי מלי לאשתבעי דהא לאו לפרעון יהבינהו, דהא נקיט הדין קני דאינקוט ספר תורה קאמר. ויך לומר דאיהו לא אשתבע דפרעית אללא דיהבת. (גליון: ואם תאמר לימא להו משה קבילו עלייכו, מאי דאמר לכו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, והשתא לא מלי לערומי ולאסוקי קמא לעבודה זרה צס המיוחד. ויך לומר קלא רלה להזכירו צרבים, דכתיב [שמות פרק ג' פסוק ט"ו] זה שמי לעולם [פסחים נ' א. קידושין עא, א] לעלם כתיב, אי נמי יך לומר עבודה זרה קרוי לה צס המיוחד נמי, כדדרשינן בצראשית רבה [פרשה כג צראשית פרק ד' פסוק

כ"ו] גבי אז הוחל לקרא בשם ה', כלומר לקרא עבודה זרה בשם ה'. ר"מ תלמידו). ולא
היה והא ההוא דהוה בשני לשכור מלכא כו'. ולישנא דנדרי הבאי קא קשיא ליה, וכמו
שכתבתי (בשנתנו) [בשיטת"ק: במשנתנו]. (רש"א)

ב - כה דף

מתני' נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאני אוכל
ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את
כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה ראה אותן
אוכלין תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן
אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א אלו ואלו
מותרין: **גמ'** תנא כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות
היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי
אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב דכל חד וחד אדעתא דנפשיה
שפיר קמישתבע: ראה אותן אוכלין: תנן התם פותחין בשבתות ובי"ט
בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד
שבא רבי עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כלו אמר רבה דכולי
עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם
אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר
אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא
מותר

רש"י מתני' נדרי שגגות. אמר קונם כו': ונזכר שאכל ושתה. פטור לזבו אונסו
דסבר שבחמת נשבע: וכן ראה אותם אוכלים תאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן:
ונמלכו. אותן האוכלים שהיה לביו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע
שהיה לביו או אחיו לא היה מדיקין: או שהיה אוכל עמהן. עם לביו ועם אחיו
אחרים: בש"א הן מותרין. לביו ואחיו כלכל ומה שעמהם אסורים דקסברי נדר

שהותר מקלחתו לא הותר כולו וז"ה סברי נדר שהותר מקלחתו הותר כולו. ע"כ מפ"י רבינו גרסום ז"ל: גמ' תנן התם. צפרק ר"א אומר כו': פותחין בשבתות וימים טובים. שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם יאמר לאו: צראשונה. היו צ"ד ש' ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו': הותר כולו. וכו' מותרין: אמר רבה הכל מודים כו'. אמתני' קאי כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושזב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא הואיל ומעיקרא כללן לאמר כולכם כולן אסורים ואזיו ואמו מותרין ללא הוי נדר שהותר מקלחתו הותר כולו הואיל ואכתי צדיצורו קמא קאי לאמר כולכם: לא נחלקו אלא באומר. תחלה בכלל הרי הם עליכם קרבן ושזב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי צ"ה דהו"ל נדר שהותר מקלחתו הותר כולו וצ"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקלחתו הותר כולו (הואיל ואכתי צדיצורו קמא קאי לאמר כולכם): (רש"י)

תוספות נדרי שגגות. קונם כל הפירות שבעולם אם אכלתי ושתייתי היום ונזכר שאכל ושתה פטור שאלמלי היה יודע שאכל לא היה נודר ובעי' פיו ולבו שוין ואי"ת לעיל (יד:) דקאמר קונם [עיני] בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום שמא יישן למחר הי"ד אי שכח וישן למחר נדרי שגגות מותרין ובמזיד. ליכא למיחש עד שיעבור במזיד על נדרו וי"ל מתוך כן דאמרינן בתנאיה לאו מזדהר איכא למיחש שמא יישן למחר במזיד: **קונם** אשתי נהנית לי. פרי"י מיירי דלא משועבד לה: **שגנבה** כיסי ושהכתה בני. אין לפרש שפירש אם גנבה את כיסו וכן אם הכתה את בנו דאי"כ פשיטא דלא חל הנדר: **פותחין** לאדם בכבוד שבתות וי"ט. כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשתות יין שנה אחת ולא נזכר על שבתות וי"ט להוציאם מן הכלל כשבא לישאל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט. דאמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול כדמסיק במשנה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקאמר בלא התרת חכם אלא הותר מחמת נדר טעות קאמר. ולי"נ דהלשון משמע שצריך התרת חכם מדקאמר פותחים אלמא משמע דצריך התרת חכם לכי"נ דודאי צריך התרת חכם ולא דמי

למתנני' דנמצאו אביו או אחיו דלא צריך שאלה דהתם הנדר בטעות ושגגה גמורה דאנן סהדי שסבור בלבו ששם אינם קרובים דהא אפשר שפיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאילו אמר בפירוש הרי עליכם פלוני ופלוני אבל הכא שנדר שנה אחת תמימה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואם כן כשנדר שנה אחת ודאי היה דעתו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו במתנני' אלא שהוא מתחרט עכשיו על שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך צריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: **עד** שבא ר"ע ולימד נדר כו'. להכי מייתי הך מתנני' מקמי פלוגתא דרבה ורבא דפליגי בפלוגתא דשמאי והלל משום דפלוגתא דרבנן ור"ע בהא דפותחין הוּו כפלוגתא דב"ש וב"ה דת"ק כב"ש ור"ע כב"ה וא"ת ות"ק כב"ש וי"ל דאית ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: **אמר** רבה דכ"ע כל היכא דאמר אילו הייתי יודע וכו'. מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמתחלה אמר כולכם והשתא נמי כי שרי לה אמר כולכם לכך לא אמרי' כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ה נמי אם מתחלה אמר בפרט כגון לזה ולזה וכלל אביו עמהם וחזר ואמר אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבי מותר מאחר שלא שינה ולא החליף את לשונו אין כאן עקירת נדר וכ"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אליבא דרבא והא דנקט שיטתו בלשון כולכם לישנא דמתנני' נקט דאמר הרי עליכם קרבן: **לא** נחלקו אלא. כשהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמתחלה אמר כולכם אסורים ועתה אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר והוא הדין אם החליפם בצד אחר שמתחלה אמר לזה ולזה והשתא אמר כולכם דמאחר שהחליפן לכלל ופרט שמתחלה כלל באיסור ופרט בהיתר אי נמי פרט באיסור וכלל בהיתר אמרי' ב"ה ור"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקר נדרו והותר מקצתו הותר כולו וב"ש לא שני ליה ואסרו בתרווייהו (תוספות)

ר"נ מתנני' נדרי שגגות וכו'. תרי גווני קתני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונם אם אכלתי אם שתיתי וכו' וקתני נמי שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שוגג וכדקתני שאני אוכל ושאתה שותה כלומר דאמר קונם ככר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שותה היום ושכח ואכל ושתה דכיון דנדרא באכילה קמייתא חייל וההיא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרא כלל: **וב"ה** אומרים אלו ואלו מותרין. משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ' ומותרין אפי' בלא שאלה קאמר כדאמרן בריש פרקין דכולהו ארבעה נדרים אין צריכין שאלה לחכם וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעצמו ומש"ה בקונם אשתי נהנית לי בעינן שיאמר בפירוש שגנבה את כיסי דאי לא אע"פ שהיה דעתו בשביל

כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתו נתכוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נתכוין להדיר את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו: גמ' כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות. וה"ה דשבועות זרוזין שרי והכי איתא בירושלמי תני כשם שנדרי זרוזין מותרין כך שבועות זרוזין מותרין: היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי. לאו למימרא דלא משכחינן שבועות שגגות אלא בכה"ג דמשכחינן להו דומיא דמתני' אלא לרבנותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות וכדאמרי' בעלמא (קדושין כח.) עד היכן גלגול שבועה והוי רבותא דאע"נ דרב כהנא ורב אסי כל חד וחד אמר ליה לחבריה דטעי ולא הבין מאמר רב סד"א דכיון דלא חש ליה ואשתבע לאו שגגה היא ואי תלה בה איסור פירות יהו אסורין קמ"ל: תנן התם פותחים בשבתות וי"ט וכו'. מתני' היא לקמן בפי' פותחין (סו.) והא מתני' לא דמיה ממש למתני' דפרקין דאילו במתני' דהכא הנדר בטל מאליו ואילו במתניתין דפותחין נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבתות וי"ט והיינו טעמא משום דבמתניתין איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאביו מעולם ואילו במתני' בפרק פותחין ליכא למימר הכי שמי שאסר על עצמו בשר ויין שנה אחת יודע הוא שיעברו עליו שבתות וימים טובים הלכך כיון דליכא טעות בעיקר הנדר נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבת ויום טוב בפתח שאילו היה יודע שאסור להתענות בהן לא היה נודר או בחרטה והא דמיייתין לה הכא לפרושי פלוגתייהו דב"ש וב"ה ולומר דבנדר שהותר מקצתו הותר כולו תליא כי היכי דתליא בהו פלוגתייהו דרבנן ורי' עקיבא: אמר רבה הכל מודים באומר וכו' הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולי עלמא כולהון אסורין ואביו מותר. משום דלא מיקרי כי האי גוונא נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שכיון שבשעת הנדר אמר כולכם אסורין ועכשיו ג"כ מעמיד דבריו הראשונים לגבי האחרים באותו הלשון ממש שאמר בתחילה אעפ"י שמוציא אביו מן הכלל אפילו הכי אין זה נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר ולגבי האחרים הרי הוא אומר כולכם [ס"י שאמר] בתחלה: לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני (ר"ט)

רשב"א תנא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות. משום דמתניתין דנדריס קתני הני ארבעה נדריס שהתירו חכמים, משום הכי תני צבירתא כשם שנדרי שגגות כך שבועות שגגה, אבל עיקר שגגה כי כתיבא שהיא מותרת גבי שבועות כתיבא, דהא מדכתיב האדם בשבועה ילפינן לה בשבועות [כו, א], לאמרינן התם שאדם בשבועה פרט לאנוס. תמיהא לי כשם ששנו כשם שנדרי הבאי מותרים, וכשם שנדרי שגגות מותרין, ובנדרי אונסין נמי תניא בהדיא במתניתין שהוא אפילו בשבועה, וכדברי בית הלל מפני מה לא (שני) [בשיטמ"ק: שנו] כן בנדרי זרוזין. ומיהו בירושלמי [כאן פרק ג']

הלכה ב' מאלתי, תני כסם שנדרי זרוזין מותרין, כך שבועות זרוזין מותרין, אלא שאני תמה מפני מה לא הזכירו בגמרא לידן כמו שהזכירו השאר. היכי דמי שבועות שגגות פגון רב כהנא ורב אשי וכו'. מסתברא דהא דאמרינן הכא היכא דמי, לאו למימרא דלא אשכחן לה אלא בהכי, דהא מצי לאוקמה דומיא דנדב דקתני בהדיא, אם אכלתי אם שתיתי, ונזכר שאכל וששתה. אלא לרבותא נקט לה, וכאילו אמר עד היכן היא שבועות שגגות, וכדאמרינן בעלמא [קידושין כח, א] עד היכן גלגול שבועה, והיינו חדש דאיכא בדרכ כהנא ורב אסי, דהכא כל חד וחד איכא חזריה למכחיץ ליה, ואמר ליה דלאו הכי הוה ופילו הכי אישתבע ולא חש לה, הוה אמינא כיון דאיכא חד דמודע ליה לאו שגגה היא, ואם תלה בה איסור פירות מיהו פירות אסורין קא משמע לן. תני התם [סו, א] פותחין בימים טובים ובשבתות. כלומר ועל ידי חרטה שמתחרט כשנדר להתענות מבשר או מים בימים טובים, מתירין לו אותן הימים בלבד, אבל בשאר הימים שלא מצא להם פחת אסורין. והכא לאו משום דדמיה לנדרי שגגות דמתניתין לגמרי קא מייתי לה הכא, דבהני דמתניתין לא אריך לפתח ולא להתר חכם כלל, אלא מותרין לגמרי דהתירו תנן כדאיתא בריש פרקין, ואילו בההיא דימים טובים אריך שאלה ומתיר נדרו על פי חכם. וטעמא דמלתא דלמא התם לאו שוגג הוא, דיודע הוא ודאי דיך שבתות וימים טובים בכלל הימים שנדר, אלא שעכשיו מתחרט על ידי כבוד שבת שאינו טוב שיתענה מבשר או ביום טוב, אלא משום דפליגי הכא רבה ורבא בנדר שהותר מקלתו אם הותר כולו, ובעי לאקשווי מסיפא דההוא מתניתין אדרבא, קא מייתי ליה הכא. אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם. כלומר כשבא לפני חכם ואמר אילו הייתי יודע בשעת הנדר שאבא ביניכם, הייתי אומר כולכם אסורין [בשיטמ"ק: חוץ מאבא, דכולי עלמא כולהו אסורים ואביו מותר, לכיון בשעת הנדר אומר כולכם אסורים]. ועוד כשבא לפני חכם מעמיד דבריו הראשונים שאומר כולכם אסורין חוץ (אבא) [בשיטמ"ק: מאבא] אנו רואין כאילו הנדר במקומו עומד לגמרי לגבי השאר. כי פליגי (בשהותר) [בשיטמ"ק: בשסותר] עכשיו נדרו הראשון, כגון שמתחלה אמר כולם אסורין, ועכשיו כשבא לפני חכם מהפך לשונו ואומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הוה, שאפילו לגבי אחרים אינו מעמיד לשונו הראשון. והלכך ככי הא קא סברי בית הלל נדר שהותר מקלתו הותר כולו, ועוד שהשאר אינו עומד על הדרך הראשון הותר כולו, לא פליגי אלא במהפך דבריו, אבל אינו מהפך, כולי עלמא מודו דלא אמרינן נדר שהותר מקלתו הותר כולו זה היא אליבא

דהלכתא. והוא הדין בהפך כגון שהפך לשונו מפרט לכלל, וכגון שמתחלה אמר זה וזה אסורין, ועכשיו כשבא לחכם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר (כולם) [בשיטמ"ק: כולכם] אסורין חוץ מאבא, שגם עכשיו אינו מעמיד דבריו הראשונים, אבל כל זמן שהוא מעמיד דבריו, בין שאמר כולכם ועכשיו נמי כולכם, בין שאמר בשעת הנדר זה וזה ועכשיו נמי זה וזה, לעולם השאר אסורין ואפילו לבית הלל. וכיון שכן אפילו הלך לו קודם שהספקנו לשאול לו היאך (הייתי) [בשיטמ"ק: הייתי] אומר, אביו ואחיו מותרים, ולגבי ידיהו אנון סהדי דשוגג היה, אבל השאר אסורין שהרי השאר אין להם התר, אלא אם כן יהפך דבריו הראשונים בשעה שבא עכשיו לפני החכם. ורצא אמר כשמהפך דבריו, כולי עלמא לא פליגי דכולן מותרין, כי פליגי בשעומד על דבורו הראשון, אלא שאומר שאילו הייתי יודע שבא ביניכם הייתי אומר [בשיטמ"ק: כולכם אסורים] חוץ מאבא, לאפילו בכי הא קא סברי בית הלל שכולן מותר, ובית שמאי כרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון. גבי האומר הרי זו תמורת עולה, הרי זו תמורת שלמים, דאמר רבי מאיר דהרי זו תמורת עולה, והכי נמי כיון דאמר הייתי אומר כולכם אסורים, הרי זה עיקר דבריו, והרי זה מעמיד דבריו הראשונים שאמר בשעת הנדר, ואף על גב דאמר חוץ מאבא שהוא הפך הכלל שאמר בתחלה אין בכך כלום, שאין עיקר הדבר בגמר דבריו אלא בראש דבריו. ולא שיהא זה ממש כי הא דרבי מאיר, דהתם כיון דאמר הרי זו תמורת עולה הוא לה מיד תמורת עולה, וכי הדך ואמר הרי זו תמורת שלמים מוליאה מתמורת עולה לגמרי, ורואה שיהא תמורת שלמים. מה שאין כן דהכא הא דאמר חוץ מאבא אסוקי מלתא הוא, אלא דמיון בעלמא הוא דמדמי ליה לתפוס לשון ראשון, שאנו תופסין בעיקר דבריו מה שאמר כולכם. (רשב"א)

ורבא אמר דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו

אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא ב"ש סברי לה כרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון ובית הלל סברי לה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס איתיביה רב פפא לרבא כיצד אמר ר' עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולם שאיני נהנה לא לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין בשלמא לרבה מוקים לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם אלא לדידך בשלמא רישא מוקים לה דאמר לכולכם

ר"ע רכ"ע. לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרבן וקוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן אפילו ב"ש מודו דכה"ג הואיל והיתר מקצתו בתוך דבורו הותר כולו: לא נחלקו. אלא דהדר כלל דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא: דבית שמאי סברי' לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון. לאזלינן בתר ההוא רובא דאמר כולכם אסורין ולא אמרי' משהותר מקצתו הותר כולו: וב"ה סברי' לה כרבי יוסי דיאמר בגמר דבריו אדם נתפס. דאמר חוץ דמתוך דבורו הותר מקצתו דאמר חוץ מאבא הותר כולו: כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו. דזהו כב"ה ופליגי רבנן עליה דאמרי' לא הותר כולו דהיינו כבית שמאי: שאיני נהנה לזה ולזה. שפרטון: הותרו כולן. מפרש בצרייתא לקמן: בשלמא לרבה. דאמר דכולכם לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך צרייתא דמתרץ לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא דקתני רישא ר' עקיבא אומר הותרו כולן מיירי דהיכא דפרט שאמר שאיני נהנה לזה ולזה ולא ככולכם ור"ע הוא דאמר כב"ה והיינו דקאמר לא נחלקו אלא בהייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי כב"ש וסיפא דסיפא דקתני כולן אסורין מוקי לה דאמר כולכם ודברי הכל היא דכולכם אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן כדאמרי' דכולי עלמא היכא דקאמר כולכם כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דתני הותר הראשון הותרו כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא כדקאמר: אלא לדידך. לרבא דאמר ככולכם פליגי היכי מוקמינן לה לצרייתא: בשלמא רישא. דקתני דאמר ר' עקיבא הותר אחד

מהן הותרו כולן לפליגי רבנן עליה: מוקים לה דקאמר כולכם. ולא אפיק אללא כדקתני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כז"ה: (ר"ט"ו)

תוספות ורבא אמר דכ"ע וכו'. פי' רבא אית ליה דכל היכא דאמר בסוף פלוני ופלוני בין אמר מעיקרא כולכם בין מעיקרא לזה ולזה דהשתא לא החליף לשונו אפי"ה כיון דלבסוף הותר מקצתו לגמרי שלא כלל אביו עם האחרים כשבא להתיר נדרו אמרינן הותר מקצתו הותר כולו דבי"ש אמרי נמי נדר שהותר מקצתו הותר כולו לא נחלקו אלא דאמר כולכם לבסוף דבי"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון ובתחלת דבריו בשעת התרה כלל אביו עמהם וא"כ אין כאן הותר מקצתו וא"ת אי תפוס לשון ראשון אמאי אביו מותר והלא מתחלה אמר כולכם דמשמע אפילו אביו ויש לומר דודאי אכן סהדי דאין דעתו לאסור אביו אילו יודע שהיה שם ומ"מ לא חשיב ליה הותר מקצתו לגבי להתיר לאחרים: **מתיבי** כיצד אמר רבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכו'. בשלמא לרבה דתלי פלוגתייהו בהחלי' לשונו מוקי רישא כדקתני כולכם כגון דאמר בתחלת נדרו לזה ולזה עכשיו כשחוזר בו אמר כולכם כדקתני בברייתא וסיפא דברייתא דקתני לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן מיירי שאמר מתחלה בשעת נדרו כולכם ועכשיו בשעת חזרה אומר לזה ולזה וכולכם דרישא ולזה. ולזה דסיפא דהך בריית' תרווייהו קאי אשעת חזרה ואיצטריך רישא וסיפא לאשמועינן דבכל ענין שיחליף לשונו אמר ר"ע הותר מקצתו הותר כולו וא"ת מ"מ קשה מסיפא דסיפא דקתני הותר האחרון וכולן אסורין היכי משכחת לה וי"ל דהשתא לא דייקנן בלישנא דראשון ואחרון עד בסמוך: **אלא** לדידך בשלמא רישא. דאמר הותר [א' מהן] הותרו כולן דאמר כולכם בשעת חזרה ולכך לרבי עקיבא הותרו כולם ולא לרבנן אלא סיפא על כרחו דאמר לזה ולזה בשעת חזרה אמאי פליגי רבנן עליה וא"ת לפי' ר"ת דפירש לעיל דרבא דפליג בכולכם לבסוף בין אמר בשעת הנדר כולכם בין אמר בשעת הנדר לזה ולזה אם כן לישנא דכולכם ברישא ולזה ולזה תרווייהו אשעת הנדר קיימי דאידי ואידי בשעת חזרה אמר כולכם ולהכי ר"ע דוקא ולא רבנן וי"ל דמשמע ליה דלשונות דברייתא אחזרה קיימי מדקתני כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו משמע דאשעת היתר קאי לפרושי. ועי"ל כיון דעיקר פלוגתא דר"ע ורבנן תלוי במה שאמר לבסוף כולכם א"כ זה היה לו לפי' בבריית' ברישא ובסיפא כ"נ לרש"י: (תוספות)

ר"נ אסורין ואבא מותר. ב"ש כרבנן דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ה כר"ע דכיון דהכא איכא תרתיהו חדא דאיכא טעות גמור לגבי האב ולגבי אחריני ג"כ יש טעות בלשון שהוא אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם אפי' האחרים לא היה אוסר אותן באותו לשון שאסרן לפי שהיה מקפיד שיהא מובן

מדבריו אפי' רגע כמימריה שיהא אבא בכלל האיסור ולפיכך הוא אומר שלא היה אומר כולכם אלא פלוני ופלוני וכיון דאיכא תרתי דהיינו טעות גמור לגבי אביו וטעות בלשון לגבי האחרים ס"ל לבי"ה דכי האי גוונא מיקרי נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **ורבא** אמר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרים. כלומר דאיכא תרתי וכדפרישנא דס"ל לרבא דבי"ש נמי מודו דכל היכא דשייך למימר הותר מקצתו הותר נמי כולו: **לא** נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא בי"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון. דס"ל לרבא פלוגתייהו במעמיד לשונו הראשון וטעמייהו דבי"ש משום דסברי לה כר"מ דאמר (תמורה כה:): גבי ה"ז תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים תפוס לשון ראשון והרי היא תמורת עולה ואין בה שלמים כלל ור' יוסי ס"ל דהרי זו תמורת שלמים שבגמר דבריו אדם נתפס ובי"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון הלכך כיון דבתחלת דבריו דהיינו כולכם אסורים הרי הן כמו שאמרן בתחילה אף על פי שבגמר דבריו שאומר חוץ מן אבא משוי טעות בדבריו הראשונים לא קפדינן בהכי דעיקר דבורו של אדם הוא תחלת דבריו דכי היכי דהתם כשדברו הראשון סותר דברו האחרון אין חוששין למה דאמר בסוף כלל דהיינו תמורת שלמים הכא נמי שאף שדברו האחרון דהיינו חוץ מן אבא קיים לפי שאינו סותר דברו הראשון אלא מבאר מ"מ כיון דסבירא לן דבסותרין זה את זה תופסין לשון ראשון בשאין סותרין ג"כ עושים עיקר מתחלת דבורו וכיון שתחלת דבורו מסכים עם מה שאמר בתחילת הנדר מתקיים לגבי האחרים וליכא הכא הותר מקצתו כלל דאביו לעולם לא היה בכלל הנדר ובי"ה סברי לה כר' יוסי דאמר דכשסותרין דבריו זה את זה הולכין אחר גמר דבריו והכא נמי כשאין סותרין שיש לעשות עיקר מגמר דבריו דהיינו מה שאמר חוץ מן אבא ונמצא שיש בנדר טעות וכיון שבטל מקצתו בטל כולו: **איתיביה רב פפא לרבא וכו'.** בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם. כלומר רישא קרי תרי בבי קמאי וסיפא קרינן בבא בתרייתא והכי פירושו בשלמא לרבה מוקי להו לתרי בבי קמאי במשנה דבריו הראשונים ומשום דבבא קמייתא נקט שאמר בתחלה שאני נהנה לכולכם קאמר דמוקי לה שאמר לזה ולזה כלומר דהשתא שידע שאביו ביניהם אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר לזה ולזה ומשום הכי לר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן כיון דאיכא תרתי טעות לגבי האב וטעות בלשון לגבי האחרים ומציעתא נמי דשאיני נהנה לזה ולזה במשנה הוא אלא שהשנוי הוא הפך מן הראשון דברישא אמר בתחלה לכולכם ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר לזה ולזה ובמציעתא מיירי דאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו משנה לומר. שאילו היה יודע שאבא ביניכם היה אומר כולכם חוץ מן אבא וקמשמע לן דכי האי גוונא נמי קפידא הוי ושנוי מיקרי דאיכא אינשי דקפדי כשיודעין

שאביו ביניהם לומר לזה ולזה כדי שלא יהא אביהם נכלל בכלל הנדר אפילו רגע ואיכא אינשי דקפדי איפכא לומר כולכם כשאביו ביניהם ולא לומר לזה ולזה לפי שמי שאומר לזה ולזה מאחר הרבה לבאר שלא יפרוט את אביו שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר לזה ולזה אפשר שיהא סבור שלבסוף יזכיר את אביו ג"כ ולפיכך הוא בוחר לכבוד אביו שידיר האחרים בלשון כולכם כדי שיבאר לאלתר שאין אביו נכלל הלכך בבא קמא דברייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי וכשהותר מקצתו הותר כולו מציעתא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל דהיינו שאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו אמר לכולכם דכי האי גוונא נמי שנוי הוי והותר הראשון כלומר אחד מהן הותרו כולן וסיפא דקתני הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין דאמר לכולכם בין בתחלה בין בסוף אי נמי דאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דכיון שהוא מעמיד דבריו הכל אחד ומשום הכי קתני דהותר האחרון כלומר האחד מהן האחרון מיתר וכולן אסורין והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא אלא אחד מהן קאמר: **אלא** לדידך בשלמא רישא דאמר לכולכם. דפליגי רבנן כלומר במעמיד ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן אבל לרבנן כיון (ר"ט)

קצ"א איתבייה רב פפא לרבא כיילד אמר רבי עקיבא כו', בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דהיינו שאני נהנה לכולכם, הותר אחד מהם הותרו כולם. כגון דאמר בשעת הנדר לכולכם, ועכשיו אמר איילו הייתי יודע הייתי אומר לזה ולזה, ומציעתא נמי דהיינו לזה ולזה, כשאמר בשעת נדרו לזה ולזה, ועכשיו הפך דבריו ואמר איילו הייתי יודע הייתי אומר לכולכם. וקא משמע לן דכל שמהפך לשון נדרו מכלל לפרט, או מפרט לכלל, הותר מקצתו הותר כולו לרבי עקיבא, ופליגי רבנן עליה בכולהו, דאיילו לרבנן לא אשכחן לעולם, שיהא מותר כולו בהיתר מקצתו. סיפא דסיפא דהיינו הותר האחרון האחרון מותר, וכלן אסורין דאמר לכולכם. כלומר בין בשעת הנדר בין בשעה שבה לפני חכם, כלומר שמעמיד דבריו, דככי הא אפילו בית הלל מודו כדאמרן. והאי דקאמר כולכם הוא הדין דלאמר לזה ולזה, כלומר בין בתחלה בין בסוף, אלא דחדא מינייהו נקט, וניחא לה למינקט סיפא דרישא, והאי דקתני הותר האחרון מותר והראשון אסור [בשיטתו"ק: ולא קא מפרש היכי הכא קאמר ופעמים וכו', שאפילו לרבי עקיבא האחרון מותר והראשון אסור], והיינו כשאמר בין בתחלה בין בסוף בענין אחד. ולפיכך לא ראה לפרש שלא אמר באומר לכולכם לכה, או באומר לזה ולזה לכה, אלא כל שמעמיד דבריו, אלא לדידך דלא משכחת דפליגי בית שמאי אלא במעמיד דבריו, בשלמא רישא דאמר לכולכם, כלומר דבהא פליגי רבנן עליה דרבי עקיבא, וכשאמר בין

בשעת הנדר צין צסוף לכולכם, אלל סיפא דאמר לזה ולזה. והסתא קרי סיפא למזיעתא, משום דלרבה איכא למימר דהוי בכלל רישא, לפי שהורדך ללמוד דצין אמר מתחלה לכולכם, ועכשיו אמר לזה ולזה, וצין אמר מתחלה לזה ולזה, ועכשיו אמר לכולכם, כל שמהפך דצריו כשצא לפני חכם הותרו כולם. וקא משמע לן דאפילו מהפך מפרט לכלל שהוא לשון חזק יותר, אפילו הכי הותר מקצתו הותר כלו, אבל לרצא למאי איצטריך למיתני תרתי, צמעמיד, דהא אשמועינן צרישא דכל שמעמיד דצריו לרצי עקיבא דוקא הותרו כולן, אבל רצנן פליגי. אלל ודאי האי מזיעתא לאו כרישא, אלל כגון דמעיקרא אמר לכולכם, ועכשיו אמר לזה ולזה, וזו ואין צריך לומר זו קתני, ורצי עקיבא היא, ופליגי רצנן עליה. ואמרי פליגי רצנן עליה והא אמרת כל שאינו מעמיד דצריו דצרי הכל מותר. והוא הדין דהוה מצי למיפרך ליה מסיפא דסיפא, דקתני צהדיא הראשון אסור, ואילו לרצא לא משכחת לה לרצי עקיבא לעולם שיהא אחד מהם מותר, והשאר אסורים, אלל דניחא ליה לאקשווי ממזיעתא דקדימה. (רשב"א)

ב

-

כו

דף

אלא סיפא דאמר לזה ולזה ר"ע היא אמאי פליגי רבנן עליה והאמרת דברי הכל מותר אמר ליה רבא ולרבה לר' עקיבא מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון אלל רישא דאמר לכולכם וסיפא כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי דתניא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין ולמעלה אסורין איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלל בכל הבצלים מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר לא באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר ורבי מאיר אליבא

דרבי עקיבא ואלביא דרבנן איתיביה רבינא לרבא רבי נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור כיצד נדר מן הכלכלה

ר"י אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כיצד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: והא אמרת. היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין כולן מותרין והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מצי רבא לאוקמא לדברי הכל דכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אצל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא. דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם: הדיין הוא ראשון והדין הוא אחרון. הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין: אלא אמר רבא. אנא מתרצינא להדדי ללא קשיא כלל דסיפא דקתני ראשון ואחרון לא משמע כדקתני שאיני נהנה לזה ולזה: אלא כגון שתלאן זה בזה. דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קתני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין בו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון: דיקא גמי. דהכי הוא דקתני ההיא צרייתא. הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר. והיינו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים: ממנו ולמעלה. היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: והלא הכופרי. כלל של אותו מקום: הותר כופרי. שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא כופרי: והתירו רבי מאיר. דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: מאי לאו דאמר איכו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הצללין אסורין וכופרי מותר. דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הצללים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאיכו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי דצ"ש דאסרי סברי לה כר"ע: תריץ לה באומר איכו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בכל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר. דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר דר' מאיר אליבא דרבי

עקיבא ואליצא לרצנן קא שרי כלומר אליבא דל"ה דהא ד"ה מותר ותרומה"ז
גרי"ס המור"ה: (קס"ז)

תוספות ולרבה מי נחא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא ראשון הדין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרומה הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא** דרישא דאמר כולכם. ובהא פליגי רבנן ור"ע דסיפא לאו מפלוגתא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שתלאן זה בזה: **איתיביה** רב אדא בר אהבה לרבא. בכולהו פירכי גרסינן לרבא מיהו האי פירכא איתא לרבא וכ"ש לרבה כמו שאפרש בע"ה: **קונם** בצל [שאני טועם. משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי** יפה ללב. על שם מקומו וכן כלב כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: **מאי** לאו דאמר אילו הייתי וכו' כל הבצלים וכו' והתיר ר"מ. וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא מתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון [ולרבה אמת קשה טפין] דלדידה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא טפי היינו משום שהיה תלמידו. ומשני לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן כלומר אליבא דכ"ע הוא והיינו כרבא דאמר לעיל דהכל מודים באומר לזה ולזה ואליבא דרבה נמי לאו פירכא היא די"ל דאליבא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אליבא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה: (תוספות)

ר"ג שהוא מעמיד דבריו הוא בלבד מותר וכולן אסורים: **אלא** סיפא. כלומר מציעתא אי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולכם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קתני בברייתא לזה ולזה אדבריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו וליכא למימר דכי היכי דלרבה תרי בבי קמאי במשנה לרבא נמי תרי בבי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף כולכם ומציעתא כשאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרבה תרומה צריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט או מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרבא דלית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקתני כיצד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו והוא הדין דהוה ליה לאקשוויי מסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמציעת' קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא ונראה בעיני דהיינו טעמא דכי אמרי' בשלמא לרבה קרינא למציעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינא למציעתא סיפא משום דלרבה מציעתא ורישא בחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרומה רישא דלדידה ליכא אלא תרי בבי בברייתא דהיינו תרי גוונא קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא

אפשר לאוקמיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינא למציעתא סיפא: **אמר** (לך) רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם. כלומר במעמיד וכדפרישית אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון כלומר היכי שייך למיתני ראשון ואחרון ואמאי קרי ליה במציעתא ראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתרוייהו הותר אחד מהם: **אלא** רישא דאמר לכולכם. כלומר בין לדידי בין לרבה רישא דאמר לכולכם: **וסיפא**. כלומר מציעתא ובתרייתא בשתלאן זה בזה וכו' אלא דלדידי רישא במעמיד ולרבה במשנה: **איתיביה** רב אדא לרבה וכו'. כלומר וקשיא לרבה דאמר במעמיד פליגי ומוקי ב"ש כרבי מאיר ומדאינהו כר"מ משמע דר"מ נמי ס"ל כותייהו דאביו מותר וכולן אסורין וכאן התיר ר"מ כל הבצלים וכל שכן דקשיא לרבה דאמר דבמעמיד ד"ה כולהון אסורין ואביו מותר דא"כ ר"מ שהתיר כל הבצלים דאמר כמאן אלא דמשום דהך מתני' תני ר"מ בהדיא ורבה הוא דאדכריה לר' מאיר אקשי ליה לרבה ובדין הוא דה"מ לשנויי דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא דלפום טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דלאו במעמיד היא אלא במשנה לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא דהא רבה לא ס"ל דב"ש כר"מ הלכך מצינן לאוקמי לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרבה דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: **יש** נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור. נראה לי דבמקצתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לבנות שוח לעולם: ר' עקיבא היא ופליגי רבנן עליה. בתמיה: **אי** לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא. כלומר במשנה וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: **לרבה**. רישא לזה ולזה ודברי הכל כלומר במשנה וסיפא כולכם ורבנן. כלומר במעמיד: **ולענין** הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו ובפלוגתא דרבה ורבה כיון דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבה ואיכא למימר דהילכתא כרבה משום דבתראה הוא נקטינן כרבה לחומרא דבמעמיד כולהון אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו ביניהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל (ר"ט)

אמר ליה רבא ולרבא מי ניחא, לפי מה שאתה מפרשה לזו סיפא, במאי מוקי לה. כלומר סיפא בין (סיפא) [בשיטמ"ק: כולה] דסיפא, ואי נמי (סיפא) [בשיטמ"ק: סוף] דרישא דהיינו לזה ולזה, בדאמר לכולכם כלומר, סיפא דרישא שאמר מעיקרא לזה ולזה, ועכשיו אמר לכולכם. וסיפא דסיפא שאמר מתחלה ועד סוף לכולכם, הי ניהו ראשון והי ניהו אחרון, דקתני האחרון מותר. דהא כיון דאמר כולכם, ליכא למימר לא אחרון ולא ראשון. ספרים אחרים מאי שנא ראשון (מ"ז) [בשיטמ"ק: מאי שנא] אחרון, והכל עולה לטעם אחד, אלא שהלשון הראשון קאי (אלישנא) [בשיטמ"ק: לרישא] דסיפא, דהיינו דאמר מתחלה לכולכם ועכשיו לזה ולזה. ולשון השני קאי אסיפא דסיפא, ובדאמר מתחלה ועד סוף לזה ולזה. ועיקר הקושיא אינה אלא דלא הוה ליה למימר ראשון ואחרון, אלא הותר האחד הותרו כולם, אי נמי הוה מותר והשאר אסורין. אלא סיפא בשתלאן זה בזה. כלומר וכולה סיפא דברי הכל היא, ולחדשה (בזה) [בשיטמ"ק: בזה] לאשמועינן דבתולה זה בזה, לא לאיסור כלבד תלאן זה בזה אלא לגמרי שאם (הותרה) [בשיטמ"ק: הותר] הראשון, בין מחמת שגגה כגון שגגת אביו או אחיו, בין שהותר מחמת שרצה להתירו מחמת פתחים שמלא, או אפילו בחרטה, כל שלמטה (ממני) [בשיטמ"ק: ממנו] מותר, דלגמרי תלאן זה בזה בין לאסור בין להתיר. הכי גרסינן: איתביה רב אדא בר אבהו [לקמן סו, א] קונס כלל שאני טועם. ולא גרסינן איתביה לרבא, כי לתרווייהו קא פריך. מעשה היה והתיר רבי מאיר לכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורים וכופרי מותר, לא דאמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כלל פלוני ופלוני אסורים וכופרי מותר. פירוש דלתרווייהו פריך, לרבא דאמר דבית שמאי כרבי מאיר משמע נמי דרבי מאיר כבית שמאי, ובחד שיטתא קיימי, ואילו בית שמאי אליבא דרבא במעמיד דבריו מיהא אוסר, דתפיס לשון ראשון, וכל שכן דקשיא לרבה, דלדידיה לכולי עלמא באומר כל הבצלים אסורים חוץ מן הכופרי, כופרי מותר והשאר אסורין. ופרקינן: באומר כלל פלוני ופלוני אסורים וכופרי מותר. והלכך לרבא אף על גב דרבי מאיר כבית שמאי, [בשיטמ"ק: הא] מודו בית שמאי דמהפך דבריו שהותרו כולם, ואתיא דרבי מאי ככולי עלמא, ולרבה רבי מאיר דאמר כרבי עקיבא רביה דקאי כבית הלל. וקצת קשה לנהוין גירסא ופירושא קסבר רבא דרבי מאיר כבית שמאי, והיכי שביק בית הלל ועבד כבית שמאי, ותיראו בתוספות דאיכא למימר, דקסבר רבי מאיר דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה. ואכתי אינו מחוור, דמכל מקום אית ליה דלא כרבי עקיבא רביה, ויש

לי לומר דרבא לא קאמר אלא דבית שמאי אית להו דרבי מאיר דתפוס לשון ראשון, (אלא) [בשיטמ"ק: ואלא] הא דבית שמאי עדיפא מדרבי מאיר, דרבי מאיר לא אמר אלא בתמורת עולה ותמורת שלמים, לפי שהוא גומר בלשון ראשון שיהא תמורת עולה, וכחוזר ואומר תמורת שלמים הויא חזרה גמורה. אבל בכולכם אינו כלל גמור, דמה שאמר חוץ מאבא לאו חזרה היא, אלא אסוקי מלתא בעלמא, וכדכתיבנא לעיל אלא דרב אדא (לא ידע) [בשיטמ"ק: טעין] זה, וקסבר לרבא בית שמאי כרבי מאיר ורבי מאיר כבית שמאי. והבא הוא הדין דהוי מצי לתרצי ליה הכין, אלא דניחא ליה לאוקמה להא דבאל ככולי עלמא, ואפילו למאי (דטעו) [בשיטמ"ק: דטעין] זה רב אדא (כ"ל) [בשיטמ"ק: כן נראה לין] ויש גירסאות אחרות, וזו הנכונה שבגירסאות וכן נראה שגורסין בתוספות, וכן מלאתיה בקצת חזרי חכמי הראשונים. (קצ"א)

א

-

כז

דף

והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה בנות שוח מותרות עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות בנות שוח מותרות ור' עקיבא היא ופליגי רבנן לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות מאן תנא להא דתנו רבנן נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותרו כולן חוץ מאחד מהן הוא מותר והן אסורין אי לרבה רישא רבי עקיבא וסיפא דברי הכל אי לרבא סיפא רבנן ורישא דברי הכל: מתני' נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: גמ' ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלון הני זכוותאי איתניס ולא אתא אמר רב הונא בטיל זכוותיה אמר ליה רבא אנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה דכתיב {דברים כב-כו} ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני

והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שערכו נהר הרי אלו נדרי אונסין ולרבא מאי שנא מהא דתנן ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אמאי והא מינס איתניס אמרי דלמא שאני התם

רפ"י **זנות שוח.** זנות שבע: הייתי אומר תאנים שחורות ולזנות אסורין דהיינו פלוני ופלוני וזנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים והיינו נדר שחותר מקלתו ומקלתו אסור לתאנים אסורות וזנות שונ' מותרות: ורבי עקיבא היא. כדקתני עד שזא ר' עקיבא ולימד וכו': ופליגי רבנן עליה. דאמרי הכלכלה אסורה וזנות שוח מותרות וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוני ופלוני אסורין ואזא מותר דכולן מותרין דברי הכל: תריץ לה באומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וזנות שוח מותרות. היינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאזא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן: נדר מחמשה בני אדם הותר א' מהן. כגון דאמר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר הותרו כולן: חוץ מאחד מהם. דהיינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאזא הוא מותר וכולן אסורין והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא דכולכם קמייירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמייירי דכולכם לא פליגי. אלא בלזה ולזה: רישא. דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שחותר מקלתו הותר כולו: וסיפא. דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא והכא נמי קאמר רבה דכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא): ואי לרבא. אמר לזה ולזה דברי הכל מותר וכולכם פליגי רישא דקמייירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר לזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר דכולכם פליגי ורבנן אסורים מ"מ בין לרבא בין לרבה רישא בלזה [ולזה וסיפא דכולכם: מתני' וחלה הוא. המדיר: גמ' דאתפיס זכוותא. שהביא שטרי זכויותו לז"ד והיה כריך לחזור לביתו: ואמר. לז"ד ולבעל דינו אי לא אחינא וכו': ולנערה לא תעשה דבר. משום דאנוסה היא: וכי תימא קטלא שאני. דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אזל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס: והתנן וכו'. ופטור: ולרבא. דאמר אונס הוא ופטור: מאי שגא מהא דתנן וכו'. דכי מת בתוך שנים עשר חודש לאע"ג

לחנסייה מיתהה הוי גט ופטורה מן הייבוס. אמרי. מקום הכי הוי גט אע"פ שמת

בתוך הזמן: (רש"י)

תוספות לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וכו'. וא"ת מ"ש גבי בצל דס"ד דמקשה שאמר הייתי אומר כל הבצלים וגבי כלכלה ס"ד דמחשבינן דאמר שחורות וכל חד דחייה לזה ולזה וי"ל דגבי בצל משמע בצל סתמא ולכך משמע כל הבצלים אבל גבי כלכלה לא אמר כל הכלכלה אלא כלכלה בלא כל והרי לא נדר מן הכלכלה עצמה שאינה ראויה לאכילה אלא ממה שבתוכה נדר ולכך ס"ד דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ואית דגרסי בברייתא לא הייתי נודר אלא משאר כלכלה והשתא ניחא דמשאר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו': אי לרבה רישא כרבי עקיבא וכו'. דנדר אי מחמשה משמע שהיה מונה והולך עד חמשה והיינו דאמר פלוני ופלוני ואחזרה קאי שקאמר בסוף הייתי אומר פלוני ופלוני וסיפא דקתני חוץ מאחד מהם היינו שהותר בלשון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מאביו ולכך קאמר דלרבה הוי רישא כר"ע דווקא ושרי בפלוני ופלוני וסיפא דאסר בכולכם חוץ מאביו מיתוקמא ואפילו כדברי הכל דלרבה רישא דברי הכל כדקתני איהו לעיל דהכל מודים בפלוני ופלוני וסיפא רבנן דוקא דאסרי בכולכם ורבי עקיבא שרי והלכך לדידיה רבנן קתני לה: **זכוותיה** בבי דינא. שטר זכות: **והא** אונס רחמנא פטריה. וה"נ לא הוצרך להתנות עליו דדבר פשוט הוא: **וכי** תימא קטלא שאני. אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להוציא אונס מן הכלל הא תנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן איבעי לאיתנויי הכא נמי לא שנא וא"ת באיזה אונס מיירי הא באונסא דשכיח איבעי ליה לאיתנוויי אי נמי אונס דשכיח ולא שכיח הא נמי איבעי לאיתנוויי ולא אתני כדמוכח בכתובות גבי גט ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וי"ל דמיירי באונס דלא שכיח כלל וא"ת א"כ דמיירי באונס דלא שכיח כלל מאי טעמיה דרב הונא דאמר דליבטלן זכותיה והא אונס דלא שכיח כלל לא איבעי לאיתנוויי כדמוכח בגיטין פרק מי שאחזו (דף עג.) גבי נפל מן הגג וי"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכוותיה אפי' באונס דלא שכיח דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי והא מודה שראיותיו שקר הן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא מטעם הודאה: **ולרבה** מ"ש מהא דתנן. וא"ת אדפריך לרבה ממס' דגיטין תקשה ליה ממס' נדרים אמס' דגיטין בלא רבה וי"ל דפשיטא דנדרים שאני דראוי להקל בהם יותר ככל ד' נדרים דמתני' שהתירו חכמים ומהאי טעמא ניחא דלא קשה ממתני' דנדרים לרב הונא אלא לרבה דמדמי ליה אהדדי מש"ה פריך מאי שנא מהא דתנן: (תוספות)

ר"נ בהלכותיו שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה אבל במעמיד לא וכדבריו נ"ל להכריע דאם איתא דמתני' דפותחין כיון דימים טובים מותרין ע"י שאלה אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה א"כ כי אמר רבא דהכל מודים דבמשנה כולן מותרים אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחוד קאי ולא אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דהא אמרינן במתניתין דפותחין אפילו מעמיד כמשנה הוא ופליגי רבנן ואי הכי מאי קמקשי ליה רבינא לרבא ממתניתין דכלכלה דרבי עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ דהא לדידיה ודאי רבנן דפותחין לית להו אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו הותר כולו דאי אית להו במשנה לגבי מתני' דפותחין הוה להו למשרי אפי' במעמיד דהא אמר דמעמיד דפותחין במשנה כמתניתין דתאנים אלא ודאי רבא אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחודא קאי ולא אפלוגתא דפותחין דרבי עקיבא אפילו אמשנה פליג ואי הכי מאי קא מקשה לרבא ר' עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ אלא ודאי מתני' דפותחין כמתני' דתאני' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומש"ה כי קאמר רבא דבמשנה הכל מודים דכולן מותרין אפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא נמי קאי ומשום הכי פריך ליה רבינא שפיר כנ"ל: וכתב עוד הרמב"ן ז"ל דאפי' במשנה דוקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו אבל התירוהו בחרטה אין כל הנדר נותר אלא מה שהוא מתחרט בו בלבד אבל בתוספות כתבו דאפילו נותר בחרטה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון שהותר מקצתו הותר כולו ודאמר הותר מקצתו הותר כולו דווקא בשכללם כולם כגון דאמר כולכם או לזה ולזה בוי"ו אבל אם אמר לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים דכמ"ד קונם לכל אחד ואחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש (קדושין מו.) גבי בזו ובזו ובפר' שבועת הפקדון (שבועות לח.) גבי שבועה לא לך לא לך ודוקא בהתרת חכם הוא דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נידוי אם החר' או נידה י' בני אדם והותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים. וכן הדין בהפרת בעל דקי"ל בעל מיגז גיז: **מתני'** נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וכו' או שחלה בנו. כלומר דאע"ג דלאו אונס גמור הוא: **הרי** אלו נדרי אונסין. לפי שלא עלה על דעתו לאסור נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא בלא אונס כלל ולא יבא אבל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו וצריך לשמרו מותר דלאו אדעתא דהכי אדריה: **גמ'** אם לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליבטלן זכותאי. האי גברא בקש מבי"ד שיתנו לו זמן וכדתנן בסנהדרין (דף לא.) שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום ובי"ד חששו שמא לא אמר כן אלא להשמט מהן ועשו עמו שיתפיס שטר זכיותיו שיש לו על חבירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני זכיותי הללו יבטלו: **וכי** תימא קטלא שאני. כלומר דבמקום קטלא איכא טענת אונס אבל במידי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הרי אלו נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב]

מדיר להדירו אם יארע לו כך הכא נמי גבי מתפיס זכותיה נימא דלא עלה על דעתו דליבטלן זכותיה כל היכא דלא מצי למיתי ורב הונא דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרכיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתנויי דמאי איכפת ליה אבל הכא כיון דה"ל לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה : **דלמא** שאני הכא דאי הוי ידע דמאית מן אלתר גמר ויהיב גיטא. שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניתא ליה דתיפול קמי יבם וכ"ש דאי ידע דמאית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבם : **ודלמא** אונס דמגליי שאני. כלומר דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנויי וה"ה דה"מ לשנויי דהכא היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין משום צנועות ומשום פרוצות כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף ב:) אלא דלפום טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין משני לה : **ולרב** הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא. דהאי גברא לא אתפיס זכותיה אלא משום דסמיך אדעתי דליתי כל כה"ג אפילו בלא אונס לא קני אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו.) דאסמכתא קניא קים ליה להש"ס דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמניומי אהדריה : **שאני** הכא דמתפסן זכותיה. שכיון שיצאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא : **והשליש** שטרו. שנתנו ביד שלישי רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא : **שאני** הכא דאמר ליבטלן זכותי. כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות (ר"ט)

רפ"א הכי גרסינן: נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותר לכולן, חוץ מאחד מהם הוא מותר וכלן אסורין. [נראה לי שהמשך דברי רבינו הוא אחר (גליון) (גליון): לרבה דאמר במהפך דבריו פליגי, רישא דקתני שאני נהנה לכולכם, הותר אחד מהם הותרו כולם רבי עקיבא היא, והוא שהפך דבריו כשאבא לפני חכם, ואמר לזה ולזה, אבל אם לא הפך אפילו רבי עקיבא מודה דכולן אסורין כמו שאמרנו למעלה. וסיפא דקתני כולכם אסורין חוץ מאחד מהם, מיירי בשלא הפך, ואתיא אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא. עד כאן]. אי לרבה רישא רבי עקיבא. פירוש לרבה לא אשכחן לרבנן דוכתא דהותר אחר מהם הותרו כולן, אלא ודאי רישא רבי עקיבא, וסיפא אפילו לרבנן. ואי לרבה רישא איכא לאוקמה כדברי הכל. וכגון שמחליף לשונו (גליון): ולרבה דאמר דבמהפך דבריו, כולי עלמא מודו דהותר אחד מהם הותרו כולם, ואם כן רישא דקתני כולכם, מיירי בשהפך ולפיכך מותרים, וסיפא דקתני אסורין רבנן, דסבירא להו דמעמידין דבריו, ובהא לא אמרינן נדר שהותר מקלתו הותר כולו. עד כאן דאילו בתחלה לא אמר כולכם, ולצדק אמר זה וזה, ובהא אפילו רבנן מודו, וסיפא דוקא רבנן שאינו מהפך לשונו, דאילו לרבי עקיבא לעולם הותר אחד הותרו (כולכם)

[בשיטמ"ק: כולם]. ולענין פסק הלכה, יש מי שפסק הלכה כרבא דבתרא הוא, וכיון שכן לעולם נדר שהותר מקאתו הותר כולו, ואפילו ראה אותם אוכלים תאנים, ואמר הכי הרי הם עליכם כקרצן, ונמלא ביניהם אביו או אחיו, דאנן סהדי דאילו היה יודע שאביו ואחיו ביניהם לא היה נודר כך, אף על גב דאזל ליה לעלמא, ולא בא לפני חכם כולם מותרים, דנדר שנתבטל מקאתו נתבטל כולו, וכטעמא דאתמר בירושלמי [כאן פרק א' הלכה א'] כל היואל מפיו יעשה הא נתבטל (וכו') [בשיטמ"ק: מקאתו נתבטל כולו]. ויש מי שפסק הלכה כרבה, משום דרבה רביה דרבא, ולית הלכתא כתלמיד במקום הרב, ולזה לעולם [בשיטמ"ק: לא] אמרינן הותר מקאתו הותר כולו, אלא במהפך דבריו, בין מכלל לפרט ובין מפרט לכלל, אבל במעמיד לשונו אפילו לרבי עקיבא לא הותר אלא אותו שהותר בפירוש והלכך במדיר החבורה ונמלא אביו ביניהם ואזל ליה מדיר לעלמא אביו מותר והשאר אסורין. וראיתי לאחד מגדולי הפוסקים שכתב, דלא אמרו נדר שהותר מקאתו הותר כולו, אלא גבי נדרי שגגות דמתניתין דבית הלל, וגבי הא דתנן התם [סו, א] פותחין בימים טובים ובשבתות, וכל דדמי להו, דפתח להו פיתחא, דכל נדרי דמשתרו בהכי, דמי לנדרי טעות דהיינו כרבי עקיבא, ולא בעינן היתר חכם כל ימי החול. אבל נדר שהותר מכללו בחרטה, לא מיבעיא לדעתיה דרבה, אלא אפילו לרבא נמי נדרא כדקאי קאי [משלי פרק י"ב פסוק י"ח] ולשון חכמים מרפא, הוא מאי דכאיב ליה אזיל לבי אסיא, ומאי דניחא ליה בגויה ליקיים ואזיל אנפשיה, עד כאן. ואי לאו דגברא רבא אמרה לא מכרעא שמעתתא הכין, חדא דהיא דימים טובים ושבתות גופה, אף על גב דפתח בגויה מכל מקום בחרטה היא, ואפילו הכי למד רבי עקיבא ששאר הימים מותרים. ועוד דכל הגי דהותר אחד מהו, להדין פסקא נלטרין לאוקמינהו, דוקא בשאחד מהם אביו או אחיו, דהוי נדרי שגגות, הא אחר לא, ואם כן לא הוה להו לסתומי הכין, דהא לאו כללא היא דכל שהותר אחד מהו הותרו כולם. ועוד דכשאמר בקעת הנדר לזה ולזה, וחזר ואמר לפני חכם כולכם אסורין חוץ מפלוני, אלטרקינן לדחוק באומר מרחוק זה וזה אסורין (ופוסק) [בשיטמ"ק: ופרט] אף על פי שאינו מכירן, ונמלא אחד מן הפרטים אביו או אחיו, וזה דחוק. וכן נראה מדברי רבותינו בעלי התוספות דאפילו בנדר שהותר מקאתו על ידי חרטה הותר כולו, וכן כתב הרמב"ם ז"ל. ודוקא כשהנדר אחד, כגון שאמר לכולכם אי נמי לזה ולזה, אבל אמר לזה הכי ולזה הכי, כל אחד מהם נפרד מחברו, וכאילו נדר על כל אחד בפני עצמו, ואף על פי שהותר אחד מהם, לא הותר אלא הוא, וכדמשמע נמי בקדושין [מו, א] פרק האיך

מקדק, גבי בזו ובזו ובזו. והתנן נדרי אונסין הדיירו חזרו שיאכלו אכלו כו'. והא ללא חש רב הונא לתרוצה, ולא עוד אלא דאקשין עליה דרבא, ואמרינן ולרבא הא לתנן מעכשיו אם לא באתי, דמשמע לרב הונא לא קשיא ליה מתניתין דנדרי אונסין. מסתברא לי דהיינו טעמא, משום דקסבר רב הונא דהכא יש לו לפרק, והתם אין לו לפרק, דהכא כיון דמעלמו מתפס זכותיה ומבטלן, היה לו לפרק ובלבד שלא יהא אנוס, וכיון שלא חש לפרק, מימר אמרינן דגמר וביטלן אפילו במקום אנוס, אבל בנדרי אונסין לא היה לפרק למודה, ולפיכך אומדין דעתו של מדייר שלא הדיירו אלא במקום שלא נאנס, הא במקום אונס לא נדר על דעת כן. (רש"א)

דף כז - ב

דאי הוה ידע דמית מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיטא מ"ש מההוא דאמר להו אי לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתייא אמאי והא מינס אניס דלמא אונסא דמיגליא שאני ומעברא מיגלי אונסיה ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דמיתפסן זכותן והיכא דמיתפסין לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר אם אין אני נותן לו מכאן עד ל' יום תן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן ור' יהודה אומר לא יתן ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבובא אמר רב אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר לבטלן זכותיה והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב: **מתני'** נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אע"פ שאינו תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך בש"א בכל נודרין

רש"י דאי הוה ידע. בשעת התנאי דמיתת בתוך הזמן לאלתר גמר ויהיב גיטא מעכשיו הלכך הוה גט ולהכי גמר בלביה למיהוי גט אבל האי אי הוה ידע לאתניס

לא הוה מצטל זכותיה ולא גמר ומקני: ואמר להו שמואל לא שמייה מתייא. אע"ג דאנים והא מינס אנים ולא ליהוי גיטא: דלמא אונסא דמיגליא שאני. ומעברא אונסא דמיגליא הוא דזימנין דלא משתכחא בהאי גיסא ומציעא ליה לאסוקי אדעתיה (ודלמא אסוקי אדעתיה) ואפי' הכי לא התנה משום הכי אי מיתנים בהאי זמן אמר גמר ומקני דליהוי גט אפילו עיכבו שום אונס אצל בעלמא אי איתנים פטור: ולרב הונא. דאמר בטלן זכותיה אמאי הא אסמכתא הוא דברים בעלמא וסמך על דעתו כסבור שהוא יכול לבא בזמנו להכי קאמר הכי ואסמכתא לא קניא: שאגי הכא. להכי קני: דאחפס זכותיה לב"ד. דכגזי דמי ולא הוה אסמכתא: מי שפרע מקלת חובו והשליש את שטרו. שהנחת. הש. טר שהיה לו לבעל חוב עליו ביד נאמן ואמר לו אם איני פורע החוב מכאן עד ל' יום תן לו שטרו למלוה ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה: ולא נתן. ולא פרע: רבי יוסי אומר יתן. השליש השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא דסבור היה לפרוע באותו הזמן קנה המלוה את השטר: אין הלכה וכו'. הא הכא אע"ג דאחפס השטר ביד [השליש] הוה אסמכתא ולא קניא לטעמיה דרב: שאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה. שלא יהא בהן ממס דזהו חמור מתן לו שטרו: והלכתא אסמכתא קניא. ואע"ג דלא מתפס: והוא דלא אנים. באונסא דמוכחא לאינשי כי האי דלעיל דפסקיה מעברא: והוא דקנו מיניה. שלא יחזור בו: ובב"ד חסוב. שיהא מומחה לרבים וכל הני תלת מיילי בעינן בה דאי הוה חד בלא אידך לא קני אלא כולהו ג' בעינן דלא אנים וקנין ובב"ד חסוב: מתני' להרגין. שהוא הורג על עסקי ממון שאם בא להורגו יכול לדור על זה שהוא של תרומה ויאמר נדר זה עלי אם אינו של תרומה אע"פ שאינו של תרומה כדי שלא יטלם לפי שיט חיוז מיתה לזו והנדר מותר והיינו נמי נדרי אונסין: ולאחרמין. שהוא ליסטים בעלמא שאינו הורג: ולמוכסים. נוטל מכס המלך ורואה ליטול פירותיו בע"כ: אף על פי שאינו של תרומה. יכול לדור שהן של תרומה כדי שלא יטלם ומתני' לא זו אף זו קתני: בכל נודרים. להם: (רש"י)

תוספות **ולרב** הונא אסמכתא היא. הוה מצי למימר דס"ל לרב הונא דאסמכתא קניא אלא ניחא ליה ליישב רב הונא אליבא דהלכתא דר"נ פסיק בסמוך כרבי

יהודה: **דהא** מתפיס זכוותיה. וכיון דהתפיס' כבר גמר וביטל ולא להסמיכו בדבר שאינו מכוון: **שאני** הכא דאמר ליבטלו זכוותיה. פי' מטעם הודאה כדפרישית לעיל: **והלכתא** אסמכתא קניא וכו'. לכאורה דאמר בלא מעכשיו דאילו אמר מעכשיו מועיל שפיר בלא קנין בב"ד חשוב כדמוכח פר' איזהו נשך (ב"מ דף סז) ומיהו אור"י דע"כ הכא מיירי דאמר מעכשיו מדאמר דקנו מיניה וסתם קנין בסודר וקנין סודר בלא מעכשיו אינו מועיל כלום כדאמר לקמן פרק השותפין (דף מח:): דהא הדר סודרא למרא פירוש כשחל הקנין אינו מועיל כלום כגון אם אמר לאחר ל' יום א"כ אין הקנין עד לאחר ל' יום וכבר הדרא סודרא למריה וא"כ ע"כ מיירי הכא דאמר מעכשיו ואפ"ה קאמר דדוקא בב"ד חשוב קנו מיניה אבל בלא קנין בב"ד חשוב לא מועיל מעכשיו בלא אסמכתא והא דמשמע באיזהו נשך דמעכשיו מועיל בלא בב"ד חשוב י"ל דאסמכתא דהתם שאני לפי שהוא דרך מכר דמיירי שהלוהו על שדהו ואמר ליה אם אין אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי הוא שלי אור"ת שלכך נהגו לאסוף כל בני העיר בשעת שידוכין היינו כי היכי דליהו בב"ד חשוב ולא יהא ערבון אסמכתא ואין נראה לר"י שהרי כמה פעמים אין שם אלא קרובים וגם אין מתקיים לשום קיום תנאי לכ"נ דלענין ערבון של שידוכין נראה דהכי הוא דקני שפיר בלא מעכשיו וגם בלא קנין בב"ד חשוב דלפי שמתבייש ביותר מי שחוזר בו לא חשוב אסמכתא כלל דלאו גוזמא הוא מה שמתנה עמו בערבון אם יחזור בו דדמי בושתו הוא ולא גזרינן כמו אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא: **נודרים** להרגין. הורגים נפשות על עסקי ממון ולחרמים קילי טפי וזו אף זו קתני: **שהם** של תרומה. וא"ת התינח הרגין וחרמים שגוזלין ממון ועתה כשאמר להם שהם של תרומה לא יגזלו אותם דאינם מתכוונים כ"א לגזול ולא לאיסורא כיון שאינה ראויה לאכילה לזרים אבל מוכסין מאי אהני לעולם ישאל המכס וי"ל שלא היו רגילים ליקח מכס זה ממוליכי תרומה לכהנים: (תוספות)

ר"נ דכיון דמחילה היא לית בה אסמכתא דמיד זוכה בה חבירו וכן במוסר ליד חבירו ואמר לו אם לא אעשה כך זכה במה שבידך קנה דליכא אסמכתא אלא באומר אתן או אשלם וכיוצא בהן וכן דעת הרמב"ם ז"ל ואין כן דעת רש"י ז"ל בפרק הזהב (ב"מ דף מח:): גבי הא דתניא התם הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי אמחול לך ערבוני והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי ר' יוסי [רבי יוסי לטעמיה] דקסבר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו ופירש רש"י ז"ל שם לא זה יכפול ולא זה ימחול משום דאסמכתא היא אלמא אפילו במחילה שייכא אסמכתא והא נמי דמי שפרע מקצת חובו דאיתיה לעיל בסמוך מוכח הכי דודאי ההוא תנאי מתורת מחילה הוא דאי לא נהי דס"ל לרבי יוסי דאסמכתא קניא היאך יגבה זה כל השטר והלא כבר נמחל מקצת שעבודו ושוב אינו חוזר וגובה אלא ודאי מתחלה

כך התנה אם לא נתתי לך השאר מכאן ועד שלשים יום לא יהא המעות אלו פרעון אלא מתנה ואפי"ה רבי יהודה אומר לא יתן אלמא אסמכתא אפילו גבי מתנה ומחילה לא קניא אלא הי"פ שאני הכא דאמר ליבטלן זכותאי כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן שראיותיו בטלות כלומר שהם שקר: **והלכתא** אסמכתא קניא. והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב. והוא דלא אניס כלומר אפי" דומיא דחלה בנו שאינו אונס גמור דאי אנוס גמור קאמר פשיטא אלא כי האי אונסא קאמר דהא מדמינן לה לעיל למתניתין דנדרים דכי היכי דאמר במתניתין דאדעתא דחלה בנו לא הדירו הכא נמי כי אתפיס זכותיה לא עלה על דעתו שיניח בנו חולה ויצא לריב: **והוא** דקנו מיניה בב"ד חשוב. כלומר אלים לאפקועי ממונא כגון בי דינא דרב אמי ורב אסי ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל שהצריך סמוך ואם כדבריו היה לו לומר בב"ד מומחה והקשו הראשונים ז"ל בב"ד חשוב למה לי דהא אמר בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סו:): דכל היכא דאמר מעכשיו ליכא משום אסמכתא וקנין סודר ע"כ כמעכשיו הוא דאי מעכשיו לא קני בתר הכי נמי לא קני דהא הדר סודר למריה וה"ל כאומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר לי יום דלא קנה כל היכא דלא קיימא בחצרו אלא היכא דא"ל מעכשיו (כתובות פב.) וכיון דכל קנין על כרחין כמעכשיו הוא ומעכשיו סגי לבטולי אסמכתא בב"ד חשוב למה לי תירץ ר"ת ז"ל דכי אמר דמעכשיו מבטל אסמכתא הי"מ כי ההיא דפרק איזהו נשך דמשכן לו בית משכן לו שדה שמסר לו שדה אבל הכא שלא מסר ליד מי שהתנה עמו כלום צריך קנין וב"ד חשוב ולפיכך אמר הרב ז"ל שכן הדין בכולהו אסמכתות בעלמא דכל שאינו מוסר ליד חבירו אין מעכשיו מועיל בהן אלא קנין בב"ד חשוב ואין כן דעת הגאון ז"ל שכתב דהאי פיסקא ליתיה אלא במתפיס זכותיה בלחוד. וכתב הרב אלפסי ז"ל בפרק גט פשוט וכדבריו נראה שאין עסק לב"ד חשוב בתנאין שבין אדם לחבירו אלא הכא דוקא קאמר משום דהאי גברא לא מדעתיה בלבד אמר דאי לא אתי לבטלן זכותי"י אלא בב"ד הזקיקוהו לכך ומש"ה דוקא כי קנו מיניה בב"ד חשוב מהני אע"ג דלא אמר מעכשיו דב"ד חשוב אלים לאפקועי ממונא וכי תימא אפקועי ממונא דב"ד חשוב למה לי תיפוק לי דקנו מיניה וכל קנין מעכשיו הוא דאי השתא לא קני בתר הכי לא קני דהא הדר סודרא למריה וכדברי ר"ת ז"ל אין ודאי קושטא קאמר שמי שהקנה שדה לחבירו סתם וקנו מיידו לאלתר קנה אבל כי אתני אם לא באתי לא משמע דליקני מעכשיו אלא לבתר ההוא יומא ונמצא שאינו קונה כלל אלא מש"ה סגי הכא בקנין סתמא משום דב"ד אלימי לאפקועי ממונא והוי כמעכשיו: **ונמצא** עכשיו פסקן של דברים דכל היכא דאיכא מעכשיו לית ביה משום אסמכתא ובמתפיס זכותא אי קנו מיניה בב"ד מהני ומעכשיו לחודיה נמי מהני ביה ולא נ"ל כן דאי משום אפקעותא דב"ד נגעו בה קנין למה ליה אלא הכא הכי קאמר והוא דקנו מיניה כלומר דלא תימא כיון דאמר לבטלן זכותיה כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן ראיותיו

בטלות לא צריך קנין משום דהודאה בב"ד היא ולא בעיא קנין דליתא דאילו הודה כן בלא שום תנאי הי"נ אבל כיון שתלה באם אין כאן הודאה גמורה הלכך אפי' אמר מעכשיו לא מהני דאפי' תימא כיון דאיכא מעכשיו ליכא אסמכתא אפי' הכי במה יקנה הלה שיבטלו זכויותיו הלכך בעי קנין כי היכי דליקני חבריה ואין הי"נ דאי אמר מעכשיו וקנו מיניה לא בעינן ב"ד חשוב דבקנין קני חבריה ובמעכשיו ליכא למיחש לאסמכתא אלא דכיון דבב"ד עסקינן אשמועינן דינא אחרינא דכל היכא דהוי ב"ד חשוב לא צריך מעכשיו דאנן סהדי דלא מחייך בבי דינא וכמאן דאמר בפ"י מעכשיו דמי דכיון דב"ד חשוב הוא מאי דאמר לבטלן כהודאה גמורה משוינן ליה ונמצא לפירוש זה שאין אנו צריכים כאן להפקעת ממון ולא נשתנה דין זה משאר דיני אסמכתא והוא דבר נכון ועולה כהוגן כן נראה לי: **מתני'** נודרים להרגין. לליסטים ישראל שהורגים בני אדם: **לחרמין**. מחרימין ושוללין: **ולמוכסין**. להפטר מן המכס: (ר"ט)

רשב"א אונסא דמיוגלי שאני. פירוש אונס ניכר שהוא מצוי לזבא, וכאילו נתגלה לזה צענת נתינת הגט, ואפילו הכי לא חשך להתנות עליו, וצפרק קמא דכתובות [ב' ב'] אמרה בלשון מפורש יותר, אונסא דשכיח הוי, דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני. והוא הדין דהוה מלי רבא לשנויי ליה דאין טענת אונס בגטין דרבא הוא דאמר הכין בכתובות [ב', ב'], ומשום פרורות ומשום לנועות, אללא דהכא ניחא ליה לשנויי סינויי דקושטא, אפילו לגבי ממונא. שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה. יש מי שפירש דליבטלן זכוותיה, משמע שהוא מודה אם לא בא לאותו זמן שראיותיו צטילות, כלומר שהם שקה, ויש מי שפירש דליבטלן זכוותיה היינו לשון מחילה ומחילה לא כאסמכתא דמי, דמהשתא גמר ומחיל, אבל התם שמתנה להחזיר לו שטר, ויפרענו פעם שנית הויא אסמכתא ולא קניא. ומיהו אין פירוש זה עולה יפה, לפי מה שראיתי למקצת גדולי המפרשים, ראשונים (ואחרונים) [בשיטמ"ק: האחרונים] צפרק גט פשוט [בבא בתרא קסח, א'] באותה משנה דמי שפרע מקצת חובו, שפירשו שאין האסמכתא על חזרת השטר, אללא על פרעון אותו מקצת שכבר פרע לו, שהוא התנה עם המלוה שאם לא יפרענו מכאן ועד שלשים יום, שלא יהא אותו מקצת שנתן פרעון אללא מתנה, ולפיכך יגבה בשטרו כל חובו. ובאותו מקצת הוא דקאמר רבי יוסי שקנאו המלוה, ורבי יהודה אמר דהויא אסמכתא, ולעולם לא הויא מתנה אללא פרעון, ולפיכך לא יחזיר לו את שטרו, כדי שלא יגבה בשטר פרוע. והא הכא (שהגיא) [בשיטמ"ק: שהגיע] זמן ולא פרע נמצא שמחל לו אותו מקצת שפרעו כאילו לא פרעו, ואפילו הכי אמר רבי יהודה לא יחזיר וקיימא לן כותיה. והוארכו לפרש כן, שאם אין אתה אומר כן, אף לכשתמצי לומר דאסמכתא קניא, היאך חוזר וגובה

בשטר זה הרי נמחל שעבודו. והראשונים לא פירשו כן אלא שהאסמכתא על חזרת השטר היא, וכדבריהם נראה לי, דאם אי אתה אומר על מה שפרעו הוא שנחלקו, למה הולרכו להעמידה במשליך את שטרו, ליתני מי שפרע מקצת חובו ואמר לו אם לא פרעתוך מכאן ועד יום פלוני גובה כולו, ועוד למה לא יחזיר שליך את שטרו דהא ליכא אסמכתא בהחזרת השטר, אלא במחילת המעות יחזיר ולא יגבה, ולא הוה להו למימר אלא גובה כולו ואינו גובה כולו. ומה (שהקשה) [בשיטמ"ק: שהוקשה] להם משטר שנמחל שעבודו לא קשיא (בדל"א) [בשיטמ"ק: דול"א] כשמחזיר לו את השטר לגבות בו, הוה ליה ההוא מקצת שפרע מתנה או מחילה, אלא קזה תלה מחילתו או מתנתו בהחזרת השטר, כלומר החזר לי את שטרי וכשתחזירנו לי תגבה בה הכל, ויהיה מה שנתתי מתנה, ועד שלא יחזיר ואינו גובה בו פרעון הוי, הלכך הכל תלוי בהחזרת השטר, ועיקר האסמכתא בחזרת השטר היא, ובדידה פליגי, והלכך אפשר להאי פירושא דפירשו הכא, וכדכתיבנא לעיל. והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אנוס והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב. פירוש אסמכתא קניא בהא דמתפס זכותיה והוא דלא אנוס, כלומר אפילו אנוס דשכיח ולא שכיח כחולי, וכמי שהפסיקו נהר שאינו עשוי להפסק אלא לעתים רחוקות, דלא מסיק ליה אדעתיה בשעת תנאו ולא איבעי ליה לאתנויי, וכל שכן באנוס שאינו מצוי כלל, אכלו ארי והכישו נחש וכיוצא בזה, דלא מסיק ליה אדעתיה כלל כדאיתא בפרק [מי שאחזו] קורדייקוס [גיטין עג, א]. והוא דקנו מיניה ובבית דין חשוב. מפני קזה הענין שמתפס זכותיו, היינו שבית דין קובעין זמן להביא ראיותיו, ומדרך קנס אמרו לו שיתפס זכותיו כדי שלא ישמע מצעל [בשיטמ"ק: דינו], וכיון שבית דין חשיב הוא מומחה לרבים יש לו לעשות כזה וקרוב לדין הוא, אבל בית דין שאין חשוב אין כח בידו לעשות כן, ואם עשה אסמכתא הויא ולא קניא, ובבית דין חשוב נמי לא עשה ולא כלום, אלא אם כן (קנה) [בשיטמ"ק: קנו] מצעל דבר ממש. והיינו דכתב גאון ז"ל, דהאי דינא ליתיה אלא במתפס זכותיה בלחוד, משום דבי דינא אפילו בבית דין חשוב אין לו עסק באסמכתא לעביד איניש אנפשיה, אלא בכי האי דוקא דעליה ידיה רמיא לאקצועי זמנא ולאכפווי בעלי דינא דלא ליסתמיט חד מן דיניה, וכטעם הזה כתב הרמב"ן ז"ל בפסקי הלכותיו, וזה שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות משמיה דגאון ז"ל בפרק גט פשוט ופרק עשירי הלכה תתקמ"א, גבי מי שפרע מקצת חוב. ובהא נראה דמתרנא לן הא דמשמע בפרק איזהו נשך [בבא מציעא סו, א וב] גבי משכן לו בית משכן לו שדה, דכל שאמר מעכשיו לא הויא אסמכתא, והכא בעינן דקנו

מינייה בבית דין חשוב, ואף על גב דכל קנין סודר על כרחין במעכשיו הוא, דהא הדך סודרא למריה, דהוי (כמוסר) [בשיטמ"ק: כמשוך] פרה [כתובות פב, א] ולא תיקני לך אלא לאחר שלשים יום דלא קני, אלא אם כן קיימא בחצר לאחר שלשים יום, אי נמי דאמר מעכשיו, אלמא אפילו מעכשיו דאסמכתא הויא, אלא אם כן קני מינייה בבית דין חשוב. ומתרא לן האי דגאון ז"ל דהכא שאני, דהוי כעין קנסות של בית דין, אבל באסמכתא דנפשיה במעכשיו בלחוד סגי. אבל רבינו תם ז"ל [בשיטמ"ק: פסק] (מנח) [בשיטמ"ק: מכח] הלכה זו (דאעילו) [בשיטמ"ק: דאפילו] [בבא בתרא קמא, א] תוספות ד"ה אמר רב נחמן, ובבא מליעא סו, א תוספות ד"ה ומניומי, וכן כאן בר"ן ד"ה והלכתא] במעכשיו הויא אסמכתא דלא קניא, עד דקנו מינייה בבית דין חשוב, וההיא דפרק איזהו נשך שאני, משום דהשדה ביד המלוה עאמו, אבל הכא דהשליש ביד בית דין ולא ביד בעל הדבר בעאמו, בכי הא לא קנו אפילו במעכשיו, עד דקנו מינייה בבית דין חשוב. והתימה מן [בשיטמ"ק: הרב] הרמב"ם ז"ל, שכתב בפירושי המשנה שלו בפרק גט פשוט [פרק עשירי משנה ה'] גבי אותה [בשיטמ"ק: משנה] דמי שפרע מקלת חובו והשליש את שטריו, דאין הלכה כרבי יוסי משום דאסמכתא לא קניא, אלא אם כן קנו מינייה בבית דין חשוב (ויתפיים) [בשיטמ"ק: ויתפיים] זכותיו באותו בית דין, והוא שלא יהא אנוס, ולא יקרא בית דין [בשיטמ"ק: חשוב] אלא סמוכים בארץ ישראל, הנה שעשה כל האסמכתות בענין אחד, ובכולן כריד תנאים אלו שהוזכרה כאן בשמועתנו. ואם כן תקשי עליו ההיא דפרק איזהו נשך, שאי אפשר לנו לתרץ ההיא משום דשדה ביד המלוה וכמו שתירץ רבינו תם ז"ל, דאם כן אפילו בלא מעכשיו לא הויא אסמכתא לדעתו ז"ל. שהוא כבר כתב בחיבורו [רמב"ם קנין הלכות מכירה פרק י"א הלכה ג'], דמי שנתן ליד חברו שום דבר, ואמר לו הרי זה שלך אם תלך למקום פלוני קנה, ואין זה אסמכתא, שאין אסמכתא, אלא באומר אם תעשה כך וכך [בשיטמ"ק: אתן לך כך וכך] וכריד עיון. וכן מה שכתב שאין בית דין חשוב אלא סמוך לארץ ישראל כריד עיון, שאם כן הוה ליה למימר במומחה, ואין הענין אלא בבית דין חשוב שיס לו כח להפקיר ממנו. תניא בתוספתא בבא מליעא [פרק א' הלכה ג'] משכן לו בית משכן לו שדה, ואמר לו אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, הגיע הזמן ולא נתן יתקיים התנאי, דברי רבי יוסי, רבי יהודה אומר היאך זוכה זה בדבר שאינו שלו (שלא בתנאי) [בשיטמ"ק ובתוספתא: אלא לא ינתחנן] ומודה רבי יהודה [בתוספתא לפנינו הגירסא רבי יוסי אך לרבינו היה הגירסא רבי יהודה וכן גורסים עוד כמה מן הראשונים] בשנים שהיו עוררים

על [בשיטמ"ק: הבית ועל] הקדה, ואמר אחד מהם אם לא באתי כאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, הגיע זמן ולא בא באמת [אמר] שאבד את זכות [בשיטמ"ק ובתוספתא: זכות]. וזה כענין פירוקא דפריקו, הכא שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה, ויותר מזה כתבתי בדיני לאסמכתא, בפרק איזה נשך וכן בבבא בתרא פרק גט פשוט בסייעתא דשמיא. [מתני':] נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין. (ויש) [בשיטמ"ק: יש] מי שפירש הרגין היינו ישראל לסטים מזויין, וחרמין לסטים שאינו מזויין, ולמוכסין לא זו אף זו קתני, שהיא של בית המלך אף על פי שאינה שלהם. ותניא בתוספתא [כאן פרק ב' הלכה ג'] תולין להרגין לחרמים ולמוכסין לתרומה לעכו"ם ולבית המלך, ואין תולין לישראל, ואתמר נמי בירושלמי והתם מפרש טעמא. דגרסינן התם תני תולין פירוש, תולין למוכס שפירות אלו הן של עכו"ם או של מלכות, אבל (אלו) [בשיטמ"ק ובירושלמי: לא] תולין לומר לו של ישראל פלוני הם שהוא אלם לפי שישראל כשהם בעלי זרוע מזויין ליפול, ושמא אחר שירד מגדולתו יבא המוכס ויגלגל עליו את המכס שהפסיד שבילו כשהיה אלם, תולין במלכות ובעכו"ם אבל לא בישראל, שבעלי זרוע מזויין ליפול, ללא יפול ויגלגל עליה קדמיתא. (רשב"א)

חוץ מבשבעה וב"ה אומרים אף בשבעה ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ובה"א אף יפתח לו ב"ש אומרים במה שהוא מדירו ובה"א אף במה שאינו מדירו כיצד אמר לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בש"א אשתו מותרת ובניו אסורין וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין: **גמ'** והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חיינא א"ר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמר במוכס העומד מאליו: שהן של בית המלך ואע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר א"ר עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר

היום לא מקבל מיניה מוכס באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין שאני: ב"ש אומרים בכל כו' ב"ש אומרים במה שהוא מדירו וב"ה אומרים אף בשאינו מדירו כיצד אמר לו קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין ובית הלל אומרים אלו ואלו מותרין: אמר רב הונא תנא בש"א לא יפתח לו בשבועה ובית הלל אומרים אף יפתח לו בשבועה לבית שמאי בשבועה הוא דלא יפתח לו הא בנדר יפתח לו והא תנן ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ותו מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה הא מיזר נדר בשבועה והתנן בית שמאי אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דב"ש תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דבית הלל רב אשי אמר הכי קתני ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועה: מתני' הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להן פדיון הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף

ר"י חוץ מבשבועה שלא יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה: לא יפתח לו בנדר. אם הליסטים אינו מזקיקו שידור לא יפתח לו הוא בעלמא: כמה שהוא מדירו. כלבד ידור ולא בדבר אחר כדמפרש: כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו. דהיינו כמה שהוא מדירו: ובניו אסורים. דהיינו כמה שלא מדירו: גמ' דינא דמלכותא דינא. ולא נדרי אונסין נינהו ואמאי נודרין למוכסין להבריח המכס של מלכות: שאין לו קצבה. שנוטל כל מה שרואה: במוכס העומר מאליו. שאינה של מלכות: כיון דאמר יאסרו. ולא אמר מילתא דהערמה איתסרו ליה: באומר יאסרו היום. דהיינו הערמה דההוא יומא לחוד אסר נפשיה: אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס. ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות שהרי שומע דהערמה נדר: באומר כלבו היום: אינס דברים. בעלמא: לא יפתח לו בשבועה. שלא יאמר לו אם תרצה אשבע לך: הא כנדר יפתח לו. שיאמר לו אם תרצה אדור לך נדר: הא מיגדר גדר ליה בשבועה. אם הליסטים מזקיקו לכך וידור לו כן כלשון שבועה כדאמרן לעיל: והא תנן וכו'. ואמאי קתני בצרייתא ללא יפתח לו בשבועה: תריץ הכי תנא במתני' בנדר להודיעך כחן דבית

שמאי לאפילו בנדר גרידא לא וכ"ק בנדר שבועה: וברייתא תנא שבועה להודיעך כחן דב"ה. לאפי' שבועה יפתח לו וברייתא משום ב"ה נשנית ולאו דוקא היא ולא מלית למימר התם שבועה הוא ללא יפתח וכו' ולא מקשינן דב"ק אדב"ק: רב אשי אמר הכי קתני. האי לא יפתח דברייתא לא משמע כדלמרינן דבאונסין קאי אלא האי לא יפתח דב"ק סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה להשאל על שבועתו דאין שאלה לשבועה לפני החכם וליכא למידק מינה קום קושיא: מתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן. כלומר שיהו הקדש: אם אינן נקללות. היום מוקי לה בגמרא ועבר היום ולא נקללו ולא נשרף הטלית הרי הן הקדש ויש להן פדיון והדמים יכנסו להקדש והם יאלו לחולין: אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עדי שיקללו (כ"ט)

תוספות והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' בב"ק (דף קיג): **במוכס** שאין לו קצבה. ואין תאמר מכל מקום דינא דמלכותא הוא וי"ל כיון שאין דרך המוכסין כך אין זה דינא אלא גזילה של מוכס עצמו ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אין דברים לגבי אונסין שרו רבנן וא"ת הא לעיל (דף כ:). גבי ד' נדרים התיירו בלא שום אונס אף על גב דהוה דברים שבלב הוויין דברים וי"ל דהתם היינו טעמא משום דאנן סהדי שדעתו לכך וכיון דאנן סהדי הרי כאילו פירש בהדיא ולא הוי דברים שבלב אבל הכא ליכא למימר אנן סהדי אי לאו האונס ובין תלמיד חכם ובין עם הארץ מיתסר בלא אונס כשאמר בלבו היום כיון דלא שייך אנן סהדי וההיא דרבי עקיבא שנשבע ומבטלה בלבו (במסכת כלה) התם נמי הוי אונס שהיה צורך גדול לידע לברר על אותו עז פנים שהיה ממזר: **וב"ה** אומרים יש שאלה בשבועה. פי' נזקקין להתיר לו ולמ"ד לעיל (דף כב:). אין נזקקין לאלהי ישראל מוקי הך דב"ה דהכא בנדר בודאי אי נמי בשבועה רק [לא] הזכיר שם שמים: **הרי** נטיעות האלו קרבן. הכא מיירי שמתפיס להו לדמי קרבן ממש דלא מיירי בקונמות מדלא אמר כקרבן ואפילו לר"מ דלא שנא בין הקרבן לקרבן דבכל ענין יחול אסור קונם ה"מ כשאוסר האיסור או עליו או על חבירו כגון שאמר כבר זו קרבן או עלי או עליך אבל כאן שאמר קרבן סתמא ואינו מדכיר קרבן גבי שום אדם הלכך ע"כ לדמי קרבן אמר: **אם** אינן נקצצות. כגון דאיכא זיקא נפישא כדאמר בגמ' וסבור הוא שלא יוכלו לימלט מן הרוח וכן טלית זו אם אינה נשרפת כגון דאיכא דליקה וסבור שלא יוכל לימלט מן האש ואפילו הכי יש להן פדיון כלומר הם קדושים ופדיון מועיל בהם ואגב דקתני בסיפא אין להן פדיון תנא נמי ברישא יש להם פדיון אבל עיקר חידוש ממה שהם קדושים כדפירשתי: (תוספות)

ר"נ חוץ מבשבועה. דחמירא דכתיב בה לא ינקה: **לא** יפתח לו בנדר. אם אינו אומר נדר לי: **במה** שהוא מדירו. שאפילו פתח לא ידור אלא במה שהוא מדירו: **אשתו** מותרת ובניו אסורין. כיון שלא הדירו בהם אלא מאליו נדר: **גמ'** והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. והיכי שרינן למידר הכי כדי להפטר כיון דמן הדין חייב ליתן לו את המכס: **במוכס** שאין לו קצבה. וכיון שכן לאו דינא הוא אלא חמסנותא וחמסנותא דמוכס לאו דינא הוא: **במוכס** העומד מאליו. שלא במצות המלך וכתבו. בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שא"י כל ישראל שותפין בה וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחד מכס זה חייבים ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו ליטעב שהן תרומה דליכא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא: **היכי** נדר. לישנא דמתנ"י קשיא ליה דקאמר נודרים שהן תרומה והיכי שייך נדרא בהאי לישנא כלומר אי דאמר יאסרו פירות עולם עלי לעולם אין דברים שבלב מבטלין מה שהוציא בפיו אפילו גבי אונסא כי האי אלא דהכא סתמא קאמר יאסרו פירות עולם עלי ונהי דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא דליכא אונסא משום דטפי משמע לעולם ממהיום אבל היכא דאיכא אונסא הך אונסא מפרש ליה לדבוריה דהיום קאמר כיון שלא אמר בפירוש בהיפך ומיהו נהי דהכא מסקינן דבלאו אונסא לעולם משמע כיון דסתמא קאמר ואפילו אומר בלבו היום לא מהני אפילו הכי מי שגמר בלבו לדור מפת חטים והוציא פת סתם לא אמרינן כיון דסתמא קאמר וליכא אונסא שיהא אסור בכל פת דהכא היינו טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא משמעותו לעולם ומש"ה כל היכא דליכא אונסא לעולם משמע אבל התם כיון דלהוציא פת חטים נתכוין אלא דבתר דאמר פת איתקיל מילוליה הרי אין פיו ולבו שוין ואינו אסור אלא בפת חטים וכבר כתבתי זה בפ' שבועות שתיים בתרא בס"ד: **תנא** מתנ"י בנדר להודיעך כחן דב"ש. דאפילו בנדר לא יפתח: **תנא** ברייתא בשבועה להודיעך כחן דב"ה. דאפילו בשבועה יפתח: **רב** אשי אמר ה"ק ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה. ולא מתוקמא הך ברייתא בנשבע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשבע על דבר לא יפתח לו חכם להתיר לו שבועתו שאין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה: **מתנ"י** הרי הנטיעות האלו קרבן וכו' יש להם פדיון. כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון ובגמרא מפרש למה לי למימרא ומפרשינן נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא בהדיא קדושות: (ר"נ)

קצ"א **ובית הלל אומרים אף בשבועה.** ירושלמי [כאן פרק ג' הלכה ד'] תני דבי רבי יסמעאל, לא תשבעו בשמי לסקר, נשבע אתה להרגין לחרמין ולמוכסין. **גמרא:** **במוכס** שאין לו קצבה. כלומר וסלח כדין הוא עושה ודינא דמלכותא דינא, אבל גזילה דמלכותא

לאו דינא, ופירשו בתוספות [מוזבא כאן בר"ן ד"ה צמוכס העומד מאליו] בצס ה"ר אליעזר, דדוקא במלכי אומות העולם אמרו דינא דמלכותא דינא, ומשום דמאי אמר להו אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם שהארץ שלו היא, אבל במלכי ישראל לאו דינא, דאינו יכול לטול מהם משלהם כלום, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפין בה, ואין בה למלך יתר מלחיש אחר. ותדע לך דהכי הוא, דהא איכא מאן דאמר (סנהדרין כ, ב) כל האמור בפרשת מלך מלך אסור בו, לא נאמר אלא ליראם ולצהלם, ואמאי תיפוק ליה משום דדינא דמלכותא דינא, אלא ללא נאמרו דברים אלו במלכי ישראל, אלא במלכי האומות. הא באומר בלבו היום, הא בשאינו אומר בלבו היום, אבל מכחיש בהדיא מה שמוציא בשפתיו לא. באומר בלבו היום כלומר, דעכשיו אין מכחיש לגמרי מה שמוציא בשפתיו, ואיכא למידק דהכא משמע דאפילו בשאינו מכחיש לגמרי דוקא לגבי אונסין שרי, הא לאו הכי אסור, ואילו בשבועות [כו, ב] אמרינו, הוציא בשפתיו פת סתם וגמר בלבו פת חטים, אינו אסור אלא בפת חטין, אלמא דברים שבלב כי הכי הו דברים, אפילו שלא במקום אונס. ותיראו בתוספות [שם ד"ה גמר בלבו], דהכא בעם הארץ עסקינן, וכאותה שאמרו בפרקא דלעיל [כ, א], דבגודר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים, דבעם הארץ מחמירין עליו. ואינו מחוור בעיני, דאם איתא דהכא בעם הארץ וההיא לשבועות דוקא בתלמיד חכם, לעולם לא הוה שתיק גמרא התם, ולימא אי בעם הארץ צריך שאלה לחכם, כדאמרינן בפרקא דלעיל, [יד, א] גבי ברייתא דהגודר בתורה לא אמר כלום, ואמר רבי יוחנן וצריך שאלה לחכם, כלומר בעם הארץ. אלא מסתברא דההיא במתכוין לומר פת על דעת פת חטים ולא להשמיע לשומעים פת סתם, על דעת שהוא מתכוין לאסור עצמו בכל הפת ושכח והוציא פת חטים. אבל כאן שהוא מערים ומכוין לומר שישמעו מלשוננו השומעים שהוא אוסר עצמו לעולם, ובלבו מבטל מה שהוא מכוין להשמיע ולהטעות השומרים, הוה קצת כמבטל מה שאמר בלבו, והלכך הא והא בין בעם הארץ בין בתלמיד חכם, והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד. כן נראה לי. מתניתין: נטיעות הללו קרבן אם אינן נקללות כו'. לאו קרבן דוקא קאמר, (כלום) [בשיטמ"ק: כלומר] שאסרם בקונס, אלא הקדש גמור כקרבן קאמר, והיינו דקתני יס להם פדיון [בשיטמ"ק: דאילו קונמות אין להם פדיון] ועוד (דאמרינן עלה) [בגמרא: דאמר עולא] בגמרא, נקללו שוב אינו פודן, ואקשינן עלה קדושה שבהן להיכן הלכה, ואי בקונמות מאי קושיא, מתניתין היא בפרק הגודר מן הירק [לקמן נו, א], קונס שאת נהנית לי עד הפסח, אם את הולכת לבית אביך עד החג, הלכה לפני

הפסח אסורה בהנחתו עד הפסח, אלמלא לאחר הפסח פקע איסורא ממילא, כן הקשה מורי הרב רבינו יונה ז"ל. ותירץ דאפשרא לומר דקונס כולל שאוסרו לכל, כמתניתין דנטיעות שאוסרן לכל כקרובן, הוי כהקדש (ותמי"י) [בשיטמ"ק: ואלים] אסורו דללא ליפקע בכדי כהקדש, ויש לו פדיון כהקדש, ומתניתין רבי מאיר היא דמשמע דאית ליה הכין לקמן בפרק אין בין המודר [לה, א], דתניא קונס ככר זה ואכלה בין הוא ובין חברו מעל, לפיכך יש לה פדיון, ככר זו עלי הקדש ואכלה הוא מעל, וחברו לא מעל. ובהא נמי ניחא הא דמשמע בפרק האשה רבה ביצמות [פח, א] דאם יש מעילה בקונמות יש להם פדיון, ובהא דפרק אין בין המודר אמר רבי מאיר הוא מעל ואפילו הכי אין להם פדיון. אללא שיש לומר כמו שתירץ רבינו ז"ל, דהתם בקונמות כולליו, והכא בקונס שאוסר עליו לבד, ואי נמי על אחד דעלמא לבד. (רשב"א)

דף - כח - ב

אין להם פדיון: **גמ'** וליתני קדושות ואין קדושות איידי דבעי למיתנא סיפא אין להם פדיון תנא נמי רישא יש להם פדיון היכי נדר אמר אמימר באומר אם אינן נקצות היום ועבר היום ולא נקצו אם כן למה לי למימר פשיטא לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא והא קתני לה גבי טלית וטלית לשריפה קיימא [אין] כגון דאיכא דליקה הי"נ דאיכא זיקא נפישא וס"ד דמסיק אדעתיה דלא מיתנצלן ומשום הכי קא נדר קמ"ל: הרי נטיעות האלו קרבן כו': ולעולם אמר בר פדא פדאן חוזרות וקודשות פדאן חוזרות וקודשות עד שיקצו נקצו פודן פעם אחת ודיו ועולא אמר כיון שנקצו שוב אין פודן

רש"י אין להם פדיון. לעולם כל זמן שלא נקצו ואין יוכלין לחולין אללא קדושות הן שהן בקדושת הגוף לעולם ואין להם תקנה עולמית שאפילו פדאן חוזרות וקדושות דכיון דאמר עד שיקצו אין להם פדיון לעולם כל זמן שלא נקצו משמע

לעולם יהיו קרבן עד שיקלצו: גמ' וליתני. בהאי ליטנא צרישא דהיכא דאמר הרי הפירות האלו קרבן [אם אינם נקלצות] קדושות ואינן קדושות לחל קדושה עלייהו ואינן קדושות דיך להן פדיון דלפי ההוא עניין דקתני סיפא הויין קדושות ואינן קדושות דאילו צרישא דהתם דאמר עד שיקלצו הוי קדושה גמורה שהרי הן בקדושת הגוף שאין להם פדיון כל זמן שאין נקלצות אע"ג דקדושת דמים הוא ואילו כי אמר אם אינן נקלצות ליכא קדושה חמורה שהרי יך להם פדיון ולהכי כי אמר אם אינן נקלצות לענין כי אמר עד שיקלצו קדושות ואינן קדושות הן: תריץ אין הכי נמי הוה ליה למתני אלכא איידי וכו': א"כ למה ליה למימר. דחל קדושה עלייהו כיון שעבר היום ולא נקלצו: לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא. שמשבת רוח קשה בעולם דמסיק אדעתיה דמיתבר להו זיקא דהיינו נקלצות וסד"א לא גמר בלבו להקדישו אלכא אדעתא דמיתבר להו זיקא אמר הכי ולא צריכי פדיון דלא חל עלייהו קדושה וכחולין דמי קמ"ל דחל קדושה עלייהו דלהקדש גמור מתכוין: [והא וכו']. כלומר היכי מצית אמרת דאיכא זיקא נפישא והקתני לה דומיא דטלית וטלית מי קיימא לשרפה בתמיה: אין כגון דאיכא דליקה. ומסיק אדעתיה דלא מיתכל ולהכי קאמר אם אינה נשרפת: הכי נמי וכו'. וסד"א דלא מתכוין להקדש כלל כדפרשנין: קמ"ל. דחל קדושה עלייהו: ולעולם. בתמיה מדקתני אין להן פדיון משמע שלעולם אין להם פדיון אפי' לאחר קליעה: אמר בר פדא. כל זמן שלא נקלצו עדיין חוזרות וקדושות: נקלצו פודן פעם אחת ודיו. וילאו לחולין וקוב אינו פודן דהא חולין הן: (רש"י)

תוספות ה"ג רבינו שמואל וליתני קדושות ולי"ג ואין קדושות דמשמע דפריך וליתני בסיפא דאינה קדושה ואדרבה בסיפא קדושה טפי דאין להם פדיון היינו דאין מועיל להן פדיון כדקאמר בסמוך אלא גרסינן וליתני קדושות ותו לא וארישא פריך ור"י [פירש] דשפיר גרסינן ליה ותרואייהו קיימי ארישא ופריך הכי וליתני הרי אלו קדושות אם אינם נקצצות ואינם קדושות אם נקצצו וממילא ידעינן דפשיטא דיש להן פדיון כשאר כל חרמי דמים: איידי דבעי למיתני בסיפא אין להם פדיון. כלומר שאין פדיון מועיל בהם דלעולם חוזרות וקדושו' כדמסיק תנא נמי רישא יש להם פדיון: היכי נדר. פריי דאי סתם כדקתני ולא נתן זמן לקציצתן א"כ אינם קצוצות ואין לך קצוצות דאינם נקצצות לסוף אלף שנים מחמת שהיא מתייבשת: דאיכא זיקא נפישא. וא"ת מה ענין זה לשאר נדרים

דלעיל דקתני ד' נדרים התירו וי"ל משום דמהו דתימא דחשיב נדרי זרוזין שאין נדר אלא לאמן דבריו שלא יתנצלו ולא משום דדעתו להקדישם אם ינצלו קמ"ל דאפ"ה הו קדושות דגמר בלבו להקדישם [שסבור] הוא שיכול להיות דמינצלן : אין להם פדיון ולעולם. בתמיה וכי לעולם לא יהא להם פדיון דפשיטא ליה דאין להם פדיון ר"ל שאין מועיל להם פדיון כמקדש וככלים דאין להם פדיון : **אמר** בר פדא פדאן חוזרות וקדושות וכן לעולם עד שיקצו. שכך ר"ל הרי הן קרבן עד שיקצו דכל שאפדס תחזור ותחול קדושה עליהם כל שעה נקצו פודן פעם אחת דקדושה שבהן לא פקעה בכדי אע"ג דעד שיקצו קאמר : **עולא** אמר כיון שנקצו שוב אין פודן. דלא הקדישן אלא עד שיקצו דפקעה קדושה בכדי כשנקצו וצ"ע לעולא אם [פדאן] חוזרות וקדושות או לא וי"ל שמודה דאם פדאן חוזרות וקדושות כל זמן שלא נקצו כמו לבר פדא דמדלא פליג עליה שהרי שיטה דהש"ס משמע כן מדפריך ולעולם משמע פשיטא ליה דאין להם פדיון דקאמר היינו דאינן בתורת פדיון דפשיטא ליה דעד שיקצו הם קדושות וא"ת מנלן דלעולא חוזרות וקדושות וכ"ת מ"ל עד שיקצו הא איצטריך לעולא לכיון לשון כשנקצו דשוב אין פודן כדפרישית וא"כ מנ"ל דפדאן חוזרות וקדושות קודם קציצה. וי"ל דא"כ הוה ליה למימר (לנודר) הרי הנטיעות האלו קרבן עד שנקצו ולא יותר או אומר אינם קרבן אלא עד שנקצו ואז משמע תרתי משמע דפדאן חוזרות וקדושות קודם קציצה ומשמע נמי דאחר קדושה פקעה קדושה מנייהו מדלא אמר הרי הן כקרבן לעולם : (תוספות)

ר"נ אין להם פדיון. בגמרא מפרש איכא מ"ד דכי קתני קרבן כשהקדישן לדמי קרבן מייירי והיינו דאמר יש להם פדיון ואיכא דמפרש דקונם הוא וה"ק הרי הנטיעות הללו אסורות כקרבן וכי תימא א"כ היכי שייך בקונם פדיון י"ל דמתניי ר"מ היא דקסבר דכל היכא שהוא קונם כללי שנאסר על הכל כהקדש יש לו פדיון וכדתני לקמן בפי' אין בין המודר (דף לה.) קונם ככר זו ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש אכלה הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון : **גמ'** וליתני קדושות. כך הוא עיקר הגירסא וה"פ ודאי עיקר חדושיה דתנא לומר שאע"פ שתלה קדושתן בתנאי זה של קציצה קדושה חלה עליהן ואיצטריך לאשמועינן הכי כדמפרש לקמן אם כן ליתני קדושות וקשה לן תינח למאי דמפרשינן במתניי דקרבן דקתני כשהקדיש נטיעות לדמי קרבן עסקינן וכיון שכן כל חדושיה דתנא ליתיה אלא לאשמועינן דקדושה חלה עליהן דודאי מילתא פשיטא היא דכיון דקדושות יש להם פדיון ומש"ה פריך שפיר ליתני קדושות אבל לאידך פירושא דמפרש דבקונם ממש עסקינן מאי קפריך ליתני קדושות דלמא אגב אורחיה [תני יש להן פדיון] דסתם לן כר' מאיר דאמר קונם כללי יש לו פדיון דהא פליגי רבנן עליה לקמן בפרק אין בין המודר. וניחא לי דודאי תנא לא למסתמא הכא לדר"מ אתא דא"כ למה ליה למתני האי דינא

בקציצה לישמענין הכי גבי קונמות דכיון דתנא איצטריך לאשמועינן דבכי האי גוונא חיילא קדושה עליהו ברישא הוה ליה לאשמועינן הכי ולמתני קדושות ובתר הכי אי סבירא ליה כר"מ לסתום כוותיה הכא או בעלמא אבל מקמי דלישמעינן דקדושה חלה עליהן לא שייך לאשמועינן דיש להם פדיון דמשמע דפשיטא ליה דחיילא קדושתיהו עד שלא הוצרך להשמיענו אלא שיש להם פדיון ואדרבה צריכה רבה כדמפרש לקמן ומש"ה פריך וליתני קדושות ואיכא דגרסי ליתני קדושות ואינם קדושות ולא דייקי. ומתרחץ איידי דבעי למיתנא סיפא אין להם פדיון תנא נמי רישא יש להם פדיון כלומר דבסיפא לא מצי מתני ליה אין קדושות דהא ודאי קדושות עד שיקצצו וכן נמי לא מצי תני קדושות דאם כן ה"א דדינא דסיפא כדינא דרישא וליתא כדמפרש לקמן: **היכי** נדר אמר רב וכו'. פ"י לישנא קשיא ליה דקתני אם אינם נקצצות וכיון שתלה איסורן בתנאי זה היאך יחול עליה איסור והא סופן לקציצה הן עומדות וההוא דקשיא ליה אבל טלית אם אינה נשרפת לא קשיא ליה דטלית לאו לשריפה קיימא ואפשר שלא תשרף לעולם ומש"ה מהשתא חיילא איסורא עליה ואיכא נסחי דגרסי בהדיא והא לקציצה קיימא: **אם** כן למה ליה למימר. כלומר דפשיטא דהוי הקדש וכי תימא לאידך פירוש דמפרש דמתני ר"מ היא דס"ל דקונם כללי יש לו פדיון מאי קפריך למה ליה למימר אדרבה צריכה רבה לאפוקי מדרבנן לאו קושיא היא שכבר פירשתי דתנא לאו להכי איכוון אלא לאשמועינן דקדושה חלה עליהו וכמו שכתבתי למעלה ומפרקינן לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא ואי לאו דתני במתני' דקדושה נחתא בהו ה"א דכיון דמסיק אדעתיה דלא מתצלן ולא גמר בדעתו שיהו קרבן שאילו היה יודע שלא יקצצו לא היה מקדישן וכיון שכן הוה סליק אדעתין דלא קדישי קמ"ל: **וטלית** לשריפה קיימא. בתמיה. כלומר והיכי תלי תנאי במידי דלא שייך בה אלא ודאי בדשייך בה עסקינן כגון דאיכא דליקה: **ולעולם**. פירוש בתמיה כלומר היאך אפשר שלא יהא להם פדיון לעולם: **אמר** בר פדא פדאן חוזרת וקדושות וכו'. כלומר כי קתני אין להם פדיון היינו כ"ז שלא נקצצו ולא למימרא שלא יהא להם פדיון כלל כלומר שלא יהא פדיונם נתפס בקדושתן דאם כן מאי חוזרות וקדושות אלא הכי קאמר אין להם פדיון להוציאן מקדושתן לגמרי אלא כיון דאמר עד שיקצצו הרי הוא כאומר בפירוש הרי הנטיעות האלו קרבן מעתה וקרבן לכשיפדו כל זמן שלא יקצצו ונמצא פדיונם קדוש כל שעה לפי שיוצאות הן לחולין אלא שלא לתר חוזרות וקדושות: **נקצצו** פודן פעם אחת ודיו. דסבירא ליה לבר פדא שאע"פ שלא הקדישן אלא עד שיקצצו אפי' הכי כי נקצצו לא פקעה קדושתן בכדי: **ועולא** אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן. דסבירא ליה שאין קדושתן נמשכת אלא עד אותו זמן שהקדישן אבל מאותו זמן ואילך פקעה קדושה בכדי: **וכתב** הרשב"א ז"ל דעולא לא פליג אדבר פדא אלא בלאחר שיקצצו דלבר פדא לא פקעה קדושה בכדי ולעולא פקעה אבל עד שיקצצו לכ"ע פדאן חוזרות וקודשות והיינו דקתני

אין להם פדיון וכיון שכן כתב ז"ל דמהא שמעינן לדיני ממונות שהאומר לחבירו לך חזק וקני שדה או שתהא נתונה לך מעכשיו עד שאלך לירושלים וחזר וקנאה ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בה מקבל שכך א"ל לעולם יהא שלך עד שאעלה לירושלים ומעכשיו ולאותו זמן שיקנה אותו ממנו נותנו לו מיהו דוקא בדאמר ליה מעכשיו אבל לא אמר לו מעכשיו לא קני דכיון דקנינו בחזקה הוא וחזקה זו שהוא מחזיק עכשיו כבר כלתה לאחר שקנאה ממנו הוה ליה כמשוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום דאי לא קיימא ברשותיה לאחר ל' יום לא קני הכא נמי כיון דאותו קנין שני לא חייל מהשתא אלא לאחר שיחזור ויקנה אותה ממנו וההיא שעתא כבר כלתה חזקה זו ואי אפשר לו שיקנה מיהו כי אמרינן דכל היכא דלא א"ל מעכשיו לא קנה דוקא בקנה בחזקה אבל בקנה בכסף אע"ג דלא א"ל מעכשיו קנה לפי ששעבוד המעות עדיין הוא קיים והוה ליה כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות משום דהני זוזי לאו למלוה דמו ולא לפקדון דמו וכדאיתא בפרק האומר בקידושין (דף נט.) הלכך מי שהקנה שדהו בכסף עד שילך לירושלים בין דאמר ליה מעכשיו בין דלא אמר ליה מעכשיו אי נמי בחזקה ואמר ליה מעכשיו אם חזר וקנאו ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בו מקבל מיהו הני מילי היכא שקנאו הוא אבל קנאו אחר מן הלוקח אף על פי שחזר והקנהו למוכר לא קנה לוקח דהא אתא אחר ואפסקיה וכדאמר ר' יוחנן לקמן (דף ל.) לא שנו אלא שפדאן הוא אבל פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות ומשמע ודאי דאפילו חזר מקדיש זה וקנאן מן הפודה אינן חוזרות וקדושות דהא אתא אחר ואפסקיה אלו דבריו ז"ל והחכם הגדול ר' משה קרטבי ז"ל חלק עליו ואמר דבר פדא ועולא בתרתי פליגי והא בהא תליא דמשום דסבירא ליה לבר פדא דקדושה לא פקעה לה בכדי קאמר דפדאן חוזרות וקדושות דאי לאו הכי למה ליה להאי גברא למימר עד שיקצצו אם לומר שלאחר מכאן תהא קדושתן נפקעת ממילא אי אפשר דקדושה לא פקעה לה בכדי וכיון שכן למה לא הקדישן לחלוטין ואמר עד עולם על כרחך לומר שאפילו יפדם קודם שיקצצו תחזור קדושתן עליהן הלכך כי קתני אין להם פדיון לא בא לומר שלא יהו צריכות פדיון כשיקצצו דאי אפשר דקדושה לא פקעה בכדי אלא לומר שאין (ר"ט)

רש"א גמרא: ולתני קדושות. פירש רישא דמתניתין דקתני יס להם פדיון, מאי טעמא קתני יס להם פדיון, לאשמועינן דקדושות, ליתני [בשיטמ"ק: בהדיא] קדושות, ויס ספרים דגרסי וליתני קדושות ואינן קדושות כלומר ליתני הכי ברישא ולומר דקדושות מהשתא, ואינן קדושות לכשיפדו, לאינן חוזרות וקדושות. ואינו מחזור בעיני, דאם כן מאי קא מהדר ליה משום דקא בעי למיתנא סיפא אין להם פדיון, הא אי תנא אינן קדושות הוי במשמע נמי אף על פי שצסיפא אין להם פדיון, כלומר שחוזרות וקדושות

[בשיטמ"ק: ברישא] יס להם פדיון [בשיטמ"ק: ברישא], דבפדיון יואלות לחולין שאינן חוזרות וקודשות, ודוחק הוא לומר, דמשום ליסנא דסיפא בלבד קאמר ולא משום דינא. היכי נדר. פירוש אי ליסנא דמתניתין דוקא, דאמר סתם אם אינן נקרות, הא יס במשמע אם אינן נקרות לעולם, ונטיעות ודאי לכשיזקינן ליקח עומדות, וכיון שיקלכו לבסוף איגלי מילתא למפרע שלא ירדה להם קדושה כלל, והיכי קתני יס להם פדיון, ויס פירושים אחרים, וזה נראה יותר. וטלית לשריפה קיימא. פירוש דבשלמא נטיעות כיון דלקליפה קיימא (לא שמעינן) [בשיטמ"ק: לאשמעינן] מינה דנדר משום דנתחדש בהו מידי משום דקליפה שייכא בהו, אבל טלית לאו לשריפה קיימא, מאי חזא דאתני ביה מידי דלא שייך ביה (לא) [בשיטמ"ק: אלא] משום דאיכא (דליתיה) [בשיטמ"ק: דליקא], וקא מסיק אדעתיה דלא מיתכלן. (כשב"א)

א

-

כט

דף

א"ל רב המנונא קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי א"ל אביי קדושת הגוף לא פקעה בכדי והתניא שור זה עולה כל לי יום ולאחר לי יום שלמים כל לי יום עולה לאחר לי יום שלמים אמאי קדושת הגוף נינהו ופקעה בכדי הכא במאי עסקינן דאמר לדמי אי הכי אימא סיפא לאחר לי יום עולה ומעכשיו שלמים אא"כ חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים

דש"י א"ל רב המנונא. לעולא היאך יואחין לחולין בלא פדייה: וכי קדושה שלהן להיכן הלכה. כלומר היכי פקעה בכדי אע"פ שנקלכו: והלא האומר לאשה היום את אשתי. שתהא לי מקודשת היום: ולמחר אי את אשתי. אע"פ שתהנה כד בשעת קידושין. מי נפקא למחר בלא גט. ה"נ אע"ג דנקלכו היינו כמו למחר אין

את אשתו ולא נפקי בלא פדיון: מי הא מדמית קדושת הגוף . וכו'. הני נטיעות דקדישי לפדייה קדישי קדושת דמיס ולהכי פקעו מאחר שנקאלו אבל אשה קדושת הגוף היא ולהכי לא פקעה בכדי: והתניא מי שאמר שור זה עולה כל ל' יום. שאם יקרז בתוך ל' יום עולה ואם לאחר ל' יום יקרז יהא שלמים: כל ל' יום הוא עולה. כמו שאמר ולאחר ל' יום מקדושת עולה והוא שלמים: ואמאי. נפקא מקדושת עולה הא קדושת הגוף נינהו ופקעה בכדי וקשיא לעולא לאמר קדושת הגוף לא פקעה בכדי: אמר לך עולא הכא במאי עסקינן. דפקעה קדושת עולה: לאמר לדמי. לאמר הכי תורת דמיו עולה כל ל' יום לאחר שאפדנו ואקח בדליו עולה להכי לאחר ל' יום פקעה בכדי דקדושת דמיס היא אבל קדושת הגוף אכתי לא פקעה: א"ה. דמוקמת לה לדמי: אימא סיפא. דהיא אמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים הכי הוא כדאמר איהו: אי אמרת בשלמא. רישא בקדושת הגוף וסיפא בקדושת דמיס: (רש"י)

תוספות היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט. וא"ת ומנלן דצריך גט וי"ל דבפרק המגרש בגטין (דף פג:) מיבעיא לן גבי האומר לאשתו היום אי את אשתי ולמחר את אשתי כלומר תהא מגורשת היום ולמחר לא תהא מגורשת מהו ופשיט התם כיון דפסקה פסקה והויא מגורשת לעולם ואם כן גבי קדושין נמי הוי מקודשת לעולם דאיתקש הויה ליציאה וס"ד השתא דבהא לא פליג עולא: והתנן שור זה עולה כל ל' יום עולה. ומועלין בה כל אותן שלשים יום. אור"י דגרס דתניא שהיא ברייתא ולא משנה: שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר ל' יום שלמים כל ל' יום עולה. ומועלין בה כל אותן ל' יום [וגם] אם בא כל אותן ל' יום מקריבו כדין עולה ואם נתעבב להקריבו עד לאחר ל' יום הוי משם ואילך שלמים אלמא פקעה קדושת הגוף בכדי ולא דמי להא דאמר בזבחים (דף ל.) תחול זו ואח"כ תחול זו לא חיילא דשאני הכא דלכתחילה לא אמר סתם שיהיה עולה אלא אמר כל ל' יום: דאמר לדמי. שאמר לדמי עולה וא"ת והא אמרינן הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף וי"ל דאיירי הכא דאמר לדמי נסכים דמודה שם רבא כדאמר בשבועות בפ"ק (דף יא.) אי נמי התם בתם ולכך קדוש קדושת הגוף אבל הכא בבעל מום ולכך קדוש קדושת דמיס: (תוספות)

ר"ע פדיון מוציאן לחולין עד שיקצצו ועולא פליג עליה ואמר דלאחר שנקצצו אין צריכין פדיון דקדושה פקעה בכדי וכיון שכן לעולא זה שאמר עד שיקצצו לא בא לומר שאפילו יפדם יחזרו לקדושתן עד שקיצצו אלא לומר שיהו קדושות עד אותו זמן ומאותו זמן ואילך תפקע קדושתן והא דלא פליג עולא בהדיא אמאי

דאמר בר פדא פדאן חוזרות וקדושות משום דלא איצטריך דבר פדא גופיה לא אמר הכי אלא משום דס"ל דאפילו לאחר שיקצצו צריכין פדיון וכדפרישית וכיון דפליג עליה עולא אהאי דינא ואמר דכיון שנקצצו שוב אין פודין ממילא אכולה מילתא פליג ולעולי' כי תנן במתני' אין להם פדיון היא גופא אתא לאשמועינן שהמקדיש דבר עד זמן ידוע מאותו זמן ואילך נפקעה קדושתו ואין צריך פדיון ומצא רגלים לפירושו בירושלמי דתלו פלוגתא דבר פדא ועולא בחזקיה ור' יוחנן דגרסי' התם חזקיה אמר פדאן חזרו לקדושתן רבי יוחנן אמר פדאן פדויין מתני' פליגא עליה דר' יוחנן אין להם פדיון פתר לה לכשיקצצו אין להם פדיון כלומר אין צריכות פדיון אלמא בתרתי פליגי והיינו דלקמן בסמוך אמר לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות אלמא בר פדא בלחוד הוא דאמר הכי ולא מודה ליה עולא הלכך אפי' תמצא לומר דהלכתא כבר פדא מדשקיל וטרי רבי יוחנן אליביה ואמר לא שנו אלא שפדאן הוא וכו' ואפי"ה דוקא בהקדש הוא דאמר הכי משום דקדושה לא פקעה בכדי אבל דיני ממונות כיון דודאי זכייה דממונא פקעה בכדי וכדאמרינן נכסי לך ואחריך לפלוני אין לשני אלא מה ששייר ראשון ומה ששייר ראשון מיהא אית ליה דפקע זכותיה דראשון בכדי הי"נ כי אמר שדי נתונה לך עד שאעלה לירושלים מכי עלה לירושלים פקע זכותיה הלכך למאי נימא דכי אמר עד שאעלה שנתכוון לומר שאפילו יקנה אותה ממנו תחזור להיות קנויה למקבל הא ודאי לית לן למימר הכי כיון דאית לן לפרושי לישניה כפשטיה לומר שנתכוון לקנותה לו עד שיעלה לירושלים בלבד ולא לאחר מכן אלו דבריו ז"ל ואף הרשב"א ז"ל היה חוכך בדינו לומר דאין דין זה אלא במקדיש בלבד משום דהקדש חל בקדושת פה ובאמירה בלחוד והי"ה לאומר יהא קרקע זה לעניים עד שאעלה לירושלים דאמירה כמסירה אבל במקנה לחבירו בעלמא לא דבמאי קני הא אפילו א"ל מעכשיו אי אפשר לו לקנות אלא בכסף בשטר ובחזקה וכסף או שטר או חזקה שנעשה על מכר זה או מתנה זו ראשונה כשחזר זה וקנה כבר כלתה קנייתן של אלו ולבסוף במה יקנה: וכי קדושה שבהן להיכן הלכה. דלא סבירא ליה דתפקע בכדי ואי"ת תינח למאי דמפרשינן במתני' דבהקדש ממש עסקינן איכא למפרך הכי אבל לאידך פירושא דפרישנא דבקונמות עסקינן היכי סליק אדעתיה דקונמות לא פקעה בכדי והתנן בפרק הנודר מן הירק שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח אלמא דלאחר הפסח פקע איסורא ממילא כך הקשה הרב ר' יונה ז"ל ותירץ דה"מ בקונם פרטי כי התם שאינו חל אלא על אשתו ומש"ה קליש איסוריה ופקע בכדי אבל קונם כללי כי האי דמתני' דנטיעות הללו אסור להו אכולי עלמא כי היכי דאלים דתפיס פדיונם כהקדש כדאמר ר' מאיר לקמן בריש פרק אין בין המודר הי"נ סבירא לן דחמירי ולא פקע בכדי: אמר ליה אביי וקדושת הגוף לא פקעה. אפשר דאביי דמקשה הכי פליג נמי וסבירא ליה דהאומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דלמחר נפקא בלא גט

ואפשר דנהו דסבירא ליה לאבבי דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי בהאומר לאשה מודה דלמחר לא נפקא בלא גט והיינו טעמא משום דכל קנין שאינו עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי כדמוכח בסוף פ' השולח (גיטין מו:) גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג הלכך גבי הקדש כיון דודאי חייל עליה הקדש דמים שאינו עולמית בדין הוא נמי דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד שאפיי לא תהא אותה קדושה אלא קדושת דמים הרי מצינו קדושת דמים גבי הקדש אבל באשה כיון דאי לא הויא אשתו לעולם לא קני ביה קנין הגוף וקנין דמים באשה לא אשכחן אי אפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין גוף ויש לזה הוכחה בירושלמי בפ' האומר דקידושין דגרס התם ר' אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה שלשים יום כל שלשים יום הרי זו עולה לאחר שלשים יום יצתה לחולין מאליה הרי את מקודשת לשלשים יום הרי זו מקודשת מה בין הקדש מה בין אשה מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה שיוצאה בלא גט היכן מצינו הקדש יוצא בלא פדיון תפתר דברי הכל בשדה מקנה אלמא דאפילו למאן דאמר דקדושת הגוף פקעה בכדי באשה מודה וה"נ מסתברא מאחר דמקשי לעיל בסמוך כל כך בפשיטות אילו האומר לאשה וכו' דאלמא דבהא ליכא מאן דפליג. הרשב"א: **הכא** נמי דאמר לדמי. וכגון דהוי בעל מום דאילו תם אפילו אמר לדמי קדוש קדושת הגוף דקי"ל המתפיס תמימין לבדק הבית מידי מזבח לא יצאו ואיכא מ"ד דהאי פרוקא סליק לרבא דסבירא ליה דקדושת דמים פקעה בכדי אבל לבר פדא אכתי לא ניחא דהא לדידיה אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה בכדי ואיכא מאן דאמר דאפילו לבר פדא ניחא דכיון דמקדיש לדמי עסקינן מוקי לה בר פדא כשפדאו ומש"ה חיילא עליה לאחר ל' יום קדושת שלמים וכי תימא א"ה פשיטא נראה לי דסד"א שכיון שבשעה שאמר לאחר ל' שלמים לא היה ראוי לחול דקדושת עולה לא פקעה בכדי וכיון שכן נימא דאפיי לאחר שפדאה לקדושת עולה לא תחול קדושת שלמים קמ"ל דקדושת שלמים מתלא תליא וקיימא וכי משכחת רווחא חיילא: **אי** אמרת בשלמא חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים היינו דקתני תרתי וכו'. כלומר דתנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר דוקא קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה להכי תני תרתי לאשמועינן דאפיי קדושת הגוף פקעה בכדי אלא לדידך דסבירא לך דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ומוקמת לה בקדושת דמים תרתי ל"ל ואתותב רבא דודאי שמעינן מהא דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי הלכך לרבא לא הויא ליה לאהדורי לרב המנונא מאי קמדמית קדושת הגוף לקדושת דמים דאלמא ס"ל דקדושת הגוף דהקדש לא פקעה כקדושת הגוף דאשה אלא הכי הוה ליה למימר דלא דמי אשה להקדש משום דאין אישות לחצאין וכמו שכתבתי למעלה אבל הקדש איתיה לזמן ידוע ואפילו קדושת הגוף פקעה ביה בכדי הלכך פירכיה דרב המנונא ליתא דהך ברייתא מסייע ליה לעולא דכיון דברייתא מוכחא דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי כ"ש קדושת דמים

ומשי"ה אמר לימא תיהוי תיובתיה דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי כלומר דכיון דעי"כ ברייתא אפ"י בקדושת הגוף היא תקשי לבר פדא דלא מצי לאוקמא כגון שפדאו דקדושת הגוף אין לה פדיון אבל אי הוה מצינן למימר דתרוייהו בקדושת דמים לא תקשי ליה דאיכא למימר ולאוקמינהו בפדיון : (ר"ט)

רש"א אמר ליה אב"י וקדושת הגוף לא פקעה וכו'. לאותוביה לרבא קאמר, ולא מותיב מינה אכתי לבר פדא (אהא) [בשיטמ"ק: דהא] קא מתרץ לה רבא בקדושת דמים, ואילו לבר פדא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי. והא לאמרינן בסמוך לבתר דדחי אב"י האי פירוקא דרבא, לימא תהוי תיובתא דבר פדא, לאו למימר דהאי ברייתא בקדושת דמים כפירוקא דרבא לא תקשי לבר פדא, אללא משום דפליגי אב"י ורבא באוקמתא דברייתא, ורבא מתרץ לטעמיה, ומכל מקום לכל הפחות שמעינן מינה, דבין לאב"י בין לרבא קדושת דמים מיהא פקעה, משום הכי קאמר לימא תהוי תיובתא דבר פדא. (רש"א)

ב

-

כט

דף

היינו דאיצטריך ליה לתנא למיתנא תרתי דס"ד אמינא קדושת הגוף לא פקעה בכדי קדושת דמים פקעה בכדי אמטו להכי תנא תרתי אלא אי אמרת אידי ואידי קדושת דמים למה לי למיתנא תרתי השתא יש לומר מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה מקדושה קלה לקדושה חמורה צריכא למימר לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי אמר רב פפא אמר לך בר פדא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי מידי דהוה האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת ואע"פ שנתעכלו המעות פשיטא לא צריכא דהדר ביה הניחא למ"ד אינה חוזרת אלא למ"ד חוזרת מאי איכא למימר אפ"י למ"ד התם חוזרת הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט יתיב ר' אבין ורב יצחק ברבי קמיה דר' ירמיה וקא מנמנס ר' ירמיה יתבי וקאמרי לבר פדא דאמ' פדאן חוזרות וקודשות

הש"י היינו דאילטריך וכו'. דאמינא להכי תני תרתי דבין קדושת הגוף בין קדושת דמים פקעה בכדי: למה לי למתני תרתי השתא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה. עולה שהיא חמורה לקדושת שלמים שהיא קלה: מקדושה קלה. כלומר שלמים דקלה לקדושת עולה שהיא חמורה מיבעיא אלא לאו חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים דתרווייהו פקעי ותיובתא דעולא וליכא פירוקא: נימא תיהוי תיובתיה דיצר פדא. דהכא אמר דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי וצר פדא אמר נקאלו פודן פעם אחת דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי: חסורי מיחסרה והכי קתני. האומר שור זה עולה כל ל' יום ומעכשיו לאחר ל' יום שלמים כל ל' עולה לאמר ל' יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר ל' יום דקדושת הגוף פקעה בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי אפילו לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי: דמקודשת. לאחר ל' יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא האומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום ואע"ג דנתעכלו המעות של קדושין שאינם בעולם הויא מקודשת לאחר ל' יום ה"נ כי לא אמר מעכשיו אע"ג דהלכו להך שלשים יום של עולה השתא נמי עולה הוי וסיפא דקתני לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים דלאחר ל' יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים אע"ג דלא אנר מעכשיו התם משום דקדים ואמר צרישא לאחר שלשים יום עולה דכיון שהזכיר עולה תחלה נעשה כאומר מעכשיו הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי והכא הוא משום דאמר מעכשיו פקעה קדושה בתרווייהו בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף אבל בעלמא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי ולא קשה לצר פדא ותיובתא דעולא כדקיימא קיימא: פשיטא. כלומר דכיון דמחסרת למתני' ותרת דה"ק שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום שלמים דלאחר שלשים יום שלמים הוי ולמה לי למימר שוב דה"ק אם לא אמר מעכשיו וכו' פשיטא דכיון דאמר צריך למימר מעכשיו ממילא ידענא דאם לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה: תריץ לא צריכא. דהא קמ"ל אי הדר ביה דאי הוה קתני כדקאמרת דלאחר שאמר שור זה עולה כל שלשים יום

לאחר שלשים יום שלמים אע"ג שהשתא הדך ציה ואמר מעכשיו הואיל ומעיקרא כשאמר כל שלשים יום עולה לא אמר מעכשיו קודם שאמר לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום קאמר ואפי' לאחר ל' יום עולה הוי דהא קמ"ל דדוקא צעינן שיאמר בתחלה מעכשיו קודם שיאמר לאחר שלשים יום שלמים כדקאמר לעיל: הניחא למ"ד אינה חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך שלשים יום אינה מקודשת לשני מצי למימר מידי דהוה האומר לאשה וכו': אלא למ"ד חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך ל' יום מקודשת לשני היכי מצי למימר דכי לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום עולה הוי. תריץ אפי' למ"ד חוזרת אפי' הכי התם אי לא אמר מעכשיו מעיקרא הוי עולה לאחר שלשים יום: דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. וכיון דאמר מעכשיו עולה ולא אמר מעכשיו שלמים לא פקעה בכדי ולעולם הוי עולה: לבר פדיא דיאמר פדאן חוזרות וקודשות. ואפי' לאחר שנקלצו חוזר ופולן: (רש"י)

תוספות לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי. וא"ת אמאי לא פריך לעולא כמו לבר פדא מקדושת הגוף מהא דהא סבירא ליה קדושת הגוף לא פקעה בכדי מההיא דהאומר לאשה היום את אשתי וכו' וי"ל דאביי שהקשה לרבא וקדושת הגוף לא פקעה בכדי וכו' כדי לסתור דברי רבא שהיה אומר דמודה עולא דקדושת הגוף נמי לא פקעה בכדי ומכל מקום לא קשה לעולא מההיא דהאומר לאשתו משום דלאו היינו בברייתא אלא מימרא (לעולא) ולכך לא פריך לעולא: אמר לך בר פדא ה"ק. סיפא אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי. פי' שלא אמר [אלא] לאחר שלשים יום עולה הרי זו עולה ואשמעינן חידוש אע"ג שלא אמר דיבורו בשעה שקדושה חלה דאימת חלה הקדושה לאחר שלשים יום ונדר אחר דיבור אפי"ה חלה הקדושה שפיר לאחר ל' יום: מידי דהוה האומר לאשה וכו'. וא"ת בשלמא סיפא מתרצא שפיר אלא רישא דאמר שור זה כל ל' יום עולה לאחר שלשים יום שלמים אלמא דפקעה. קדושה בכדי והיכי מתרץ לה וי"ל דהכי פירושא כל ל' יום עולה וה"ה דהוי עולה לאחר ל' יום נמי דקדושה לא פקעה בכדי וזימנין דהוי לאחר ל' יום שלמים כגון דאמר לאחר ל' יום שלמים ותו לא וכ"ת תרתי למה לי לא זו אף זו קתני לא זו דקדושת הגוף אלא אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה וקשה דלשון לא משמע כן דמדקאמר כל ל' יום עולה משמע כל ל' יום עולה דוקא אבל לאחר ל' יום לא הוי עולה לכ"נ לר' אלחנן דרישא נמי כגון הרי שור זה עולה כל ל' יום מעכשיו ולאחר ל' יום שלמים הוי והוי תוך ל' יום עולה ולאחר שלשים יום שלמים אע"ג

דקדושה לא פקעה בכדי שאני הכא שבתוך כדי דיבור שהתפיסו לעולה אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים א"כ התחיל קדושת שלמים מיד כמו קדושת עולה אלא שלא נגמרה קדושת שלמים עד לאחר שלשים יום דהכי נמי א"ר יוחנן פרק האומר דקידושין (דף נח:) דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום שהקידושין מתחילין מיד ואין נגמרים עד לאחר שלשים יום וא"ת תינח לאחר שלשים יום הוי לגמרי שלמים וקרב שלמים כיון דקדושת העולה פקעה כדפרישית אלא תוך שלשים יום היכי קרב עולה כדקתני בברייתא ל' יום עולה והלא יש כאן נמי קדושת שלמים בהדי קדושת עולה כדפרישית שמעכשיו מתחיל קדושת שלמים וי"ל כל שלשים יום עולה דקאמר לאו לענין הקרבה אלא לענין מעילה דכיון דיש בו נמי קדושת עולה מועלין בו אי נמי לענין שלא להקריב שלמים תוך שלשים יום ועי"ל דאף לענין הקרבה הוי עולה תוך ל' יום שאין קדושת שלמים עליו תוך ל' יום יותר לבטל קדושה ואע"ג דלגבי קידושי אשה אמרינן שמתחילין הקדושין מיד שאני הכא שיש לקיים ולפרש מה שאמר מעכשיו גבי שלמים לא שיחלו ויתחילו שלמים מיד לבטל קדושת עולה תוך שלשים יום אלא לענין שתפקע קדושת עולה לאחר שלשים יום וה"ג ברישא כל שלשים יום עולה (שלשים יום) ומעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים כל ל' יום עולה ולאחר ל' יום שלמים וסיפא ה"ק לאחר ל' יום עולה אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ואע"ג דנתאכלו המעות מקודשת פי' וגבי הקדש אמירתו חשובה כנתינת מעות גבי אשה אע"ג שנתאכלו לאחר שלשים יום (כ"א מתחילת ל' יום) אפ"ה חייל הדבור מתחילת שלשים יום כמו גבי קידושין דחיילי הקידושין לאחר שלשים יום אע"פ שנתאכלו המעות כדפי' רש"י לעיל: **לבר פדא** דאמר חוזרות וקדושות. אלמא מצי איניש למימר הרי זה הקדש לאחר שאפדנו יהא הקדש ולא הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם וטעמא משום דבידו להקדישו עכשיו בידו נמי לפדותו ולחזור ולהקדישו אם כן תפשוט הא דבעי רבי אושעיא הנותן לאשה שתי פרוטות מהו מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם הואיל וכל אותן הימים דאין אשתו אין בידו לקדשה או דלמא השתא הא בשעת נתינת קדושין הוי בידו לקדשה אי נמי השתא היה בידו לקדשה וכשהיא אשתו בידו לגרשה ולקדשה מדעתה השתא נמי מצי לקדש לה מדעתה לאחר שמגרשה ותפשוט ליה מהאי דמועיל שפיר וא"ת כמו דפריך לבר פדא אמאי לא פריך לעולא דהא לעולא אמר לעיל דחוזרות וקדושות אם כן הוה ליה למיפרך לעולא ותפשוט וי"ל דאין ה"נ אלא שפיר פריך לבר פדא דאמר בהדיא עוד י"ל דלעולא לית ליה האי סברא דחוזרות וקדושות ועד שיקצצו דקאמר הנודר היינו דווקא לענין דכיון שנקצצו שוב אינו פודן וא"ת ועולא מי פליג אסתמא דהש"ס דסבירא ליה חוזרות וקדושות מדקאמר לעולם אלמא משמע חוזרות וי"ל דלאו היינו

סתמא דהש"ס אלא בר פדא אמר כן והוא ממלתיה וכן אשכחנא באלו מציאות
(ב"מ כא.) גבי וכמה אמר ר' יצחק וכו': (תוספות)

ר"ע אמר רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום
עולה הוי וכו'. פי' סיפא אתינן לתרוצי אבל רישא כדקיימא קיימא ולעולם
דאמר לדמי ולא תקשי לבר פדא דמוקי לה בפדיון אבל סיפא מתרצינן דה"ק
לאחר ל' יום עולה ומעכשיו שלמים לאחר ל' יום תהא עולה כדבריו אם לא אמר
מעכשיו שלמים וקמשמע לן תרתי חדא דכי אמר לאחר ל' יום עולה בלחוד חייל
ולא תימא כיון דלא קדוש השתא לא קדוש נמי לאחר שעתא דליתא אלא לבתר
זמנא נמי חייל מדעם דהוה על האומר לאשה וכו' וקמ"ל נמי דדוקא כשלא אמר
מעכשיו שלמים הוא דהוי לאחר ל' יום עולה אבל היכא דאמר מעכשיו שלמים
לא הויא לאחר ל' יום עולה ומילי טובא קמ"ל בהא חדא דקדושת הגוף לא פקעה
בכדי ולא תימא ה"מ קדושה חמורה דעולה דליתא אלא אפי' קדושה קלה
דשלמים לא פקעה בכדי ומש"ה נקט קדושה קמייתא בשלמים ולא נקטא בעולה
דומיא דרישא ולא תימא ה"מ היכא דאמר שור זה שלמים כל ל' יום דבכגון זה
קדושת שלמים מתפשטת והולכת שאין לה מונע אלא אפילו כשהתפיס בו לאחר
מכן קדושת עולה סד"א חיילא דכי האי גוונא לא מקרי פקעה בכדי דאדרבה
קדושה בתרא מעליא טפי והוי מן קדושה קלה לחמורה ועוד שקדושת שלמים
מיד שחלה על בהמה זו מצאה קדושת עולה שהיא מונעתה מהתפשט לאחר
שלשים יום וסד"א דכל כי האי גוונא לא תהא בהמה זו נתפסת בקדושת שלמים
אלא עד שלשים יום קמ"ל דאפילו כי האי גוונא קדושת שלמים לא פקעה בכדי
ולא תימא ה"מ כשהקדים קדושת שלמים לקדושת עולה כגון שאמר כל שלשים
יום שלמים ואחר שלשים יום עולה דבכי האי גוונא דין הוא שתהא קדושת
שלמים מתפשטת והולכת אלא אפילו היכא שהקדים ואמר לאחר שלשים יום
עולה סד"א קדושת שלמים לא משכחא רווחא אלא שלשים יום ולא תחול יותר
קמ"ל דכיון שבתוך כדי דבור אמר מעכשיו שלמים חיילא ליה קדושת שלמים
ושוב אין מקום לקדושת עולה לחול כלל ולאו דמשבשינן לה לברייתא אלא ה"ק
מי שאמר לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים ראוי הוא שתהא לאחר ל'
יום עולה אלא אחר שאמר ומעכשיו שלמים זהו שמונע לקדושת עולה שלא תחול
משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי שלא תאמר שזה שאנו אומרים שקדושת
שלמים מתפשטת והולכת היינו משום שזה שאמר לאחר שלשים יום עולה אין
בדבריו כלום דכיון דקדושת עולה לא חיילא השתא בתר שלשים יום נמי לא
חיילא ולא ליהוי טעמא משום דלא פקעה קדושת שלמים בכדי דליתא דאילו
לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הויא הלכך ודאי טעמא דמאי
דאמר השתא דלא הוי עולה היינו משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי כנ"ל
ומנמוקי הרבה מן הראשונים למדתיו וכ"ת מאי קמ"ל סיפא דלאחר שלשים

מהני הא תנא ליה רישא כל שלשים עולה ולאחר שלשים יום שלמים י"ל אי מהתם ה"א דדוקא כי לא הדר ביה קמ"ל סיפא דאפי' הדר ביה נמי לא מצי למהדר וכדמסקי': **מדעם** דהוה על האומר לאשה וכו'. כלומר דכי היכי דהתם אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא ה"נ אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא: **פשיטא**. כלומר פשיטא דמהני כי התם ולמה ליה לתנא לאשמועינן וא"ת מאי קמקשה פשיטא אדרבה צריכא רבה דמי דמי התם אע"פ שנתעכלו המעות מ"מ הא איכא גבה שיעבודא דכסף וכדאמרי' התם פרק האומר (קדושין נט.). הני זווי לאו למלוה דמיין ולא לפקדון דמיין ומשום הכי מקודשת דהא המקדש בשטר ונתקרע השטר קודם ל' אינה מקודשת משום דכי חיילי קדושי ליכא שטרא והכא נמי כיון דבדיבורא בעלמא אקדשה כי חייל הקדש ליתיה לדיבוריה וי"ל דאמסקנא סמיך דאמר דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבוה מכסף קדושי דאשה משי"ה מקשי פשיטא: **הניחא** למאן דאמר אינה חוזרת. פלוגתא (דרב נחמן ורב ששת) [צ"ל דר' יוחנן וריש לקיש] בפי' האומר דקידושין (ד' נט.): **הכא** שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. הלכך אפילו למ"ד התם חוזרת הכא לא מצי הדר ביה וא"ת ותיהו נמי כמסירה אכתי אמאי לא מצי הדר ביה כיון דלא חייל הקדש עד שלשים יום דנהי דאמרי' בכתובות (דף פב.) ובמציעא משוך פרה זו ולא תקנה לך עד לאחר שלשים דאי קיימא באגם לא קנה ובעומדת בחצרו קנה היינו דוקא בשלא חזר בו בינתים אבל חזר בו ודאי אפי' עומדת בחצרו מצי למיהדר ביה כיון דלא קניי עד לאחר ל' יום ולגבוה נמי נהי דהוי כמסירה כיון דהשתא לא חייל אמאי לא מצי למיהדר ביה וי"ל דכי אמרי' כמסירתו להדיוט בקנין ממש של הדיוט קאמר וכמ"ד מעכשיו ולאחר (ר"ט)

רשב"א אלא אי אמרת הא והא דקדושת דימים יס' לומר מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה מקדושה קלה לקדושה חמורה לא כל שכן. לא חמורה וקלה ממנן קאמרינן דהא והא קדושת דמים, אלא הכי קאמר דדמים ליפקעו מקדושה חמורה לקדושה קלה, ומכל מקום אמר לך רבא דתרווייהו בקדושת דמים, וזו וכל שכן זו קתני. וכיון שכן האומר לאשה היום את אשתי, ולמחר אי את אשתי, לא נפקא בלא גט, דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, אבל לאציי איכא למימר דנפקא בלא גט, דהא לדידיה אפילו קדושת הגוף בכדי פקעה, והיינו נמי דלא פרכינן ליה לאציי אלא אשה מי נפקא בלא גט, לדידיה כיון דאית ליה בקדושת הגוף, פקעה אף לענין קדושין כן. ויש לי לומר דלכולי עלמא קדושין בכדי לא פקעה, דאיהו סבר (לקדושה יס' להם הפסק ואין להם הפסק) [בשיטמ"ק: דקדושין אין להם הפסק, אבל קדושת הגוף יס' להם הפסק], והיינו דאמר ליה רב המנונא לעולא, מה אילן האומר לאשה וכו' מי נפקא מיניה בלא גט, דמשמע

דמלתא דלית בה ספיקא היא לכולי עלמא דלא נפקא. דקדושין וגרושין לית בהו הפסקא, וכההוא דבעא מיניה (רב) [בגמרא: זא] מרב נחמן בריך פרק בתרא דגטין, [פג, ז], היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו, תיבעי לרבי אליעזר ותיבעי לרבנן, תיבעו לרבנן דעד כאן לא קאמרי רבנן התם דלא פסקה מיניה לגמרי, אבל הכא כיון דפסקה פסקה, אמר ליה מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה, כלומר כיון דפסקה פסקה אחת לגמרי פסקה לעולם וסוב אינה חוזרת, דהוא סבר יש לה הפסקא, (ורחמנא) [נראה דלריך לומר רב נחמן] אמר אין להם הפסקא. ואף על גב דאתקין רב [בגמרא הגירסא רבא אבל לרבינו היה הגירסה רב וכן עוד מן הראשונים] בגיטא מיומא דנן ולעלם, ואמרינן בפרק המגרש [שם פה, ז. פו, א] מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן, לאו לאפוקי מנייהו דלית הלכתא הכין, אלא לרווחא דמלתא אתקין, וכדאתקין נמי מיומא דנן ולעלם לאפוקי דמרבי יוסף, ואף על גב דקיימא לן כרבי יוסי דאמר זמנו של שטיר מוכיח עליו. ותדע לך דהא רבה ורב נחמן ודאי מידע ידעי תקנתיה דרב דאתקין בגיטוי, ואפילו הכי קאמר רב נחמן דכיון דפסקה פסקה, ולומר דהא רב לרווחא דמילתא הוא דאתקין, וכיון שכן אפילו בקדושין כן דליתקא הויה ליציאה [שם פז, ז] וניראה לי דטיעמא דהא מלתא, דכל שאינו קנוי קנין עולם אינו אלא כקנין ירות, ואפילו קונה קרקע בארץ ישראל מסיק שחוזרת ציובל קראו הכתוב קנין פירות, כדכתיב [ויקרא פרק כ"ה פסוק ט"ו] מספר תבואת הוא מוכר לך, ולריש לקיש נמי דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, הקונה שדה בזמן שהיובל נוהג מביא ואינו קורא, ומסייע ליה קרא [ויקרא פרק כ"ה פסוק ט"ו] דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך, כדליתא בשלהי פרק השולח בגטין מחל, א-ב ואשה המתקדש לאיש קנויה לו לגמרי, וקנין כספו קרינן לה, ומהאי קרא הוא דאכלה תרומה, כדתינא בריש פרק אלמנה ביצמות [סו, א] מנין לאשה שאוכלת בתרומה שנאמר [ויקרא פרק כ"ז פסוק י"א] וכהן כי יקנה נפש וגו', ואם מתקדשת לו לזמן הוא כקנין פירות בלבד, וכן כשהוא מגרשה לריבה שתלא מרשותו לגמרי, ולא שהיא גופה לזה פירותיה לאחר. וכדליתא בירושלמי דבבא בתרא [קלו, א] גבי הכותב נכסיו לבנו לריך לכתוב לו מהיום ולמחר מיתה, דאקשינן עלה בגמרא וכי כתב (לה) [בשיטמ"ק: ליה] הכי מאי הוי, והתנן [גיטין עב, א] הרי זה גיטך מהיום ולמחר מיתה אינו גט, ופריק הכא הכי קאמר גופא מהיום ופירא לאחר זמן, אבל התם מספקא לן אי תנאה הוי או חזרה הוי, כלומר משום דאי אפטר (דהיו זה) [בשיטמ"ק: דהו] תרי קניני, קנין גופא וקנין פירות מוחלקין זה

מזה. ואמרנו עלה בירושלמי [שם פרק שמיני הלכה ח'] ולימא מהיום גופיא ומעשה ידיה לאחר זמן, ופירקו לא אשכחן אשה לאחד ומעשה ידיה לאחר, ואף על גב דאמרנו בגמרא בפרק המגרש [גיטין פה, א] חוץ מיירושתיך מהו, ואיכא טיובא דאיבעיא להו התם ולא פשוהי מהא דמעשה ידיה, משום דמשמע דמעשה הוי כגופא, ומשייר במעשה כמשייר בגופא כל כך, ומכל מקום אף הנהו סלקו בתיקון ולחומרא, והלכך כיון שהיא מתקדשת ו הים, ולא שייכה היום בקניני כלום הרי קנויה היא לעולם ושוב לא פסקה. ובהאי טעמא ממש הוה משמע ליה לרבא בכל קדושת הגוף, דכיון שאין לה פדיון הרי זה כקדש גמור, ובי (גנזא) [בשיטמ"ק: ק: גזא] דרחמנא איתיה ולא נפיק דאיהו סבר דקדושת הגוף יש לה הפסק (ואין לה) ואציי לא קשיא ליה אשה דאף הוא מודה בה (דהויתה ויליאת) [בשיטמ"ק: דהויתה ויליאת] אין להם הפסק, אלא בקדושת הגוף הוא דפליג, משום דאקשייתיה הא מתניתא דשור זה עולה, ודלמא מסבר סבר דשאני קדושת הקדש, דכיון דהקדש חייל לדמים כגון כל קדושת דמים, אף קדושת הגוף כל שהיא מקדיש לזמן כי אתי (מניה) [בשיטמ"ק: זמניה] פקע, דהא אשכחן קדושת (פרי) [בשיטמ"ק: פה] פקעה בפדיון, ואי נמי בזמן כדעולא ורבא, מכל מקום לרבה ורב המנונא אשכחן להו בהדיא ללא נפקא בלא גט, ואפילו דפליג אציי עלייהו לית הלכתא כותיה במקום רבא, בר [בבא מציעא כב, ב מיע"ל קג"ס], וכל שכן דאיהו יחיד ואינהו רבים. ושוב מלאתי בירושלמי [פרק שלישי הלכה א'] בקדושין פרק האומר, רבי אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה שלשים יום כל שלשים יום הרי זו עולה, לאחר שלשים יום יצאתה מאליה לחולין, הרי את מקודשת לי שלשים יום הרי היא מקודשת, מה בין הקדש, מה בין אשה, מצינו הקדש יוצא בלי פדיון, ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט, ופירושן התם היכן מצינו בלא פדיון, תפתר דברי הכל בשדה מקנה. אמר רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי. פירוש רב פפא בא לתרץ דבין רישא בין סיפא לא משום דקדושתה פקעה, ורישא דאומר לדמי לאו משום דקדושת דמים פקעה היא כדאוקמה רבא, אלא ברייתא (פסקו פסקו) [בשיטמ"ק: פסקו פסקו] קתני, וסיפא דאמר לדמי. וסיפא דרישא לאו סיומא דרישא הוא, וכן סיפא דסיפא לאו סיומא דסיפא, ולומר אם אמר כך יתקיים כמו שאמר, אלא כל חדא מינייהו דינא באפי נפשה אחי לאשמועינן. וסיפא הכי קאמר האומר מעכשיו שלמים ולאחר שלשים יום עולה שלמים הוי ובלאמר לדמי, וקא משמע לן דכיון דמעכשיו נחתא לה קדושת שלמים ואפילו לדמי, תו לא פקעה ואפילו משום קדושת הגוף, דאף קדושת

דמים בכדי לא פקעהא, לא תימא משום דקדושת עולה לא חיילא כלל, כיון דלא מקדיש ליה מהשתא אלא לאחר זמן, דאילו האומר לאחר שלשים יום עולה לאחר שלשים יום ודאי הויא עולה, אם לא אמר מעכשיו שלמים, וקדושת שלמים נחתא לה מעכשיו היא, דלא שבה לה לקדושת עולה דתיחול לבתר שלשים יום, משום דקדושת דמים נחתא לה לא פקע. ורישא דברייתא כבי האי גוונא נמי מיפרשא דהכי קאמר, האומר שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים עולה הויא [בשיטמ"ק: לעולם], דקדושה לא פקעא, ומיהו אם לא אמר מעכשיו עולה, אלא שאמר שור זה לאחר שלשים יום שלמים לאחר שלשים יום שלמים הוי. וברייתא לא זו אף זו קתני, כלומר לא מיבעיא קדושת הגוף דלא פקעה בכדי אלא אפילו קדושת דמים לא פקעא, והא דאקדים רב פפא לפרושי סיפא דברייתא, היינו דמסיפא נשמיענה להא דבר פדא דאפילו קדושת דמים לא פקעה, ואיהי עדיפא ליה ומשום הכי אקדמה לפרושה כנ"ל. מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אף על פי שנתעכלו המעות. כלומר דאם נפסך לומר כיון דבשעת הקדשו לא נחתא לה הקדושה ולאחר שלשים יום כבר כלתה אמירתו, אם כן היכא נחתא לה קדושה לאחר שלשים יום, מידי דהוה האומר לאשה דהשתא לא מיקדשה, לאחר שלשים יום כבר כלתה אמירתו, ואפילו המעות אינן בעולם שכבר נתעכלו, ואפילו הכי מקודשת. ומכל מקום עיקר טעמא משום דחשיבא אמירה לגביה כמסירה להדיוט הוא נחתא להו קדושה, דחשיבא אמירה לגביה ככסף ועדיף מיניה, כדאיתא בסמוך ומהוה טעמא (סמוך) [בשיטמ"ק: סמיד] דאי לא איכא למימר שאני התם דאיכא כסף, ומשום דהאי כסף לא (לקרבן) [לפי הגמרא דקידושין נראה לרריך לומר: לפקדון] דמי ולא למלוה דמי, כדאיתא בריש פרק האומר [קידושין נט, א]. אבל מקדיש דליכא אלא דבור בעלמא לא, וכן בר"ן סם, ואילו המקדש בשטר ונשרף השטר או שנאבד אינה מקודשת, ומאי שנא מקדש בכסף. אלא ודאי אטעמא דמסקנא, דאמרינן משום דאמירתו לגביה כמסירתו להדיוט (סמוך) [בשיטמ"ק: סמיד], והא דאמרינן ומי פשיטא מהאי טעמא הוא, דאי לא מאי פשיטא אדרבה מלתא דלריכא היא ובעיא טעמא כיון דמקדש בשטר אינה מקודשת, אלא כדאמרן. כן נראה לי. אפילו למאן דאמר חוזרת הבא שאני דאמירתו לגביה כמסירתו להדיוט. תמיהא לי דאם כן נשמע מהבא [כתובות פה, א], דהאומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום ועומדת בחזרו כל שלשים יום אינו יכול לחזור בו. ונראה לי דאי אפסך לומר כן, משום דהוה ליה כדבור, ודבור

דנתינת מעות ליד בעל הבהמה לאו מעשה חשוב יחשבינן ליה לרבי יוחנן, דאמר התם בקדושין בריש פרק האומר [נט, א וב], באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, ובא אחר וקדשה וחזרה בה אינה מקודשת, דאתי דבור ומבטל דבור, ונתינת מעות ביד האשה לאו כמעשה הוא, וקיימא לן כותיה, וכדאיפסקא התם בהדיא הלכתא כותיה. (ואלו) [בשיטמ"ק: ואולי] נאמר דכיון דאמירה לגביה חמירא דהוי כמסירת ההדיוט, חשבינן ליה כזוכה מעתה, אלא שמשׁייר בה גזותיה וולדותיה של שלשים יום. ומהכא שמעינן דהאומר סלע זו ללדקה לאחר שלשים אינו יכול לחזור בו, דאמירתו לגביה כמסירתו להדיוט. וכן מלאתי שם (בפ"ק) [בפרק שלישי] דמסכת קדושין בירושלמי, דגרסינן התם [הלכה א'] א"ר אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה לאחר שלשים יום מכרה בתוך שלשים אינה מכורה, הקדישה לא קדשה (ילדה מי לא) [בשיטמ"ק: ליידיא מילה] אמר [בשיטמ"ק: ליה] לאחר שלשים יום לשייר לו גיזה ועבודה. אלא שאין נראה לי כן לפום גמרינן דבשלהי המוכר את הבית [בבא בתרא עא, א], דהתם משמע גבי מתניתין דרבי שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה, דלעולם אי אפשר שיהא גוף להקדש ויניקה לחולין, וכמו שכתבתי שם, והכא לענין חזרה בלבד קאמר, דכיון דאלימא אמירה בהקדש להיות כמסירה להדיוט, אלימא נמי להא למהוי כמעשה, דלא אתי דבור ומבטל מעשה. וכדאיתא התם [ירושלמי פרק ג' הלכה בריש פרק האומר, ולעולם אם מכרה מכורה, וכדאמרינן התם [ירושלמי פרק ג' הלכה א'] אמורא דרשיה משמיה דרבי יוחנן, מכרה תוך שלשים יום מכורה, חזר ולקחה תוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, לאחר שלשים יום לא חל עליה הקדש עולה, ונראה לי דהלכה כהאי אמורא דמשמיה דרבי יוחנן דאמר מכורה, ואמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן. ואפשר דלא אמרו כאן דאינו יכול לחזור בו תוך שלשים יום אלא דוקא לבר פדא, דאית ליה דאפילו קדושת דמים לא פקעה לתרובה לצרייתא אליבא דידיה, אבל אליבא דאביי ואי נמי לרבא, דאית ליה דקדושת דמים מיהא פקעה בכדי, באומר שור זה עולה לאחר שלשים יום יכול לחזור בו תוך שלשים יום, אליבא דרבי יוחנן דאמר באשה חוזרת דאף הקדש כאשה, וכדסבירא ליה למקשן דאמר הכא הניחא למאן דאמר אינה חוזרת אלא למאן דאמר חוזרת מאי איכא למימר, ולא אמרינן אמירה לגביה כמסירה להדיוט דלא יוכל לחזור בו אלא במקדיש מעכשיו, והכין נמי אמרה רבי זעירא התם בקדושין פרק האומר [ירושלמי פרק ג' הלכה א'] דגרסינן התם, ר' בון ב"ר חייא בעו קמי ר' זעירא תמן אתמר אמירתו לגביה כמסירתו להדיוט, והכא אתמר הכין, כלומר לאם

מכרה תוך שלשים יום מכורה, אמר ליה תמן באומר מכבר ברם הכא באומר לאחר שלשים. ואם תאמר אם כן למה להו למימר התם מכרו מכור לימא חזר בו תוך שלשים דהיא עדיפא, ואפילו דבור מבטל דבור דהקדש וכל שכן מעשה גמור (כמסורה) [בשיטמ"ק: כמכירה] ויש לומר דאין הכי נמי, אלא משום דבעי למימר בתריה חזר ולקחה תוך שלשים יום חל עליה הקדש עולה, לאחר שלשים יום לא חל עליה הקדש עולה נקט לה בשמכרה, כן נראה לי, ועוד אריך לי עיון ובסוף מסכת קדושין כתבתי יותר בסייעתא דשמיא. יתבי וקאמרי לבר פדא חוזרות וקודשות כו'. ואף על גב דקיימא לן כבר פדא, לאו למימרא דבר פדא בלחוד היא דאית ליה הכין דבהא כולי עלמא מודו בו דעולא לא פליג אלא בשנקלאו, ומתניתין נמי על כרחך הכי מיפרשא, דקתני אין לה פדיון. ומהכא שמעינן לדיני ממונות, דהאומר לחברו שדה זו נתונה לך מעכשיו עד שאלך לירושלים, אם חזר וקנאו ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בו מקבל, שכך אמר לו לעולם יהא שלך עד שאעלה לירושלים, ומעכשיו ולאותו זמן שיקנה אותו ממנו נתנו לו, אבל אם קנאו ממנו אחר וקנאו זה הראשון מן הלוקח אינה חוזרת למקבל, דהא אתא אחר ואפקיה. ואי אמר לו לך חזק וקני עד שתעלה לירושלים, ולא הזכיר לו מעכשיו אם חזר וקנאו ממנו אינה חוזרת לו, דבמאי קני לבסוף בחזקה זו כבר כלתה, והוא ליה לאחר שקנו ממנו [כתובות פה, א] כמשוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום, דאי לא קיימא ברשותיה לאחר שלשים יום לא קני. אבל במוכר שדהו בכענין זה בכסף לעולם הוי קונה, ואף על פי שלא הזכיר מעכשיו ואף על פי שנתעכלו המעות, דומיא דהמקדש את האשה לאחר שלשים יום דמקודשת אף על פי שנתעכלו המעות, כן נראה לי. ואפשר שאין זה אלא במקדיש בלבד, וטעמא דמלתא משום דהקדש חל בקדושת פה ובאמירה בלחוד, והוא הדין לאומר קרקע זה לעניים עד שאעלה לירושלים דאמירה כמסירה, אבל במקנה לחברו בעלמא אי אפשר דבמאי קני דאף על גב דאמר ליה מעכשיו אי אפשר לו לקנות אלא בכסף בשטר ובחזקה, וכסף וחזקה או שטר אלו שניעשו על מכר זה או מתנה זו ראשונה, כשחזר זה וקנאו כבר כלתה קנייתן של אלו, ובמה הוא קונה לבסוף, והיינו טעמא נמי דאכטרכינן למינקט הא דרבי הושעיא בשתי פרוטות, ולא נקטו ליה בחדא פרוטה. (רש"א)

תפשוט דבעי רב הושעיא הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך ה"נ דהו קידושי איתער בהו ר' ירמיה אמר להו מאי קא מדמיתון פדאן הוא לפדאום אחרים הכי אמר ר' יוחנן פדאן הוא חוזרות וקדושות פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות ואשה כפדאווה אחרים דמיא איתמר נמי אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שפדאן הוא אבל פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות: **מתני'** הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה מיושבי היבשה אסור מיורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש: **גמ'** רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה הא ביורדי הים אסור ולא כאלו

רש"י תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"נ דהו קידושי. דכי היכי דהתם אמר לה לאחר שאגרשיך שיצתה מרשותו שתתקדש הייני דומיא לאחר שנקלצו שיוצאין מרשות הקדש דמכריד להו פדייה: פדאן הוא. המקדיש קודם. שנקלצו חוזרות וקדושות לאחר שנקלצו דהואיל והוא הקדישן אע"ג דחזר ופלגן חוזרות וקדושות לאחר שנקלצו: פדאום אחרים. קודם שנקלצו אין חוזרות וקדושות לאחר שנקלצו ואשה שקנתה עצמה בגט מדעת עצמה אין חלין עליה קדושין דכפדאווה אחרים דמיא דאין חוזרות וקדושין לגבי אשה נמי אינה מקודשת: מתני' הנודר. שלא יהנה מיורדי הים מותר ליהנות מיושבי היבשה והנודר מליהנות מיושבי היבשה אסור ליהנות מיורדי הים שהן נמי מיושבי היבשה הן שסופן ללאת ומה שאמר יורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו יורדי הים ההולכים מעכו ליפו שאין ביניהם אלא מהלך יום אחד וצאין מהרה ליבשה דהו בכלל יושבי היבשה: גמ' חד מתני ארישא. לא כאלו וכו' ולא כאלו יורדי הים אסור: (רש"י)

תוספות פדאן אחרים אין חוזרות וקדושין. שהרי פדאן לעצמו והרי שם דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אשה נמי כי אחרים שקונה עצמה בגט דאין בידו

לקדשה עוד בעל כרחא אלא מדעתה והלכך אימא תיבעי מי אמרינן כיון דאי אפשר לו לקדש בע"כ לפדיון אחרים דמיא ולא מצי מקדיש לה או דלמא השתא מיהא מצי מקדיש לה אדעתה וכיון דכהאי גוונא מצי לקדש לה לאחר שיגרשנה השתא נמי יקדשנה לפדאן הוא דמיא הלכך תיבעי: **הנודר** מיורדי הים מותר ביושבי היבשה. שאין עומדין על שפת הים דאין רגילין לעבור בים ומיהו אדם העובר פעם אחת לזמן מרובה ואינו רגיל לעבור שם לא מיקרי יורדי הים והנודר מיורדי הים מותר בו ואפי' למ"ד בגמ' דאותם שהולכים מעכו ליפו מיקרו יורדי הים התם נהי דאין שוהין בה מ"מ רגילין לעבור תדיר לעבור בים נינהו אבל זה העובר פעם אחת לעשרה שנים לא מיקרי. יורדי הים כלל דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: **לא** כאלו ההולכים מעכו ליפו. בגמרא מפרש אמאי קאי: **אלא** במי שדרכו לפרש. להיות ימים רבים ביחד: (תוספות)

ר"נ שלשים יום דמי כלומר דלא מצי הדר ביה והיינו דמחדשין השתא דמעיקרא נמי הוה סבירא לן דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמשום הכי מקשינן פשיטא וכמו שכתבתי למעלה אלא דמעיקרא לא הוה סבירא לן דעדיפא טפי אמירה לגבוה ממסירה להדיוט אבל במסקנא מחדשין דאמירה לגבוה אפילו בלא מעכשיו מהניא כמסירה גמורה להדיוט דהיינו במעכשיו ומהא שמעי' דהאומר סלע זו לצדקה לאחר שלשים יום דלא מצי הדר ביה דאמירה לגבוה כמסירה גמורה להדיוט דמי אבל הרשב"א ז"ל כתב דאפשר דכי אמר הכי הני מילי אליבא דבר פדא דס"ל דקדושת דמים לא פקעה בכדי אבל לרבא ואביי דס"ל דקדושת דמים פקעה בכדי מוקמי ברייתא כפשטיה ונהי דתקשי לרבא תרווייהו בקדושת דמים למה לי אפשר דדחיק נפשיה למימר זו וא"צ לומר זו קתני כדאשכחן דכוותה בהש"ס טובא הלכך לדידהו אפשר דנהי דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ה"מ כמסירה גרידא בלא מעכשיו אבל כמסירה דמעכשיו לא דאי אפשר שתקנה יותר אמירה ממסירה הלכך לדידהו האומר הרי זו עולה לאחר ל' יום יכול לחזור בו ופלוגתא היא בירושל'. הרשב"א ז"ל: **תפשוט** דבעי רב אושעיא וכי ה"נ דהו קידושי. דכי היכי דאמר במתני' שיכול להקדיש נטיעות הללו לאחר שיפדו וחיילא קדושה עלייהו אע"ג דלא אקדישינהו אחר פדיון ה"נ חיילי קדושי כי אמר לאחר שאגרשיך אע"פ שאחר שגירשה לא חזר וקדשה: **לא** שנו אלא שפדאם הוא. דכיון דפדאם הוא ולעולם לא יצאו נטיעות הללו מרשות הקדש או מרשותו דין הוא שיהו חוזרות וקדושות אבל פדאום אחרים אפי' הכניסום אחר כן לרשותו אין חוזרות וקדושות לפי שמיד שפדאום אחרים נסתלק רשות בעלים הראשונים מהן וכיון דההיא שעתא א"א להקדש שיחול עליהן בתר שעתא כמי כשהכניסום אחרים לרשותו לא חייל: **ואשה** נמי כפדאוה אחרים דמיא. לפי שמיד שנתגרשה יוצאת מרשות הבעל לרשותה ואין קידושין חלין עליה וק"ל אדרבה אשה לפדאן הוא דמיא שכשם שנטיעות הללו

לפי שאינן יוצאות מרשות הקדש או מרשותו מצי לאקדושינהו לאחר שיפדו כך אשה זו כיון שאינה יוצאה מרשות הבעל או מרשות עצמה בדין הוא שתהא יכולה להתקדש מעתה אפילו לאחר שתתגרש וניחא לי דאי מציא אשה לקדש עצמה לאיש הי"נ דהויא היא דומיא דמקדיש נטיעות ממש אלא כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמרה כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל ומש"ה אמרי' בפ"ק דקידושין (דף ה:): דאי אמרה היא הריני מאורסת לך אין בדבריה ממש אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הלכך אין אנו דנין בקדושין מצד האשה אלא מצד הבעל ולגבי בעל כפדאוה אחרים דמיא דבקיודושין הראשונים היא ברשותו ולאחר גרושין יוצאה מרשותו ומש"ה לא מצינן למיפשט גבי קדושין דחיילו מפדאן הוא דלא דמיין וכדכתיבנא ומפדאום אחרים נמי לא מצינן למפשט דלא חיילי משום דלא דמי נמי לגמרי דהא הכא האשה ג"כ מכנסת עצמה לרשותו במקצת ואיכא לדמויי לפדאן הוא והיינו דליכא למפשטא מהא כלל כנ"ל והרשב"א ז"ל כתב דנהי דבעיין לא איפשיטא הכא אפי"ה איכא למיפשטא מדאמר בכתובות בפרק אע"פ (דף נט:): ובפרק בתרא דמכילתין (דף פו.) נמי אית דאמרי הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש דקדשה וטעמא משום דכיון דבידו להקדישה עכשיו אע"פ שיבא זמן שלא יהא רשות בידו בכך יכול עתה הוא להקדישה לכשיהיה הרשות בידו הי"נ גבי אשה הואיל והוא יכול לקדשה עכשיו יכול הוא לקדשה ג"כ לאחר זמן וכ"ת אי"כ אמאי לא פשטינן לה מהתם י"ל דהאי רבי אילא הוא דקאמר לה מסברא דנפשיה ורבי ירמיה לא ידע לה ומש"ה מבעיא ליה דלא מצי למיפשטא ממתניתין וממתניתא וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב דמקודשת משמע דפשיט ליה מההיא הלכך כי אמר הכא דפדאום אחרים אין חוזרות ומתקדשות אם התנה בשעת ההקדש שיחול עליו אם תבא ליד אחר ויקחנה ממנו מהני אבל כל היכא דלא אתני אפילו באה לידו אח"כ אינה קדושה כיון דאפסקה אחר אלו דבריו ז"ל ואינם נוחים אצלי דשאני התם בדרכי אילא שבידו להקדישה עכשיו וכיון שבידו להקדישה עכשיו יכול הוא ג"כ להקדישה לאחר זמן לפי שאותו הקדש עצמו שהוא מקדיש לאחר זמן אף מעכשיו הוא יכול להקדישה משא"כ בנטיעות ובקדושי אשה שאותה קדושה שניה אי אפשר לה שתחול עכשיו שכיון שהוא מתפיס בהן קדושה ראשונה אי אפשר לאותה קדושה שניה לחול עכשיו וכיון שכן איכא למימר דלאחר שעה נמי דהיינו לאחר פדייה וגירושין לא חיילא כנ"ל: **מתני'** מותר ביושבי היבשה. באותן שאין רגילין להיות יורדי הים באניות: **מיושבי** יבשה אסור ביורדי הים. אפי' הם עכשיו בים שסופן לעלות ליבשה כדמפרש טעמא בגמרא: **ולא** כאלו ההולכים מעכו ליפו. מפרש בגמרא היכא קאי: **אסור** אף בסומין. דכי קאמר מרואי חמה לא שיהו הם רואים החמה קאמר דא"כ הל"ל מן הרואין בלחוד

שהרי כל הרואין הם רואין ג"כ החמה אלא ודאי מדמדכר חמה שהחמה רואה אותם קאמר ולאפוקי דגים ועוברין נתכוון כדאיתא בגמרא: **אסור** בקרחין ובבעלי שיבות. אסור בקרחין אע"פ שאין להן שער ובבעלי שיבות ואע"פ ששערן לבן: **שאין** נקראים שחורי הראש אלא אנשים. בגמרא מפרש טעמא: **מן** הילודים. שנולדים כבר: **מותר** בנולדין. בעתידין להוולד: **מתיר** אף בילודים. ופרכינן בגמרא וכ"ש בנולדין א"כ אמאן קאסר: **אסור** בישראל ואסור בכותים. שישראל וכותים מצווין על השבת ומקיימין אותו הלכך שפיר מיקרו שובתי שבתות: **מאוכלי** השום. מתקנות עזרא הוא לאכול שום בלילי שבת לפי שהשום מרבה את הזרע ועונת ת"ח מע"ש לע"ש: **ואסור** בכותים. דאינהו נמי אוכלי שום בערבי שבתות: **מעולי** ירושלים אסור בישראל. דמצווין לעלות ועולין: **ומותר** בכותים. דנהי דמצווין אינם עולים: **גמ'** חד תני לה ארישא. להא דתנן לא כאלו ההולכים מעכו ליפו דס"ל דארישא קאי ולקולא: **דהלין** יושבי יבשה נינהו. משום ההוא פורתא דהיינו מעכו ליפו שהן קרובין זה לזה לא מיקרו יורדי הים: **וחד** תני לה אסיפא. ולחומרא דאפי' מי שדרכו לפרש בכלל יושבי יבשה וכן נמי אפילו ההולכים מעכו ליפו בכלל יורדי הים מדלא פירש מידי ארישא וקיי"ל כמאן דמתני לה אסיפא לחומרא וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא דאינו אסור בכל מי שירד פעם אחת מעכו ליפו אלא במי שרגיל לירד שם תדיר אי נמי במי שהיה יורד בשעת נדרו מעכו ליפו ובירושלמי איבעיא להו הנודר מיורדי הים לאחר שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בתר שעת אמירת הנודר אזלינן והשתא יורדי הים נינהו או בתר חלות הנדר אזלינן דהוה להו יושבי יבשה ויהא מותר בהם ותלי ליה בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דפליגי בפי' בתרא דמכילתין (דף פט:): באשה שאמרה הריני נזירה לאחר שאנשא דר' ישמעאל סבר דבתר חלות הנדר אזלינן ובעל מיפר ור"ע סבר דבתר שעת אמירה אזלינן ואין הבעל מיפר בקודמין וקיימא לן כר"ע הלכך אסור באותן שהן עכשיו יורדי הים אע"פ שבשעת חלות נעשו יושבי יבשה דבתר השתא (ר"ט)

רשב"א אשה כפלחום אחרים דמיא. קשיא לי אם כן תפשוט לאידך גיסא ללא הוה קדושי מדרכי יוחנן. ונראה לי להכא בדכך דחייה קאמר להו, דאי מהא לא תשמיענה לאיכא למימר דאשה כפלחום אחרים דמיא, ומיהו לא דמיא לגמרי, דהתם לאחר שפלחום אחרים אין בו כח להקדיש מה שאינו שלו אלא של אחרים, אבל אשה זו כיון דשניהם רואים עכשיו בכך יהיה (לידס) [בשיטמ"ק; בידס] שתתקדש מעכשיו ולעולם, אף על פי שצבעה שנתן לה גט היא צרקות עצמה ואינה צרקותו כלל להתקדש לו, מכל מקום עכשיו היא רואה בכך ובין שניהם לעשות לעולם מה שגמרו בדעתם עכשיו. וגדולה מזו אמרו צפרק אף על פי [כתובות נה, ב, ונט, א] בגמרא המקדיש מעשה ידי

אשתו גבי יקדשו ידי לעושיהן, ואיתא נמי במכלתין בפרק ואלו נדרי [לקמן סו, א], הא לא דמיא אלא להא האומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש דקדשה, ובהא דשמעתין נמי אילו אמר נטיעות הללו קרבן עד שיקלעו, ואפילו יפדום אחריו אקחם מהם להקדישן ודאי קדשן, כההיא דהאומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש דקדשה. אלא דהכא כיון דלא אמר אלא נטיעות הללו קרבן עד שיקלט, לא משמע אלא כל זמן דלא ליתי אחר וליפסקיה, דאי אתא אחר ופדאם אינו קדושים כל זמן שהם ביד הפודה, ואיהו הא אמר שיהיו קדושים עד שיקלעו, כלומר שתמשך קדושתן עד שעת קליעה, אלמא דוקא כשפדאן הוא שאינו יולאות מהקדשן כלל, כשפדאן חוזרות וקדושות מיד הא אמר בהדיא, ואפילו לכשאקחנו מיד הפודן קדשו, וכן לענין קדושים, וכן לענין מכרו. אי קשיא לך אם כן מאי קאמר להו ר' ירמיה ואשה כפלאום אחרים דמי, הא אפילו פלאום אחרים בכענין זה שאמר בפירוש, שאף לכשאקחם מיד הפודן דמיא להא דרבי הושיעיא קדשן ויש לומר דהא גופא לא ידעינן לה ממתניתין ומתניתא, אלא דמסברא הוה אמר ליה רבי אילא התם, ודלמא קבלה הכין מרביה ואינהו לא ידעי לה, ורבי ירמיה נמי לא ידע לה, ואנן קיימא לן דהו קדושים מההיא דרבי אילא דמוכר שדהו דאמרין דקדשה [וקיימא לן כותיה]. כן נראה לי. אחד תני לה אסיפא. פירוש ולחומר, והגודר מיורדי הים אסור אפילו באלו ההולכים מעכו ליפו, ומיהו מסתברא דאינו אסור בכל מי שירד לים פעם אחת מעכו ליפו, אלא במי שרגיל לירד שם תדיר דרך ים, ואי נמי במי שהיה יורד בשעת נדחו אפילו מעכו ליפו. (רשב"א)

דף ל - ב

ההולכים מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה נינהו אלא ממי שדרכן לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים ולא באלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא אפילו במי שדרכו לפרש הואיל וסופו ליבשה סליק: מתני הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא

נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן: **גמ'** מ"ט מדלא קאמר מן הרואין לאפוקי דגים ועוברים: **מתני'** הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: **גמ'** מ"ט מדלא קאמר מבעלי שער: ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: מ"ט אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו: **מתני'** הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור מן הילודים ר' מאיר מתיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד: **גמ'** לר' מאיר ולא מיבעיא נולדים אלא ממאן אסור חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור בילודים ר' מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים אמר ליה רב פפא לאביי למימרא דנולדים דמתיילדן משמע אלא מעתה **[בראשית מח-ה]** שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים ה"נ דאיתיילדן הוא ואלא מאי דיילידו משמע אלא מעתה דכתיב **[מלכים א יג-ב]** הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו הכי נמי דהוה והא עדיין מנשה לא בא אלא משמע הכי ומשמע הכי ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: וחכ"א לא נתכוין זה אלא ממי שדרכו להוולד: לאפוקי מאי לאפוקי דגים ועופות:

כ"י **ההולכים מעכו ליפו. אסור בלכד: אלח אפי' ממי שדרכו לפרש. אסור** הואיל וסופן לעלות ליבשה הו' בכלל יושבי היבשה: מתני' אסור אף בסומין. ללא נתכוין זה אלח במי שהחמה זורחת עליו: גמ' מדלח אמר מן הרואין. דאילו אמר הכי היה מותר בסומין ומדלח מרואי חמה משמע ממי שהחמה זורחת עליו לאפוקי דגים שבים ועוברין שבמעי אמן שאין חמה רואה אותן שמוותר בהן: מתני' הנודר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות. דשחורי הראש משמע שנודר מאותן שהיו שחורי הראש: ומותר בנשים. מפרש בגמרא: גמ' מאי טעמא. אסור בקרחים: מדלח אמר מצעלי שיער. דאילו אמר מצעלי שיער היה מותר בקרחין: זימנין מיכסו רישייהו וזימנין מיגלו. והו' שחורי ראש: אבל נשים לעולם מיכסו. שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבושים: וקטנים לעולם מיגלו רישייהו. כלומר איהו כי נדר אדעתא דגדולים נדר והני כיון דלאו גדולים נינהו ולא נהיגי

מנהג גדולים להכי ליתנהו בכלל גדולים ומותר בהן: מתני' הנודר מן היולדים. משמע שכבר באו לעולם כמה דכתיב היולדים צמדבר (יהושע ה): מותר בנולדיו. באותן העתידים להוולד: וחכמים אומרים. אסור בשניהן ללא נתכוין זה אלא מכל מי שדרכו להוולד חכמים דסיפא היינו ת"ק: גמ' לרבי מאיר דמתיר אף . ביולדים: ולא מיבעיא בנולדים. נמי דמתיר: אלא ממאן אסור כלומר א"כ ממה נדר: חסורי מיחסרה והכי קתני מן הנולדים אסור ביולדים. לכיון שנודר באותן שעתידים להוולד כ"ס שאסר עצמו באותן שכבר נולדו רבי מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים וכו' כי היכי וכו': והא עדיין. אפי' מנקה זקינו של יאשיהו לא בא לעולם: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. לדרכן של בני אדם לקרות נולדיו באותן שעדיין לא נולדו ואם נדר מן הנולדיו אסור בהן: וחכ"א לא נתכוין זה וכו'. דבין בנולדיו ובין ביולדיו אסור: לאפוקי עופות ודגים. שאין נולדים ממעו אמן אלא מטילין ביצים ומתחממים ויולדיו: (רש"י)

תוספות מדלא קאמר הנודר מן הרואים. כלומר מדלא קאמר האיש הנודר שהוא נודר מן הרואים את החמה שאז ודאי הוי משמע למעוטי סומין וא"ת הא דלא קאמר מן הרואים משום דאז הוי דגים בכלל (עוברים) והוא רצה שלא יהיה בכלל יש לומר דהשתא נמי כשאמר מרואי החמה הוו דגים בכלל כל כמה שלא נפרש שהחמה רואה אותן קאמר שהרי דגים רואין יפה החמה אבל חמה רואה אותן לא מיקרו הואיל ומכוסין במים: לאפוקי דגים ועוברים. דאין חמה רואה אותן דגים כדפי' ועוברים מכוסין במעי אמן אבל שאר בעלי חיים אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר שאין בו רוח חיים שרי אע"ג דחמה רואה אותן דכיון שהזכיר רואי החמה משמע דוקא בעלי חיים שעשויים לראות החמה: אסור בקרחין ובעלו שיבות. אע"פ שקרח אין לו שערות ובעלי שיבות מליאים שיער לבן ואין הראש שחור: מאי טעמא מדלא קתני מבעלי שער. כלומר מדלא קאמר הנודר: אנשים זימנין מיכסו רישייהו וזימנין מגלו. וניכר שחרותם לפעמים כשראשם גלוי ואע"ג דאיכא קרחין ובעלי שיבות מ"מ כמה פעמים מגלין ראשן וגם מותרין לגלות באקראי בעלמא אפי' בפני כל העולם מה שאין כן בנשים: קטנים לעולם מיגלו. ואין חידוש כשהוברר שחרות שלעולם הוין כך ואין נקראין שחורי הראש אלא אותם שלפעמים ניכר שחרותם ועוד יש לפרש קטנים לעולם מיגלו בין זכרים בין נקבות ואפילו נקבות קטנות שאינן נשואות רגילות יפה בגלוי הראש ואין רגילין לקרות שחורי הראש אלא אנשים דכוותיהו בנשים אינם שחורי הראש: (תוספות)

ר"נ אזלינן ומהאי ירושלמי איכא למפשט נמי היכא דהוה איפכא להיתרא אבל נראה לי שאין הדין כן ויתבאר בפי בתרא דמכילתין בס"ד ובירושלמי נמי איבעיא להו באלו שיוורדים לים כדי לטייל אם הם בכלל יורדי הים או לא ולא אפשיטא ולחומרא: **מדלא** קתני מבעלי שער. אלמא אפילו קרחין בכלל וכיון דשחורי הראש לגבי קרחין לאו דוקא לבעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום דזימנין מכסו רישיהון וזימנין מיגלו אי אפשר לתאר אותם לא במכוסה הראש ולא במגולי הראש ונקראים שחורי הראש לפי שרובן של אנשים ראשן שחור אבל נשים כיון דלעולם מיכסו במכוסה הראש אדם מתאר אותם וקטנים כיון דלעולם מיגלו במגולי הראש אדם מתאר אותם: **ולא** מיבעיא בנולדים אלא מן מאי אסר. אי שרי בנולדים ובילודים: **מן** הנולדים אסור אף בילודים. דס"ל לרבנן דנהי דאמר מן הילודים אין הנולדים דהיינו אותם שעתידין להוולד בכלל ה"מ בילודים שהוא לשון מיוחד אבל הנולדים כולל שניהם דהיינו אותן שנוולדו ושעתידין להוולד ור"מ פליג נמי ואמר דכי היכי דנודר מן הילודים אין הנולדים בכלל ה"נ נודר מן הילודים בכלל והיינו אף דקתני: **אלא** מעתה ועתה שני בניך וכו'. והא מנשה ואפרים כבר נולדו: **ובנדרים** הלך אחר לשון בני אדם. ובהכי פליגי רבי מאיר ורבנן דרבנן סברי דכי היכי שנוולדים בלשון תורה כולל נולדים כבר ועתידין להוולד ה"נ בלשון בני אדם והיינו דהדרי רבנן למימר בסיפא דמתני' לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד ולא דעת שלישי הוא אלא דפרושי קמפרשי טעמייהו דאמרי דהנודר מן הנולדים אסור בכל וקיהבי טעמא למילתייהו שלא נתכוון אלא ממי שדרכו להוולד בין להבא בין לשעבר לפי שאין במשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת לשעבר דוקא או להבא דוקא ורבי מאיר סבר דבלשון בני אדם לא מקרו נולדים אלא עתידין להוולד ובילודים נמי דתרוייהו מודו דמותר באותן שעתידין להוולד טעמייהו משום לשון בני אדם דאילו בלשון תורה כי היכי דמשמע נולדים כבר כדכתיב כל העם הילודים במדבר הכי נמי משמע עתידין להוולד כדכתיב כל הבן הילוד: **לאפוקי** דגים ועופות. שהם מטילין ביצים ולא מיתצרו במעי אמן: (ר"ט)

רשב"א הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי השיבות מאי טעמא מדלא קתני מבעלי השער. ואם תאמר תינה קרחין מדלא קתני מבעלי השער, אבל בעלי שיבות אמאי, יך לי לומר משום דכיון דשחורי הראש לאו דוקא, אלא אפילו קרחין במשמע, שמע מינה דשחורי הראש דקאמר לאו ממני שהוא עכשיו שחור בראש אלא ממני שהוא מאותן שמכירין אותן בשחורי הראש דהיינו אנשים גדולים איזה שיהא, ואפילו קרח ואפילו בעל שיבה. אמר ליה רב פפא לאבבי למימרא דנוולדין דמתילדין משמע. לרבנן סברי דנוולדין משמע, בין אותם שכבר נולדו בין אותם שעתידים (לילד) ובסיטמ"ק:

ליוולד], פירוץ לאו לדחויי האי אוקמתא קאתי רב פפא, דעל כרחך הא דרבי מאיר לית ליה אוקמתא אחריתי, אללא אדרבי מאיר גופיה קא מתמה ופרקינן דקסבר רבי מאיר דהכין משתעי אינשי, ובנדריים הלך אחר לשון בני אדם ורבנן סברי (דכיון) [בשיטמ"ק: ללא אישתעי הכין] דאי משתעי לכולי עלמא אין הולכין בנדריים [בשיטמ"ק: אללא] אחר לשון בני אדם, וכל שכן בדלית ליה (הכרח) [בשיטמ"ק: הכרע] בלישנא דקרא. כן נראה לזי. (רשב"א)

א

-

לא

דף

מתני' הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ'** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: מתני' קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ'** וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: מתני' שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ'** והאיכא ישמעאל [בראשית כא-יב] כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק: מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ'** אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני' בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח

ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה אלא

רפ"י מתני' משוּבתי שבת. מאותן שמשמרין שבת: אסור זכותים. שהן כמו כן משמרין שבת: מאוכלי השום. כלילי שבת: אסור בישראל. דישראל רגילין לאכול שום (ב"ק פג.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר ארר פרוי יתן בעתו אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סג:): ואסור זכותים. שהם נמי אוכלים שום כלילי שבת: ומותר זכותים. שהן אינן עולין לירושלים אלא להר גריזים: גמ' אפי' עובדי כוכבים נמי. אי משמרין שבת יהא אסור בהן: אלא. מאי שוּבתי שבת אותן דמלווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מלווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמרין שבת אינן מלווין: ומותר זכותים ואמאי הא מלווין נינהו. נמי לעלות לירושלים: אלא אמר רבי. מאי משוּבתי שבת מלווה ועושה קתני: בתרתי זבי קמייתא. בשבת ושום: ישראל וכותים מלווין ועושין. ואסור בהן: ועובדי כוכבים עבדי אבל אינן מלווין. לפיכך מותר: בהך דעולי ירושלים ישראל מלווין ועושין כותים מלווין ואינן עושין. להכי מותר בהן: מתני' שאיני נהנה לזני נח. שלא יהנה מכל בני נח שכל העולם ילאו מבני נח: גמ' כיון דאיקדש אברהם. בחלקו של הקב"ה: איתקרו. ישראל על שמה דאברהם ולא על שם בני נח: הא איכא ישמעאל. דזרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים: יקרא לך זרע. ובאותו זרע קנדר: ולא כל יצחק. ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר בעובדי כוכבים: מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח מהן ביתר ומוכר להם בפחות. כלומר בזול ונמלא שאינו נהנה מהן: שישראל לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו: ואין שומעין לו. שלא ימלא אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר: גמ' הלוקח כלי מבית האומן לבקרו. אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו כליו כמו כלי זכוכית: נגאנס מידו. שנקצר חייב לוקח לשלם לו: אלמא הנאת לוקח היא. דהנאה ללוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא הנאה שמניחו לבקרו. והוי כנושא

שכר ונתחייב באונסין: אבל שזה בשוה. איטו יכול [למכור] ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שזה בשוה נמי יהא יכול למכור ללא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תריץ דמתניתין דמשמע שזה בשוה לא: בזבינא דרמי על אפיה. עיסקא בישא ללא קפיץ עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שזה בשוה הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח הלכך מוכר בפחות אבל שזה בשוה לא: אימא רישא. דהיה לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שזה בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו שזה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן דאכתי לית ליה הגאה בהגהו זביני: ועוד אימא סיפא קונס שישראל נהנין לי. כלומר שלא יהו ישראל נהנין לי ממני לוקח. בפחות ומוכר ביתר אבל שזה בשוה לא: ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שזה בשוה. נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא: סיפא בזבינא חריפא. בסחורה דקפיץ עלה זבינא דשזה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך מוכר זיוקר: אפילו שזה בשוה נמי. יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא יהא דך נהנה ממנו: (רש"י)

תוספות הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים. שגם הכותים מקיימי מצות שבת: **מאוכלי** השום אסור בישראל ואסור בכותים. פי' אותן שמצווין לאכול שום מתקנת עזרא בע"ש וגם הכותים שומרים תקנה דאכילת שום בע"ש וכה"ג דמפרשין הכא שר"ל מאוכלי השום מע"ש תנן לקמן פרק קונס יין וכו' (דף סג:): קונס שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך שבני אדם אוכלין שום: **מעולי** ירושלים מותר בכותים. שלא היו עולין לירושלים אלא בהר גריזים היו עובדין: **אילימא** ממקיימי שבת אפילו עובדי כוכבים נמי. פי' אם יש עובדי כוכבים אסור בהם וא"ת מאי קאמר הא סתם עובדי כוכבים אין דרכם לשבות בשבת אבל סתם כותים שובתין בשבת וי"ל דהכי קאמר אילימא ממקיימי שבת ושובתים בשבת לא בעי למימר ממצווין על השבת דא"כ לא הוה מיתסר בכותים משום דסבירא לן כותים גירי אריות הן ואינם מצווין אלא בעי למימר מקיימין אע"פ שאינן. מצווין ולכך פריך מאי איריא כותים דכיון שסבר. שכותים גירי אריות הן דא"כ העובדי כוכבים בכלל הכותים ויש מן העובדי כוכבים ששובתים בשבת ולהכי פריך אפילו עובדי כוכבים נמי: (תוספות)

ר"נ אפי' עובדי כוכבים נמי. כלומר ה"ל למתני אסור במקיימי השבת כדי שיהו בכלל כל העובדי כוכבים השובתים: **אמר** אביי מצווה ועושה קתני. כלומר שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין: **בתרתי** קמייתא. דהיינו שביתת שבת ואכילת שום ישראל וכותים מצווין ועושין: **מתני'** קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל. ואע"ג דישראל נמי בני נח נינהו כיון דאיתקדש אברהם אבינו איקרו על שמיה ולא על שם נח: **שאיני** נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים. דאפי' בני ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם כדמפ' בגמרא: **שאיני** נהנה לישראל לוקח ביתר. כדי שלא יהנה מהם במה שהוא לוקח: **ומוכר** בפחות. כדי שלא יהנה מהם במה שהוא מוכר דמתניתין מוקמינן לה בגמרא בזבינא מציעתא דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא נמכר שוה בשוה וכי אמרי' דבפחות וביתר שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבכי ה"ג לא מתהני מינייהו אבל אי אסר על עצמו נכסיהם אפי' לקח שוה מנה במאתים אסור להנות ממקחו שנדרו כבר חל על נכסיהם: **שישראל** נהנים לי. כלומר שאסר הנאתו על ישראל: **לוקח** בפחות ומוכר ביתר ואין שומעין לו. כלומר אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל אלא א"כ יקח בפחות וימכור להם ביותר כדי שלא יהנו ממנו אבל אין שומעין לו בני אדם להפסיד ממונם ואית דגרסי אי שומעין לו בחיריק כלומר אם שומעים לו אבל בלאו הכי לית ליה תקנתא ואפי' בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע"ג דקיי"ל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו הני מילי כשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם כפירות דקל או פירות שעתיד לקנות א"נ באומר נכסי עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה א"נ בחלופיהן משום דכגדולין דמו והיא גופה איבעיא לן לקמן בפרק השותפים (דף מז.) אבל באוסר הנאתו על חבירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים נכסים שקנה לאחר מכאן שוה בשוה הרי הוא מהנה אותן הלכך אסור: **שאיני** נהנה להם והם לי יהנה לעובדי כוכבים. כתב הר"א ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא כיון דהכי נדר אי אפשר לו לעמוד בנדרו והוה ליה כי ההיא דאמר לעיל בפרק ואלו מותרין (דף טו.) שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו וישן לאלתר והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שאי אפשר לעמוד בו הוא קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא בעובדי כוכבים אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו: **גמ'** אמר שמואל הלוקח כלי מן התגר ונאנס בידו חייב הנאת לוקח היא. אוקמינן התם בפ' הספינה (ב"ב פח.) בדקצי דמיה הלכך סמכא דעתיה דלוקח שאם רצה ללקחן הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר והוה ליה כשמואל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין ונהי דהכא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקצי (ר"ט)

הש"א מתני': שאין ישראל נהנין לו לוקח בפחות ומוכר ביתר וכו'. ולאו דוקא נכסים שהיו לו בשעת הגדר כלל אפילו נכסים הבאין לו לאחר מכאן, דאף על גב

דקיימא לן במדיר את חברו דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו, הואיל ואין אדם אוסר פירות חברו על חברו כדאיתא לקמן בפרק השותפין, התם הוא בשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם כגון פירות דקל או פירות שעתידי לקנות, אי נמי באומר נכסי עליך, אז אינו אוסר אלא באותן נכסים שהיו לו באותה שעה, אי נמי בחילופיהן משום דכגדולים דמו, והיא גופה איבעיא לן בפרק השותפין דלקמן [אס, ב], אבל באוסר הנאתו על חברו יז במשמע כל הנאתו, בין הנאת גופו ובין הנאת נכסיו, והלכך כל הנאה הבאה לו למודר מן המדיר אסור, ואף על פי שאין ההנאה בעולם בשעת נדרו, לפי שמי שהדירו מהנאתו הוי בעולם. (רש"א)

דף לא - ב

מתני' בזבינא מיצעא ודשמואל בזבינא חריפא תניא כותיה דשמואל הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהם ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא בנושא שכר ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני ולא איזבן בהדי דהדר איתניס חמרא חייביה רב נחמן לשלומי איתיביה רבא לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור אמר ליה חזרה דספסירא הולכה היא דאילו משכח לזבוני אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ליה: מתני' קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים שנא' ירמיה ט-כה כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ואומר שמואל א יז-לן והיה הפלשתי הערל הזה ואומר שמואל ב א-כ פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים רבי אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים שנא' כי כל הגוים ערלים רבי ישמעאל אומר גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות רבי יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת חמורה רבי יהושע בן קרחה

אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה רבי נחמיה אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר [\[בראשית יז-א\]](#) התהלך לפני והיה תמים דבר אחר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר [\[ירמיה לג-כה\]](#) כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: **גמ'** תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר [\[שמות ד-כד\]](#) ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו אמר רבי ח"ו שמשה רבינו נתרשל מן המילה אלא כך אמר אמול ואצא סכנה היא שנאמר [\[בראשית לד-כה\]](#) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו' אמול ואשהא שלשה ימים הקב"ה אמר לי [\[שמות ד-יט\]](#) לך שוב מצרים אלא מפני מה נענש משה

רס"י מתני' בזבינא מינעא. ללא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיא לפיכך שוה בשוה לא דזימנין הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת לוקח: ודשמואל. דאמר חייב: בזבינא חריפא. דודאי הוי הנאת לוקח לפיכך כי נאנס זידו חייב אפי' שוה בשוה דהנאת לוקח היא: נאנסו בהליכה חייב. (מפני שוה כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה שמוניחו להוליכו לבית חמיו גמר ומקני נפשיה: בחזרה פטור. דלית ליה הנאה שלא נתקבלו: ספסירא. מי שזוקח בהמה ע"מ למוכרה לאלתר: בחזרה פטור. וה"נ כי אתניס בחזרה אתניס לפטור: מי לא מזבין ליה. ובחזירה נמי כנושא שכר. הוי: מתני' ואסור צמולי עובדי כוכבים. דבכלל ערלים הן: ערלי ישראל. בכלל מולים הן כגון שמתו אחיו מחמת המילה: שחיא דוחה שבת חמורה. דכתיב וציום השמיני ימול (ויקרא ט) ואפילו בשבת: שכל זכויותיו של משה לא עמדו לו. בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר ויהי בדרך צמלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד): שדוחה את הנגעים. דכתיב וציום השמיני ימול ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ: דכתיב התהלך לפני והיה תמים. וכתיב בתריה ואתנה בריתי ביני ובינך: גמ' (רס"י)

תוספות שנכרתו עליה י"ג בריתות צא וחשוב [מואתנה] (את) בריתי ביני וביניך עד בריתי אקים את יצחק (בראשית יז) יש י"ג בריתות: הנה דם הברית אשר כרת וכו'. אע"ג דפשטיה דקרא בהרצאת דמים בדם שנתן משה באצבעו משתעי

מ"מ מוקי ליה נמי בדם מילה כשנכנסים לברית כדאמרינן (כריתות דף ט.) במה נכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים מצינו דם מילה קרי דם ברית דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר וגו' : (תוספות)

ר"נ דמיה סמך ליה אסוגיין דבפרק הספינה כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא חריפא כדמוקי לה בסמוך משום דההיא סוגיא דהתם אסוגיא דהכא נמי סמכא : **ואי** הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי. דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר : **מתני'** בזבינא דרמי על אפיה. הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא שאינו מוצא לוקחין ולא הנאת לוקח דכיון דלא קפיץ עליה זבינא מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו ודשמואל בזבינא חריפא ומש"ה הנאת לוקח היא שהכל קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו דהא כל אימת דבעי מזבין ליה : **א"כ** אימא רישא לוקח ביתר וכיון דזבינא דרמי על אפיה הוא למה ליה ליקח ביתר אפילו לוקח שוה בשוה לא מיתהני ביה איהו כלל אלא מוכר כיון דזבינא דרמי על אפיה הוא ועוד אימא סיפא היכא דאסר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר ואי זבינא דרמי על אפיה הוא אפילו שוה בשוה דליכא הנאה ללוקח כלל אלא למוכר : **סיפא** בזבינא חריפא. כלומר רישא אשמועינן דינא דזבינא דרמי על אפיה וסיפא אשמועינן דינא דזבינא חריפא ומיהו אכתי לא מפרקא קושיין אמאי רישא לוקח ביתר אלא לפרוקי קושיא דסיפא אתינן : **אי** הכי לוקח בפחות אפ"י שוה בשוה נמי. דהאמר שמואל דבזבינא חריפא לוקח מתהני ולא מוכר דמשום הכי חייב באונסין לפי שכל הנאה שלו : (ע"כ שיך לע"א) **מתניתין** בזבינא מציעא ודשמואל בזבינא חריפא. כלומר דבזבינא מציעא איכא הנאת מוכר ולוקח ומש"ה כשאסר הנאת ישראל עליו לוקח ביתר ומוכר בפחות כי היכי דלא לתהני וכשאסר הנאתו על ישראל לוקח בפחות ומוכר ביתר כי היכי דלא ליתהנו אינהו דבזבינא מציעא כי מזבן ליה שוה בשוה תרוייהו מתהנו ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי מתני' בזבינא דרמי על אפיה א"נ בזבינא חריפא מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בהכי אלא לגלויי דיני קא בעי ולאשמועינן דזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר ולא לוקח וזבינא חריפא הנאת לוקח ולא מוכר וזבינא מציעא הנאת שניהם והני מילי כשנמכר שוה בשוה אבל כי נמכר ביותר אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח וכי נמכר בפחות אפילו זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר הדין הוא כללא דשמעתא : **ואם** לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן. כלומר לפי מה שנהניתי במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים : **נאנס** בהליכה חייב. לפי שכל הנאה שלו והיינו סייעתיה דשמואל : **ובחזרה** פטור מפני שהוא כנושא שכר. ונושא שכר פטור על האונסין ומיהו בגנבה ואבדה חייב כנושא שכר דהא אסיקנא בפרק האומנין שכל שואל לאחר שכלו ימי שאילתו נעשה שומר שכר דהואיל ונהנה מהנה ומוכח לה התם מהך ברייתא דכיון דבהליכה הוה

שואל בחזרה מיהא נהי דלא הוי שואל שומר שכר הוי: **ההוא** ספסירא דשקל חמרא לזבוני בשוקא. דרכן של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירוה להם והכי מוכח בהדיא בפרק האומנין בהאי עובדא גופיה דמייתי לה התם בלישנא אחרינא: **חזרה** דספסירא כהליכה היא. כלומר כהליכה דמשגר לבית חמיו דמי דהכא נמי בחזרה אי משכח לזבוני מזבין לה: **מתני'** שאני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשם העובדי כוכבים. דכולהו אפילו מולים מיקרו ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים אע"ג דאית בהו מולים: **ואומר** והיה הפלשתי הערל. כלומר דאי מקרא קמא איכא לדחויי דכי קאמר כל הגוים ערלים ערלי לב קאמר והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמותם משי"ה אמר ואומר והיה הפלשתי הערל הזה דקא קרי ליה דוד ערל אע"ג דלא ידע אי נולד כשהוא מהול וכ"ת נולד כשהוא מהול לא שכיחא ואומר פן תעלוזנה בנות הערלים ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנולדו כשהם מולים ואפילו הכי אמר בנות הערלים: **ששלש** עשרה בריתות נכרתו עליה. שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה: **גדולה** מילה שהיא דוחה שבת החמורה. דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת: **מלא** שעה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להורגו: **שהיא** דוחה את הנגעים. דכתיב ימול בשר ערלתו ואפילו יש שם בהרת יקוץ: **לא** נקרא שלם עד שמל. דכשצוהו על המילה א"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים: **שהיא** שקולה כנגד כל המצות שבתורה. שנאמר הנה דם הברית ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן מ"מ כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית מצותה שקולה כנגד כל המצות: **גמ'** אמול ואצא סכנה היא. אם ילך בדרך תוך ג' ימים דכל ג' ימים כאיב ליה: **דכתיב** ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ולא למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מיומא קמא אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום השלישי כדי שיהו חלושין ביותר שנכאבו ג' ימים והכי מוכח בפ' ר"א דמילה (שבת קלד:): (ר"ט)

[ד-כה](#) כי חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן הוי אומר זה התינוק דרש רבי יהודה בר ביזנא בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחימה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה מיד וירף ממנו באותה שעה ביקש משה רבינו להורגן שנאמר [תהילים לז-ח](#) הרף מאף ועזוב חמה ויש אומרים לחימה הרגו שנא' [ישעיה כז-ד](#) חמה אין לי והכתיב [דברים ט-יט](#) כי יגורתי מפני האף והחמה תרי חימה הוו ואיבעית אימא גונדא דחימה תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצות כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה שנאמר [בראשית יז-א](#) התהלך לפני והיה תמים וכתוב ואתנה בריתי ביני ובינך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר [שמות לד-כז](#) כי על פי הדברים האלה וגו' דבר אחר גדולה מילה שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר [ירמיה לג-כה](#) אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דר' אליעזר דאמר ר' אליעזר גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתו וגו' אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזתו רעדה אמר שמא יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו [בראשית טו-ה](#) ויוצא אותו החוצה אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במזל שלי (ואין לי אלא בן אחד) אמר לו צא מאיצטגנינות שלך אין מזל לישראל אמר רבי יצחק כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עמו שנאמר [שמואל ב כב-כו](#) עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו שנא' [בראשית יז-א](#) התהלך לפני והיה תמים וכתוב והיית לאב המון גוים אמר רבי כל המנחש לו נחש שנאמר [במדבר כג-כג](#) כי לא נחש ביעקב והא בלמ"ד אלף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בת"ח שנאמר [בראשית יד-יד](#) וירק את חניכיו ילידי ביתו ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנא' [בראשית טו-ח](#) במה אדע כי אירשנה ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר [בראשית יד-כא](#) תן לי הנפש והרכוש קח לך וירק את חניכיו ילידי ביתו

רב אמר שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בזהב [\[בראשית יד-יד\]](#) שמנה עשר ושלוש מאות א"ר אמי בר אבא אליעזר כנגד כולם איכא דאמרי אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא' [\[בראשית כו-ה\]](#) עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותריין ואמר רמי בר אבא

רפ"י מפני שנתעסק במלון תחלה. ואח"כ במילה והיה לו להתעסק במילה תחלה ואותו מלון סמוך למכרים דללא היה סכנה ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים: להורגו. לאותן שני מלאכים: גונדא דחימה חיל פלו אבל איהו גופיה נהרג: . שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה. דכתיב (שמות כד) הנה דם הבצית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה וכתיב במילה (בראשית יז) ואתנה בריתי וגו' כרתי ברית וגו' וכתיב להלן (שם) ואתנה בריתי מה להלן ברית אף כאן ברית: אם לא בריתי יומם ולילה. מה להלן תורה אף כאן תורה והיינו פליגא דהכא מוקי לה להאי קרא במילה והתם מוקי לה בתורה: שמה נמלא בי דבר מנוגה. (עד) עכשיו שלא אמר לו והיה תמים עד עכשיו: כל המתמים. מתמם עמו: כל המנחש. כלומר שרודף אחרי המנחשים: לו נחש. אחריו רודפין ניהושין דכל דקפיד קפדי בהדיה: בלמ"ד אל"ף. דמשמע דאין רודפין אחריו: מדה כנגד מדה. דבמדה כאדם מודד בה מודדין לו ולא נפיק מקרא: שנאמר כי לא נחש. כל זמן שאינו מנחש מה כתיב בתריה כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס: שהפריז על מדותיו . שהגדיל לישראל על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע: תן לי הנפש והרכוש קח לך. ולא היה לו לעשות ' כן שהיה לו לגיירם: שהוריקן בתורה. . שלימדם תורה כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כך הוא לימדן תורה: שהוריקן. לשון איהוב שנא' (תהלים סח) ואצרותיה בירקרק חרוץ שנתן להם זהב הרבה: אליעזר. היה שקול כנגד כולן: אליעזר הוא חושבניה. דאליעזר בגימטריא שמונה עשר ושלוש מאות שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד: מאה ושבעים ותרתין. דהכי

משמע עקב כמנין עק"צ שנים שמע אברהם בקולי וכל שנותיו היו קע"ה אלמא
בן שלש שנים הכיר את בוראו: (ר"ט)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

ר"ט שנתעסק במלון תחלה. שנאמר בדרך במלון דמשמע דמיד שבא מן הדרך
נתעסק במלון והיה לו למול מתחלה וכ"ת היאך ימול כיון שהיה לו עדיין לצאת
בדרך י"ל דאותו מלון סמוך למצרים היה ובאורחא פורתא ליכא סכנתא: **הוי**
אומר זה התינוק. שנעשה חתן ע"י ברית: **ולא** שיירו ממנו אלא רגליו. מקום
המילה כדכתיב (שמי"ב יט) ולא עשה רגליו: **שנאמר** הרף מאף ועזוב חמה.
כלומר הקב"ה אמר לו שיעזבם אלמא רוצה היה להרגם: **שנאמר** חמה אין לי.
אלמא נהרג: **גונדא** דחימה. חיל של חימה: **כי** על פי הדברים האלה כרתי אתך
ברית. כלומר ברית מילה ששקולה ככל הדברים דהיינו כל המצות: **צא**
מאצטגנינות שלך. ממשפט חכמת מזלות שלך והיינו דכתיב (בראשית טו) ויוצא
אותו החוצה: **שעה** עומדת לו. שעולה לגדולה: **כל** המנחש לו נחש. שהנחשים
והקסמים רודפין אחריו שנזוק בכל דבר וכדאמרין בפרק ערבי פסחים (פסחים
קי:) מאן דקפיד קפדין ליה שנאמר כי לא נחש וגו': **כעת** יאמר ליעקב ולישראל
מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינן
מנחשין מכניסין אותן למחיצה שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס בה ונראה
בעיני דהכי נמי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע
העתידות אלא בוטח בהקב"ה משום הכי הקב"ה מגלה לו רזי עולם שאינם
גלויים למלאכי השרת: **שעשה** אנגרייא בתלמידי חכמים. שהולכין למלחמה
כדכתיב וירק את חניכיו דהיינו בני אדם שחנך לתורה. **שהפריז** על מדותיו.
שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה. הפריז ויתר והפקיר: **שנאמר** תן לי
הנפש. ואברהם אבינו נתנם לו ואילו עכבן לעצמו היה מכניסן תחת כנפי שכינה:
שהוריקן בתורה. זרזן בתורה לשון אחר הריקן מן התורה מלשון והבור רק
שעשה בהן אנגריי: **הוריקן** בזהב. כדכתיב בירקרק חרוץ דהיינו זהב כלומר
שנתן להם זהב הרבה כדי שילכו: **שנאמר** עקב אשר שמע. כמנין עקב שמע
ואברהם חיה קע"ה נמצא שכן שלש הכיר את בוראו: (ר"ט)

השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה ואמר רמי בר אבא כתיב אברם וכתיב אברהם בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלושה אברים ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב [\[קהלת ט-יד\]](#) עיר קטנה ואנשים וגוי עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצי"ט [\[קהלת ז-יט\]](#) החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה שליטים שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידיים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר [\[בראשית יד-יח\]](#) והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר [\[בראשית יד-יט\]](#) ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו מיד נתנה לאברהם שנאמר [\[תהילים קי-א\]](#) נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך ובתריה כתיב נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דיבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

רש"י [\[פס"ד ימים אית ליה וכו'\]](#). וימי השנה פס"ה ימים: המליכו. הקליטו: אלו הן שתי עיניים. ללאחר שכל היה שלם בכל אבריו: ראש הגוייה. הוא אבר: מעשרה שליטים. שהן מועילין לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו הן כו': הוציאה. לכהונה: על דיבורו של מלכי צדק. ניטלה ממנו הכהונה: (רש"י)

תוספות [\[שתי עינים ובי אזנים וראש הגוייה\]](#). ראש האבר שנימול ושמע וראה ושלט בעיניו ואזניו שהמצות מפקחות את העינים והאזנים כדכתיב (דברים כט) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה אבל הכא לא קחשיב לב דהא כתיב (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית ונדר על המילה אלמא קודם המילה היה כבר לבו שלם לשמים: [\[להוציא\]](#)

כהונה משם. תימה דאברהם נמי היה מזרעו של שם וי"ל דמכל בניו של שם קאמר ולבסוף ניטל משאר בניו וניתנה לאברהם לבדו אי"נ ל"ל לפי שלא היה בכור בכל בניו ולא היה לו לירש הכהונה מן הדין אלא דוקא הבכור: (תוספות)

ר"נ השטן בחושבנא תלת מאה ושיתין וארבע הוו. וימות החמה שס"ה אי"כ איכא חד יומא דלית ליה רשותא למשטן דהיינו יוה"כ: **שתי** עינים ושתי אזנים. שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו ליזהר מעבירה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי" על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה: **ראש** הגוייה. שנמול: **מעשרה** שליטים. שולטים באדם שרוב מעשי האדם נעשין על ידיהם: **ומלכי** צדק. הוא שם בן נח: **לפיכך** הוציאה מאברהם. ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונה מחמת שם אלא מחמת עצמו והיינו דאמרינן הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמתו מש"ה נטלה מכל שאר זרעו של שם ונתנה לאברהם: **נאם** ה' לאדני. דוד הוא דקאמר דנאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם שב לימיני שהבטיחו במלחמת ארבעה מלכים שישב לימין השם כלומר שיהא בעזרו לשית אויביו הדום רגליו וכתוב בההוא מזמור אתה כהן לעולם: (ר"ט)

רפ"א גמרא: מאן תנא פירות דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל רבי אליעזר היא. וקיימא לן כותיה הואיל וסתם לן תנא כותיה בכולה מכלתין, אבל מלאתי לר' חננאל ז"ל וכן פסק הרמב"ן ז"ל בפרק חזקת הבתים, גבי אלו דברים שאין לה חזקה שכתב דלית הלכתא כרבי אליעזר, וכן דעת רבינו תם בפרק השותפין לקמן. הכא משמע דריסת הרגל לא קפדי בה איניש, ואפילו באיניש דעלמא דלאו שותפין נינהו, ואינו אסור במודר הנאה אלא לרבי אליעזר משום דויתור אסור במודר הנאה. ואיכא למידק דהא בשלהי פרק חזקת [בבא בתרא נז, ב] גבי אלו דברים שיס להם חזקה אמרינן, הכא בחזר השותפין עסקינן בהעמדה בכדי לא קפדי איניש, והכין סלקא שמעתא דהתם דאלמא שותפין בלחוד לא קפדי אהדדי, הא איניש דעלמא קפדי ולאו ויתור הוא. ותירץ רבינו תם ז"ל [שם תוספות ד"ה רבינא] דהכא בבקעה עסקינן דלא קפדי אפילו אעלמא, והתם בחזר דאעלמא קפדי, ושותפין לא קפדי, ותדע לך דהכא בבקעה, דאי בחזר הוה ליה דבר שכיולא בו משכירין ואסור אפילו במודר הנאה. ואינה ראי' דחזר נמי אין משכירין אותה לכך (נתלה ל"י) [בשיטמ"ק: והוה ליה] [לסוס] [בשיטמ"ק: כסוס] לרכוב עליו וטבעת לראות בה, שאף על פי שסוס וטבעת משכירין כיוולא בהם, אפילו הכי כיון שאין משכירין אותן לכיוולא בזה דבר שאין משכירין כיוולא בהם קרינן להו. ויש מי

שאומר דנזמים וטבעת שאני, משום דאיהו משאילן ואינו מקפיד עליה, הואיל ואין כיוצא בהן משכירין, אבל חזר כיון דלאו איהו קא משאיל ליה אלא מנפשיה קא עייל קפדי אינשי בהא, ואפילו אין כיוצא בהן משכירין, אלא הכא בצקעה היא. ויש מפרשים דהתם בשלהי [פרק] חזקת, מעיקרא דקא סלקא דעתך דקפדי, לאו ליכנס בלבד דהיינו דריסת הרגל אלא ליכנס ולעמוד שם, דומיא דהעמדת בהמה דמתניתין, אבל דריסת הרגל בלבד לא קפדי אינשי. ומיהו למסקנא דאוקימנא למתניתין דהשותפין שנדרו הנאה זה מזה כר' (אלעזר) [בשיטמ"ק: אליעזר] לאמר ויתור אסור במודר הנאה, אפילו (ויתור) [בשיטמ"ק: ויתור] דלאו שותפין אלא ויתור דכולי עלמא מותרים ליה אהדדי, אפילו ליכנס נמי אסור למאן דלית ליה ברירה, כך מצאתי שם לרמב"ן [בשיטמ"ק: ז"ל]. ולי נראה דהתם משום דקתני דמעמיד בחצר ומגדל תרנגולין בחצר אינה חזקה, ועושה מחילה לחצר להעמיד בהמתו הויה חזקה, אקשינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כלומר, דאפילו ברישא איכא קפידא דאהעמדת בהמה וגדול תרנגולין ולהעמיד אלו בחצר כולי עלמא קפדי ביה אפילו בלא עשיית מחילה תהוי חזקה, ואוקימנא בחצר השותפין דלא קפדי אפילו אהעמדה דהני, ואקשינן ושותפין לא קפדי אהעמדה דהני והתנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס בחצר, אלמא אפילו אדריסת רגל קפדי וכל שכן אהעמדה דהני, ואוקמה רבינא למתניתין דהשותפין כרבי אליעזר, ומשום חומר של נדרים דאפילו ויתור אסור בהם, הא בעלמא אפילו אהעמדה דהני שותפין לא קפדי לכולי עלמא, אבל (דריסה) [בשיטמ"ק: דריסת] הרגל לרבנן אפילו במודר הנאה מותר, בעלמא דלאו במודר הנאה בין לרבנן בין לרבי אלעזר לא קפדי ואפילו איניש דעלמא. ומיהו אכתי קשיא לי דהכא משמע שלרבי אליעזר דוקא אסור בדריסת הרגל הא לרבנן שרי, ואילו בפרק דלקמן [מו, ב] קתני השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס בתוך שלו וזה נכנס בתוך שלו, ואוקימנא פלוגתייהו בחצר שאין בה דין חלוקה, אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור, אלמא אפילו לרבי אליעזר בן יעקב איניש דעלמא אסור, ואפילו שותף יש בה דין חלוקה ויש לומר דרבי אליעזר בן יעקב נמי אית ליה ויתור אסור. ואינו מחוור, דאם כן למה תלו אותה בכל מקום כרבי אליעזר, ועוד כיון דפליגי רבנן עליה דרבי אליעזר וסבירא ליה דויתור מותר, למה העמידו משנתנו בחצר שאין חלוקה וביש ברירה ואין ברירה, לוקמיה אפילו בחצר שיש בה דין חלוקה לרבי אליעזר שרי בכי האי, ותנא קמא אסר בין בזו ובין בזו. (ואלו) [בשיטמ"ק: ואולי] נאמר דאי אפשר

להן לאוקמה בהכין, מדהתני סיפא דסיפא היה אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה לא יכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך של חצרך אני נכנס איני נכנס לתוך שלך, דאלמא אפילו רבי אליעזר בן יעקב מודה דבחצר שאינה של שותפין אסור, אלמא ויתור אסור אפילו לרבי אליעזר בן יעקב, אף על פי שתלו בה בכל מקום כרבי אליעזר, יס כיוצא בזה בתלמוד, ואחד מהם דבר שלא בא לעולם שתלו אותה בכל מקום כרבי מאיר, ואף על גב דתליא בכמה אשלי רב רבי כדאיתא ביבמות [ג, א], וכמוה בתלמוד במקומות אחרים, ולפי זה שלושה מחלוקות בדבר, תנא קמא דהכא דהיינו רבי אליעזר ורבי אליעזר בן יעקב, דרבי אליעזר אין לו ברירה, ורבי אליעזר בן יעקב יס לו ברירה, וסניהם אית להו דויתור אסור במודר הנאה ורבנן פליגי עלייהו בהא, וסברי ויתור מותר במודר הנאה. כן נראה לי. (רשב"א)

פרק רביעי - אין בין המודר

מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים: **גמ'** מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא ר' אליעזר אומר אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו כו':

רש"י מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו. שחבירו הדירו שלא יהנה ממנו בשום ענין: למודר ממנו מאכל. שלא הדירו אלא הנאת מאכל: אלא דריסת הרגל. לעבור בחצרו ולקצר דרכו: וכלים. ולהשתמש בכלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל למודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו ולהשתמש בכליו אבל מודר ממנו מאכל מותר בשתייהן לפי שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל: **גמ'** מאן תנא. למודר הנאה אסור בדריסת הרגל ובכלים וכו' אע"ג דלא מיחזי הנאה: רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויתור כו'. ויתור זה כגון שלקח מדה של

תפוחים צפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסיף לו פתים או שלשה וזהו דרך של חנוונין להוסיף על המדות משלהן הואיל וכלל תנאי נותן לו לא מיחזי כמקח אלל כמתנה ואליצח דרבי אליעזר ' אסור המודר באותו היתור של מדידת פירות הכא נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור: (ר"י)

תוספות מתני' אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינשי כגון בקעה בימות החמה: **ולא** ישאילנו נפה וכברה. אבל לא נקט מחבת ופיטפוט שלא ישאילנו דהא פשיטא שלא ישאיל דהנאה המביאה לידי מאכל הוא אלא אפי' נפה וכברה שאינו יכול לאכול אחר תיקון זה בכלי זה אלא צריך תיקון אחר אפייה ובישול אפייה אסור לשאול לו נפה: **מקום** שמשכירים אסור. דחשיב הנאת מאכל ממה שנהנה השוכר וראוי לקנות מן המעות מאכל: **מני** ר"א היא. ומיירי בבקעה בימות החמה דלא קפדי כדפרישית וא"ת ולוקמה הכא בחצר דקפדי וכ"ע וי"ל דא"כ הוה ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאכל: **אפי'** ויתור. שמוותר לו כדרך המוכרין ומתני' דלעיל דמוכר בפחות ולוקח ביותר מסתברא דאתי כר"א: (תוספות)

ר"ע מתני' אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. שהמודר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאכל שרי: **וכלים** שאין עושין בהן אוכל נפש. דשרו במודר מאכל כל שאין משכירין כיוצא בהם כדמפרש ואזיל ובמודר הנאה אסור: **לא** ישאילנו נפה וכברה רחים ותנור. איצטריך למיתני הני כי היכי דלא תיסק אדעתין דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש אסירי נמי במודר מאכל ה"מ קדרה שמבשלין בה א"נ שפוד שצולין בו בשר אבל הני גורם דגורם נינהו ולישרו במודר מאכל קמ"ל: **אבל** משאילו חלוק וטלית נזמים וטבעות. בגמ' שקלי וטרי אי אשמועינן רבותא בהני או לא אלא דתנינהו אגב רישא: **גמ'** מאן תנא. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל: **אפי'** ויתור. מה שדרכן של מוכרים לוותר ללוקחין שמוסיפין להם כשלוקחין פירות אחד או שנים אפילו אותו ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דהוי זבינא דרמי על אפיה הלכך דריסת הרגל אסור אע"ג דלא קפדי בה (ר"ט)

והא מן מאכל נדר אמר רשב"ל באומר הנאת מאכלך עלי אימא שלא ילעוס חיטין ויתן על מכתו אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכלך עלי אמר רב פפא שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות ואפי' צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל הוא בעי רב פפא סוס לרכוב עליו וטבעת ליראות בה מהו מיפסק ומיזל בארעיה מאי תא שמע אבל משאיל לו חלוק וטלית נזמים וטבעות היכי דמי אילימא שלא ליראות בהן צריכא למימר אלא לאו אפילו ליראות בהן וקתני משאילו לא לעולם שלא ליראות ואידי דקתני רישא לא ישאילנו תנא סיפא משאילו: **מתני** וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור: **גמ'** מכלל דרישא אף על פי שאין משכירין מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה ר' אליעזר היא: **מתני** המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו ומחזיר לו את אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש: **גמ'** אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי מאן תנא אמר רב הושעיא זו

כ"ז והא מן מאכל עצמו נדר. ואמאי אסור להשאילו נפה והני לאו מאכל נינהו: הנאת מאכלך עלי. יהא אסור: ואימא. מאי הנאת מאכלך שלא ילעוס חיטין סלו ויתן על גבי מכתו והיינו נמי הנאת מאכלך ואכתתי אמאי לא ישאילנו נפה וכזרה: המביאה לידי מאכלך עלי. ונפה וכזרה מביא מאכלו למאכל ולהכי לא ישאילנו לו: אפי' שק וכו' ואפי' ננא בעלמא. סל מדיר אסור למודר ליתן זה פירות דהנאה המביאה לידי מאכל הוא ואסור: סוס לרכוב עליו. לילך לבית המשתה: או טבעת ליראות בה. בבית המשתה כדי שינהגו בו כבוד והיינו הנאה: מיפסק ומיזל בארעיה. שהולך דרך קרקעו לבית המשתה ומקצר דרכו: מהו. מי הוי הנאה המביאה לידי מאכל בכל הני או לא: צריכא למימר. דשרי הא ליכא הנאה כלל: וקתני משאילו. וס"מ דשרי: לא לעולם. אפי' שלא ליראות בה ודיון הוא דלא היה צריך למיתני משאילו: אלא אידי וכו'. ומהא ליכא למשמע מינה: מתני מקום שמשכירין. שנוהגין להשאיל כל אלו הדברים על ידי שכירות אסור למדיר להשאילו דכיון שנוהגים להשכיר מיחזי כהנאה המביאה לידי מאכל ואסור: **גמ'**

מכלל דרישא. דקתני לא ישאילנו נפה וכברה הוי אע"פ שאין משכירין כלומר שאין נוהגין להשאיל צשכירות אע"ג ללא הנהא גמורה דכיון שאין משכירין מאי קא מהני ליה אם זה לא ישאילנו שכונו אחר משאילו צחנס שהרי מקום שאין משכירין הוא: מאן תנא. לאפילו הכי אסור: ר' אליעזר היא. אבל סיפא דקתני מקום שמשכירין אסור דברי הכל היא דהנאה גמורה היא: מתני' שוקל לו את שקלו. המדיר יכול ליתן צשצילו מחלית השקל שנותנין לתרומת הלשכה ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום מדקתני פורע חובו אלמא לא מהני ליה מנכסיו דהא לא יהיב ליה צידים ממס: גמ' אלמא אצרוחי ארי צעלמא הוא. שמשכירי חובו מעליו ושרי: מאן תנא. לאצרוחי שרי: (כ"ט)

תוספות אימא שלא ילעוס חיטין. משום הנאת מאכל לעיסתך ואפי' מחטין של מדיר עצמו: **וטבעת** להראות בו. כאדם עשיר בבית המשתה וע"י כך יתנו לו מנה יפה: **מאן תנא** אמר רבא ר"א היא. וא"ת תנן חדא זימנא ברישא ר"א וי"ל דמכח הך דהכא מדקדק לעיל דאתי כר"א דאי לאו האי הוה מוקמינן ליה בחצר ודכ"ע ולכך מדקדק הכא מסיפא: (תוספות)

ר"ז אינשי אסור במודר הנאה אבל רבנן דפליגי עליה סברי דכל היכא דלא אסור עליו אלא הנאתו כה"ג לא מקרי הנאה דכיון דמידי דלא קפדי בה אינשי הוא אין זה קרוי נהנה מחבירו ואם תאמר דהכא משמע דבדריסת הרגל לא קפדי אינשי ומש"ה שרו רבנן ואילו בפי חזקת הבתים (ב"ב דף נו:) אמרינן גבי אלו דברים שאין להם חזקה ואמרינן הכא בחצר של שותפות עסקינן דאהעמדה כדי לא קפדי אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי הא אינשי דעלמא קפדי וכיון שכן ליתסר אפילו לרבנן. תירץ הרמב"ן ז"ל דהעמדה דאמר התם היינו להתעכב ולישב בחצר דומיא דהעמדת בהמה דתנן התם במתני' ובכי האי גוונא הוא דאמר דדוקא שותפין לא קפדי הא אינשי דעלמא קפדי אבל הכא בדריסת הרגל בעלמא עסקינן דהיינו לעבור דרך חצרו ולא להתעכב שם ובכה"ג אפי' אינשי דעלמא דלא שותפין לא קפדי ומש"ה שרו רבנן: **ולענין** הלכה פסק הרמב"ן ז"ל כר' אליעזר דאמר ויתור אסור כיון דסתם לן תנא הכא כוותיה ועוד דסוגיין דפי השותפין שנדרו (לקמן מח.) כוותיה אזלא אבל ר"ח ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים [גבי] אלו דברים שאין להם חזקה דלית הלכתא כרבי אליעזר וכן דעת ר"ת ז"ל: **והא** מן מאכל נדר. וכיון שכן למה יאסר: **דאמר** הנאת מאכלך עלי. דכיון שהוסיף ואמר הנאת המאכל הרי אסר על עצמו כל מה שגורם אותו וקרי ליה מאכלך משום דבגרמת הנאה שלו הוא מתוקן והוה סלקא דעתך הכי דאי לא מאי מיקרי הנאת מאכל: **ואימא** שלא ילעוס חיטים ויתן על גבי מכתו.

דהנאת מאכל לא משמע אלא שלא יהנה מגוף המאכל עצמו ולאסור אפי' הנאת המאכל אמר הנאת מאכלך ואכתי לישתרי: **אמר** רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי. איכא מאן דאמר דבכה"ג אסור בין בלעיסת חטים על גבי מכתו בין בנפה בין בכברה ואין נוח לי דבכלל הנאה המביאה לידי מאכל לא משמע נתינת חטים לעוסין ע"ג מכתו אלא הכי הוי פסקא דמילתא דאי נדר ממאכל אינו אסור אלא באכילה בלבד ומותר בכל דבר אחר אמר הנאת מאכלך עלי אסור באכילה ואסור ללעוס חטים על גבי מכתו אבל לשאול ממנו נפה וכברה שרי אמר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אסור באכילה ואסור לשאול נפה וכברה מיהו ללעוס חיטין וליתן על גבי מכתו שרי כך נראה בעיני: **שק** להביא עליו פירות וכו' הנאה המביאה לידי מאכל הוא. דלא תימא לא מקריא הנאה המביאה לידי מאכל אלא לתקן המאכל בנפה וכברה אבל להביא אליו המאכל בלבד בשק וחמור שרי קמ"ל רב פפא: **צנא**. סל: **סוס** לרכוב עליו וטבעת ליראות בה מיפסק ומיזיל בארעיה מאי. דמי אמרינן נהי דהקרבת המאכל אליו מקרי הנאה המביאה לידי מאכל אפי' הכי להקריב עצמו למאכל כמפסק ומיזיל בארעיה כדי שיהיה שם מהרה לאו הנאה המביאה לידי מאכל היא דשאני התם שעשה במאכל עצמו וכן נמי סוס לרכוב עליו ליראות בה כדי שיראה כאדם חשוב כשירכוב על סוס ותהא טבעת על ידו ובשביל זה יתנו לו מנה יפה כי האי גוונא גרמא בעלמא הוא: **אילימא** שלא ליראות בהן צריכא למימר. דשרי במודר מאכל כיון דאין משכירין בהן כיוצא בהן פשיטא אלא לאו אפילו ליראות בהן וקתני משאילו אלמא גרמא דמאכל שרי וכל הני דבעי רב פפא גרמא בעלמא נינהו: **אידידי** דקתני רישא לא ישאילנו. לאשמועינן דנפה וכברה כלים שעושין בהם אוכל נפש הן וכמו שפירשתי במשנתנו תנא סיפא משאילו: **ולענין** הלכה בעיא דרב פפא לא איפשיטא הלכך נקטינן בה לחומרא: **מתני'** מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור. אפי' במודר מאכל דהאי מודר מאכל דמתני' הא מוקמת ליה בגמרא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי והני כיון דרגילין להשכירן וזה משאילו בלא שכר הנאה המביאה לידי מאכל היא שהרי בדמי השכירות שמחל לו יקח מאכל: **גמ'** מכלל דרישא. דהיינו לא ישאילנו נפה וכברה אף על פי שאין משכירין דמאי דשרי בחלוק וטלית נזמים וטבעות אסרינן בנפה וכברה: **מתני'** שוקל לו את שקלו. המדיר למודר וכן פורע לו חובו ובגמרא מפרש טעמא: **ומחזיר** לו אבידתו. דלא מידי יהיב ליה אלא מידעם דנפשיה קמהדר ליה: **מקום** שנוטלים עליה שכר. דהיינו אם היה מחזיר בטל מן הסלע דבכי האי גוונא מחייב בעל אבידה ליתן לו שכר כדאיתא באלו מציאות (ב"מ דף ל:): **תפול** הנאה להקדש. אם אין מחזיר רוצה לקבל השכר יתננו מודר להקדש שאילו היה מוחל לו מדיר נמצא מהנהו: **גמ'** אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי. אשוקל לו שקלו ופורע לו חובו קאי דלהכי שרי משום דלאו מידי יהיב ליה אלא שמסלק המלוה מעליו ומשי"ה נמי שוקל לו שקלו דהא לא מהני דבלאו הכי יש לו חלק

בקרבת צבור כדתנן (כתובות קח. ב"מ נח.) תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות מאי אמרת הא קא מהני ליה דפרע חובו אברוחי ארי הוא ושרי: אמר ר' אושעיא הא מני חנן היא. דס"ל שהמפרנס אשת חבירו שפורע לו חוב מזונותיו הניח מעותיו על קרן הצבי משום דלא חשיב מהני אלא מבריה ארי בעלמא: (ר"ט)

רש"א אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל. ומסתברא דדוקא אומר, הא סתם המדיר מאכל אינו אסור אלא במאכל בלבד, ואם אמר הנאת מאכל אסור אפילו ללעוס חטים וליתן על גבי מכתו, הא לא אמר הנאת מאכל מותר ללעוס חטים דהא הנאת מאכל הוה ליה, ואם איתא דבגודר מאכל סתם אפילו ללעוס אסור, למה לי הנאת מאכל לאסור הא אסור וקאי, ואכתי אינו אסור בכלים שעושין בהם אוכל נפש, דלא חשיב לה הנאת מאכל אלא גורם דגורם הוא וכשאמר הנאה המביאה לידי מאכל נאסר הכל. מכלל דרישא אף על פי שאין משכירין. כלומר רישא דקתני המודר מאכל לא ישאיל לו נפה וכברה אף על פי שאין משכירין כיוצא בזה, דמכל מקום מביאין הן להנאת מאכל. מאן תנא. כלומר מאן תנא בהדיא במקום שאין משכירין במודר מאכל וכל שכן במודר הנאה אסור רבי אליעזר הוא דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה. אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא, פירוש בין בשוקל את שקלו בין בפורע את חובו, דלא חשבינן ליה כמהנהו אף על פי שמסלק את חובו מעליו, מפני שאין ההנאה באה מן המדיר למודר דהוה ליה כגורם הנאה ולא מהנה ממס. וכההוא דתנן בשלהי (פרק) [בשיטמ"ק: פרקין] [לקמן מג, א] המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל הולך אלל חנוני הרגיל אללו וכו', הוא נותן לו וצא ונוטל מזה, ועדיף מינה דאילו התם מטיא הנאה לידיה מיהא, אבל הכא לא מטיא הנאה מן המדיר למודר. וכדגרסינן בירושלמי [פרק רביעי הלכה ב'] עד (כדין) [בשיטמ"ק: כדון] בצעל חוב שאינו דוחק [בשיטמ"ק ובירושלמי: ואפילו] בצעל חוב שהוא דוחק נשמענינה מן הדא, תדע לך שהוא כן דתניא מקריב עליו קיני זבין ו[בשיטמ"ק: קיני] זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות, לא בשלא נכנס לתוך ידו כלום, (זכה) [בשיטמ"ק ובירושלמי: וכאן] בשלא נכנס לתוך ידו (כו') עד כאן.

דברי חנן היא רבא אמר אפי' תימא דברי הכל גבי מודר הנאה דיהיב על מנת שלא לפרוע מאי חנן דתנן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אמר איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר ר' יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי רבא לא אמר כרב הושעיא דקא מוקים לה למתניתין כד"ה רב הושעיא לא אמר כרבא גזירה שלא ליפרע משום ליפרע: מחזיר לו את אבידתו: פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה קא מהדר ליה אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא קא מהדר ליה דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף וחד אמר אפי' נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר מהדר ליה ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח

רפ"י דברי חנן היא. דאמר איבד מעותיו שאין למלוה על צעלה של זו כלום הואיל ולא נתן בידו אלא הצריח ארי מעליו שפירנס את אשתו שהוא חייב לזונה ה"נ כי פרע חובו אצרוחי ארי הוא שאין לו לפרוע על החוב כלום ולהכי שרי דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא כיון דאמרי יסבע כמה הואיל ויטול מן הצעל הכא נמי סבירא להו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלואה ולהכי הוא הגאה גמורה אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור: דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע מזה דהשתא כי פורעו זה לא הוא הגאה הואיל ואי צעי לא מצי למיגבא מיניה כלום ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה והאי לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפרועו להכי קיי"ל (ב"מ נז:) בני העיר שסיגרו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומה נצבעין השלוחין לגזברים שאבדו ובעלים פטורים דתורמין על האבוד ואם קודם שנתרמה הלשכה נצבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הגודר ופרע שקלו מותר ללא

מהנה ליה כלל: משום לפרוע. דהתם אי הוה פרע תוצו הוה מהני ליה: תפול הנאה להקדיש. מפ' בגמרא: לא שנו. למחזיר לו אבידתו אלא כשנכסי מחזיר אסורין על צעל אבידה שהמחזיר הדירו מנכסיו: דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה קמהדר ליה. וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום: אצל נכסי צעל אבידה אסורין על מחזיר. למחזיר מודר מצעל אבידה לא מאי מהדר ליה אבידתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מצעל אבידה: פרוטה דרב יוסף. דאמר רב יוסף העוסק במלוה פטור מן המלוה ולא בעי למיתב ליה פרוטה לעניא בצביל אותה מלוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אבידתו: פרוטה דרב יוסף לא שכיח. ללא שכיח כה"ג דלהוי שביק ולא יהיב פרוטה לעניא בצביל אותה מלוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אבידתו: (כ"ט)

תוספות חנן אומר איבד מעותיו. משום דהוי מבריא ארי בעלמא ואע"ג דחייב במזונות אשתו מ"מ יכול לומר שהיתה מסתפקת ממעשה ידיה וא"ת והא פרק השוכר [את] הפועלים (ב"מ צג:) דרועה שהקדים ברועים ובמקלות חוזרין ונוטלין שכרם מבעל הבית ואמאי מבריא ארי בעלמא וי"ל דלאו מבריא הוא כיון דברי היזיקא שאם לא הקדים הארי היה אוכל הבהמות והיכא דלא ברי היזיקא שהארי אינו ממש עומד ומזומן ואינו מצילו כי אם מפחד הארי לא הוי ברי היזיקא וא"ת בפורע חובו מבריא מיניה והלא ידוע לכל שיש לו לפרוע חובו וא"כ מהנהו וי"ל דפורע חובו היינו זן אשתו ובניו דאיפשר שיתפרנסו ממעשה. ידיהם ולא ברי היזיקא אבל לא נראה דמדקאמר אחרי כן וזן את בניו ואת בנותיו אלמא משמע דמה שאמר זן בניו לאו פורע חובו וי"ל דרישא מיירי שזן אשתו ואת בניו שלא בפניו וסיפא מיירי בפניו וזהו חידוש ואף על גב שמפרנסם בפניו ואין מוחהו אפ"ה חשבינן להו מבריא עי"ל דפורע חובו היינו פורע ממש וא"ת א"כ ודאי [לאו] מבריא ארי י"ל דיכול לומר בע"ח לפורע חובו מפייסינן ליה דמחיל לי ואפילו במשכון מפייסנא ליה והדר לי משכוני הלכך לאו ברי היזיקא ולכך הוי מבריא ארי: **דמהני** ליה פרוטה דרב יוסף. פי' בשעה שעסק במצות אבידה וא"ת ישיב לו אכילת הנאה להקדש אותה פרוטה במקום שנוטלין עליה שכר וי"ל דלא מצי לדיין לדעת כמה פעמים פטור הוא על ידה ממיטב ריפתא לעניא וא"ת והא אברוחי ארי בעלמא הוא שמבריא מעליו העני דאפי' גבי פורע חוב חשבינן ליה מבריא ארי משום דמצי למימר מפייסי' ליה לפיכך לא ברי היזיקא כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מצויה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפורע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מבריא ארי מעליו הלכך לאו ברי היזיקא ולכך הוי כמבריא ארי אבל הכא המחזיר עצמו כמבריא הארי

מעל עצמו ע"י שמתעסק באבידת חבירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אבידה ונותנה לעני ה"נ גבי פורע חובו אם הבעל חוב נוטל מעות מזה לפטור חובו כמו כן היה אסור : (תוספות)

ר"נ אפי' תימא דברי הכל. דאפי' לרבנן דאמרי שחייב לוח להחזיר לזה דמי החוב שפרע בשבילו גבי מודר הנאה דהיינו מתני' דיהיב על מנת שלא לפרוע עסקינן. כלומר דכשהלוהו התנה עמו שלא יהא כח בחבירו לכופו אלא כשירצה הלוה יפרענו מדעתו הלכך כי פרע ליה מדיר לאותו חוב דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה אפי"ה כיון דאי בעי לא פרע ליה לאו מידי יהיב ליה למודר וכ"ת תינח פורע לו חובו אלא שוקל לו את שקלו היכי שרי אליבא דרבנן איכא למימר דמתניתין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את שקלו ונגנב או אבד משנתרמה תרומה דכי ה"ג פטור מלשלם כדתניא בהזהב (ב"מ נו:) בני העיר ששקלו את שקליהם ונגנבו או אבדו אם משנתרמה תרומה נשבעין לגזברים הלכך כי שוקל מדיר את שקלו מידי דלא מחייב בה מודר קיהיב וקמ"ל שאע"פ שהיה דרכן לפרוע אותו שרי כיון שאין הגזברים יכולין לכופו: גזירה שלא לפרוע אטו לפרוע. כלומר דאי אמרי' דמדיר פורע לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא לפרוע איכא למיגזר דלמא פרע ליה אע"פ שלוח אותו המודר ע"מ שיכפנו המלוה לפרוע הלכך אי מתני' רבנן ליכא גוונא דשרי אלא ודאי חנן היא ומותר בכל ענין. ובפרק שני דייני גזירות (כתובות קח.) מסקינן בגוונא אחרינא דאמר התם נהי. דהנאה לית ליה כסופא מי לית ליה והאי עמד א' ופירנס את אשתו דאמר דלחנן הניח מעותיו על קרן הצבי כתב הרשב"א ז"ל דדוקא במפרש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה הוא נותן לה דבכה"ג אמר חנן דפטור אבל פרנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלוואה ונמצא שהיא חייבת לו ומי שפרנס אותה גובה ממנה והיא גובה מבעלה וכמו שפרש"י ז"ל בפרק שני דייני גזירות גבי לוותה ואכלה מאי דאמר דאכלה והיא נפרעת מבעלה ובעל חוב גובה ממנה והביא ראייה דהמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קיהיב אלא לשם הלוואה מיוחד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות (כתובות פ. ב"מ קא.) דחייב בעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד ראייה מדגרס בירושלמי בפרק איזהו נשך חד בר נש אישאל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה אמר ליה הב לי דינרי אמר ליה הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמיה דר' אבא בר זבינא ומריקו ליה מאי דהוה חמי למשרייה והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה אמר ליה אידך הב לי כל דינרי דהוה פרע ליה מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ הוה ליה למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לא למתנה איכוון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל.

ואינם מחוורים לדעתי דנהי דהני מוכחי דהמהנה את חבירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוון אפילו הכי המפרנס את אשת חבירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי משום דנהי דלאו בתורת מתנה קעביד מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולא אדעתא דידה שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהן אלא מבעלה ולא מסיק אדעתיה לומר שתתחייב היא בהן כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותו דלאו כולהו אינשי דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומשי"ה נהי דלאו בתורת מתנה קעביד כדמוכחי הנך ראיות דאייתי הרשב"א ז"ל אפילו הכי לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי. דמסתמא אדעתא דבעל קעביד : **ולענין** הלכה קיי"ל כחנן הלכך פורע חובו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי ואפילו בבעל חוב דוחק נמי דליכא למימר דטעמא דחנן משום דמצי אמר ליה מפייס הוינא ליה והוה מחיל לי דהא מתניי דשוקל לו את שקלו אתיא לן שפיר כחנן אף על גב דלא מצי אמר שימחלו לו הגזברים. ומסתברא לי דבמלוה שיש עליה משכון נמי אבד מעותיו דהא אמרינן הכי בירושלמי אליבא דבני כהנים גדולים דאמר התם דאפילו לבני כהנים גדולים דאמרי במפרנס את אשתו דישבע כמה הוציא ויטול התם היינו טעמא משום דלא עלה על דעתו שתמות אשתו ברעב אבל בפורע חובו מודו לחנן דפטור דמצי אמר מפייס הוינא ליה והוה מחיל לי ואמרינן התם הגע עצמך שהיה בידו משכון מפייס הוינא ליה ומהדר לי משכוני ונהי דבגמרא דילן לא סבירא לן הכי אליבא דבני כהנים גדולים דא"כ לא הוה מצטריך לאוקמא למתניתין בשלוה על מנת שלא לפרוע אפילו הכי נקטינן מהא דירושלמי דחנן אפילו מלוה שיש עליה משכון אמר דכיון דבירושלמי אמר בפשיטות דמודו ליה רבנן דחנן בהכי אלמא שמיע להו דחנן אמר הכי ונהי דלפום גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפילו הכי גמרינן מירושלמי דחנן אמר אפילו במלוה שיש עליה משכון ובהא לא אשכחן איפכא בגמרא דילן כן נראה לי : **מידעם** דנפשיה קא מהדר ליה. ולא מהני ליה מידי אלא שמבריה נזק אבידתו מעליו : **דקא** מהני ליה פרוטה דרב יוסף. דכי מהדר ליה אבידתו מיפטר מלמיתב ליה פרוטה לעני שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ותלי לה בדרב יוסף משום דפליגי רבה ורב יוסף פ' הכונס צאן לדיר (ב"ק נו :) בשומר אבידה אי הוי כשומר שכר וסבירא ליה לרב יוסף דכיון דמיפטר מלמיתב פרוטה לעני שומר שכר הוי : **פרוטה** דרב יוסף לא שכיח. שיבא עני לישאל ממנו באותה שעה דנימא לא מהדר משום דמתהני מידי דכי האי גוונא כיון דלא שכיח לא הוי בכלל איסור הנאה ומיהו כיון דאפשר דאתי ומתהני מינה שומר שכר הוא עליה וחייב בגניבה ואבידה : (ר"ט)

תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למ"ד כשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר אמאי תפול הנאה להקדש אחדא קתני איכא דמתני לה בהאי לישנא פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה וחד אמר אפי' נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מותר דכי מהדר ליה מידי דנפשיה קמהדר ליה תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מהדר היינו דמתרץ מקום אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין ולא מהדר היכי מתרץ מקום קשיא

רפ"י מקום שנוטלין עליה שכר. חזרת אבידה שכר: תפול הנאה להקדש. דכיון דמודר ממנו הנאה לא מצי האי למיתב ליה שכר: בשלמא למ"ד אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר ליה אבידתו היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה [להקדש] כיון דמחזיר לא מצי למיסקל מיניה השכר לפי שזה בעל אבידה הדירו מנכסיו אינו יכול להשתייר השכר בידו דמקום שנוטלים עליה שכר הוא לא מצי בעל אבידה למימר הואיל ואינו יכול ליטול השכר יהא שלי לפיכך תפול הנאה להקדש ואי נכסי מחזיר אסורי' על בעל אבידה והאי מחזיר אדם עשיר הוא ואינו רואה לקבל שכרו דזילותא הוא לקבל השכר מכל מקום האי בעל אבידה לא מצי תפיס לשכרו משום דמודר הוא מנכסי מחזיר ושכרו איתיה גביה דמקום שנוטלין עליה שכר הוא לפיכך תפול הנאה להקדש: אלא למ"ד. כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר והתם איכא למימר תפול הנאה להקדש אבל נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר הואיל ולא מהדר ליה לא יהיב ליה אגרא אם כן מאי תפול הנאה להקדש איכא למימר

הכא הואיל ולא בר אגרא הוא: תריץ אחדא קתני. אחד לחוד מיירי תפול הנאה להקדש בשנכסי נחזיר אסורין על בעל אבידה דבעל אבידה לא מצי תפיס אגריה דמחזיר דלא מצי למיתנהי מיניה ומחזיר נמי לא בעי ליטול שר דעשיר הוא להכי תפול הנאה להקדש: לא שכיחא. וליכא הנאה כלל: משום דקא מהני ליה. דאע"ג דמידעם דנפשיה מהדר ליה אפ"ה מהני ליה דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו: להדר ליה. משום דמידעם דנפשיה מהדר ליה ולא מהני ליה כלום: בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר: הינו דמתרץ מקום. כלומר דמשכחת ליה מקום שנוטלים עליה שר תפול הנאה להקדש דכיון דנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מצי בעל אבידה לשייר השכר לעצמו דהא נכסי מחזיר הן ואסורין עליו וכריך לו ליתן השכר והמחזיר אי אדם עשיר ואינו רוצה לקבל השכר להכי תפול הנאה להקדש: אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין. על בעל אבידה לא מהדר היכי מתרץ מקום. שנוטלין עליה שר הא ליכא שכרו כלל דלא מהדר והכא ליכא לתרואי אחדא קתני דהתם דכיון דקאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה קא מוקי ביה תפול הנאה להקדש דכופין לבעל אבידה שיתן השכר להקדש ואין יכול להחזיק בו דנכסי מחזיר אסורין הן עליו אבל הכא ליכא לתרואי אחדא קתני אנכסי בעל אבידה אסורין עליה דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על בעל אבידה מצי האי בעל אבידה למיתפס השכר לנפשיה ולא נפיל להקדש והיכי מתרץ מקום קשיא: (כ"ז)

תוספות בשלמא למאן דאמר בשנכסי כו'. פירוש ששניהם מודרי' זה מזה לכך תפול הנאה להקדש אלא מ"ד וכו' אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו למחזיר שהרי אינו מודר מבעל אבדה: ה"ג אחדא. פי' לגבי חדא מינייהו קתני תפול (עלי) הנאה להקדש לגבי בעל אבידה שאם המחזיר אינו רוצה לקבל השכר א"כ נהנה מן המחזיר והוא מודר הנאה ממנו אשמעי' במתני' שצריך שיתן הבעל אבידה שר ויפול הנאה להקדש וא"ת איכפל תנא לאשמועינן שאם היכא שאין המחזיר רוצה לקבל וי"ל דאורחא דמילתא הוא שאינו חושש לקבל שר הואיל דמצוה הוא אע"פ שאינו מחוייב לעשות כיון שהוא בטל ממלאכתו: היכי מתרץ מקום קשיא. וא"ת ולישני כדלעיל דחדא קתני ורישא מיירי שאין בעל אבידה רוצה לעכב השכר לעצמו ואז צריך שתפול הנאה להקדש שאין המחזיר רשאי לאוכלו שמודר הנאה ממנו יש לומר דלא דמי בשלמא לעיל רגילות הוא שאין

המחזיר רוצה ליטול שכר על השבת אבידה משום . מצוה דגנאי הוא אבל הכא
לאו אורחא דמלתא שהרי אין גנאי מלעכבו לעצמו : (תוספות)

ר"ע תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למאן דאמר אפילו נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר אמאי תפול הנאה להקדש. כך היא עיקר הגירסא וה"פ בשלמא למ"ד דמתני' בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא היא דאילו נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר משום פרוטה דרב יוסף מש"ה קתני סיפא דמקום שנוטלין עליה שכר אם זה המחזיר גברא יקרנא ואינו רוצה לקבל שכרו לא ישהנו בעל אבידה לאותו שכר אצלו דהא מתהני מיניה אלא תפול הנאה להקדש אלא למ"ד דאפילו נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר אם כן רישא דקתני ומחזיר לו אבידתו אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי היא וסיפא דקתני תפול הנאה להקדש אכולא מילתא קאי ובשלמא בנכסי מחזיר אסורין אתי שפיר אי מחזיר גברא יקרנא הוא כדפרישית אבל בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר למה לי דתפול הנאה להקדש יעכבנו בעל האבידה לעצמו שהרי לא נאסרו נכסי מחזיר וליכא למימר דהכא כשבעל אבידה גברא יקרנא ורוצה ליתן שכר ומקבל לא מצי שקיל דהא נכסי בעל אבידה אסורין עליו ומשום הכי תפול הנאה להקדש דבכהאי גוונא לא שייך יקרנא לקבל אבידתו בחנם כך פירשו רבותי ולי נראה דהכי קאמר אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו בעל אבידה למחזיר דנהי דנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אפילו הכי מותר ליקח ממנו שכרו דהא הש"ס זבינא דרמי על אפיה אמר לעיל דהנאת מוכר הוא ולא לוקח ונפקא מינה דאי לוקח מודר ממוכר מותר ליקח ממנו זבינא דרמי על אפיה מאי טעמא דהא מכל מקום מודר מיתהני מההוא מידי דמוכר אלא ודאי היינו טעמא דכיון דזבינא דרמי על אפיה הא משכח מינה לוקח טובא וכל כה"ג אע"ג דאתי לידיה ממדיר לא מקריא הנאה הכא נמי במקום שנותנין עליה שכר דהיינו בבטל מן הסלע אע"ג דיהיב ליה כי ההוא אגרא בעל אבידה למחזיר לא מיתהני מחזיר מיניה דבעל אבידה כלל שאותו שכר כבר היה מצוי בידו וכיון שכן אמאי תפול הנאה להקדש הא מצי בעל אבידה למתביה למחזיר כנ"ל ונכון הוא : **ומשני** אחדא קתני. כלומר רישא דמחזיר אבידתו בין בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר אבל סיפא במקום שנותנין עליה שכר תפול הנאה להקדש אחדא בלחוד קאי דהיינו אנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה : **איכא** דמתני לה בהדין לישנא וכו' לא שנו אלא בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר. ומתני' לצדדין קתני שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו מדיר למודר ומחזיר לו אבידתו מדיר למודר ותורם לו את תרומותיו מדיר

למודר ומשום דבעי תנא למיתני כולהו גוונני דשרי בין מדיר למודר תנא הכי כך נראה בעיני אבל בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה ועדיף טפי מפורע לו חובו דהא קא ממטי ליה בידיה ואי לא דקא מהדר ליה אפשר דפסדא מיניה לגמרי: **בשלמא** למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין מהדר. כלומר דמודר מחזיר למדיר ומדיר למודר היינו דמתרץ מקום דאיכא לתרוצי דאחדא קתני כלומר היכא דמהדר מדיר למודר אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר וא"כ מתניי דמחזיר לו אבידתו בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר בלחוד היא וא"כ היכי מתרץ מקום דבכה"ג ליכא למימר תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה: **ולענין** הלכה קיי"ל דבין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר דהא מ"ד דבנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר אתותב ואע"ג דמ"ד בלישנא קמא דנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אתותב דאדרבה אתיא לדידיה מתניתין טפי שפיר אפ"ה כיון דהאי לישנא בתרא הוא והך סברא דבין בנכסי מחזיר אסורין בין בנכסי בעל אבידה אסורין מהדר איתמרא בתרתי לישני כוותיה נקטינן וכן פסק הרמב"ם ז"ל: (ר"ט)

ב - **לד** **דף**

אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאוכלה מעל לפי כולה להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עילויה שויתיה הקדש א"ל פשיטא דאע"ג דיהבה ליה במתנה אסור אלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גנבה מיניה מיגנב א"ל לא לאפוקי דאי אזמניה עלה

ר"ט ככר של הפקר. וכ"ס אי דנפקיה אלכא רבותא קמ"ל דמאי זכי בהפקר לחליה קדושה עילויה: נטלה על מנת לאוכלה. לכיון שהחזיק בו קנאה ואם אכלה מעל לפי כולה ומסלם להקדש לפי כולה וחומץ שהרי הוציאה לחולין: אכל נטלה

על מנת להוריש לבניו. ואחר כך הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה: לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה. שאינו משלם להקדש אלא כפי חזקת טובה שנתן לאביו אחד מן הבנים בצביל שמוריש לו והיינו טובת הנאה: ככרי יהא אסור עליך וחזר ונתנו למודר במתנה מהו: כי איתיה ברשותיה. כלומר כל זמן שהוא של מדיר הוא דאסור דהכי משמע ככרי כל זמן שהוא שלי: או דלמא עליך א"ל. ועלויה שותיה לאותו ככר הקדש ואע"פ שנתנו לו במתנה אסור: אלא. הא המבעיא ליה האי דאמר ככרי עליך אי אמרי' לכל זמן שהוא ברשותיה. דאי אחי לידיה מיניה דיליה קאמר ליה: ולאפוקי דאי גנבה מיגנב. לאותו ככר ונתנה לו הגנב במתנה שאינו אסור בה הואיל והוא עצמו לא נתנה לו או דלמא אע"ג דאי גנבה ליה מיגנב אסירה ליה: לא לאפוקי דאי אזמניה עליה. למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר א"ל ככרי עליך דהתם כיון דאזמניה עליה קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה ואינו יכול לאוסרה עליו ללאו כוליה דנותן הוא אלא גם למזומן: (רש"י)

תוספות היתה לפניו ככר של הקדש וכו'. תימה אי איירי בהקדש מאי שייכא כאן מלתא דרבא גבי מתני' דמיירי בקונמות ונראה דרבא מיירי בקונמות והקדש דנקט לאו דוקא אלא כהקדש קאמר וא"ת אמאי נקט מלתא בקונמות כיון דבהקדש מצי למינקט וי"ל דבהקדש לא אמרי' מעל לפי טובת הנאה שבה אם אין בו שוה פרוטה דאין מועל בהקדש בפחות משוה פרוטה אבל בקונמות בכל דהו איכא איסור הנאה: **ואמר** ככר זו הקדש. בלשון זה אמר אע"פ שלא אמר לכשאזכה בה אפי"ה כי זכה בה הוי הקדש והואיל ודעתו לזכות בה וא"ת והא אין אדם מקדיש דשלב"ל ולא דמי לאומר הרי פסח קדושה לאחר שלשים דהויא קדושה התם בידו להקדיש מיד אבל הכא לאו בידו להקדיש מיד לכ"נ שנטלה וזכה בה ולאחי"כ הקדישה ובא אדם אחר ונטלה ואכלה או הוא עצמו מתחילתו שזכה בה נטלה לאוכלה זכה בכולה והלכך הקדש נמי חל על כולה ולכך מעל לפי כולה ואם מתחלת נטילתה לזכות בה בכולה להוריש לבניו לחלוק להם או ליתנה למי שירצה ואין לו בה אלא טובת הנאה אבל גוף הדבר אינו שלו והקדש כמו כן שהרי אין אדם מקריב אלא מה שיש לו בה ולכך מעל לפי טובת הנאה שבה ולי"נ דלישנא דרבא לא משמע הכי דקאמר ככר זה הקדש ואחר מכאן נטלה לאוכלה משמע דהאי אחר שהקדיש שלא זכה בה עני אחר מכיון שהקדישה לכ"נ דלעולם לא זכה בה עדיין בשעת הקדש וכי תימא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועדיין לא זכה בה מיירי שהוא בתוך ארבע אמותיו וארבע אמות שלו קנו

לו אי נמי כיון שבידו לזכות בה שהוא קרוב ממנה יותר משום אדם הוי חשיב שפיר דבר (שלא) בא לעולם כדאמר פרק האומר בקידושין (דף סב.) כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי נטלה לאכלה כלומר אחר שזכה בה והקדישה כדפרישית שהיתה תוך ארבע אמותיו והקדישה אחר מכאן: **נטלה** לאוכלה מעל לפי כולה. לפי שנתכוון לשנות כולה מרשות הקדש ולכך מעל לפי כולה נטלה ע"מ להורישה לבניו א"כ לא נתכוון לשנות בכלה ולכך לא מעל אלא לפי טובת הנאה ומידי דהוה אמשאל קרדום של: הקדש ובקע בו לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה: **או** דלמא עליך אמר ליה ועילויה דידיה שוויה הקדש. לפי גירסא זו דייק מלשון עליך וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך מפרה שאני נהנה לך הא לא אמר ליה עליך הא ליכא למימר דבסמוך פריך מנכסי עליך וכו' דהא מדגרסינן בסיפא או שניתנה לו במתנה ולא קתני שנתנה לו משמע דאפרה קאי ולא אנכסים לכ"נ דגרס הכא או דלמא עילויה שויי הקדש בלא עליך: אמר ליה פשיטא דאע"ג דמהני במתנה אסור: אלא לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב אמר ליה לאפוקי דאי אומניה עליה. הכי גריס ר"ת וה"פ פשיטא דאסור כי יהבה ליה במתנה אלא לאפוקי מאי כלומר ומה שאסר לענין מה אסרה עליו וכי תעלה על דעתך לומר שאסרה עליו לענין דאי גנבה מיגנב זהו תימה דלא אסרה עליו אלא כשבא לידו בגניבה דאין זו סברא לומר דאסיק אדעתיה דמיגנבא וכן צ"ל ע"כ דאי ס"ד דבמתנה מותרת הא ודאי כל זמן שבידו לא הוצרך לאוסרה דבע"כ לא יקחנה וצ"ל דלענין גניבה אסרה עליו וזהו תימה כדפי' ומשני דאי אומניה. עליה זה בא לאוסרה עליו דמזה אסיק אדעתיה שפיר ולעולם אימא לך דבמתנה מותרת ואע"ג שדחה סברא פשיטותא מ"מ רבא במילתיה דאמר רבא דאסור על ידי מתנה ולהכי פריך ליה: (תוספות)

ר"ע אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זה הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה. האי דנקיט לה בככר של הפקר ולא נקט ליה בככר שלו שהיתה עומדת בחצרו והקדישה משום דבכי האי גוונא נטלה לאכלה לא מעל דכיון דמקמי הקדש שלו היתה ולאחר הקדש ג"כ ברשותו עומדת ה"ל כגזבר של הקדש דאמר"י בסוף פ"ק דחגיגה (דף יא.) שאם נטל דבר של הקדש לזכות בו לא מעל משום דמעיקרא נמי ברשותיה קאי והשתא נמי ברשותיה ואין מעילה בהקדש אלא במוציא מרשות הקדש לרשות אחר ומה לי בחצרו מה לי בידו הכא והכא לא נפיק מרשותיה להכי נקיט ליה בככר של הפקר שהיתה עומדת תוך ד' אמותיו שקונות לו בכל מקום ומש"ה כי אמר ככר זה הקדש חייל ומקדיש זה לא זכה בו מעולם דאע"ג דאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו אפי" כ לא אמר אקנה הכא שאני משום דכיון דאמר ככר זה הקדש גלי אדעתיה דלהקדש ניחא ליה דליקני לדידיה לא ניחא וגילווי דעתא כי האי מהני כדמוכח סוגיא דהתם ומצי למעבד הכי דה"ל כמגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו ולא

הוא הכא נמי הקדש קני ואיהו מעולם לא קנה זה נ"ל ומש"ה נטלה לאכלה מעל לפי כולה שכיון שלא זכה בו מעולם אינו כגזבר עליה ולפיכך כשנטלה הוציאה מרשות הקדש ומשום הכי מעל: **להורישה** לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה. דכיון דלא הגביהה אלא להורישה לבניו ולא שיקנו אותה עכשיו לא נפקא לחולין אבל מ"מ מעל לפי טובת הנאה לפי שמעכשיו יחזיקו לו בניו טובה כיון שהוא מחזר להורישם ובניו מועלין לכשיוציאו והא דאייתי הכא הך מימריה דרבא משום דדמיא ליה להך בעיא דבעא מיניה רב חייא בר אבין דכי היכי דהכא הקדיש הככר ואח"כ נטלה לאכלה בדרב חייא בר אבין נמי אסר הככר ואח"כ נתנה לו: **בעא** מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה אסור. דככרי בעוד שהככר שלו משמע אבל לאחר שנתנה כיון דלא הוי שלו מותר בה או דלמא עליך א"ל ועילויה שויה הקדש דה"ק ליה זו שהיא עכשיו ככרי אסורה עליך לעולם ובודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתן מדיר ככר זה לאדם אחר מותר המודר בו וכדתנן לקמן בפרק השותפין (דף מו.) ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר אלמא כל היכא דאפסקיה אחר שרי אלא היינו טעמא דמבעיא הכא משום דלא אפסקיה אחר דממדיר למודר קאתי וכ"ת תפשוט מההיא דפי' השותפין לאיסורא מדקתני מכרן לאחר מותר משמע הא מכרן למודר אסור ליתא דאיכא למימר דמשום דבעי למתנא סיפא ביתך זה שאני נכנס שדך זה שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור דהתם נקט אחר לרבנותא מש"ה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר ולא דוקא דה"ה לו והקשה רשב"ם ז"ל מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין מתני' היא דתנן בפירקין (לקמן דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הרי זה נותן לו ובא ונוטל מזה היה מהלך במדבר נותן לאחר וכו' אם אין עמהם אחר מניח על הסלע וכו' והתם ודאי לא באומר נכסים אלו עליך דבכה"ג אפילו אפסקיה אחר נמי אסור אלא ודאי באומר נכסי עליך ואפי"ה טעמא דאיכא אחר הא מידו של מדיר למודר אסור וי"ל דהתם במדירו מהנאתו וכיון שכן אם נותן מתנה בשעת מתנה הרי הוא נהנה ממנו אבל הכא דאמר ככרי איכא למימר דשרי משום דבשעה שנהנה מן הככר אינו של מדיר: **אמר** ליה פשיטא דאף על גב דיהבה נהליה במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב. בתמיה כלומר ודאי דאף על גב דיהבה ניהליה במתנה אסר עליו ככרו דאי לא לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מן איסורו הרי בעוד שהככר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו שהרי אסור ועומד הוא לו וליכא למימר דמש"ה אסרו עליו משום דאי מגנבא מיניה תתסר עליה דליכא דמסיק אדעתיה הכי אלא ודאי להכי אסרה כדי שלא יפציר בו שיתנה לו וכיון שכן על כרחיך אפילו לאחר מתנה אסרה עליה: **אמר** ליה לאפוקי דאי אזמניה עלה. כלומר לעולם אימא לך דאי יהיב ליה במתנה שריא ליה וכי קאמר ליה עליך

איתיביה אמר לו השאילני פרתך אמר לו קונם פרה שאני קנוי לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו השאילני קרדומך אמר לו קונם קרדום שיש לי שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום אלא זה ונמצא שיש לו בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר א"ר אחא בריה דרב איקא שניתנה לו על ידי אחר א"ר אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו בעא מיניה רבא מרב נחמן יש מעילה בקונמות או לא אמר ליה תניתוה מקום שנוטלין עליה שכר תיפול הנאה להקדש למימרא כי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה כתנאי קונם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא ובין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי להקדש ואכלה הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון דברי ר' מאיר וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה למעול מקבל יכול דאמר היתירא בעיתי איסורא לא בעיתי אמר ליה מקבל מעל לכשיוציא שכל המוציא מעות הקדש לחולין כסבור של חולין הוא מועל אף זה מועל:

רש"י ה"ג קונם פרה שאני הנאה לך. והכי משמע קונם יהו עליך שאר פרות שיש לי שאני מהנה לך כלומר שאין לי פרה אחרת וזו שיש לי איני משאילך שזו לא רצה להשאילו והאחרות אסורות עליו בנדר או שאמר לו נכסי אסורין עליך אם יש לי פרה אחרת אלא זו ונמצא שיש לו פרה אחרת אסור לישראל ליהנות: קונם קורדום שיש לי שאני קנוי. כלומר שלא קניתי קורדום אחר וזה איני משאילך שאני רריך לו או שאמר לו קונם נכסי יהו אסורים עלי אם יש לי קורדום אחר אלא זה ונמצא שיש לו קורדום אחר: בחייו אסור. בעל הקורדום אסור

ליהנות מנכסיו כל ימי חייו אי נמי בחייו דמדיר אסורין נכסיו על המודר: מת.
המשאיל: או שנתנה לו במתנה למודר אמר לן המורה האי דקתני מת לא קאי
אסיפא כלל דהיכי מצי קתני אסיפא [דהא] קתני נכסי עלי מת או שנתנה לו
במתנה הרי זה מותר מי מותר הרי אנפשיה קאמר אלחא ארישא קתני אהשאילני
פרתך שאם מת המדיר מותר בפרה או בנכסים של מדיר דהא אמר נכסי ומאחר
שמת לאו נכסיה דידיה אינון והכא נמי אם ניתנו לו במתנה ואמר לן המורה
דכס"ג שאני הגאה שאינו קנוי כינוי לשון בני אדם (שרי) דהכי היו נודרים
בירושלים ובנדורים הלך אחר לשון בני אדם קתני שניתנו לו במתנה הרי זה מותר
וקשיא לרבא דאמר אע"ג דיהיב ליה במתנה אסור: אמר לך רבא הכא במאי
עסקינן כגון שניתנה לו על ידי אחר. שבעל הפרה נתנו לאחר ואותו אחר נתנו
לשואל ולהכי מותר שכבר הוציאה משאיל מרשותו כשנתנה לאחר אבל היכא דאמר
ליה ככרי עליך ולא נתנה לו על ידי אחר הוציל ולא יצאת מרשותו קודם לכן
אסור ולא דמי להיכא דאוגנבה מיניה משום דהיכא דאוגנבה מיניה הוציל ושלח
מדעתו דבעל הככר יצא מרשותו כעודה צידו דמי ואסור אבל היכא שנתנה לו
במתנה על ידי אחר יצאת מרשותו מדעתו: ולא קתני שנתנה לו. דמשמע שהוא
עצמו נתנו לו: יש מעילה בקונמות. היכא דאמר קונם ככר זה ואכלו מי הוי
כהקדש מעליא דיך צו מעילה ומעל או לא: [תניתיה מקום] שנוטלין עליה שכר.
ומודר היינו דאמר קונם ומדמי ליה להקדש: קונם ככר זה הקדש. שאמר בלשון
הקדש ובלשון קונם והוא הדין נמי לא אמרה אלא בלשון קונם: צין הוא צין חבירו
מעל. שהרי הקדישה סתם אכולי עלמא: לפיכך. הואיל ויש בה מעילה יש בה
פדיון ויצאה לחולין דהוי כשאר הקדש: אמר זו עלי הקדיש. כיון דאמר עלי עליה
דידיה שוויה הקדש והוא מעל אם אכל חייב לשלומי: חבירו לא מעל. דלא אסרה
אלא על עצמו וגבי חבירו הוי כחולין: לפיכך אין לה פדיון. שהוא עצמו אין יכול
לפדותה לעולם שהרי אמר עלי ולא על אחר ואחר אין יכול למעול בה: צין כך
וצין כך. צין אמר סתם צין אמר עלי לא מעל צין הוא וצין חבירו אף על פי
שאמר הקדש כיון דאמר נמי קונם שאין מעילה בקונמות: מי מעל. אליבא דמאן
דאמר יש מעילה בקונמות קבעי: הא לא אסירא עליה. דנותן: התירא ניחא לי

דתיתיב לי איסורא לא בעיתי. כלומר דבתורת היתר קבלתיה ממך ולא בתורת איסור: וכסבור של חולין הן מעל. אעפ"כ הכי נמי אף זה המקבל אע"פ ססבור זה המקבל שהיתר הוא כי אכלה מעל: (רפ"י)

תוספות קונם פרה שיש לי שאני הנאה לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו. שני נדרים הוו ואי קאמר שאומר לו קונם פרה שיש לי שאוכל ליהנות לך ממנה כלוי שאין לי פרה אחרת ואם יש לי תהא קונם עליך או שאמר בלשון הזה נכסי עליך קונם אם יש לי פרה אלא זו שאני עושה בה מלאכתי ונמצא שיש לו פרה. אחרת ועתה נאסרה הפרה והנכסים עליו וגבי קונם נמי ה"פ כדפירשתי: **מת.** או שנתנה לו במתנה מותרת. מת דתו לא מיקרו פרה וקרדום שלו וכן שנתנה לו במתנה מותרת וקס"ד שנתנה המדיר למודר ומשני שניתנה לו על ידי אחר לפירוש שני דלעיל ניחא דפריך מנתנה לו במתנה דאפרה ואקרדום קאי ואע"ג דלא אמר עליך אבל לפי ראשון דלעיל דדייק מעליך קשה מאי פריך מנתנה לו פרה וקרדום הא לא אמר עליך וי"ל דלפי פירוש ראשון גרס שניתנו לשון רבים וקאי נמי אנכסים ודוחק הוא שבכל הספרים גרסי שניתן לשון יחיד דמשמע דקאי דוקא אפרה ואקרדום לכ"נ כפירוש שני וא"ת אכתי היא גופה תקשה לך אמאי לא תנא שניתנו משום נכסים הלא מיירי משנה גם מנכסים וי"ל מ"מ לא נחת לאשמועינן לאשריותא דפרה וקרדום שהיה רוצה לישאל ממנו היה עיקר הנדר וגם בכלל נכסים הם דמיתסר נמי בנדר כנכסים: הוא מעל וחבירו לא מעל לפיכך אין לו פדיון וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל פירוש וחכמים לא קאי לרישא אלא קאי לסיפא דבעי למימר בין הוא בין חבירו לא מעל וקשה דלישנא דבין כך ובין כך משמע דקאי לכולה מלתא דר"מ ועוד משמע דאפילו לר"מ דיש בו מעילה מכל מקום אין לו פדיון וקשה בפרק האשה רבה (יבמות דף פח.). משמע האי יש בו מעילה משום דבידו לפדותו אלמא משמע דיש בו פדיה בקונמות וע"ק ברישא קאמר כבר זה הקדש מעל מאי קמשמע לן פשיטא דהקדש גמור יש בו פדיון ומעילה לכ"נ לפרש דרישא לא מיירי בהקדש ממש אלא בקונם בלשון הקדש שאסר הככר לכל כמו הקדש ולכך יש בו מעילה כיון שנאסר לכל כהקדש גמור כבר זה עלי הקדש דמיירי בקונם שאינו אסור לכ"ע אלא לדידיה לכך אין לו פדיון דהא דאמרינן בשיש בו מעילה משום שבידו לפדותו היינו קונם שאסור לכל כמו הקדש. וחכמים אומרים בין כך ובין כך כו' קאי אפילו לרישא משום דאין מעילה בשום קונמות וכיון שאמר הקדש בלשון קונמות אין מועלין: (תוספות)

ר"ג איתיביה וכו' השאילני פרתך הקנויה. פרה המונחת בפניהם: **קונם** פרה שאני קנוי עליך. קונם עליך פרתי זו אם אני קניתי אלא פרה זו או שאוסר עליו כל נכסיו אם יש לו פרה אלא זו: **בחיינו** אסור. אם נמצא שיש לו פרה אחרת או

קורדום אחר: **מת** או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר. משום דכי מת או שנתנה לו במתנה לא פרתו ולא קרדומו ולא נכסיו הן וקס"ד שהמדיר נתן למודר ואפי"ה שרי וקשיא לרבא דאסר: **שנתנה** לו על ידי אחר. שנתנו מדיר לאיניש דעלמא ואח"כ נתנו זה למודר: **דיקא** נמי דקתני שניתנו לו. כלומר שכך היתה קבלה בידם לקרות נתנו בחירק אף על פי שאין בכתיבה שום הפרש: **ולענין** הלכה קיימא לן אע"ג דיהביה ניהליה במתנה אסור דהכי פשט ליה רבא ואסיקנא דיקא נמי דקתני כו' וכתב הרשב"א ז"ל דכי היכי דיהבה במתנה אסור ה"ה אם לקחו מודר ממנו דחד טעמא הוא: **יש** מעילה בקונמות. האוסר דבר עליו בקונם ונהנה ממנו מי מחייב מעילה או לא מי אמרינן דעשאו כקרבן וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים: **תפול** הנאה להקדש למימרא כהקדש. דאי לא דמי קונמות להקדש הוה ליה למימר יוליך הנאה לים המלח כדקתני בכל דוכתא אלא משום דבקונמות יש בהן מעילה כהקדש כיון דבהקדש עסיק תנא תפול הנאה להקדש: **קונם** ככר זו הקדש. שאסרה בקונם לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: **אכלה** בין הוא בין חברו מעל. דיש מעילה בקונמות: **לפיכך** יש לה פדיון. דכיון דמתסר אכולי עלמא כהקדש תפיס פדיונו: **ככר** זו עלי הקדש אכלה הוא מעל. דנהי דלא מיתסרה אלא עליה כי מתהני איהו מינה מעל: **חבירו** לא מעל לפיכך אין לה פדיון. דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיונה: **וחכ"א** בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות. בין בקונם כללי שאסר לכל בין בקונם פרטי: **ולענין** הלכה קי"ל כר"מ דיש מעילה בקונמות דהא רב נחמן פשיט ליה לרבא ממתניתין שיש מעילה ובפי' שבועות שתיים בתרא (דף כב:) נמי מפכינן דר"מ לרבנן הלכך קי"ל דיש מעילה וקי"ל נמי דקונם כללי יש לו פדיון ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי מישתרי ההוא קונם לבתר דמעיל כהקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה: **ככרי** עליך ונתנה לו במתנה מי מעל. כלומר מי מעל בנתנה זו דכיון דיש מעילה כי היכי דאמר בהקדש דנטל אבן או קורה של הקדש מעל אע"פ שלא הוציאה הכא נמי מכיון שזכה בה שייכא מעילה שיצאה מרשות אוסר ונכנסה לרשות מקבל: **למעול** נותן הא לא אסרה עליה. ומכאן תשובה להרמב"ם ז"ל שכתב (בפרק) המדיר את חבירו והאכילו לוקה משום לא יחל דברו כמו שכתבתי למעלה בפי' ואלו מותרים: **למעול** מקבל יכול דאמר התירא בעינא איסורא לא בעינא. שאילו היה יודע שהוא של איסור לא היה רוצה לזכות בה ונמצא זכיה בטעות ואינה זכיה ואע"ג דבמוציא מרשות הקדש אפשר דאפי' בטעות מעל שאני הכא שהוא לא הוציאה אלא חבירו הוציאה וזה לא עשה אלא שקבלה: **אמר** ליה מקבל מעל לכשיוציא. כלומר מהשתא אין אחד מהם מועל מהנך טעמי דאמרת אלא מיהו לכשיוציא מעל נהי דגבי זכיה אמרינן דזכיה בטעות היא לכשיוציא לא אמרינן הכי מידי דהוה אכל מוציא מעות הקדש לחולין: **ירושלמי** נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא איפשיטא:

דף לה - ב

מתני' ותורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו ומקריב עליו קיני זבין קיני זבות קיני יולדות חטאות ואשמות ומלמדו מדרש הלכות ואגדות אבל לא ילמדנו מקרא אבל מלמד הוא את בניו ואת בנותיו מקרא: **גמ'** איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא למאי נפקא מינה למודר הנאה אי אמרת דשלוחי דידן הוו הא מהני ליה ואסור ואי אמרת שלוחי דשמיא שרי מאי ת"ש דתנן מקריב עליו קיני זבין כו' אי אמרת שלוחי דידן קא מהני ליה וליטעמיך ליתני מקריב עליו קרבנות אלא מחוסרי כפרה שאני דא"ר יוחנן הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים שנאמר **[ויקרא טו-לב]** זאת תורת הזב בין גדול בין קטן אלא מעתה לר' יוחנן **[ויקרא יג-נט]** זאת תורת היולדת וגוי בין קטנה ובין גדולה קטנה בת לידה היא והא תני רב ביבי קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך קטנה ומעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות ההיא זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה שכן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה כדברי רבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכל קרבנות שחייבת שכך כותב לה ואחריות דאית ליה עלי מן קדמת דנא

רש"י מתני' ותורם את תרומתו וכו'. מפרש בגמרא: [ומקריב עליו]. אם היה כהן אוחז שגדל שלא יהנה ממנו יכול להקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וכו': **גמ'** הני כהני. שמקריבין קרבנות: שלוחי דידן. דבעלי קרבן: הא קא מהני ליה. שלוחי לכפר כפרתו ואיהו הדיכו שלא יהנה ממנו: אלא. מדקתני מקריב עליו קיני זבין וכו' ש"מ דשלוחי דשמיא נינהו: [וליטעמיך] אם כן דשלוחי דשמיא נינהו ליתני סתם מקריב עליו קרבנות אלא מדלל קתני אלא קיני זבין וכו' ש"מ דשלוחי דידן נינהו ודקשיא לן הא קמהני ליה תריץ לא קמהני ליה דמחוסרי כפרה שאני כי

הני דמתני: דא"ר יוחנן הכל כריכין דעת. כל הקרבנות כריכין שיהו מקריבים בעלים חוץ ממחוסרי וכו': על בניו ועל בנותיו הקטנים. כשהן מחוסרי כפרה דכתיב זאת תורת הזב וגו' ונשים שמביא קרבן עליהן אע"פ שאין להם דעת הם הכי נמי גדולים אין כריכין להביא כפרתן לדעתן הלכך הואיל ומקריב עליו שלא לדעתו לא מהני ליה דהא לא ידע ומותר: אלא מעתה לר' יוחנן. דמפיק מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן הכא נמי מצי למימר מהאי קרא נמי: שמא תתעבר ותמות. ודאי אלמא לאו בת לידה היא: אמר לך רבי יוחנן. ההוא זאת תורת היוולדת לא מרבי לה לקטנה אלא בגדולה מיירי וקא מרבה אפילו יולדת שוטה: שכן אדם מביא קרבן עשיר אפילו על אשתו שוטה. אדם מביא קרבן עשיר על אשתו בין שוטה ולא אמרינן דאע"פ שנסאת לעשיר עניה היא דמה שקנתה אשה קנה בעלה אלא כל הקרבנות שחייבת מביא עליה: שכן כתב לה ואחריות כו'. דהכי משמע אחריותא עלי וכי היכי דהאי מביא קרבן על אשתו יולדת אפילו שוטה כך כל מחוסרי כפרה אין כריכין דעת ולעולם שלוחי דידן נינהו: (רס"ז)

תוספות מקריב עליו קנינן וכו'. אם היה המדיר כהן מקריב לזה המודר: לא ילמדנו מקרא. מפרש בגמרא דבלימוד מקרא נוטל שכר אבל מלמדו מדרש כמו ת"כ והלכות דאין נוטלין עליה שכר ובגמ' מפרש טעמא דנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדר': **אבל** מלמד בניו מקרא. מצוה קא עביד ולא הוה אלא גורם הנאה בעלמא ואפילו במקום נמי דנוטלין שכר עליה דמ"מ לא היה המודר נותן שכר למלמד לבניו: **איבעי** להו הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו וכו'. ואי אמרת שלוחי [דידן] נינהו הא מהני ליה דעבד שליחותא. דודאי גוף הקרבן מצוה קעביד מיהו כיון דהאי כהן שלוחו בזה אסור וה"נ אמרינן גבי תורם דאי אמרת צריך דעת הא קמהני ליה וה"נ אי שלוחי דידן נינהו אסור מיהו קשה אמאי לא פשיט ליה מההוא דפי' קמא דקידושין (דף כג.). אמר רב כהנא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי ס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו קא עבדי וי"ל דרוצה לפשוט ממשנה או מברייתא: ת"ש ומקריב עליו קיני זבים ואי אמרת שלוחי דידן הא קמהני ליה. ויש להקשות דלמא דאמר כל הרוצה להקריב יבוא ויקריב דכה"ג לא מהני ליה ושמא נראה לו דמיירי במודר הנאה בכל כהני דהאי ודאי לא מצינו למימר כי בכה"ג שאני דאז לא יצטרך דעת בעלים ואותן הוו שלוחי דידן: **בדרבי** יוחנן. דאמר הכל צריך דעת בעלים אם מחוייב אדם עולה ושלמים אינו יכול לפטור אותנו חבירו שלא

מדעתו: **שהרי** מקריב אדם על בניו ועל בנותיו. להתירן לאכול בקדשים דכתיב זאת תורת הזב בין גדול בין קטן וקטן לאו בר דעת הוא אלמא דאין צריך דעת בעלים להתירו לאכול בקדשים במחוסר כפרה: **אלא** מעתה לרבי יוחנן זאת תורת היולדת וכו'. קצת קשה דבלאו רבי יוחנן ברייתא היא בפ' בנות כותים (נדה דף לד:) דכתיב זאת תורת הזב בין גדול בין קטן: **ומשני** ההיא זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה. שכך מצינו שאדם מביא קרבן על אשתו שוטה: **מביא** אדם קרבן עשיר על אשתו. אם היא חייבת קרבן לידה או מצורעת ואין יכול לומר עניה היא ואין לה שום דבר שכך כתב לה בכתובתה דאחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא דמשמע ליה אפילו שוטה צ"ע מנא ליה הא דמשמע שהוא חייב כל מה שחייבת קודם מזה יש ללמוד דאדם חייב לפרוע חובות אשתו שהיא חייבת קודם שישאנה ולא נראה דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלט.) איבעיא ליה אי בעל בנכסי אשתו לוקח הוי או יורש הוי דאי לוקח הוי לא יפרע לבעלי חובות של אשתו שלוותה קודם ואפילו מנכסי מלוג שלה ואם יורש הוי יפרע מנכסי מלוג שלה כמו יורש שפורע חובות אביו מקרקעי ואם כן לא מיבעי אלא מנכסי מלוג שלה אבל מנכסים שלו לא יפרע שום דבר. והך בעיא דלוקח הוי או יורש הוי פסק רבינו שמואל בן בתו של רש"י קבלה מרבינו חננאל דיורש הוי וצריך הבעל לפרוע מנכסי מלוג שהכניסה לו אשתו והכי הלכתא שאדם פורע חוב אשתו שהיא חייבת קודם לכן אם יש מטלטלין או חובות כעין שהכניסה לו אע"פ שיורש אינו פורע ממטלטלין מיהו לאחר תקנות גאונים שתיקנו להיות עתה מטלטלין כמקרקעי וגובה כתובתה ממטלטלין אע"ג דממנה אין לגבות כ"א ממקרקעי כמו כן גם החובות נמי יתפרעו מן המטלטלין דכל הדין הנוהג בקרקעות נוהג במטלטלין והא דאמר הכא כל קרבנות שהיא חייבת דוקא קרבנות אבל חוב לא יפרע אלא ממה שהכניסה לו דכיון דיורש הוי ומטלטלין כקרקעות עתה שיעבודם על אותן נכסים אין יכולת ביד הבעל להפקיען אבל יותר ממה שהכניסה לו [אינו פורע] וקרבנותיה נמי דוקא קרבנות חובה אבל לא נדרים ונדבות ואם לאחר נישואין [נדרה קרבן] לא ישלם נדריה דאם לא כן יכולה להחריב בעלה. והכי משמע בירושלמי. גרסא אחרת אם פטרה אינו חייב וה"פ כל קרבנות שהיא חייבת כשהיא תחתיו חייב לפרוע ולפיכך אם פטרה שגירשה אינו חייב שכך כתבה בשובר של כתובה והתקבלתי כתובתי ואחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא ולגירסא זו אינו חייב לשלם כלום מקודם נישואין: (תוספות)

ר"ע מתני' ותורם את תרומתו ואת מעשרותיו לדעתו. מפרש בגמ' לדעתו דמאן: **ומקריב** עליו. אי האי מדיר כהן הוא: **קיני** זבין וקיני זבות וקיני יולדות. לפי שכל אלו מביאין שתי תורים קראם כן: **ומלמדו** מדרש דמצות לאו ליהנות ניתנו: **ולא** ילמדנו מקרא. בגמ' מפרש טעמא: **גמ'** איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הם. אע"ג דבפ"ק דקדושין (דף כג:) אסיק רב הונא דשלוחי דרחמנא נינהו

דאי ס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו עבדי אפילו הכי בעי הכא למיפשטא ממתניי או מברייתא: הא קמהני ליה. וכיון דעביד שליחותיה מהני ליה הוא דבשלמא אי שלוחי דשמיא נינהו אע"ג דשרי להו בהאי קרבן למיכל בקדשים אין זה אלא גרמת הנאה בעלמא ושרי: **וליעמיך**. דבעית למיפשט ממתניי ליתני מקריב עליו קרבנות: **אלא** מחוסר כפרה שאני. כלומר ואדרבה תפשוט לאידך גיסא דכיון דתנא מחוסרי כפרה בלחוד דאין צריכין דעת משמע דוקא הני משום דכיון דאין צריכין דעת ודאי כהן לאו שליחותן קעביד אבל בשאר קרבנות הצריכין דעת שלוחי דידן נינהו דאי לא ליתני מקריב עליו קרבנות והוה רבותא טפי ומיהו לא מיפשטא בעיין לגמרי דאיכא למימר דתנא מחוסרי כפרה לאשמועי רבותא דאע"פ שמתירו לאכול בקדשים שרי וכל שכן בשאר קרבנות ומדרבי יוחנן נמי דאמר הכל צריכין דעת לא מיפשטא בעיין לומר דשלוחי דידן נינהו דאיכא למימר דרחמנא שוינהו לכהני שלוחין כל היכא דאיכא דעת בעלים: **חוץ** ממחוסרי כפרה. זב וזבה ומצורע ומצורעת ויולדת ובכולהו כתיב תורת וקרי להו מחוסרי כפרה משום שאסורין ליכנס למקדש ולאכול בקדשים עד שיביאו כפרתן והני כיון דאין קרבנן בא לכפרה אין צריכין דעת אבל כל שצריכין כפרה על חטא צריכין דעת: **שנאמר** זאת תורת הזב בין גדול בין קטן. וכי היכי דאדם מביא קרבן על בנו קטן שאין לו דעת הכי נמי שלא מדעתו על חבירו: **אלא** מעתה לרבי יוחנן. דס"ל דתורת אתי לרבווי קטן זאת תורת היולדת מאי איכא לרבווי אילימא בין גדולה בין קטנה והא תני רב ביבי וכו': **משמשות** במוך. חייבות לשמש במוך משום סכנה שמא תתעבר ותמות אלמא לא משכחת לה יולדת שהיא קטנה וכי תימא מאי קושיא הא אסיקנא בפ"ק דיבמות (דף יב:): דשמא תמות קאמר ואפשר נמי דלא מייטא איכא למימר מאן דסבר הכי התם ס"ל דבנים הרי הן כסימנים אי נמי עדיפי מסימנים הלכך גדולה היא ולא משכחת קטנה שתלד: **ההיא** זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה שכן אדם מביא קרבן על אשתו כר' יהודה: כלומר אי לא אשכחן דאדם מביא קרבן על אשתו לא הוה מרבינן שוטה דלמאן קא מזהר רחמנא בשלמא בקטן לאבוה קא מזהר אלא שוטה למאן אבל השתא דאמר רבי יהודה דאדם מביא קרבן על אשתו איכא לאוקמי קרא דזאת תורת ליולדת שוטה שאין אנו צריכין דעתה אלא דעת הבעל כיון שהוא מביא קרבנותיה: ה"ג דתניא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכל קרבנות שהיא חייבת א"ר יהודה לפיכך אם פטרה אינו חייב באחריותן שכך כותבת לו אחריות דאית לי עליך מן קדמת דנא. וה"פ אדם מביא קרבן עשיר על אשתו שאע"פ שכל אשה שיש לה בעל לא הויא עשירה שהרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה אפי"ה כיון שבעלה עשיר מביא בשבילה קרבן עשיר בקרבנות שהיא בעולה ויורד לפי שהבעל חייב בקרבנות אשתו וכן כל קרבנות שהיא חייבת למעוטי נדריה ונדבותיה ר' יהודה אומר לפיכך אם פטרה כלומר שגרשה אינו חייב באחריותן

שכך כותבת לו בשובר שהיא עושה לו בשעת גירושין מכתובתה כותבת לו שהיא מוחלת כל אחריות שיש לה עליו מקודם לכן ויש בכלל לשון זה אפילו קרבנות דר' יהודה דריש לשון הדיוט ומהכא ילפינן לה בפ' המקבל (ב"מ קד.) והא דאמר הכא שכן מביא אדם קרבן על אשתו כר' יהודה לאו דוקא כר' יהודה דהא תני רישא סתמא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו אלא משום דלא ידעינן מאן ניהו ת"ק ור' יהודה איירי בה תלינן לה לדידיה: (ר"ט)

א

-

לו

דף

מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו דם חטאתו של מצורע ודם אשמו של מצורע דכתיב [\[ויקרא יד-ב\]](#) זאת תהיה תורת המצורע בין גדול ובין קטן תנן הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין אלא שפיגולן פיגול אי אמרת בשלמא שלוחי דשמיא הוו היינו שפיגולן פיגול אלא אי אמרת שלוחי דידן הוו אמאי פיגולן פיגול לימא ליה שליחא שויתידך לתקוני ולא לעוותי אמרי שאני גבי פיגול דאמר קרא [\[ויקרא ז-יח\]](#) לא יחשב לו מכל מקום: גופא א"ר יוחנן הכל צריכין דעת חוץ ממחוסר כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו שכן אדם מביא על אשתו שוטה כר' יהודה אלמה א"ר אלעזר הפריש חטאת חלב על חבירו לא עשה כלום אשתו שוטה היכי דמי אי דאכלה כשהיא שוטה לאו בת קרבן היא ואי דאכלה כשהיא פקחת ונשתטית הא א"ר ירמיה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה פסול הואיל ונדחה ידחה אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו שכן אדם מביא על בניו ועל בנותיו הקטנים אלמה אמר ר' אלעזר הפריש פסח על חבירו לא עשה כלום אמר רבי זירא [\[שמות יב-ג\]](#) שה לבית אבות לאו דאורייתא וממאי מדתנן האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שהכניס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו ואי אמרת שה לבית דאורייתא על בישראל קאי ומזכי להו אלא למה להו דאמר להון אבוהון כדי לזרזן במצות תניא

נמי הכי מעשה היה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים: ותורם את תרומותיו כו':

רש"י אם היה כהן. המדיר: יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו. קתני סתם דמשמע כל חטאות ואשמות ואע"ג דלא מחוסרי כפרה נינהו: לא לעולם שלוחי דידן נינהו ומאי דם חטאתו ודם אשמו דקתני חטאתו של מאורע כו'. דהיינו מחוסרי כפרה וכו' וה"ה לגדול: מזידין חייבין. לשלם קרבן לבעלים: לתקוני שויתיד. שליח ולא לעוותי: אמרי. לעולם שלוחי דידן נינהו ולהכי פיגולו פיגול: לא יחשב לו. פיגול יהיה מכל מקום: אלא מעתה. יביא אדם אפי' חטאת חלב על חזירו שכן מביא קרבן על אשתו שוטה דמשמע כל קרבנות שהיא חייבת אפי' אם אכלה חלב: ומתוך רבי יוחנן אשתו שוטה היכי דמי שתהא מחויבת קרבן אי דאכלה כו': פסול. הקרבן הואיל ונדחה כשנסתטית ללאו בת קרבן היא ידחה התם נמי גבי אשה הואיל ונדחית בשעת אכילה נדחית מהכל ואין אדם מביא קרבן חלב על אשתו שוטה וליכא למירמא מהכא וכי קאמינא דלר' יהודה הא דמביא קרבן על אשתו שוטה כגון זבה או יולדת או מאורעת: וקפריך תו יביא אדם כו'. אלמה אמר ר' אלעזר הפריש פסח על חזירו שלא מדעתו כו': אמר רבי זירא שה לבית אבות. דמשמע אדם מביא פסח ושוחט על בניו ועל בנותיו הקטנים: לאו דאורייתא הוא. להכי הפריש פסח על חזירו לא עשה ולא כלום: וממאי. ללאו דאורייתא הוא מדתנן וכו': ואי אמרת שה לבית אבות. לאדם שוחט על בניו הקטנים דאורייתא: על בישרא קאי ומזכי להו. כלומר היאך יכול זה לזכות את אחיו מאחר שנסחט והא תנן (פסחים פט.) נמנין ומושכין ידיהן עד שיסחט אלא אזמוני להו לאחר שחיטה לאו דאורייתא והך משנה משמע דבבניו קטנים מיירי: אלא. הואיל ולא דאורייתא הוא למה ליה לאבואהו למימר הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכס לירושלים כדי לזרזן במרות: תניא גמי הכי. כדי לזרזן קאמר מדקאמר בניס שפ לים ולא קאמר ובנים לא ילאו ידי חובתן מכלל דלא מחייבי מדאורייתא אלא לזרזן קאמר: (רש"י)

תוספות אם היה כהן. אותו המדיר ממנו זורק חטאתו ואשמו דמשמע ליה דמיירי בחטאת חלב ודם אלמא שלוחי דרחמנא נינהו וה"ה דמצי לאותובי

ממתניי חטאות ואשמות: אמאי פיגולו פיגול לימא לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי: **אלמה** אמר ר' אלעזר הפריש חטאת חלב וכו'. תימה מדרבי יוחנן גופיה תיקשי דהכל צריכין דעת וצ"ע וי"ל דמצינן למימר דר' יוחנן מיירי בכהן המקריב שצריך דעת בעלים: **שוטה** לאו בת קרבן היא. והא דאמר לעיל זאת תורת היולדת בין פיקחת בין שוטה מיהו איהו לא מצי מייתי: יביא אדם פסח על חבירו שכן אדם מביא קרבן על בנו כשהן קטנים וכו' אמר רבי זירא שה לבית לאו דאורייתא הוא. כלומר דקטנים אינם צריכים למנות דאם אוכלין מן הפסח לא הוי כנאכל שלא למנוייו דלא אסר רחמנא אלא להנהו דאיתנהו במצות תכוסו אבל אותם דלא שייך בהו לא מיירי מידי דהוה אנשים דרשות הן שאע"פ שאין חייבות בפסח מותרות לאכול ממנו ואינו נקרא שלא למנוייו וכן בקטנים: **על** בישראל קאי ומזכה להון. בתמיה כלומר לאחר שחיטה יכול להמנותם והא תנן (פסחים דף פט.) מושכין ידיהן עד שישחטו אבל לאחר שחיטה לא אלמא דהמנאת קטנים לאו דאורייתא ובניו דקטנים מיירי: **בקטנים** למה לי למימר להו. כיון דלא המנום. לזרזן: (תוספות)

ר"נ מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן זורק עליו דם חטאתו ואשמו. איכא מאן דאמר דמדאותיב רב שימי בר אבא מברייתא ולא אותיב ממתניי ש"מ דלא גרס במתניתין חטאות ואשמות ואי מהא לא איריא דהאי דלא אותיב ליה ממתניי משום דכיון דתנא להו בהדי קיני זבין ממילא מוכח דחטאות ואשמות דמצורע קאמר אבל מתניתא דתני סתמא זורק דם חטאתו ואשמו משמע ליה דבכל חטאות קאמר ואפי' הכי שני ליה דדם חטאתו ואשמו של מצורע קאמר: **תנן** הכהנים שפגלו במקדש וכו' א"ב שלוחי דשמיא נינהו היינו שפגולן פגול. דרחמנא שוינהו שלוחי לכל מילי: **אלא** א"א שלוחי דידן נינהו אמאי פגולן פגול. שוגג הוא [דקשה] ליה בשלמא במזיד נהי דשלוחי דידן נינהו פיגולן פיגול דכיון שמפגל במזיד אינו עושה שליחותו אלא אדעתא דנפשיה קעביד וקי"ל בפ"ב דחולין (דף מ.) דאדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה אבל בשוגג אי שלוחי דידן נינהו אמאי פיגולן פיגול דהא כיון דשוגג הוא לאו אדעתא דנפשיה קעביד שמתכוין הוא לעשות שליחותו ולימא שליח שויתיד לתקוני ולא לעוותי ודחי שאני גבי פגול דאמר קרא וכו' הלכך בעיין הכא לא איפשיטא ומיהו נהי דהכא לא איפשיטא לה מההיא דפ"ק דקידושין מוכח דשלוחי שמיא נינהו וכמו שכתבתי למעלה: **גופא** א"ר יוחנן הכל צריכין דעת וכו'. הקשו בתוס' התנן ומייתי לה בפרק האיש מקדש (קדושין נה.) בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים לעולות כלומר ויקרבו אלמא אין צריכין דעת ותירצו דהתם שאני דכיון שנאבד דעת בעלים הוא שכל כהן שירצה להקריב יקריב: **אלא** מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו אלמה אמר רבי אלעזר וכו' לא עשה ולא כלום. משום דאין דנין אפשר משאי אפשר: **אשתו** שוטה היכי דמי. כלומר לעולם בכי הא דנין

משלו על של חבירו טובת הנאה של מי מי אמרינן אי לאו פירי דהאיך מי מתקנא כריא דההוא או דלמא אי לאו כריא דההוא לא הויין פירי דהדין תרומה א"ל אמר קרא [\[דברים יד-כב\]](#) את כל תבואת זרעך ונתת איתיביה תורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו ואי אמרת טובת הנאה דבעל הכרי הא קא מהני ליה אלא ש"מ טובת הנאה דיליה אמרי לא משל בעל הכרי על של בעל הכרי ולדעתו דבעל הכרי באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום ת"ש דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו על שאינו שלו טובת הנאה שלו: מלמדו מדרש הלכות ואגדות אבל לא ילמדנו מקרא: מקרא מ"ט לא ילמדנו משום דקמהני ליה מדרש נמי קמהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש מאי פסקא

רפ"י כיון דזכות הוא לו שמרויה שתורם עליו משלו ולא כריך ליתן לו כלום: לא כריך דעת. שזכין לאדם שלא בפניו: או דלמא. כיון דמאנה דיליה היא דבעל הכרי ניחא ליה למיעבדיה שיקיים הוא את המאנה לפיכך. כריך שיודיעו: אי לימא. משל בעל הכרי על בעל הכרי: אי לימא לדעתיה דיליה. לדעתו של תורם שלא הודיעו לבעל הכרי שהוא תורם עליו: מאן שוייה שליח. הא קיימא לן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה. ואיהו הדירו: הא קא מהני ליה. האי שתורם עליו: אללא לאו לדעתיה דנפשיה. שלא הודיע לבעל הכרי שהוא רוצה לתרום עליו: וא"ל כריך דעת הא קמהני ליה. כיון שתורם עליו זידיעתו הא קמהני ליה: אללא לאו אין כריך דעת. ולהכי תורם עליו דכיון שתורם עליו שלא מדעתו לא מהני ליה כלל: לעולם משל בעל הכרי. מייירי ולדעתו דבעל הכרי ודקאמרת הא קמהני ליה דעבד שליחותיה ותרים: באומר כל הרוץ לתרום יבא ויתרום. דכיון דלא שויה שליח ממש טפי מאחריני ואחריני נמי יכולין לתרום כמותו לא מהני ליה כלל דאי לא תרים ליה האי תרים ליה איניש אחרינא ומהכא ליכא למשמע מינה כלל: טובת הנאה משל מי. אותה פרוטה שיכול לקבל מישראל אחר כדי ליתנה לבן בתו כהן משל מי היא: אי לאו פירי דהאי. דתורם לא מתקן כריא דההוא ותיהוי אותה פרוטה דתורם: או דלמא לא. וכו'. ודבעל הכרי הוי טובת הנאה: את כל תבואת זרעך ונתת וכו'. שמע

מינה דצעל הכרי היא טובת הנאה מדכתיב זרעך ונתת: תורם את תרומותיו ומעשרותיו לדעתו. של תורם וקס"ד למשלו על של צעל הכרי הא קא מהני ליה דסקיל טובת הנאה: אלא. מדתורם לו שמע מינה לטובת הנאה של תורם היא: אמרי. לעולם מהא ליכא למשמע מיניה טובת הנאה של מי דהכא לא מיירי אלא בשל צעל הכרי ולדעתו דצעל הכרי ולהכי טובת הנאה שלו ואפילו הכי לא קא מהני ליה: באומר כל הרואה בו: כדאוקימנא לעיל: המקדיש. שפודה את הקדשו מוסיף חומש ולא אדם אחר כדכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו (ויקרא כז): ומתכפר עושה תמורה. המפריש קרבן לפטור חובתו של חזירו המתכפר עושה תמורה באותו קרבן דהשתא הוי דידיה ולא המפרישו דמאחר שהפריש לצורכו קנאו המתכפר: והתורם וכו' טובת הנאה שלו. של תורם: שנוטלין שכר על לימוד המקרא וכו'. ולהכי לא ילמדנו מקרא בחנם לזה דקמהני ליה השכר שהיה לו ליתן אצל מלמדו הלכות בחנם ללא קא מהני ליה כלל: מאי פסקא. דצמנהגא תליא מילתא ולאו איסורא איכא אפי' למשקל שכר של המקרא תריץ לא ודאי לאו שפיר עבד דסקל כלל: (כס"י)

תוספות ותורם תרומתו לדעתו. בגמי מפרש לדעת מאן: מי אמרינן כיון דזכות הוא לא צריך דעת. דזכין לאדם שלא בפניו וזכיה מטעם שליחות שפיר הוי שליחותא והא דאמרינן בכל דוכתא דזכיה מטעם שליחות מהכא תניא ליה: **מאן** שוייה שליח. ואמאי תורם: **אלא** לדעתו דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעביד שליחותיה. כיון דהוא ידע הוי כמו שמצוה ואיכא איסורא ודאי אי לאו בדעתו לא הוה איסורא דמשום המצוה שרי אבל לדעתו דבעל [הכרי] מכי ידע ביה הוי כמו שמצוה והוי שלוחו: **אלא** לאו אין צריך דעת. והא דאמרינן (בב"מ כב.) מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם י"ל דהיינו כשתורם משל בעל הכרי אבל בתורם משלו אז אין צריך דעת וא"ת מיהו קשה לרב דההיא דשוקל שקלו אמאי צריך לאוקמא בהפריש ואבד אפי' בלא הפריש ואבד נמי דמצוה קעביד כי הכא צ"ע מיהו ק"ק מאי שנא גבי תורם דמצריך דעת לתרום אסור דשליחותיה קא עביד וגבי מחזיר אבידתו או ללמדו תורה אפילו לדעת יהא אסור כיון שאין מצוה לו ושמא יש לומר דבתורם בתרומה דהדבר תלוי בשליחות דאין יכול לתרום בלא דעתו ושייך ביה שליחותיה קעביד טפי מאבידה דמתניי וגם מצוה איכא פורתא למבין: **כל** הרוצה. אפילו אחר מצי תרים ליה הלכך דעת איכא שליחותא ליכא: **משל** בעל הכרי. תימה דהכא משמע כיון דאמר כל הרוצה לתרום לא מהני ליה ובפרק המדיר בכתובות (דף ע:) גבי המדיר אשתו מליהנות

לה עד ל' יום יעמיד פרנס ופריך ופרנס לאו שליחותיה קעביד ומשני באומר כל הזן אינו מפסיד ופריך וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד והתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו ומשני מי קאמר יזון כל הזן קאמר אלמא דאי אמר כ"ל השומע יזון שייך למימר שליחותיה קעביד ויש לומר כל השומע משמע לשון שליחות ציווי אבל כל הרוצה אינו לשון ציווי כ"א מי שיחפוץ יתרום ור"י אמר דודאי התם הוא דמיתסר אם אמר יזון דשליחותיה קעביד דקא מהני ליה שזן אשתו ומוותר לה פרנסה דמצוה לפרנס אשתו אבל בשמעתא דתורם משל בעל הכרי ולא משלו ובדין הוא דאיסורא ליכא דאי משום דתורם ליה מצוה קעביד כדמתני ומחזיר לו אבידתו אלא משום דכיון דבתרומה צריך דעת הוי כמו שלוחו דמצווהו לך ותרומם וכיון דרבנן הפקיעו תורת השליחות מיניה שפיר עביד וראיה לדבר דאמרינן לעולם משל בעל הכרי וכדרבא ול"ק לעולם משלו וכדרבא אלא ש"מ דמשלו אפי' אומר כל הרוצה איסורא איכא כי ההיא דהמדיר שהמפרנס מפרנס אשתו משלו: **טובת** הנאה של מי. שיתן לו ישראל אחר דינר כדי שיתן לבן בתו כהן: **איתיביה** תורם תרומותיו לדעתו. קס"ד השתא כדפירש לעיל משלו על של בעל הכרי קאמר וא"צ דעת ואי אמרת טובת הנאה של בעל הכרי מהני ליה בתרומה זו שוה דינר שיתן לו ישראל. הכא במאי עסקינן דאמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום ומיירי דתורם משל בעל הכרי על של בעל הכרי: המקדיש בהמה על מנת שיתכפר בו חברו המקדיש מוסיף חומש דחומש תלאו הכתוב במקדיש דכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו ומתכפר עושה תמורה ובפ"ק דתמורה (דף י.) מפרש טעמא מקרא: והתורם משלו על של חברו טובת הנאה שלו: (תוספות)

ר"נ איבעיא להו התורם משלו על של חברו צריך דעתו או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא צריך דעת. דזכין לאדם שלא בפניו ומסתמא הוי ליה כשלוחיה: **אילימא** לדעתיה דיליה. דהאי תורם מאן שוייה שליח דהא דרשיי מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: **אלא** לדעתו דבעל הכרי הא מהני ליה דעביד שליחותיה. וכל שעושה שליחותו הרי מהנהו: **אלא** אדעתא דנפשיה. דתורם ולא חשבינן ליה מהנהו כיון דמדעתיה עביד ולא יהיב ליה מידי למודר ואתיא מתניי כחנן דלרבנן אי אפשר דלא גרע מפורע חובו דאסור לרבנן הרשב"א ז"ל ולי נראה אפי' לרבנן שרי דכיון דאסיק לקמן דתורם משלו על של חברו טובת הנאה של תורם איכא למימר דתורם לתת לאותו כהן שהוא רוצה מתכוין ואדעתא דנפשיה קא עביד ובעל הכרי בגרמא דמדיר בעלמא מתהני: **אלא** לאו אין צריך דעת. ומאי דכתוב במקצת נסחי ואי אמרת צריך דעת הא קמהני ליה לישנא יתירא הוא דכבר אמרינן אילימא לדעתו של בעל הכרי הא קמהני ליה: **כדאמר** רבא באומר כל הרוצה וכו'. בבעיא דר' ירמיה בסמוך אמר הכי: **הכא** נמי באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום. וכי האי גוונא מהני לגבי תרומה

דבגלוי דעת בלחוד דניחא ליה סגי ולגבי מודר הנאה לא חשיב מהנה כיון דלא משוי ליה אידך שליח בהדיא ומיהו דוקא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל אי אמר כל השומע קולי יתרום שליחות מעליא הוי ואסור במודר הנאה דהא אמרינן בפי' המדיר (כתובות דף ע:): כל השומע קולי יזון שליחותיה קעביד ומפקינן לה מדתנן בפי' התקבל (גיטין דף סו.). דגבי גט מהני אם אמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הלכך דוקא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום דלאו שליחות גמור הוא ומיהו כי אמרינן דלתרומה מיהא מהני דוקא דאמריה בהאי לישנא דהא לישנא מציעתא הוה ומשי"ה נהי דלגבי מודר לא הוי שליחות לתרומה מיהת מהני אבל אי אמר כל התרום אינו מפסיד אפשר דאפילו לגבי תרומה לא מהני דלאו לישנא מעליא הוא כשיבא ויתרום והכי נמי מוכח דהא האומר כל הזן אינו מפסיד והלך אחד זון אינו חייב לשלם דלא שוייה שליח כלל: **התורם** משלו על של חברו טובת הנאה של מי. כלומר מי זכאי בנתינת תרומה זו תורם או בעל הכרי שתהא טובת הנאה שלו טובת הנאה שיתן לו ישראל דבר מועט שיתן אותה תרומה לבן בתו כהן דאילו כהן אסור ליה למיתב מידי לישראל כדי שיתן לו תרומתו דאפילו כהן המסייע בבית הגרנות (בכורות כו:): קרינן ביה שחתם ברית הלוי: **אי** לאו פירי דהדין. של תורם: **תבואת** זרעך ונתת. תלה הנתינה בבעל הזרע דהיינו בעל הכרי: **ואי** אמרת טובת הנאה לבעל הכרי הא קא מהני ליה. שמזכהו תורם לבעל הכרי ליתן אותה תרומה למי שירצה ושקיל מיניה טובת הנאה ונמצא מהנהו ממש: **המקדיש** מוסיף חומש. המקדיש בהמה לקרבנו של חברו והוממה ורוצה לפדותה מקדיש קרוי בעלים לענין שצריך להוסיף חומש שהבעלים בלבד מוסיפין חומש כשפודין את קדשיהם: **המתכפר** עושה תמורה. כלומר אבל לענין תמורה הזוכה בה לצורך קרבנו קרוי בעלים ומתפיס תמורה בה אבל מקדיש לא ובתמורה יליף לה מקראי [ע"ש בתמורה יוד. וצ"ע]: **טובת** הנאה שלו. של תורם ולפי זה קרא דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך ונתת אעשר תעשר קאי וה"ק עשר תעשר ונתת דמעשר זכאי בנתינה והכי מפרש לה במס' תמורה: **מקרא** מאי טעמא לא ילמדנו משום דקא מהני ליה. כשאינו נוטל ממנו שכר: **מדרש** נמי קא מהני ליה. מהאי טעמא גופיה: (ר"ג)

הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש לא שרי למשקל מאי שנא מדרש דלא דכתיב [\[דברים ז-יד\]](#) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם וכתיב [\[דברים ז-ה\]](#) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם מקרא נמי בחנם רב אמר שכר שימור ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים תנן לא ילמדנו מקרא בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים היינו דלא ילמדנו אלא למאן דאמר שכר שימור גדול בר שימור הוא בקטן קתני אי בקטן אימא סיפא אבל מלמד את בניו מקרא קטן בר בניס הוא חסורי מחסרא והכי קתני לא ילמדנו מקרא בקטן אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא מיתבי תינוקות לא קורין בתחילה בשבת אלא שונין בראשון בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים היינו דאין קורין בתחילה בשבת אלא למאן דאמר שכר שימור אמאי אין קורין בתחילה בשבת ואמאי שונין בראשון הא איכא שכר שימור דשבת וליטעמיך שכר פיסוק בשבת מי אסור הבלעה היא והבלעה מישראל שרי דתניא השוכר את הפועל לשמור את התינוק לשמור את הפרה לשמור את הזרעים אין נותנין לו שכר שבת לפיכך

ה"י והא קא משמע לן. מתני' דאפי' במקום שנוטלין שכר וכו'. ולהכי לא ילמדנו מקרא דהואיל ושרי למשקל שכר אם מלמדו בחנם מהני ליה מן השכר שהיה לו ליתן: רב אמר. מאי טעמא התיירו למשקל שכר מן המקרא מפני שאין נוטלין שכר אלא על שכר שימור שמשמרין התינוקות שאין מניחין אותן ללכת ולעסוק בדברים בטלים ולא שכר לימוד המקרא וקטנים דלריכין שימור למדין מקרא ולא גדולים ולהכי לא ילמדנו מקרא לקטנים בחנם דהואיל ושרי למשקל עלייהו שכר קמהני השכר שהיה לו ליתן אצל מלמדו מדרש דקטנים אין לומדים מדרש אלא לגדולים וגדולים לית להו שכר שימור ולא קמהני להו כלל ולהכי שרי: ורבי יוחנן אומר שכר פיסוק טעמים. שקיל מנייהו שמלמדם ניקוד וטעמים וההוא שכר מצי למשקל ופיסוק טעמים אינו אלא במקרא ולהכי לא ילמדנו מקרא: בקטן. (משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר) תריץ מתני' דקתני לא ילמדנו מקרא בקטן משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר שהיה לו ליתן: והכי קתני לא ילמדנו מקרא לקטן. בחנם משום דקא מהני ליה שכר השימור

אבל אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא גדול משום לא היה לא לריך שימור ולא קמהני ליה ולבניו נמי הואיל ואזיהן עמהם הוא משמרם וליכא שכר שימור: לא קורין בתחילה בשבת. אין מתחילין ללמדם בתחילה בשבת בדבר שלא למדו מעולם אבל שונין בראשון כלומר בדבר שלמדוהו כבר פעם ראשונה לומדים אותו פעם שניה בשבת ולהכי קתני בראשון דרבנן קמ"ל אע"פ שלא למדוהו התינוקות אלא פעם אחת שונין: בשלמא למאן דיאמר שכר פיסוק טעמים. שרי למשקל: היינו דאין קורין בתחילה בשבת. דהואיל ומעולם לא למדו דבר זה אלא עכשיו אינו מלמדו אלא בשכר ואתי למשקל שכר בשבת אבל שונין לעבד ליה בלא שכר: אמאי שונין בראשון. אפילו שונין לא דהא איכא שכר שימור לשבת ואתי למשקל שכר בשבת: הבלעה היא. כדקתני ומישרי שרי: דתניא השוכר את הפועל. שנותן לי שכרו של כל יום: לשמור את התינוק. מטומאה: לשמור את הזרעים. לצורך העומר: (ר"י)

תוספות הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא וכו'. מפרש ואזיל טעמא דמה אני בחנם דכתיב ראה למדתי אתכם ומסתמא משה לא נטל שכר מישראל שעשיר היה: שכר שימור. שמשמר מלמד תינוקות שלא ילכו אנה ואנה אבל מדרש אינו צריך ללמוד כ"א לגדול שאינו צריך שימור כבן עשר למשנה: שכר. פיסוק טעמים. וסבר דפיסוק אינו צריך אלא מדרבנן ולא שייך לומר מה אני בחנם אף אתם בחנם: גדול בר שימור הוא. משמע ליה דמתניתין מיירי אף בגדולים: חסורי מיחסרא והכי קתני. וה"פ לא ילמדנו מקרא ברגיל ללמוד מקרא דהיינו קטן אבל מלמד הוא בניו מקרא אם ראוי לבנים: אין קורין בתחלה בשבת. מפני עונג שבת: אבל שונין בראשון. פירוש יכולין לחזור חזרה ראשונה בשבת: היינו דאין קורין בתחילה. מפני שמשתכר בשבת ומחזי כמקח וממכר אבל שונין בראשון דכיון דלימדו זו מערב שבת יודעין אותו מערב שבת: ואי משום שכר שימור אמאי שונין בראשון. הא איכא שכר שימור: הבלעה היא. ששכר שבת נבלע ולא מיחזי כמקח וממכר שפוסק לו כך לחצי שנה: לשמור את התינוק. לצורך מי חטאת: לשמור הזרעים. לצורך עומר ושתי הלחם בשביעית אם שוכר ליומי אין נותנין לו שכר דמיחזי כמקח וממכר אם היה נוטל: (תוספות)

ר"י אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש על המדרש לא שרי ליה למשקל. נראה בעיני דה"פ מדינא מותר ליטול שכר על המקרא ולא על המדרש כדמפרש ואזיל מיהו יש מקומות שמחמירין על עצמם שלא ליטול שכר אפ"י על המקרא כדי שלא יבא ליטול מן המדרש ובאותן

מקומות אפילו מקרא יכול ללמדו שהרי מכיון שהחמירו על עצמן למצוה אינן רשאים ליטול שכר והוה ליה מקרא כמדרש לכל המקומות אלא דמתניי מתוקמא במקום שנוטלין שכר על המקרא כלומר שלא החמירו על עצמן ואפילו באותו מקום על המקרא דוקא הוא דשרי למשקל ומשי"ה לא ילמדנו דכיון שנוטלין עליה שכר אם מלמדו בחנם נמצא מהנהו אבל על המדרש לא שרי למשקל דמדינא אסור כדמפרש ואזיל הלכך כי מלמדו מדרש בחנם לא מהני ליה ולא מידי דאגרא לא מחייב ביה ולימוד גופיה נמי לאו הנאה הוא דמצות לאו ליהנות נתנו: **ולענין** הלכה קיימא לן הכי דעל המדרש לא שרי למשקל מיהו הי"מ שכר לימוד אבל אגר בטלה שרי והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם יכול אף על מקרא ותרגום כן ת"ל חוקים ומשפטים חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדים בחנם מקרא ותרגום וכן חמי מתניא נסבין אגריהון אמר ר' יודן בר' ישמעאל שכר בטלן הם נוטלין: **מאי** שנא מדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא. האי קרא מייתי לאשמעינן דמשה נצטווה ללמוד תורה לישראל: **וכתיב** ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה'. כלומר שצוני ללמוד בחנם דאי לא כאשר צוני אמאי קאי דליכא למימר בשכר דהיכי לימא כאשר צוני וכי צוהו בכך לא סגיא דלא לישקול אגרא וליכא למימר נמי דכאשר צוני הכי קאמר כאשר צוני ולא מעצמי אני אומר דודאי ישראל לא היו מפקפקין בכך דהא כתיב בך יאמינו לעולם אלא ודאי הי"ק כאשר צוני ללמד בחנם: **מקרא** נמי בחנם. מהאי קרא גופיה: **רב** אמר שכר שימור. דמסתמא לומדי מקרא קטנים וצריכין שימור ומשי"ה נהי דאגר לימוד אסור שכר שימור שרי: **ורבי** יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים. שמלמדין להם טעמים דלאו מדאורייתא נינהו הלכך לא הוו בכלל חוקים ומשפטים ואיכא בין רב לרבי יוחנן ללמד מקרא לגדול דלא בעי שימור דלרב אסור דס"ל דפיסוק טעמים דאורייתא ולרבי יוחנן שרי משום שכר פיסוק טעמים הלכך לענין הלכה כיון דקיי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן נקטינן דאפי' מגדול שרי ליטול שכר על המקרא וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות נדרים: **תנן** לא ילמדנו מקרא וכו' אלא למאן דאמר שכר שימור [גדול בר שימור] הוא. והא איהו נטר נפשיה: **בקטן**. דהוי האי מודר קטן דאף על גב דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אפילו הכי לא ספינן ליה בידים וכשמלמדו הרי הוא מהנהו: **ואם** היה גדול מלמד לו ולבניו מקרא. לו דלא בעי שימור לבניו נמי אע"ג דבעו שימור לא מתסר טפי מזן את בניו ואת בנותיו: **מיתבי** תינוקות לא קורין בתחילה בשבת. מה שלא קראו מימיהם אלא שונין בראשון אם קראו פעם ראשונה לפני השבת שונין אותו בשבת אע"פ שהיא חזרה ראשונה: **בשלמא** למ"ד שכר פיסוק טעמים היינו דאין קורין בתחילה בשבת. לפי שעיקר השכר אינו אלא על קריאה ראשונה שטרחה מרובה ומשי"ה אין קורין בתחילה בשבת דשכר שבת אסור אבל שונין בראשון משום דאחזרה לא שקלי אגרא: **אלא** למאן דאמר שכר שימור אמאי אין קורין וכו'. כלומר מאי

איכא בין פעם ראשונה לשניה הרי השכר אינו אלא על השימור וכי היכי דאיכא שימור בתחילה הכי נמי איכא שימור כששונין: **הבלעה** היא. שמבליע שכר יום השבת בכלל שכר שאר הימים: **לשמור** את התינוק. שהיו מגדלין תינוקות בחצרות הבנויות על גבי הסלע מפני קבר התהום כדי שימלאו מים מן המעיין לקדש אפר הפרה: **לשמור** הפרה. פרה אדומה: **את** הזרעים. לצורך עומר הו משמרין אותם קודם הבאת העומר הכי מפרש לה רש"י ז"ל בפרק הזהב (ב"מ דף נח.): **לפיכך** אם אבדו אינו חייב באחריותן. (ר"ט)

דף לו - ב

אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קוראין בתחילה משום דיפנו אבהתהון דינוקי למצותא דשבתא ואיבעית אימא משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא כדאמר שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים ולמאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ט לא אמר שכר שימור קסבר בנות מי קא בעיין שימור ולמ"ד שכר שימור מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים קסבר (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד **נחמיה ח-יח** ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני מקרא סופרים ארץ שמים מצרים עיטור סופרים **בראשית יח-ה** אחר תעבורו **בראשית כד-נה** אחר תלך **במדבר יב-יד** אחר תאסף **תהילים סח-כו** קדמו שרים אחר נוגנים **תהילים לו-ז** צדקתך כהררי אל קריין ולא כתיבן **שמואל ב ח-ג** פרת דבלכתו **שמואל ב טז-כג** איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים **ירמיה לא-לח** באים דנבנתה לה דפליטה **ירמיה נ-כט** את דהגד הוגד **רות ב-יא**

אלי דהגורן [רות ג-יז] אלי דהשעורים הלין קריין ולא כתבן וכתבן ולא קריין [מלכים ב ה-יח] נא דיסלח

רש"י אם אבדו. בשבת: אינו חייב באחריותו. הואיל ואינו שכיר ביום שבת: אם היה שכיר שבת. שנותנים לו ז' פשיטים שזכו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה ששכר שבת מצליע בתוך ימי השבוע נותנין שכר שבת דהבלעה שרי: אם אבדו. בשבת חייב באחריותו דהא נותנין לו שכר השבת: אלא גבי שבת. דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה: דיפנו אבהתהון דינוקא למאזותא דילהון. שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למאזת שבת להתענג בו אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו: דיפנו. כדי שיהו פנויין: ויקיר להו עלמא. שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמאכר להו: בנות. שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור אינהו לאו אורחייהו למיפק אבראי דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה) וליכא לאוקמא בה שכר שימור: שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא. ולא מצי. למשקל עלייהו אגרא: אלו הפסוקים. עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק ולהכי קרי להו שום שכל שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק: מקרא סופרים ארץ ארץ. כלומר מה שקורין ארץ ארץ ללא כתבין ההצרה ללא כתבין יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש ללד"י וכן נמי ארץ ללא כתבין. ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש ללד"י וכן שמים ללא כתבין שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים: הלכה למשה מסיני. דנקראין הכי: עיטור סופרים אחר תעבורו. ולא כתיב תעבורו אחד והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה: קדמו שרים אחר נוגנים. ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים: לדקתך כהררי אל. ולא כתיב כהררי אל לדקתך דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי: איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים. באחיתופל כתיב: באים דונבנתה. [קרי ולא] כתיב: לה דפליטה. שניהן כתובין בירמיהו: את דהגד הוגד אלי. לכולהו הני קריין ולא כתיבין: וכתיבין ולא קריין נא דיסלח. דנעמן: (רש"י)

תוספות **שכר** שבוע נותנין לו שכר שבת ואם אבדו חייב באחריותן. כדין שומר שכר דמחייב בגניבה ואבידה ואין להקשות חפצי שמים הוא דקבלת שכר לאו חפצי שמים: אלא היינו טעמא דאין קורין בראשון דיפנו אביהם של תינוקות ולא משום שכר שבת כלל אלא אפי' כשאביהם של תינוקות מלמדין אותן בחנם שיהיה להם פנאי שיהא פנוים לסעודת שבת ואם יקראו בראשון ישהו שהייה מרובה וה"ה אם יש להם מלמד בשכר שאסור מהאי טעמא: **אבל** שונין בראשון. ' דתו ליכא שהייה כל כך כיון שמלמדים כבר: **למצותיה**. דשבתות: **ואיבעית** אימא. טעמא דאין קורין משום דבשבת אוכלים טפי מבחול ויקיר עלייהו עלמא כלומר שכבדין הם מפני שינוי ווסת דאין יכולין לעסוק ולטרוח וללמוד בראשון: **בנות** מי בעיין שימור. ומתני' סתמא קתני בין בנים ובין בנות ובנות ליכא יוצאניות ולא בעיא שימור א"כ לא שייך בהן שכר שימור: **שכר** פיסוק טעמים דאורייתא. ואסור ליטול שכר עליהם: **אלו** הפסוקים. מקום שהפסוק מסיים שם: **ואמרי** לה אלו המסורות. מאן דאית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות: **מקרא** סופרים ארץ ארץ. [שמשתנין] באתנחתא וזקף קטן שמים מצרים: **עיטור** סופרים. דלכאורה משמע דאחר תעבורו וסבריה ואחר תעבורו וכן אחר תאסף ואחר מסתבר אחר נוגנים ואחר משמע: **פרת** דבלכתו. להשיב ידו בנהר פרת פרת אינו כתוב ונקרא: **איש** דכאשר ישאל. פי' כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: **באים** דונבנתה. הנה ימים באים ונבנתה באים קרי ולא כתיב: **את** דהגד הוגד. הגד הוגד לי את אשר עשית: **אלי** דהגורן. אלי אם לא: נא דיסלח בנעמן: (תוספות)

ר"ג אם נאבדו בשבת דכיון דלא שקיל אגרא בשבתא הוה ליה שומר חנם: **אם** היה שכיר שבת. שבוע אחת: **שכיר** שבוע. שמטה אחת: **נותן** לו שכר שבת. כיון שלא הזכירו בפירוש אלא שהבליעו בכלל שאר הימים: **לפיכך**. כיון דהוי שומר שכר אם אבדו בשבת חייב באחריותן: **דיפנו** אבוהון דינוקא למצותא דשבתא. שאבות התינוקות פונין למצות שבת ומשתעשעין עם התינוקות ואם יקראו התינוקות לכתחילה יחושו לבטולם: **ויקיר** עליהון עלמא. על התינוקות שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול אבריהם כבדין עליהן ואין יכולין ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה: **גדול** מי בעי שימור. בתמיה כך היא הגירסא במקצת נסחאות ואתי שפיר דה"ק סתמא דמתני' דקתני ולא ילמדנו מקרא בגדול היא מדקתני סיפא אבל מלמד את בניו דמאי דמשנין לעיל חסורי מחסרא שינויא דחיקא היא אלא ודאי בגדול מתוקמא וגדול מי בעי שימור. ואיכא נסחי דגרסי בנות מי בעי שימור והכי פריך ודאי כל היכא דתנא תכא המודר הנאה מחבירו בין איש בין אשה משמע והיכי פסיק ותנא לא ילמדנו מקרא נהי דמוקמת לה בקטן תינת בנים קטנים דבעו שימור אבל בנות אפי' קטנות לא בעו שימור שאין דרכן לצאת לחוץ: **קסבר** פיסוק טעמים דאורייתא

הוא. ואסור ליטול על לימודם שכר דכיון דמדאורי"י ניהו הוו להו כחוקים ומשפטים: **מפורש** זה תרגום. דמפרש ליה לקרא: **ושום** שכל אלו הפסוקים. נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי להו שום שכל שעל ידיהן אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמר פרק קמא דחגיגה (דף ו:): נפקא מינה לפסוקי טעמי: **המסורות**. מה שנמסר במסרה: **אמר** רבי יצחק מקרא סופרים. הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים: **ועטור** סופרים. תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקראות עטור לפי שהן מעטרין את הלשון: **קריין** ולא כתיבן. תיבות הנקראות ולא נכתבות: **כתיבן** ולא קריין. שנכתבות ואינן נקראות: **הלכה** למשה מסיני. כך קבל משה בסיני ומסר לישראל: **מקרא** סופרים ארץ ארץ. שכשיש בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ: **שמים** מצרים. שאע"פ שאין בהם אל"ף נקראים כאילו היתה בהם: **עטור** סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים. כל הני אחר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב סעדו לבכם ותעבורו תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגנים אלא שנכתבו לתפארת הלשון: **צדקתך** כהררי אל. הוה ליה למכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים היינו שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגנים צדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל צדקתך עלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהנוגנים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה: **קריין** ולא כתיבן פרת דבלכתו. בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב: **איש** דכאשר ישאל. בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: **באים** דונבנתה. בירמיה הוא הנה ימים באים נאם ה' [ונבנתה] העיר וגו' באים קרי ולא כתיב: **לה** דפליטה. בסוף ירמיה בנבואת בבל יהי לה לפליטה לה קרי ולא כתיב: **את** דהגד הוגד. ברות ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד (את) [לי כל] אשר עשית את חמותך האי את קרי ולא כתיב מיהו בספרים שלנו קרי וכתב ואף במסרה לא מדכר ליה בהנך דקריין ולא כתיבן: **אלי** דהגורן. ברות נמי הוא ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שאחריו ותרד הגורן ותעש ככל אשר צוה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דבהווא קרא ליכא הגורן כיון דסמוך ליה בפסוק דלאחריו: **אלי** דהשעורים. ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אלי קרי ולא כתיב: **כתיבן** ולא קריין נא דיסלח. במלכים בהשתחויתי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי:

(ר"י)

[\[דברים ו-א\]](#) זאת דהמצוה [\[ירמיה נא-ג\]](#) ידרוך דהדורך [\[יחזקאל מח-טז\]](#) חמש דפאת נגב אם [\[רות ג-ט\]](#) דכי גואל הלין כתבן ולא קריין אמר רב אחא בר אדא במערבא פסקין להדין פסוקא לתלתא פסוקין [\[שמות יט-ט\]](#) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן אמר רבי חמא בר' חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר [\[שמות לד-א\]](#) פסל לך שני לוחות אבנים כראשוני פסולתן שלך יהא אמר רבי יוסי בר' חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר [\[שמות לד-כז\]](#) כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר [\[משלי כב-ט\]](#) טוב עין הוא יבורך וגו' מתיב רב חסדא [\[דברים ד-יד\]](#) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם ואותי צוה ואני לכם [\[דברים ד-ה\]](#) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי אותי צוה ואני לכם [\[דברים לא-יט\]](#) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פילפולא בעלמא אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה גבור דכתיב [\[שמות מ-יט\]](#) ויפרוש את האהל על המשכן ואמר מר משה רבינו פרסו וכתוב [\[שמות כו-טז\]](#) עשר אמות ארך הקרש וגו' אימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב [\[דברים ט-יז\]](#) ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה עשיר פסל לך פסולתן שלך יהא חכם רב ושמואל דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת שנאמר [\[תהילים ח-ו\]](#) ותחסרהו מעט מאלהים עניו דכתיב [\[במדבר יב-ג\]](#) והאיש משה עניו מאד אמר ר' יוחנן כל הנביאים עשירים היו מנלן ממשה ומשמואל מעמוס ומיונה משה דכתיב [\[במדבר טז-טו\]](#) לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא אלא דאפי' באגרא דילמא משום

דעני הוה אלא מן פסל לך פסולתן יהא שלך שמואל דכתיב [שמואל א יב-](#) [ג](#) הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי אי בחנם לאפוקי מאן דשקל בחנם אלא דאפילו בשכר דלמא דעני הוה אלא מהכא [שמואל א ז-ז](#) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ואמר רבא כל מקום שהלך ביתו עמו אמר רבא גדול מה שנאמר בשמואל יותר משנאמר במשה דאילו במשה רבינו כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואילו גבי שמואל אפי' ברצון לא שכרו דכתיב [שמואל א יב-ד](#) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו וגו' עמוס דכתיב [עמוס ז-יד](#) ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים כדמתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושקמין לי בשפלתא וגו' יונה דכתיב [יונה א-ג](#) ויתן שכרה וירד בה וא"ר יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה אמר ר' רומנוס שכרה של ספינה הויה ד' אלפים דינרי דהבא וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמי [שמות לא-יח](#) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו: [מתני'](#) וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותן ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהור' ר' אליעזר אומר זן את הטמאה ואינו זן את הטהור' אמרו לו מה בין טמאה לטהורה אמר להו שהטהור' נפשה לשמי' וגופה שלו וטמאה

כ"י זאת המורה. כתיב בירמיה: ידרוך דהדורך. כתיב וקראי לא גרם להו ידרוך דכתבן ולא קריין: דכי גואל אתה. צרות: חמש דפאת נגב. וטעמייהו לא מפרק ליה: ללמד אתכם. אלמא הקב"ה כוה ליתנה לישראל: כתבו לכם. אלמא שניתנה נמי להן לישראל: למען תחיה לי לעד. שילמדו כל התורה וילמדו אותה אלמא לישראל נמי ניתנה: פלפולא בעלמא. להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה ונוהג בה טובת עין ונתנה לישראל: פירסו. מכלל דגבור הוא וגוף גדול: ואימא דאריך היה וקטין. שלא היה גופני ולא היה בעל כח: ועובדין שלם. ואפי' הכי שיצרן: ותחסרהו מעט. וזו היא אחת שאותה היה הקב"ה יתירה עליו: אי בלא אגרא. מאי רבותיה: לאפוקי ממאן דשקל בלא אגרא. כל מי שהוא רוכה חמורו של חזירו בלא שכר ומאי מעליותא היא דלא הוה גזלן כ"ע נמי לא גוזלן נינהו: דלמא. האי דלא שקיל אפי' באגרא לאו משום עושר דלמא משום דעני הוה ולא הוה ליה משואות ולהכי לא הוה כריד: אלא מהכא. שמעינן דעשיר היה

מפסל לך: ביתו עמו. כלי תשמישו וזה היה מרוב עושר: לא חמור אחד מהם נשאתי. בעל כרחו אפי' בשכר הא צרכון בעלים היה שוכר ואילו גבי שמואל וכו' לא עסקתנו ולא רצתנו שלא היה שוכר לא באונס ולא צרכון: מתני' וזן את אשתו ואת בניו של מודר: אע"פ. שהמודר חייב במזונותיו כיון דלאו לפטומי עבידן ודי להן במאי שהוא מפרנסן לאו הנאה מרובה עביד ליה: ולא יזון את בהמתו כו'. הואיל ולפטומי עבידן עביד ליה הנאה מרובה: נפשה לשמים וגופה שלו. לאכילה משום הכי לא יזון אותה לפטומי שמהנהו הנאה מרובה: (ר"י)

תוספות זאת דהמצוה. פרשה ואתחנן ואינו כך בשום חומש: **ידרוך** הדורך. בירמיה: **צדקתך** כהררי אל. ולא קרי כהררי אל צדקתך וי"א הוי"ו מוצדקתך. שאמר אנחנו וצדקתך: **[אותי צוה]**. הכי אמר משה לישראל אותי צוה ואני לכם: **למען** תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל. ואי בשירה לחוד מאי עדות איכא: **אלא** פלפולא בעלמא. שיטת חריפות והבינה נמסר למשה רבינו ונהג טובת עין ואמר משה כו': **[וכתיב עשר אמות אורך הקרש]**. אלמא ארוך היה וכיון דהיה ארוך גבור היה: **עביין גי'**. והוצרך לחבטן בקרקע בכח גדול: **אי בלא אגרא**. מי הוא דשקיל בלא אגרא ומאי רבותא אלא אפילו באגרא לא שקיל דעשיר היה: **דלמא** משום דעני היה. ולא היה רוצה לשכור מהם: **ביתו עמו**. כלי תשמישו עמו ואינו נהנה משל אחרים: **דאילו** במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי. בעל כרחייהו מכלל דברצון שכרה ושמא לא היו רוצים ובושים לסרב מלהשכיר ואילו בשמואל כתיב רצותי משמע לא בקשתי לשכור ממנו ואפילו בריצוי: **וזן** את אשתו ובניו. אי אתיא כחנן ניחא דמברית ארי בעלמא הוא וכי אתיא נמי כרבנן ניחא שפיר דמיירי הכא ממזונות יתירות ואין נפרע [מבעלה] דכי פליגי רבנן היינו במפרנס סתם אע"פ שלא פי' לשם הלואה מ"מ לשם מתנה לא יהיב והוי לרבנן כמו יורד לתוך שדה חבירו שלה ברשות דנוטל מה שהשביח וחנן מחלק בין השביח להיכא דלא הוה אלא מברית ארי מנכסי חבירו אי"כ אם נותן מתנה לאשה דין הוא שאין יכול לתבוע לבעל כלום והכא מיירי שנותן מתנה לאשה ממכירי הבעל: **לא יזון** את בהמתו בין טמאה בין טהורה. משום דלפטומא עבידא והוי הנאה גמורה שנהנה זו מגופה וזו מפירה: **אמר להם כו'**. שהטמאה נפשה וגופה לשמים שאינה יכולה ליהנות אלא בעוד נפשה בה הלכך לאו הנאה היא אבל טהורה נפשה לשמים כלומר אע"פ שנפשה לשמים גופה שלו לשחיטה: (תוספות)

ר"י זאת דהמצוה. בסדר ואתחנן כך מצאתי כתוב ולא נמצא בספרים שלנו: **ידרוך** דהדורך. בסוף ירמיה ידרוך הדורך את קשתו ידרוך שני כתיב ולא קרי:

חמש דפאת נגב. בסוף יחזקאל (והנה) [ואלה] מדותיה וגוי חמש חמש מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי: **אם** דכי גואל. ברות ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי האי אם כתיב ולא קרי ובמסרה חשיב כל הני וטפי עליהו אחריני מיהו לא חשיב. את דהמצוה אלא את דהנפש דכתיב בירמיהו. גבי צדקיה חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת: **מתניב** רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא. אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל ומפרקינן ואני לכם וקרא ה"ק ואותי צוה ה' בעת ההיא ואני נתתי את לבי ללמד חוקים ומשפטים: **למען** תהיה לי השירה הזאת לעד. ואי שירה לבדה קאמר מאי סהדותא איכא: **פלפולא** בעלמא. נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל: **וכתיב** עשר אמות ארך הקרש. אלמא משה גבוה עשר אמות היה וכיון שהיה גדול כל כך מסתמא גבור היה: **אריך** וקטין ארוך בקומה וקטין בכח: **חוץ** מאחת. ידיעת הש"י על אמיתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים: **לאפוקי** מאן דשקל בלא אגרא. וכי משתבח היה שלא נטל בלא שכר: **אלא** אפילו באגרא. שלא היה נהנה משל אחרים: **אפילו** ברצון. דזימנין מתרצו משום כסופא ולא ניחא להו: **מתני'** וזן את אשתו ואת בניו. אפי' כרבנן אתיא דבתורת מצוה עסקינן ולא בתורת פרעון של בעל שחייב במזונותיהם ואע"ג דהמודר מתהני שאינו צריך לתת להם מזונות ההיא הנאה דממילא היא: **ולא** יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה. דמהנהו הוא ממש מפני שמעלה בדמים: **ר'** אליעזר אומר זן את הטמאה. כדמפרש ואזיל שכיון שאין בה למודר הנאת אכילה אינו נהנה במזונותיו של מדיר: **וגופה** שלו. לאכילה הלכך (ר"ט)

דף - **לח** - **ב**

נפשה וגופה לשמים אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו שאם ירצה הרי הוא מוכרה לעובדי כוכבים או מאכילה לכלבים: **גמ'** אמר רב יצחק בר חנניה אמר רב הונא המודר הנאה מחבירו מותר להשיא לו בתו הוי בה רבי זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא בנכסי חתן אסורין על אבי כלה גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו לעולם בשנכסי אבי כלה אסורים על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי המודר הנאה מחבירו אסור להשיא

לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה אמר רבי יעקב המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אמר לצלות לו דג קטן אמר ר' ירמיה אמר רבי יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום מאי ניהו הכא תרגימו כוס של בית האבל במערבא אמרי כוס של בית המרחץ : ולא יזון את בהמתו בין כו' : תניא יהושע איש עוזא אומר זן עבדיו ושפחותיו הכנענים ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה מאי טעמא עבדיו ושפחותיו הכנענים למנחרותא עבידן בהמה לפטומא עבידא : **מתני'** המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון : גמ'

רש"י נפשה וגופה לשמים. שאינה ראויה לאכילה לפיכך זן אותה דאינו מהנהו הנאה מרובה: מוכרה לעובדי כוכבים. וניחא ליה בפיטומא: גמ' על החתן. שהחתן הוא מודר: הרי מוסר לו שפחה לשמשו. ואמאי מותר: אלא בשנכסי חתן אסורין אכל חבי הכלה. ואע"פ שהחתן מהנהו שזן את בתו אפי' הכי משיא לו את בתו ומשיב הש"ס משום הא לא כריך למימר דמותר להשיא את בתו: דגדולה מזו אמרו. בשנכסיו אסורים על הנודר אמרנו וזן את אשתו: אע"פ וכו' ואת אמרת וכו': פשיטא דמותר דהא לא מהני כלל: לעולם בשנכסי חבי כלה אסורין על החתן. ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו תריץ צבתו צוגרת עסקינן שיכול להשיאו ומדעת עצמה דהואיל ואינו משיא אלא מדעת עצמה לאו הנאה דקא מהני ליה איהו אלא הנאה מועטת: תניא נמי הכי. דהנאה מועטת מותרת: המדיר את בנו. מנכסיו אם לא ילמוד תורה: מותר. האב למלאות כו' שהנאה מרובה נדר הימנו ולא הנאה מועטת וזו הנאה מועטת היא: כוס של בית המרחץ. הנאה מועטת היא: למנחרותא עבידן. לכורך עבודה עשויין ולא להתפטם: (רש"י)

תוספות הרי מוסר שפחה לשמשו. דס"ד דאיירי בקטנה שניסת על ידו ואת אמרת דמותר להשיא בתו הא פשיטא דאסור : **בבתו** בוגרת דמדעתה. וקמ"ל אף על גב שהוא מדבר עמה ומשיא עצה לה להנשא לו הנאת דבור לא מקרי הנאה : (תוספות)

ר"ע אי מפטם לה מהני ליה : **והטמאה** נפשה וגופה לשמים. שאין לו בה היתר אכילה ונמצא שאינו נהנה בפטומה : **שאם** ירצה הרי זה מוכרה לעובדי כוכבים.

שאוכלין אותה וכשהיא מפוטמת לוקחין אותה ביותר או מאכילה לכלבים ונמצא נהנה בפטומה ורבוי בשרה וני"ל דר"א לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה משום דס"ל דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה אינן נהנין בעלים בפטומה דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר אבל במזונות הצריכין לכדי חייה לא שרי ר' אליעזר דבכי האי גוונא ודאי מהנהו ומשום דת"ק פסיק ותני ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה דמשמע דבכולהו גווני דמתסר בטהורה מתסר נמי בטמאה מהדר ליה רבי אליעזר לא כי אלא איכא גוונא דזון את הטמאה אע"פ שאינו זן את הטהורה ונהי דתנא מסתם לישניה סמיך ליה אמאי דאמרו לו ודקמהדר להו ר"א דמשקלא וטריא דידהו מוכח דר"א לא שרי בטמאה אלא במזונות יתרים כדי לפטמה ולא בכדי חייה וראיתי להרשב"א שכתב בהפך ולא נתחוורו דבריו: **גמ'** הרי מוסר לו שפחה לשמשו. דקס"ד דבבתו נערה עסקינן: **אלא** בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה. וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמצא מהנהו: **גדולה** מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו וכו' ואת אמרת מותר להשיא לו בתו. כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו שהוא חייב במזונותיה כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שנתחייב במזונות אשתו ומאי קמ"ל רב הונא: **ובבתו** בוגרת. דלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה. **ומדעתה** טעמא קא יהיב למילתיה כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה היא דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה אי נמי כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דחתן שאם עשאו שליח לדבר עמה על עסקי נשואין אסור דהא קא מהני ליה: **המדיר** את בנו לת"ת. האב הדירו שלא יהנה אביו ממנו כדי שלא יתבטל מת"ת: **מותר** הבן למלאות לאביו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול למוד תורה לא אדריה והכי מוכח האי פירושא בתוספתא דבכורות (פ"ו) דתניא מעשה באחד שהרצה בנו לת"ת והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר: **ירושלמי** במס' ביכורים תני המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באיש כאן באשה אם היה אדם מסויים עשו אותו כאשה כלומר דאשה ואדם מסויים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה אבל איש שאינו מסויים כיון שדרכו לילך בשוק אפי' בהני אדריה: **מותר** להשקות לו כוס של שלום. כלומר מותר לשמשו בכוס של בית אבל אי נמי של בית המרחץ מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך ומיהו דוקא האי כוס של מודר דלשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאידיך דהמדיר את בנו לת"ת שהתירו לבן למלאות לאביו מים משל אב: **את** עבדיו ואת שפחותיו הכנענים. נ"ל דבמזונות יתרים קאמר ואדר"א קאי וה"ק ההוא שריותא דשרי ר"א בבהמה טמאה דהיינו מזונות יתרים כמו שפירשתי במשנתנו ליתיה דאפי"

בהמה טמאה לפטומא עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים אבל בעבדיו ושפחותיו הכנענים מיהא איתיה דאינהו למנקרותא עבידן כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד ואיכא דגרסי למנחרותא כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנחירה בעלמא שכשהן מתין מניחין אותן ואין אדם אוכלן: **מתני'** נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב. מפרש בגמרא: **גמ'** (ר"ט)

א

-

לט

דף

במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא (אמר) שמואל

רפ"י במאי עסקינן. נכנס לבקרו: אפילו יושב נמי. יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: אי בשנכסי כו'. ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: אפי' עומד לא. להנאה היא לו שנהנה: ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה. שכר שהולך לבקר את החולה ויושב עמו לכוותא ומשכירין אותו: ואין נוטלין על העמידה. ולהכי אינו יושב שאם היה יושב עם המבקר בחנם

מוותר היה לו שזכו ומהנהו אם לא יטול שזכר אצל עומד הואיל ואין נוטלין שזכר על העמידה מותר: מאי פסקא. דעל זה נוטלין שזכר ולא על זה: על העמידה לא בעי למשקל. דעראי הוא דכך הוא בכל מקום ולהכי עומד אצל לא יושב דכיון דליכא שזכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: ואיצעית אימא. לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שזכר על הישיבה ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מצ:): לענין שביעי: גזירה שמה ישהא בעמידה הכא נמי שמה ישהא בישיבה. ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא יושב עמו ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמה ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דקדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מלאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה): למנחותא. לעבודתו והואיל וק"ל יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עצדיו: לפטומא עבדא. דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים: המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אצל לא יושב. כדמפרש לקמן: אפילו יושב נמי. להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: אפילו עומד. דהא אסור בדריסת הרגל: לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה. ומשום הכי עומד אצל לא יושב כדמפרש בגמרא: במקום שנוטלין שזכר על הישיבה. דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה כוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דנתיב לאיניש אחרינא דיתיב קמיה: אצל בעמידה דמותר. משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: מאי פסקא הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שזכר על הישיבה נוטלין אצל לא על העמידה והיינו טעמא דבעמידה מותר אצל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשילהי פירקין גבי שביעי: (חס"ר כא"ז) שהרי עומד ואוכל. גזירה שמה ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם גזרי' בעמידה אצל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמה ירבה בעמידה אצל לא בישיבה שנוח לו לזה לישב גזירה שמה ישהא בישיבה: לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר. וכשאין נוטלין שזכר על העמידה ולהכי

מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ורהכי מותר: הא אפשר בעמידה. מבקרו בעמידה למהא לא אדריה אצל בישיבה אדריה: חלה הוא. המדיר מותר לבקרו: חלה בנו. מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: היינו דשני זין הוא לבנו. לחילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אצל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר: אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא. דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הגאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: אמר לך שמואל כו' וברייתא. מודינא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו דהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אצל לא זיושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב שפיר דמי דאמר דלא אדריה מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב: מאי פסקא. דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה: (כ"ז)

תוספות אפי' עומד. דקא מתהני מדריסת הרגל: **במקום** שנוטלין שכר על הישיבה. לכך אסור לבקר בחנם אבל בעמידה דאין נוטלין שכר עליה מותר בחנם דמצוה קעביד: **על** העמידה לא בעי למשקל. כיון דמצוה הוא ויש לו לעשות בחנם. על הישיבה בעי למשקל ואסור לעשות לו בחנם: **דלא** אדריה מחיותיה. כלומר היינו טעמא דעומד ואע"ג דאדריה מן ביתיה לא היה דעתו לאסור עליו ביתו לבא כאן בשביל חיותו לבקרו: **אפשר** בעמידה. והלכך בישיבה לא הוי חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה: **חלה** בנו שואלו בשוק. דאסור ליכנס בביתו [כיון שהדירן] וס"ד דברייתא מתפרשת כפי' דמתני': **בשלמא** לעולא ניחא. דשרי לבקרו הוא ולבנו אסור אחיותיה דבנו אדרה אלא לשמואל כי היכי דלאביו שרי בעמידה ה"נ בנו מותר בעמידה: **פסקת.** הדבר [דמתני' בשנכסי] מבקר אסור וברייתא כשחולה אסור הוה ליה לשנות התנא הברייתא בענין דמתניתין: (תוספות)

ר"ג אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. דעומד מאי טעמא שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד ונהי דחולה מתהני ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב נמי אית לך למישרי מהאי טעמא: **ואי** בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא. שהרי נהנה בדריסת הרגל ומשום מצוה לית ליה לאתהנויי מאיסורא: **דאפי'** במקום שנוטלין שכר על הישיבה וכו'. נ"ל

דה"פ דאיכא דוכתי שהחמירו על עצמן שלא ליטול שכר אפי' מישיבה אע"פ שהוא מותר משום דמצות ביקור די לה בעמידה ואפי"ה כדי שלא יבאו ליטול שכר על העמידה החמירו על עצמן שלא ליטול שכר אף על הישיבה ובאותן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה נמי לדידהו מצוה אלא אפי' במקום שאין מחמירין על עצמן אפי"ה על העמידה לא שרי להו למשקל ומשי"ה פסיק תנא ותני נכנס לבקרו עומד בכולהו דוכתי דמצוה קעביד ואידך ממילא מתהני אבל לא יושב בכולהו דוכתי דמקום שאין מחמירין על עצמן בישיבה ליכא מצוה ונמצא חולה חייב בשכרו וכשאינו נוטל ממנו כלום נמצא מהנהו: ואי בעית אימא כדאמר ר' שמעון בן אליקים. לקמן בפרקין (דף מב:) וה"ק דינא דמתניתין בכולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר לא על העמידה ולא על הישיבה ונהי דבההוא דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גזרינן שמא ישהא בישיבה יותר מכדי הצורך ובכי האי גוונא בכולהו דוכתי לית להו למעבד הכי בלא אגרא אבל בעמידה לא גזרינן שמא ישהא דכיון שאתה מצריכו לעמוד אית ליה היכירא משא"כ בההיא דר"ש בן אליקים כמו שנפרש עלה דההיא בס"ד: **עולא** אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר. וכ"ת א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדריה מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדריה למבקר לא אדריה במילתא דצריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בביקורו ואיכא נסחי דגרסי וכגון דלא אדריה מן חיותיה ולהך נסחא נמי לאו דבעי דאמר הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא הך מיתבי דמייתי בסמוך: **מיתבי** חלה הוא נכנס לבקרו כו'. היינו דשאני בין הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקרו משום דמסתמא מן חיותיה לא אדריה וחלה בנו שואלו בשוק אבל אינו מותר ליכנס לביתו דאפשר דאפילו מן חיותיה דבריה אדריה והא מוכחא דכי אמרינן מן חיותיה לא אדריה מסתמא הוא דאמר הכי אף על גב דלא פריש דאי בעינן דפריש אכתי קשיא לעולא מ"ש הוא ומ"ש בנו אי פריש בתרוייהו שרי ואי לא פריש בתרוייהו אסור אלא ודאי בסתמא עסקינן וסתם הוי כמפרש לגבי דידיה אבל לא לגבי דבריה: **אלא** לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו. כלומר דאדרבה בבנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר נמי מבנו מ"ש הוא ומ"ש בנו בתרוייהו אית לן למימר נכנס לבקרו עומד: **אמר** לך. שמואל אין ודאי דברייתא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודינא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדריה ואמינא נמי טפי מינך דאפילו מישיבה לא אדריה ומשום הכי לא מצינא לאוקמי מתניתין כדמוקמית לה דהיינו בנכסי חולה אסורין על המבקר דא"ה אפי' יושב נמי שרי דישיבה נמי דמבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדריה: **ולענין** הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרבא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא כוותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין (ר"ט)

מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני עומד אבל לא יושב שמע מינה דנכסי מבקר אסורין על החולה אמר ריש לקיש רמז לביקור חולין מן התורה מנין שנאמר [\[במדבר טז-כט\]](#) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל אדם וגוי מאי משמע אמר רבא אם כמות כל האדם ימותון אלה שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותן מה הבריות אומרים לא ה' שלחני לזה דרש רבא [\[במדבר טז-ל\]](#) אם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם מוטב תהיה אם לאו יברא ה' איני והא תניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם אלו הן תורה ותשובה גן עדן וגיהנם כסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח תורה דכתיב [\[משלי ח-כב\]](#) ה' קנני ראשית דרכו וגוי' תשובה דכתיב [\[תהילים צ-ב\]](#) בטרם הרים יולדו ותחולל וגוי' [\[תהילים צ-ג\]](#) תשב אנוש עד דכא וגוי' גן עדן דכתיב [\[בראשית ב-ח\]](#) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו' גיהנם דכתיב [\[ישעיה ל-לג\]](#) כי ערוך מאתמול תפתה כסא כבוד דכתיב [\[תהילים צג-ב\]](#) נכון כסאך מאז בית המקדש דכתיב [\[ירמיה יז-יב\]](#) כסא כבוד מרום מראשון שמו של משיח דכתיב [\[תהילים עב-יז\]](#) יהי שמו לעולם וגוי' אלא הכי קאמר אי איברי ליה פומא מוטב ואם לא יברא ה' והכתיב [\[קהלת א-ט\]](#) אין כל חדש תחת השמש הכי קאמר אי הכא לא מקרב פומא להכא ליקרב דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק מאי דכתיב [\[חבקוק ג-יא\]](#) שמש ירח עמד זבולה שמש וירח בזבול מאי בעיין והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים ואם לאו אין אנו מאירין באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות אמר להם בכל יום ויום משתחויים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים שנא' [\[חבקוק ג-יא\]](#) לאור חציך יהלכו וגוי' תניא ביקור חולים אין לה שיעור מאי אין לה שיעור סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן שכרה אמר ליה אביי וכל

מצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי אפי' גדול אצל קטן רבא אמר אפי' מאה פעמים ביום אמר רבי אחא בר חנינא כל המבקר חולה נוטל אחד מששים בצערו אמרי ליה אם כן ליעלון שיתין ולוקמוה אמר ליה כעישורייתא דבי רבי ובבן גילו דתניא רבי אומר בת הניזונית מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריד מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה רב חלבו חלש נפק אכריז רב כהנא

רפ"י מתניתין קשיתיה. מדוקיא קא משמע ליה: מאי איריא דתני עומד אצל לא יושב. והרי אין מבקר אסור בנכסי חולה: אלא שמע מינה וכו'. יא"ת מאי טעמא דשמואל דמתרץ לה הכי לוקמא כדעולא הא לא קשיא דשמואל לא מוקי לה כדעולא דקסבר האי סינויא דחיקא היא: ופקודת כל אדם. שני אדם מבקרין אותן: לא ה' שלחני לזה. לפי שהיו עדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום: ואם לאו. שאין גיהנם נברא עדיין: איני מי מספקא ליה למשה: כי ערוך מאתמול תפתה. איזהו יום שיש לו אתמול ולא שלשום כלומר שהיה לו לפניו ולא לפני פניו הוי אומר זה יום שני שבו נברא גיהנם: אלאה"ק. אי הכא אין לו פומא ואי לא מקרב הכא יקריבנו המקום: והא ברקיע קביעי. למטה מזבולכדאמרי' במסכת חגיגה (דף יב:): אם אתה עושה דין לבן עמרם. מקרח ועדתו: ובכל יום ויום. מאותו יום ואילך אינן יוראין מפני שמתחווין להם עובדי כוכבים עד שמורים בהן חילאים וחניותות: ואפי' גדול אצל קטן. שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמוני: אין לו שיעור. דמאה בקטן כמו בגדול: ליעילו שיחין ולוקמוה. יכנסו ששים בני אדם כאחת לבקרו ויטול כל אחד ואחד מששים בלערו ומיד מתרפא: כעישורייתא רבי רבי. לאמר מי שיש לו עשר בנות ובן אחד הראשונה נוטלת עישור נכסים והשניה במה ששיירה וכן לכולן ומפרש בהש"ס ירושלמי נמלאו בנות שנוטלות במנה תרי תילתי פחות ליבחר והאי תלתא ומוסיף ליבחר וגבי חולה נמי מבקר הראשון נוטל אחד מששים בחליו והשני א' מששים במה ששייר: ובבן גילו. בחור כמותו או זקן לזקן: וחוזרות כולן

וחולקו' בָּשׂוּה. מילתא אחריתי דהיכא ליכא כל אחת נוטלת עיבורה
במה שְׁפִירָה חֲזִירָת' ואז חולקות בָּשׂוּה אַבְל כְּצִבְאוֹ לִינְשָׂא זֶה אַחַר זֶה לֹא: (ר"י)

**תוספות מתניתין קשיתיה. והוזקק להעמידה בשנכסי מבקר אסורים על
החולה : ופקודת .. כל אדם. שב"א מבקרין אותם : (תוספות)**

ר"י על המבקר נכנס לבקרו אפי' יושב דישיבה נמי חיותיה דחולה הוא ולא
אדריה דבהכי ניחא ליה אבל חלה בנו לא יכנס לביתו כלל אלא שואלו בשוק
ומיהו דוקא היכא דאדריה חולה למבקר דאומדן דעתא הוא דמן חיותיה לא
אדריה אבל היכא שהמבקר אסר על עצמו נכסיו של חולה לא יכנס לביתו כלל
דבכי האי גוונא ליכא אומדנא הדין הוא דינא דנכסי חולה אסורין על המבקר
והיכא דנכסי מבקר אסורין על החולה נכנס לבקרו עומד משום דמחויב לעשות
בחנם ומצוה דיליה קעביד ואידך ממילא קא מתהני אבל לא יושב ואפילו
במקומות שמחמירין על עצמן שלא ליטול שכר אפי' על הישיבה משום גזירה
שמא ישהא בישיבה. וכי אמרינן בנכסי מבקר אסורין על החולה דנכנס לבקרו
עומד משום דמצוה דנפשיה קעביד ואידך ממילא מתהני הני מילי בכי האי גוונא
דהנאה ממילא היא אבל היכא דיהיב ליה מידי כיון שהוא מהנהו ממש מיד ליד
ולא גרמא היא אסור והיינו דתנן לקמן בפרקין (דף מג.) המודר הנאה מחבירו
ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ויאמר לו וכו' וכן היו מהלכים
בדרך ואין לו מה יאכל נותן על גבי הסלע דוקא בכה"ג שרי אבל מידו לידו לא
ואף על גב דמצוה קעביד וטעמא דמילתא כדאמרינן דדוקא הנאה דממילא
שריא במקום מצוה אבל הנאה דבידים לא: **ובני אדם מבקרין אותן. והיינו**
דכתיב ופקודת כל אדם יפקד עליהם : שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם.
כלומר שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם שא"א לעולם בלא הם
וכדאמרי' שמחשבתן של ישראל קדמה לכל ועל כרחיך לא נברא העולם בלא
גיהנם לצורך הרשעים : אי לא מקרב פומא להכא ליקרב. וקריבה בעלמא ליתא
בכלל אין כל חדש : והא ברקיע קביעי. כדכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע
השמים וזבול למעלה מן הרקיע הוא כדאיתא בפי' אין דורשין (חגיגה יב.): : אס
אתה עושה דין לבן עמרם. ממחלקותו של קרח ומשמע להו דהאי קרא
במחלקותו של קרח מדריש משום דביציאת מצרים ובקריעת ים סוף משתעי
בספר חבקוק וכתוב ביה מחצת ראש מבית רשע ומשמע להו דהיינו קרח וכתוב
בתריה שמש ירח עמד זבולה : כעישורייתא דרבי. שכל אחת נוטלת עישורה
מנכסים שנותרו אחר שנטלה אותה שלפניה עישור שלה וכן נמי כל אחד מן
המבקרין נוטל אחד מששים מן החולי שנשאר לחולה אחר שבקרו אותו שלפניו :
ובבן גילו. שנולד המבקר במזלו של חולה : וחוזרות כולם וחולקות בשוה. שכיון
שבבת אחת באו ליטול אינו בדין שיהא חלקן של ראשונות יותר מן האחרונות :

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתוב [\[משלי כד-יז\]](#) בנפול אויבך אל תשמח וגוי ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר [\[תהילים מא-ב\]](#) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו י"י אין דל אלא חולה שנאמר [\[ישעיה לח-יב\]](#) מדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא [\[שמואל ב יג-ד\]](#) מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגוי אין רעה אלא גיהנם שנאמר [\[משלי טז-ד\]](#) כל פעל י"י למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז [\[תהילים מא-ג\]](#) י"י ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו י"י ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו רועים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יזדמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה זקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר [\[מלכים א יב-ו...טז\]](#) רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי לא

ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר **[תהילים מא-ד]** יי יסעדנו על ערש דוי וגוי' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין

רש"י בא"ש. חלה ואית דגרסי בא"ש: כאילו שופך דמים. מפני שבני אדם שנקנסין לבקרו עושים לו לחולה כל כרכיו: לא שיהיה ולא שימות. שהרי אינו יודע בעניינו של חולה: ללא ליתרע מזליה. דדילמא מתלנא לאלתר אי נמי דלא ליסתעי מילי עילויה: מכאן ואילך. חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריזו: ריעים כנעמן. שריפאוהו מרעתו כגון אלישע דהוה נביא וזקן והשיאו ענה לנעמן: אם יאמרו לך נערים בנה. בית המקדש: וזקנים אומרים סתור. ואל תבנה: וסימן לדבר מרחבעם. דכתיב (מלכים א' יב) ויעזוב את ענת הזקנים וגו' ונחרב בית המקדש על אותה ענה והמורה לא פירש בבית המקדש ואיכא ברייתא. דקתני בהדיא בבית המקדש: לא לסעוד. כמו (במדבר טז) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודא: תלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. כדאמר בעלמא (ב"ב טז:) אילדי יומא אילדי קאירא ודילמא אמר לא אכטריך למצעי רחמי עליה דאינו כל כך חולה: יסעדנו. כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד): ומגין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו. קרי ביה יסעדנו אי כמי יסעדנו ממש שמשעבד שכינה על ראשו כדאמרן בהדיא ששכינה שרויה למעלה ממיטתו: סהדא רבה פרת. כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שירדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות וצאין גשמים ונופלין בפרת ומתגדל מהן והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא אדשמואל: נהרא מכיפיה מתבר'. שנובע מגדותיו ולא ממי גשמי': (רש"י)

תוספות לסעוד. אם יבקר. לחולה. פוקד מתרגמינן וסעד: רווח נפשיה. החולה
וסבור המבקר החולה עובר לו חליו ונמנע מלבקש רחמים: בתלת בתרייתא
תקיף חולשיה. ומסיח מלבקש רחמים עליו: סהדא רבה פרת. שרבו מימיו מן
הגשמים: (תוספות)

ר"נ באיש. חלה: אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. נראה בעיני
דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה
בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרינן בפרק הנושא (כתובות קד.). דכיון
דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער
אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי ומש"ה
קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת
ומי שאינו מבקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא
ליה הנאה במיתה אפי' אותה זוטרתי אינו מהנהו: לא ליסעוד איניש. לא יבקר
ופקודת כל האדם מתרגמינן וסיעדא: קצירא בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה.
וכסבור המבקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: בתרייתא תקיף
חולשיה. וכסבור שהוא באפס תקוה ומתיאש מן הרחמים: לא ישב לא על גבי
מטה ולא על גבי ספסל. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע
שנמצא מבקר גבוה ממקום שכינה: אמר ר' אבין אמר רב מטרא במערבא סהדא
רבה פרת. כשירד מטר בא"י מעיד עליו פרת בבבל שכל שהוא גדול בידוע
שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י ונפקא מינה שאסור לטבול בו
לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן כלומר דקו וקיימי
כדתניא בספרי אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך
מעין ובור מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן הילכך כל היכא דאיכא למיחש
שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך
לאטו או שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי ברביית נוטפין שרי כדתניא
בתוספתא העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים:
ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברין. מכיפיה מסלעו כלומר
ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שכשהגשמים יורדין נהרות מתרבים
עיקר רבויין ממקורן הוא כדאמרי' בפרק סדר תעניות (דף כה:): אין לך כל טפח
וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים ונמצא שלעולם זוחלין
רבין על הנוטפין דהא לטפח של גשמים איכא טפחיים דמעין הלכך לשמואל
מותר לטבול בנהרות לעולם אפי' כשראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר:
ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין. דאיכא למיחש
לרבו הנוטפין: (ר"נ)

אלא פרת ביומי תשרי בלבד אבוה דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי : אמר ר' אמי אמר רב מאי דכתיב [יחזקאל](#) [יב-ג](#) ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זו נר וקערה

רש"י אלא פרת ביומי תשרי בלבד. דכל ימות השנה רבין נוטפין על הזוחלין מן הגשמים שזורדין לתוכו ומן השלגים שמתפשרין כל ימות החמה אצל בתשרי כבר פסקו השלגים ונתפשרו כולן והלכו להן מטהרין הזוחלין ואין בנהרות אלא מימיו שנובעין בלבד: אבוה דשמואל. סבירא ליה כאידך דשמואל: ועביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן. לפי שביומי ניסן רבין נוטפין עני הזוחלין מחמת הגשמים שהרי כל השלגים והקרח שנתפשרו באין המים דרך אינורות דהו להו שאובין אצל לא באין דרך אינורות אלא מאליהן שוטפין ובאין טובלין בהן כדאמר זבה ונדה ויולדת טבילתן במי מקוה של מ' סאה ואפי' מי גשמי' מכונסים שלא מלינו מים חיים אלא לזב בלבד שנאמר בו מים חיים והמפרש לא פירש הכי ולא דוקא דכל נקיים בזמן הזה זבות נינהו: מפלי ביומי תשרי. שבתשרי מתמעטין הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט . והיה נותן המפץ בקרקעית הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא חליכה: (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

ר"ע אלא פרת ביומי תשרי בלבד. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולא למיסר כל הנהרות חוץ מפרת אתא ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא דכיון דכולא חששא משום שמא ירבו נוטפים על הזוחלין היא כל שאנו בקיאים בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפי' בעת יובש גדול כל שאין אנו רואים בו כי אם אותו שיעור למה נחוש לו הא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין אלא שמואל תרתי קמשמע לן חדא דנהרות שהן מכזבין מימיהן אין טובלים בהן לעולם דכיון שפעמים שמכזבים לעולם חוששין בהם לגשמים או

להפשרת שלגים וכדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ט) המים המכזבין פסולין אלו הם המים המכזבין המכזבין פעם אחת בשבוע והמכזבין בפולמוסיאות ובשני בצורת כשרין והכי פירושו דכל שמכזבין בלא טענה אע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולין דחיישינן שמא מי גשמים הן ואין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן אבל המכזבין מחמת טענה כגון בפולמוסיאות ובשני בצורת כשרין ומש"ה קאמר שמואל שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכזב לעולם ולמעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר וקאמר נמי דבפרת וכיוצא בו שאינו מכזב אינו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי בלבד לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו אין לו לחוש שמא רבו עליו נוטפין אבל אין ה"נ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל השנה כל שהוא רואה שלא נתרבה על מה שהוא זוחל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לרבוי נוטפין טובל בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין אפי' בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכזבין יש לו לחוש כל השנה ברבייתן וביומי תשרי אין לו לחוש כן נ"ל וראיתי מי שכתב בהפך ולא נראו לי דבריו: **אבוה** דשמואל עביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן. שמפני שהיה חושש להפשרת שלגים לא היה מניחן לטבול בזוחלין: **ומפצי** ביומי תשרי. בנהר היה נותנן תחת כפות רגליהן משום טיט דלא ליהוי חציצה א"נ לצניעותא בעלמא והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לזוחלין ומאי דקאמר ביומי ניסן מניסן ועד תשרי קאמר וכ"ש בימות הגשמים כך פירשו. ואין הלשון נוח לי דהוה ליה למימר עביד להו מקוואות לבנתיה כולה שתא ומפצי ביומי תשרי לפיכך נ"ל דבנתיה דאבוה דשמואל בסתוא לא היו טובלות בנהר משום צנה אלא במקוואות שבבתיהן וביומי ניסן דרויח עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות והיה מתקן להם אביהם שם בתחילת ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מצריכן למקוואות משום דליכא למיחש לנוטפין ולפיכך היה מתקן להן מפצי וכשעוברין ימי תשרי כבר היו חוזרות לטבול בבתיהם משום צנה: **ולענין** הלכה פסק ר"ת כשמואל דאמר נהרא מכיפיה מבריד דאע"ג דרב פליג עליה ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (בכורות מט:) ועוד דאבוה דשמואל נמי ס"ל כרב ואידך דשמואל נמי פליגא אדידיה אפי"ה קיימא לן כשמואל דתניא בבכורות בפי מעשר בהמה (דף נה:): יובל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין דברי ר' מאיר וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריד כלומר דנהי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפייהו מברכי והכא לא אמרינן הכי אלא בפרת אפי"ה מסייע ליה משום דכיון דפרת מבריד מכיפיה כולהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים כדאמרי

התם בבכורות (דף נה.). הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם דאפי' עינותא דמדליין סולמי דפרת נינהו הילכך ההיא מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדרי' מאיר בין מדרבנן דרבנן נמי אמרי פרת שמו שמימיו פרין ורבין וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי ליה כותיה נקטינן ונמצא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים לפי שאין טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים זהו דעת ר"ת ז"ל ומ"מ נ"ל שאף הוא ז"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכזבין אבל מכזבין ליכא למימר בהו דמברכי מכיפיהו אבל ר"ח והרב אלפסי ז"ל פסקו כרב וכאבוה דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד וקא יהיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריק לא דחינן מימרא דאיסורא דהו נהיגין בה הלכה למעשה כאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות משום מימרא דאגדתא ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בזוחלין משמע דה"ק נהי דמדינא שרי להלכה למעשה איכא למיחש וכדאמר בעלמא השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי' ואע"ג דאמר ופליגא דשמואל אדשמואל היינו לומר דתרוייהו מימרי דשמואל לא קושטא אינון אלא חדא מינייהו דאי איתא לחדא לאידך אבל איהו לא פליג דידיה אדידיה אלא מיחש הוא דחייש הלכה למעשה וה"נ משמע בפ' תינוקת (נדה סז.) דמייתנין מילתא דאבוה דשמואל ולא מסיימינן עלה פלוגתא דבריה אלמא שמואל נמי למעשה חייש וכ"ת אמאי חייש כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא דבכורות (דף נה:) דפרת מימיו פרין ורבין ורב ואבוה דשמואל נמי אמאי סברי דלאו מכיפיה מבריק איכא למימר דאינהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו הכי ועוד דאיכא נסחי דלא גרסי במילתא דרבנן שמימיו פרין ורבין אלא וחכ"א פרת שמו ותו לא ולפי זה סייעתא דמייתי התם לשמואל מדרבי מאיר הויא לא מדרבנן ואפי' שפיר דייק מדרבי מאיר כיון דרבנן לא פליגי עליה בהדיא לומר שאינו פרה ורבה ורב ואבוה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה ושמואל נמי מיחש הוא דחייש: **נמצא** עכשיו לפי דרך זה שהנהרות המכזבין אין טובלין בהן כלל שלעולם חוששין להן למי גשמים והפשרת שלגים ונהרות גדולים שאין מכזבין כל שהוא בקי בהן ויודע עיקר המשכתן בימי תשרי טובל בהן כל השנה כל שהוא רואה שאין לחוש שנתרבו נוטפין על עיקר המשכתן אבל כל שהוא רואה מתוך רבייתן שיש לחוש לכך אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה צריך לחוש להן חוץ מיומי תשרי בלבד שבתשרי מן הסתם אין נוטפין רבין עליהן: **מיהו** איכא מאן דאמר דכי חיישינן לרבו נוטפין על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו מתחילה אע"פ שעכשיו רבו נוטפין על הזוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקוואות (משנה ז) מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו

מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בכל שהוא ומדקתני שוה למקוה לטהר באשבורן אלמא מקום יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא כמקוה שצריך אשבורן והדר קתני ולמעין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשוה למעיין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעיין עליו וקשיא רישא אסיפא אלא ודאי ה"ק מעיין זה שרבו עליו מים שאובין מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן וצריך אשבורן והיינו אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו בתחילה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי" מתחילה היה זוחל בו והאי דלא קתני ולמעין להטביל בו בזוחלין אי נמי דליתני ברישא שוה למקוה שצריך שיעור נ"ל דתנא הכי לאשמועי' תרי דיני במקוה ובמעין ובכל חד מכלל חבריה משמע דמדקתני רישא שוה למקוה לטהר באשבורן מכלל שאותו מקום ששוה בו למעיין דקתני סיפא אינו צריך אשבורן ומדקתני סיפא ולמעין להטביל בו בכל שהוא דאותו מקום ששוה למקוה דקתני רישא צריך שיעורא : **ומכל** מקום למדנו מזו שיש מקום במעיין שאע"פ שנתרבה מחמת נוטפין תורת מעיין עליו והיינו המקום שהיה מהלך בו מתחילתו והכי איתא בתוספתא (דמקוואות פ"ה) דקתני התם מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו והרחיבו (ר"ט)

א

-

מא

דף

ושטיח **דברים כח-מח** בחוסר כל א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני אמר ר' אלכסנדר א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר **תהילים קג-ג** הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו שנאמר **איוב לג-כה** רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו **תהילים מא-ד** כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכח למודו רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר

רב יוסף לא שמיע לי הדא שמעתא א"ל אביי את אמריתה ניהלן ומהא מתניתא אמריתה ניהלן כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון לסוף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמריי שיתא אזדו הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גריס להו אזל ר' חייא וגמר יתהון קמי קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי לההוא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי קא"ל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה של חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא ומי יכול לכבותה וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו שנא' [\[בראשית ד-יד\]](#) והיה כל מוצאי יהרגני רב אמר מן הדין קרא [\[תהילים קיט-צא\]](#) למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך רבה בר שילא אמרו ליה שכיב גברא גבוה הוה רכיב גירדונא זוטרא מטא תיתורא איסתויט שדייה וקא שכיב קרי על נפשיה למשפטיך עמדו היום שמואל חזייה לההוא (קרוקיתא דעקרבה) יתיבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית קרי עליה למשפטיך עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא ומעלי לאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא מעלי

ר"י ופטיה. עור לאכול עליו: בלא מלח ובלא רבב. למלפת זהו: רבב. שומן:
דלא ביה כולא ביה מי שיס צו דעת כמי שיס צו הכל שאינו נחסר כלום: דא קני מה חסר. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: חוזר לימי עלומיו. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא: שנא' רוטפף. כלומר כשעת רטוב ופס כמו [פרו ורבו מתרגמינן] פוסו וסגו: מנוער. מן החולי יסוב כמו שהיה בימי עלומיו: כל משכבו הפכת בחליו. כל סדר הצעת למודו המסודר לו נהפך לו בחליו ומשכחו: תליסר אפי הלכתא. שהיה שונה למודו בי"ג פנים: שיתא אזלו ליה. ששכחם: קלרא. כובס:

אתה עשית אותי ואת חייא. לגמר להו לכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרו. הכל מושלם בו. להמיתו אפי' זבוב אפילו יתוס: למשפטיך עמדו היום כל עצדיך. לכיון שנשפט ביציבה של מעלה הכל נעשו עצדיו של הקב"ה ליפרע הימנו: גזר א גזרה הוי רכיב גירדנא זוטא. פרדה קטנה: תיתורא. גשר: ואסתויט. נתפחה הפרדה וקדייה מינה וקכיב ואע"פ שהפרדה נמוכה ואיהו היה ארוך כל כך ללא נפל אלא מעט מה: אקרוקתא. לפרדע ועקרב אינו יכול לשוט בנהר ונשאו לפרדע עליו להעבירו בנהר לנשוך את האיש: (ר"י)

תוספות שטיח. עור מבושל שאוכלין עליו ונושאים אותו עוברי דרכים עמם: **דא** ביה. שיש בו דעה: **דא** לא קני. דעה מה קני: הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי: **חוזר** לימי עלומיו. דבריא החולה כשנתרפא יותר מלפני שחלה: **תליסר** אפי הלכתא. י"ג פנים של הלכות משנה: **אתה** עשית את חייא. כלומר למדת לו: **למשפטיך**. כלומר כשעמדו בריותיך למשפטיך הכל עבדים להביא עליהם מה שצוית: **גברא** רבה. אדם גדול: **גירדגא** זוטרא. פרד קטן: **איטיוטי**. נבעת. כמו קמא טיוטא נקטיה בבא קמא (דף לו): **אקרוקתא**. צפרדע: **שחלצתו** חמה. שהחזיק חמימותו ועדיין הוא חולה: (תוספות)

ר"ג מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יפול להלך מתחילתו והיינו נמי דתנן בפרק. ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כנדל רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כנדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך בו מתחילתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קתני דאם היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל ורבה עליו והמשיכו שני דינין יש בו דבמקום שלא היה מהלך מתחלתו שוה למקוה שצריך אשבורן וה"ה שאין מטבילין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד מתחלתו שוה למעין להטביל בו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בזוחלין נמצא לפי דעת זה שאפי' בזמן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל בנהרות שאינן מכזבין באותן מקומות שהן נמשכין והולכין אפי' ביומי תשרי אבל באותן מקומות שנמשכים ומתרחבים יותר מהגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הנוטפין אפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם מתחלתו טובלין בו והיינו ההיא דר"א בר צדוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין שכשרי ומטהרין בזוחלין ובודאי אפי' במקום שנתרבה קאמר דאי

באותו מקום בלבד שהיה מהלך מתחלתו מאי אסהדתי פשיטא דהיכי תיסק אדעתין ששנים או שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלטבול בו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הראב"ד ז"ל: **אבל** דעת הרמב"ם ז"ל דכי קתני בכל הני דאע"פ שרבו עליו נוטפין דינו כמעייין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו ששם הוא חשיבות מימיו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אתיא מימרא דשמואל כפשטה דאין המים מטהרין בזוחלין אפילו באמצע הנהר במקום שהיה מהלך בו בתחלה אלא פרת ביומי תשרי בלבד וכפי מה שפירש' למעלה ולפי זה הא דמפליג בתוספתא בין נתרחב ללא נתרחב נ"ל דאריבה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל שרבו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך מתחלתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשבורן ואע"ג דאיכא למימר איפכא דאריבה בהמשך הנהר קאי אבל ריבה בגומת המעיין אפי' בנתרחב כשר מינקט לחומרא עדיף ועוד דמשמע דתוספתא אגומא דמתני' קיימא מיהו סהדותא דרבי אלעזר בר צדוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' אמקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרבו זוחלין כשר דליכא למימר דאריבה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריבה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דאכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: **תנן** במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין שעשאן זוחלין. כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' זב ואפי' זבה כלומר גודר בפניהם באלו והווי להו כאשבורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מזחילין בדבר המקבל טומאה כלומר אין עושין בו גדר וקי"ל כר' יוסי ותנן נמי (שם מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה מ"ח מ"ט ומקואות פ"א מ"ח) המים המוכיין פסולין למי חטאת וכשרין לטבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכיין המלוחין והפושרין: **ושטיח**. עור לאכול עליו: **ובלא** רבב. שמן: **דלא** קני דעה מה קנה: מה יועיל לו כל מה שיקנה: **חוזר** לימי עלומיו. אחר שחלה ונתרפא מתחזק טבעו להיות יותר בריא ממה שהיה קודם חליו: **שנאמר** רוטפש. נוטריקון רטוב ופש: **לומר** דמשכח למודו. ימי עלומיו קדריש מענין העלמה: **אייקר** ליה לימודיה הכביד עליו למודו ששכחו: **תלת** עשרי אפי. בייג פנים: **קצרא**. כובס: **למשפטיך** עמדו היום כי הכל עבדיך. כיון שלמשפטיך עמדו שהגיע קצם למות הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: **שכיב** ההוא גברא גבוה. אדם שהיה גבוה כלומר ארוך: **רכיב** גירדונא זוטרא. רוכב פרדה קטנה: **תיתורא**. גשר: **איסתויט**. אחזתה רוח שטות לאותה פרדה והשליכתו בנהר. איסתויט מלשון סטיא רוח של שגעון וכדאמר בעלמא סיוטא הוא דנקטיה: **אקרוקתא**. צפרדע: **שחלצתו**. שלבשתו חמה כאדם המזדיין שע"י כלי זיין שעליו נקרא חלוץ: **לאפוקי** הא דתניא. דסבירא ליה לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין להנך דקא מני ודשמואל נמי לאפוקי הני: **משום** כיסופא. דזימנן שצריך לנקביו ומכסיף: **דפרוונקא**. שליח שעל ידו מתים: **כחיזרא** לדיקלא.

הוצין שסביב הדקל ששומרים אותו מבהמות וחיות: **תרייקא**. מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: **חושלא** דשערי. שעורים קלופים: **דריש** נפיא. בתחלת הרקדת הנפה: **בורדס**. תיבה אחת כשתי תיבות בור דם והוא חולי שמקלח דם מלמטה: **אין** מבקרין אותו. משום דזימנין דצריך לנקביו ומצערי ליה: **ואין** מזכירין שמו. לומר פלוני חולה חולי בורדס דלאו לשון נקיה הוא: (ר"ט)

ב

-

מא

דף

כחיזרא לדיקלי חד לתלתין יומין וכי תירייקי לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תירייקה אמר רבה בר יונתן אמר רב יחיאל ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן אמר ר' יונתן חושלא דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כעין בישרא דתורא רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כבשרא דתורא א"ר יוחנן בורדס אין מבקרים ואין מזכירין שמו מ"ט א"ר אלעזר מפני שהוא כמעיין הנובע וא"ר אלעזר למה נקרא שמו בורדס שהוא כמעיין הנובע: ומרפאהו רפואת הנפש כו': היכי קתני אילימא דרפואת נפש בחנם רפואת ממון בשכר ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: **מתני'** ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה ר' יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי החוזר: **גמ'** תניא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מותר רוחץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו בקטנה אבל מיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר א"ר יוסי בר חנינא מן התמחוי החוזר לבעה"ב: **מתני'** לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי

מאיר וחכ"א עושה והוא ברחוק ממנו: **גמ'** בקרוב לא פליגי דאסיר כי פליגי ברחוק ר"מ סבר גזרינן רחוק משום קרוב דקא מרפי לה לארעא קמיה ורבנן סברי לא גזרי':

רש"י כי חיזרא לדיקלא. כמו האטד שמקיף הדקל ומגין לפירות שאין יכולים למשמש בו כך מגינה על גופו של אדם: תורייקי. תירייק"א זלע"ז: חושלא דשערי. שעורים יסנים קלופים: דריש נפה. שמדובקין זנפה ובכזרה כשמרקדין בהן: זורדס. זסמ"ך שילשול גדול שיואל כל שעה כמעייין הנובע שאין לו שוליים וילאו ממנו כל המים ואית דאמרי זורדס זמ"ס כמו זור שנובע דס ואית דאמרי מכה שקורין זו"ן מלנ"ט שיואל נמי הימנו דס: מפני שהוא זמעייין הנובע. שקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להזכירו: [היכי קתני]. מתני' ומרפאו רפואת נפש: זחנט. כלומר שאין לו הנאה אלא שמחזיק לו טובה זנפשו: רפואת נפש [גופו]. שאם חלה המדיר מותר למודר לרפאותו כדאמרינן לעיל דלא דכריה מן חיותיה: רפואת ממון זהמתו. שאם חלתה זהמתו אסור לרפאותה משום דקמהני ליה: אבל אומר לו כו'. דאמירה ולא כלום היא: מתני' ורוחץ עמו. המודר עם המדיר: אבל לא זקטנה. משום דקא מפשי מיא מיניה ומפיץ נמי זבלא: אבל לא מן התמחוי. זיחד מפני שמרבה זעל הבית זקזילו: אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר לזעל הבית. כדמפרש זגמרא שדרכן לאכול מעט ומחזירו לזעל הבית שיש להן מאכילין הרבה וכיון דאין אוכל אלא מעט ומחזיר המותר לא מיתהני מיניה כלום אפי' אם אוכל חזירו פחות הימנו לא מיתהני דהא אינו אוכל אלא מעט והמותר מחזיר. ע"א לא יאכל עמו מן התמחוי דדרך בני הסעודה לאחר שאכלו כפי שזבען מזניעין המותר ונושאים עמם לזתיהן דהתם לא יאכל עמו דשמא אחד מהן אוכל פחות מחזירו ולכשיביאו מותרן לזתיהן חולקין זקוה ונמאל זה משתכר זמה שאכל חזירו פחות ממנו אבל אם דרך בני הסעודה לאחר שאכלו מחזירין מותרן לזעל הבית ושזב אין מוסיפין זקערות מותר לאכול עמו: מתני' לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים. כלי גדול שנותן בו זעל הבית ירקות שאוכלין בו הפועלים יחד ומשום טעם דתמחוי: ולא יעשה עמו זאומן. שלא יעמוד עמו

במענה אחת מפרש בגמ': גמ' דקא מרפי ליה לארעא קמיה. ונוח לו לחרוש
אחריו: בקרוכ כ"ע לא פליגי דיאסור. לעדור דקא מרפיא כו': (כ"ז')

תוספות כי חיזרא לדקלא. שחריות שסביב לדקל מגין עליו כדקל בלע"ז
טורק"א: דריש נפיא. סולת של שעורים: ואין מזכירין שמו. לפי שמתבייש
החולה כשמזכיר: בור דם בור נובע דם מתחתונים: אילימא רפואת נפש בחנם.
מיירי בנכסי חולה אסורין על הרופא לכך שכר אסור: אלא רפואת נפש גופו.
ומיירי בשנכסי רופא אסורים על החולה ורפואת גופו מותרת בנוטלין עליו שכר
ומצוה קעביד: רפואת ממון בהמתו. דלא מצוה קעביד הא קמהני ליה אף כי אין
נוטלין עליהן שכר ולא הוה כמו מחזיר אבידתו דמצוה להשיב לו אבידתו אבל
אינו מצוה לרפא לו בהמתו: אבל אומר לו סם פלוני יפה לה. דדיבור שרי לאחווי
ולהנאותו מדיבורו וי"א רפואת נפש גופו דמיירי שנכסי חולה אסורין על הרופא
ושרי לכנוס בביתו דמן חיותו לא אדריה אבל לא רפואת בהמתו דמתהני
מדריסת הרגל ואפי' גבי צורך בהמתו אדריה כדאמר' לעיל אבל אומר לו לא
בבית אלא בשוק ולפי' ראשון ניחא טפי דלפי' זה אמאי נקט אומר אפי' לרפואת
בהמתו בידוע שלא בביתו שרי ותו דמצי לפלוגי בין גופו לרפואת בנו: תניא לא
ירחץ בין בגדולה בין בקטנה. קאי באמבטי: גדולה. אם בימות הגשמים וכ"ש
בימות החמה וקטנה בימות החמה אבל לא בימות הגשמים: מזיע בקטנה.
שמאחר שאינו אלא מזיע לא מיתהני מיניה: מן התמחוי החוזר לבעל הבית. פי'
במתנה: בקרוכ כ"ע לא פליגי דאסור. דמרפה ליה ארעא קמיה וניחא לחפור בה
יותר: (תוספות)

ר"ע רפואת נפש בחנם. ונפש דקתני פירושו רצון כדאשכחן אם יש את נפשכם
(בראשית כג) כלומר שמרפאהו ברצון לבו ולא בשכר ומתוקמא מתני' בשנכסי
חולה אסורין על הרופא: אלא רפואת נפש גופו. ומתוקמא בשנכסי רופא אסורים
על החולה ומשום הכי לא ירפא בהמתו וכשיש שם רופא אחר דאי לא שרי
לרפאותה דהא תנן מחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו אלא ודאי כשיש
רופא אחר עסקינן ואפילו הכי מרפאהו רפואת נפש דהיינו גופו לפי שלא מן הכל
אדם זוכה להתרפאות והכי איתא בירושלמי: אבל אומר לו סם פלוני יפה לה
סם פלוני רע לה. דכיון דאיהו לא יהיב ההוא סם עליה שרי דהנאה ממילא אתיא
ומינה דברפואת גופו אפילו לשום הסם בידיו שרי ומיהו דוקא שיהא משל מודר
אבל משל מדיר לא דאפילו היכא דאין לו למודר ממה שיתרפא דמצוה קא עביד
אפי' הכי כיון דיהיב ליה מדיליה מיד ליד אסור כי ההיא דמודר הנאה מחבירו
דבעי שיניח על גבי הסלע אבל לא שיתן מידו לידו ממש וכמו שכתבתי למעלה
(דף לט:) ומיהו היכא דחולה אסר על עצמו נכסיו של רופא אפשר דאפילו הסם
של רופא שרי דמן חיותיה לא אדריה: מתני' ורוחץ עמו באמבטי גדולה. שכיון

שהיא גדולה אין המים עולין על זה בשביל חבירו אבל לא באמבטי קטנה שמתוך שהיא קטנה כשרוחץ עמו מעלה המים עליו ומהנהו: **רבי** יהודה אומר בימות החמה. מילתא דתנא קמא מפרש ואזיל דכי קאמר וישן עמו במטה דוקא בימות החמה שאינו נהנה בחימומו אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מתחמומו ומהנהו כדכתיב (קהלת ד) אם ישכבו שנים וחס להם: **ומיסב** עמו על המטה. אפי' בימות הגשמים דכי האי גוונא ליכא חימום: **ואוכל** עמו על השולחן. ולא גזרינן דילמא אכיל ממנתיה דחבריה: **אבל** לא מן התמחוי. אם נותנים לשניהם קערה ביחד שאם האחד אוכל מעט והשני הרבה נמצא מהנהו משל חבירו: **אבל** אוכל עמו מן התמחוי החוזר. שחוזר לבעל הבית שהתמחוי גדול כל כך שאין יכולין לאכול כל מה שבתוכו ומותרה חוזר לבעל הבית ובכי האי גוונא לא מתהני חד מחבריה: **לא** יאכל עמו מן האבוס של פועלים. קערה גדולה שנותנין לפני הפועלים שמתוך שהם עמלים אוכלין הרבה ואובסין אותן כבהמות ומש"ה נקרא אבוס ואם אחד מהם אוכל מעט נמצא מהנה את חבירו ולפי שאין הפועלין מחזירין מן האבוס שלהם לבעל הבית לא תנא שריותא באבוס החוזר: **באומן**. שורת הכרם ומש"ה לא יעשה עמו שכשהוא חופר לפניו את הקרקע מהנהו דקא מרפי לה לארעא ואפילו רחוק ממנו אסר ר"מ דגזר רחוק משום קרוב כדאיתא בגמרא: **וחכ"א** עושה הוא רחוק ממנו. דלא גזרי רחוק אטו קרוב: **גמ'** תניא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה. אתרוייהו קאי דגזר רבי מאיר באמבטי גדולה אף על גב דלא אהני ליה אטו קטנה דמהני ליה וגזר נמי במטה בין גדולה בין קטנה ואפילו בימות החמה אטו קטנה בימות הגשמים דמהני ליה ור' יהודה פליג בתרוייהו דגדולה אפילו בימות הגשמים שרי דלא גזרינן אטו קטנה וקטנה נמי נהי דבימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא גזרינן ימות החמה אטו ימות הגשמים ומהא משמע דרבי יהודה דאמר במתניתין בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פירושי קא מפרש מאי דקתני ברישא וישן עמו במטה וכולה מתני' כר' יהודה אתיא דאי לא תימא הכי הא דקתני סתמא וישן עמו במטה מני לא ר"מ ולא ר' יהודה אלא ודאי כדאמרין: **אבל** לא מן התמחוי. שאוכלין בקערה אחת וחוששין שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו ונמצא מהנהו: **החוזר** לבעל הבית. שיש בו כל כך שמותרו חוזר לבעל הבית: **בקרוב** כ"ע לא פליגי דאסור. דמהני ליה לחבריה דמרפי ארעא קמיה כשחופר סמוך לו ואין הלה צריך לחפור בכח גדול: **כי** פליגי ברחוק. דכיון שהוא רחוק ממנו לא מרפי ליה

לארעא:

(ר"ט)

מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנטיעות הנוטות נדר הימנו מאכל לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות ובשביעית יורד ואוכל: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו נכסים אלו עליך לפני שביעית אין יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות אע"פ שהגיע שביעית ואם בשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו אבל אוכל מן הנוטות ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו נכסי עליך לפני שביעית אין יורד לתוך שדהו ואין אוכל מן הנוטות הגיע שביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא את הנוטות לימא בהא קמיפלגי דרב ושמואל סברי אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו ורבי יוחנן ור"ל סברי אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ותיסברא מי איכא למ"ד אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו א"כ ניפלגי בנכסים אלו וכ"ש בנכסי ותו הא תנן דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו דתנן האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי מת יירשנו בחייו ובמותו

רפ"י מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית. שהדירו חבירו קודם שנכנסה שביעית: אין יורד לתוך שדהו. לאכול מפירות שביעית לאסור בדריסת הרגל: ואין אוכל מן הנוטות. מאותן פירות הנוטין חוץ לשדה שיכול ליקח מהן ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואע"ג דהן שביעית לא יאכל מהן כדאמרינן בגמרא אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו והאי נמי כיון דלפני שביעית הדירו חבירו כי אתי נמי שביעי' אסור בהן: ובשביעית. אבל אם הדירו בשביעית לא יורד לתוך שדהו: אבל אוכל הוא מן הנוטות. הואיל ולא הוי ברשותו השתא כי מדיר ליה ובגמרא מפרש אמאי אינו יורד ואמאי אוכל הא ארעא נמי דהפקר היא: נדר הימנו מאכל לפני שביעית. אבל לא נדר הימנו הנאה לכי מטי שביעית יורד ואינו אוכל דהא לא הדירו אלא מן מאכל אבל אינו אוכל כדפרישית לעיל דאדם אוסר דבר שברשותו אפי' לאחר שיצא מרשותו: ובשביעי'. הדירו בשביעי': יורד ואוכל דעכשיו יצא מרשותו ואית דנפרש המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא יורד לתוך שדהו לפני שביעית ולא יאכל מן הנוטות כיון דהדירו ובשביעית

כלומר אם הגיעה שביעית לא ירד לתוך שדהו כו' ולישנא קמא עיקר: נמ' דאמרי תרוייהו נכסי אלו עליך. כלומר כל נכסי עליך בכל מקום שהן: ואין אוכל מן הנוטות. ואע"פ שהגיע שביעית ושל הפקר הן: ואם שביעית נדר. להשתא לאלו ברשותו הוא ולא מאי מדיר לה מנייהו אוכל מן הנוטות: ר' יוחנן ור"ל דאמרי. הגיע שביעית אין יורד אבל אוכל מן הנוטות: אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיאלא מרשותו. לכיון דבשעה שאסר הוויין ברשותיה אפילו לכי הגיע שביעית נפקן מרשותיה אפילו הכי אסורין עליו: ר' יוחנן ור"ל סבר אין אדם כו'. ומשום הכי כי הגיע שביעית דנפקא מרשותיה אוכל הוא מן הנוטות: ותסברא. דבהאי טעמא פליגי: ומי איכא למ"ד אין אדם אוסר כו'. ור' יוחנן ור"ל הכי סבירא להו: אם כן. דמשום האי טעמא פליגי ואמרי דאוכל הוא שביעית: ליפליגי בנכסים אלו. אפי' היכא. דאמר נכסים אלו עליך ולימרו ר' יוחנן ור"ל דאוכל שביעית משום הטעם דאמר אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיאלא מרשותו כ"ש היכא דאמר נכסי דמשמע כל זמן שהן ברשותו אללא מדללא פליגי בנכסים אלו אללא בנכסי ש"מ לית להו האי סברא ועוד היכי מאי אמר לעולם דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיאלא מרשותו והתנן דאוסר: האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי. כלומר שאי אתה נהנה לי מכל נכסי: מת יירשנו. שלא אסר עליו אללא כל זמן שהנכסים שלו לפיכך יירשנו (כ"ט)

תוספות המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו. דדריסת הרגל אסורה ואינו אוכל אפילו מן הנוטות חוץ לשדה דאינו צריך לירד ולאוכלם: **ובשביעית**. פי' אם הדיר בשביעית לא ירד לתוך שדהו ליקח מן הנוטות (אבל) אם יצטרך לירד ולאכול אסור. ובגמ' פריך אמאי אסור לירד בו לצורך אכילה הא רחמנא אפקריה לשדה לכל דבר אכילה: נדר ממנו מאכל לפני שביעי' יורד לתוך שדהו. דאינו מודר אלא מדבר המביא לידי מאכל ואינו אוכל מן הפירות: **ובשביעית** יורד ואוכל. דהפקר הוא וקשה דלעיל (דף לג.) מיבעיא ליה אם מפסק ומיזיל בארעא אי הוי הנאה המביאה לידי מאכל וי"ל דבשביעית אף השדה הפקר לצורך אכילה דהכי מסיק בגמ' ולאידך נמי דמשני שמא ישהה בעמידה הכא לא שייך במודר מאכל דאי שהה אין בכך כלום: רב ושמואל. אמרי נכסי אלו עליך לפני שביעית אינו אוכל מן הנוטות. ואף על פי שהגיע שביעית דכיון דאמר אלו אסורין עליו אפי' לאחר שנתנם או שהפקירם ולכך אסור בשביעית והשתא ס"ד דבלא אמר נכסיי אלו והגיע שביעית אסור לאכול מן הנוטות דאדם

אוסר דבר שברשותו אף כשיצא מרשותו ומתני' דקתני ובשביעי' אוכל בנוטות מיירי בהדירו בשביעית עצמה: רבי יוחנן ור"ש בן לקיש [אמרין] נכסי עליך אינו יורד לתוך שדהו כו' הגיע שביעית אוכל מן הנוטות. והפקר הן ולא אסרן אלא כי איתנהו לדידיה אבל אי יהבינהו [לא] דאין אדם אוסר בקונמות לכשיצא מרשותיה וה"ה היכא דאמר נכסי אלו הגיע שביעית מותר בנוטות ופריך אם כן דלא אסר רבי יוחנן כלל לכשיצא מרשותו אמאי לא אשמועינן למילתא באלו אלא אית להו אדם אוסר ועוד תנן דאדם אוסר לכשיצא מרשותו: **מת** יירשנו. דכשיש כח ברשותו אוסרה ותו לא: **בחייו** ובמותו לא יירשנו. אלמא אוסר אחריו לאחר מותו שיצאו מרשותו ומשני לה לעולם לא תפשוט. מידי דהיכא דאמר נכסי אלו עליך שיאסרו לאחר שיצאו מרשותו דשאני הכא שפי' בהדיא שיאסרו לאחר מותו: (תוספות)

ר"נ מתני' לא ירד לתוך שדהו. של מדיר דמודר אסור אפי' בדריסת הרגל כדתנן לעיל (דף לב:): **ואינו** אוכל מן הנוטות. מן הפירות הנוטות על הדרך סמוך לשדה: **ובשביעית** לא ירד לתוך שדהו. ואי בשביעית נדר לא ירד וכו' ובגמרא מפרש לה: **גמ'** ואף על גב שהגיע שביעית. דקסברי רב ושמואל דאע"ג דכולהו פירי דהפקרא אינון אפילו הכי כיון שבשעה שהדירו היו שלו חייל איסורא אפי' בשביעית שיצאו מרשותו ומתני' תרי דיני קתני רישא אשמעינן דכיון שהדירו לפני שביעית חייל נדריה אפילו כי מטא שביעית וסיפא אשמעינן דאם בשביעית נדר נהי דלא חייל נדריה לגבי פירי דהפקרא נינהו לגבי ארעא מיהא חייל וכדמפרש בגמרא טעמא לקמן: **ור'** יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו וכו' אבל אוכל מן הנוטות. ולא מתסר בהו משום נדרא דמקמי שביעית: **לימא** בהא קמיפלגי דרב ושמואל סברי אדם אוסר וכו' ור' יוחנן ור"ל סברי אין אדם אוסר וכו'. נראה לי דהכי פירושי דשמעתא דקא סלקא דעתין השתא דרב ושמואל ורבי יוחנן ור"ל כולהו אפירושא דמתניתין קיימי רב ושמואל מפרשי לה כדפרישית ור' יוחנן ור"ל מפרשי לה דחדא קתני וכולה כשהדירו לפני שביעית וקאמר דנדר זה שני דינין יש לו דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי שאינו יורד ואינו אוכל אבל כשהגיע שביעית הותר מקצתו דנהי דאינו יורד בתוך שדהו משום דארעא אכתי ברשותי קיימא כדפרישי' טעמא לקמן אפי"ה פירי שרו דהא בשביעית נפקי מרשותיה ואע"פ שהדירו בשעה שהיה ברשותו דהיינו לפני שביעית סברי ר' יוחנן ור"ל דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ונהי דרישא לא אשמעינן מידי דפשיטא דלפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל סבירא להו דנקט רישא משום סיפא לאשמעינן דאע"פ שהדירו לפני שביעית שהיו פירות ברשותו אין איסורו חל לאחר שיצאו מרשותו דהיינו בשביעית ומש"ה הוה סליק אדעתיה דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו אפילו היכא דאמר נכסים אלו אי"נ אפילו היכא דאמר בהדיא שהוא אוסר אותם אפילו לאחר

שיצאו מרשותו והוה סבירא לן הכי אע"ג דר' יוחנן ור"ל לא איירו אלא בנכסי משום דבשלמא אי אמרינן דרבי יוחנן ור"ל אמרי הכי בנכסים אלו איכא למימר דתנא רישא משום סיפא וכדפרישית ואע"ג דאמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי לאו דוקא דאמר נכסי בלחוד אלא אנכסים אלו דאמרי רב ושמואל קיימי דבנכסים אלו דינו כנכסי וכמו שנפרש לפנינו דאם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי קא אמרי א"כ מה אשמעינן תנא דמתניתין רישא ודאי לא צריכא לאשמעינן דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי וכי תימא משום סיפא נקט לה לאשמעינן דכיון דמעיקרא אמר נכסי כשהגיע שביעית הותר מקצתו של נדר זה דהיינו לענין אכילה הא נמי לא צריכא לאשמעי' דפשיטא דבלשון נכסי לא משמע אלא בעוד שהיו ברשותו דגדולה מזו שנינו בפירקא דלקמן (דף מו.) ומייתנין לה בסמוך בשמעתין האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר וכיון דאפילו גבי נודר דליכא לספוקי דמצי אוסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיצאו מרשותו אמרינן דכי אמר ביתך לא משמע אלא בעוד שהוא שלו כ"ש לגבי מדיר דאיכא לספוקי אי מצי אסיר לבתר שיצאו מרשותו דפשיטא מילתא דבלשון נכסי אינו אוסר אלא בעודן ברשותו דודאי כי אמר נודר ביתך או נכסיך וכי אמר מדיר ביתי או נכסי לשונות שוין הן הלכך אם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי אמרי דאין אדם אוסר תנא דמתני' לא אשמועי' מידי לא ברישא ולא בסיפא וכ"ת כולה לאשמעינן דינא דשביעית אינו יורד לתוך שדהו נקט לה דלא תימא דארעא נמי רחמנא אפקריה וקמ"ל דליתא משום טעמא דאמר לקמן לא מצית אמרת הכין דלמאי שנויה בנדריס אי האי דינא בעי למתני לעולא דאמר לקמן בעומדין אילנות על הגבולין ה"ל למתנייה גבי דיני ממונות א"נ בשביעית ואפי' לר"ש בן אליקים דאמר גזרה שמא ישהה בעמידה לא ניחא דכולה תני לה משום האי דינא דליתני שביעית גרידא אלא ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו בנכסים אלו ס"ל דאין אדם אוסר ואתיא להו השתא מתניתין שפיר דתנא רישא משום סיפא לאשמעינן דאפילו הדירו בלשון נכסים אלו אין נדרו חל לאחר שיצאו מרשותו דלא תימא דכי היכי דאמר גבי נודר דכי אמר לבית זה שאני נכנס מת או מכרו לאחר אסור דמתסר עליה אפילו לאחר שיצאו מרשותו הכי נמי כי הדירו חבירו וא"ל נכסים אלו דליחול איסורא אפי' לאחר שיצאו נכסים מרשות מדיר דליתא דה"מ בנודר עצמו דמצי אסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיצאו מרשותו הוה נכסי חבירו אבל מדיר לא דלאחר שיצאו מרשותו הוה נכסי חבירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על חבירו ואתיא מתניתין שפיר. ומקשינן דאי איתא דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר הוה להו לאיפלוגי בהדיא אפילו היכא דאמר נכסים אלו ועוד תנן דהיכא דאמר בהדיא אדם אוסר: **אם** מת יירשנו. דלאו מדידיה מתהני אלא מירושתיה דזכי ליה רחמנא: **אם** מת לא יירשנו. לאו דוקא לא יירשנו דנכסי ודאי (ר"ט)

אם מת לא יירשנו שאני הכא דקא א"ל בחייו ובמותו מכל מקום קשיא אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי כי פליגי בנכסי רב ושמואל סברי ל"ש נכסים אלו ל"ש נכסי אדם אוסר ור' יוחנן ור"ל סברי נכסים אדם אוסר נכסי אין אדם אוסר ומי איכא למ"ד ל"ש נכסים אלו ול"ש נכסי והא תנן האומר לחבירו קונם לתוך ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור אלא כי אמרי ר' יוחנן וריש לקיש בנכסי רב ושמואל בנכסים אלו ולא פליגי: ובשביעית אין יורד לתוך שדהו כו': מאי שנא דאוכל מן הנוטות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי אפקרה אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולים ר' שמעון בן אליקים אמר גזירה שמא ישהא בעמידה: מתני' המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו ולא ימכור לו ולא יקח ממנו:

רפ"י אס מת: ואם נדר בחייו ובמותו. כיון דמפרש במותו מת לא יירשנו אלמא לאדם אוסר דבר שברשותו לכשיאלא מרשותו לאחר מותו: שאני הכא דאמר בחייו ובמותו. אבל היכא דאמר בסתם אימא לעולם אין אדם אוסר וכו': מ"מ קשיא. כדאמרין אי בהאי טעמא פליגי ליפלגו בנכסים אלו: אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי. דמשמע נכסים אלו לעולם: כי פליגי דיאמר נכסי. ר' יוחנן ור"ל סברי היכא דאמר נכסי אין אדם אוסר וכו' דנכסי משמע כל זמן שהן ברשותי ורב ושמואל סברי אפ. ילו אמר נכסי (אמר) אדם אוסר דבר וכו': קונם לתוך ביתך שאני נכנס. כל זמן שהוא ביתך דהוי דומיא דנכסי עליך כיון שמת בעה"ב או שמכרו לאותו בית לאחר מותר ליכנס בו דהשתא אינו שלו אבל אמר לבית זה שאני נכנס דהוי משמע נכסים אלו דקא אסר הבית עליו לעולם אע"פ שמת או

מכרו לאחר אסור' ליכנס בו אלמא דשאני צין נכסי לנכסים והיכי קאמרי רב ושמואל ל"פ נכסי ול"פ נכסים דאדם אוסר וכו': אלא כי אמרי רב ושמואל: בעומדים אילנות על הגבולין. לחוץ שיכול לתלוש מן הפירות מבחוץ מס"ה אינו יורד דהא דרחמנא אפקריה לארעא גבי שביעית לצורך אכילה ועכשיו לא היה נכנס לצורך אכילה: ר"פ צן אליקים אמר. הא דקתני אוכל מן הנוטות ודאי כדקאמרת כגון דעומדין על הגבולין משום שיכול להוסיף ידו וליקח מבחוץ אבל אין עומדין על הגבולין אינו יורד לתוך שדהו דאסור לו לירד לשם: גזירה שמה ישהא בעמידה. דלאחר שאכל עומד לו לשם וקמיתהני מנכסים דמדיר ואסור דהאי דאפקריה רחמנא כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד לשם דהפקר הוא אבל שלא לצורך אכילה לא אפקריה: מתני' המודר הנאה מחבירו לא ישאיל לו. שאלה בכלים הלואה במעות: (רפ"ו)

תוספות **מכל** מקום [קשיא] אי ס"ל דאין אדם אוסר דבר שלא ברשותו לשמענין מילתיה באלו: אלא בנכסי אלו לא פליגי דאדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל סברי ל"ש נכסי אלו לא שנה נכסי אוסר. וקשה אמאי נקט במילתיה נכסי אלו הוה מצי למיפרך מהך ברייתא דלעיל קונם שאתה נהנה מת יירשנו אלמא בנכסי אינו אוסר או מהאי דלעיל (דף לה). גבי קורדום מת או נתנו במתנה מותר מיהו ניחא ליה טפי לאותובי ממתניתין דלקמן דדמי טפי לנכסי אלו דקתני: **מי** איכא למ"ד דבנכסי אדם אוסר. והתנן בפי' השותפין. מותר דלא נאסר אלא בעודהו ברשותו: **אלא** כי אמרי רבי יוחנן וריש לקיש בנכסי רב ושמואל בנכסי אלו. ולא פליגי: מאי שנה דאוכל מן הנוטות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי הפקירא הוא ואפקרה רחמנא לצורך אכילה ואמאי לא ירד בה לאכול מאותן שאינן נוטות: **בעומדים** על הגבולין. דיכול לתולשן בלא ירידה בתוך השדה ולכך אמר דלא ירד לתוך השדה כיון דאפשר לאוכלם בלא ירידה אבל היכא דאין עומדין על הגבולין לעולם יורד ואוכל דרחמנא אפקריה: **אלא** גזירה שמה ירבה בעמידה. לאחר אכילה ולצורך אכילה רחמנא שלא לצורך אכילה לא ואינו מותר אלא בנוטות שנוטות מחוץ לשדה ואינו נכנס לתוך השדה כלל: **המודר** הנאה מחבירו. שחבירו הדירו שלא יהנה משלו: לא ישאילנו חבירו דקא מהני ליה ולא ישאל מחבירו ובגמרא פריך הא לא מהני ליה למודר: **ולא** ילונו חבירו. דקמהני ליה: **ולא** ילוה חבירו ממנו. ובגמרא פריך אמאי: **לא** ימכור לו חבירו. דאמרינן בשילהי פירקין דלעיל (דף לא). דמיתהני מוכר ללוקח ולכך אסור בין למוכר בין ללוקח: (תוספות)

ר"נ דידיה הוּוּ וכמו שנפרש בפירקין דלקמן בס"ד אלא משום דתנא רישא יירשנו לומר שדינו כשאר היורשים אפי' ליהנות מן הנכסים תנא סיפא נמי לא יירשנו לומר שאינו מותר ליהנו' מירושתו ומ"מ שמעי' מהא דיכול אדם לאסור פירותיו על חבירו לאחר שיצאו מרשותו ולא הוי כאוסר נכסי חבירו על חבירו: ומהדרינן שאני הכא דקא"ל בחייו ובמותו והשתא נחתינן דרגא ממאי דסבירא לן מעיקרא דהוה סבירא לן עד השתא דלא מהני שום לישנא למיסר לאחר שיצאו מרשותו משום דהוּוּ כנכסי חבירו על חבירו והשתא מודינן דכי מפרש לישניה מצי אסר מיהו אי מהך קושיא בלחוד הוה מצינן למימר דנהי דכי מפרש לישניה מצי אסר אפי' בלשון נכסים אלו לא משמע אלא עודן ברשותו דאע"ג דכי קאמר מדיר נכסים אלו וכי קאמר נודר ביתך זה לשונות שוין הן ותנן לקמן גבי נודר דכי קאמר ביתך זה משמע אפי' לאחר שיצאו מרשותו וה"נ הל"ל כי קאמר מדיר נכסים אלו כיון דמדיר נמי אי מפרש לישניה מצי אסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו אפי' לא דמי משום דכי אמר נודר בית זה משמע דגופיה של בית אסר אנפשיה אי משום דלא מקבל עליה ההוא ביתא אי משום דריע מזליה או מטעמא אחרינא הלכך שפיר משמע לישניה דלא תלי אסוריה בדאיתיה ממריה קמיה אבל כי אסר ליה מדיר נהי דא"ל נכסים אלו כל היכא דלא פריש בהדיא אפילו לאחר שיצאו מרשותו לא משמע אלא כי איתנהו ברשותיה דמאי איכפת ליה אי מיתנהי אידך במה שאין לו חלק ונחלה כלל הלכך כל היכא דלא פריש בהדיא אלא אמר נכסים אלו לא משמע אלא בעודן ברשותו ואתיא לן מתני' שפיר דהך דינא אשמעי' והוי רבותא טפי ותנא רישא משום סיפא אלא דאכתי לא ניחא לן דמ"מ קשה קושיא קמייתא דאם איתא דס"ל הכי לרבי יוחנן ור"ל הוּוּ להו לאפלוגי אנכסי' אלו בהדיא. ומהדרינן אלא בנכסים אלו לא פליגי דודאי אדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל סברי אפילו נכסי אדם אוסר וכי אמרי אלו לאו דוקא דפשיטא להו דכל היכא דאמר נכסי אפילו כי אמר אלו אין דינו אלא אנכסי ואפי' אדם אוסר אי משום דנכסי נמי לעולם משמע ואלו שהן עכשיו נכסי קאמר אי משום דכיון דחיילא עליהו איסורא תו לא פקע ור' יוחנן ור"ל סברי דדוקא נכסים אלו אדם אוסר אבל נכסי אין אדם אוסר והשתא אתיא מתני' שפיר לר' יוחנן ור"ל כדאיתא לרב ושמואל דר' יוחנן ור"ל בנכסים אלו מוקמי לה ורישא רבותא קמ"ל דאע"פ שהגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו וסיפא רבותא קמ"ל דאם בשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו וכי קאמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי עליך וכו' לאו דמוקמי לה למתני' בנכסי אלא לרב ושמואל קמהדרי וה"ק להו אי בנכסי איירי תנא לא הוה תני הכי אלא הכי הוּוּ דינא דלפני שביעית אין יורד ואוכל וכשהגיע שביעית אוכל ואי הכי לא אשמעינן מידי אלא ודאי מתניתין באומר נכסים אלו ומש"ה נדרא חייל אפילו לאחר שהגיע שביעית ומקשינן דא"א דלימרו רב ושמואל דאפי' כי אמר נכסי ליתסרו נכסים אפילו לאחר שיצאו מרשותו דהא

אפילו גבי נודר תנן דכי קאמר לביתך לא משמע אלא כל עוד שיהא שלו אבל לא לאחר שמכרו וכ"ש גבי מדיר דלא משמע כי אמר נכסי אלא בעוד שיהו ברשותו ומהדרינן אלא כי אמרי ר' יוחנן ור"ל בנכסי רב ושמואל בנכסי אלו ולא פליגי כלומר דרב ושמואל מוקמי לה למתני' באומר נכסי אלו דכיון דאמר אלו אע"ג דאמר נכסי הרי כאילו אמר נכסים אלו ואסירי אפי' לאחר שהגיע שביעית ורישא רבותא קמ"ל ור' יוחנן ור"ל נמי הכי מוקמי למתני' וה"ק לא תיסק אדעתין דמתני' דקתני דאפילו הגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל מתוקמא אפילו בנכסי וטעמא משום דכיון דנחית בהו איסורא תו לא פקע דליתא אלא כל היכא דלא אמר אלא נכסי לא מתסרי אלא כי איתנהו ברשותיה אבל הגיע שביעית אוכל מן הנוטות דפקע להו איסורייהו הלכך ודאי מתני' לא מיתוקמא אלא בנכסי אלו ואע"ג דהאי דינא מצית למיגמרי' ממתני' דהאומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס וכו' א"ר יוחנן אמתני' לפרושה ולברורה דלא ניטעי בה משום דסתם מודר הנאה מחבירו בנכסי משמע כדתנן לקמן המודר הנאה מחבירו וכו' נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואי באומר נכסים אלו אין הלה מותר בה כנ"ל פירושא דהאי שמעתא ולא ידענא אמאי נקט הש"ס במסקנא ר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל דה"ל למינקט רב ושמואל ברישא כדקמסדר להו למימרינהו מעיקרא מקמי ר' יוחנן ור"ל ונראה בעיני משום דכל שקלא וטריא דסוגיין נקטינן דר' יוחנן ור"ל קיימי אמילתייהו דרב ושמואל לאפלוגי עליה משי"ה כי הדרי למימר דלא פליגי מקדמינן לדרי' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל לומר דלאו אמילתייהו קיימי כלל ואית דגרסי הכא ורב ושמואל בנכסים אלו מיהו אפילו להך גירסא ה"ה בנכסי אלו דאדם אוסר שהולכין אחר לשון אחרון דאמר אלו והכי איתא בירושלמי ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה ומסקנא משום זה: **ארעא** נמי רחמנא אפקריה. כלומר ללקיטת הפירות ולמה לא ירד לתוכה ללקוט פירותיה: **אמר** עולא בעומדין אילנות על הגבולין. אין הכי נמי דללקוט אילנות שבאמצע השדה מותר לירד לתוכה אבל ללקוט אילנות שעומדין על הגבולין לא דרחמנא לא אפקרה לארעא אלא ללקוט פירותיה הלכך כיון שאילנות הללו יכול ללקט אותם לא ירד: **ר"ש** בן אליקים אומר גזרה שמא ישהא בעמידה. ומשי"ה אפי' ללקט אילנות שבאמצע השדה לא ירד לתוכה דנהי דמדינא שרי דארעא רחמנא אפקרה משום גזרה אסור ואע"ג דהכא גזרינן שמא ישהא בעמידה ולעיל (דף לט.). גבי חולה לא גזר שמואל אלא שמא ישהא בישיבה אבל בעמידה לא גזר דא"כ ליתסר לבקרו אפי' עומד התם היינו טעמא משום דכיון דדרך מבקר לישב ואתה מצריכו לעמוד אית ליה היכרא ולא ישהא בעמידה אבל הכא מאי היכרא אית ליה הא אין דרך ללקוט את הפירות אלא בעמידה ושייך למיגזר שמא ישהא: **מתני'** לא ישאלנו. מודר למדיר ובגמרא מפרש טעמא: **ולא** ישאל ממנו. מודר ממדיר דהא מתהני מיניה. שאלה שייכא במידי דהדר בעיניה כבהמה וכלים הלואה שייכא במידי דלא הדר בעיניה

דף - מג א

גמ' בשלמא לא ילונו דקא מהני ליה אלא לא ילוה הימנו מאי קא מהני ליה ובשלמא לא ילוה הימנו ולא יקח הימנו דקמיתהני מיניה אלא לא ישאל הימנו מאי קא מיתהני מיניה א"ר יוסי בר' חנינא כגון שנדרו הנאה זה מזה אביי אמר גזירה לשאול משום להשאיל וכן בכולהו גזירה: **מתני'** אמר לו השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה אמר קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרים ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל החנוני ואומר איש פלוני נודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה והוא נותן לו ובא ונוטל מזה היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור הולך אצל הפועלים ואומר איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה והן עושין עמו ובאין ונוטלין שכר מזה היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחד לשום מתנה והלה מותר בה אם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרים לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר: **גמ'** אמר ר' יוחנן מ"ט דר' יוסי קסבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה מתיב ר' אבא והלה נוטל ואוכל ורבי יוסי אוסר א"ר יוסי אימתי בזמן שנדרו קודם להפקירו

רש"י גמ' בשלמא לא ילונו. מדיר למודר דודאי קמהני ליה הנאה מפורסמת: **אבל** לא ילוה ממנו. המדיר מן המודר: מאי הנאה. קא מטי ליה למודר ממאי דחוזיף למדיר: ובשלמא לא ילוה ממנו. מאי נמי למימר דקא מיתהני זכה"ג כגון דחוזפיה מעות הרעות וקא משלם ליה היאך יפות ולא יקח ממנו משכחת לה דקא מתהני בזכינא דרמי על אפיה: אלא לא ישאל ממנו. מאי הנאה מטי למודר

כי משאיל לו כליו הא קא מפחית ודאי להביא כלי ולא מעלי ליה דסתם שאילה הכי הוא: כגון שנדרו זה מזה. דשניהם אסורים זה בזה: גזירה לשאול כו'. דאי שרית ליה לשאול אתי נמי להשאיל: מתני' אמר לו השאילני פרתך. לאו במודר ומדיר עסקינן: אינה פנויה. דמלאכתו היה עושה ונתעלצ השואל כנגד המשאיל ואומר הואיל וסרבת להשאילה לי: קונם שדה שאני חורף. שלא אחרוך שדי בפרתך עולמית ואח"כ השאילה לו רואין אם הוא פרזי ודרכי לחרוך שדהו הוא אסור לחרוך שדהו באתה פרה: וכל אדם מותר. דודאי כי נדר אדעתיה דנפשיה נדר ולא אדעתא דעלמא וכל אדם מותרים לחרוך לו שדהו באתה פרה: ואם אין דרכו לחרוף. שיש לו אריסין החורשין בשבילו: הוא וכל אדם אסורים. דודאי כי נדר אדעתא דכולי עלמא נדר: המודר הגאה מחזירו ואין לו מה יאכל הולך המדיר אכל חנוני וכו' ובא חנוני ונוטל מעותיו מן המדיר. אבזל בפירוש אסור לומר לו דאם כן הוה ליה החנוני שליח ושלוחו של אדם כמותו: ור' יוסי אוסר. בזה במניחו על הסלע או על הגדר: גמ' א"ר יוחנן מאי טעמא דר' יוסי. ללא חשיב ליה הפקר דקא אסר ליה ליטלו דכי מתהני מיניה ממס דמי ואסור: מה מתנה. לא זכי בזה מקבל עד לאתיא לידיה: אף הפקר. נמי לא נפיק מרשות מפקיר עד לאתי לדי זוכה הילכך בהדי דשקיל ליה היאך מעל הסלע כמאן דשקיל ליה מידו ממס דמי ואסור: מתיב ר' אבא. ברייתא היא דקתני נמי מניח על הסלע והלה נוטל ואוכל: א"ר יוסי אימתי. אני אוסר בזמן שנדרו קודם להפקרו להשתא מסתברא טעמא דאסור מקום דכשהדירו מכל נכסיו הדירו ואפילו כי הפקירן אסור בהן: (רש"י)

תוספות אמר לו השאילני פרתך אמר ליה אינה פנויה אמר השואל קונם שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור. דנתכוין לאסור אותו שדרכו לחרוש וכל אדם מותרין לחרוש בה לצרכו שלא נתכוין לאסור אלא על מי שדרכו לחרוש בה: בשלמא לא ילונו חבירו דמהני ליה למודר אלא לא ילוה הימנו מאי קמתהני מיניה המודר. ה"ג בסיפא בשלמא לא יקח הימנו ולא ילוה הימנו אלא לא ישאל אמאי לא בשלמא לא יקח דמתני' קושיא דאקשית דלא יקח איכא לשנויי בשינויא דחיקא דקמתהני מוכר בזבינא מציעא ולא ילוה דמיתהני מודר דכי הדר פרע מדיר פרע ליה זוזי טבין ותקולי ומהני ליה אלא לא ישאילנו כלי או דבר שחוזר בעין מאי מהני ליה מדיר: אמר אביי גזירה לשאול משום

להשאיל למודר וכן כלהו לא ילוה הימנו גזירה שמא ילוה לו אבל. לא יקח אסור מן הדין אטו ליקח בפחות כדמפרש בזבינא מציעא ושמא יש לפרש דלא יקח בפחות קאמר דהשתא נפסד המוכר אלא משום גזירה דגזרינן אטו יקח המודר בפחות דקמתהני ליה וקשה דהא תנן (לקמן מז:): האומר הריני עליך המודר אסור וכן סוף פ' ארבע נדרים שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר דמודר מותר ליהנות ולא מדיר ולא גזרינן דלא יהנה פן יהנה ממנו הוא ומ"ש דגזרינן לשאול אטו להשאיל ונראה להר"מ דרגילות הוא כשאדם משאיל לחבירו שחבירו משאיל לו יותר משאר דברים: **המודר** הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך וכו'. אורחא דמילתא קתני: **הוא** נותן לו ובא ונוטל מזה. אם ירצה דהא אין הפועלים יכולין לתבוע כלום: **ביתו**. לבנות. שאע"פ שאין צורך מזון כל כך: **נותן** לאחר במתנה והלה מותר. ולא התירו אלא כשאין לו מה יאכל למדנו שכל הערמות אסורות בין ברבים בין ביחיד בנדרים שלא התירו אלא בשעת הדחק שאין לו מה יאכל. לשון הרב רבי אליעזר ממיי"ץ: **הרי** הן מופקדין כו' ורבי יוסי אוסר. מפרש בגמ' מאי טעמא דרבי יוסי קסבר הפקר כמתנה מה מתנה יכול לחזור עד דאתי לרשות מקבל ולא הוי כלום עד דאתי לידו אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה דקודם לכן לא כלום הוא ודידיה הוא ולכך אסור לזכות בה המודר דבשעה שזוכה בו של מדיר הוא ואהפקר דוקא פליג רבי יוסי אבל אנותן במתנה לא פליג: (תוספות)

ר"ע גמ' בשלמא לא ילוה ממנו ולא יקח ממנו ולא ישאל ממנו כלומר מודר ממדיר דקא מתהני מיניה ומשום הכי אסור אלא לא ישאילנו ולא ילונו ולא ימכור לו מאי קא מיתהני מיניה. נ"ל דמשמע ליה דמתני' בזבינא חריפא ומש"ה משמע ליה הכי ולא מוקי ליה בזבינא דרמי על אפיה וליפרוך איפכא אי"נ בזבינא מציעתא ולא תקשי ליה מידי במכר משום דסבירא דכי היכי דבהני דקתני מקמי הא דהיינו לא ישאילנו ולא ילונו לא מהני מידי הכי נמי בלא ימכור לו לא מתהני מידי והיינו בזבינא חריפא ומש"ה פריך הכי: **א"ר** יוסי בר' חנינא כגון שנדרו הנאה זה מזה. וכי תימא אם כן מאי קמ"ל נראה דסתם לן כר"א דאמר ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דכבר סתם לן כוותיה בריש פירקין (דף לב:): קמ"ל דכל הני נמי לא גריעי מויתור ואסירי לר"א: **אביי** אמר גזירה לשאול משום להשאיל וכן כולהון גזירה. דמש"ה אסרינן נמי למכור לו אטו ליקח ממנו ואע"ג דתנן לעיל בפרק ד' נדרים (דף לא.). שאיני נהנה לישראל לוקח ביתר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביתר ואמרינן עלה בסוגיין דלעיל דכל היכא דהוי זבינא חריפא שרי מודר למכור למדיר ולא גזרינן כבר כתב הרמב"ם ז"ל דהתם כיון דמכלהו ישראל נדר לא גזרינן עלה דאי גזרינן עלה ומצריכינא ליה ליהנות לעובדי כוכבים טריחא ליה מילתא אבל כאן שאינו אסור אלא להנאת חבירו בלבד מצי למיקם עלה דמילתא וגזרינן וא"ת והא אפי'

במודר הנאה מחבירו בלבד תנן לקמן בפרק השותפין (דף מז:): הריני עליך חרם המודר אסור ומשמע אבל מדיר לא ואמאי הוה ליה למיתני שניהם אסורין ומשום גזירה י"ל דלאו קושיא היא דכי גזרי הכא ה"מ בהני בלחוד דתנינן במתניי דלא משמע להו לאינשי דליתסרו במודר הנאה ואי עביד להו מודר למדיר אתי נמי למישקל להו ממדיר אבל בהנאה גמורה כאכילת פירות וכיוצא בה ליכא למיגזר הלכך לא מצי תני שניהם אסורין: **מתני'** קונם שדה שאני חורש בה לעולם. שואל אמר כך לחבירו מתוך שכעס עליו שלא רצה להשאילה לו: **אם** היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין. שכיון שהוא חורש אין במשמעות לשונו אלא חרישתו בלבד: **ואם** אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין. שלא נתכוין לחרישתו כיון שאין דרכו לחרוש אלא שלא יהנה בחרישתו אכיון ומש"ה הוא וכל אדם אסורים לחרוש בשבילו כדי שלא יהנה בחרישתה: **הולך** אצל חנוני הרגיל אצלו. רבותא קמ"ל דאע"ג דרגיל אצלו ומקיפו תדיר לא אמריי שליחותיה קעביד וכ"ש שאם לא אמר לאדם מיוחד אלא דאמר כל הזן אינו מפסיד שרי כדאיתא בפרק המדיר: **ובא** ונוטל מזה. אם רצה קאמר ולומר דאף על גב דלבסוף נוטל מזה ודעתייהו בהכי לאו שליחותיה קעביד דלא הוי שליח אלא באומר כל השומע קולי יזון כדאיתא בהמדיר (כתובות דף ע:): אבל ליכא למימר דכי קתני ובא ונוטל מזה מדינא קאמר דכי מחייב לשלומי אלמא שליחותיה קעביד ומהני ליה ואסור: **היה** ביתו לבנות. לא זו אף זו קתני ברישא אשמעינן דלצורך מזונות שרי וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין ביתו התירו: **נותן** לאחר משום מתנה. דלבתר הכי לא מתהני מיניה אלא ממקבל מתנה: **והוא** נוטל ואוכל. דלאו מדידיה מתהני אלא מהפקרא: **ור'** יוסי אוסר. בגמ' מפרש טעמא: **גמ'** מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל. שאם אמר הריני נותן מתנה זו לפלוני יכול לחזור בו עד שיגיע לידו של מקבל: **אף** הפקר עד דאתי לרשו' זוכה. שאינו [יוצא] מרשות בעלי' עד שיזכה בו אחר ואי בעי למיהד' מצי הדר הלכך כי זכי בה מודר ממדיר קא מתהני: **שנדרו** קודם להפקרו. שאסרו ואח"כ הפקירו: **מה** לי הפקרו קודם לנדרו. דהא כל זמן שלא זכה בו דמפקיר הוי ודינא הוא דליחול נדריה עליה ואמאי קתני ה"ז מותר: (ר"ט)

לרשות זוכה מה לי נדרו קודם להפקירו מה לי הפקירו קודם לנדרו הוא מותיב לה והוא משני לה כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר מתיב רבא מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אלא אמר רבא היינו טעמא דרבי יוסי גזירה משום מתנת בית חורון תניא המפקיר את שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכאן ואילך אין יכול לחזור בו

רפ"י אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו מותר. דמסתמא כי מדי אינש על מה לאית ליה ברשותיה הוא לאדריה ולא על מה שכבר הפקיר ואדהכי מותר ואי אמרת טעמא דרבי יוסי משום דלא הוי הפקר עד לאתיא לרשות זוכה מה לי נדרו קודם כו' הא כי נדר האי אכתי לא זכה ביה שום אדם ואמאי מותר: היינו טעמא דשרי דכל המדיר אין דעתו על מה שהפקיר. אלא על מה שעדיין ברשותו ואדהכי מותר: מתיב רבא כו' מקצתן לראשון וכולן לשני. שכ"מ שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני: ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד חוזר בשני ואינו חוזר בראשון לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני ומן השני חוזר דלא שייר כלום ומש"ה לא קנה ואי אמרת לא הוי מתנה עד דמטי ליד מקבל אמאי קנה ראשון טפי משני הא כיון דלא אתי לידיה לא הוי שלו וכי היכי דשל שני הוי שויר לראשון איכא למימר נמי דשל ראשון הוי שויר לשני הואיל וברשותו של נתן הן אכתי כל זמן דלא אתי לידיה דהאי אלא מדקנה ראשון ש"מ ליתא להא דר' יוחנן דאמר לא. זכי מקבל עד לאתיא לידיה: אלא אמר רבא. לעולם קסבר רבי יוסי דמן התורה הויא מתנה לאלתר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה והואיל ומשעה שהפקירו הוי הפקר ומאי טעמא דר' יוסי דאסר הכא במתניתין: היינו טעמא דרבי יוסי. דלא אמר דליהוי הפקר: משום מתנת בית חורון. כדתנן בפרקין לקמן (דף מח.). דמוכחא מילתא דלא נתנה לחברו אלא בצביל שיבא אציו ויאכל והכא נמי אי אמרינן הוי הפקר כיון דאין שם אחר מיחזי דבצביל מודר ממש הפקיר והיינו דומיא דבית חורון הלכך אוקמינן אדרבנן דלא הוי הפקר עד לאתי לרשות זוכה ואית דמפרשי אלא אמר רבא לעולם לר' יוסי מדאורייתא לא הוי הפקר עד לאתי לרשות זוכה ולא דמי למתנה ומדרבנן הוא דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה כדאמר' לקמן כדי שלא תשתכח תורת

הפקר והכח במתני' כו': המפקיר את שדהו כל ג' ימים הראשונים יכול לחזור בו. בין אמר אין רלוני שיהא הפקר לחזר בו ובין זכה בו איהו בתוך ג' ימים וקם הפקר לא חייל ביה ולא פקע ליה מידי מעשך דהפקר פטור מן המעשך כדקאמרינן (שבת 77 סח.) ונשמר פרט להפקר: מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו. ופטור מן המעשך כל מאן דזכי ביה: (רפ"י)

תוספות ואי אמרת עד דאתי לרשות זוכה מה לי נדרו קודם להפקירו מה לי הפקירו קודם לנדרו. בכלהו ליתסר דהא ברשותיה קיימי: אין דעתו לאסור מה שהפקיר. הלכך הוי הפקירו קודם לנדרו שרי: **מתיב** רבא מקצתה לראשון וכולה לשני. פירוש המחלק נכסיו: **ראשון** קנה. דהוי מתנה במקצת של. שכיב מרע דבעינן קנין ואם עמד אינו חוזר והשני לא קנה דהויא מתנה בכולה דחוזר כשעמד ומיירי הכא כשעמד ומשום הכי ראשון קנה דהוה מתנה במקצת וע"כ בנמלך מעיקרא כי יהיב לראשון לא היה בדעתו ליתן כלל לשני דהכי אמר בפרק מי שמת (דף קמח:) המחלק נכסיו אם כנמלך עמד אינו חוזר אלא באחרון ואם כמחלק שמתחלה כי יהיב לקמא מאז היה בדעתו לחלק אף לשני עמד חוזר אף בראשון אם כן ע"כ כולן לשני דקאמר אף מקצת שנתן לראשון יהא נתון לשני הלכך כי אמר מקצתו לראשון לא היה בדעתו לומר ומקצתו לשני ושוב כי אמר וכולן לשני הוי נמלך דאי כולן לשני דקאמר היה רוצה לתת השאר שלא נתתי לראשון יהא לשני אם כן ראשון אמאי קנה שמא מתחלתו כי אמר מקצתו לראשון היה דעתו ליתן השאר לשני ומנלן שהוא נמלך והיה לו להזכיר אם כנמלך והוי כמחלק ונימא דאם עמד חוזר אלא ע"כ ר"ל אף מה שנתן לראשון ונמלך הוי אלמא דעתו על מה שנתן ה"נ נימא דעתו על מה שהפקיר. כך פרי"ת. ויש ספרים דגרסי מקצתו לראשון לא קנה ורבינו נתנאל אמר דברייתא היא בתוספתא גבי עבדים דכתב לראשון מקצת נכסיו ולשני כתב כל נכסיו [ראשון] לא יצא לחירות כיון דשייר מנכסיו ושני קנה עצמו דהא לא שייר לכך משתעבד אף בראשון אלמא דעתו ליתן לשני אף מה שנתן לראשון דאל"כ לא קנה עצמו דהא שייר והוא עצמו נתנו לראשון והשתא אין לו כלום אלא ע"כ דעתו אמה. שנתן כבר ה"נ נימא הכי: **אלא** אמר רבא משום מעשה בית חורון. בשלהי השותפין לקמן (דף מח.) ואסרו מטעם שלא היתה מתנה גמורה שלא גמר בלבו לתתה הכא נמי אין נראה הפקר שדומה כאילו לא הפקירו אלא לדעת שיזכה בו המודר: **תניא** המפקיר שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו. וחייב במעשר האוכל ממנו אם אינו מתכוין לדבר דהפקירו אינו הפקר כלל אע"פ שלא חזר בו נמי לא. הוי הפקר וטעמא משום דאיסור טבל ידוע לכל ויודעין כל העולם דזה איסור טבל עליו וזה הפקר אינו מפורסם ולפיכך כל ג' ימים יכול לחזור בו בין זכה בו הוא בין זכה בו אחר ומש"ה חייב במעשר כיון דיכול לחזור ולכך גזרו מפני

הרמאים דמפקרי והדרי בהו כדמסיק ועד שלשה ימים יש לחוש שמא יאמרו העולם הוא אוכל פירותיו שאינן מתוקנים אבל לאחר שלשה לא גזרו דמכאן ואילך ידוע ההפקר ומועיל ההפקר אפילו לא זכה בו אדם ואין חייב במעשר אבל במתניי המודר מותר מיד כשהפקיר דהתם כמו שאינו ידוע ההפקר כן אינו ידוע שהדירו חבירו דכוותיה דהכא אנו מתירין משום דידוע ההפקר לאחר שלשה ימים כמו איסור הטבל חייב במעשר וליכא למימר דזה מן החיוב על הפטור דמעשר הוא מיניה וביה : (תוספות)

ר"ע כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר. אין הכי נמי דמצי הדר ביה דדיליה הוי ואי הוה אסר ליה לאותו דבר שהפקיר בפירוש חייל נדרו אלא הכא היינו טעמא משום דכל האוסר נכסיו סתם אין דעתו על מה שהפקיר : **הכי** גרסינן מתיב רבא מקצתן לראשון וכולן לשני שני זכה להשתעבד בראשון וברייתא היא בתוספתא דבבא בתרא והכי פירושו מי שיש לו שני עבדים ונתן מקצת נכסיו לראשון ואח"כ נתן לשני לא קנה ראשון דדלמא בגופיה שייר וכיון שעצמו לא קנה נכסים נמי לא קנה דעבדא דקני נכסי הוא אבל שני זכה בעצמו ובנכסים וזכה נמי להשתעבד בראשון דלגביה ליכא שיורא ואי אמרת דאין דעתו על מה שהפקיר ה"נ אין דעתו על מה שנתן כבר : **אלא** אמר רבא טעמא דר' יוסי משום מתנת בית חורון אמר ומדינא ודאי אפילו לר' יוסי שרי דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה אלא דכיון דאנן סהדי דלא אפקריה אלא כדי שיזכה מודר אי שרינן ליה אתי למישרי אפי' היכא דאמר בפירוש וכמעשה דבית חורון דתנן בפרקין דלקמן ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו ומש"ה דוקא בנדרו קודם להפקרו אסור דאיכא למגזר אבל הפקרו קודם לנדרו שרי : **תניא** המפקיר את שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו. ראיתי שמועה זו שלא נתבררה יפה בדברי הראשונים ז"ל לפי עניות דעתי וכך נראה לי בפירושה כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדקא מפליג בסיפא דאם אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד וכו' בין זכה ללא זכה דקתני שעד שלא זכה יכול לחזור בו ומשזכה אין יכול לחזור בו וברישא לא מפליג בהכי אלא תולה חזרה בקודם ג' ולאחר ג' ש"מ הכי קתני כל ג' ימים יכול לחזור בו מהפקירו ואפילו זכה אחר קודם חזרתו לא קנה ומפרש טעמא לקמן דמפקרין והדרין בהון דמשום דהפקר פטור מן המעשר היו הרמאין מפקירין שדותיהן כדי להפטר והיה דעתן בשעת הפקירן שיחזרו בהן ויזכו בהן ונמצא שלא היה הפקירן אלא להערמה בלבד ולפיכך הוצרכו לומר שאם יזכו בהם לא יהו כזוכים מן ההפקר והוצרכו גם כן לומר שאפילו יזכה בו אחר לא יקנה ויהא מפקיר יכול לחזור בו תוך ג' ואע"ג דלגבי אחר ליכא למיחש לרמאין אפי"ה אי לא הא לא קיימא הא שאם יראו הרמאין שכשיזכה בו אחר קנה לא ישמעו לדברי חכמים שהם לא יקנו דלימרו כי היכי דאחר זכי מהפקרא אנן נמי מהפקרא זכינן ועוד שכיון

שנהגו הרמאין ברמאותן זה כל ג' ימים אינו מתברר שיהא הפקר דאיכא למיחש
דלא מדעתיהו מפקרי אלא להערמה בלבד ולא הוי הפקר ולפיכך ראוי לומר
דאפי' זכה בו אחר יכול מפקיר לחזור בו שעדיין לא נגמר הפקירו מכאן ואילך
אין יכול לחזור בו ואפי' לא זכה בו אדם לא כל הימנו לחזור בו משום דלאחר
שלשה תו ליכא למיחש לרמאין שכל שנעשה ההפקר ברמאות אין הבעלים
מאחרין לזכות בו יותר מג': (ר"ט)

דף מד א

אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת לחדש אחד לשנה אחת
לשבוע אחת עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משזכה בה
בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו רישא רבנן סיפא ר' יוסי אמר עולא
סיפא נמי רבנן היא אי הכי אמאי עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול
לחזוי בו שאני שנה ושבוע דלא שכיחי ר"ל אמר מדסיפא ר' יוסי רישא
נמי ר' יוסי ורישא היינו טעמא דלא לישתכח תורת הפקר אי הכי אפילו
מיום הראשון נמי ליהוי הפקר אמר רבה מפני הרמאין דמפקירין והדרין
בהון אבל דאורייתא לא הוי הפקר

רש"י אמר תהא שדה. מופקרת לשבוע א' לשמיטה אחת עד שלא זכה בה בין
הוא בין אחר יכול לחזור בו. אפילו בסוף שבת או בסוף חדש: משזכה בה בין הוא
בין אחר. אפילו תוך שעה משהפקירו זכה בה שום אדם או הוא בעלמו לשום
הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה זכיה דידיה או
דאחר לא חשיבא מידי עד דרפק בה פורתא כדאמר במסכת עירובין צפרק עושין
פסין (דף כה.) זכהיה איתתא לעבדא מחילה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק
בה פורתא ואוקמוה רבנן בידיה דההוא גברא: רישא רבנן וסיפא רבי יוסי. רישא
דאמר משלשה ימים ואילך אפילו לא אתא לרשות זוכה אין יכול לחזור בו דהוי
הפקר רבנן היא וזדין הוא דאפילו מיום ראשון הוי הפקר אלא מפני הרמאים

כדאמר רבה . לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דאמר עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו דאמר ללא הוא הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה ומשום הכי קתני יכול לחזור בו כר"י: אמר עולא סיפא נמי רבנן היא. דודאי מדאורייתא אע"ג דלא אתיא לרשות זוכה הוא הפקר לאלתר ואפילו מיום ראשון והאי דאמר כל שלשה ימים יכול לחזור לגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין לכולי עלמא אית להו דרבה דאמר מפני הרמאין דהדרי ומחזקי בהו ואמרינן ללא הוא הפקר עד שלש ימים וסיפא דאמר עד שלא זכה בה לא הוא הפקר דמשמע עד דאתי לרשות זוכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבע דלא שכיחון דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכיון דזה שניה לכך אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן דלא אתי לרשות זוכה: ר"ל אמר מדסיפא ר"י. דמשמע דלא ליהוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה: רישא נמי. בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי היא ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה: משום דלא ליסתכח תורת הפקר. מדאורייתא ודאי לא הוא הפקר עד דאתי לרשות זוכה ולעולם כל זמן דלא אתא לידי זוכה לא הוא הפקר גמור וחייב חיוב דתרומה ומעשר והאי דאוקמוה רבנן אתורת הפקר לאו משום לאפקועי מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חייב ללאו הפקר הוא לא מפקעי ליה רבנן מתרומה ומעשר ללאו כל כמיניה אללא כדי שלא תסתכח תורת הפקר ומ"מ גבי שנה ושבע כיון דלא שכיחי אוקמוה רבנן מדאורייתא דלא הוא הפקר עד דאתי לידי זוכה דלא גזרו ביה רבנן משום שלא תסתכח תורת הפקר: אי הכי אפילו מיום ראשון ליהוי הפקר. כדי שלא תסתכח כו': אמר רבה. בדין הוא דלהוי הפקר מדרבנן אללא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם מתרומה ומעשר ואפקרי להו ואי אמרינן דלאלתר הוא הפקר ופטור מן המעשר הדרי מחזקי בהו ואדהכי כל שלשה ימים לא הוא הפקר לגבי איהו דסברי מתוך כך אתי ומחזיק ביה והוי דיליה ומימנעי ולא מפקרי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוא הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה: ופריך אצל מדאורייתא לא הוא

הפקר (כ"ט)

תוספות **אמר** שדה זו מופקרת ליום א' לשנה א' עד שלא זכה בו בין הוא בין אחר יכול לחזור בו. וחייב במעשר מדרבנן ובטל ההפקר ומעשר מיניה וביה ואתי נמי כר' יוסי דמחמרינן עליה והי' בלא זמן והאי דנקט זמן לרבותא נקטיה דאע"ג דלא שכיח גזר ביה משום מתנת בית חורון כך פ"י הר"ר אליעזר ועוד נרא' דנקט הפקר לזמן משום סיפא דאי משזכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור ואפילו תוך ג' ימים ודוקא משום דהפקר לזמן הוא אבל בסתם לא כדפרישית אבל האי דלזמן מועט מסתמא דעתו להפקר גמור דלא שייך למיגזר ועוד דדוקא זכה אחר אבל הוא לא ולחנם נקטיה ומשום דרישא נקט הוא הכא נמי נקטיה דכיון דאתי לרשות זוכה לא שייך למיגזר אבל אם הוא יהיה פטור שייך למיגזר: **רישא** רבנן וסיפא ר' יוסי. בתמיה: אמר עולא סיפא רבנן וכו' כיון דלא שכיח וגריעי מודו רבנן ואף על גב דלא מחמירין במודר הכא מחמירין טפי דאינו הפקר עד שיזכה בו אחר כדפרישית אבל כשזכה פטור מן המעשר אפילו תוך שלשה ואף ע"ג דברישא אמר חייב עד לאחר שלשה הכא הטעם כדפ"י: **ריש** לקיש אמר אפי' רישא אתיא כר' יוסי. דמחמיר במדיר הכא נמי חייב במעשר ובדין הוא דאפילו לאחר שלשה לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה משום רמאות אבל אמרו חכמים דליהוי הפקר לאחר שלשה כדי שלא תשתכח תורת הפקר והוי פטור מן המעשר: **אי** הכי אפי' מיום ראשון נמי. כיון דחיישינן לשלא תשתכח תורת הפקר ושביק שיטתו דלא חל עד דאתי לרשות זוכה היה לו לפטור מיום. ראשון. בשלמא לעולא דמוקי לה כרבנן דאמרי כשיטתייהו דמודר שלא תשתכח מפני הרמאין דמדאורייתא לא הוי הפקר אלא נתנו הכתוב לחכמים ויש לנו לפרש הפקר דאורייתא במקום דלא אתי לידי רמאות דעיקר הפקר לא מצינו אלא בשביעית והתם לא אתי לידי רמאות דאינו יכול להחליף שביעית ולומר זאת ששית ודומיא דשביעית דלא אתי לידי רמאות כגון אחר שלשה הוי הפקר אבל תוך שלשה לא ור' יוסי אוסר במתניתין מפני רמאין תוך שלשה אבל לאחר שלשה יהנה המודר לא משום מתנת בית חורון אלא משום דאורייתא לא הוה הפקר כל כמה דיכול ליתי לידי רמאות כך פירש האביעזר. צ"ע דהא תניא (לעיל דף מג:) דהפקר אם היה קודם נדרו אזי יכול ליהנות אבל לאחר לא יהנה לעולם אפילו לאחר שלשה ואם כן הרי תוך שלשה הואיל דהפקר מדאורייתא הוי הפקר ויש כח ביד חכמים לבטל ההפקר מפני הרמאין ומאי פריך ודילמא אתי לעשורי ודאי אינו חייב מן התורה אפילו תוך שלשה מאחר שזכה וחכמים גזרו מפני הרמאים ומעשר מיניה וביה אבל לאחר שלשה מוכח מילתא דלאו רמאות הוא ואוקמוה רבנן דאורייתא ובמתניתין דאוסר ר' יוסי במדיר משום דחיישינן לרמאות אבל כשהפקיר קודם נדרו אין שם רמאות דאנן סהדי דלאו לרמאות קמיכוין אבל אין דין מדיר ודין הפקר שוין דמדיר אם הפקירו קודם לנדרו מותר מיד שייך למיגזר וכן נדרו קודם אסור אף לאחר שלשה: (תוספות)

ר"נ ואי אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת וכו' עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו: **רישא** רבנן וסיפא רבי יוסי. קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דאסר במתני' כדרבי יוחנן דאמר לעיל דהפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר ומש"ה קאמר רישא רבנן וסיפא רבי יוסי ובהכי אתיא ליה כולה ברייתא שפיר דרישא קתני כל שלשה ימים יכול לחזור מפני הרמאין וכדפרישית מכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדינא דס"ל לרבנן דהפקר מעידנא דאפקריה מפקיר נפק ליה מרשותיה וסיפא קתני דאם אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד בכה"ג ליכא למיחש לרמאין דאי דעתיה בעידנא דאפקריה דליהדר וליזכי ביה לאלתר למה ליה להפקירו לזמן ידוע לאפקריה לגמרי דכיון דדעתיה למיהדר ולמזכי ביה לא נפקא ליה מידי אלא ודאי לאותו זמן שהפקירו גמר והפקיר בלא הערמה כלל ולפיכך משזכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו והא אתיא שפיר אפילו לרבנן מיהו מאי דקתני עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי היא דס"ל דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן כיון דאמרי דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי דכי קתני לרבי יוסי עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו לאו דוקא בהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו בהפקר עולמית דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלא זכה בה ומיהו משום דבדינא דמשזכה בה אינו יכול לחזור בו לא שוו הפקר שהוא לזמן עם הפקר עולמית וכדכתיבנא ואצטריך למיתני ליום אחד לשבת אחת תנא נמי כההוא גוונא עד שלא זכה בה וכי תימא משזכה בה הוא דקתני דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן המעשר היכי אתיא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר נמצא דכי הדר זכי ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקרא דלעולם לא נפקא מרשותי אפשר לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי בה אחר זכי מהפקרא ולא ממתנה כיון שהיה אפשר לאחר ג"כ לזכות בו הכי נמי כי הדר איהו גופיה וזכי ביה בפירוש מתורת הפקר ולא בסתם כי היכי דלא ניתלי בחזרה אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר הלכך אי רישא רבנן וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר מיהו מילתא דתמיהא הוא היכי נקט לה תנא אליבא דתרי תנאי ומשום הכי מתרץ עולא ואמר דסיפא נמי רבנן היא וטעמא דעד שלא זכה בה בין הוא בין אחר דיכול לחזור בו משום דשאני שבוע ושבט דלא שכיחן כלומר דלא שכיח דמפקרי אינשי בכי האי גוונא וכיון ששנה זה אמדינן לדעתיה דכיון שלא רצה להפקירו הפקר עולם ואכתי אגיד גביה אפילו באותו זמן שהפקירו לא ניתא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה אידך הילכך סבירא להו לרבנן בהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא ליה לרבי יוסי בהפקר עולמית ואתיא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי בהפקר שהוא

לזמן לא נחלקו: ור"ל אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי יוסי. ודקא קשיא
לך אי הכי לאחר שלשה אמאי אין יכול לחזור בו היינו טעמא דלא לישתכח
תורת הפקר כלומר אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה יכול
לחזור בו אלא היינו טעמא (ר"נ)

דף מד - ב

ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב דאמרי
ליה כי מעשרת עשר מיניה וביה מיתבי המפקיר את כרמו ולשחר עמד
ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפיאה ופטור מן המעשר בשלמא
לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה אלא לריש לקיש אמאי פטור
מן המעשר אמר לך כי אמרי אנא לרי יוסי הא רבנן היא

רפ"י ודילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור. דכיון
דאמרת דכל שלשה ימים לא הוא הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואמרינן ליה
דליתרום האי דהפקיר סבר המפקיר ודאי מדאורייתא הוא הפקר והפקר פטור
מלאפרוסי מיניה תרומה ומעשר אלא מדרבנן הוא דמחייבי לאפרוסי מפני
הרמאין ואתו לעשורי מן החיוב על הפטור דדילמא אית ליה עאיץ שאינו נקוב
דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא דלא קרינא ביה היוולא השדה ואמר האי
מדרבנן והאי מדרבנן ומפריש מהאי דהפקר אהאי עאיץ שאינו נקוב והתורה אמרה
והרמותם ממנו מן החיוב על החיוב ולא מן הפטור על החיוב מפני שנראה כפודה
תרומה כאדם זה שפודה הקדשו במעות ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם
הלכך אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף ומ"מ אם תרם מזה על
זה שלא מן המוקף תרומה הואיל קזה וזה חייב הוא. ל"א אם אמרת דמכאן ואילך
אין יכול לחזור בו מדרבנן הוא הפקר אצל מדאורייתא לא הוא הפקר השתא נמי
אתי מיניה חורבא דהאי מפקיר סבר אפילו מדאורייתא הוא הפקר והאי דמחייב

תרומה ומעשר מדרבנן הוא ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. ע"א דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור דאם היו מאה כורין נ' של חיוב וחמשים של פטור והפריש מן החיוב על הפטור כור להשתא מפקע ליה להווא כור מתורת חלה ואתי מיניה חורבא לעולם: לא אתי לידי תקלה דאמרי' ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וביה: מיתיבי המפקיר את כרמו ולשחר עמד וצ'רו. וזכה ביה איהו ע'למו: חייב צפרט ועוללות. כמו משאר כרם: ופטור מז המעשר. דחשבינן. ליה הפקר ואדהכי מיחייב מהני טפי ממעשר דכתיב זהו תעזוב יתירא כדאמרינן צ"ק צפרק הגוזל (דף כד.) שאני פרט דכתיב ביה תעזוב יתירה חד צפרסת אמור אל הכהנים וחד צקדוקים תהיו דמשמע אפילו להפקר חייב אצל צמעשר ללא כתיב ביה תעזוב יתירא פטור מדאורייתא אצל מדרבנן חייב: צ'למא לעולא. דמוקים לצרייתא דלעיל דקתני כל ג' ימים יכול לחזור צו דמדאורייתא הוי הפקר אע"ג ללא אתי לרשות זוכה אצל רבנן הוא דאמור ללא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין הא נמי דתני הכא פטור ממעשר והוי הפקר דאורייתא קאמר אצל מדרבנן חייב מפני הרמאין: אלא לריש לקיש. דאוקים לה לצרייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי דאמר ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא דלאחר ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן דגזרו שלא תשתכח תורת הפקר אמאי אם צ'רו למחר פטור מן המעשר האמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים: אמר לך ר"ל כי אמרי אנא לרבי יוסי. אצל הך דקתני ולשחר השכים וצ'רו פטור מן המעשר: רבנן היא. דאמרי צמתניתין לאלתר הוי הפקר אע"ג ללא אתי לרשות זוכה: (רש"י)

תוספות **ודלמא** אתי לעשורי מן החיוב על הפטור. לפר"ת דתוך שלשה לא הוי הפקר ולעולא פריך דמוקי לה כרבנן דאמרי לעיל דמדאורייתא הוי הפקר ומדרבנן הוא חייב במעשר וכן בסיפא עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו ואם כן אתי לעשורי מן החיוב על הפטור אבל לפיר"י פריך לתרוייהו כיון דמדאורייתא הוי הפקר ומעשר מיניה וביה: המפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו חייב בפרט ובעוללות כו' ופטור מן המעשר. דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שידו וידך שוין ובשביעית נמי דרשינן דפטור מן המעשר דכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת ופטור אף אדם אוכל ופטור ואיכא למימר תרוייהו צריכי אבל בלקט חייב משום דכתיב

תעזוב יתירא כדאיתא בפרק הגוזל קמא (דף צד.) וקסבר דהא דתני הך ברייתא המפקיר שדהו תני ברייתא המפקיר כרמו אי רבנן אי ר' יוסי ולהכי פריך בשלמא לעולא רבנן קתני לה דפטור דקאמר מדאורייתא הוא ומדרבנן הוא חייב אלא ר"ש בן לקיש דמוקי הך דלעיל כרבי יוסי והך נמי כר' יוסי אמאי פטור מן המעשר ולפר"ת ניחא דהשתא מן התורה לעולא אמר דלא הוי הפקר אע"ג דאין רמאותו ניכר הכא דעבד רמאות ניכר דהשכים ובצרו לא כל שכן שיהיה חייב במעשר ואמאי פטור אבל לפר"י קשה מאי פריך דהא אמר לעיל לר' יוסי נמי מדאורייתא הוי הפקר ה"נ נימא הכי ויש ליישב דהכי פריך כיון דאמר לעיל קודם שראינו רמאותו דבטלו חכמים דבר תורה וחייבוהו במעשר וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מאיזה טעם ראו לאסור מפני הרמאין דמפקרי והדרי בהו ויבא הדבר לידי איסור דאורייתא לאכול דבר שאינו מתוקן הכא דרמאותו ניכר יש לו לאסור ולחייב מן התורה ומשני מי סברת דרבי יוסי היא רבנן היא דאמרי דלא הוי הפקר מפני הרמאין וא"ת אם כן לרבנן ליהוי חייב כיון דרמאותו ניכר וי"ל דהם מקילין ליגזור טפי מרבי יוסי דאמר לעיל היכא דזכה אחר הוי הפקר מדרבנן ולרבי יוסי אינו כן ואם איתא לרבי יוסי נמי הוי הפקר : (תוספות)

ר"ג דאי אמרינן הכי אתו למימר דכי לא חזר בו נמי וזכה בו אחר לא מהפקרא קא זכי דכיון דמקמי דליזכי ביה היה יכול מפקיר לחזור בו אלמא ברשותיה הוה קאי ונמצא שאין זה זוכה מן ההפקר אלא מקבל מתנה וקא סברי דמחייב במעשר ואתו לעשורי ממקום אחר עליו והוה ליה מן החיוב על הפטור וממנו על מקום אחר והוה ליה מן הפטור על החיוב לתקון שלאחר שלשה ימים לא יהא יכול לחזור בו כי היכי דמדרבנן להוי הפקר : **אי** הכי אפי' מיום ראשון להוי הפקר. כלומר הוה לן לתקוני דאפי' מיום ראשון להוי הפקר מהאי טעמא גופיה ומי"ש תוך ג' מאחר ג' ומפרקינן אמר רבא מפני הרמאין דמפקרין והדרין בהון כלומר שאפילו מתחלתן אינן מפקירין אלא כדי שיחזרו בהן ונמצא שאין הפקר הפקר אלא הערמה בלבד ולפיכך כל ג' העמידו דבריהם על דין תורה אבל לאחר ג' ליכא למיחש להכי כדפרישית לעיל ואין ה"נ דהאי טעמא מפני הרמאין כי מוקמינן נמי בריש שמעתין רישא רבנן צריכין ליה כדפרישית לעיל אלא דכיון דהשתא דייקא טפי ברישא כי היכי דאפשר דתיקום כרבי יוסי מפרש לה נמי להאי טעמא ואין ה"נ דכי היכי דצריכין ליה לרבי יוסי כדי להעמידו על דין תורה צריכין ליה נמי לרבנן לאפוקי מדין תורה ולתקוני : **ופרכי'** אבל דאורייתא לא הוי הפקר ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור. אמכאן ואילך אין יכול לחזור בו פריך דקאמר דנהי דמדינא לרבי יוסי יכול לחזור בו ולא הוי הפקר תקון רבנן דליהוי הפקר ובודאי שחייבוהו במעשר כיון דמדאורייתא לא הוי הפקר דנהי שהיו יכולים לפטרו משום דהפקר ב"ד היה הפקר אפילו הכי לא באו חכמים להקל ולפטור מן המעשר מה שהוא חייב בו מן התורה וכיון שכן

איכא למיחש דלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור דאמר זוכה זה ודאי כיון שזכוני חכמים במה שזכיתי הפקר גמור היה וחזרה דאיך מדינא לא כלום הוא וזה שחייבוני במעשר אינו אלא מדבריהם מפני גזירת הרמאים ששמעו חזרתו וחשבו שהיתה חזרה ואינה כלום שאילו כן היאך זכוני בהפקרו ואתי לעשורי מדבר זה שהוא סבור שיהא פטור על דבר אחר שהוא פטור מן הדין כגון חטין שגדלו בעציץ שאינו נקוב וסבור הוא דליהו תרוייהו מדרבנן וליתא דמאי דזכי ביה זוכה מדאורייתא מחייב דכיון דחזרתו דמפקיר מהניא מדינא נמצא שאין זה זוכה מן ההפקר וכי מעשר מפירות הללו על אותן של עציץ שאינו נקוב הוה ליה מעשר מן החיוב על הפטור ובדין הוא דהוה מצי למיפרך דילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב כלומר מפירות של עציץ שאינו נקוב על זה וחדא מנייהו נקט ובמאי דמפרקינן נמי מיפרקי כוליהו פירכי דאמריי כי מעשרת עשר מיניה וביה כלומר לא תעשר ממנו על מקום אחר ולא ממקום אחר עליו אלא עשר מיניה: **מיתבי** המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה. משום דאע"ג דהפקר פטור מכולהו וכדאמריי בעלמא (שבת דף סח.) נשמר למעוטי הפקר אפי' הכי משום דבכולהו הני כתיב תעזוב יתירא מחייב בהו כל היכא שהחזיק בו הוא עצמו והכי איתא בפי' הגוזל (ב"ק צד.): **ופטור** מן המעשר. דכיון דלא כתיב במעשר תעזוב יתירא לא שנא הוא ולא שנא אחר פטור: **בשלמא** לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה. כלומר דאע"ג דתקון רבנן דתוך שלשה יכול לחזור בו וכיון שכן כי זכה בה הוא מחייב במעשר מדרבנן אפילו הכי כי אתיא הך אליבייהו שפיר דפטור דקאמר מדאורייתא קתני אבל מדרבנן אין הכי נמי דמחייב: **אלא** לריש לקיש. דמוקים לה לאידך כר' יוסי הך היכי אפשר דתיתי אליביה דהא לרבי יוסי כיון דאמר דמפקיר יכול לחזור בו מדינא עד דאתי לרשות זוכה כשהשכים זה ובצרו אמאי פטור דכיון דלא פריש שהוא זוכה בו מן ההפקר נימא דמהדר קא הדר ביה ונמצא שמשלו בצר ולא מן ההפקר דנהי דסבירא ליה לרבי יוסי דאיהו נמי מצי זכי בתורת הפקר מהפקירא דנפשיה הני מילי כשפירש אבל כשבצר סתם כיון שבידו לחזור בו שלו הוא בוצר: **אמר** לך כי אמרי אנא לרבי יוסי הא רבנן היא. כלומר דנהי דאיך ברייתא מוקים לה כולה כרבי יוסי על כרחיך הא רבנן היא ולא רבי יוסי: (ר"ט)

איבעית אימא הא דאפקריה באנפי תרין והא דאפקריה באפי תלתא דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהוּצדק כל המפקיר בפני שלשה הוי הפקר בפני שנים לא הוי הפקר ור' יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין :

רפ"י ואיצעית אימא. כי פליג ר' יוסי עלייהו דרבנן דאמרי לא הוי הפקר: כגון לילא אפקריה אללא באפי תרי. ואדהכי הכי קתני ר' יוסי במתניתין דאסור ללא הוי הפקר כל זמן דלא אתא ליד זוכה אכל היכא דאפקריה באפי צי תלתא הוי הפקר ואע"ג דלא אתא ליד זוכה וכי קתני דפטור מן המעשר דאפקריה באפי צי תלתא: ור' יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפי' אחד הוי הפקר. דאע"ג דלא הגיע לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר: ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין. דאי ליכא אללא תרי כי זכי חד מאן מעיד עליה דהלה הפקירו ולעולם לאלתר הוי הפקר והיינו כרבנן דרבי יהושע בן לוי סבירא ליה כרבנן: (רפ"י)

תוספות הא כגון דאפקריה בפני שלשה ואינו יכול לחזור בו. ודמי כאילו אתי לרשות זוכה והא דאית ליה דאינו הפקר עד דאתי לרשות זוכה באפי תרי דיכול לחזור בו דאמר רבי יוחנן בפני שנים איכא למיחש לרמאי וגם סתם הפקר מועיל אפי' שלא בפני שלשה: **רבי** יהושע בן לוי אומר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר. פרי"ת דר' יוחנן סבר לה כרבי יוסי ורבי יהושע בן לוי כרבנן ומן התורה הוי הפקר לאלתר וזו היא כפרי"ת דלעיל דמדאורי"י אמר רבי יוסי דלא הוי הפקר אבל לפרי"ת דלעיל מצי סבר כר' יוסי דלא פליג אר' יוחנן מידי (אלא). מהכא שמעינן דדוקא [בקרקות הוא דשיידך] רמאות אבל במטלטלין הוי הפקר לאלתר אפי' בפני שנים ואפי' לפירוש רי"ת הלכתא כר' יהושע בן לוי דקיימי רבנן כוותיה ועוד ר' יהושע בן לוי ור' יוחנן הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום לשון הרב ר"א מדפסקינן בפ' תפלת השחר (ברכות כח:): דלית (ליה) הלכתא כוותיה אלא בתרי והתם מפרש להו אבל באחריני הלכתא כוותיה דרבי יהושע בן לוי דלא מצריך תלתא מדרבנן אלא גבי מעשר וכדפרישית טעמא שלא יפקיענו ממעשר אבל לא להפקיר כליו בשבת שלא יעבור על שביתת כלים וכן בהמתו לא בעי תלתא אלא כדפריש בינו לבין עצמו שפיר דמי כדאמר פ"ק דשבת (דף יח:): גבי כלים דמפקר אפקוריה וסתמא קאמר בכל עניינים: (תוספות)

ר"ע ואיבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי הא דאפקריה באפי תלתא. כלומר הך מתניתא נמי דהמפקיר את כרמו כר' יוסי אתיא דעד כאן לא קאמר ר' יוסי

דמפקיר יכול לחזור בו אלא דאפקריה באפי תרי. כלומר שאין שם שלשה דומיא דמתניתין דקתני דאין עמהם אחר ובהא בלחוד הוא דאסר ר' יוסי דסבירא ליה דכל כי ה"ג הפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר וטעמיה משום דאין עמהם אחר א"נ דליכא בהדיה אלא תרי אדעתא דחד דמהנך בלחוד אפקריה דכל בי תרי ליכא קלא משום הכי דמי למתנה דכי היכי דבמתנה לא מפיק ליה מרשותיה אלא אדעתא דאידיך או אדעתא דחד מתרוייהו הילכך כי היכי דבמתנה לא נפיק מרשותיה עד דאתי לרשות מקבל ה"נ בהפקר כי האי דהפקר זה למתנה דמי ומתני' דהמפקיר את שדהו בכי האי הפקר מתוקמא ומשום הכי קתני דעד שלא זכה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו אבל הך מתניתא דהמפקיר את כרמו מתוקמא דאפקריה באפי תלתא וכל היכא דאיכא תלתא אוושא מילתא ואדעתא דכולי עלמא אפקריה ולא דמי כלל למתנה הלכך אע"ג דבמתנה עד דאתי לרשות מקבל לא נפיק מרשות זוכה בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה דלאתר נפיק מרשותיה: **דאמר** ר' יוחנן כל המפקיר בפני שלשה הוי הפקר. משום דאדעתא דכולי עלמא אפקריה: **בפני** שנים לא הוי הפקר. דכיון דליכא קלא אדעתא דידהו בלחוד אפקריה ודמי למתנה כן נראה לי פירושא דשמעתא כולה ויש במה שכתבתי קצת דברים שלמדתי מדברי הראשונים זכרונם לברכה: **והך** סוגיא כולה למאי דסלקא דעתיה מעיקרא דטעמא דרבי יוסי משום דקסבר הפקר כמתנה אתיא ור' יוחנן דאמר הכי לעיל הא איתותב וכיון שכן למסקנא דלעיל אדחיא לה כל הך סוגיא ונקטינן לפירושא לברייתא דהמפקיר את שדהו אוקמתא דעולא דכולה רבנן היא ור' יוסי נמי היא דר' יוסי לא פליג עלייהו דרבנן בדינא דהפקר כלל והיינו טעמא דסיפא דקתני דעד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משום דכיון דשבוע ושנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפקיר עד דאתי לרשות זוכה וכולה כדפרישית לעיל: **ולענין** הלכה בפלוגתייהו דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי נקטינן כר' יהושע בן לוי דאמר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידים הילכך מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טז): (ר"ט)

מתני' השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו

כ"ז מתני' השותפין שנדרו הנאה זה מזה. מפרש בגמ' אי נלדו אי צהדירו מיירי: אסורים ליכנס לחצר. בחצר של שניהן לכל חד אסור בדריסת הרגל של חצירו וקא סבר אין צריכה לאימור האי לחלק חצירו עייל והאי לחלק חצירו עייל: ר"א בן יעקב אומר זה נכנס כו'. דקסבר יץ צריכה: (כ"ז)

תוספות **מתני'** השותפין אסורין ליכנס בחצר. דאדריסה קפדי ובפרק חזקת הבתים (דף נו:): מוקמינן ליה כרבי אליזר דאמר דויתור אסור במודר הנאה: **רבי** אליעזר ב"י אמר זה מהלך בתוך שלו. דסבר דיש ברירה והאי בדידיה קמהלך והאי בדידיה קמהלך והכי מפרש בפרק שור שנגח את הפרה ומיהו ודאי אסור ליה לשטוח פירות בכל החצר אבל להלך בכולו מותר דאמר בכל דוכתא דקמהלך היינו חלקו: (תוספות)

ר"ג **מתני'** השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר. דקסבר האי תנא ויתור אסור במודר הנאה: **רבי** אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. אוקימנא בגמרא בחצר שאין בה דין חלוקה אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נא:): אוקימנא פלוגתייהו ביש ברירה או אין ברירה דר"א סבר יש ברירה והאי לדנפשיה קא עייל והאי לדנפשיה קא עייל ורבנן סברי אין ברירה ותמהני נהי דקא סברי רבנן אין ברירה אמאי אסורין ליכנס לחצר דהא כיון דחצר שאין בה דין חלוקה היא ואין שותף יכול לכופף את חבירו לחלוק ולא לעכב עליו שלא ליכנס לחצר היאך הוא יכול לאסרה עליו הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפילו נדרו ג"כ הן עצמן למה הן אסורים הרי כשכל אחד נכנס לחצר משלו הוא נהנה ולא משל חבירו כיון שאין הלה יכול לעכב עליו ונ"ל דהיינו טעמייהו דרבנן משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לכוליה חצר קנין הגוף לעולם דאי [דמר לאו דמר] וא"א לומר ג"כ דבשעה שמשמש בו איגלי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה לה היא שעתא קנין הגוף דאין ברירה אלא כל חד מהנד

שותפין יש לו לעולם בחצר זה קנין הגוף דהיינו חלקו וקנין שעבוד בחלקו של חבירו שאין הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא הלכך קסברי רבנן דאותו קנין שעבוד שיש לו על חלקו של חבירו קונמות מפקיעין אותו ומש"ה אסור דקונמות מפקיעין מידי שעבוד כדאיתא בסוף מכילתין ורבי אליעזר בן יעקב פליג עליהו משום דסבירא ליה דיש ברירה ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר בדנפשיה קא עייל וגוף החצר קנויה לו לגמרי לאותו תשמיש שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף שכל שאני יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד שאין נקרא קנין שעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם ורבנן נמי לא דייני ליה כקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדונו כקנין הגוף דאין ברירה ובסמוך תראה עוד דעתי בברירה זו ומכאן נראה לי ראייה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר אע"פ שנחלקו בזה הראשונים וכמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעכובי לאידך אפי' הכי מצי אסור ליה בקונם משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומשכיר נמי בקונם מפקיע מידי שעבוד השוכר אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר אע"פ שיש שאין סוברין כן כמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא דהא הכא אין שותף צריך ליתן דמים לחבירו ואפילו הכי מצי אסור ליה אידך לרבנן מטעמא דכתיבנא דהא בהדירו זה את זה בעיא ולא איפשיטא היא בגמרא כן נראה לי ולפנינו נאריך בדין זה בסייעתא דשמיא: **ואיכא** דמקשו כיון דפלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן ביש ברירה ואין ברירה היא דהכי אוקמא רבינא בפרק שור שנגח את הפרה (שם דף נא:): היכי פסקינן בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש ברירה והא בפרק משילין (ביצה דף לח.) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ואפסיקא הלכתא כר' אושעיא אלמא בדאורייתא אין ברירה וקשיא הלכתא אהלכתא תירץ ר"ת ז"ל דהכא הלכה כר' אליעזר ולא מטעמיה קאמרינן דאיהו סבר דיש ברירה וויתור אסור במודר הנאה ואנן סבירא לן דאין ברירה אבל ויתור סבירא לן דמותר במודר הנאה הלכך לאו בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד איירי אלא אפי' יש בה דין חלוקה נמי שרי ולפי פ"י זה אם נדרו הנאה בפירוש אפי' מדריסת הרגל אסורין ליכנס לחצר ורבינו יצחק ז"ל לא נראה לו דבריו דלא מסתברא לדחות כמה סתמות שנסתמו במכילתין כמאן דאמר ויתור אסור במודר הנאה וכולה פירקין דלעיל כוותיה אזיל לפיכך תירץ הוא ז"ל דודאי קי"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש ברירה מהא דשמעתין והא דאפסיקא הלכתא כר' אושעיא בפרק משילין ממאי דאמר דבדרבנן יש ברירה בלחוד הוא דאפסיקא הלכתא משום דאיהי היא עיקר פלוגתייהו התם וראיה לדבר מדתנן בתמורה בפי' כל הפסולין גבי מחיר כלב וכן שני שותפין אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב אי' שעם הכלב כולן מותרין שכנגד הכלב כולן אסורין ואקשינן עלה בגמרא ונשקול חד כנגד

כלב ולשתרו אינך אלמא אפי' בדאורי' יש ברירה ולא מחוור דודאי בדאורייתא אין ברירה דהא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט.) האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין [זה לזה ביובל] וכדפסק רב נחמן כוותיה בפרק השולח (גיטין מח.) וטעמא דשמואל משום דקסבר אין ברירה וכדאיתא בהדיא בגיטין בריש פרק כל הגט (דף כה.) וההיא דתמורה לא קשיא דלאו אליבא דהלכתא פריך אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש ברירה ובדרך אי אמרת בשלמא קא נסיב לה ודכוותיה בהש"ס טובא וכי תימא א"כ הדרא קושיא לדוכתה כתב הרב רבינו משה ז"ל בהלכותיו דלא דמיא הך ברירה דהכא לדעלמא דהכא לאו מידי דלא מתברר האידנא ומתברר למחר הוא דנימא אתברירא מילתא למפרע אלא בדהשתא הוא דחצר שאין בה דין חלוקה הוא וכל חד משתמש בכולה וכיון דשותפין נינהו כי האי גוונא הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן דעייל בדנפשיה הוא ולא משתמש בדחבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חברו על בעליהן ובכי האי גוונא אתמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהדירו דלמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאונסים דמו ולא כל כמיניה דאסר נכסי חברו עליו זה לשונו ז"ל ואינו נוח לי דאם איתא מאי לישנא דאין ברירה ויש ברירה דאמרינן התם בפרק הפרה הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש ברירה כלל אלא מפני שאתה אומר שמשעה ראשונה כל החצר קנוי לכל אחד מהם לפיכך נראין לי דברים כפשטן דברירה דהכא כברירה דעלמא אלא משום דהך ברירה עדיפא פסקינן הכא כר"א בן יעקב מיהו הכא נמי אנו צריכין לברירה דאיגלי מילתא למפרע כברירה דעלמא משום דליכא למימר אהאי חצר כולה דמר וכולה דמר דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר אלא הכי קאמרינן ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר על דעת כן לקחיה שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודעין באי זה יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם אנו צריכין לברירה לומר שעכשיו שאחד מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו ובודאי יכול אדם להקנותה חדש אחד לראובן וחדש אחד לשמעון ובזמן כל אחד ואחד קנוי הוא לו לגמרי דהיינו נכסי לך ואחריכך לפלוני אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע לא מהני אלא למאן דאית ליה ברירה דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו וכי תימא וכיון דברירה דהכא כברירה דעלמא דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידיע לן בשעת קניה היכי פסקינן כרבי אליעזר בן יעקב כיון דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה היינו טעמא משום דברירה דהכא עדיפא מברירה דעלמא דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין ברירה לפי שאין ראוי שיחול דבר על הספק ולפיכך האומר לסופר כתוב גט לאשתי ולאיזה מהן שארצה אגרש פסול לגרש בו לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל וכן נמי אם בא חכם למזרח

ערובי למזרח למערב ערובי למערב לא מהני משום דבשעת קניית העירוב לא היה מתברר כלל איזה מהן יקנה ולפיכך כיון דבכל חד מהנד עירובי איכא למימר שמא לא יקנה כלל אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר אין ברירה וכן נמי גבי האחין שחלקו כיון דמשעה ראשונה איכא לספוקי שמא לא יזכה בחלק זה כלל נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה וכל כיוצא בזה אין ברירה אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו לאחר מכן לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חצר זה ואין אנו מסופקים גם כן שמא אפילו ירצה לזכות פלוני לא יזכה בה שהרי משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חצר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה הלכך כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתבררה מתחלה אינו אלא מיעוטא דהיינו הזמן שרצה לזכות בגופה של חצר וזכה בה כל כהאי גוונא יש ברירה שאין (ר"ט)

א

-

מו

דף

ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר למכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר באחד מהם הנאה לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לראב"י דכי אנוסין דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת

בשלמא דנדר הוא היינו דקתני כופין אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אניס אמר רבה אמר זעירי

רפ"י ושניהם אסורין מלהעמיד ריחים ותנור. לקבוע ריחים ולגדל תרנגולים באותה חצר: הדין גרסינן היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו כופין את הנודר. שהדין את חבירו למכור את חלקו אחתן לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לחצר: היה אחד מן השוק מודר מן א'. מן השותפים לא יכנס: גמ' בנדרו הוא דפליגי. היכא נדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונס שחני נהנה לך וזה אומר קונס שחני נהנה לך דעכשיו נדרו זה מזה ממס והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר דאיהו עממו קאסר עליה אצל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונס שאתה נהנה לי קונס נכסי עליך דתרוייהי אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו: או דיילמא אפילו בהדירו [זה את זה]. נמי פליגי. דלא שנה אנוסין ול"ש רוצין: ה"נ מסתברא. דבנדרו מיירי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את הנודר: אי אמרת בשלמא דנדרו. שנוי שאלא יהנה מחבירו להכי כופין. דאיהו הוא דאסר אנפשיה: אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו. הא איהו לא פשע דמינס אנים אלא ודאי בנדרו פליגי: כשיש בה חלוקה. ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה: אצל אין בה כדי חלוקה דבר הכל מותר. דמאי אפשר ליה למיעבד: (רפ"י)

תוספות ושניהן אסורין להעמיד שם ריחים ותנור ולהעמיד שם תרנגולין. דבכל הכי יכולין למחות זה על זה בלא נדר כדאמר בפרק חזקת הבתים (ב"ב נו:): הלכך אסור לעשות עתה בחצר כשנדר דאם כן מהני ליה חבירו על שלא עיכב דדוקא דריסת הרגל אינו יכול לעכב כל כמה דלא חלקו וי"מ דכשהעמיד ריחים באים רוב עם לשם וממלא חלקו וחלק חבירו וכן לגדל תרנגולין דמתפשטין בכל החצר: היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו. משום דבעי למתני כופין כו' דלא שייך למתני בשניהם מודרין וכופין הנודר למכור חלקו דחיישינן פן יעבור אבל רישא דשניהם מודרין אין כופין משום דמנכר אבל הכא דאין אסור אלא האחד והשני מותר דחיישינן שמא יכנס המודר כשיראה חבירו נכנס ולכך כופין למודר ותנא שמא יכנס קתני לה ולרבי אליעזר כיון דשניהם מותרין למה כופין: היה אחד מן השוק. הך בבא לר"א איצטריך [דהוה אמינא] דלא קא שרי ר"א אלא

כשהחצר שלו דקמפסיד בדבר אבל אחד מן השוק לא שרינן ולא סמכינן אברירה כיון שאינו מפסיד כלום קמ"ל: **אם** יש לו תפיסת יד למשכיר אסור. דעדיין הוא ברשותו ומדידה קמיתהני כיון דגם אחר שהשכיר יש לו בה תפיסת יד אבל כשאין לו בה תפיסת יד יצאה כולה מרשותו ואין לו בה כלום ואינו יכול ליאסר. ומכאן פסק ר"ת מי שהשכיר בית ואח"כ אסרו עליו דאין באיסורו כלום ומיהו יש לי לדחות דמיירי דאדרה סתמא דאין עליו תפיסת יד ואין דעתו לאסור מה שהשכיר אבל אם אסר בהדיא מצי אסרה וכ"מ בערכין (דף כא.) (כל) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעל ומעלה שכר להקדש ועל ההיא נמי קשה מההיא דפרק אף על פי (דף נט:) שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה תיקדש דקדשה משמע דקודם שפדאה לא קדשה ויש לומר דודאי מה שהבית שוה יותר מן השכירות קדוש אבל כנגדו חולין והוי שותפים המשכיר והמקדיש לכך מעל וההיא דאע"פ ה"ק לכשאפדנה תיקדש כל השדה לגמרי אי נמי יש לחלק דודאי בהקדש גמור דאסר לכ"ע דודאי מצי מקדיש המשכיר ובשמעתין דקאמר מותר מיירי שאסר בקונם בעלמא ואלומי אלימי לשיעבודא דשוכר כדאמר גבי שיעבודא דבעל וההיא דאע"פ דאמר דלא קדשה עד שיפדנה מיירי שאסר בקונם בעלמא אבל אם הקדישה הקדש גמור חל ההקדש אם שוה השדה יותר על החוב ועוד יש לחלק דודאי הך דפרק אע"פ מיירי בב"ח כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים הללו אבל הך דערכין מיירי בשוכר ומצי מקדיש משום דסופו לחזור אליו אבל גבי חוב דלא תחזור לו לבסוף אם לא יפרע לו חובו לא מצי מקדיש ובירושלמי מחלק בההיא דערכין בין הקדים לו שכרו ללא הקדים לו שכרו דודאי כשהקדים לו שכרו אינו של משכיר כלל: [בנדרו הוא דפליגי]. בנדר מעצמו דכל אחד ואחד אסר נפשו שאמר קונם שלא אהנה ממך הלכך יש להחמיר וקנסו רבנן אבל הדירו כל אחד חבירו ליהנות משלו מודו ליה רבנן לרי אליעזר דכאנוסין דמו ולא מיתסרו דאית להו ברירה [ובנדרו] קנסו אבל בהדירו לא קנסו. וצ"ע בהא דתנן האומר הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורים בדברים של אותה העיר אלמא בהדירו נמי אסרו רבנן ונראה דכיון שאמר הרי אתה עלי חרם קנסינן ליה גם על חבירו דבכל מקום השוו חכמים מדותיהם ואסרו שניהם: **או** דילמא אפילו כשהדירו חבירו קנסו רבנן. אי נמי לית להו ברירה ומיהא בפי שור שנגח את הפרה (דף נא:) אמר בהדיא דרבנן לית להו ברירה וצריך למימר דלית להו הך סוגיא (אלא בת"ש היה אחד מהם מודר ופליגי): **ת"ש** היה אחד מהם מודר. משמע שחבירו הדירו ואסרי רבנן: **תני** נודר. שאסר עצמו. מחבירו: **אי** אמרת בשלמא בנודר היינו דקתני כופין. דפושע שאסר עצמו מחבירו ויכול לבא לידי תקלה: **אלא** אי אמרת שהדירו אמאי אמר כופין. דכופין הנודר היינו המודר אמאי כופין המודר דמאי חטא: (תוספות)

ר"נ המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו ומש"ה נהי דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה פסקינן הכא כר' אליעזר בן יעקב דבכי הא יש ברירה ורבנן פליגי עליה דכיון דמכ"מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שבשעה פלונית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה אפילו בכי האי גוונא אין ברירה ונמצא שאין לכל א' בחלקו של חברו אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו כך נראה לי: **ושניהם** אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין. דאע"ג דאמרי' בפרק חזקת הבתים דשותפין אהעמדה כדי לא קפדי מ"מ אי קפדי יכולין לעכב זה על זה ואע"פ שדרך לותר ויתור אסור במודר הנאה: **היה** אחד מהן מודר הנאה מחבירו וכו'. הך בבא לא אצטריכא לא לרבנן ולא לר"א בן יעקב דבין למר ובין למר מה לי נדרו שניהם מה לי נדר אחד מהם אלא משום סיפא נקטה דקתני וכופין הנודר למכור את חלקו דדוקא כשנדר אחד מהם משום דכיון דאיהו אסור וחבריה מותר חיישינן שמא יתקנא בחברו וישתמש בה אף הוא ולפיכך כדי שלא יכשל כופין אותו למכור אבל כשנדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן דכל חד וחד מזדהר באסוריה וכן באוסר נכסיו על עצמו מהך טעמא גופא אין כופין אותו למכור דדוקא בשותפין שנדר אחד מהם הוא שכופין ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב נמי דשרי ליכנס לחצר כופין אותו למכור דלדידיה נמי איכא למיחש שמתוך שרואה את חברו מעמיד ריחים ותנור והוא אינו רשאי יתקנא בו ויבא לעשות כן וכ"ת בשלמא לרבנן דאסרי ליה אפילו בדריסת הרגל איכא טעמא דשמא יתקנא לפי שהוא אסור בדריסת הרגל וחבירו מותר ואין בידו למחות אבל לרבי אליעזר בן יעקב מאי איכפת ליה בדריסת הרגל איהו נמי שרי ואי מקנא בחבריה בהעמדת ריחים ליעכב עליה דהא כי האי גוונא שותפין יכולין לעכב איכא למימר דכיון דהשותפין כי האי גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי דהא הך סיפא בנדרו זה מזה אוקימנא לה בגמרא וכיון שחבירו לא גרם לו איסור אלא הוא עצמו גרם שנדר למה יעכב חברו מדבר שאין השותפין מקפידין בו הילכך לעכובי כסיפא ליה מילתא ומתוך שחבירו מעמיד ריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני: **היה** אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה הרי זה לא יכנס לחצר. הך בבא לא תנא לה משום תנא קמא דלדידיה פשיטא אם על חברו יכול לעכב על אחד מן השוק צריכא למימר אלא לאשמועינן רבותא דר' אליעזר בן יעקב תנא ליה דאפילו על אחד מן השוק אין שותף יכול לעכב ולפנינו תראה דעתו דאפילו לרבותא דרבנן תנא ליה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשהוא נכנס לצורך השותף בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו לפי שהחצר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם אבל ליכנס בתוכו אחד מן השוק לעצמו שלא לצורך השותף אסור שאם הקנו זה את זה את החצר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם לא הקנו אותו לכל העולם אבל הרא"ה ז"ל כתב דבכל ענין שרי ולא נראו לי דבריו: **גמ'** מי אמרינן בנדרו

הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכאנוסים דמו. כלומר דילמא כולהו סבירא להו דיש ברירה ומדינא אפילו בנדרו שרי אלא דרבנן סברי קנסינן להו ור' אליעזר בן יעקב סבר דלא קנסינן אבל בהדירו דלא שייך קנסא שרי מדינא דיש ברירה ואתיא הא דלא כרבינא דאוקי פלוגתייהו בפרק שור שנגח את הפרה ביש ברירה ואין ברירה או דילמא בהדירו נמי פליגי רבנן וכסבריה דרבינא התם: ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן. וסתם מודר מחבירו קתני אלמא אפילו בהדירו פליגי: תני נדור מחבירו. כלומר דנודר נמי מודר קרי ליה דמודר משמע בין מפי עצמו בין מפי אחרים: אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין. לפי שהוא גרם לעצמו אלא אי אמרת דלא נדר הוא אמאי כופין הא מינס אניס ואם תאמר ולימא ליה לעולם בהדירו חבירו עסקינן וכי קתני כופין את הנודר את המדיר קאמר יש לומר דלא סבירא לן שיהא בדין לכופ אדם למכור את שלו מפני שאסר נכסיו על חבירו אבל לנודר עצמו ראוי לכופ דמה הנאה יש לו לאסור על עצמו נכסיו [של חבירו] ואיכא למיחש שמא יכשל ויש לתמוה על הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שכתב דלמדיר הוא שכופין שאע"פ שזה הוא דרך הירושלמי אין זה דרך הגמרא שלנו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל ומיהו אם היה רגיל להדיר כופין אותו למכור והכי תניא בתוספתא (פ"ב) היה א' מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור חלקו ומפרש בירושלמי דבתרי זימנין מיקרי רגיל דאמרינן התם עברת לך קמייתא ועברו עלך תניינא ועברו עלך מכאן ואילך או מכור חלקך או שרי נדרך ולא איפשטא בעיין אי פליגי רבנן אפי' בהדירו וא"ת וליפשוט ליה מדתנן לקמן (דף מז:): הריני עליך חרם ואת עלי שניהם מותרים בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ ובית הכנסת אלמא אפילו בהדירו פליגי תירץ הרב ר' יונה ז"ל דהתם היינו טעמא משום דאע"ג דמודר אניס כיון דנודר לא אניס ואסור שניהם אסורים דאי שרית מודר לא ציית נודר ומשום הכי לא פלוג רבנן: (ר"ט)

מחלוקת שיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר
א"ל רב יוסף הרי בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהן

אסורין בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור אמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר בן יעקב: המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ וכו': וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע אבל בבציר לא אביי אמר אפילו בבציר אסור היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא:

רפ"י **דלבר של אותה העיר.** כדמפרש בית הכנסת והתיבה וכו': שאין זה כדי חלוקה. ומאן לחסר מקום לכבית הכנסת דמי דקתני דש ניהם אסורים ומאן דשרי הואיל ואי אפטר בחלוקה: אבל יש זה כדי חלוקה דברי הכל אסור. דסגי ליה בחלוקה: וכמה תפיסת יד. יש לו למדיר באותו מרחץ ליתסר ביה האי: אבל בצליר. מרביע לא חשיב תפיסת יד ומותר בו המודר וספרים לכתוב זהו בצלין משמע נמי בצלים ואית דגרסי בצלין כמו צלילין של יוצר כדאמר בב"מ (דף ע"ד). שהיוצר עושה כמין צלילים של חומר ומהם עושה קדרות והכי משמע ליה דאית ליה תשמיתא כלום אבל כדי להניח צלילים של יוצר להתם לייצקס אין זו תפיסת יד: אביי אמר אפי' בצליר. מרביע הוי תפיסת יד ואסור בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני ליסני: דמקבל בטסקא. שקיבלו השוכר לתת ממנו מס בכל שנה ושנה דהאי לא הוי תפיסת יד כלל: (רפ"י)

תוספות **מחלוקת** בשיש בו כדי חלוקה. דאז מתהני בחלוקה שיכול לכוף את חבירו לחלוק לכך לא קנסוה רבנן אבל אין בה דין חלוקה שאין יכול לכוף את חבירו קנסו רבנן: **אמר.** רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. וקשה דבפרק בתרא פסקינן כרבי אושעיא דאמר בדאורייתא אין ברירה בדרבנן יש ברירה והכא דאורייתא הוא ומפרש ר"ת דהא דפסקי' כרבי אליעזר בן יעקב לאו מטעם דיש ברירה אלא משום דויתור מותר במודר הנאה וכשהדירו זה את זה מדריסת הרגל לא נאסרו וא"כ לפי זה שאם אסרו עצמם בדריסה אסורין ליכנס לחצר ואדם מן השוק שאסר מותר ליכנס דויתור מותר ור"י פי' דפסקינן שפיר מטעמא דיש ברירה ובביצה (דף לח:): לא פסיק כר' אושעיא אלא ממאי דאמר בדרבנן יש ברירה הילכך שותפין שנדרו דריסת הרגל מותרין בחצר ואדם מן השוק מותר הנאה מחבירו אסור ליכנס דויתור אסור דאשכחן סתמא בפרקין דלעיל דויתור אסור: **למחצה** לשליש ולרביע. שהמשכיר מקבל שליש הריוח ואין לשוכר כ"א ב' חלקים דברשותו הוא מקבל ואסור: **אבל** בבציר. פירוש בפחות מותר: אביי

אמר אפילו בבציר אסור כך הגירסא ראשונה: **דמקבל** בטסקא. פירוש שמקבל השוכר מן המשכיר בכך וכך לשנה ואיתא ספרים דגרסי אפילו בבצין פירוש קרקע היוצר כמו על הבצין של יוצר (ב"מ דף עד.) ורגילין לייבשן במרחץ ואם רגילות להשכיר לייבש בצין של משכיר באותו מרחץ הוה תפיסת יד: (תוספות)

ר"נ מחלוקת בשיש בה כדי חלוקה. דרבנן אסרי משום דסברי אין ברירה ולא אמרי' הוברר הדבר כשמשתמש דגוף החצר קנוי לו לתשמישו משום דכיון שיש בה דין חלוקה בשעת קנייתן לא הוברר שיהא רשאי זה להשתמש בחלק זה דשמא לא יבא לחלקו ור"א סבר דאפי' בכי הא אמרינן ברירה לפי שבתחלה כשקנו אותה על דעת כן קנאוה שכל עוד שלא יחלוקו אותה יהא כל גוף החצר קנוי לתשמיש כל אחד מהם: **אבל** אין בה דין חלוקה דברי הכל מותר. משום דכיון דאין בה דין חלוקה והדבר ידוע שלעולם תעמוד בשותפות ושיש רשות לכל אחד מהם להשתמש בה כל שעה שירצה כ"ע מודו דיש ברירה לפי שרוב קניה זו הובררה מתחילתה ולא דמיא לשאר ברירות דעלמא וכמו שפירשתי אני במשנתנו: **אמר** ליה רב יוסף והא בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר. ומפרש ואזיל בהא מתניתין דפרקין (לקמן מח.) דדבר של אותה העיר כגון בית הכנסת ובשלמא אי אמרת דבחצר שאין בה דין חלוקה פליגי הא מני רבנן היא אלא אי אמרת דבחצר שאין בה דין חלוקה דברי הכל מותר מתניתין אמאן תרמייה: **אלא** אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה. דרבנן סברי דאפי' בכי הא אין ברירה ור' אליעזר סבר דכיון שאי אפשר לאחד מן השותפין לעכב את חבירו מלהשתמש בו לעולם ולא לכופו לחלוק מתחלה ע"מ כן קנאוה שתהא גופה קנויה לגמרי לכל אחד לתשמישו בשעת תשמישו וכשמשתמש בה אמרי' הוברר הדבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו וס"ל לר' אליעזר דנהי דבעלמא אין ברירה בכי הא יש ברירה לפי שעיקר הקניה נתבררה משעה ראשונה: **אבל** יש בה דין חלוקה דברי הכל אסור. משום דכיון שחצר זו לחלוקה היא עומדת אי אפשר לומר שמתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו דשמא הא' יכוף את חבירו הלכך אפי' לר' אליעזר בן יעקב אסורין וכתב הרשב"א ז"ל דלא מיבעיא קודם חלוקה דאסורים אלא אפילו לאחר חלוקה נמי אסורין דליכא למימר כיון שחלקו הוברר הדבר למפרע שהוא חלקו המגיעו משעה ראשונה והוא לא נאסר אלא בחלק חברו דא"ה הויה ליה הך ברירה כשאר ברירות דעלמא וקי"ל בדאורייתא אין ברירה וכ"ת מ"מ הא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט.) האחין שחלקו לקוחות הן והרי זה כאילו לקחה ממנו ליתא דאפילו לקחה ממנו אסורה כדאמרי' לעיל (דף לד:): גבי ככרי עליך דאע"ג דיהבי' ניהליה במתנה כל היכא דלא אפסקיה אחר אסור ומכירה הרי היא כמתנה וכדתנן קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מותר הא מכרו לו אפי' באומר קונם ביתך שאני נכנס אסור זהו

דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהל' נדרים (ה"ד) היו שניהן שותפין בחצר אם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורים ליכנס בה עד שיחלוקו ויכנס כל א' וא' לחלקו אלמא ס"ל ז"ל דלאחר חלוקה שרי ונ"ל בטעמו ז"ל דאע"ג דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה אגן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהן לאסרה על חברו בענין שתהא נאסרת עליו לאחר חלוקה דא"ה אסר עליה נכסי דידיה ואינו בדין: **מתני'**. המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרים בעיר. ויש לו למדיר מרחץ ובית הבד אלא שהשכירן לאחר: **אם** יש לו בהן תפיסת יד. למדיר אסור מודר ליהנות מהם דכיון דיש לו למדיר בהם תפיסת יד הוו להו כדידיה ובגמרא מפרש היכי דמי תפיסת יד: **ואם** אין לו בהם תפיסת יד מותר. דלאו מדידיה מהני אלא [מהשוכר] וכתב הרשב"א ז"ל דכי אמרי' דבשאינן לו בהן תפיסת יד מותר דוקא כשהיו מושכרין כבר אבל השכירן לאחר מכן לא דאע"ג דתנן בסמוך לביתך שאני נכנס מת או מכרו לאחר מותר דוקא במכירה הוא דשרי אבל בשכירות לא דאם איתא דאפי' בשכירות שרי ליתני השכירן וכ"ש מכרן אלא ודאי כל שקדם נדרו לשכירותו אין האיסור מסתלק ע"י שכירות אבל מתני' בהשכירן כבר ולפיכך כל שאין לו בהן תפיסת יד אין האיסור חל עליהם: **גמ'** וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע. דכיון דבעל המרחץ משתכר כפי מה שהמרחץ מרויח הוה ליה כדידיה: **אבל** בביצים מותר. דרכן היה שבעל המרחץ משתכר בביצים שהבאים לרחוץ שם היו לוקחים אותם ממנו ומש"ה קאמר שאם אין בעל המרחץ משתכר בריוח המרחץ כלל אלא שייר לעצמו אותו ריוח של ביצים [מותר] לפי שאינו מגוף המרחץ: **אביי** אמר אפי' בביצים אסור. דאפי' כה"ג מקרי תפיסת יד: **היכי** דמי דשרי דמקבל בטסקא. שאינו נוטל חלק הידוע בריוח המרחץ אלא שנותן לו שכר דבר קצוב לשנה וכל כה"ג אסתלק ליה בעל המרחץ ממרחצו לגמרי ואיכא למידק אשמעתין ואפי' כה"ג היכי שרי דהא מ"מ גוף המרחץ של משכיר הוא ויכול לאסור אותו על השוכר עצמו כדאמרינן בערכין בפי' האומר משקלי עלי (דף כא.) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ומוקמינן לה כשהקדישו משכיר דשוכר מעלה שכר להקדש ואקשינן התם הדר בו מעלה שכר להקדש היכי דייר בו במעילה קאי אלמא יכול לאסרה על השוכר כיון שהגוף הקרקע שלו וכ"ש שיכול לאסרה על אחרים וכי אין לו בהם תפיסת יד אמאי שרי תרצו בתוספות דאין ה"נ שאם אסר אותו המרחץ בפי' חייל אסוריה כיון שהגוף שלו כי ההיא דפרק משקלי עלי שהקדיש הבית עצמו אבל הכא במודר הנאה מנכסיו סתם איירי ואין דעתו על מה שהשכיר ואי קשיא לך דהא לעיל בפרק אין בין המודר (דף מג:) הוה סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר ואדחיה ליה איכא למימר דלא דמי דודאי כשאדם אוסר נכסיו סתם דעתו על כל מה שהוא ברשותו ולפיכך כיון שאין ההפקר עדיין הפקר ולא המתנה מתנה אף הם בכלל האיסור אבל מה שיצא מרשותו לשעתו בשכירות כיון דהשתא

מיהת לאו ברשותיה קאי אין דעתו לאסרו ור"ת ז"ל תירץ דההיא דפרק משקלי
עלי דוקא גבי הקדש ומשום דהקדש מפקיע מידי שעבוד אבל הכא גבי קונמות
אע"ג דמפקיעין מידי שעבוד כדאיתא בפ' אע"פ (כתובות נט:) ובפרק בתרא
דמכילתין (דף פו:) ה"מ בקונם כללי כעין הקדש אבל בקונם פרטי כיון דלא דמי
להקדש אלמוה רבנן לשעבודה דאיך דלא ליפקע ליה כי היכי דאמר התם
דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל וכך הורה ר"ת ז"ל ואחרים תירצו דההיא דפרק
משקלי עלי בשלא הקדים שכרו למשכיר וכיון דלא סגיא שלא יתחייב השוכר
לתת שכר להקדש נמצא שיש להקדש יד וזכות בכל הבית כמו שהיה למשכיר
ולפיכך חל הקדש על הבית וכי דייר ביה במעילה קאי אבל מתני' כשהקדים
שוכר למשכיר שכרו וכיון דאסתלק ליה משכיר לגמרי לא מצי אסר ובירושלמי
נמי מפליג כה"ג בין הקדים לו שכרו ללא הקדים ובודאי דההיא דפרק משקלי
עלי לא קשיא דהתם במשכיר בית סתם עסקינן וראיה לדבר דקתני התם נפל
חייב להעמיד לו בית ואי בבית זה נפל אזדא אלא ודאי בבית סתם עסקינן
ומש"ה פרכינן היכי מצי דייר ביה במעילה קאי דכיון דלא השכיר לו בית ידוע
אלא בית סתם ודאי מצי מקדיש ליה משכיר ויהיב ליה לשוכר ביתא אחרינא
אבל בבית זה ודאי לא מצי משכיר מקדיש ליה דהא אע"ג דהקדש מפקיע מידי
שעבוד ה"מ הקדש מזבח אבל הקדש בדק הבית לא כדעת רש"י ז"ל ושלא כדברי
ר"ת ז"ל שהוא סובר שאפ"י הקדש בדק הבית מפקיע מידי שעבוד וראיה לדבר
מדאמר בפרק אע"פ ובסוף מכילתין הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו
שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה אלמא דוקא
לכשיפדנה אבל קודם לכן לא קדשה הילכך ההיא דפרק משקלי עלי לא קשיא
כלל אמתניתין ומיהו אכתי מתניתין לא ניחא דהא קונמות כקדושת הנוף דמיין
כדאיתא בפרק אע"פ (שם) ובסוף מכילתין ואמאי לא מפקיעין מידי שעבוד
הילכך לא מפרקא מתני' אלא בחד מהנדך פירוקא דכתיבנא ואני כבר כתבתי
במשנתינו דאפילו קונם פרטי ואפ"י הקדים שכר שוכר מצי משכיר לאסרו עליו
ואדחיאן להו תרי פירוקי בתראי ואחרים תירצו עוד דהאי מושכרים דהכא לאו
מושכרים כעין שכירות (ר"ט)

לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבא ת"ש האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי ומת יירשנו בחייו ובמותו ומת לא יירשנו ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו שמע מינה: תנן התם קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו גבי חבירו הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו

רפ"י ה"ג בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו: אדם אוסר דבר וכו'. ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוא נמי אסור או לא: תנן התם. לקמן בפרק הנודר מן הירק: קונם פירות האלו עלי או קונם הן לפי או קונם הן על פי אסור בחילופיהן. אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא: גידוליהן. שנטען והגדילו: על פלוני. שאסרן על חבירו: מהו. אי הוא אסור בחילופיהן כמו שהוא אסור אי לא מי אמרינן גביה דיליה כי אמר קונם הן לפי או על פי אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלב"ל הואיל ואשכחן גבי דיליה כי האי חומרא דאיהו אדם פירות חבירו עליו ואהכי מחמירי לגביה דאוסר נמי עליו דבר שלב"ל אבל גבי חבירו הואיל ואינו אוסר פירות חבירו על חבירו דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוא כלום לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין דהוי דבר שלא בא לעולם: (רפ"י)

תוספות מת או מכרו לאחר מותר. לפי שלא נתכוין לאסור אלא בעודו שלו: שדה זה שאני לוקח בית זו שאני נכנס והבית שלו מת או מכרו מהו. מי אמרי' כיון דדידה הוא אינו יכול לאסור אלא בעודו שלו דנהי דתנן בית זה שאני נכנס ומכרו אסור ה"מ כשמדיר עצמו מבית חבירו דעתו לאוסרו עליו (שהרי אסרו עליו) כשאינו שלו ומיבעיא לאבימי כשאמר בהדיא בחייו ובמותו: ת"ש כו' הכא לא דחי שאני הכא דקאמר בחייו ובמותו כדאמר לעיל דהכא כי נמי אמר בחייו ובמותו מיבעיא ליה משום דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו: תנן התם. לקמן בפרק הנודר מן הירק: אסור בחילופיהן. אם מכרם או החליפם אסורין [דמיהן וחלופיהן] דחשבינן להן כהקדש ותופס דמיו וגידולי הקדש הקדש: אמר קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן וה"ה דמיבעיא ליה

(בשאר איסורין) אם מכר מהו שיהנה המודר מן החילופין דשמא אסור כי ההוא דלעיל דאסור בחלופיהן והי"ה דמיבעיא ליה בשאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הכרם מדקמייתי למפשט בעיין ממתניי דמקדש בערלה וכלאי הכרם וליכא לפרושי דמיבעיא ליה באיסורי הנאה מהו בחלופיהן אם מותר למוכרם בתחילה דפשיט' דאסור כדמוכח פרק כל שעה (דף כא :) למי"ד לא תאכלו איסורי הנאה משמע מדאיצטרי קרא למישרי נבילה למכרה לעובד כוכבים אלמא דאסור למכור איסורי הנאה משום דבשעת מכירה הוא נהנה מגוף האיסור והי"ל כשרשיפא מעצי איסור וגם אם מכרם בדיעבד פשיטא ליה דמותרין מן התורה כדמפרש בשלהי פרק שני דקדושין (דף נח.) דאין לך דבר שתופס דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית וקאמר התם דהוה להו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מהם שאר איסורין וכי קמיבעיא אם החליפן אסורין מדרבנן כדקאמר במתניתין קונם פירות אלו עלי אסור בחלופיהן דחלופיהן כגידוליהן או שמא גבי דידיה הואיל ואדם אוסר כו' אבל גבי חבירו דאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו והי"ה בכל איסורי הנאה ושרי ונראה דלהכי לא קמיבעיא ליה בחליפין איסורי הנאה [לאסור לאותן] שלא החליפם דפשיטא דשרי כדאמר (חולין דף ד.) חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפין ולא מיבעיא ליה אלא לאותו עצמו שהחליפן ומבעיא בהחלפתם אי קנסינן ליה ואסור ליהנות מדרבנן : (תוספות)

ר"ע אחר דעלמא דהא אמרינן בגמרא היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא ומקבל בטסקא לאו היינו שכירות אלא הקרקע הרי הוא של מחזיק לעולם ומורישו לבניו אלא שנותן דבר ידוע בכל שנה לבעלים הראשונים וכל כי האי גוונא קנין הגוף מיקרי ולא שעבוד בלבד שיפקיענו קונם והאי דנקט מושכרין במתניתין משום דטסקא זו כעין שכירות הוא שאם אינו פורע המוטל עליו שנה שנה הדרא ארעא למרא וכדאמרינן בעלמא (בי"מ ד' עג :) ארעא לטסקא משתעבדא ומלכא אמר דיהיב טסקא ליכול ארעא ואפילו הכי כיון דכל אימת דבעי למפרע לא מצי מסלק ליה אידך קנין הגוף יש לו בקרקע ומש"ה לא מצי אסר אבל בשכירות דעלמא מצי אסר כל זה פלפלו הראשונים ז"ל. ותמהני עליהם לפי שאני אומר להלכה דאפי' בשכירות דעלמא כל שאין לו למדיר מושכרין תפיסת יד שרי מודר לאתהנווי ממרחץ ובית הבד שיש לו למדיר מושכרין בעיר דאע"ג דמן דינא ודאי דמשכיר יכול לאסור על השוכר ואפי' הקדים השוכר למשכיר שכרו וכדפרישנא לעיל במתניתין דריש פרקא הני מילי כשאוסר אותם לשוכר או כשאוסר אותם על כל אדם שהשוכר בכלל משום דכיון דקונמות מפקעי מידי שעבוד אסתלק ליה שעבודא דשוכר לגמרי אבל לאסור אותו על אחר לא כל הימנו דכיון דאשתייר ליה שעבודא דשוכר כשהמודר נהנה לא ממדיר הוא נהנה אלא מן השוכר כנ"ל ודבר ברור הוא. ולפיכך אני אומר דכי תנן לעיל היה אי' מן השוק

מודר מא' מהם הנאה לא יכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר וכו' לאו משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב בלחוד תנא ליה אלא לרבותא דרבנן נמי נקטיה דסד"א נהי דקסברי רבנן דשותף מצי אסר אחבריה ה"מ משום דמפקע מיניה קנין שעבוד וכדכתיבנא לעיל אבל לאחד מן השוק לא מצי אסר הך חצר שאין בה דין חלוקה דמצי א"ל כיון דשעבוד חבירך עדיין נשאר אצלו לתוך שלו אני נכנס ולא לתוך שלך קמ"ל דכיון דהך מדיר מצי קני ליה בהא חצר קנין גוף ופירות לא כל הימנו : **מתני'** האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס. כלומר למה שאני נכנס בו : **שדך** שאני לוקח. כלומר אם אקחנו : **מת** או מכרן לאחר מותר. דביתך אמר והשתא לאו ביתיה הוא וה"ה דאי נתנן לאחר נמי שרי אלא להכי נקט מכרן לאשמועינן דדוקא מכרן לאחר אבל אמר ביתך שאני נכנס ומכרו לו אסור : **קונם** לבית זה שאני נכנס ושדה זה שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור. דכיון דבית זה קאמר שויה עילויה חתיכה דאסורא הלכך אפילו מכרו לאחר אסור והוי יודע דכי היכי דבית זה חמור מביתך לענין מכרן לאחר הכי נמי ביתך חמור מבית זה לענין נפילה דאי אמר ביתך שאני נכנס ונפל ובנאו אסור ליכנס בו דכל שהוא ביתך משמע ואי אמר בית זה ונפל אף ע"פ שחזר ובנאו מותר בו דכיון דנפל אזדא ואי אמר ביתך זה משום זה אתה תופסו בין לחומרא דמכירה בין לקולא דנפילה והכי איתא בירושלמי ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך זה נפל ובני הא לית הוא ושמעינן מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני או בית ארמלות לבתי ונפל היורשים חייבים לבנותו בית זה ונפל אין חייבין לבנותו ומסתברא דכי אמרינן בביתך שאני נכנס דאי נפל ובני ליה אסור לאו דוקא נפל ובני ליה במקומו דה"ה אם בנהו במקום אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר והאי דנקט נפל ובני לרבותא נקטיה דבאומר בית זה אע"פ שחזר במקומו וכמדתו הראשונה מותר : **גמ'** בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או מכרו לאחר מהו. כלומר דנהי דאמרי' במתניתין דבאומר בית זה מכרו לאחר אסור ה"מ באוסר על עצמו דמצי אסר אנפשיה בית זה בין שיהא שלו או שימכרנו לאחר אבל אחבריה נהי דבית זה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין מיהו לא כל הימנו לאסרו לכשיצא מרשותו דה"ל נכסי חבירו על חבירו וה"ה דמבעיא ליה במפרש בית זה שאתה נכנס אפילו לאחר שיצא מרשותו דאפשר דלא מהני דאיהו לא מסתפק בלישנא דודאי פשיטא ליה דזה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין אבל עיקר בעיא היא אפילו כי בעי למיעבד הכי אי מצי עביד כיון דנכסיה השתא ברשותיה נינהו או לאו כיון דלאחר מכן נפקי מרשותיה והוי להו כנכסי חבירו על חבירו ומש"ה מייתי לה רב' ת"ש מדתנן בחייו ובמותו מת לא יירשנו דאלמא כי פריש מצי למיסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו כיון דהשתא ברשותו נינהו וכיון דכי פריש חייל איסורא פשיטא ליה דזה כמפרש דמי דמתני' נמי הכי מוכחא ואע"ג דלעיל (דף מב:) דחינן שאני התם דאמר בחייו ובמותו כלומר דאע"ג דזה לגבי נודר עצמו לעולם משמע לגבי מדיר לא משמע הכי וכמו

שפירשתי אני למעלה הכא לא ניחא לן בההיא דחיא ואמסקנא דלעיל סמכינן : והוי יודע דכי תנן הכא אם מת לא יירשנו לאו למימרא דכיון שנכסים אסורים לו בהנאה לא יזכה בהן דהא קתני בסיפא דההיא מתניתין בפרק הגוזל קמא (דף קט.) ויתן לבניו או לאחיו ואם אין לו לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואם לא זכה בגוף הנכסים היאך נותנן לבניו או לאחיו והיאך בעלי חובין באין ונפרעין אלא ודאי נכסים דידהו נינהו אלא שאינו רשאי ליהנות מהן ואידי דתנא רישא יירשנו לומר שמותר ליהנות מהן כשאר היורשין תנא סיפא נמי לא יירשנו ולא דוקא וכ"ת היכי קתני נותנן לבניו או לאחיו בשלמא לוה ובעלי חובין באין ונפרעין שפיר דבעלי חוב לאו מדעתיה קא מיפרעו דליהוי פורע חובו באיסורי הנאה דבכה"ג ודאי אסור דנהי דאמרינן לעיל דמבריה ארי מנכסי חברו הוא היינו כשאחר פורע שלא מדעתו אבל מדעתו ודאי אסור דהוי מוציאן מרשות לרשות ונמצא מועל אלא בעל כרחו ב"ד מגבין להן ואע"ג דאיהו ממילא מתהני לא איכפת לן אבל נותן לבניו או לאחיו היכי שרי והא מתהני מטובת הנאה דידהו ואסור כדאמרינן לעיל (דף לו :) גבי תורם משלו על חבירו וי"ל דלאו למימרא שיתנם להם ממש אלא שמראה להם מקום ואומר להם נכסי אלו אסור עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם ועשו מהם מה שתמצו וכה"ג לאו מתנה הוא אלא גוונא דהפקר וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ה מהל' נדרים (הל' ח) שצריך להודיעם אלו נכסי אבי שאסר עלי אבא עשאה הרמב"ם ז"ל כההיא דתנן לעיל מיניה הגוזל את אביו ומת וכו' לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואמרינן עלה בגמרא וצריך שיאמר זה גזל אבא : **תנן** התם. לקמן בפ' הנודר מן הירק (דף נז.) : **קונם** פירות האלו עלי קונם הם על פי קונם הם לפי אסור בחלופיהן ובגדוליהם. כלומר כל שאמר אי' מלשונות הללו חלופיהן וגדוליהן בכלל : **בעי** רמי בר אבא קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן. לאו בקונמות בלחוד קא מבעיא ליה אלא בכולהו איסורי הנאה דעלמא נמי מספקא ליה והיינו דמייתי לקמן ת"ש מהמקדש בערלה ולא להחליפן לכתחלה מיבעיא ליה דודאי כל שהוא אסור בהנאה אסור למוכרו ולהחליפו דאי לא תימא הכי מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שיכול למוכרו לעובדי כוכבים ואמאי תנן שהגוזל פטור מן התשלומין אלא ודאי פשיטא ליה דלכתחילה אסור אלא בשעבר והחליפן מספקא ליה ולאחר נמי לא מיבעיא ליה דפשיטא ליה דמותרין שאין לך תופס את דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית והיינו דתנן ומייתי לה בריש חולין (דף ד.) חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין אלא מספקא ליה אי מיתסרי למחליף מדרבנן בעלמא או לא והכי הוי עיקר ספיקיה מי אמרינן דכי תנן במתניתין אסור בחלופיהן ובגדוליהן היינו משום שכוונת הנודר בכך ואי משום כוונתו הוא דוקא נודר אוסר עצמו בכך דנהי דחילופיהן כדבר שלא בא לעולם דמו לגבי דידיה מצי אסר אבל לגבי חבירו לא מצי אסר או דילמא דכי תנן במתניתין אסור בחלופיהן לאו בתר דעתיה אזלינן

אלא דהכא הכי הוא דכל אסורי הנאה חילופין אסורין מדרבנן למחליף עצמו הלכך לא שנא הוא ולא שנא חבירו ותמהני אדבעי רמי במודר ליבעי לה בנודר עצמו ובמתניתין גופה אי טעמא דמתניתין משום כוונת הנודר אפילו החליפן אחר חילופיהן אסורין לו ואי משום דינא דאסורי הנאה דוקא בשהחליפן הוא אבל החליפן אחר מותר בחלופיהן וי"ל דפשיטא ליה לרמי דנודר אפילו החליפן אחר אסור בחלופיהן דכיון שפרט ואמר אלו שוינהו עליו כהקדש וכמו שנפרש בפי הנודר מן הירק עלה דהא מתניתין בס"ד מיהו הא מיבעיא ליה מי אמרינן דאפילו בשהחליפן הוא צריך אלו דלא מיתסר בהו אלא משום שבכלל דבריו הוא או דילמא להחליפן הוא לא צריך אלו דחלופיהן כגדוליהן דמי הילכך אפילו במודר אסור וכי תנן אלו להחליפן אחר איצטריך מיהו אין הי"נ דהוה מצי למבעי בנודר עצמו היכא דלא אמר אלו והחליפן הוא עצמו מהו בחלופיהן דהיינו דיניה דמודר אלא דלישנא דמתניתין באלו עדיפא ליה כנ"ל ופשטינא לה מדתנן האומר לאשתו קונם שאני מהנה לך ומיירי בשהדירה בעודה ארוסה וכיון דאכתי לא משתעבד לה חייל נדרא ומסתברא אפילו לאחר שנשאה דמשועבד לה והכי מוכח בכתובות בפרק המדיר (דף ע:): (ר"ט)

דף - מז - ב

או דילמא משום דחילופין כגידולין דמי לא שנא הוא ולא שנא חברו אמר רב אחא בר מניומי ת"ש האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין מ"ט בעלי חובין נפרעין לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי אמר רבא דילמא לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד אלא ת"ש המקדש בערלה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת הכא נמי לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד: מתני הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל

דף או דילמא. הכי קאמר דודאי אסור בחלופיהן דומיא דגידולין נינהו וכי היכי דאסור כגידולין הכי נמי אסור בחלופין: קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי

חובין באין ונפרעין. מצעלה דראון הצעל הוא שילוו לה והא הכא ללוותה מאחרים
דחילופי ממונו של צעל הוי ולא מיתסר אלמא לאין תדס אוסר דבר שלצ"ל על
חבירו דהא נפרעין מצעלה: לאו כגידולין דמי. ובגידולין אסור אצל בחליפין
מותר: אמר רבא לעולם אימא לך דחליפין כגידולין דמו ומיתסרי ואהכי לכתחילה
לא תלוה ותאכל אצל דיעבד שפיר דמי והא דאמרינן בהך פירקא דלעיל (דף
מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לזה וצא הלה ונוטל מזה לא
דמיא להא דהאי לא רמי עליה דהאי למיפרנסיה והאי דקיהיב להאי אימור לא
משום מודר קא יהיב ליה אלא מתנה בעלמא הוא דקא יהיב להאי אצל האי
צעל דלמפרנסה קאי אימא דליתסר ליה לפרוע לצעל חוב לכתחילה הוא דלא:
תא שמע. דמותר אפי' לכתחילה: המקדש בערלה. שהוא איסור הנאה אינה
מקודשת: מצרן וקידש בדמיהן מקודשת. אלמא דחליפין לאו כגידולין דמו
דגידולין אסור ובחליפין משתרי: ה"נ. מיירי לכתחילה לא ימכור ואם קידש
בדמיהם מאי דעבד עבד: מתני' הריני עליך חרם. נכסי יהיו עליך חרם: המודר
אסור. אצל המדיר מותר: (כ"ט)

תוספות תא שמע האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך ותלה הדבר בתשמיש
שאמר הנאת תשמישך עלי אם תיהנה משלי דאלי"כ כיון דמשועבד לה לא מצי
מדיר לה אי נמי דאדרה כשהיא ארוסה (או) ונישאת: לזה ובעלי חובין נפרעין.
כדאמר לותה ואכלה ועמדה ומיאנה אין לה מזונות הא לא מיאנה יש לה מזונות
ואפילו לרבנן דחנן דאמרי הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ במפרנס אשת חבירו
סתם אבל הלוח לה בתורת הלואה נפרע מן הבעל וא"ת ולרבנן דחנן היאך פורע
חובה הרי אסור לפרוע למי שמודר הנאה ממנו וי"ל דהיינו בפרוע חוב חבירו
שהוא יכול לתובעו ולומר פרע לי מה שפרעתי בשבילך והוי כאילו הלוחו ממש
אבל באשתו אינו חייב לפרוע לו כלל מה שפרע בשבילה: מאי טעמא בעלי חובות
חוזרין ונפרעין לאו דחילופין לאו כגדולין דמו. ושרו ליהנות למודר דאי אסורין
א"כ מעות שמוסרין לה המלוים הוו חליפי מעות הבעל ומההוא דתנן (לעיל דף
מג.) המודר הנאה מחבירו הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וכו' לא מצי למיפשט
בעיין דסתם חנוני לית ליה למיתבע מידי מן המדיר הילכך מתנת חנם הוא דיהיב
לחנוני ואם ירצה חנוני עדיין יוכל לתבוע מודר אבל הכא דבעלי חובות יש לו על
הבעל שהבעל חייב במזונות אשתו א"כ מה שהם מלוים לה הוי ממש חליפי
מעות הבעל: דילמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד. כלומר לותה דוקא
בדיעבד קאמר דאז בעלי חובין נפרעין אבל לכתחילה לא תלוה וכשלותה הרי זה

דיעבד שאין זה חליפי איסור ממה שעדיין האיסור לא בא אבל מעיקרא סלקא דעתך דשרו רבנן ללוות בתחילה ולגרום דברים שיבא לידי איסור לכן פשיט מיניה דחליפי (טומאה) מותרין : ת"ש המקדש [בערלה] (בדמי ערלה פי' בדמים של ערלה) או כלאי הכרם אינה מקודשת משום דאיסורי הנאה אינון ולא הוי ממון. מכרם וקדש בדמיהן בערלה וכלאי הכרם מקודשת דאינון תופסין דמיהן אלמא שרי לאיתהנווי בחליפין דאי אסור ליהנות היה לנו לומר דאסור לשהות עמה באותם קידושין : ה"נ הא לכתחילה הא דיעבד. כלומר אכתי איבעיא ליה אי מותר לכתחילה הוא או דוקא דיעבד אבל לכתחילה לא ואע"ג דעל ידי הקידושין הוא נהנה ממנה לכתחילה דוקא בקידושין שלא תקנו חכמים להפקיע הקידושין דכיון שהיא אשתו הוא חייב ליהנות ממנה אבל משאר הנאות אם אסור למוכרם אם לקח מן המעות כלי אסור ליהנות ממנו דאסור בחלופיהן קרינן ביה. מפירו"ש רבינו"ו שמעו"ן מקוצ"י : הריני עליך חרם המודר אסור. דהכי קאמר הרי ממוני אסור עליך. הרי אתה עלי חרם הכי קאמר הרי ממונך עלי כחרם. וחרם הוי הקדש דסתם חרם לבדק הבית : ומותרים בדברים של עולי בבל כגון בור שבאמצע הדרך שעשאוהו עולי גולה. לפי שהפקירוהו לכל ישראל ולא נתנוהו להם להיות שותפין (כך) [בו] לענין שיוכל האחד לאסור חלק חבירו : **בדברים של אותה העיר.** שהם דרים בה שהן (מפני) שותפין וזה אסור מפני חלקו של זה : (תוספות)

ר"ע לווה. כלומר האשה ובעלי חוב באין ונפרעין. דנהי דמתסרי עלה נכסי בעלה מיהו אכתי שיעבודה אנכסיה קאי הילכך בעלי חוב באין ונפרעין דאפילו לחנן דאמר דהמפרנס אשתו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ במעלה לה מזונותיה אבל כשהיא לווה חייבת היא במה שלוותה ובעלי חוב נפרעין מן הבעל דמוציאין מזה ונותנין לזה מדר' נתן ובזה יצאתי ידי חובתי מכל מה שהאריך הרשב"א בזה : מאי טעמא בעלי חובין באין ונפרעין לאו משום דחלופיהן לאו כגדוליהן דמו. דקס"ד דכיון דבשעה שהיא לווה משעבדת נכסי הבעל הרי היא כמחלפת נכסי הבעל בנכסי אחרים כיון דלבסוף בע"ח באין ונפרעין נהי דקא אמרינן מ"ט בע"ח באין ונפרעין לאו היא גופה קשיא לן דלדידהו ליכא איסורא כלל אלא הכי קאמר כיון דלבסוף בעלי חוב באין ונפרעין היכי שרית לה ללוות כך פירשו רבותי ולי נראה דה"ק אם איתא דחלופיהן כגדוליהן דמו היאך בעלי חובין באין ונפרעין דנהי דמדינא מוציאין מזה ונותנים לזה מדרבי נתן הכא אנן סהדי דאדעתא דידה נחית ולא דאדעתא דבעל כי היכי דלא לעביד היא איסורא על ידיהו ונראה לי דלהכי פשיט לה מהך ברייתא ולא פשיט מסיפא דמתניי דהאומר לבנו קונם שאתה נהנה לי וכו' דתנן בסיפא לווה ובעלי חוב באין ונפרעין משום דאיהו לא הוי כמחליף דהא מצי קני נכסי אבל אשה שאין לה קנין בלא בעלה סליק אדעתין דהויא כמחלפת נכסי הבעל ממש ומשני ודילמא

לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר כשהוא בא להחליף איסור בהיתר לכתחלה בידיים אסור והחליפין אסורין אבל זו בשעה שלוותה אע"פ שהבעל מתחייב אין כאן חליפי איסור ממש הילכך יכולה היא ללוות ולאכול ואע"פ שאח"כ נפרעין מן הבעל דיעבד הוא שנעשו חליפין למה שאכלה: **ת"ש** המקדש בערלה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת. דקס"ד דכיון שאסור ליהנות מן החליפין אפילו עבר ונהנה שהחליפין באחר דליהוי חליפי חליפין אסורין ומשום הכי קשיא ליה בשעבר וקידש בדמיהן למה היא מקודשת גמורה ואינה צריכה לקדש פעם אחרת דאי אסירי חליפין מדרבנן הוה לן לאצרוכה קדושי אחריני ואמרינן הכא נמי לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר לכתחלה הוא שאסור ליהנות מן החליפין אבל אם עבר ונהנה נהנה דחליפין מותרין: **ולענין** הלכה לגבי נודר עצמו דאמר אלו אפילו החליפין אחר נודר אסור בהן והיינו מתני' אבל כשהדירו אחר וכן נמי בנודר עצמו דלא אמר אלו מסתברא דלקולא נקיטי' דכיון דבכי האי גוונא גבי אסורי הנאה דעלמא ליכא למימר דחלופיהן כגדוליהן דמי אלא מדרבנן בעלמא וכדפרישית לעיל הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא ואפילו עבר והחליפין חליפין מותרין אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפ' חמישי מהלכות נדרים (הלכה ט"ז) הרי גדוליהן וחלופיהן ספק לפיכך חברו אסור בגידולי פירות אלו וחלופיהן והרמב"ן ז"ל מסתם לה סתומי לקמן בפרק הנודר מן הירק: **מתני'** הריני עליך חרם. שתהא הנאתו עליו כחרם של בדק הבית ובגליל מיירי דסתם חרמים לבדק הבית (לעיל דף יח:): **הרי** את עלי. שיהא הנאת חברו עליו כחרם: **מותרין** בדבר של עולי בבל. שהפקירום עולי בבל לכל ישראל. (רי"ט)

א

-

מח

דף

ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא ר' יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה רבי

יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: **גמ'** אמאי מיתסר אמר רב ששת הכי קתני ומה תקנתן יכתבו חלקן לנשיא (רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט ומה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט הכותב לנשיא אין צריך לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכים לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה): ר' יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לזכות שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: תניא ר' יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא: **מתני'** המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותנו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה באחד בבית חורון שהיה אביו נודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחברו חצר וסעודה נתונים הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים אי"ל נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשה נמי בבית חורון באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו אמר רבא לא שנו אלא דאמר ליה והינן לפניך אלא כדי שיבא אבא אבל אי"ל שיהו לפניך שיבא אבא מדעתך הוא דאי"ל לישנא אחרינא אמרין לה אמר רבא לא תימא טעמא דאי"ל והינן לפניך הוא דאסור אבל אי"ל הן לפניך שיבא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מאי טעמא סעודתו מוכחת עליו

רפ"י והבור שצאמלע. כדמפרש בנלהי פרק בתרא דעירובין (דף קד.): בדבר של אותה העיר. לשל שניהן הן: והספרים. ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר: והכותב חלקו לנשיא. בגמרא מפרש לה: שהכותב לנשיא אי"ל לזכות. ע"י אחר אבל הכותב להדיוט צריך לזכות וזוהי כח נשיא יפה מכח הדיוט: בהוה. שכן דרך לחלוק כבוד לנשיא: **גמ'** תניא רבי יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין הן. כעסנים הן: וכתבו. מדבר של אותה העיר לנשיא כוי שיהו אלו ואלו מותרין בהן: מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל. הך מתניתין אייתי נמי לעיל באידך פירקין (ד' מג.) אלא דהתם לא נקט לה אלא משום דיוקא משום

דבעי למיתנא עלה הפקר דפליג בה רבי יוסי: ויהא העון תלוי ברפא: שיהא אציו המודר הגאה אוכל על ידו: אמרו חכמים כל מתנה שאינה. כל כך ברשות המקבל שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: גמ' מעשה לסתור. דברי שא קתני המודר הגאה וכו' וקתני תקנתא דמאי למעבד כה"ג והדר תני נעשה וכו' לסתור דבריו הראשונים: חסורי מחסרא והכי קתני. צמתניתין המודר הגאה וכו': ואם הוכיח סופו על תחלתו. שלא נתן לו אלא על מנת שיתן לזה ייאכל אסור ומעשה נמי וכו': לא שגו. דאינה מתנה אלא דאמר ליה והינן לפניך דמשמע דהכי א"ל והינן נתונין לך אלא על מנת שיבא אבא: אבא אמר ליה וחן לפניך שיבא אבא ויאכל מדיעתיה הוא דקא אמר ליה. דהכי משמע #והן נתונים לך והם צדעתך שיבא אבא הוי דוקא לו: ע"א אמר רבא לא תידוק ותימא דאיכא חילוק בין והינן לפניך בין והן לפניך דודאי תרוייהו אסירי דהא סעודתו מוכחת עליו שלא נתן לו אלא על מנת שיבא אציו ויאכל דה"ל כמ"ד והינן לפניך: (רפ"י)

תוספות רחבה ומרחץ ובית הכנסת. אתיא כרבנן דאסרו בחצר דאין ברירה: **אסור** ברחבה ובבית הכנסת. יש לדקדק לכאורה משמע דאתי כרבנן דאמרי אין ברירה ולא אמר האי בדידיה קמהלך כמו בחצר לרבי אליעזר ובפרק בתרא דביצה (דף לט.) גבי בור דמתניתין דעולי בבל קבעי למימר דמתני' דהכא אית ליה ברירה ולכך מותר בבור משום דהאי בדידיה קממלא והאי בדידיה קממלא ואם כן אמאי אסור בבית הכנסת ובדברים של אותה העיר ויש לחלק [בממלא] מים מן הבור בהא סבר תנא דיש ברירה בהא שהוא מסלקו מחלק חבירו אבל להשתמש או להכנס בדבר שחבירו שותף ודאי לית להו ברירה וה"ה דהוי מצי למיתני דשניהן מותרין למלאות מבור שבעיר בפרק הדר (עירובין מה:) עוד נראה להר"ר שמואל מאויר"א ז"ל דסוגיא דהתם סברה כסברא דריש פירקין דרבנן סברי שפיר דיש ברירה ולא אסרו אלא (בברירה) משום קנסא ודווקא בדברים של אותה העיר אבל בדברים של עולי בבל לא רצו לקנוס לפי שהוא לכל העולם: **והתיבה.** ארון שנותנין בו ס"ת: **והספרים.** היו רגילין לקנות ספרים משל צבור ללמוד בהם בני העיר: **והכותב** חלקו לנשיא. מפרש בגמרא דה"ק כיצד תקנתם יכתבו חלקם לנשיא והא דלעיל גבי חצר לא קאמר הך תקנתא דחצר שהיא מיוחדת ממש אין תקנה לתת אותה לנשיא אבל הכא דמעיקרא נמי אין כל הדברים הללו מיוחדים להם לא יפסידו אם יכתבו חלקם לנשיא שגם אחר כך יכולין לילך וליהנות שהנשיא לא יקפיד עליהן כיון שגם לו אינה מיוחדת שהרי היא לכל בני העיר ולנשיא לאו דווקא ה"ה אם לאחד מבני העיר אלא

לרווחא דמילתא נקט כדמוכח לקמן לא דברו חכמים אלא בהווה והטעם לפי שחולקים כבוד לנשיא א"י כיון שאנו מתחילים לעשות תקנה בחלק זה יש לנו לעשות התקנה הטובה שנוכל ואם נתקן שיתנוהו לאחד מבני העיר שגם הוא ידיר אחד מחבירו הנאה אבל הנשיא אינו רגיל להדיר ולהקפיד על ישראל: **אין** צריך לקנות. דאלים כחו ולכך תיקנו שיכתוב לנשיא דאין צריך לקנות שאם יתקנו לכתוב לאחר פעמים ישכחו לזכות ואתי לידי תקלה: **שכבר** כתבו אביהם. כלומר זכותם כתבו לנשיא מדורות הראשונים: **כל** מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. כלומר שאם הקדישה בעודה בידו אינה מקודשת אינה מתנה גם לשאר מינים ואסור אביו ליכנס בחצר וא"ת והא אמר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וי"ל דהתם כל כמה דלא החזיר הוי מתנה גמורה לכל מה שירצה אבל הכא אין בידו להקנותה לשום אדם דלא נתנה אלא כדי שיאכל אביו: **אמאי** מיתסר. בשביל שכתב חלקו לנשיא: **עמדו** אבותיהם. ראשי בית אבות שלהם והכריחום שיכתבו חלקיהם לנשיא: **מעשה** לסתור. דעד השתא לא חזינן מתנה גרועה: **ואם** הוכיח סופו על תחילתו. פירוש סוף דיבורו כגון שסיים ואינם לפניך אלא כדי שיאכל פלוני אבל אמר ליה והם לפניך שיבא אביו מדעתו קאמר ליה: **סעודתו** מוכיח עליו. שלא היה בדעתו ליתן כ"א שיבא אביו: (תוספות)

ר"י ואסורין בדבר של אותה העיר. שהם דרים בה מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהן שהם יכולין למכרן ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר והווי להו כשותפין שאוסרין זה על זה: **והתיבה**. שנותנין עליה ספר תורה לקרות והספרים שקורין בהן: **והכותב** חלקו לנשיא. מפרש בגמרא דה"ק מה תקנתן יכתבו חלקן לנשיא דבהכי שרי כדתנן נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה: **שהכותב** לנשיא אין צריך לזכות. שמיד שכתב לו שטר מתנה קנה אע"פ שלא זכה אדם בשבילו משום דיפה כח הנשיא: **ולא** דברו בנשיא אלא בהווה. שאין אדם סומך להקנות לאדם אחר דמסתפי שמא יאסרנו עליו ולפיכך נהגו לכתוב לנשיא שאין דרכו לאסור הנאתו על הבריות וקשה לי לרבנן דאמרי דאחד זה ואחד זה צריכין לזכות אם כן מאי קמ"ל מתניי הא תנן לה תרי זמני נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה בשלמא לרבי יהודה קא משמע לן דאינו צריך לזכות אלא לרבנן מאי קמ"ל ונראה בעיני דקמ"ל דאע"ג דאין הלה מסתלק ממה שנתן שעדיין משתמש בביהכ"י כבתחילה שרי דלא תימא הערמה בעלמא היא ואסור ומתניי דקתני ואסורין בדבר של אותה העיר רבנן היא ולא רבי אליעזר בן יעקב כדאמר לעיל דבית הכנסת כחצר שאין בה דין חלוקה דמי הילכך כיון דאפסיקא הילכתא לעיל כר' אליעזר בן יעקב ליתא למתניי. ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ז מהלכות נדרים (הל' ד ה ו) כרבי אליעזר בן יעקב ופסק נמי למתניי וכבר השיגו הרמב"ן ז"ל בהלכותיו היכי מזכי שטרא לבי תרי: **המודר** הנאה מחברו וכו'. הך מתניי תנן לה בפירקין דלעיל (דף מג.) ולא נשנית כאן אלא בשביל דבר שנתחדש

בה שאם הוכיח סופו על תחלתו הערמה הוי ואסור : והיה משיא את בנו. מדיר היה משיא את בנו : כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. כלומר דנהי דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה אע"ג דאם הקדישה אינה מקודשת וכדאמרינן בפרק יש נוחלין (ב"ב קלו :) דעל מנת שתחזירהו לי הקדישו אינו קדוש דמידי דחזי ליה קאמר ליה שאני התם דמ"מ לשעתה מתנה היא אבל מתנה זו של בית חורון אפי' לשעתה אינה שלא נתכוון להקנותה לו כלל אלא שתקרא על שמו כדי שיהא אביו מותר בה והיינו לישראל דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משים דתנא הכי קאמר כל מתנה שאינה כלום כזו שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי רבי ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה : גמ' ומה תקנתן. שלא יהו אסורין : מעשה לסתור. לא לסתור ממש קאמר דהכא שאני דאמר ליה והינן לפניך אלא הכי פריך כיון דמעיקרא תנא שרי היכי מיייתי עובדא דאסור דאורחיה דתנא למיתני מעשה לסיועיה למאי דתנא ברישא : ואם הוכיח סופו על תחלתו. שהוכיח סוף דבריו על תחלתן שאינן אלא הערמה וכגון מתנת בית חורון דאסיק למילתיה ואמר והינן לפניך אבל כל שלא אמר בפירוש אע"פ שהענין מוכיח בעצמו דלא יהיב ליה אלא כי היכי דליתנהי מודר אפי"ה הויא מתנה : לא שנו אלא דאמר ליה והינן לפניך. דהוי תנאי גמור אבל א"ל ויבא אבא מדעתך הוא דאמר ליה דלאו תנאה הוא ומתנה גמורה היא אלא דאי בעי עביד הכי וכדאמרינן בפיו"ט (ביצה כ.) בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לפלניא ולנסיב ברתאי דאמר רבא ד' מאה זוזי שקיל ברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב : ל"א אמרי לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אלא אפילו יבא אבא ויאכל אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו. דנהי דבעלמא ויבא לאו תנאי הוא הכא שאני משום דאנן סהדי שאין אדם מכין סעודה לנשואי בנו ונותנה לאחר הלכך סעודתו מוכחת עליו דמאי דאמר ויבא אבא לתנאי גמור קאמר מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשאמר כן בשעת מתנה אבל לאחר מכן לא כיון דבשעת מתנה לא אמר מידי אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב (בפ"ז מהל' נדרים הל' טו) דאפי' לאחר שעה אסור ואינה מתנה : (ר"ט)

ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכיתנא אסרינהו לנכסיה עליה אמרו ליה ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להון ליקני הדין ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן לקנייה מאי אמרי פומבדיתאי קני על מנת להקנות הוא וכל קני על מנת להקנות לא קני ורב נחמן אמר קני דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא אמר רב אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מיתפיס ועוד סודרא קני על מנת להקנות וקני מן השתא הלין ניכסין דהדין לאימתי קני לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוה הדר סודרא למריה אמר ליה רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קא קני זימנין אמר ליה משום דסעודתו מוכחת עליו וזימנין אמר ליה ר' אליעזר היא דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה תנן אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה כל לאיתויי מאי לאו לאתויי הא מילתא דשדיא בכיפי לא לאתויי לישנא בתראה דשמעתיה דרבא :

כ"ז כיפי דכיתנא. שהיה גוזל אנוכי פשתן ואית דאמרי שהיה משמט ענמו מללמוד תורה והיה עוסק באנוכי פשתן: ואי הוה בר ברכ צורבא מרבנן מאי כלומר מה יהיה ומי יורש נכסך ליקני הדין דאי הוי בר בריה צורבא מרבנן וכו'. משום דאכתי לא הוי בר בריה בעולם והוה ליה מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קנה: קני על מגת להקנות הוא. דברא צנכסי אביו לא כריך קנין הלכך מקני ליה לצריה אדעתא לאקנויי לצר בריה היא: וכל דקני על מנת להקנות. לא הוי קנין: דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא. דהא לא מקני נותן למקנה כליו של קונה והא מקני ליה לדידיה דקא מקני ליה לההוא חפץ לקונה הכא נמי כי אמר על מנת להקנות קני: אי תפיס ליה לא מתפיס. בתמיה דאי צעי מקנה למיסקל צכנפא דסודרא ולמיקניה למיסקליה לדידיה ליכא מאן דמחי ליה: ועוד סודרא. לא דמי לההיא כלל דאילו גבי סודרא כי תפיס ליה משמע דהכי אמר ליה קני השתא צעתי קנין על מנת להקנות וקני השתא הסודר ומקני ליה צעתי קנין החפץ אבל קני נכסי דהדין לאימת קא קני להו לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן הלכך השתא נמי לא קני ואסור לקנות להן וכן צנו נמי לא קנה ואי צעי אביו

יהיב ליה לנכסיה ולכל ' מאן דבעי: והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קני זימנין אמר ליה וכו'. להתם היינו טעמא דלא קני דסעודתו מוכחת עליו דודאי לא יהיב ליה אלא משום סעודה ואסור הואיל ומחזי דמיתהני מיניה הכא נמי כיון דקא בעי דיאכל אבא לא קנה אידך משום דקא מתהני אביו מיניה ואהכי אסור: לאו לאתויי הא מילתא דשריא בכפילה. כלומר האי מעשה שמוטל בתנאי כפול דכפל לדיבוריה דאמר ליקני הדין ואי הוי צר צריה אורבא מרבנן ליקנייה לצריה דודאי לא קנה ואית דגרסי מאי לאו לאתויי הא מילתא דשמיט בכיפי מילתא דבית חורון דדמיא לאותו מעשה דכיפי דכתנא: לא לאתויי לישנא בתרא דשמעתיה דרבא. דאמר לעיל אפי' א"ל והן לפניך שיבא אבא ויאכל דאסור אבל היכא דא"ל ליקני הדין דאי הוי צר צריה אורבא מרבנן לקנייה קני על מנת להקנות הוא: (כ"ט)

תוספות דהוה שמיט כיפי דכיתנא. אניצי פשתן היה שמיט ומקלקל אותם: **אסרינהו** לנכסיה. הדירו שלא יהנה מנכסיו בחייו ובמותו: **אמרו** לו. לאביו למה אסרת בנך אחר מותך: **אמר** ליה ליקני הדין דאי הוה ברי' צורבא מרבנן ליקני. כלומר יקנה נכסי' הללו שאם יהיה בנו צורבא מרבנן יקנה אותם לו: **קנה** על מנת להקנות הוא. שהבן קונה לעצמו כדי להקנות לבנו ולא הוי כשאר זוכים בשביל חביריהם ומועיל דכל עיקר הזכייה אינה בשביל עצמו כי אם בשביל חבירו המקבל המתנה אבל הכא אמר ליה קנה כדי שתקנה לבנך כשיהיה צורבא מרבנן וגם לעצמו לא נגמרה המתנה ולא הויא. לה כמתנה על מנת להחזיר דמסיק בקידושין (דף ו:): דמקנה בה קרקע לנותן דהתם נגמר המכירה כשאמר ליה הריני נותן לך דבר זה על מנת להחזיר ובכסף זה תקנה לי שדי אבל הכא מפרש בהדיא שאינו מקנה לו אלא ע"מ להקנות: **ורב** נחמן אמר קני. (והכא קני) ואע"ג דהשתא אין הבן בעולם ולא מחלק בין בא לעולם ובין לא בא לעולם ובין שמקנה לבן עצמו כדי להקנות לבנו: **דהא** סודרא. שקונין בו חליפין: **קנה** על מנת להקנות הוא. כלומר ורגילות הוא שהוא מחזיר לו הסודר ויודע הוא שלא יתקיים בידו וקני ליה שהרי יודע שמקנה הוא לו ע"י הקנין החפץ שלו וכמו כן [הכא על מנת] להקנות הוא אע"פ שלא תתקיים מתנה בידו קנה שפיר ויקנה אותה לבן: **ומאן** לימא לן דהך סודרא אי תפיס ליה לא מתפיס. כלומר מאן לימא לן דאי בעי לא פסיק ליה דילמא ודאי אי בעי פסיק ליה ומתנה מעליא היא (אבל) [ועוד] קני ע"מ להקנות ליכא לדמויי לסודרא דבסודרא קני על מנת להקנות מהשתא הוא דבשעה שמקנה לו הסודר אמר לו שיקנה לו בחליפין מיד ה"נ שמעינן מינה אם אמר להקנות מיד בשעת הקנאה קני: הלן נכסים לאימת

קני לכי הוי צורבא מרבנן כבר הדרא סודרא למריה. ולא דווקא סודרא ונראה דרב אשי סבירא ליה כפומבדיתאי דקני ע"מ להקנות לשון גרוע הוא ולא גמר להקנות לו כלל ולא נגמרה המתנה כלל ולא דמי לסודר שנותנו בידו להיות קונה בו מיד אבל כשיש תרתי לריעותא שאין המתנה נגמרה לו וגם אחר זמן לאו קנייה הוא ומטעם זה נראה דאפי' אם נתן לו שטר ואמר לו קנה בשטר זה ע"מ שתקנה בו לבנו והשטר קיים בימי הבן לאו קנייה הוא כסברא דפומבדיתאי והאי דקאמר הדרא סודרא למריה לאו דוקא אלא כלומר קניין שאינו גמור אינו מועיל להקנות בו לאחר זמן ולא דמי לסודר שקנה בו מיד. ובלא שמעתין אור"י שאין אדם יכול להקנות חפץ לחבירו מעכשיו לאחר שלשים יום דההיא שעתא דחל הקניין הדרא סודרא למריה כי ההיא דנתקרע או שאבד למאן דאמר לכשתתן וכן משוך פרה זו ולא תהא קנוייה לך אלא לאחר שלשים יום דאם אינה עומדת באגם לא קנה דנתבטלה המשיכה ומיהו אם הקנה לו מעכשיו ע"מ שארצה לאחר ל' ודאי נגמרה המתנה מיד קודם החזרת הסודר: והרי מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות ולא קני. דמקני לו החצר והסעודה להקנות לאביו דלא קנה דאי קנאה א"כ קנאה המקבל ובהיתר מקנה לה לאביו וא"כ אמאי אסרו. ומשני משום דסעודתו מוכיח עליו שלא היה רוצה שיקנה כלל כ"א בשביל שיסעוד אביו וא"כ אין דעתו להקנות כלל למקבל כ"א לאביו וכי נמי קנה ע"מ להקנות קני בעלמא משום דמקנה שפיר למקבל אך המקבל יקנה אותה לאחר אבל הכא אין דעתו להקנות כלל למקבל כ"א לאביו: וזימנין א"ל ר"א היא. דמחמיר במודר הנאה הלכך כי נמי קני ע"מ להקנות קני הכא לא קני להחמיר: לאיתויי מאי לאו לאיתויי הא מילתא דשמיט כיפי. כלומר ע"מ להקנות ואור"י גירסא דשדייה בכפילא פירוש לשון המושלך בכפילות שכפל דבריו וחזר ואמר אי הוה בר בריה צורבא מרבנן ליקני ע"מ להקנות: לאיתויי ישנא בתרא דרבא. אי אמר והם לפניך אסור: (תוספות)

ר"נ ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכתנא. שהיה גונב אגודות של פשתן: אמרו ליה ואי הוי בר בריך צורבא מרבנן מאי. מה תהא עליו למה לא יקנה אותם ואם תאמר דהא אע"ג דאסרינהו עליה הוה קני להו בר בריה דהא כתבינן לעיל דמאן דאסר נכסיה אבריה אע"ג דאינו רשאי ליהנות מהן אפי' הכי גוף הנכסים דידיה הוי דמכל מקום תנן נותן לבניו או לאחיו וכיון שכן בר בריה הוה ירית להו אי הוי צורבא מרבנן או ע"ה ומחיים נמי אי בעי למתנינהו לבריה מצי עביד כדתנן נותן לבניו או לאחיו וכדפירשנו לעיל (ד' מז.) י"ל דהך עובדא הכי הוי דלההוא גברא הוה ליה תרין בני חד דמעלי ואידך דהוה שמיט כיפי דכתנא והכירו בו דהוה בעי למתבינהו לנכסיה לההוא דמעלי ומשום הכי אמרו ליה אי הוי בר בריך צורבא מרבנן למה לא יזכה בנכסים ואהדר להו שפיר קאמריתו ליקני הדין פלגא ואי הוה בריה צורבא מרבנן ליקניה בריה לההוא

פלגא ואי לא ליהווי כולהו להך ברא דמעלי: **אמרי** פומבדיתאי קני על מנת להקנות הוא ולא קני. דאע"ג דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה התם שאני דמכל מקום הרי הוא זוכה בה לשעתו ומשתמש ממנה אבל הכא דלא אקני ליה לבריה כי היכי דליזכי בהו כלל אלא כי היכי דליקנינהו לבריה כי הוי צורבא מרבנן לא קנה והך ברא דמעלי קני כולהו נכסי דהא כל היכא דהאי לא קני לאידך אקנינהו: **ורב** נחמן אמר קני על מנת להקנות קנה. אע"פ שלא נתן לזה כלל אלא כדי שיקנה לפלוני: **דהא** סודרא קני על מנת להקנות הוא. דכי יהיב קונה סודריה למקנה אינו מזכהו בו לשום דבר אלא שיהא לו בו קנין בכדי שיקנה לו קרקע שלו ואפי' הכי חשבינן ליה קנין שעל ידו קנה לוקח את השדה אלמא קנין כי האי קנה: **אמר** ליה רב אשי מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס. כלומר מנא לך דאי בעי מקנה לעכוביה לגמרי לא מצי עביד: **ועוד** סודרא קני על מנת להקנות מן השתא הוא. כלומר לכשתמצא לומר דסודרא קני על מנת להקנות הוא מיהו איכא ביה חדא למעליותא דהוי קני על מנת להקנות מן השתא מקמי דמהדר סודרא מקנה לקונה דסתם קנין מעכשיו הוא אבל הכא הלין נכסי לאימת קני לכי הוי בריה צורבא מרבנן דמסתמא כיון שלא הקנהו אלא להקנותם לבנו ודאי לא היה דעתו שיקנם עד אותה שעה דמאי לעביד בהו בנתיים: **והוא** שעתא הדר סודרא למריה. כלומר כלתה לה אותה הקנאה בין שהקנהו בקנין בין שהקנהו בחזקה ורב נחמן דאמר קני על מנת להקנות קנה נהי דמודה במקנה לאחר שלשים יום דלא קנה דאיהו גופיה אמר בפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתובות פב.) דהאומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה עד לאחר שלשים יום דלא קנה בעומדת באגס הוה ס"ד דרב נחמן דהכא כיון דלא אמר בהדיא דלא ליקני עד דהוי צורבא מרבנן ואמר סתמא כמאן דאמר מעכשיו ולכי הוי דמי ורב אשי דחי ליה דכיון שלא רצה להקנות אלא כי היכי דלקנייה לבר בריה מסתמא לא נתכוין שיקנה עד אותה שעה וההיא שעתא כלתה לה קנייתו ומיהו כי אמרי' הכי דוקא בקנין ומשיכה וחזקה שאינן מתקיימין אבל בקנין שטר שהשטר קיים ועומד לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן קני דהא המקדש את האשה בשטר ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום מקודשת אם לא נאבד השטר ולא נתקתו וכן לענין הגט וכדאיתא התם הרשב"א ז"ל ולי נראה דהכא אפי' בשטר לא מהני דהאי גברא מצוה מחמת מיתה הוא ואי בשעתיה לא קני לאחר מיתה נמי לא קני דאין שטר לאחר מיתה והיכי דקא פליג רב אשי סתמא: **אמר** ליה רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קני. דאי קני ליהוי מודר מותר בו דהא אפסקיה אחר: **זמנין** א"ל משום דסעודתו מוכיח עליו. שאין אדם עשוי ליתן לאחר סעודה שהכין לנשואי בנו הילכך לא הוי אלא הערמה ואסור כך פי' רבותי וקשה לי נהי דמוכחת עליו הא בהדיא אמר דלא יהיב מידי לבריה אלא לאקנויי לבר בריה ואפי' אקשינן דאם איתא דקני במתנת בית חורון הוה למשרי אע"ג דאמר ליה והינן לפניך דמ"מ

כיון דקני הא אפסקיה אחר וכיון שכן מאי שני ליה סעודתו מוכחת עליו וכי מוכחת יותר ממאי דאמר בהדיא והינן לפניך וני"ל דה"ק סעודתו מוכחת עליו דבעי מדיר דליתהני אבוה מסעודה דעביד איהו לבריה דהכי הוא אורחא דמילתא דלאיתהנויי אבוה מסעודה דאיניש אחרינא מאי נפקא ליה מינה הלכך סעודתו מוכחת עליו דאבוה מדידיה מתהני אבל הכא אדרבה ניחא ליה להאי גברא דליתהני בר מאבוה שכך סדר נחלות ולא שתקפוץ נחלה ממנו לבן בנו: **וזמנין** א"ל ר' אליעזר היא דאמר אפי' ויתור אסור במודר הנאה. לאו דשייך הכא דין ויתור אלא דלדמיון בעלמא נקטיה דכי היכי דמחמיר ר' אליעזר בנדריס טפי מבדיני ממונות דאילו בדיני ממונות דריסת הרגל שריא ולית בה משום גזל ואילו מודר הנאה מחבירו אסור ליכנס בחצרו הי"נ נהי דקני ע"מ להקנות לענין דינא קני משום חומרא דנדריס אמרינן דלא קני: **מאי** לאו לאתווי הא מילתא דכיפי. דאפי' לענין דינא קני ע"מ להקנות לא קנה: **לא** לאתווי לישנא בתרא דשמעתיה דרבא. דאמר דאפי' יבא אבא ויאכל אסור משום דסעודתו מוכחת עליו: (ר"נ)

פרק שישי - הנודר מן המבושל

דף מט - א

מתני' הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאיני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טורמוטא ובדלעת הרמוצה הנודר ממעשה קדרה אין אסור אלא ממעשה רתחתה אמר קונם היוורד לקדרה שאיני טועם אסור בכל המתבשלין בקדרה: **גמ'** תניא ר' יאשיה אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' **{דברי הימים ב לה-יג}** ויבשלו (את) הפסח באש כמשפט לימא בהא קמיפלגי דרבי

יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ותנא דילן סבר בנדריס הלך אחר לשון בני אדם לא דכולי עלמא בנדריס הלך אחר לשון בני אדם מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דתנא דילן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל קרו ליה מבושל באתרא דר' יאשיה אפילו צלי קרו מבושל והא קרא נסיב לה אסמכתא בעלמא: קונם תבשיל כו': והא מתבשיל נדר אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכל ביה ריפתא תבשיל קרו ליה והתניא הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל ואסור בהיטריות רכות שהחולין אוכלין בהן פיתן איני והא רבי ירמיה חלש על לגביה ההוא אסיא לאסיוה חזא קרא דמחת בביתיה שבקיה ונפק אמר מלאך מותא אית ליה לדין בביתיה ואנא איעול לאסאה יתיה לא קשיא הא ברכיכי הא באשוני רבא בר עולא אמר הא בקרא גופיה והא בגווייה דקרא דאמר רב יהודה לוליבא דקרא בסילקא לוליבא דכיתנא בכותחא ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ רבא אמר מאן חולין רבנן רבא לטעמיה דאמר רבא

רש"י מתני' הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק מבושל. מבושל כראוי: שלוק מבושל יותר מדאי: קונם תבשיל שאינו טועם. כל . תבשיל במשמע: מעשה קדרה רך. שיש בה רוטב: אבל לא בעצה. כגון דייסא: טורמוטא הרמוטה. מפרש בגמ': רתחתא. דבר הרותח כגון רוטב וכל דדמי ליה: היוורד לקדרה. דמשמע צין טונן צין רותח: אסור ככל המתבשילין צין רך צין עבה: גמ' ר' יאשיה אוסר. בצלי ובשלוק דמתקרי נמי מבושל: הלך אחר לשון בני אדם. דאין דרכם לקרות לצלי מבושל: והא מתבשיל גדר. דמשמע צין רך צין עבה: האי תנא. דמתניתין ללא קרי לעבה תבשיל: בכל מידי דמתאכלא ביה ריפתא. דמלפתין צו את הפת קרי תבשיל: והא תניא. צניחותא: צהיטריות רכות. צדילועין רכות צהחולין אוכלין צהן פיתן: איני. מי אוכלין החולין מהן: חזא קרא דמחיתא. דלעת מונחת שם צהיה אוכל ממנה: לוליבא דקרא צסלקא. תוכו של דלעת יפה לאכול עם התרדן: לוליבא דכיתנא. תוכן של זרעוני פשתן יפים לאכלן בכותח: ודיבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ. משום דדבר מעולה הוא לרפואה ואסור לומר להם שום דבר שיהנו ממנו ואית דאמרי ללא ליכלו טובא וליפסדו כיתנא: חולין רבנן. צעוסקין צתורה ואינם נהנים מן העולם וצאים לידי חולי: (רש"י)

תוספות **מתני'** הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק. שלוק שאין . מבושל יותר: **קונם** תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדירה רך. מפרש בגמרא כל מידי שנותנין בו פת לשרות קרוי תבשיל ומותר בעבה שאינו נאכל עם פת וצ"ע אמאי שני למיתני ענין אחר מרישא לפלוג בנודר מן התבשיל בלא שאומר שאני טועם ובשאר בבי כבוש ושלוק ומליח נקט דווקא שאני טועם להוסיף בו איסור וי"ל רבותא נקטי' דאפ"ה מותר בעבה וברישא מצי למיתני מבושל שאני טועם מותר בצלי ובשלוק אלא לא היה תופס חידוש [בהאין] דמבושל לא משמע בשום ייתור צלי ושלוק: **[טורמוטא** והרמוצה]. מפרש בגמ': **רבי** יאשיה אוסר בצלי ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר. ולכך לא הוי ראייה דבנדריים הלך אחר לשון בני אדם: **והא** מן תבשיל נדר. ורך לא הוי תבשיל כיון שהוא רק כמים בעלמא: **בהיטריות**. פירוש קרייאני: [איני] וכי קרי טובים לחולים וכו': **ברכיכי**. מועילים לחולים: **באשוני**. פירוש קשות הם רעות לחולה שאינן מבושלות כצורך: **בקרא** גופה. פירוש חיצון שבקרא קשה הוא ורע לחולה: **בגויה**. רך שבתוכו יפה לחולה: **לוליבא** דקרא. כל דבר שהוא [רך]. קרי לוליבא: **בכותח**. טוב ליתן בכותח: **ודבר** זה אסור לאומרו בפניהם. שמלעיגים עלינו ואומרין שאנו קובעים מילי דחוכא ואיטלולא בהש"ס ובקונטי' פירש שאסור ללמוד להם שום תקנה ולא נראה: **מאן** חולין. דקתני לעיל שהחולין אוכלין כו': **רבנן**. שמתוך שעמלים בתורה הם חלשים אבל לחולין ממש לא מעלי: **רבא** לטעמיה. דרבנן איקרו חולים: (תוספות)

ר"נ **ולענין** הלכה בסודר קיימא לן כרב נחמן דסודרא קני על מנת להקנות הוא ולא מצי מקנה לעכובי דאע"ג דרב אשי אמר ליה מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס דחויא בעלמא הוא דקאמר ליה ולא סבר לה דאיהו גופיה אמר בפ"ק דקידושין (ד' ו:) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה זה על מנת שתחזירהו לי דבכולהו קני לבר מאשה גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ואי סלקא דעתך דאי תפיס מתפיס מאי גזרה דאי הכי נקנית היא בחליפין ואין לך [קנין] גדול מזה אלא ודאי רב אשי גופיה סביר' ליה דסודרא אי תפיס ליה מקנה לא מתפיס והכא דחויא בעלמא הוא דדחי ליה לרב נחמן מיהו נהי דלענין סודרא קיימא לן כרב נחמן לענין קני על מנת להקנות משמע דלא קי"ל כותיה דבהא רב אשי פליג עליה לגמרי משום טעמא דסודרא קני ע"מ להקנות מן השתא הוא אבל הכא הדר סודרא למרה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בשתיהן כרב נחמן משמע דס"ל ז"ל דכיון דפרכא קמייתא דרב אשי דרך דחויא היא כדכתיבנא כל מאי דקאמר ליה נמי לדחויי מכיון ולא לאיפלוגי עליה. והרמב"ם ז"ל בהלכותיו מסתם לה סתומי: (ר"נ)

כמאן מצלינן על קצירי ועל מריעי [כמאן כר' יוסי] מדאמר קצירי ומריעי שמע מינה קצירי קצירי ממש מריעי רבנן: ומותר בעבה: מתניי דלא כבבלאי דאמר ר' זירא בבלאי טפשאי דאכלי לחמא בלחמא א"ר חסדא דמשאיל להון להלין נקדני דהוצל הדין דייסא היכין מעלי למיכלה דחיטי בלחמא דחיטי ודשערי בלחמא דשערי או דלמא דחיטי בדשערי ודשערי בדחיטי רבא אכליה בחסיסי רבה בר רב הונא אשכחי לרב הונא דקאכיל דייסא באצבעתיה אמ' ליה אמאי קאכיל מר בידיה א"ל הכי אמר רב דייסא באצבעתא בסיס וכל דכן בתרתין וכל דכן בתלת אמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה מזמנים לך למיכל דייסא עד פרסה למיכל בישראל דתורא עד תלתא פרסין אמר ליה רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה כל מידעם לא תפלוט קמיה רבך לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילתא של אבר ואפילו קמי שבור מלכא פלוט רבי יוסי ורבי יהודה חד אכיל דייסא באצבעתיה וחד אכיל בהוצא א"ל דאכיל בהוצא לדאכיל באצבעתיה עד מתי אתה מאכילני צואתך אמר ליה דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד מתי אתה מאכילני רוקך רבי יהודה ורבי שמעון אייתו לקמייהו בלוספיין רבי יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מר אמר ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה כ"ש שנסמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין אמרה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי אמר לה הימנותא בידא דההיא איתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת אלא [\[קהלת ח-א\]](#) חכמת אדם תאיר פניו אמר ל"י ההוא צדוקי לרבי יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא וכל שעה ושעה אני נכנס לכל אחד ואחד ר' יהודה

כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתהו דרבי יהודה נפקת נקטת עמרא עבדה גלימא דהוטבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל

ר"י מלכין אקצירי. רופא חולי עמו ישראלי: מריעי. על פליטת סופריהו: מתניתין. דקתני לעצה לא מיתאכללא כריפתא: ללא כבצלאי. דמלפתי פיתן דדייסא דהויא עצה: נקדני. דייקנים צמאכל: [היכין מעלין]. באיזה דבר מעולה אכילת דייסא: דחיטי. יכול לאכלה בלחם של חטים ודייסא דשערי יכול לאכלה בלחם של שעורים: או דילמא. דייסא של חטים יפה לאכול בשל שעורים ושל שעורים בשל חטים ואית דגרסי נקרני מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד) מלאים חכמה ומאירה פניהם שנא' חכמת אדם תאיר פניו: אכלה בחסיסי. היה מלפת פיתו בחסיסי ומפרש לה במסכת פסחים (דף לט:): קימחא דאביסונא קמח של הליות שעורים שלא הביאו שליש ומיבשין אותן בתנור וקלופין הן: מזמני לך לאכל דייסא עד פרסה. דע שאותו מאכל איכו סועד לך אלא עד הילוך פרסה. ובשר השור עד שלש פרסאות: ע"א אי מזמני לך לאכול דייסא עד פרסה. לך אחר דייסא לאכול וטפי לא ולאכול בשר שור לך עד שלש פרסאות: כל מידעם לא תפלוט קמי רבך. לא תרוק רוק בפני רבך כדאמר במס' עירובין (דף כט.) הרוק לפני רבו חייב מיתה שנאמר וכל משנאי אהבו מות אכל אס אכלת ללעת ודייסא ונזדמן לך הרוק בפיד פלוט בפני רבך וזרוק אותו לחוץ שיס בו סכנת נפשות שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר: ואפילו לפני שבור מלכא פלוט. ואל תחזייש. עד מתי אתה מאכילני רוקך. שהיה נותן ההולא בפיו ומדזיק בו הרוק שבפיו ומחזירו בקערה: לאתך. עפרורית שבכפרניו: בלוספיין. תאנים שנתצלו יותר מדאי: כיון שאין יולאין מבני מעים: כ"ש. דמעלו שנסמוך עליהן שאין אנו כריכים לאכול אחר למחר: מורה ורוי. אתה תלמיד בעל הוראה ואתה שיכור מפני שהיו פניו אהובין כל שעה: הימנותא בידא דהיא איתתא. אמונתא

בידך שאיני שותה כל השנה יין אלא הידושא ואצללתא: וחוגר אני לדעי. וקושר
אני לדעי פדחתי מסום מיחוש ראשי מפני ד' כוסות ששתיתי שאני חושש מהן
מפסח עד עכרת: אי כמלוי ברבית כו'. שהן מרויחין ביותר ופניהן להובין ויפין:
תרוייהו. לגדל חזירין ולהלוות ברבית אסירי ליהודאי ודאי לאו מינייהו פני להובין:
שקיל גולפא. היה נושא הקנקן לבית המדרש ליטב עליה: מלאכה שמכבדת כו'.
דעכסיו יטב עליה בבית המדרש: נפקת נקטת עמרא. ילאת לשוק וקנתה לכמר
ועבדה גלימא: דהוטבי. ועשתה ממנו סרבל טוב: וכד נפקת. איהי לשוקא הות
ניכסי ציה: ורבי יהודה כד הוה מללי הוה נמי מכסי ציה: שעטני מעיל. שתיה
להן חביב כל כך שלא היה להן אחר: (רש"י)

תוספות **כמאן** מצלינן האידינא על החולים כר' יוסי. דאמר אדם נדון בכל יום
דאילו למאן דאמר דנדון בראש השנה הוי תפלת שוא: **מתני'** דלא כבבלאי
דאכלי דייסא בנהמא. וא"כ גם תבשיל עבה אסור לדידהו: **איכא** דמשאיל להני
נקרני. פירוש מי ימצא שישאל להני נקיי הדעת כמו נקיר שמיה (פסחים קיא):
וכן לנקר חצירו (ביצה ח): ויש מפרשין נקדני כמו (ברכות נ). הנקדנין תופסים
אותו ע"כ וכל המדקדי בדברי נקרא נקדן: **בחסיסי**. קמח של קליות וכן פ"י
(פרק כל שעה ד' לט) ור"ח פירש קמח של עדשים ופירושו נראה יותר דלפרש"י
היה לו לקרותו קימחא דאבישונא ועוד אמר פ' כל שעה ממחו ליה קדרה
בחסיסי ואי קימחא דאבשונא הא אמר לעיל מיניה בההוא פירקא דאסור:
לפלוט. כלומר אם יצטרך לרוק ירוק ואל יניח בשביל כבוד רבו: **בלוספיין**. מין
תאנים רעים: **כל** שכן דנסמוך עליהם למחר. שלא יתעכלו מהר וכל זמן
שהמאכל בתוך הבני מעיים הלב נסעד: **וחוגרני** צדעי. פירוש חוגר וקושר היה
צדעיו לפי שהיה חש בראשו על היין ששתה בפסח: **שקיל** גולפא. לישב בבית
המדרש: **שמכבדת** בעליה. שלא אצטרך לישב על גבי קרקע: **שעטני** מעיל. חשוב
היה לו כמעיל: (תוספות)

דלי ציפתא ואמר ליה לשלוחא חזי מאי איכא מיהו לא ניחא לי דאיתנהני בהדין עלמא ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה (דבר) דכלבא שבוע שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אזלא ואיתנסיבה ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בי רב אזל תרתי סרי שנין קמי דר' אליעזר ור' יהושע למישלם תרתי סרי שנין קא אתא לביתיה שמע מן אחורי ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתהו שפיר עביד ליך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד [שבקך] ארמלות חיות כולהון שנין אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא אתא בעשרין וארבעה אלפין זוגי תלמידי נפוק כולי עלמא לאפיה ואף היא קמת למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיעא ואת להיכא אמרה ליה [\[משלי יב-י\]](#) יודע צדיק נפש בהמתו אתת לאיתחזויי ליה קא מדחן לה רבנן אמר להון הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע (בר) כלבא שבוע אתא ואיתשיל על נידריה ואשתריי ואשתרי מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע מן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדין ליה מין עינא זימנא חדא אנשיוה על כף ימא אתא הוא אשכחיה ומן גוואזא דזימנא חדא יהיב ארבעה זוגי לספונאי אמר להו אייתי לי מדעם ולא אשכחו אלא גוואזא על כף ימא אתיוה ליה אמרו ליה עביד מרנא עליה אישתכח דהוה מלי דינרי דזימנא חדא טבעת ספינתא וכולי עיסקא הוה מחית בההוא גוואזא ואישתכח בההוא זימנא דמן דסרוקיתא ומן מטרוניתא

רס"י דלי ציפתא. הגביה המחללת שהיה יושב עליה: ואמר ליה לשלוחא. דאזל לביתיה: חזי מאי איכא. ראה כמה עושר יש לי שנעשה לו נס ונתמלא כל אותו מקום זהובים: ואיתנסיבת ליה בסיתוא. בימות החורף: הוה גנו בי תיבנא. היו יסנים בין התבן שלא היו להם כרים וכסתות: קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה. היה מלקט התבן משערו: אי הוי לי רמינא לך ירושלים דדהבא. אם יהיה לי סיפוק שאתעשר אעשה לך ירושלים של זהב בתי נפש שמאויירת בכל ענייני ירושלים והיינו דאמרינן במסכת שבת (דף נט.) עיר ירושלים של זהב כדעבד ליה

רבי עקיבא לדביתהו: אתא אליהו קרא אבבא וכו'. עבד הכי מקום קורת רוח להן לדלידיה לא היה לו אפילו תבן כמו להם: שפיר עביד לך אבבא. דאדריך מנכסיה: חדא דלא דמי לך. שהוא גרוע ממך ועוד שמניחך באלמנות חיות שהרי הניחך כמה שנים: יודע לדיק נפש בהמתו. אית דאמרי דאיהי הות ידעה דר' עקיבא הוה ואמרה ליה דלא מיתגניא בעיניה ואית דאמרי דלא הות ידעה דלא הכי קא אמרה דלדיק לא מבזה לאינסי: שלי ושלכם שלה היא. על ידה הוא כל מה שלמדתי: מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע. דפליג ליה בנכסיה: ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדין ליה מן עינא. עושין להן מן אותו ענין של איל ואית דגרסי מין עיינא היו עושין כמין לאן של עץ והיו נותנים בו כספם: אנשויה על כף ימא. ששכחו לאותו איל על שפת הים ומלאו רבי עקיבא: ומן גוואא. תיבה: . ארבעה זוזי לספונאי. ליורדי הים לריוח: אייתו לי מדעם. הביאו לי שום דבר: מרנא עליה. ימתין אדונינו עליו עד שנביא לך יתרא: דזימנא חדא טבעה ספינתא. וכל ממונא דהוה בספינתא הוה מונח בהוא גוואא: ומן מטרוניתא. שפעם אחת הולכרו חכמים ממון הרבה לבית המדרש וסיגרו את ר' עקיבא אל מטרוניתא אחת ולוה ממנה ממון גדול וכשנתנה לו אמרה לו מי יהיה לי ערב שתפרע לי לזמן קבוע אמר לה מי שתראה אמרה לו הקב"ה והים שהיה ציתה על שפת הים אמר לה ר"ע כן יהיה כשהגיע הזמן חלה ר"ע ולא היה יכול להביא הממון יצאת אותה מטרוניתא על שפת הים ואמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי לך ולים הזה האמנתי מעותי הכנים הקב"ה רוח שטות בלבו של קיסר ונכנס לבית גנזיו ונטלה קרטלית וזרקה לים והשליכה הים לפתח ציתה של אותה מטרוניתא ונטלתה ולאחר זמן הביא לה ר' עקיבא הממון ואמר לה אל יחר לך שלא הבאתי לך הממון בזמן שקבענו שחליתי אמרה לו יהא הכל שלך שממוני בא לידי בזמנו וספרה לו כל המעשה ונתנה לו מתנות גדולות ופטרותו לשלום: (רש"י)

תוספות דלי ציפתא. פירוש הגביה המחצלת וסמך שימצא שם מעות הרבה בנס : **גני** בתיבנא. מחמת עוני : **מנקיט** ליה תיבנא. ממה שנאחז לו בשערו : **רמינא** לך ירושלים דדהבא. וכן עשה כדאיתא בשבת (דף נט.). **דלא** דמי לך. אינו ראוי

והגון לך : אילא דספינתא. כל הספינות עושין להם איל של זהב : ומן מטרונית. פעם אחת הוצרכו תלמידי רבי עקיבא למעות הלכו אצל מטרוניתא ללוות ממנה אמרה להם איני מאמנת אמר לה רבי עקיבא מי את חפצה שאתן לך ערב אמרה לו מי שאמר והיה העולם וים הגדול וכשהגיע הזמן חלה רבי עקיבא ולא בא הלכה על שפת הים אמרה רבשיע היום חלה רבי עקיבא עבדך והוא העמידך ערב לי מה עשה הקב"ה באותו היום נשטית בת קיסר ונטלה קופסא מליאה כסף וזהב והטילה לים וצפה ובאת לאותו מקום ונטלה אותו ומצאה בה ממון גדול וכשנתרפא רבי עקיבא בא אצלה ואמר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שחליתי באותו הזמן עכשיו הרי כל ממונך בידי וסיפרה לו כל המעשה והכניסתו בבית גנזיה ונתנה לו מתנות גדולות : (תוספות)

דף נ - ב

ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום : רב גמדא יהיב ד' זוזי לספונאי לאתויי בהון מידעם לא אשכחו אתיוה ליה בהון קופא אישתמיט על לחרתא חפרו בתריה אשכחוה דרביע על מרגלייתא אייתינון ליה כולהון אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה תורה מפוארה בכלי מכוער א"ל למדי מבית אבוך במה מניחין יין אמרה ליה במאני דפחרא אמר לה כולי עלמא בפחרא ואתון במאני דפחרא אתון אחיתון במאני דכספא ודהבא אזלת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי אמר לה אף אורייתא כן והאיכא שפירין וגמירין אמר לה אי הוו סנו הוו גמירין טפי ההיא דאתיא לקמיה דרב יהודה מנהרדעא לדינא ואיתחייבת מן דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין גוצא ורבה כריסיה אוכס ורבה שיניה אמר לה לבזוייה קאתית תיהוי ההיא אתתא בשמתא פקעה ומתה : ומותר בביצה טורמיטא : מאי ביצה טורמיטא אמר שמואל עבדא דעביד לה שוי אלפא דינרי ומעייל לה אלפא זימני במיא חמימי ואלפא זימני במיא קרירי עד דמתזוטרא כי היכי דבלעיתה ואם אית כיבא סריך עלה וכד נפקא ואתיא ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה ובמאי מתסי שמואל הוה בדיק נפשיה

בקולחא עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון תנן התם היה עושה בכלופסין לא יאכל בבנות שבע בבנות שבע לא יאכל בכלופסין מאי כלופסין מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי ההוא גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמוריה אלפא מיני לפדי אגמריה תמני מאה אזמניה לדינא לקמיה דרבי אמר רבי אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו רבי עבד ליה הלולא לר"ש ברבי כתב על בית גננא עשרין וארבעה אלפין ריבואין דינרין נפקו על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא אמר ליה אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה אזמניה אמר לעושי רצונו בעולם הזה כך לעוה"ב עאכ"ו: יומא דמחייך ביה רבי אתיא פורענותא לעלמא א"ל לבר קפרא לא תבדיחון ויהיבנא לך ארבעין גריוי חיטי א"ל ליחזי מר

ר"י ומן אשתו של טורנוסרופוס. אדון אחד שקמו רופוס והיה מפטפט בדברי תורה כנגד ר"ע והיה ר"ע מנלחו בכל פעם והיה אותו אדון מתבייש וזא וסיפר לאשתו אמרה לו אני אפתהו ואכשילהו לפי שהיתה יפת תואר ביותר באתה אלכו וגילתה שוקה כנגדו ורק ר"ע ושחק וזכה אמרה לו מדוע עשית כן אמר לה השנים אומר לך מה שרקתי בשביל שמטיפה סרוחה באת ובכיתי בשביל שזופיך עתיד לזלות בארץ ומה ששחק לא ראה לומר לה אעפ"כ הפלירה זו עד שאמר לה שעתידה להתגייר ותנשא לו אמרה לו וכי יש תקווה אמר לה הן ונתגיירה לאחר שמת בעלה ונשאת לו והביאה לו ממון גדול: מן קטיעא בר שלום. מפורש במסכת ע"ז צפ"ק (דף י:): קופא. קוף: על לחרתא. נכנס הקוף בחור אחד בקרקע: רביע. רובץ: הכי דנן. כמו שדנתני אתה בתמיה: ידעת ליה. מכרת אותו: ורצה כריסיה. בטן גדול יש לו: טורמיטא עבדה דעביד ליה. להאיא ביצה טורמיטא שווי אלפא זוזי: עד דמתזוטרא. שמתמעטת כדי שיכול לזולעה שלימה: ואי אית ביה כיבא. במעיו סריך עליה על ההיא ביצה וניכר בה: וכדנפקא ממעיו. שלימה ידע אסיא כו': הוה צדיק נפשיה בקולחא. היינו דומיא דביצה טורמיטא והיה מפשפש כל מעיו אם יש בהן כאב והיה מתחלש ומתעלף כל כך עד שאשתו בוכה עליו ותולשת שערה מחמת דאגה: היה עושה. הפועל שמלקט לו בכלופסין: לא יאכל בבנות שבע. שלא הרשתו התורה לאכול מאותו המין שהוא מלקט

דכתיב כי תבא זכרם רעד ואכלת ענבים וגו' (דברים כג): לפדי. מיני מאכל: לאגמורי אלפא מיני לפדי. שילמדו לעשות אלף מיני מאכל: אזמניה לדינא. על מאתים מין קלא לימדו: אבותינו אמרו נשינו טובה. דכתיב נשיתי טובה (איכה ג) קראה זכר אלף שעכשיו קכחה אבל אנו לא ראינו טובה מעולם שאין אנו יודעים כמה מיני טעם יש בפירות כלומר דבר מופלא הוא שכל כך לימדו: לא אזמגי' לזכר הפרא. לפי שהיה איש זדון ומתיירא שמה יעשה שום דבר שיסחוק: אמר. זכר הפרא לרבי אם לעוברי ראונו משפיע לו טובה כ"כ לעושי ראונו כו' שהיה מגנהו על קלא זימנו: לעושי ראונו משפיע לו זעוה"ז טובה כ"כ שהתחיל לספר זכרו זכיל שזימנו: (רש"י)

תוספות אשתו של טורנוסרופוס. שהיה ר"ע מקפח טורנוסרופוס לפני קיסר בקראי פעם אחת הלך לביתו זועף אמרה לו אשתו מפני מה פניך זועפים היום אמר לה מפני פלוני שמצער אותי אמרה לו אלהיהם של אלו שונא זימה תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה והלכה וקישטה עצמה ובאת לפני רבי עקיבא כשראה אותה רקק ושחק ובכה אמרה ליה פרש לי שלשה דברים הללו אמר לה שתיים אפרש והשלישית לא אפרש מה שרקקתי שאת כותית ובאת מטיפה סרוחה ופסולה מה שבכיתי על האי שופרא דבלי בארעא ומה ששחק לה לא פירש לה והוא שחק לפי שראה ברוח הקודש שעתידה להתגייר ולהנשא לו אמרה לו יש לי תשובה אמר לה הן הלכה ונתגיירה והכניסי' לו ממון הרבה ונשאה: **קטיעא** בר שלום. פ"ק דע"ז (דף י:) מפ': **קופא**. קוף: **לחרתא**. לחור: **זרביע**. רבוץ: **אייתינהו** נהליה. מדת חסידות עשו לו ולא מן הדין אלא אמרו אחרי אשר על ידי גלגולו בא נתנו לו: **אי** הוי סנו. פי' מכוערין: **טורמיטא**. אין בו משמעות: **זזוטרא**. ויכול לבולעה: **סריך** עלה. כלומר הכאב נדבק עליה: **בקולחא**. היינו ביצת טורמיטא והיתה בודקת כל גופו עד שהיה מפיג לבו: **עד** דמסתרין אנשי ביתי עליה. מסירין שערן מרוב צער: **עשה** בכלופסין לא יאכל בבנות שוח. פי' בפועל קאמר שאמרה תורה שאוכל ואמר התם שאינו אוכל אלא באותו המין וכלופסין אינו ממין בנות שוח ואע"ג ששניהם תאנים שני מינים הם: **לפדי**. תבשיל: (תוספות)

דכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה חפייה כופרא וסחפיה על רישיה ואזל ואמר ליה ליכיל לי מר ארבעין גריוי חיטי דרשינא בך אחוך רבי א"ל לאו אזהרתך דלא תבדחן א"ל חיטי דרשינא קא נסיבנא א"ל בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא בריקודא דאבוך ובקירקני דאמך בן אלעשה חתניה דרבי הוה ועשיר גדול הוה אזמניה לבי הילולא דרבי שמעון ברבי א"ל בר קפרא לרבי מאי [\[ויקרא כ-ג\]](#) תועבה כל דא"ל רבי דהכין הוא תועבה פרכה בר קפרא א"ל פרשיה את א"ל תיתי דביתכי תירמי לי נטלא אתת רמיא ליה א"ל לר' קום רקוד לי דאימר לך הכי אמר רחמנא תועבה תועה אתה בה לכסא אחרינא א"ל מאי [\[ויקרא יח-\]](#) [\[כג\]](#) תבל א"ל כי עניינא קדמאה א"ל עיביד לי דאומר לך עבד אמר ליה תבל הוא תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מן כולהון ביאות אמר ליה ומאי [\[ויקרא יח-ז\]](#) זימה אמר ליה עיביד כי עניינא קדמאה עבד ואמר ליה זו מה היא לא יכיל בן אלעשה למיסבל קם ונפק הוא ואינתתיה מתמן מאי בן אלעשה דתניא לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כ"ג דכתיב [\[יחזקאל מד-כ\]](#) כסום יכסמו את ראשיהם תנא כעין לולינית מאי לולינית א"ר יהודה תספרתא יחידתא היכי דמי אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול: ובדלעת הרמוצה: מאי דלעת הרמוצה אמר שמואל קרא קרקוזאי רב אשי אמר דלעת הטמונה ברמץ איתיביה רבינא לרב אשי רבי נחמיה אומר דלעת ארמית היא דלעת המצרית כלאים עם היונית כלאים עם הרמוצה תיובתא: [\[מתני'](#) הנודר ממעשה קדרה אין אסור אלא ממעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדרה שאני טועם אסור בכל הנעשה בקדרה: [\[גמ'](#) תניא הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שיורד לאלפס מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה הנודר מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשים בתנור:

דכ"י דככל גריוא דבעינא. באיזה מדה שארצה לקח: חפייה כופרא. זיפתו מבחוח כדי שיחזיק החטים: ליכיל לי. ימוד לי: דרשינא בך. כלומר שאתה חייב

לי: שתינא חמרנא ברקורא דאבוך. שאביך ירקד: ובקירקני דאמך. במזיגתה שאמך
תמזוג לי הכוס: מאי תועבה. עשו שניהם: תרמי לי נטלא. תמזוג לי הכוס כמו
אנטל: תועה אתה בה. כלומר שמניח את אשתו של היתר ותפס זו של זנות: כי
עניינא קמא. תיתי דביתכי תירמי לי ולדידיה א"ל קום רקוד לי: ומאי תבל.
דכתיב] ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא (ויקרא יח): וכי תבלין יש
בה. כלומר יש בביאה זו טעם מבאחרות שמנחת בעלה ונרבעת לבהמה: זו מאי
היא. ומפרש ביצמות (דף לז:): בא ש הבא על נשים הרבה וכן אשה שנבעלה
לאנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה והולידה בת נמלא אב נוסא את
בתו ואח נוסא את אחותו על זה נאמר ומלאה הארץ זימה כלומר זו מה היא
שאין אדם יודע אותה אשה שהיא נוסא אס מותרת לו אס לאו: לא יכיל בן
אלעשה למיסבל. אותו זילותא של רבי לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות
דבר של זילותא מחמיו: מאי בן אלעשה. כלומר מנין דהוה עשיר: תפורת
יחידתא. שאין כמותה: פיזר מעותיו. שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר
לו כתגלחת של כ"ג: הרמואה קרא קרקוזאי. לזועין של אותו מקום שאינו
מתבטל לעולם יפה: הטמונה ברמז: עפר של גחלים ללאו תבטיל הוא: כלאים
עם דלעת הרמואה. אלמא דהרמואה לאו טמונה ברמז אלא שם מקום הוא ומין
זרעים הוא: מתני' ממעשה רתחתא. היינו דבר שנגמר ביסולו בקדירה ואינו אלא
מחמסת המינין לאפוקי דבר שאין גמר ביסולו בקדירה עד שמבטלין אותו
באילפס: בכל הנעשה בקדירה. אפילו מבטל באילפס אסור: גמ' ביורד באילפס
שכבר כו'. הואיל וקודם שמניחו באילפס מבטלו בקדירה והדר מניחו באילפס כן
היה מנהגן והוי יורד לקדירה ולפיכך אסור: מן היורד באילפס מותר ביורדי
לקדירה. קודם שירד באילפס: מן הנעשה בקדירה. לגמרי כל ביסולו שאינו יורד
לאילפס כלל: מותר בנעשה באילפס. אע"פ שהיה קודם לכן בקדירה: מותר
בנעשה בקדירה. בנגמר בקדירה: (רש"י)

תוספות טח"י כופרא. טחו בכופרא: דיקולא. סל גדול: דרשינא בד. שהלוייתך
ומילי דבדיחותא היה אומר: ברקודא דאבוך ובקורקני דאימך. כמו מרקדים
טרפיי"ד: תועה אתה בה. שמניחין נשותיהן והולכין אצל משכב זכור: תבלין יש

גדול הוא דכתיב [\[יונה ב-א\]](#) וימן יידי דג גדול לבלוע את יונה והכתיב [\[יונה ב-ב\]](#) ויתפלל יונה אל יידי אלהיו ממעי הדגה הא לא קשיא דלמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן אלא [\[שמות ז-כא\]](#) והדגה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו אלא דגה משמע גדולים ומשמע קטנים ובנדריהם הלך אחר לשון בני אדם: הנודר מן הצחנה כו': אמר ליה רבינא לרב אשי אמר הרי עלי ציחין מאי תיבעי: [\[מתני'](#) הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה וטפלה הנודר מן הבשר

רס"י מתני' אינו אסור אלא בכבוש של ירק. דסתם כבוש ירק הוא אכל אמר כבוש שאני טועם הואיל ואמר כי האי ליסנא אסור בכל הכבושין וה"ה בכל הנך אם אמר בשלוק סתם אינו אסור כו' דסתם שלוק שלהן אינו אלא בשך ודעתיה לא הוא אלא בשך דדרכו להתבשל ולהשלק: גמ' אמר קונם לכביש עלי או לשליק עלי מאי. מי אמרינן לכביש דמי כמ"ד הכבוש או דילמא דמי כמאן דאמר כבוש שאני טועם ואסור בכל הכבושין: תיבעי. כלומר תיקו: מתני' דג דגים שאני טועם. דג משמע גדול דגים משמע קטנים וכיון דאמר שניהם אסור בהן בין גדולים בין קטנים: ומותר בטריית טרופה. דג ששמו טריית ומוכרין אותו בחתיכות שלא נדר אלא מדג הנמכר שלם: וצ"ל. שעושין מקרבי דגים וכל שכן במוריים שאין עושין אותו אלא משומן של דגים: אסור בציר ובמוריים. דהני בכלל טרופין נינהו: גמ' הלך אחר לשון בני אדם. שקורין דג לגדול ודגה לקטנים להכי כי אמר דג מותר בקטנים וכי אמר דגה אסור בקטנים וכי אמר דג דגה אסור בשניהם: אמר הרי עלי ציחין. מי אמר דמדגים ממש קאמר ולא מדבר אחר או דילמא דמי כמאן דאמר מן הצחנה: מתני' מן הקום. משג"ח היינו נסיוני דחלצא דקום אינו בכלל חלב: אוסר. דקא סבר יש בו כאחור חלב והוי בכלל חלב: מן הקום מותר בחלב. דברי הכל דחלב אינו בכלל קום: (רס"י)

תוספות קונם מן הכבוש. שאמר קונם כבוש עלי אינו אסור אלא בכבוש של ירק דסתם כבוש משמע כבוש של ירק אבל לא כבוש שאני טועם כיון שאמר שאני טועם אסור בכל הכבושים: מן השלוק. סתמא הוי של ירק: דכבוש מאי. פירוש אם אמר קונם דכבוש עלי מאי כסתם כבוש דמי ואינו אסור אלא בכבוש ירק או

דילמא כשאני טועם דמי ואסור בכל הכבושי: **מן** הצלי סתמא הוי. דבשר: **מן** המליח. סתם מליח הוי דג מליח: **דג** דגים שאני טועם. פירוש דג או דגים ורבי שמעון דאמר בגמרא דג גדולים משמע פליג אהא וי"א דג ודגים דאמר לתרוייהו: **בטרית** טרופה. מין דג גדול שחותכין וטורפין אותו ולא מיקרי לא דג ולא דגים אלא יש להם שם בפני עצמם: טרית טוניני"א בלע"ז וי"מ שלכך מותר בטרית שלא נתכוון אלא בדגים שלמים: **ומותר** בציר. אע"פ שדגים מעורבין בו וא"צ לומר מורייס שאין בו אלא שומן דגים: **הנודר** מן הצחנה. דגים טרופים כדאמר בע"ז (דף מ.) ובסנהדרין (דף מ: ') מוניני וצחנתא טעים ופריס להו וי"מ דגים קטנים ולפי שהטרית חתוכה בחתיכות קטנות הוי בכלל צחנה: **ומותר** בציר ובמורייס. דאין ניכר בהם ממשות הדגים ולא נתכוון אלא לממשות הדגים: **הנודר** בטרית טרופה אסור בציר ובמורייס. טרופה ואין טרופה גדולה מזה שאין בהם רק ליחלוחית הדג ושומנו: **תניא** ר' שמעון אומר דג שאני טועם אסור בדג גדול. דדג משמע דג גדול כדכתיב וימן ה' דג גדול: **דג** דגה. פירוש שאמר שניהן בין גדולין בין קטנים משמע מייתור הלשון: **במע** הדגה וכו' בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. וקורין לקטנים דגה: **הרי** עלי צחיחין. כיון דאמר לשון זה משמע צחנתא זו דוקא ומותר בטרית טרופה או דלמא כנודר מן הצחנה ואסור בטרית: **ומותר** בקום. מי חלב דהואיל ופסולת חלב הוא אינו בכלל חלב ורבי יוסי אוסר דפסולת חלב הוי בכלל חלב: **קום**. מי חלב שקורין משג"א ורבי יוסי סבר דקום בכלל חלב וכן חלב בכלל קום וי"מ הנודר בקום מותר בחלב לדברי הכל: **הנודר** מן הגבינה אסור בין מלוחה בין תפילה. ואע"ג דלא אכלי אינשי אלא מלוחה: **הנודר** מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה. אע"ג שיש בו טעם בשר ואע"ג דקיפה הוי בשר שנקפה בשולי הקדירה דלא קרי אינשי בשר אלא חתיכות בשר שהן בעין: ר' יהודה אוסר. דסבר היא וטעמה: **בבשר** מותר ברוטב. לכאורה משמע דמותר בשר להחליף ולמבור וכן בנודר מן הענבים ומן התאנים: שאינו מתכוין לאסור עצמו בהנאת מין כשהוא מזכיר אבל כשאמר קונם בשר זה עלי אסור אפילו בהנאה וכי ההיא דקונם פירות הללו עלי דאסור בחילופיהן:

רבי טרפון בביצים שנתבשלו עמו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שיאמר
בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור
הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאני
טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור :

רש"י מותר ברוטב. מרק: וזקיפה. מקפה עצה מתצלין פונדליר"ק זלע"ז:
שנתבשלו. בתוכו בשביל רוטב שנקנס בצליה וצביל טעם בשר שהיה בצליה: כן
הדבר. שאסור כשאמר בשר זה עלי שיש בקדרה לכשאמר כן כל מה שיש בקדרה
שיש בו טעם בשר אסור: שהנודר מן הדבר. כגון שאמר בשר זה עלי ונתערב בו
אבל כי לא אמר בשר זה עלי אלא קונם בשר עלי דמשמע בשר ממש מותר
ברוטב וזקיפה: (רש"י)

תוספות אמר ר"י מעשה ואסר וכו'. פירוש דכי היכי דבשר שאני טועם אסור
ברוטב הי"נ אם אמר שאני אוכל ובגמרא נמי הכי הוא כי קא מיבעי ליה בשאיני
אוכל בשאיני טועם דוקא או לאו דוקא וכן לענין שלוק שאני טועם : אמרו לו כן
הדבר. שאסורין אפילו ביצים שנתבשלו עם הבשר ואימתי בזמן שאמר בשר זה
עלי דמשמע היא וטעמה שהנודר מן הדבר שאמר דבר זה עלי. וכו' : הנודר בין
מותר בתבשיל. כרבנן דלר"י אסור : קונם יין זה וכו' אסור אם יש בו בני"ט. וא"ת
כי נמי אין בו בני"ט דקונמות הוי דבר שיש לו מתירין כדאמרין בשילהי פירקין
דלקמן וי"ל דחומר דבר שיש לו מתירין אינו נוהג אלא במין במינו אבל במין
בשאינו מינו אפילו יש לו מתירין בטל בששים וכן משמע בשמעתין דבצל (לקמן
דף (תוספות) : (נח.)

דף **נב** - **ב**

גמ' ורמינהו מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר לא קשיא מר כי
אתריה ומר כי אתריה באתרא דרבנן קרו לחלבא חלבא ולקומא קומא
באתריה דרבי יוסי לקומא נמי קרו ליה חלבא תניא הנודר מן

החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב אם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפו הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאיני טועם ונפל לתוך התבשיל אם יש בו טעם יין הרי זה אסור: **מתני'** הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים מותר בשמן אמר קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם אסור בהן וביוצא מהן: **גמ'** בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאיני טועם דוקא אי ס"ד אלו דוקא שאיני טועם למ"ל הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאיני טועם אי דאמר אלו מיתסר ואי לא לא אמר רבא ת"ש קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן הא ביוצא מהן מותר ה"ה דאפי' ביוצא מהן אסור והא עדיפא ליה לאשמועינן דחילופיהן כגידוליהן דמי ת"ש שאיני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן הא היוצא מהן אסור איידי דלא נסיב ברישא יוצא מהן לא נסיב נמי בסיפא יוצא מהן ת"ש אמר ר' יהודה מעשה ואסר רבי טרפון עלי ביצים שנתבשלו עמו אמרו לו אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר ויש בו בנותן טעם הרי זה אסור באלו לא קא מיבעיא לן דדוקא הוא כי מיבעיא לן בשאיני טועם דוקא או לאו דוקא ת"ש דג דגים שאיני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין חיים בין מבושלים ומותר בטריט טרופה ובציר אמר רבא וכבר יצא מהן:

כ"ז גמ' מן העדשים אסור באשישים. כלחם שמעורב בו קמח של עדשים דקסבר אשישים בכלל עדשים הם: ורבי יוסי מתיר. ללא הוא בכלל עדשים קשיא לרבי יוסי אדר' יוסי קשיא דרצנן אדרצנן דרצנן אסרי הכא ואמרי אשישים בכלל עדשים וצמתניתין שרו דקאמרי קומא לאו בכלל חלב הוא והכי נמי קשיא לרבי יוסי דהכא מתיר משום דסבירא ליה לאשישים לאו בכלל עדשים וצמתני' קאסר דסבירא ליה קומא בכלל חלב היא קיימא: קומא דחלבא. והואיל והוי בכלל חלב להכי אסור והכי נמי מתריאנא לצרייתא צאתריה דתנא קמא קרו ליה אשישים לפת של עדשים וצאתריה דר' יוסי לא קרו אשישים הלכך שרי ר' יוסי: מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. שהרי לא נדר מטעמו של יין: מתני' קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם. הואיל ואמר טועם אסור בהן: וביוצא מהן. בשמן וביין: גמ' אלו דוקא. למשום אלו אסור בהן וביוצא מהן או דילמא שאיני טועם דוקא

דמשום דאמר שאיני טועם אסור בהן וציוצא מהן: אי ס"ד אלו דוקא. ושאני טועם לאו להכי תנא שאיני טועם למה לי: הא קא משמע לן דאע"ג דאמר שאיני טועם אי אמר אלו מיתסר. ציוצא מהן אי לא לא והכי כמי [אי הוי] אמרי ואי אמרת שאיני טועם דוקא ואלו לאו דוקא למאי תנא אלו [והוה מתרצינן] הא קמשמע לן דאע"ג דאמר אלו אי אמר שאיני טועם מיתסר ציוצא מהן אי לא לא מאי: פירות האלו. כיון דאמר אלו אסור בחילופיהן ובגידוליהן ודייקינן מיניה הא ציוצא מהן כגון סחט מסקה מותר ושמע מינה דאלו לאו דוקא: תריץ לא תימא הא ציוצא מהן מותר אלא הוא הדין דאפי' יוצא מהן אסור דהא אלו קאמר ואלו דוקא והא דלא נקט בהדיא אסור ציוצא מהן: הא עדיפא לאשמעינן דחילופיהן. דאע"ג דלא הוה גופייהו כגידולין דמו: שאיני אוכל ושאני טועם. כגון דלא אמר אלו טועם משמע דמדידהו גופייהו קאמר לפיכך מותר בגידוליהן ובחילופיהן ודייקינן הא ציוצא מהן אסור דהא טועם מגופייהו קאמר אלמא דשאני טועם דוקא: הוא הדין דאפי' ציוצא מהן מותר איידי דלא תנא צרישא יוצא מהן מותר. דעדיפא ליה נקט לא קתני בסיפא יוצא מהן: בזמן שאמר בשר זה עלי. דהוי כמ"ד אלו עלי וס"מ אלו דוקא: ומותר בלוי. דהיינו לוי היוצא מהן אלמא דשאני טועם לאו דוקא: אמר רבא. תריץ הא דקתני מותר בלוי שכבר יצא מהן קודם שנדר ולהכי מותר אצל אם לאחר שנדר יצא מהן לעולם אימא לך דאסור ושאני טועם דוקא: (רש"י)

תוספות **ורמינהו** אסור באשישין. דפסולת עדשים (אינם). בכלל עדשים ורבי יוסי מתיר קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי ודרבנן אדרבנן: לא קשיא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם [ובאתרי' דר"י לקומא נמי קומא דחלבא: מן הרוטב מותר בקיפה. דקדוקי בשר אף כי איכא נתינת טעם מן הרוטב דלא אסור אלא הקרוי רוטב בלבד ורבנן דפליגי ארבי יהודה במתני': בשר מותר ברוטב בשר זה אסור ברוטבו ובמקפה אי איכא נתינת טעם: אלו דוקא או שאני טועם דוקא. אמתני' בעי דקתני קונם זיתים אלו שאני טועם אסור בהם וביוצא מהם ומיבעי ליה מה שאנו אוסרין יוצא מהם איירי דאמר שאני טועם דוקא אבל אם לא אמר אלא קונם אלו עלי לא מיתסר אלא (ביוצא) מהם וא"ת היכי מצינו למימר דשאני טועם חמור מקונם אלו והא גבי חילופיהן וגדוליהן דמותר בהם [כשאמר שאני טועם] וכשאמר קונם פירות אלו. אסור ויש לומר דשאני גבי חילופיהן שאינו

תלוי באלו כלל אלא בהזכרה כשאמר שאני אוכל שאני טועם דלא נתכוון לאסור כ"א גופם לאכול ולא חילופיהן ובשלא הזכיר שאיני אוכל ואמר קונם עלי פירות כי נמי לא אמר אלו שוינהו עליה איסור בין הם בין חילופיהן אבל לענין יוצא מהם יכול להיות דאלים טפי לישנא דשאני אוכל ושאני טועם מקונם אלו: דאי סלקא דעתך אלו דוקא שאני טועם ל"ל הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאני טועם אי אמר אלו אין אי לא לא [הגה"ה ז"ו מצאת"י מבחו"ץ]: **ת"ש** שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן. נראה דקאי אקונם פירות אלו דאע"ג דאמר אלו כשאמר שאני אוכל מגרע ליה איסור הנאה דגלי אדעתיה שאינו אוסר אלא באכילה אע"ג דלענין יוצא מהם אהני שאני טועם להחמיר וראיה לדבר דהא שאני אוכל קאי נמי אפירות אלו לאידך בבא האומר לאשתו קונם מעשה ידיך אסור בחילופיהן ואיירי כגון דאמר אלו או שמא משמעות הלשון כך כשאוסר מעשה ידיה כגון אם אמר פירות אלו וקתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן ולפירוש זה ק' דדייקא הא ביוצא מהם אסור [דלמא] שאני הכא דקאמר אלו ושאני טועם ושמא מדלא נקט התנא בהדיא בסיפא קונם פירות אלו שאני טועם אלא נקט שאני טועם גרידא משמע דאפילו לא אמר אלו אשמעינן תנא דמותר בחילופיהן ואסור ביוצא מהם: ע"ד כא"ן הגה"ה מהר"ם וז"ה מצאת"י בפני"ם: **ת"ש** [קונם פירות האלו עלי וכו'] הא ביוצא מהם מותר. דאי אסור ליתני אסור ביוצא מהם וכ"ש בחילופיהן דמשמע ליה דמסתבר טפי להתיר יוצא מהם מחילופיהן [ומשני] דאה"נ דיוצא מהם אסור ולרבותא. נקט יוצא מהם ואשמועינן חלופיהן כגידוליהן ואסורין דאי תנא יוצא מהם אסור ה"א דחילופיהן דשרו הואיל ולא באו מגוף האיסור עצמו: **ת"ש** שאני אוכל שאני טועם ולא אמר אלו מותר בחילופיהן הא יוצא מהם אסור. אע"ג דלא אמר אלו דאי מותר לישמעין יוצא מהם וכ"ש חילופיהם שאינם מגוף הפירות דהכי [משני] לעיל דחילופיהן עדיף לאשמועינן ברישא לאיסורא מביוצא מהם וקשה לידחי במאי דסלקא דעתך בת"ש דלעיל דאדרבה מסתבר טפי לאיסורא חילופיהן מיוצא מהם וזיל הכא קמדחי ליה [וזיל הכא קמדחי ליה] ומשני אידי דלא נסיב רישא יוצא מהם כו' דהא שניא דהא עדיף ליה למיתני חילופיהן כגידוליהן לא נקט נמי בסיפא יוצא מהם ואע"ג דה"ה ודאי שרו בחילופיהן: **בשר** זה עלי כו' אסור בנותן טעם. ומדמי יוצא מהם לנ"ט דכי היכי דאסר אדנפשיה כדאמר בשר זה עלי בני"ט ה"נ אסור יוצא מהן וזה היינו כמו אלו אלמא דבאלו מיתסר יוצא מהן. **ת"ש** ומותר בטריט טרופה ובציר. וציר היינו יוצא מהן אלמא בשאני טועם גרידא מותר יוצא מהם: **אמר** רבא שכבר יצא. פי' האי ציר דקשרי היינו בציר שיצא מהם קודם נדרו ובההוא אינו נאסר אף כשאני טועם דוקא אבל ביוצא מהם אחר נדרו (אסור) אימא לך דאסור דשאני טועם דוקא ולא איפשיטא לן אי שאני אוכל דוקא הלכך בשל תורה הלך לחומר א ובשאני טועם גרידא אסור יוצא מהם ועוד נשמעינן שאם אדם אוסר שלא יאכל

בשר עד זמן פלוני שאסור ברוטב דהא בהא תליא דאי יוצא מהם אסור הי"נ
נתינת טעם אסור דמדמה לה להדדי: . (תוספות)

א

-

נג

דף

מתני' הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מסתוניות מותר בחומץ
סתוניות רבי יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו ונודר
הימנו אסור ביוצא הימנו וחכמים מתירים: **גמ'** [חכמים] היינו ת"ק
איכא בינייהו הדא דתניא כלל זה אר"ש בן אלעזר כל שדרכו לאכול ודרך
היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור ביוצא ממנו
נודר מיוצא ממנו אסור בו כל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול
נודר בו אין אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוון זה אלא ליוצא ממנו:
מתני' הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמן
מן הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן
הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות השדה שהוא שם
לוויי: **גמ'** תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמן
ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמן ומותר בשמן זית מקום
שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד
מסתפקין מהו דתימא איזיל בתר רובא קא משמע לן ספק איסורא
לחומרא הנודר מן הירק בשאר שני שבוע אסור בירקות הגינה ומותר
בירקות השדה ובשביעית אסור בירקות השדה ומותר בירקות הגינה
אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל

רפ"י מתני' מן הסתוניות. היינו ענבים הקים שמניחן זכרם כל ימי הסתיו ועושין
מהן חומץ: כל ששם תולדתו קרויה עליו. כגון חומץ זה שילא ממנו קרוי נמי על
שם אמו חומץ סתוניות ולא חומץ סתם: נדר ממנו אסור ביוצא וכו'. והכי נמי
כי נדר בסתוניות אסור נמי בחומץ היוצא ממנו: וחכמים מתירין. וקא פריך

בגמרא היינו תנא קמא דקתני מותר בחומץ סתוניות: גמ' נדר זו. בתמרים: אסור ביוצא ממנו. בדבש תמרים: כל שאין דרכו לאכול. כגון סתוניות דדרך היוצא ממנו לאכול והן עצמן אין דרכן לאכול. תנא קמא דמתניתין דאמר מותר בחומץ סתוניות לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר אלא קסבר נדר זו אין אסור אלא זו אע"ג שאין דרכו לאכול וחכמים תנא בתרא אית להו דרבי שמעון בן אלעזר ודקתני וחכמים מתירים זו בגופו אבל ביוצא ממנו לא דאין אסור אלא ביוצא ממנו והיינו כר' שמעון בן אלעזר דאמר לא נתכוון זה כו' ורבי יהודה בן בתירא היה אוסר זו וביוצא הימנו: מתני' מן השמן. משמע שמן זית להכי מותר בשמן שומשמן: כרישין קטנית: מותר בירקות השדה. דהיינו שם לווי ירק הקדה ולא ירק סתם: גמ' מותר בשמן שומשמן. לפי שאין מצוי בא"י שמן שומשמן אלא שמן זית ובאותו שמן נדר: מזה ומזה. משמן זית ומשמן שומשמן: ספק איסורא לחומרא. ומשמן שמסתפקין בו נדר בין רב בין מעט: אסור בירקות. הגינה. גרי"ס המור"ה במסכת"א ז"ו ומותר בירקות השדה. שעליהן סומכין בשביעית שהפקירו הגנות לעניים ואין מסתפקין אלא בירקות השדה: (כ"ט)

תוספות הנודר מן התמרים מותר בדבש. פירוש דאמר קונם תמרים עלי מותר בדבש היוצא מהם דדבש איקרי תמרים [לא איקרי] וקשה אמאי לא תנא הכא כדקתני בשאר בבי תמרים אלו שאני טועם אסור ביוצא מהם: **בסתוניות**. ענבים קשים ורעים לאכול מותר בחומץ היוצא מהן: כל ששם תולדתו עליו. פירוש שאינו מפסיד שמו הראשון כמו דבש תמרים ששם תמרים עליו נדר בתמרים אסור בדבש: **וחכמים** מתירין. בגמ' פריך היינו תנא קמא: **מותר** בין תפוחים. דסתם יין דענבים קאמר: **מותר** בשמן שומשמן. דסתם שמן הוא שמן זית: **מותר** בדבש תמרים. דסתם דבש זהו דבש דבורים: **מותר** בחומץ סתוניות. דסתם חומץ מין טוב שהחמיץ: מן הכרישין מותר בקפלוטות. אע"פ שממין כרישין הן באו שיש להן שם לווי: מן הירק סתם מותר בירק שדה. דסתם ירק של גינה: **חכמים** היינו ת"ק. דשרי בדבש תמרים איכא ביניהו דתניא כו' כל שדרכו לאכול כו' ומיירי ששם תולדתו עליו דאל"כ לית ליה [הנודר] בענבים מותר בין וכל שאין דרכו לאכול כגון סתוניות שאין דרכן לאכול וחומץ שלהם דרכו לאכול: **נדר** בו אינו אסור אלא ביוצא ממנו. ת"ק לית ליה דרבי שמעון וחכמים אית ליה דרבי שמעון [ולאו לגמרי כר"ש סבירא להו] דודאי בדבש תמרים לא סברי כוותיה אלא בדינא דסתוניות וה"ק וחכמים מתירים בתמרים לאכול בדבש אבל בסתוניות לא שרינן בחומץ וקשה דהוה להו למיתני וחכמים

אוסרין בסתוניות והר"ם פי לפי מה שפירש דסתוניות אין דרכן ליאכל אלא היוצא מהם יש לפרש ת"ק ורבי יהודה בן בתירא לית להו דר"ש בן אלעזר דאסרו בסתוניות גופייהו ולא אסרי אלא ביוצא מהם וי"מ איכא בינייהו דת"ק נקט מן התמרים מותר בדבש משמע דדוקא בתמרים וסתוניות שהם ראויין אסור בהם ומותר ביוצא מהם הא נדר מדברים שאינם ראויים לאכול אסור בין בהם בין ביוצא מהם: **בשאר** שני שבוע אסור בירקות גינה ומותר בירקות שדה. דסתמא מירקות גינה נדר דירקות שדה יש להם שם של לזוי בכל שאר שני שבוע ומרישא שמעינן לה דקתני מותר בירקות שדה אלמא אסור בירקות גינה אבל סיפא איצטריך ליה: **בשביעית**. פירוש שנדר בשביעית דירקות שדה מצויין בשביעית שבאות מאליהן אבל ירקות גינה אינם באין אלא על ידי זריעה הלכך סתם ירקות בשביעית ירקות שדה היא: **בארץ** ישראל. דסתם שמן שלהן של זית: **מהו** דתימא זיל בתר רובא. ולא נתכוין לאסור עצמו אלא באותו מין שמסתפק הרוב קמ"ל דגם מאותו שמסתפקים המיעוט אסור עצמו: לא שנו דבשביעית מותר בירקות גינה משום דלא שכיחי שיאכלו ירקות גינה אלא במקום שאין מביאין כו' אבל במקום שמביאין שכיח הוא ירקי גינה ונתכוין לאסור ירקי גינה בשביעית: **משום** גוש. דדרך הירק להיות גוש תלוי בו וגזרו על גוש ארץ העמים: איספרגוס מין כרוב הוא ובכלל כרוב הוא: **מן** האיספרגוס מותר בכרוב. דשאר כרוב אינם קרויין איספרגוס: **מן** הגריסין אסור במקפה של גריסין. שנקראת גריסין אף כשהן בתבשיל אבל מן המקפה מותר בגריסין יבשין דלא תימא דכי נדר במקפה מן הראוי למקפה קאמר והיינו גריסין ולרבנן איצטריך דאע"ג דאסרי שום כשנדר במקפה הכא מודו: **מן** השום מותר במקפה. דלא נתכוון אלא לשום יבש: **מן** המקפה מותר בשום. אע"ג דלא נתכוון אלא לראוי למקפה ושום ראוי למקפה: **מן** האשישים. פי' פסולת עדשים מותר בעדשים שאין העדשים נקראין אשישין מן העדשים אסור באשישים שהם נקראים על שם העדשים ור"י מתיר דסבר דאינם בכלל עדשים: **חטה** חטין שאני טועם אסור בין בחטין בין בפת. דחיתה משמע לאפות ומיהו בברייתא בגמ' גרסינן איפכא ושמא טוב לפרש הכא חטה או חיטים גריס או גריסין אסור בין חיין בין מבושלין ורבי שמעין ורבי יהודה מחלקין בין חטה לחטין גריסין גריסין כדמפרש גבי חטה חטין רבי יהודה אמר קונם גריס או חטה שאני טועם מותרין לכוס חיין דחטה וגריס משתמעי מבושלין: (תוספות)

לא שנו אלא במקום שאין מביאין ירק מחוצה לארץ אצל במקום שמביאין ירק מחוצה לארץ אסור כתנאי אין מביאין ירק מן חוצה לארץ לארץ רבי חנניה בן גמליאל אומר מביאין ירק מחוצה לארץ מן מ"ט דמאן דאמר אין מביאין אמר רבי ירמיה משום גוש: **מתני'** מן הכרוב אסור באיספרגוס מן האיספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום ור' יוסי מתיר מן השום מותר במקפה מן העדשים אסור באשישים ר' יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים חטה חטין שאני טועם אסור בהן בין קמח בין הפת גריס גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלין רבי יהודה אומר קונם גריס או חטה שאני טועם מותר לכוס חיים: **גמ'** תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטין שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות גריס שאני טועם לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גריסין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס:

ד"י (גמ') לא שנו. דקביעית מותר בירקות הגינה אלא במקום שאין מביאין ירק מח"ל דכיון שאין מביאין ודאי לא נדר אלא מאותם שמסתפקים אם היינו מירקות השדה ולהכי מותר בקל גינה: אצל במקום שמביאין כו' אסור. אף בירקות הגינה הואיל ורגילין לאכול שם בין ירקות השדה בין ירקות הגינה דודאי אדעתא דהכי נדר: כתנאי כו'. לדעתא דמ"ד אין מביאין ירקות כו' לדידיה מותר בירקות גינה ואסור בירקות שדה דכיון דאין מביאין לאו עליה נדר ולמ"ד מביאין אסור אף בירקות גינה: משום גוש. שמה יק מעפר חוץ לארץ בעיקרייהו וטמא משום ספק מת: מתני' אסור באיספרגוס. דהוי בכלל כרוב דמין כרוב הוא: מותר בכרוב. דאין כרוב בכלל איספרגוס: אסור בשום. שנותנים ממנו בקדרה דהיינו בכלל מקפה: מותר במקפה. דאין מקפה בכלל שום: אסור במקפה. של גריסין: מותר בגריסין. ד"ה דאין גריסין בכלל מקפה: מן המקפה. של גריסין: ר' יוסי מתיר. דקסבר אין מקפה בכלל גריסין: אסור בשום. של מקפה: אסור באשישים.

צפת שמעורב צו קמח עדשים דיך צכלל עדשים אשיקים: ומן אשיקים כו'. דברי הכל היא: ר' יהודה אומר קונם גרים או חטה שאגי טועם מותר לכוס. חטה וגרים סתם דלא אמר חטה חטין גרים גריסין דקסבר [ר"י גרים או חטה] מבושלים משמע חטין לא משמע ור' יהודה לא פליג עליה דתנא קמא: גמ' אסור לאפות. לאדעתא דהכי אמר חטה כדי לאפות דחטה גרגיר א' משמע ומגרגיר לא קאמר: חטין. משמע חטין: גרים. משמע מבושל: גריסין. משמע נמי חטין: (כ"ז)

תוספות רבי יהודה אומר גריס או חטה שאני טועם מותר לכוס חיים. מדקאמר חטה וגריס סתם ולא אמר (חטה) חטין גריסין קסבר [חטה גריס] מבושלין משמע חטין לא משמע: חטה שאני טועם מותר לאפות. דחטה לא משמע אלא חטין משמע לאפות ורבי שמעון ורבי יהודה לא פליגי דלתרוייהו גריס חטה מבושלין משמע ולא חטין גריסין חטין משמע חטין אבל לא מבושלים: (תוספות)

פרק שביעי - הנודר מן הירק

דף - נד - א

מתני' הנודר מן הירק מותר בדלועין ורבי עקיבא אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר או שמא אומר הוא לא מצאתי אלא קיטנית אלא שהדלועין בכלל ירק וקיטנית אינו בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש: **גמ'** הנודר מן הירק כו': והא מן ירק נדר אמר עולא באומר ירקי קדירה עלי ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר באומר ירק המתבשל

בקדרה עלי במאי קא מיפלגי רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עלה לאו מיניה הוא ורבי עקיבא סבר כל מילתא דמימליך שליחא עלה מיניה הוא אמר אביי מודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה תנן התם השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין דלא כרבי עקיבא דתנן כיצד אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד תן כבד ונתן להם בשר השליח מעל ואי רבי עקיבא הא א"ר עקיבא כל מילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא למעול בעל הבית ולא למעול שליח אמר אביי אפילו תימא רבי עקיבא

ר"ע מתני' הנודר מן הירק וכו' ורבי עקיבא אוסר. דקסבר דילועין בכלל ירק: אלא דילועין. מכלל דלאו מיניה הוא: לא מצאתי אלא קיטנית. בתמיה כלומר להכי לא קאמר ליה אלא די דילועין מכלל דילועין מיניה הוא ולא מין קיטנית: פול המצרי לה. הוי מין ירק: ומותר ביבש. שהוא מין דגן: גמ' אמאי אוסר ר"ע הא מן ירק נדר. ודילועין לא איקרי ירק: ירקי קדרה עלי. ודילועין בכלל ירקי קדרה הן שהרי מתבטלין בקדרה: ודילמא. האי דקאמר ירקי קדרה עלי ירק הנאכל בקדרה עלי קאמר כגון שומים וצללים שהן נאכלים בקדרה שנותנין אותן בקדרה כדי ליתן טעם בתבשיל: באומר ירק המתבשל בקדרה. דילועין נמי הן מתבטלין בקדרה ונותנין אותן בשביל תבשיל אצל שומין אין נותנין אותן אלא בשביל טעם ולהכי ר"ע אוסר: דצריך שזוחא לאימלוכי עליה. כגון דילועין כי אמר לשלוחו קח לי ירק אינו מביא לו דילועין אלא אומר לו לא מצאתי אלא דילועין ומימליך עליה וקאמר ליה דרובה אתה שאביא לך דילועין וכהאי גוונא לאו מיניה לפיכך כי נדר בירק מותר בדילועין: ורבי עקיבא סבר כו'. מדקאמר ליה לא מצאתי אלא דילועין ולא אמר לא מצאתי אלא קיטנית אלמא דילועין מין ירק הוא: מודה רבי עקיבא. אע"ג דאוסר בדילועין אעל אכל דילועין אינו לוקה דקסבר ליכא מלקות דלא יחל דברו הואיל וצריך לאימלוכי ביה עלה: מתגיתין. דמעילה דשליח מעל דלא כר"ע דקתני סיפא לא עשה שליחותו שליח מעל: אמר לשלוחו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד שליח מעל. דלא עשה שליחותו דאין כבד בכלל בשר: ואי ר"ע. הא אמר כבד בכלל בשר הוי דמילתא דמימליך עלה

שליח מינייה הוא וה"נ אע"ג ללא אימליך השתא אורחיה הוא לאימלוכי דכי אמר
לו תן צקר לאורחין ולא היה לו צקר אלא כבד דרכו לומר אין לי אלא כבד וכמאן
דמימליך דמי: למעול בעל הבית. דהא עשה שליחותו: (רש"י)

תוספות מתני' הנודר מן הירק אסור בדילועין. והוא אומר לא מצאתי אלא
דלועין. ואין לוקחם מיד אלמא לא קרי להו אינשי ירק: אמר להם כך הדבר.
כלומר משם אני מביא ראייה: אסור בפול המצרי. דלכולי עלמא הוי בכלל ירק:
ומותר ביבש. דלא מיקרי ירק: והא מן ירק נדר ולמה אסור. בדלועין שהם פירי:
באומר ירקי קדירה עלי. כשדרכם לבשלם והני דרכם לבשלם: ודלמא ירק
הנאכל בקדירה קאמר. כגון שומין ובצלים שהוא נאכל בקדירה כגון ליתן טעם
בתבשיל: באומר ירק המתבשל בקדירה. מפני שהוא קשה וקסבר ר"ע דלועין
בכלל ירק המתבשלים בקדירה: וצריך לאימלוכי. דאין לוקח אותן בסתם (כיון
[עד] דאימליך עליה: מודה הוא לענין מלקות. בל יחל שאינו לוקה דמספקא ליה
אי דלועין בכלל ירק ומספיקא [לא] אמר למילקיה: תנן התם. פרק בתרא
דמעילה (דף כ.). בעה"ב מעל. דגמרינן חטא חטא מתרומה מה התם ע"י שליח
אף הכא ע"י שליח אע"ג דבעלמא אין שליח לדבר עבירה: ונתן להם כבד. דכבד
לאו מין בשר וכי אמר לשלוחו קח לי בשר ולא מצא אלא כבד לא מימליך עליה
וכששולחו לבקש בשר אינו חוזר ואומר לא מצאתי אלא כבד אלא אומר לא
מצאתי בשר כלל: מינייה הוא. ועשה שליחותו ולמעול בעה"ב וקשה דרבי עקיבא
מודה דאין לוקה דמספקא ליה אי מידי דמימליך עליה מינייה הוא ונראה דלא
קשה כלל דדוקא בדלועין דלאו ירק הוא אלא פירי מספקא ליה אבל במידי
אחרינא פשיטא ליה דמימליך עליה ומינייה הוא וי"מ דהיינו הא דמשני מי לא
מודה ר"ע דצריך לאימלוכי ביה ומן הדין הוא דאינו מינו ולהחמיר אר"ע [דמינו
הוא] אבל לא למעול דהאמר לעיל שאינו לוקה ולי"נ דא"כ שליח אמאי מעל כיון
דמספקא ליה אם מינו [הוי או] אינו מינו א"כ עשה שליחותו ולכ"נ דודאי
הפירוש כך הוא מי לא מודה ר"ע דצריך לימלוכי ביה דבסתם אין השליח לוקח
אם אין שואל למשלח אם יחפוץ הילכך במעילה כיון דשליח לא נמלך לא הוי
עשה שליחותו ולכך מעל השליח כי נמי הוי מינו לגמרי וקושיא דלמעול בעה"ב
נתרץ בע"ה כמו שפירשתי והר"ם היה אומר דלמעול בעל הבית לאו דוקא אלא
כלומר לא ימעול שליח וכדפרישית דשמא עשה שליחותו ומשני לא מודה דצריך
לאימלוכי כדפרישית: (תוספות)

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי איתמר שמעתא קמיה דרבא אמר להון שפיר אמר נחמני מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש אוכליהן כבשר לענין זביני לאו בר אינש מ"ש בשר עוף לתנא קמא דאסיר דעביד שליחא דמימליך עליה בשר דגים נמי עביד שליחא דאי לא משכח בישראל מימליך עליה דאמר אי לא משכחנא בישראל אייתי דגים וליתסרו אמר אביי כגון שהקיד דם דלא אכיל דגים אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל דאמר שמואל דמסוכר ואכיל בישראל דצפרא פרח לביה כצפרא ותניא אין מקיזין לא על דגים ולא על עופות ולא על בשר מליח ותניא הקיד דם לא יאכל לא חלב ולא גבינה ולא ביצים ולא שחליים ולא עופות ולא בשר מליח שאני עופות דאפשר על ידי שליחה אביי אמר כגון דכייבין ליה עיניה דדגים קשין לעינים אי הכי אכיל דגים דהא אמר שמואל נו"ן סמ"ך עי"ן נונא סמא לעינים ההוא סוף אוכלא :

ה"י תריץ מי לא מודה ר"ע דצריך אימלוכי. שלח צבעל הבית ואע"ג דס"ל דמיניה הוא במילתא דצריך לאימלוכי הכי איבעיא ליה למימר שלח צבעל הבית רוצה אתה שאתן להם כבד וכיון דלא מימליך לא עשה שליחותו ופסע ושלח מעל אע"ג דסבר דמין צקר הוי: לשמעתא. האי תירוצא דקא מתרץ אביי: ככל מיני צקר. בין בהמה ובין חיה: אסור צראש וכו'. דכל הגי מיני צקר נינהו ואפילו כבד: רבן שמעון אומר מותר צראש וכו'. דקסבר לאו מינא דצקר הם אכל בקרביים הכל מודו דמין צקר הוה הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך מצראש והכבד והלצ והיינו דפליג עליה דר"ע דקא סבר כבד לאו מין צקר ור"ע סבר מיניה הוא: וכן היה רבי שמעון אומר. שמעתא אחריתי קרביים לאו צקר ואוכליהן לאו צר נס

הוא ואמרינון למאי הלכתא קרביים לאו צקר הוה הא אמרינון לעיל גבי נדרים
חסור בכל מיני צקר ולא הוילא קרביים וקא מתרץ דהאי אוכליהן לאו צר נס
לענין זביני שהקונה קרביים צדמי צקר שיכול לקנות הצקר וקונה קרביים לאו צר
נס הוא דצטלה דעתו אלל בני אדם: דעביד שליח דמימליך עליה. דכי לא משכח
בישרא מימליך עליה דבעל הבית ואמר לא משכחנא בישרא אללא צקר עוף ולהכי
חסור דמיניה הוא: דגים גמי כו' וליתסרי. ואמאי מותר בצקר דגים: כגון שהקיו
דיס. בצעת הנדר כיון דלא אכיל דגים צהיח שעתא לא נדר אדעתא דדגים
ולא ממליך עליה כלל: אפי' דעופות נמי כו'. דלאו אדעתא דעופות נדר ולא
מימליך עליה הוא וכיון דלא אכיל עופות השתא לישתרי: שאני עופות שאפשר
להו צתקנתא להקזה לאפשר לאכלן ע"י שליחה. אע"פ שהקיו דם ומידי דמאי
למיכל צקום ענין נדר וממליך עליה ואסור: כגון דכייבין ליה עיניה. בצעת
הנדר: דדגים קשין לעינים. וכל מיזי דלא הוה מאי למיכל לא נדר אללא אדעתא
דמידי דמאי למיכל ולהכי אדגים קרי ומן העופות אסור: נו"ן סמ"ך עי"ן כו'
צסוף אוכלא. צסוף החולי שכבר עבר זמן מרובה שחשק צעיניו דהתם סס טוב
לכאז העינים והאי דקא תני דגים קשים לעינים צתחלת אוכלא כשהתחיל לחשוך
צעיניו וצצעת הנדר הוה תחלת אוכלא: (כ"ט)

תוספות אסור בראש וברגלים. דסבר רבי עקיבא דכל מאי דמימליך הוי מיניה:
מותר בראש. דסבר כתנא קמא דרבי עקיבא דמימליך לא תוי מינו: **לענין** זביני
[לאו איניש הוא]. דשביק בשר וזבין קרביים: **שהקיו** דם. דקשיא לו הילכך
מותר בדגים וחגבים: **עופות** נמי אין דרכם למיכל. ואמאי אסור בעופות: **שאני**
עופות דאפשר ע"י שליחה. והא דאמר שמואל פרח לבו היינו ע"י צלי אבל דגים
בין שלוק בין צלי קשה להקזה: **סוף** אוכלא. סוף החולי: (תוספות)

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי רבי מאיר וחכ"א אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק: **גמ'** למימרא דדגן כל דמידגן משמע מתיב רב יוסף **[דברי הימים ב לא-ה]** וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל **[ראשית]** דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב וגוי ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי כפרוץ הדבר הרבו אמר אביי לאתויי פירות האילן וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין תניא נמי הכי שוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין פשיטא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה לחוד תבואת שדה לחוד בר מר שמואל פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא היכי מיקריא אמר רב יוסף מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין אי"ל אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללתא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזיג ליה אנא יהב ליה וקא מזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיזגא דמי למיזגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב **[במדבר כא-יח]** וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות אי"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר **[במדבר כא-כ]** ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנאמר **[במדבר כא-כ]** ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו

רש"י מתני' אלא מחמשת מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבולת שועל: רבי מאיר אומר זו'. בהא ודאי מודינא לך שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת מינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמידגן משמע דבר שעושין ממנו כר ופול המכרי יבש עושין ממנו כרי ולהכי אסור: גמ' למימרא דדגן. דכתיב בקרא כל מין דמידגן משמע וחייב צמע מן התורה ואפי' משאר מינין מדקתני הנודר מן הדגן אסור בכל: וכפרוך הדבר. כלומר קיבלו עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל כדכתיב הרבו בני ישראל וגו' אי אמרת בשלמא דדגן לא משמע אלא מחמשת מינין היינו דאתא קרא למימר הרבו בני ישראל דאפי' דבר שלא נתחייב צמע מן התורה כגון שאר מיני דמידגני היו מעשרים כדי להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן כל מיני דמידגן משמע מאי וכפרוך הדבר הרבו כלומר מה הוסיפו על מה שכתוב בתורה: אמר אביי. כל דמידגן משמע ומאי וכפרוך הדבר הרבו לאיתויי פירות האילן וירק דהרבו זו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב צמע אלא מידי דמידגן דלא משמע אלא מחמשת מינין: ותבואת השדה לרוב. אלמא דתבואה משמע כל מילי דהא דכתיב ותבואת השדה לאו מחמשת מינין דאיקרו תבואה: תבואה סתם לא משמע אלא מחמשת מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. איהו צוואתו: היכי מיקריא. כלומר ממה אגבה אותו ממון: אלא מחמשת מינין. ואינו גובה אלא מחמשת מינין: עללחא. משמע כל מילי שעולה ומשבח ואפי' משאר פירות שמשבחין איהו לגבות מהן: אהדרוה לקמיה דרבא. לאותה תשובה: שר בתים ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי אמרינן כיון דפחתן. שמתחסרין כל זמן שמתיישנין: לאו עללחא. מיקרו שאין עולה ומשבח ולא גבי מינייהו: או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו. שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונוטל הימנו שכר עולה ומשבח הוא ויהבו ליה מההוא אגרא: אמרוה קמיה דרב יוסף. הא דאמר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעללחא כל מידי משמע: דמי למזיגא דרבא. שכשהיה רבא לומד לפניו היה מוזג לו בענין זה: לא תיתיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להספיל דעתו: כמדבר שהוא מופקר לכל. מלמד תורה בחנם לכל: נחליאל. נעשית לו התורה כמו נחלה: ששוקעין אותו בארץ. כמו המשקוף: (רש"י)

תוספות מתניתין אסור בפול המצרי. דכל מידי דאידיגן שמעמידין אותו בכרי נקרא דגן: **וכפרוץ** הדבר. פסוק הוא בדברי הימים שתיקן חזקיהו שיביאו המעשרות לאוצר לבית המקדש וכפרוץ תקנתו הרבו בני ישראל מעשר דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב והשתא ס"ד דכל תבואת שדה כלומר כגון פול המצרי אסיפא דקרא סמיך דכתיב כל תבואת שדה לרוב ואי דגן כל מילי דאידיגן משמע ל"ל למיכתב כל תבואת שדה ונהי דדגן דכתיב באורייתא מעשר דגנך לא משמע אלא ה' מינין מיהו ההוא דדברי הימים משמע כל מילי דאי בלשון ב"א משמע כל מידי דמדגן ההוא נמי משמע כל מילי: **הכל** מודים. אפילו רבנן שאין אסור אלא מה' מינין: **מתלב** רב יוסף. וה"ה לרבי מאיר דמתני' מותיב ואמר אביי לאיתויי פירות האילן וירק: **תבואת** שדה לחוד. דודאי משמע כל מילי: **עללתא**. כל מין דמידגן משמע: **הא** לא מיבעיא ליה. דכל פירות איקרי עללתא כל דבר אוכלין מקרי עללתא וכן שאר נכסים דעללתא מידי דהוא בעין משמע כי קמיבעיא ליה שכר בתים שכר ספינות מי אמרינן כיון דבתים וספינות פוחתים בכל יום ומשתנים לאו בכלל עללתא דעללתא משמע מידי דמשבח ולא מידי דפוחת: **או** דלמא כיון דלא ידיע פחתייהו. פי' שפוחתין מעט מעט ולזמן מרובה ה"ל [מידן] דמשבח ואיקרי שפיר עללתא: **שיהא** מופקר לכל. שיהיה מלמד תורה לכל: **ששוקפין**. לשון איסקופה הנדרסת: (תוספות)

דף - נה - ב

שנאמר **[ישעיה מ-ד]** כל גיא ינשא תניא הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח ומותר באורז בחילקא בטרגיס ובטיסני הנודר מן פירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטירות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן ורמינהי על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו ותניא על המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטירות אומר שהכל נהיה בדברו אמר אביי מירבא רבו מארעא מינק מאוירא ינקי ולא מארעא והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ תני על דבר שאין יונק מן הארץ: **מתני'** הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר

קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר הפשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר טען והזיע והיה ריחו קשה אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו: **גמ'** תניא הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדא ובפסקיא ובסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליניא ומכנסים וכובע מאי איסקורטי אמר רבה בר בר חנה כיתונא דצלא תניא יוצאין בשק עבה ובסגוס עבה וביריעה ובחמילה מפני הגשמים אבל לא בתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים הרועים יוצאין בשקים ולא רועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר כו': תניא כיצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון:

רש"י חילקא. חטה שנחלקת לשנים: טרגיס. לשלשה: טיסני. לארבעה ולהכי שרי שכבר נסתנה החטה: אסור בכולן. דכולן גידולי שנה נינהו: מותר בכמהין ופטרויות. שגדלין נמי על העצים: אסור. בכולן. דכמהין ופטרויות גידולי קרקע נינהו: זומית. שלמור"א בלע"ז: אומר שהכל נ"ב. מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטרויות אלמא דלאו גידולי קרקע נינהו: מאוירא ינקי. שאין להם שרשים בארץ לפיכך אין מצרכין עליהם כדבר שגדל מן הארץ: והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ. והיינו כמהין ופטרויות אלמא אפי' מירבא נמי לא רבו מארעא: שאין יונק. דהיינו כמהין ופטרויות דמאוירא ינקי: מתני' חמילה. כעין יריעה היא: קונם אמר עולה כו'. משמע מלבוש של אמר: באניצי פשתן. דדייק ולא נפיץ: טעון אמר ופשתן והזיע. מחמת המשוי: והיה ריחו קשה וכו': ואסור להפשיץ לאחוריו. לעשות משוי מאותן מינין דבענין שנלכטער נדר דהיינו לטעון ולא לכסות ולהכי מותר לכסות: גמ' פונדא. אזור חלול שחוגרין בו: פסקיא. פייסול"א: אסקורטיא. מפרש לקמן: קטבליא. מלבוש של עור קשה שלבוש על האסקורטיא: אנפליא. הוס"ש בלע"ז של עור: פליניא. סינר: כיתונא דללא. מלבוש של עור: סגוס עבה. מין שק הוא עבה טפי מיריעה: יוצאין בשבת בכל אלו דברים: אבל לא בתיבה. שלא יכוף תיבה על ראשו ויאלץ דמשוי הוי:

מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמרו ליה רבנן לעולא הא דתנן כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא הכופה את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא

רש"י מתני' מותר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: הנודר מן עלייה כו'. דברי הכל אין בית בכלל עלייה: גמ' ר"מ היא. דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: דיאי וכו'. בבית ארץ משמע דמחוזב בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחזב בארעא לא הוי בכלל בית ארץ ולהכי בעי קרא לרצוי דהואיל דסמיכא אקירות הבית מטמאה: האומר לחבירו בית שבביתו אני מוכר כך מראהו עלייה. משום דאמר בית בביתו משמע עלייה בתוך ביתו: טעמא דאמר בית בביתו הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה. דאין עלייה בכלל בית: לימא ר"מ היא. דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]: אפי' תימא רבנן. לא תימא עלייה ממש מאי עלייה דקתני: מעולה שבנכסיו. הבית המשובח שבביתו כריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתו אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: מתני' מותר בדרגש. דאין דרגש בכלל מיטה: דרגש בכלל מיטה. ואסור אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש: גמ' ערסא דגדא. מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה: כשהן מצרין אותו: לכ"ג כשהוא אבל: כל . העם כו' יתיב עליה. בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא: אנן יהבינן ליה. משום דכתיב ויין למרי נפש ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב: לא היה כופהו. ממש הכרעים מלמעלה: אלא זוקפו. שמעמידו על שני כרעיו ודיו: ואי אמרת ערסא דגדא. דמיטה חסובה היא כ"כ אמאי אין כריך לכפותה: והתניא וכו'. וזו נמי הואיל ומיטה חסובה היא כריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא: (רש"י)

תוספות הנודר מן הבית מותר בעלייה. דעלייה אינה בכלל בית: **בבית** לרבות היציע בבית לרבות העלייה. הק' ה"ר יצחק הא דרשינן בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ם דכהך בריית' איתא בת"כ וגרסינן לה הכי כנגע נראה לי ולא לאורי מכאן אמרו בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו בבית להביא חצר הצבוע בבית להביא העלייה ולכך איצטריך לרבות צבוע לפי שמצינו בנגעים בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתן כברייתו אף צמר כברייתו והוציא את הצבוע לפי שהוקשו נגעי בתים ונגעי בגדים והייתי סבור למעט כותל צבוע איצטריך לרבוויי ושמא ה"נ גרסינן בבית לרבות הצבוע. הא דאמר רב הונא פרק בתרא דמנחות (דף קח:): בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה ואמר עלייה זו מכרתי לך טעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית חשוב אבל אם אמר בית סתם בית מכר לו וקשה דלשם קאמר דעלייה דגריעה קאמר ויד בעל השטר על התחתונה א"כ מאי איריא בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כיון דהטעם תלוי ביד בעל השטר על התחתונה וי"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דאף כי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא כי [נמי] מראהו עלייה דגריעה אתיא כרבנן וה"ה בבית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ונקיט בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא חש הש"ס לתרץ כמסקנא דהתם ותירץ כס"ד התם וה"ה נמי דלמסקנא דהתם נמי מפרשינן שפיר. הר"ם: **מותר** בדרגש. מפרש בגמרא ערסא דצלא ואינו בכלל מיטה סתם: **ערסא** דגדא. מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אנן** יהבינן. מי שמברין אותו: **ואי** אמרת ערסא דגדא אמאי לא היה כופהו. דבשלמא אי ערסא דצלא ניחא דלא בעי כפייה דדרגש העור תלוי בלולאות ודיו שיזקוף ויקשרנו למעלה מארכובותיו ולא יוכלו לישב עליו: **כל** מטות שיש לו בבית. מפני כבודו: (תוספות)

דף - **נו** - **ב**

מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא דתניא רשב"ג אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ואי דרגש ערסא דגדא הוא קרביטין מי אית ליה כי אתא רבין אמר שאילתיה להווא מרבנן ורב

תחליפא בר מערבא שמיה דהוה שכיח בשוקא דצלעי ואמר לי מאי דרגש ערסא דצלא איתמר איזהו מטה ואיזהו דרגש אמר רבי ירמיה מטה מסרגין אותה על גבה דרגש מסרגין אותו מגופו מיתיבי כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה משישופם בעור הדג ואי מטה מסתרגת על גבה למה לי שיפת עור הדג אלא הא והא מגופן מטה אעולי ואפוקי בבזיני דרגש אעולי ואפוקי באבקתא א"ר יעקב בר אחא אמר רבי מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כרשב"ג: מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים: גמ' מנלן דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דאמר קרא יהושע ה-יג ויהי בהיות יהושע ביריחו וגו' מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והכתיב יהושע ו-א ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה אימא אפי' בתחומה הא כתיב בתחומה במדבר לה-ה ומדותם מחוץ לעיר: הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים: אבל מן האגף ולחוץ לא מתיב רב מרי ויקרא יד-לח ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל ויקרא יד-לח אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו הא כיצד עומד בצד המשקוף ויסגיר ומנין שאם הלך לביתו והסגיר או שעמד תחת השקוף והסגיר שהסגירו מוסגר ת"ל ויקרא יד-לח והסגיר את הבית מכל מקום שאני גבי בית דכתיב מן הבית עד שיצא מן הבית כולו:

רש"י המיוחדת. ליתן עליה כלים והואיל ואין יסנים עליה אין צריך לכפותה: קרביטין. לולאות שבו: קרביטין מי אית ליה. הכי קים להו דלא הוו להו קרביטין שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מולעת לעולם: רבן שמעון אומר אין צריך לזקפה. אלא הוא האבל נוטל קרביטין והיא נופלת: דללעי. מוכרי עורות: ערסא דללא. של עור שישן עליה אבל אינה חסובה כל כך ולהכי הואיל ואינה חסובה לא היה כופה אלא זוקפה ודיו והלכך אמרי' צמתני' דמותר דדרגש שאינה מטה חסובה וערסא דללא אית לה קרביטין ופליג רשב"ג בגמרא ואמר דבעי כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור נופל מאליו לפי שיש רצועות סביב לעור ומותחין אותו בין ארוכות המטה וקשרין הרצועות בארוכות ושוכזין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נופל אין לך כפיה גדולה מזו: מטה מסרגין אותה על גבה. שכורכין הבגד

או העור שיפנים עליו סביב אותם עצים שעומדים מראשותיו ומרגלותיו נקובים ומכניסין המשיחות שבצבג או שבצבג לתוך אותן נקבים: משיפוס בעור הדג. שמפפוף העצים של מטה הארוכות והקצרות בעור הדג כדי לעשותן להובין וחלקים: למה לי שיפת עור הדג והלא העור מכוסה מן החבלים או מן הצבג או מן העור: הא והא. מסתרגין מגופן: לעיולי ולפוקי אבזיוני. שמכניסין ראשי המשיחות שבצבג לרך הנקבים וקושרים זה בזה: אעולי ואפוקי באבקהא. שקושרין לו לאות בעלי המטה מראשותיו וממרגלותיו ומכניסין ראשי משיחות בנקבים וקושרין כלולאות והיינו קרביטין: שנקליטיה יולאין. כדאמרי' התם נקליטין שנים ואותה מטה אין אדם יכול לכפותה מפני נקליטיה אלא זוקפה על צ' מרגלותיה ומניחה ודיו: הלכה כרבן שמעון. לאמר מתיר קרביטין: מתני' לתחומה. בתוך אלפים אמה: לעיבורה. היינו פגום נכנס פגום יולא של אותה העיר: גמ' אלא שמע מינה בעיבורה הוה קאי. וקרי ליה ביריחו: אימא ואפילו בתחומה. הוה בתוך העיר והאי דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו בתחומה הוה קאי: תחומה אקרי חוץ לעיר דכתיב ומדותם מחוץ לעיר: מן האגף ולפנים. מן סגירת הפתח ולפנים אגף כמו (יומא יח.) הגפת דלתות אצל מן האגף ולחוץ על עובי המפתח אינו אסור: יכול ילך לביתו ויסגיר. ע"י שלוחו: ת"ל אל פתח הבית. של מנוגע כריך לעמוד: הכי גרסינן על השקוף. על עובי המפתח: עדי שיאלא מן השקוף. דעל השקוף איקרי בית: כלדי השקוף. מבחוץ מדקאמר עד שיאלא מן הבית כולו אלמא דשקוף נמי הוה בית ואמאי הנודר מותר מן האגף ולחוץ: שאני גבי בית וכו'. אצל גבי נדרים מותר מן האגף ולחוץ שקוף היינו אסקופה משקוף מה שעל הפתח: (רפ"י)

תוספות דרגש מתיר קרביטיו והעור נופל. קרביטיו לולאות שמחברין במטה וקשורין בעור: ערסא דצלא. מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכשרוצין לנטותו עונבים הרצועות בארוכות המטה וכשמתירין אותם הוא נופל והם קרביטיו: מטה מסרגין הסירוגין על גבה על הארוכות הלכך כשכופין אותו הסירוגין גבוהים ואין יכולין לישב עליו: דרגש סירוגין מבפני'. תחת הארוכות הלכך כי נמי כופהו הוא נמוך לישב עליו כאילו אינו כפוי לכך אמר דאינו צריך לכפותו ואית דגרסי איתמר נמי דדרגש אינו בר כפייה: ל"ל שיפת עור הדג. והלא

אין יופיו נראה שהרי הן מכוסות בחבלים המסורגין על גבה : **בבזייני**. בבקעים ובנקבים שבארוכות מקצת ארוכות מגולות וצריכה שיפה : **באבקתא**. לולאות שיש לולאות תלוין בנקבי ארכובותיו ובהם מכניסין ראשי הרצועות התלויות בשפת העור : **שנקליטיה** יוצאין. שנקליטיה קבועים בכרעי המטה כדרכה : **זוקפה**. פורס בגד באותן לולאות שבראשי הנקליטין והוי כאילו כפוי שאינו ראוי לישיבה : **מותר** ליכנס לתחומה. דעד התחום אינו נקרא על שם העיר אבל עיבור נקרא על שם העיר : **מן** האגף. מקום הגפת הדלת : **אלא** שמע מינה בעיבורה קאי. וקרי ליה יריחו : **ומדותם** מחוץ לעיר אלפים באמה. אלמא תחום איקרי חוץ לעיר : **יכול** ילך לביתו ויסגור. ע"י שליח או על ידי חבל ארוך תלמוד לומר אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר דליכא לקיומי בענין אחר שהרי צריך הוא לצאת מן הבית : (תוספות)

א

-

נז

דף

מתני' קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין שאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל ושאת עושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח

רש"י מתני' בדבר שזרעו כלה. בקרקע וגדל כגון חטה וכיוצא בה דהיינו גידולין גמורין: אבל בדבר שאין זרעו כלה. כגון השומים והבצלים שאינו כלה בקרקע

אלא שרצה וגדל בגופו אפילו גידולי . גידולין אסורין. דכגופייהו דמו: מעשה ידיך עלי. ונתנו לה פירות בשכר מעשה ידיה הואיל ואמר עלי אסור בחילופיהן וט' אבל כי אמר שאיני טועם משמע מהן גופן איני טועם הלכך מותר בחילופיהן ובגידוליהן אם זרעו וזמחו: שאת עושה איני אוכל עדי הפסח. דאמר הכי קונם עלי מה שאת עושה שאיני אוכל ממעשה ידיך עד הפסח או שאמר קונם שאת עושה שאיני מתכסה מכל מלאכתך עד הפסח: מותר לאחר הפסח. שהרי לא נדר מכל מה שתעשה אלא עד הפסח: אפי' אחר הפסח אסור. לאכול ולהתכסות מכל שעושה לעולם שהרי לא קבע בו זמן: היה עומד באדר ואמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנחתו עד הפסח: (רפ"ו)

תוספות קונם פירות האלו עלי ולא גרסי פירות אלו: אסור בחילופיהן ובגידוליהן. דכיון דהזכיר קונם סתם ולא הזכיר אכילה אסר עצמו בין בחילופיהן בין בגידוליהן: **שאני** אוכל שאני טועם. לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות: **בדבר** שזרעו כלה. הגידולין הוו כגוף אחר: **אבל** בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין. כגון בצלים שאין הבצל כלה אלא מוסיף אחרים עליו הלכך גידולין כגופן: **האומר** לאשתו קונם מעשה ידיך. פי' אם תעשה לי מאכל אסור בחלופיהן אם הכינה לו מאכל והחליפן בפירות. בגידולין פי' בגידולי פירות שלקח מן החליפין: **שאני** טועם מותר בחליפין. שלא אסר עצמו אלא מהם אבל בדבר שאין זרעו כלה אסור בגידולי גידוליהן ומשכחת לה כגון שנטע אילן או זרע דבר שאין זרעו כלה ונמצא שהגידולין אסורין עליהן דהיינו כמו מעשה ידיה והלכך גידולי גידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה אבל בדבר שזרעו כלה הגידולין אסורין וגידולי גידולין מותרין: **קונם** שאת עושה איני אוכל עד הפסח. ממה שאת עושה ואשמועין דלא תימא דה"ק איני אוכל מכל מה שתעשה עד הפסח לעולם וכן כולם אשמועין הכי: **שאת** נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג. עומד בחודש אחד לפני הפסח ואמר קונם שלא תהא נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו ועד החג והלכה לפני הפסח אסורה עד הפסח כלומר אם הלכה לבית אביה: (תוספות)

לאחר הפסח בבל יחל שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח: **גמ'** האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן על פי קונם הן לפי וכו': ישמעאל איש כפר ימא ואמרי לה איש כפר דימא העלה בידו בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו והכי קא מיבעיא ליה גידוליו היתר ועיקרו אסור כיון דרבו גידוליו מעיקרו אותן גידולי היתר מעלין את האיסור או לא אתא לקמיה דרבי אמי לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא פשט ליה מן הדא דאמר רבי חנינא תריתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר א"ל ר' ירמיה ואיתימא רבי זריקא שביק מר תרין ועביד כחד מאן נינהו תרין דא"ר אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור וא"ר שמואל בר רבי נחמני א"ר יונתן בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור הדר אתא לקמיה דר' אמי ופשיט ליה מן הדא דאמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה אלמא אותן גידולין מבטלין עיקר דלמא לחומרא שאני אלא מן הדא דתניא רבי שמעון אומר

ר"י הלכה אחר הפסח. והרי היא נהנית ממנו קודם הפסח נמלא עובר כלל יחל דברו כמה שנהנית ממנו קודם הפסח שהרי הוא הדירה עד הפסח: ומותרת לילך אחר הפסח. שהרי לא הדירה אלא עד הפסח: גמ' העלה בידו כלל. צרייתא היא איבעי' היא דאיבעיא צבי מדרשא: שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית. איכא דאמרי שעיקרו גדל בשביעית ונתגדל עד שרבו גידוליו על עיקרו: וקא מיבעיא ליה הכי. גידוליהן איתינהו היתר שגדלו בשמינית ועיקרו אסור בהנאה שהרי גדל בשביעית וחייבין צביעור וכיון דרבו גידוליו על עיקרו שהיו יותר מן העיקר אותן גידולי היתר מעלין את האיסור שמבטלין את האיסור כולו או לא: מותר. דגידולי היתר מבטלין את האיסור והכא נמי לא שגא: ילדיה. של ערלה: שסיבכה. שהרכיבה בתוך אילן זקן של היתר והיו בה פירות הערלה: ואע"פ שהוסיפה. פירות לאחר שהרכיבה מאתים חלקים יותר ממה שהיתה בשעת הרכבה אע"ג

דָּשָׁר עֲרֵלָה בְּטֵלָה בְּמֵאֲתָיִם: אֶסוּר. אֲלֵמָא לֵלָא אֲתוּ גִידוּלִין דְּהִיתֵר וּמַעֲלִין אֲתֵּי הָאִיסוּר: וּפְשָׁט לִיה מִן הַדָּא. דְּמוֹתֵר דְּהוּוּין נְמִי תְרִין: לִיטְרָא. מִמָּסָן קָל בְּכָלִים: שְׁתִּיקְנָה. שְׁעִיקְרָה כְּהִלְכָתָהּ וּזְרַעָה וּגְדֵלָה: מִתְעַשְׂרָת לְפִי כוּלָּהּ. אַע"פ סְכַבְר עִיקְר מִן הָעִיקְר וְהָעִיקְר קִיִּים וְאִינוּ כְּלָה כְּרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִן הַגִּידוּלִים וּמִן הָעִיקְר לְפִי סְכַבְרֵוּ גִידוּלִים אֲתֵּי הָעִיקְר הַכָּא נְמִי הָהוּא בְּכָל שְׁהַעֲלָה יִשְׁמַעְעָל גִּידוּלִין מִבְּטָלִין אֲתֵּי הָעִיקְר: לֵלֵמָא לְחוּמְרָא שְׁאִנִּי. כְּגוֹן הַכָּא גְבִי לִיטְרָא בְּכָלִים לְחוּמְרָא קְאָמֵר לְכְרִיךְ לְעַשְׂר מִקְּסוּם דְּגִידוּלִין מִבְּטָלִין אֲתֵּי הָעִיקְר אֲבָל לְקוּלָּא כְּגוֹן בְּעִיא דִּישְׁמַעְעָל דְּהוּי לְהַתִּיר לָא אֲמַר: (רַש"י)

תוספות **לאחר הפסח.** אם . נהנית לפני הפסח משלו הרי היא בכל יחל שהרי תלה שלא תלך : **שאת** נהנית לי עד החג אם את הולכת עד הפסח. והיא עומדת בחדש אחד לפני הפסח : הלכה לפני הפסח אסורה להנות משלו עד החג ומותרת לילך לאחר הפסח. דבשלא הלכה לפני הפסח לא חל הנדר כלל : **כפר** ימא. יושב על שפת הים : **כפר** דימא. שם הכפר : **העלה** בידו בצל. שגדל בשביעית ועקרו בשביעית ויש לו דין פירות שביעית לענין ביעור ושאר דינין : **ונטעו** בשמינית. שכן דרך נוטעי בצלים שנוטע אחד והרבה גדלים ממנו והוא אינו כלה : והכי קמיבעיא לִי גִידוּלִי הִיתֵר הֵם דְּלֵא גִזְרוּ עַל גִּידוּלִי שְׁבִיעִית לְהִיּוֹת שְׁבִיעִית כְּמוֹ שִׁגְזְרוּ עַל גִּידוּלִי תְרוּמָה שְׁבִתְרוּמָה הַחֲמִירוּ מִשּׁוּם גִּזְלֵי הַשְּׁבִט וְעִיקְר אֶסוּר בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מִי [אֲתוּן] גִּידוּלִי הִיתֵר וּמַעֲלִים אֲתֵּי הָאִיסוּר אִו לֹא דְנָהִי דְמִדְּאֹרִייתָא בְּטַל בְּרוּב שְׁמָא חֲכָמִים הַחֲמִירוּ כִּיּוֹן דְּעִיקְר חָשׁוּב וְלֹא בְּטַל וּמִדְּרַבְּנָן הוּא דְּמִיבְעִיא לִיה וְהַקְּשָׁה הֵרַב ר' אֲלִיעֶזֶר מִמִּיץ אֲמַאי לֹא הוּי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וּמוֹתֵר שֶׁהַקְּרָקַע שֶׁהִיא הִיתֵר וְהָעִיקְר שֶׁהוּא אִיסוּר גּוֹרֵמִין לְגִידוּלִין וְתִירֵץ דְּסִבֵּר זֶה וְזֶה גּוֹרֵם (מוֹתֵר) [אֶסוּר] וְקָשִׁיא לְהַר"ם דְּהַכָּא חֵד גּוֹרֵם הוּא דְּקָרַקַע לֹא חֲשַׁבִּינָן לֵה לְגוֹרֵם דְּהִיתֵר כְּדָאֵמֵר פֶּרֶק אֱלוֹ טְרִיפוֹת (דף נח.). [וּמוֹדוּן] בְּבִיצָה טְרִיפָה שֶׁהִיא אֶסוּרָה בְּדִסְפָּנָא מֵאֲרַעָא דְּחֵד גּוֹרֵם הוּא וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּגוֹרֵם דְּקָרַקַע אִינוּ מִיְנוּ וְאִינוּ דוּמָה לְגוֹרֵם דְּתִרְנַגּוּלָת וְלִכְךָ לֹא חֲשִׁיב זֶה וְזֶה גּוֹרֵם דְּדוּקָא גְבִי שְׁאוּר שֶׁל חוּלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה וְכֵן גְבִי זָבֵל שֶׁל עֲבוּדָת כּוֹכְבִים דְּדָמִי אֶהְדָּדִי וְלִכְּן מִפְּרֵשׁ הַר"ם דְּלֹא שִׁיךְ זֶה וְזֶה גּוֹרֵם [אֲלֵא] הִיכָא דְּגוֹרֵם דְּאִיסוּר דְּהִיְנוּ עִיקְר מִתְבַּטֵּל הוּא בְּגִידוּלִים וְאִינוּ בְּעִין שְׁאִינוּ נִיכַר לֹא שִׁיךְ זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וְכֵן בְּשְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה מִיִּירִי שֶׁהוּא בְּעִין : **בצל** שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִטְעוּ. וְלִקְמָן מוֹקִי לֵה בְּבַצֵּל דְּגִידוּלִי תְּרוּמָה דְּגִידוּלִי גִידוּלִין מוֹתֵרִין : **ורבו** גִּידוּלִים עַל עִיקְרוֹ מוֹתֵר. אֲלֵמָא גִּידוּלִי הִיתֵר מַעֲלִין עִיקְר דְּאִיסוּר וְאַע"פ שְׁאִין זְרַעוּ כְּלָה כְּמוֹ בְּצֵל : **ילדה** שְׁסִיבְכָה בְּזִקְנָה וְבֵה פִירוֹת. שֶׁהֵם עֲרֵלָה אֲפִי הוּסִיף בְּמֵאֲתָיִם דְּהִיתֵר אֶסוּרִים הַפִּירוֹת דְּעִיקְר חָשׁוּב וְאִינוּ בְּטַל בְּתוֹסַפַּת הִיתֵר דְּכָל הַתּוֹסַפַּת דְּמִסִּיבּוֹךְ וְאֵילֶךְ מוֹתֵרִים דְּבְטַל בְּזִקְנָה גַּם אֵילוּ

לא היה. בה פירות וסיבכה תהיה מותרת שמתבטלה בזקנה (אחר) [אלמא] גידולי היתר אין מבטלין עיקר של איסור: **בצל** שנטעו בכרם. ונאסר כדין כלאי הכרם ונעקר הכרם דהשתא מותרין כל הגידולין: **אסור**. אפילו הוסיפו מאתים על העיקר אלמא דעיקר האסור אינו בטל הי"נ בצל דשביעית אינו בטל אלמא (אי איכא [תרין] דאמרי דגידולי היתר אין מבטלין לעיקר דאיסור: ליטרא בצל שתיקנה. פירוש שעישרה מתרומות ומעשרות וזרעה: מתעשרת לפי כולה. ולא אמרי' דליטרא א' שעם הגדולין היה מן העיקר שהרי אין זרעו כלה וכבר היא מתוקנת משום דגידולי איסור מבטלין העיקר הי"נ נימא דגידולי שמינית מבטלין עיקר של שביעית: דלמא התם לחומרא. דגידולי איסור מבטלין היתר אבל של היתר שמא לא יבטלו איסור: (תוספות)

א

-

נח

דף

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור אמרו לו והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להן אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם ודלמא הא נמי לחומרא שאני אלא מן הדא פשטה דתנן בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר אם יכולין ליתלש בעלין שלהן אסורין וכנגדן למוצאי שביעית מותרין למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור ודלמא במדוכנין אלא מן הדא דתניא

ר"י כגון טבל. שיש לו מתירין שמתקנו וניתר ומעשר והקדש יש לו מתירין על ידי פדייה וחדש עומר מתירו להכי אפילו צאלף לא בטלי דהא אפקר להו בתקנתא: נתנו בהם חכמים שיעור. דתרומה בטלה במאה וערלה במאתים: השביעית אוסרת כל שהוא במינה. שאם נתערבה סאה של חטין של שביעית

באלף של היתר אינה בטלה: אמר להם אף אני לא אמרתי. שיהא שביעית אוסרת
במינה כל שהוא: אלא לביעור. שאם נטל בכל של ששית ונטעו בשביעית והוסיפה
כל שהוא אותו כל שהוא מבטל את העיקר ומחייב כולו בביעור דמואלי שביעית:
אבל לאכילה. שאם נתערבו פירות שביעית בפירות שמינית לאחר שנתחייבו
בביעור ולא ביערן להשתא קיימי באיסור אכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם
ואם אין זה בנותן טעם מתבטל ומדקתני לא אמרתי אלא לביעור דגידולין
מבטלין את העיקר התם נמי בצעיא של ישמעאל גידולין מבטלין את העיקר:
הא נמי לחומרא. דהא דאמר לענין ביעור דגידולין מבטלין את העיקר היינו נמי
לחומרא שכולן חייבין בביעור העיקר והתוספת אבל צעיא דישמעאל להיתר היא:
בכלים. של ששית שירדו עליהם גשמים בשביעית ואמחו מאיליהן כלל נטיעה: אם
היו עלין שלהן שחורין. שמחמת שזמחו יש להן כח עוד ליגדל אסורין דודאי גדלי
ממי שביעית וגידולין מבטלין את העיקר: הוריקו. שהן כמו כמושין ירוקין
והכסיפו פניהם מותרין שלא גדלו כלום בשביעית: אם יכולין ליתלש. מן הקרקע
בעליון שלהן שכל כך יש להן כח בעליון שלהן שכאוחז בעליהן שומט עיקרו עמו
מן הקרקע אסורין דחשיבי גידולי שביעית: כנגדן למואלי שביעית מותרין. שאם
של שביעית ואמחו בשמינית ויש להן כח בעליון מותרין דגידולי היתר מבטלין
העיקר של איסור והיינו להיתר כגון הך צעיא דישמעאל ומהא פשטה: ודלמא.
לעולם אין גידולי היתר מבטלין את האיסור והכא היכי דמי במדוכנין כלומר האי
דקתני וכנגדן למואלי שביעית מותרין כגון שהודכו שכתשן במדוכה דליתנהו
לעיקרן צעיניהו אבל בצעיא דישמעאל דאיתיה לעיקר צעין איכא למימר ללא
בטלי: (כ"ז)

תוספות כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל. שנתערב בחולין דמצי מעשר עליו
מדמאי או מעציץ שאינו נקוב: ומעשר שני. דאפשר להעלותו ולאוכלו או
לפדותו: וחדש. דהאיר המזרח מתיר: והקדש. דאי בעי פריק ליה: לא נתנו
חכמים שיעור. ואסורין בכל שהוא ואין להקשות דבפי בתרא דע"ז (דף עג:) אמר
דבטבל שלא במינו בני"ט י"ל דהא נמי דאמר שלא נתנו בו שיעור משום דיש לו
מתירין היינו דווקא במינו אבל שלא במינו בטל וכן משמע לעיל גבי יין שהוא
בני"ט ואע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין וא"ת פרק בתרא דמסכת ע"ז (שם)

דקאמר חוץ מטבל ויין נסך דבמינו במשהו ופריך בשלמא עבודת כוכבים משום חומרא דע"ז אלא טבל מאי טעמא ומסיק כהיתרו כך איסורו פירוש דחיטה אחת פוטרת את הכרי ולימא טעמא משום דיש לו מתירין וי"ל דהתם בטבל שהלכו בעליו למדינת הים דאין לו מי יתירו אבל קשה למה לי טעם דיש לו מתירין תיפוק ליה משום דכהיתרו כך איסורו: **וכל** שאין לו מתירין כגון תרומה. ולקמן מפרש אמאי הוי אין מתירין: **וערלה** וכלאי הכרם נתנו בו חכמים שיעור. תרומה בקי ערלה וכלאים במאתים ומיירי במין במינו דבשאינו מינו אמריי פי גיד הנשה (חולין דף צו.). דתרומה בני"ט: **דתנן** השביעית אוסרת בכל שהוא. והא דאיבעי ליה לעיל אי גידולי דהיתר מבטלין לעיקר דשביעית י"ל דהכא מיירי בדבר לח אבל ביבש לא אי"נ שמא גידולי חשיבי טפי ומבטלי עיקר: **אמר** להם שביעית אינה אוסרת בכל שהוא אלא לביעור פירות. פירש הרב רבי אליעזר כגון פירות ששית שנכנסו בשביעית וגדלו משהו וצריכין ביעור כפירות שביעית דגידולי איסור חשיבי ומבטלי לעיקר דהיתר אבל לאכילה כגון לאחר ביעור בפירות שביעית שנתערבו בפירות דהיתר אינו אוסר במשהו אלא בנותן טעם כשאר איסורין אלמא דגידולי שביעית מבטלין לעיקר דהיתר הי"נ נימא בבעיין דבצל דגידולי היתר מבטלי לעיקר דאיסור ודחי הא נמי לחומרא אזלינן דגידולי שביעית מבטלין העיקר אבל להקל לא מבטלי גידולי דהיתר לעיקר דאיסור ומה שפירש אלא לביעור לענין פירות ששית שנכנסין בשביעית קי' להר"מ דתניא כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב ומפרשינן דמיירי בספיחי ששית הנכנסים בשביעית אלמא דגידולי שביעית אינן אוסרין במשהו ונראה דשמא התם מיירי שגמרו בששית ולא גדלו כלל בשביעית וספיחי כרוב אסורין כדמפרש שמא יקח מן העלין ויאמר מן האמהות לקחתי ועוד קשה להר"ם מהך דמעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור לא הוסיף מאתים מותר אלמא דגידולי איסור אינם אוסרים במשהו וכן מצינו בהך דבצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו הוריקו מותרין אלמא דגידולי שביעית אינם אוסרים במשהו לכך מפרש הר"ם דהכא מיירי בבצל שנעקר בששית ונטעה בשביעית ומכיון שהוסיף משהו נאסר כולו כמו כלאי הכרם דעיקרם נאסר דה"נ אמר התם זרעו מעיקרו בהשרשה כלומר כשתחלת זריעתו באיסור זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא והכי נמי תחלת זריעתו באיסור היתה מיהו יש ליישב דלביעור קשה דהיה לו לומר לגידולין אין לו זריעה: **בצלים**. של ערב שביעית: **וירדו** עליהם גשמים. בשביעית וצמחו: **אם** עלין שלהם שחורין. דדרכם להשחיר כשירדין עליהם גשמים: **אסורין**. דבידוע שגדלו רובם בשביעית: **הוריקו**. לא גדלו רובם ומותרין: **רבי** חנינא בן אנטיגנוס אומר. אף בשלא הושחרו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דבידוע שגדלו רובם בשביעית: **וכנגדם** למוצאי שביעית מותרין. כלומר בצלים שבאים משביעית. לשמינית אלמא דגידולי היתר מבטלין לאיסור: **ודלמא** במדוכנים. שדכו אותם במדוכה בשביעית ולא חשיבי ובטלים בגידולין אבל

דף - **נח** - **ב**

המנכש עם הכותי בחסיות אוכל מהן אכילת עראי ומעשרן ודאי רבי שמעון בן אלעזר אומר אם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור ודלמא בדבר שזרעו כלה הא תניא אלו הן חסיות כגון הלוף השום והבצלים ודלמא במדוכנין חשוד על השביעית קתני ודלמא בתערובת המנכש קתני לימא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ודרבי יונתן אמר רבי יצחק שניא שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע הרי מעשר דאיסורו ע"י קרקע ואין בטילתו על ידי קרקע דתניא ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון

רש"י בחסיות. מפרש לקמן: אוכל מהן עראי. כמו שאר טבל גמור: ומעשרן ודאי. ולא דמאי דודאי כותי לא הפריש מעשר מהן כלל: רש"י א' אומר כו'. טעמיה דנפשיה קאמר: אם ישראל חשוד על השביעית. שחשוד שנוטע חסיות שביעית בשמינית ישראל המנכש עמו בשמינית מותר לו לאכול מהן משום דגידולי היתר שגדלו בשמינית מעלין את האיסור: ודלמא. הא דרבי שמעון בן אלעזר דגידולי היתר מעלין את האיסור בדבר שזרעו כלה וקא פריך ומי מלית אמרת דדבר שזרעו כלה מיירי והתניא ואלו הן חסיות הלוף לופינ"א מכלל דדבר שאין זרעו כלה מיירי ואפ"ה מותר ושמע מינה גידולי היתר מעלין את האיסור ולעולם מהא פשטה: וקא פריך עלה דלמא מהא לא תפשוט דמדוכנין קא מיירי ושמא כלו כשהן נידוכין דליתא לעיקר בעין שהוא מתכוין לכותשן כדי שיהו בטלוי: תריץ הא לא מלית אמרת דחשודי על השביעית קתני. וכיון דחשוד הוא לא משגח

ליה להאכילן נידוכים ושלמים מאכילן ולעולם תפשוט מינה דגידולי היתר מעלין את האיסור: ודילמא בתערובת. שמעורבין אותן חסיות בין שאר ירקות של היתר ואוכלן על ידי תערובת משום הכי שרי הואיל דליתיה לעיקר בעין אבל אי איתיה כגון בעיא דישמעאל אמרי' דאין גידולי היתר מעלין את האיסור: לא סלקא דעתך המנכש קתני. באתו מין שמנכש עמו אוכל ולעולם פשטינא מהא דגידולי היתר מעלין את האיסור והואיל דאוקימנא דגדולי היתר מעלין את האיסור לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן דאמרו אין מעלין: הואיל ואיסורו על ידי קרקע. דכתיב ושבתה הארץ (ויקרא כה): בטילתו נמי על ידי קרקע. כי רבו גידוליו על עיקרו אבל ערלה דמיירי בה רבי יוחנן שאין איסורו אלא בשנים וכלאי הכרם אינה אוסרת מחמת קרקע אלא מיני תערובת זרעונין אוסרין מש"ה אין בטילתו ע"י קרקע: הרי מעשר וכו' ליטרא מעשר טבל. ליטרא של טבל שהורס ממנו תרומה ומעשר ראשון אבל גבי לוי הוא טבל דאכתי לא תרס ממנו מעשר מן המעשר דהיינו. תרומת מעשר וזרעה בקרקע כשאינה מעושרת: והרי היא כעשרה ליטרין. עם התוספת והעיקר שרבו גידוליו כ"כ: חייבת במעשר. כל עשר ליטרין: ובשביעית. נמי ששביעית נוהגת בהן שהרי הוא כדגן מעושר בעלמא שזרעו חייב בכל: ואותה ליטרא. שזרע בן לוי כשאינה מעושרת אע"פ שעשירה עכשיו כריך לעשרה פעם שניה תרומת מעשר שהניח הלוי אשתקד שלא הפריש ממנה שזדין הוא שלא יסתכר בכך שזרעה כשאינה מעושרת: ומעשר עליה ממקום אחר. מפירות של אשתקד וזהו ממ"א ולא מפירות של שנה זו שאין מעשרין מן החדש על הישן ליטרא. אחרינא ממ"א לא ידעינן מ"ר: לפי חשבון יעשר הליטרא שהניח אשתקד אלמא דאין בטילתו ע"י קרקע דאע"ג שזרעה חייב בתרומת מעשר וק' לר' אמר דפשיטא ליה דגדולי היתר מעלין את האיסור דהא חזינן הכא דחייב להפריש מעשר שלאותה ליטרא לפי חשבון: (רש"י)

תוספות אלא מן הדין המנכש עם הכותי. דבסתמא אם אינו עושה עמו במלאכה אינו אוכל דישאל מובדלים מהם: **בחסיות**. מפרש לקמן הלוף והשום והבצל. מנכש תולש אחד בינתים כדי שיגדלו יותר: **אוכל** מהם עראי. [ולא חיישינן] דלמא אותו שזרע הכותי נתחייבו והוקבעו למעשר והווי טבל וגידוליו טבל דמסתמא יש לנו לומר שאותם שזרע לא ראו פני הבית והיה מותר לאכול מהם

עראי : **ומעשרן**. אם לוקח מהן מן הכותי דכותים אינם מעשרים אפילו תרומה גדולה : **אם** ישראל חשוד על השביעית. ומנכש עמו במוצאי שביעית : **מותר**. אם אותם חסיות שעושה גדלו מקצתם בשביעית ונכנסו בשמינית מותר לאכול מהם דאף כי הוא חשוד ושמא נטעם בשביעית אתו גידולי דשמינית ומבטלין לאיסור : **בדבר** שזרעו כלה. כגון תבואה אבל בדבר שאין זרעו כלה מיבעיא ליה : **והתניא** וכו' השום. ושום אין זרעו כלה : **ודלמא** במדוכנין. שדכן בשביעית : **הא** חשוד קתני. ולא טרח להתירו בולי האי ואין לנו לומר שדכן : **ודלמא** בתערובת. הא דקתני למוצאי שביעית מותר לאכול עמו היינו בביתו פירות תלושין דאיכא למימר דאיכא רובא דפרי שגדלו כולם בשביעית ולא איירי כלל מפירות שנכנסו משביעית לשמינית : **המנכש** קתני. ואוכל מאותם המחוברות שגדלו בשביעית ואם כן על כרחך ההיתר משום שדותיו דגידולין : **לימא** תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן. דאמרי לעיל גבי ילדה שסיבכה בזקנה וגבי בצל שנטעו בכרם דגידולי היתר אינם מעלין לאיסור : אמר רבי יצחק שאני שביעית הואיל ואיסור על ידי קרקע בטלה נמי על ידי קרקע. כלומר שביעית היתרו ואיסורו תלוי על ידי קרקע ואין התרת גידולין תלוי במעשה האדם דכי אתיא שמינית הם היתר אבל לעיל בהך דילדה שסיבכה בזקנה ההיתר תלוי במעשה האדם שסיבכה ודמי למבטל איסור בתחלה אבל שביעית ממילא משתרין גידולין למוצאי שביעית וכן בהך דרבי יונתן דבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם ההיתר בא על ידי שנעקר הכרם ולכך לא מבטלת היתר לאיסור : והרי מעשר דאיסורו על ידי קרקע ואין התירו על ידי קרקע דתניא ליטרא מעשר טבל שנטעה והרי היא כעשר ליטרים חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה לפי חשבון היתה טבולה לתרומת מעשר כלומר שהיא של מעשר ראשון והרי היא טבולה לתרומת מעשר וגידולין טבל גמור :

(תוספות)

טבל

א

-

נט

דף

אמרי מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה מתיב רמי בר חמא קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אמר רבי אבא שאני

קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עליהו הוה להו כדבר שיש לו מתירין ואין בטיל ברוב והרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי ברוב דתנן סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה אמרי בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה אי הכי אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן אלא בישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן [והא] קתני סיפא תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עליהן משום דרבי נתן דאמר רבי נתן כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה גופא אמר רבי יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה יתיב רבה וקאמר להא שמעתא אמר ליה רב חסדא מאן צאית לך ולר' יוחנן רבך היתר שבהן להיכן הלך אמר ליה מי לא תנן דכוותה בצלים שירדו עליהם גשמים וצימחו

ר"י תריץ מעשר. תרומת מעשר דיגון הוא [דקא גריס]. ליה דלא מחייב בתרומת מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי צטילתו ע"י קרקע: אפילו גידולי גידולין אסורין. אלמא דאין גידולי היתר מעלן את האיסור וקשיא לרבי אמי: ואין צטיל צרוב. כלומר צרוב מדתו בגדוליו רבים: הרי תרומה דיאי בעי מיתשיל עלה. שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאל עליה לפני חכם ולומר לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הויא תרומה ואפילו הכי צטלה צרובא דתנן וכו': תירקב. הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל: הא אם נפל למאה. תעלה סאה אחת ושאר מותר אלמא דצטלה צרוב דידיה כמו האי דהיינו במאה ואכתתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים: [ומשני] הא תרומה בתרומה ביד כהן עסק. יגן. דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה אינש ולא דמי לקונמות: תימכר לכהן. הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה: אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו'. דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן: והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן. שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי אותה סאה אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי אותה סאה אפילו אותה סאה נמי תימכר הואיל ובאתה לו בירושה: אלא. לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומאי מתשיל [עליה] ואפילו

הכי בטלה צרובא והדרא קושיא לדוכתיה תריץ הכי גרסינן אלא גבי קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וכמאן לאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיץ לו מתירין ואין בטל צרוב: אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה. וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה וכדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל צרובא: וזרעה מתעשרת לפי כולה. אפילו מן הליטרא של עיקר: היתר שבהן. אותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת: היכן הלך. הואיל ואיתיה בעין אין כריך לעשרם: צללים. של ששית וכו' לימא היתר שבהן העיקר שגדלו בששית להיכן הלך ותשתרי העיקר: (כ"ז)

תוספות **מתלב** רמי בר חמא קונם פירות הללו עלי קונם כו'. דכיון דאמר קונם סתמא אסרם עליו בהנאה בין בחליפין בין בגידולין: **קונם** שאני אוכל. לא אסר עצמו אלא בגופם והלכך בדבר שזרעו כלה הגידולין מותרין אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אלמא גידולי היתר אינם מעלים את האיסור דאי מעלים גידולין אמאי אסורין הרי לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות ולא אסר בגידולין וליתו גידולי היתר וליבטלו לעיקר אלא שמע מינה דגידולין לא מבטלין לעיקר הלכך העיקר מתפשט בגידולין ואסורין מטעם עיקר ועיקר חשוב ואינו בטל ונהי דודאי אינו מתיר ע"י קרקע כמו שביעית מכל מקום דמי לעל ידי קרקע התירו ולא שייך לשנויי דיגון הוא דקא גרים ליה: א"ר [אבא] שאני קונמות הואיל ואי בעי מיתשל עלייהו והוי כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל. ולכך לא מבטלי גידולי לעיקר והא דתנן לעיל (דף נב.) קונם יין ונפל לתבשיל אם יש בו טעם יין אסור ואם אין בו טעם יין מותר דבטל היינו משום דהוי מין בשאינו מינו דהאי דדבר שיש לו מתירין לא בטיל היינו מין במינו והא דמסיק רב אשי פרק בתרא דביצה (דף לט.) דמים ומלח לא בטילי בעיסה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואע"ג דלא הוי מין במינו יש לומר דהתם משום דאיכא נתינת טעם ולא בטילי: **והרי** תרומה כו' דתנן. ה"ה דהוי מצי למיפרך למאן דאמר תרומה אין לה מתירין: **סאה** של תרומה שנפלה לפחות ממאה תרקב. דאינה בטלה בפחות מק' ואסמכוה רבנן [אקרא דכתיב] תרימו ממנו מה שאתה מרים ממנו שנפל לתוכו מקדשו: **א"ה**. דמוקי להו ביד כהן אם כן איירי שהדימוע אירע בבית הכהן [אימא סיפא אם היתה טהורה] תמכר לכהן והא דידיה הוא אלא מיירי שהיא ביד ישראל וא"ה בישראל שנפלו לו תרומה מבית אבי אמו כהן דהשתא הוי דידיה: **תמכר** לכהן חוץ מדמי סאה. והא דידיה הוא אי מיירי שהן ביד הישראל ושפיר מצי מזבין לה אלא שמע מינה דמיירי בתרומה שהפריש ישראל ליתן לכהן: הכי גרסינן אלא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו והוי דבר שיש לו מתירין: **גופא** כו' היתר שבהם להיכן הלכה. כלומר

היתר שהיה בליטרא שעושר היכן הלך דסבירא להו דלא קאמר גידולי היתר מעלין את האיסור מצי לאוכוחי דגידולי היתר מעלין את האיסור מההיא דמנכש דלעיל: (תוספות)

דף - נט - ב

אם היו עליו שלחן שחורין אסורין הוריקו מותרין וכי שחורין אמאי אסורין לימא היתר שבהן להיכן הלך א"ל מי סברת על עיקר קתני אתוספת קתני אסורין אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור תנא קמא נמי הכי אמר כולה מתניי רבן שמעון בן גמליאל קתני לה ועד כאן לא שמעת ליה לרבן שמעון בן גמליאל דלא קא טרח אבל היכא דקא טרח בטיל ברובא וכל היכא דקא טרח בטיל ברובא והרי ליטרא מעשר טבל דקטרח וקתני ואותה ליטרא מעשר עליו ממקום אחר לפי חשבון שאני גבי מעשר דאמר קרא {דברים יד-כב} עשר תעשר וגו' והיתירא זרעי אינשי איסורא לא זרעי אינשי גופא א"ר חנינא תירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי

רש"י אתוספת קתני. לאסורין לאכלן בשמינית דחייב לבערן אכל העיקר שרי לאמרינן היתר שבהן להיכן הלך: הגדל בחיוב. בשביעית חייב צביעור: והגדיל צפטור. לזהו העיקר הגדל בשקית פטור הכי נמי קאמר תנא קמא כו': תריץ כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל כו'. ולעולם אמרי' היתר שבהם להיכן הלך: וקא מהדר גמרא לעול' ואפי' לר"ש לא אמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל צפטור פטור לאמרינן היתר שבהן להיכן הלך ללא קא צטיל היתר היכא דלא קא טרח כגון התם שירדו עליהן גשמים ואמחו מאיליהן אכל היכא דקא טרח כגון הכא דנטען כדקתני שתיקנה וזרעה הואיל ועבד זה מעשה גידולין של איסור מצטלין את

ההיתר והוי הכל אסור להכי מתעשר לפי כולה: מעשר עליה לפי חשבון. ואף על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין: היתירא זרעי אינשי. דבר שהוא מתוקן הגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה צפני מעשרות צמעשר ראשון ומעשר שני אצל דבר של איסור אין הגילין בני אדם לזרוע והואיל ואיהו קא זרע צאיסורא קזרעה כלל תרומה ומעשר הנסינן ליה השתא צמעשר אותו עישור שהיה לו ליתן אשתקד שלא יסתכר בכך: (רש"י)

תוספות אם היו עלין [שלהן] שחורין אסורין. אף מה שגדלו בששית אלמא היתר ידיהו פקע: אמר ליה רב חסדא מי סברת על עיקר קתני אסורין על תוספת קתני. אבל על עיקר מותר אם ניכר מן הגידולין: א"ה. דלת"ק אין איסור אלא בגידולין לבד מאי אתא למימר דתני ר"ג הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור רבן גמליאל [קאמר] אפי' עליהן שרי ואינם אסורין אלא הגדל בחיוב כלומר באיסור שביעית אבל הגדל בפטור כלומר בהיתר קודם שביעית ונהי דאין העיקר ניכר וכולו אסור מכל מקום נפקא מינה במה שהעיקר מותר שאינו צריך ששים רק מן הגידולין: ת"ק נמי הכי קאמר. בתמיה דלדידך דאמרת דלת"ק אינו אוסר אלא הגידולין: ה"ג כולה מתניתין ר"ג [קתני לה] (דלת"ק אינו אסור אלא גידולין) ועד כאן לא שמיע ליה לר"ג דלא טרח אבל טרח בטל ברוב כך השיב לו רבה דסבירא ליה דהתיר פקע וקאמר דר"ג נמי דאמר גדלו בפטור פטור מודה הכא בליטרא בצל שתיקנה וזרעה שהיתר שבו פקע דהתם במילתי דר"ג לא טרח בגידולין ומאיליהם הם באים הלכך לא חשיבי לבטל העיקר אבל בבצל דטרח בגידולין והחשיבם מבטלין את העיקר ואמר הר"ם דהאי טעמא דטרח ולא טרח היינו כדאמר במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ע.) גבי הך דבצל שתיקנה דהכא דטרח בנטיעתו אבל התם בגידולין דשביעית לאו היינו נטיעתו כלוי אין הנטיעה באיסור שבערב שביעית נטועי' ובאים משביעית אבל הכא תחלת נטיעתה [באה בשביעית] לכך מבטלין גידולין לעיקר ודבר זה מגומגם דליתא להך מילתא דר"ג גבי הך ברייתא ואם היו שחורים עליהן: והרי ליטרא מעשר טבל. פי' לעיל אלמא אף על גב דלא קא טרח לא קמבטלי: שאני התם. בהך דקאמר דמתעשר לפי כולה דאמר קרא עשר תעשר את תבואת זרעך אלמא תבואה זרועה בעי לעשורי כל המעשרות והך נמי שתיקנה הוי סתם זריעה דהיתירא זרעי אבל איסור לא זרעי שאין דרך לזרוע מעשר עצמו כשאינו מתוקן לתרומת מעשר ומינה לא איירי קרא הלכך לא בטל ולא בעי לעשורי כבתחלה כיון דטרח בטלה אבל בהך ליטרא שתיקנה דהיינו כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה יש לנו להעמיד בזה קרא דעשר תעשר שצריך לחזור ולעשר כבתחלה: **גופא** אמר רבי חנינא טירטאה בצל של תרומה כוי מותר. דהוי חולין ומותר

דף - א

היתר מעלין את האיסור והתנן גידולי תרומה תרומה בגידולי גידולין קאמרין הא נמי תנינא גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה והתנן הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין רבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קא משמע לן:

כ"ז תרומה. לחין גידולי היתר מעלין את האיסור: בגידולי גידולין קאמר. להכי קאמר גידולי בכל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהו לכו גידולי גידולין: תנינא וכו'. דגידולי גידולין של תרומה חולין: אפי' בדבר שאין זרעו כלה. כגון כלל גידולי גידולין מותר: בדבר שזרעו כלה. כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני: תריץ רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא ' משמע לן. כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של כלל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי: (כ"ז)

תוספות בגידולי גידולין. כהך דבצל גופיה הוי גידולין של תרומה: קמשמע לן רבי חנינא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין חולין: והתנן הטבל גידוליו מותרין לאכול אכילת ארעי בלא מעשר בדבר שזרעו כלה. כגון חיטין אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין תרומה כמו טבל: ה"ג התם דלא רבו הכא דרבו. פירוש הא דאמר גידולי גידולין אסורין גבי טבל היינו כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא ברבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב ריבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל ויש לפרש כדפרישית דמלתא דרבי חנינא מיירי דרבו גידולין על עיקרו: (תוספות)

פרק שמיני - קונס יין

מתני' קונס יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר יום אחד שבת אחת חדש אחד שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא עד לפני הפסח רבי מאיר אומר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא: **גמ'** קונס יין שאני טועם כו' אמר רבי ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם מאי טעמא אמר רב יוסף גזירה היום משום יום אחד

כ"ז מתני' קונס יין שאני טועם היום. למשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: שבת זו. והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בשבת ימי השבוע: והשבת שעברה. כלומר בשבת. שהוא עומד בה ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר שבת ימים שעברו: חדש זה. אמר קונס יין שאני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: אסור בכל החדש. בכל שלשים יום הבאים: וראש חדש להבא. כלומר ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: וכן אם היה עומדי בראש השנה ואמר קונס יין שאני טועם שנה זו. אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: ואטו היה עומר בשנת ' השמיטה ואמר קונס. יין שאני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא: ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: ואם אמר. שאני טועם יום אחד מעת לעת שאם היה עומד בשעת הגדר בחאי היום אסור למחר עד חאי היום וכן אם אמר שבת אחד באיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע

שָׁלַם מִיּוֹם לַיּוֹם: גַּם לְכַשְׁתַּחֲשֵׁךְ. אַע"פ שֶׁעֲבַר הַיּוֹם: כָּרִיךְ שְׂאֵלָה לַחֲכָם. לְהַתִּיר לוֹ נָדָרוֹ מִקּוֹם הַיִּכְרָא: גְּזִירָה הַיּוֹם אֲטוֹ יוֹם אֶחָד. לְחַי אֲמַרְתָּ לְכַשְׁתַּחֲשֵׁךְ אַע"פ שֶׁעֲבַר הַיּוֹם הוּא מוֹתֵר אֲתוֹ לְמִימַר נָמִי כִּי נָדָר יוֹם אֶחָד וְעוֹמֵד בְּחַי הַיּוֹם מוֹתֵר לְכַשְׁתַּחֲשֵׁךְ וְחַיָּהוּ לֹא הוּא מוֹתֵר עַד מַעַת לַעַת הַיּוֹם לְכַשְׁתַּחֲשֵׁךְ לַחֲכָם וְכִיוֹן דְּבַעֵי שְׂאֵלָה לַחֲכָם חוֹקֵר כִּיֻּלַּד נָדָר וְלֹא יִצָּא לְיָדֵי חֵילוּל נָדָר: (רַק"ו)

תוספות קונם יין כו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. ולא אמר דאסור עד מעת לעת כמו בסיפא דאמר יום אחד: **שבת** זו. ועומד באמצע ביום ג' או ביום ד' אסור בכל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן דאף השבת משבוע שעבר ובגמ' פריך פשיטא: **חדש** זה. ועומד בט"ו ימים בטבת אסור בכל החדש עד סופו: **ור"ח** להבא. פי' ר"ח שבט של אחריו היינו כלהבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: **שבוע** זה אסור בכל השבוע. ועומד הוא באמצע השמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: **והשביעית** שעברה. כלומר שנה השביעית הבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה רהוט. וי"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור ובגמרא פריך פשיטא חדש זה ועומד בראש חדש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו כלהבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שנה זו ועומד בראש השנה. שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע ובשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה: **מיום** ליום. כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת לאותו יום שנדר: **הנודר** עד הפסח אסור עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: **עד** פני הפסח ר' מאיר אומר עד שיגיע. דה"ק עד לפני יום של פסח: ר' יוסי אומר עד שיצא. דשמא ה"ק עד פני שעה אחרונה של יום אחרון של פסח דסבר דמחית אינש נפשיה לספקא ושמא נתכוון לומר פני שעה אחרונה: **אמר** ר' ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי שרי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למישרי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת: אי"ה דחייש לאיחלופי ליגזר ביום אחד דליתסר אף כשהגיע מעת לעת עד הלילה שאמר עד מעת לעת משום היום דהיום הוא אסור עד הערב ומשני היום ביום אחד מיחלף ואתי למשרי כשנודר בבוקר ואומר קונם יום אחד עלי לכשתחשך שסבור שקיים נדרו לפי שעבר יום אחד אבל יום אחד

בהיום לא מיחלף אם נתיר לו כשאמר יום אחד באמצע היום כשיבא מעליי לא יבא להתיר כשאמר היום באמצע היום שעדיין לא שמר לא מע"ל ולא יום שלם: (תוספות)

דף - ס ב

א"ל אי הכי ליגזור ביום אי משום היום א"ל היום ביום אחד מיחלף יום אחד בהיום לא מיחלף אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב [יוסף] כמאן אזלא שמעתיה דרב ירמיה בר אבא כרבי נתן דתניא רבי נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה: שבת זו אסור בכל השבת כולה: פשיטא מהו דתימא יומי דשבתא קאמר קמ"ל: חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא: פשיטא כי איצטריכא לחדש חסר מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי ולא ליתסר קמ"ל קרו אינשי ריש ירחא: שנה זו אסור בכל השנה כולה: איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ת"ש ממתניתין קונם יין שאני טועם היום אין אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי אימא סיפא אמר יום אחד אסור מיום ליום הא יום כהיום דמי אלא מהא ליכא למשמע מינה אמר רב אשי ת"ש קונם יין שאני טועם השנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה היכי דמי

כ"י אי הכי ליגזור יום אחד. ליהוי אסור עד שתחשך למחר משום היום דאי אמרת עד מעת לעת אסור ותו לא אתו למישרי נמי כי עמד בשחרית ואמר היום אתי למישרי בחאי היום והוא אסור עד שתחשך: אמר ליה רב יוסף היום ביום אחד מיחלף. דאי שרית היום לכשתחשך בלא שאלה מיחלף ואתי למישרי יום אחד משתחשך לסבר ילא אותו היום שגדר בו כמו כן והוא אינו מותר אלא מעת לעת: יום אחד בהיום לא מיחלף. ללא אסור לשנות למחר עד הלילה ללא אתי למישרי בהיום מחאי יום ואילך דליכא למיחש להכי דהכא לא גמר היום עדיין ומידע

ידיע דאסור כל היום משום האי טעמא נמי לא מצרכינן שאלה לסוף מעת לעת
ללא אתו למישרי מהיום מחלי יום ואילך לליכא למיחש בהכי כדאמרינן הכא לא
גמר עדיין היום ומידע ידיע דאסור בכל היום: כמאן אזלא. הא שמעתתא דאמר
רב ירמיה דלריך שאלה לחכם שאין נותר ע"פ עצמו כלל דמחמרינן עליה כמאן
ללא עצד שפיר: כרבי נתן וכו'. הילכך רריך שאלה לחכם הואיל ועצד איסורא
דמחמרינן עליה ואין מרחין לו שקיים נדרו מעצמו אלא כשיתירו לו את נדרו ולא
משום גזירה דרבינא לא סבירא ליה דרב יוסף וכל היכא דאיכא לאוקומי ביה
שאלה מצרכינן ליה שאלה כגון הכא דאמר היום דאיכא למימר מעת לעת קאמר
הילכך לכשתחשך רריך שאלה לחכם אצל כי אמר כבת וכולה מתניתין דליכא
לאוקומי בהו שאלה דודאי לא משמע טפי אין רריך שאלה: יומי דשבתא קאמר.
ימים דשבוע ולא דשבת עצמו: פשיטא. דיום ראש חדש נמי אסור שהרי יום ראש
חדש נמנה לחדש זה הנכנס: כי איצטריך. למיתני במתניתין לחדש חסר בחדש
שהוא שני ימים ראש חדש ויום ראשון של ראש חדש משלים לחדש מלא זה שעבר
וזה הנכנס חסר הוא והוא נדר ביום ראשון של ר"ח: לחדש שעבר הוי. ולא ליתסר
ביה: קמ"ל. אפ. לו הכי כיון דקרו ליה ריש ירחא אסור ביה נמי: דיניה כהיום.
כאילו אמר היום לחוד ומותר לכשתחשך: או כיום אחד. ואסור מעת לעת: (רש"י)

תוספות אמר רבינא כו' כר' נתן. וקנסא קנסינן ליה אף כי קיים נדרו עד שישאל
לחכם ונראה דרבינא מוסיף על טעם דרב יוסף משום גזירה דבשאר נדרים לא
קנסינן לשאול לחכם לאחר שנתקיימו אלא אית ליה טעמא דנדרים דגזרינן לעיל
וקאמר דבהך טעמא דגזרי' לא סגי אם לא מטעם דקנסינן ליה כר' נתן שעבר על
מה שקיימו: פשיטא. דאסור לשבת הבאה דבשבוע שעבר היא מהו דתימא יומא
דשבת לא אסר עצמו אלא בימי המעשה שבשבוע ולא נתכוין לאסור בשבת קמ"ל
ולפירוש שני דמתני' פריך פשיטא כיון דקאי בשבת דאסור בו ומשני מהו דתימא
דיומי שבוע העתידין לבא קאמר ולא יום השבת עצמו קמ"ל דכיון דקאי בשבת
אמרינן דאף בשבת. נדר ונ"ל דהטעם לפי שלשון בני אדם לקרות השבוע שבת
וא"כ לשבוע הבא הוא מתכוין ולא לשבת לבד ומכל מקום כיון שעומד בשבת
אמר שדעתו גם לשבת כדי שלא יהיה ספק בנדרו ושיחול משעה שנדר: חדש זה
פשיטא. דראש חדש נידון בחדש הבא ומותר בו כי איצטריך לחדש חסר כלומר
נדר באמצע חדש מלא וחדש חסר אחריו שר"ח שני ימים ויום ראשון הוא
להשלים יום של חדש שעבר דקס"ד דאסור בו קמ"ל דהא קרו אינשי ריש ירחא

ליום ראשון של ר"ח ובחודש הבא דיינינן ליה שאינו מנוי בלשון בני אדם בחדש שעבר ולפירוש אחר פשיטא כיון דעומד בר"ח דאסור בו לא צריכא אלא לחדש חסר שראש חדש שלו שני ימים ונדר ביום ראשון ר"ח שעבר ולא נתכוון אלא בימי של חדש שעבר קמ"ל דקרו אינשי ריש ירחא ואינו נמנה בחדש שעבר והילכך כי אמר חדש זה מיתסר ביה וניחא טפי לישנא דחדש חסר לפירוש אחרון וכיון דקאמר דקרו ליה אינשי ריש ירחא א"כ כשכותבין כתובה או שטרות ביום ראשון של ר"ח כותבין יום פלוני שהוא ראש חדש ואין צריך לכתוב יום שלשים דהכי משמע לקמן (סג.) דתנן עד ר"ח אדר [עד ר"ח אדר] הראשון ומדמה בגמ' הך ברייתא דשטרות [לנדריס] אלמא דין שטרות כדין נדריס דלשון בני אדם: **פסק.** ומיהו בגיטין טוב לכתוב שהוא יום שלשים לחדש טבת וכן כתב רבינו תם בכתובת בתו: **דיניה** כהיום. ומותר משתחשך או כיום אחד ואסור במעת לעת: **אלא** מהא ליכא למשמע מינה. דלא ידעינן הי דוקא או רישא או סיפא: **ת"ש** קונם יין שאני טועם השנה אסור בה עד סופה. ולא מיום ליום הילכך עד ראש השנה ואף כי נתעברה כל השנה עד סופה נקראת משנה זו: **למה** ליה [למימר]. פשיטא דאסור בה: (תוספות)

א

-

סא

דף

אילימא כדקתני למה לי למימרא אלא לאו דאמר שנה אלמא שנה כהשנה דמי ויום נמי כהיום דיניה לא לעולם דאמר השנה ומהו דתימא הלך אחר רוב השנים ולא אית בהו עיבור קא משמע לן איבעיא להו אמר יין שאני טועם יובל מאי שנת חמשים כלפני חמשים או כלאחר חמשים ת"ש דתניא פלוגתא דרבי יהודה ורבנן **[ויקרא כה-י]** וקדשתם את שנת החמשים שנה שנת החמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת מכאן אמרו יובל אינו עולה למנין שבוע רבי יהודה אומר יובל עולה למנין שבוע אמרו לו לרבי יהודה הרי הוא אומר **[ויקרא כה-ג]** שש שנים תזרע שדך ואין כאן אלא חמש אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר **[ויקרא כה-כא]** ועשת את התבואה לשלש השנים הרי כאן ארבע אלא איכא

לאוקמה בשאר שני שבוע דיילי נמי איכא לאוקמה בשאר שני שבוע : עד
הפסח אסור כו' : למימרא דרבי מאיר סבר לא מעייל איניש נפשיה

הש"י אילימא כדקתני. דאמר השנה למה לי למימר פשיטא כיון דאמר השנה משמע השנה זו קאמר ועיבורה נמי בכלל הוי: ולא אית בהו עיבור. ולא ליתסר בעיבורה קא משמע לן: היה עומד בשנה של יובל והיה אומר קונס יין שאיני טועם יובל מהו: שנת חמשים כלפני חמשים. ומותר נמי בשנת חמשים דאיהו לא קאסר עילויה אלא לאחר חמשים או בשנת חמשים נמי אסור דבשנת חמשים מתחיל יובל הבא: ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. שלא תתחיל למנות ז' שנים של שמיטה הבאה בשנת היוכל עצמה שלא תהא מונה אחת לשנת נ' ולשנה הבאה אחריה שנת נ"א שניה אלא לשנת חמשים ואחת תהא מונה אחת ושנת נ' עצמה נמנית ליובל שעבר שאין עולה למנין שבוע הבא כדאמרינן: יובל עולה למנין שבוע. דשנת חמשים עולה לכאן ולכאן: אמרו לו וכו'. אם כן שנת יובל עולה למנין שבוע אינו אלא חמשה בשבוע ראשון של יובל שהשנה שהיא ראשונה שהיא יובל אסור לזרוע בה והשביעית נמי אסורה שהיא שמיטה ואינה אלא חמשה לזריעה: אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר ועשת את התבואה לשלש השנים. שנה ששית ושנה שביעית ושמינית עד קצירתה ואי [נמין] אמרת אין יובל עולה למנין שבוע הרי כאן ארבעה שנים שצריכה לעשות לארבע שנים כיצד שנת מ"ח היא ששית ותבואה שלה צריכה לששית עצמה ולשנת ארבעים ותשע שהיא שמיטה ולשנת חמשים שהוא יובל ולשנת חמשים ואחת עד הקציר הרי ארבע שנים והאי פירכא לדברי הכל היא דלרבי יהודה נמי איכא למיפרך דאע"ג דאמר יובל עולה למנין מכל מקום אסור הוא בזריעה והווי נמי ארבע שנים: אלא. לדברי הכל ליכא לחוקמי להאי קרא אלא בשאר שני שבוע בשש השמיטות ולא בשמיטה שביעית של יובל ולא קשיא כלל לא לדידי ולא לרבנן לדידי נמי דפרכת לי שש שנים מוקמינן ליה לקרא בשאר שני שבוע בשאר שמיטין ולא בשמיטה ראשונה הסמוכה ליובל: מתני' אמר קונס יין שאיני טועם עד הפסח אסור עד שיגיע. לדברי הכל: עד שיהא אסור עד שיכלא. דמשמע דאמר עד שיכלא כל הפסח: עד פני

פסח. משמע עד שיגיע ומשמע עד שיאלץ: עד שיגיע. דקסבר לא מעייל איניש
(נפסיה (כ"ז)

תוספות הלך אחר רוב שנים. ולא אית בהו עיבור וכשנדר בשבט ונאסר בחדש
העיבור יהיה מותר בחדש אחד לפני ראש השנה קמ"ל דכולה עד סופה נקראת
שנה: יין שאני טועם יובל. ה"ה דמצי למיבעי כי אמר היובל ומיירי [שעומד]
באמצע היובל בשנה ומיתסר עד סוף היובל ומיבעיא כשהגיע שנת היובל כלפני
חמשים ומיתסר או כלאחר ושרי אי נמי לפי שני דפרישית במתני' עומד בשנת
יובל עצמו מיבעי ליה אם נאסר בה דאי כלפני חמשים ולא נתכוון לאסור אלא
במנויו הבא עליו: **ת"ש**. מפלוגתא דר' יהודה ורבנן דתניא שנת חמשים ואי
אתה מונה שנת חמשים ואחת מכאן שאין שנת חמשים נמנית במנין שמטיטה
שאם היה נמנה א"כ היא אחת למנין שמטיטה א"כ לת"ק שנת חמשים כלפני
שהרי אינו נמנה לאחריו בשמיטה ולר' יהודה כלאחר חמשים: **[ואין כאן]** אלא
חמש. כגון בשבוע ראשון שסמוך ליובל אחריו כשיגיע ה' שנים עם שנת היובל
יהיה שמטיטה ויובל אסור בזריעה ומשמע להו דקרא מיירי בכל השמיטות אף
בשמיטה הסמוכה ליובל: **לדבריכם**. שאתם סבורים להעמיד המקרא אף
בשמיטה הסמוכה ליובל הרי אמר ועשת את התבואה לשלש השנים ומיירי בכל
שמיטה ושמיטה ששנה ששית מספקת לעצמה לשביעית ולשמינית עד אחר קציר
והרי כאן ארבעה בשמיטה הסמוכה ליובל לפניה בשביעית ויובל אסורין בזריעה
ועוד שנה שאחר היובל ושנה ששית הרי כאן ארבע: **אלא כו'**. ולא בכל שמיטות
איירי כלומר מה שמקשין לי מקרא דשש שנים איכא לאוקומי בשאר שני שבוע
שבאמצע היובל: **[לדברי מאיר כו']** כדפרישית במתניתין: (תוספות)

דף **סא** **ב**

לספיקא ורבי יוסי סבר מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי מי שיש לו
שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם
גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות ואם קטנה שבגדולות שהיא גדולה
מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות דברי ר"מ חוץ מן הקטנה שבקטנות
רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות אמר רבי חנינא

בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה והתניא זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד לפני ר"מ אומר עד שיצא ורבי יוסי אומר עד שיגיע: **מתני'** עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע אמר עד שיהא אסור עד שיצא וכל שאין זמנו קבוע בין אמר עד שיהא בין אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלות עד שיעבור הקיץ עד שיקפילו המקצועות: **גמ'** תנא כלכלה שאמרו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים תניא הנודר מפירות הקיץ אין אסור אלא בתאנים רשב"ג אומר ענבים בכלל תאנים מאי טעמא דתנא קמא קסבר תאנים מיקצצן בידא ענבים לא מיקצצן בידא רשב"ג סבר ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא: עד שיעבור הקיץ עד שיכפלו המקצועות: תנא עד שיכפילו רוב המקצועות

רפ"י לספיקא. דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד סילא או עד סגייע ודאי בדליכא ספיקא הרהר בדעתו בשעת הנדר דהיינו עד סגייע. ורבי יוסי אומר עד סילא. דסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא דאיכא לספוקי שמה עד סילא קאמר: גמ' למימרא דרבי מאיר וכו'. כדפריקת: שתי כיתי בנות. משתי נסים שנסא זו אחר זו וכל אחת ילדה שתי בנות: כולן אסורות חוץ וכו' דברי רבי מאיר. דקסבר רבי מאיר מעייל איניש לספיקא דלא איזדהר הארום בשעת קידושין דלא ליתי לידי קלקול והואיל דלא ידעינן הי מינייהו קידש כולן אסורות: חוץ מן הקטנה שנקטנות. דלדברי הכל לית לה פס גדולה: רבי יוסי אומר כולן מותרות וכו'. דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא: מוחלפת השיטה. כלומר אפיך מתניתין דנדרים ואימא לרבי מאיר מעייל איניש כו': והתניא. בניחותא דמוחלפת: זה הכלל כל שזמנו קבוע. כגון רגלים: עדי סילא. דקסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא: מתני' אמר קונס שאיני טועם יין עד הבציר. של ענבים: עד המסיק. לקיטה של זיתים: וכל שאין זמנו קבוע. כגון קציר ובציר דזמנין הוו בחריפי וזמנין הוו באפלי: עד הקיץ. עד שעת לקיטת תאנים או שאמר עד שיהא הקיץ שניהם משמע דאינו אסור אלא עד שיתחיל העם להכניס תאנים בכלכלות וזהו בתחילת הקיץ: אמר עדי שיעבור הקיץ אסור עד שיוכפלו המקצועות. עד שמכפילין הסכינים שקאלו בהן התאנים ומלניעין אותן כמו מקפלין את הכלים (שבת 97

היג.) ענין אחר שיקפלו עד שחורץ אותן בקופיץ ועושין אותן שירטי"ט כמו ליטרא קציעות ולשון יכפילו על שם שמניחין זו על זו ותרוייהו שיעבור ויקפילו משמע בסוף הקיץ: גמ' ולא כלכלה של ענבים: משמע אף על פי שהבציר הוא סמוך לאלתר לקיץ לא אמרינן שזה נתכוון לכלכלה של ענבים אלא ודאי אינו אסור אלא עד תאנים: ענבים בכלל תאנים. ואסור עד כלכלה של ענבים: ענבים לא מקלצו ביד אלא בסכין ולא דמו כלל לתאנים הלכך לא הווי בכלל תאנים: ענבים נמי כי מירדדן. כשמתבצלין יפה יפה שנושרין ענבים מן האשכול מקלצו נמי בידא כתאנים הלכך הווי בכלל תאנים: תנא הוקפלו רוב המקצועות. אותן תאנים שנסתיירו בשדות ובחילנות: (רש"י)

תוספות **ורמינהו** מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים. מכל אשה שתי בנות קטנה וגדולה משנה היא בקידושין פרק האומר (דף סד:) דסבר רבי מאיר דמחית אינש נפשיה לספיקא ושמא קרי לה לגדולה קטנה שבגדולות ורבי יוסי אמר וכו' דלא מעייל אינש נפשיה לספיקא וגדולה דקאמר גדולה ממש: **מוחלפת** השיטה. ואיפוך מתני' דר"מ לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדר"מ: **והתניא**. בניחותא ולמאי דמסיק התם אביי בלישנא פליגי ואין צריך לומר מוחלפת השיטה: **עד** הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע. וה"ה נמי אם אמר עד שיהא כיון דאין זמנו קבוע כדמפרש ואזיל: זה הכלל כל שזמנו קבוע כו' כמו בציר אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע לבד בפ"ג בקידושין (דף סד:) י"מ דקציר ובציר הווי זמנו קבוע ואין זמנו [קבוע] כגון דאמר עד שילך פלוני למקום פלוני שאינו יודע כמה יאחר ולי"נ דהא אמר עד שיהא הקיץ עד שיתחילו לתת בכלכלות אלמא אינו אסור עד שיצא ואין זמנו קבוע תפסינן ליה: **קיץ**. על שם שקוצצים התאנים. של תאנים נקרא קיץ על שם שנקצצת ביד. וענבים שנקצצין בסכין נקרא בצירה: **ענבים** נמי כי מירדדן. פירוש כשנתייבשו נקצצות ביד [ל"א] מיזרדן כמו חבילי זרדין: **עד** שיקפלו רוב המקצועות. סכינים שקוצצין בהם עיגולי תאנים והעיגולים עצמן נקראין קציעות: (תוספות)

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות רבי הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכלי רבנן הוקפלו רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו כלי חול שנאמר [\[יחזקאל ז-כב\]](#) ובאו בה פריצים וחיללוה כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב [\[דניאל ה-ל\]](#) בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא [\[דברים ל-כ\]](#) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר [\[משלי ז-ג\]](#) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר [\[משלי ג-יז\]](#) דרכיה דרכי נועם ואומר [\[משלי ג-יח\]](#) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה

על אחת כמה וכמה אמר רבא שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב [\[מלכים א יח-יב\]](#) ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון דעשיר גדול היה והוה ליה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [\[משלי כז-ב\]](#) יהללך זר ולא פיך הא באתרא דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תיגראי ברישא דכתיב [\[שמואל ב ח-יח\]](#) ובני דוד כהנים היו מה כהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש וכהן מנא לן דכתיב [\[ויקרא כא-ח\]](#) וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה

רפ"י מותרות משום גזל. שנתיאשו מהן הבעלים: ופטורות מן המעשר. משום דהפקירא נינהו: מרייהו. בעלים של תאנים: והוכפלו כו'. דקרו למיכל כל אדם: משום סניות מילתא. כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: אשכחיה. לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא נינהו: אחתיה לר' טרפון צסקא ההוא גברא שהיה משמרן: על דיבר זה. שהליל עכמו צכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: פריאים. שהוליאו מבית המקדש: יגעשו חול. ואף על פי כן נהרג עליהם צלשאר: אמאי איערו. ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל: וקא סבר היינו דגנבן. להכי לעריה: אי הכי אמאי איער ר' טרפון נפשיה. כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד: חיה לו לפייסו. צממון: לפעלם. לשם שמים: ודיבר בהן לשם שמים. שתהא כל כוונתך לשמים: להיות עודר כו. להשתכר ממנו כדי לאכול: אלא קשיא דיר' טרפון. אם שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה שהוה חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי איער נפשיה צצביל שהודיע לזה שהוה חכם. שרו לי תגראי. הקדימו דיני לשל אחרים צצביל צכבוד תורתו: ובני דוד כהנים היו אלא מה וכו': (רפ"י)

תוספות הוקפלו כו' מותרות משום גזל. שהבעלים מפקירין אותם: ופטורות מן המעשר. כהפקר: שנשתמשתי בכתרה של תורה. שהניחו אותו האיש בשביל כבוד תורתו: [א"ה אמאי ציער]. מאי הוה ליה למיעבד כיון שלא היה רוצה להניחו בענין אחר בשלמא אי הוה שביק ליה כי אמר הוקפלו רוב המקצועות ניחא שהיה מצטער על מה שלא אמר לו: לאהבה את ה' אלהיך. משמע מאהבת הבורא ולא לכבוד עצמך: שרו לי תגראי. כלומר פסוק דין שלי תחילה: (תוספות)

לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אכרגא דכתיב [\[עזרא ז-כד\]](#) מנדה בלו והלך לא שליט למירמא עליהון וא"ר יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר רב אשי הוה ליה ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא [\[ויקרא יט-יד\]](#) לפני עור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה ניתנו: [מתני'](#) עד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטין אבל לא קציר שעורין הכל לפי מקום נדרו אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו גשמים עד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח: [גמ'](#) תניא הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל: עד הגשמים עד שיהו גשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר וכו': אמר ר' זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר

רש"י לפתוח ראשון. לקרוא בספר תורה: ולברך ראשון. בצרכת המוליא ובצרכת המזון: וליטול מנה יפה ראשון. כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים: מנדה בלו והלך וגו'. מקרא הוא בספר עזרא: לא יהיבנא אכרגא. איני רואה ליתן מס בשביל שאני חכם: עבדא דנורא. עבד של עבודת כוכבים פלונית אני ואיני רואה ליתן מס. נורא שם עבודת כוכבים: אבא. יער: לפני עור. דאינהו קא עבדי מינה אורך עבודת כוכבים: להסקה ניתנו. וכמוכר להסקה דמי ולא לעבודת כוכבים: מתני' אמר קונס שאיני טועם עדי הקליר. עד שיתחילו לקצור חטין קאמר ולא

קציר שעורים וקציר שעורים הוא מוקדם: אם היה זהר. נשעת הגדר אע"פ שירד
נבקה אסור עד שיתחילו לקצור זהר: אמר קונס שאיני טועם עד הגשמים או
שאמר שאיני טועם עד שיהו גשמים אסור עד שתירד רביעה שניה דגשמים משמע
שנים: רביעה שניה. מפרש בגמרא: עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה
כיון שהגיע זמנה מותר: אמר קונס שאיני טועם עד שיפסקו גשמים אסור עדי
שלא ניסן כולו דבר ר' מאיר. רבי מאיר לטעמיה לאמר במסכת תענית בפ"ק
עד מתי שאלין את הגשמים ר"מ אומר עד שלא ניסן רבי יהודה אומר עד
שיעבור הפסח ותו לא: גמ' מחלוקת דיאמר עד הגשמים. דמר סבר עד זמנה
ומר סבר עד שתירד: אבל אם אמר עד הגשם. דברי הכל עד זמן גשמים של
רביעה ראשונה קאמר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה עד שיגיע זמנה כו'
דגם חלה רביעה משמע: (רש"י)

תוספות הנודר עד הקציר. ובמקומו יש קציר חטים וקציר שעורים עד שיתחיל
קציר חטין דקציר המיוחד קאמר: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מה שאמרנו
קציר חטין היינו במקום שיש קציר חטין אבל אם אין במקומו אלא קציר
שעורין [שעורין] קאמר ולא תלינן בקציר חטין דעלמא וגם לענין זה אזלינן אחר
מקום נדרו שאם היה בהר קציר הר קאמר וכי נמי מטא קציר דבקה אינו אסור
עד קציר דהר: עד הגשמים שיהיו גשמים כיצד עד שירד רביעה שניה. דבא"י לא
היו יורדין גשמים כ"א ג' פעמים וקורין להם רביעות: רשב"ג אומר עד שיגיע
זמנה של רביעה שנייה. כי נמי לא ירדה ובגמ' מפרש אימתי זמנה: עד שיצא ניסן
כו'. דעד. ניסן זמן ירידת גשמים: עבדא דנורא אנא. כלומר שהוא משועבד
לכהנים של אותה עבודת כוכבים שעבדיהם פטורין מן המכס ואינו נראה כמודה
להם שהדבר ידוע [דליפטור] ממס [אמר הכי]: האיכא לפני עור. שיעשו צלמים
או בנין לפני עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה. וכל היכא דאיכא למיתלי
בהיתירא תלינן מכאן יש ללמוד שאסור להלות מעות לצורך בנין עבודת כוכבים
או לצורך תכשיטיה כ"ש למכור להם משמשין ודברי תיפלות כגון גביעים
מחתות וספרים והמונע יצליח: אינו אסור עד שיגיע בגליל. במקום שנדר:
מחלוקת דאמר עד הגשמים. [בהא אמרינן עד] רביעה שנייה נדר למר כדאית
ליה ולמר כדאית ליה או עד שתירד או עד הזמן אבל אמר עד הגשם עד זמן קאמר
פירוש רביעה ראשונה: (תוספות)

מיתבי איזוהי זמנה של רביעה הבכירה בג' בינונית בשבעה אפילה בעשרים ושלושה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלושה רבי יוסי אומר בשבעה עשר ובעשרים ושלושה ובחודש כסליו וכן היה ר' יוסי אומר אין היחידים מתענין עד שיגיע ר"ח כסליו ואמרינן עלה בשלמא רביעה ראשונה לישראל שלישית להתענות אלא שניה למאי ואמר רבי זירא לנודר ואמרינן עלה כמאן אזלא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה כמאן כרבי יוסי ההוא דאמר עד הגשמים: **מתני'** קונם יין שאיני טועם לשנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון: **גמ'** אלמא שתמא דאדר דקאמר ראשון הוא לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב אדר הראשון אדר שני כותב אדר סתם דברי ר"מ ר' יהודה אומר אדר הראשון כותב סתם אדר שני כותב תינין אמר אביי אפילו תימא ר"מ הא דידיע דמעברא שתא הא דלא ידע

רש"י הבכירה בג'. במרחשון: בראש חדש כסליו. הוי רביעה אחרונה: לשאל. להתפלל על הגשמים: להתענות. לגזור תענית אם לא ירדו: ואמר ר' זירא לנודר. דהנודר בין עד הגשם בין עד הגשמים אסור עד זמן רביעה שניה ומשמע בין שאמר עד הגשם בין דאמר עד הגשמים: ואמרינן עלה כמאן אזלא וכו' במאן כרבי יוסי דמיום י"ז עד יום כ"ג הוה שבעה ימים דאי ר' מאיר לא הוה אלא ה' ימים אלמא דאפי' רבן גמליאל דמקיל הכא גבי נדרים דאמר עד שיגיע זמנה של רביעה אע"פ שעדיין לא ירדה סבירא ליה אתה מונה ראשונה ושניה ולא ראשונה בלבד לא שנה דאמר עד הגשם לא שנה דאמר עד הגשמים וקשיא לר' זירא: אמר לך ר' זירא האי דיאמר שניה לנודר היינו דאמר עדי הגשמים. וגשמים תרתי משמע. אבל אמר עד הגשם לעולם אימא לך עד זמן גשמים שהיא רביעה

ראשונה קאמר ולא שניה: מתני' אמר שאיני טועם עדי ראש חדיש אדר. סתם אין אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון: גמ' מדקתני מתני' אינו אסור אלא עד אדר הראשון אלמא דכל היכא דקאמר עד אדר סתמא אדר הראשון משמע ולא שני: דתניא. הרוצה לכתוב צקטר אדר הראשון כותב בהדיא אדר הראשון אבל אם רוצה לכתוב אדר השני כותב סתם דברי ר"מ דסתם אדר השני משמע ולא הראשון: אדר השני כותב. בהדיא אדר השני דצסתם אדר הראשון תוא: אפילו תימא. מתניתין ר"מ ומתני' כגון ללא ידע דמיעברא שתא הילכך כי אמר סתם אדר הראשון משמע ולא השני שלא נתכוין אלא לאדר הסמוך לצבט וצרייתא דקתני אדר השני כותב סתם כגון לידע דמיעברא שתא וכי אמר אדר סתם משמע אדר השני: (כ"ט)

תוספות מיתבי איזהו זמנה של רביעה. כלומר ראשונה בשלשה במרחשון בינונית כו' אפילה פירוש אחרונה [בכ"ג] רבי יהודה אומר כו': אין היחידים מתענין. בפ"ק דתענית (דף י.). מפרש מאן יחידים רבנן מתענין ומתפללין שירדו גשמי': **רביעה** ראשונה לשאול. לומר ותן טל ומטר שלא בגולה ובגולה כמו אן אין שואלין עד ששים בתקופה: **להתענות**. אם לא ירדו: **אלא** שנייה. למה הוזכרה ואמר רבי זירא לומר שאם נדר עד הגשמים שניה קאמר ואמרינן עלה כמאן אזלא הא דתניא כו' וקשה לרבי זירא דאמר דברי הכל בין ת"ק בין רשב"ג דעד הגשם רביעה ראשונה קאמר והכא אומר עלה אתה מונה בהם באותן שבעה ימים וכרבי יוסי דאמר לעיל בי"ח בכ"ג דליכא אלא שבעה ימים ביניהם [ורבי זירא] נמי אמר דשניה לנודר דמשמע השתא דהכל שנינו לנודר אף היכא דאמר עד הגשם. ומשני דאמר עד הגשמים וא"ת ורשב"ג אמאי נקט גשמים שירדו והא אף במתני' תנן עד שיגיע זמן של רביעה שניה וי"ל דנקט ירדו בשביעי רביעה ראשונה כדמפרש בפ"ק דתענית (דף ו:): לענין להלך בשבילי הרשות שהותרו כשירדו דוקא דבלא ירידה ודאי לא הותרו: **אסור** בה ובעיבורה. עד סופה דעיבורה הוי בכלל שנה ושנה: **ר'** יהודה אומר אדר ראשון כותב סתם אדר שני כותב תניין. וכר' יהודה: **הא** דידע דמיעברא שתא דאז. קרי לאדר שני סתם ומתני' בשאינו יודע בעיבורה עד אדר ואדר ראשון מיקרי אדר: (תוספות)

והתניא עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון אם היתה שנה מעוברת עד ר"ח אדר השני מכלל דרישא לאו במעוברת עסקינן שמע מינה הא דפשיטא ליה דמעברא שתא הא דלא ידע: **מתני'** ר' יהודה אומר קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח לא נתכוון זה אלא עד ליל פסח עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין אמר קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי צום שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר ר' יוסי בנו אומר קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשום האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבניך כור אחד של חטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי וכן האומר לחבירו קונם שאת נהנית לי אם אין את בא ונותן לבני כור של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו הרי אני כאילו נתקבלתי היה מסרב בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו אומר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות להנות לו שלא נתכוון זה אלא לשום אישות היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו אמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתייה:

כ"ז והתניא. סיוע: הכותב עד ר"ח אדר. סתם עד ר"ח אדר הראשון קאמר מדקתני אם היתה שנה מעוברת וכו' מכלל דרישא דקתני עד ר"ח כו' לאו במעוברת עסקינן בתמיה הא מדקתני עד אדר הראשון מכלל דבמעוברת עסקינן ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא: אלא שמע מינה רישא דלא ידיע דמיעברא שתא. וכי נדר לשם אדר הסמוך לשבט קאמר הילכך עד אדר הראשון וסיפא מיירי בדידע דשתא מעוברת היא דהכי משמע אם היה יודע שהשנה מעוברת אסור עד ר"ח אדר השני: מתני' שלא נתכוון זה שלא לשתות אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין. דולאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין כלילי פסח שכל אדם קותיין: אלא עד לילי צום. עד אותה לילה שיצום למחר ואותה הלילה מותר

לאכול בשר: עדי שעה שדרך בני אדם לאכול בשר. ורואה לאכול עמהן: עד לילי שבת. וכלילי שבת מותר. שדרך בני אדם לאכול שום. והיינו לילי שבת: זה כבודי. שלא אטול ממך: ויאמר לו. המדיר הריני כאילו נתקבלתי מה שצקשתי ממך: הרי אלו מותרות ליהנות ממנו. שאר הנאה: אלא לשם אישות. שנדר שלא תהנה ממנו דרך אישות: שלא נתכוון זה. המסרב בו אלא לאכילה ושתייה המרובה וכי אמר זה קונם לציתך כו' לא נתכוון לידור הנאה ממנו אלא לאכילה ושתייה מרובה נתכוון: (רש"י)

תוספות עד. ר"ח אדר הראשון. דסתם אדר הוא אדר הראשון: **שלא** נתכוון זה אלא עד שדרך בני אדם לשתות יין. דהיינו עד לילי הפסח דבליל פסח יש לנו לומר שלא אסר עצמו: **עד** שיהא הצום. צום העשור: **עד** לילי הצום. דהיינו סעודה של יום הכפורים. דרגילין לאכול בשר כדאיתא בחולין (דף פג.). רבי יוסי הגלילי אומר אף ערב יום הכפורים בגליל: **שדרך** בני אדם לאכול שום. דהיינו ליל שבת שהוא מתקנת עזרא שיאכלו שום בע"ש: **האומר** לחבירו כו'. דברים שבלב כי הני דמוכחי. הויין דברים ואע"פ שלא פירש כמו שפירש חשבין ליה: **כור** אחד של חטין וכו'. הני תרי בבי נתפרשו למעלה בפרק ארבעה נדרים (דף כד.). **ר"מ** אמר עד שיתן. אבל ברישא מודה דקאמר [אם] אין אתה בא ונוטל וזה רגילות שיאמר זה הוא כבודי והיתירא מעליא הוא אבל הכא אין רגילות לומר התקבלתי מאחר שמפצירו שיתן לבנו: **לשאת** בת אחותו. אורחא דמילתא נקט כדאמר (יבמות סב:) הנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא והי' יענה: שלא נתכוון זה להכנס לביתו אלא לאכילה ושתייה סעודה גדולה שמפצירו בדבר: **והתניא**. בניחותא. מכלל דרישא לא במעוברת בתמיה הא ודאי במעוברת איירי דהא קתני עד אדר ראשון אלא ודאי במעוברת וקשיא רישא אסיפא אלא רישא דלא ידע דמעוברת סיפא דידע דמעוברת ונדר עד אדר שני וקאמר דאדר סתם של מעוברת היינו אדר שני דחדש העיבור אדר ראשון הוא ולא אדר שני תדע שהרי אדר הראשון משלשים יום שני מכ"ט ועוד דמגילה ופורים בשני אלמא ראשון חודש העיבור: (תוספות)

מתני' רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים אוסרין אמר רבי צדוק עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום אם כן אין נדרים מודים חכמים לר' אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנוולד וחכמים אוסרין כיצד אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: **גמ'** מאי אין נדרים אמר אביי אם כן אין נדרים ניתרין יפה

רש"י מתני' רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. שאומר לו אילו היית יודע שאומרים על אביך חוי לו לאב שגלל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים שכן רשעים דרכן לנודר כדאמרינן לעיל בפירקין קמא (דף ט.) ואם אמר לאו דאילו הייתי יודע לא הייתי נודר מתירין לו: וחכמים אוסרין. שאפילו אין דעתו להתחרט נותנים לו דעת להתחרט: רבי צדוק אומר ער שפותחין לו בכבוד אביו ואמו כו'. כלומר אם כן יכולים לפתוח לו בכבוד אביו ואמו פותחין לו נמי בכבוד המקום שיכולים לומר לו נמי שכנגד הקב"ה עושה שנודר ורשע הוא לשמים: אלא אם אתה אומר כן. שפותחין לו בכך: אין נדרים. בגמרא מפרש לה: בדבר שבינו לבין אביו ואמו. במה שהדיר והם כו'. כים לו להנחתו שפותחין לו בכבודם: פותחין בנוולד. בדבר שלא היה בעולם בשעת נדרו ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנדר ומפרש כילד: ונעשה סופר. אית דאמרי תלמיד שהוא לריך לו ואית

לחמרי לבבל שצריך לו נמי: או שהיה משא. המודר את בנו ואמר אילו הייתי יודע כו' בקרוב זמן לא הייתי נודר: ונעשה. אותו בית: בית הכנסת. האי נולד ממך הוא: ר"א מתיר וחכמים אוסרין. דקסברי אין פותחין בנולד ובמס' נזיר צפ' ב"ש (דף לז:): מפרש דזכינהו חכמים לר' אליעזר והודה להם: גמ' מאי אין נדרים. דקאמר לן רבי דדוק לר' אליעזר אין נדרים: ניתרין יפה. כדפרשין לעיל אפילו שאין דעתו להתחרט מתוך שמאיימין עליו כל כך משום כבוד אביו ואמו אומר שמתחרט אבל אין מתחרט לגמרי: (רש"י)

תוספות מתני' רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו. כלומר אילו היית יודע שאומרים עליך לאביך ולאמך ראיתם בנכם קל בנדרים ויתביישו וי"מ שיאמרו העולם אוי לאב ולאם שהגדילו בן שקל בנדרים כזה: **וחכמים** אוסרין. דחיישין שמא יתבייש ויאמר מדעת כן לא נדרתי וישקר: **אמר** ר"א בר צדוק. ראייה לדברי חכמים: **עד** שפותחין בכבוד אביו יפתחו בכבוד המקום. פירוש אילו היית יודע שקוראין אותך רע לפני המקום כלום היית נודר: **אמרו** לו אין נדרים. ובגמרא מפרש ליה: **קונם** שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר. וצריך לו לפי שהוא כותב שטרות העיר או שמשא בנו וצריך ליכנס לביתו לחופת בנו: **ואין** חכמים מודים. בגמרא מפרש במאי פליגי: **אמרו** לו מת. ובגמרא פריך מת נולד הוא: **ועוד** אמר ר' [אליעזר]. קולא אחרת: **מאי** אין נדרים. אמר אביי אין נדרים נתרים יפה. כלומר שבלב מקיים הנדר ומחמת בושת אומר שלדעת כן לא נדר: (תוספות)

דף - **סד** - **ב**

ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם תנן ומודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד אביו ואמו בשלמא לאביי דאמר אם כן אין נדרים ניתרין הכא כיון דאיחצף ליה הא איחצף ליה אלא לרבא דאמר אם כן אין נדרים נשאלין לחכם הכא אמאי פותחין אמרי כיון דכל נדרי לא סגיא להון דלאו חכם הכא נמי פותחין: ועוד אמר

רבי אליעזר פותחין בנולד כו': מ"ט דרבי אליעזר אמר רב חסדא דאמר קרא [\[שמות ד-יט\]](#) כי מתו כל האנשים והא מיתה דנולד הוא מכאן שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו קסברי הנהו מי מייתי והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהן אריב"ל כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת שנאמר [\[בראשית ל-א\]](#) הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ותניא ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב [\[במדבר יב-יב\]](#) אל נא תהי כמת וסומא דכתיב [\[איכה ג-ו\]](#) במחשכים הושיבני כמתי עולם ומי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי

ר"י אין נדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבו מה לי לילך אל כל חכם לא צריכנא דודאי מותר הוא לכל כך הנאה ומתירו הוא בעלמא והתורה אמרה לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו: בשלמא לאצבי דאמר. היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר: דכיון דאיחלף. כולי האי מעיקרא דאדריה לאצבו ולאמו מנכסיו הא איחלף ליה ועומד בחולפו כדמעיקרא ואי מתחרט ודאי חרטה ופיו ולבו שוין ואהכי מתירין לו בכך: אללא לרבא דיאמר היינו טעמא משום דאין נדרים נשאלין לחכם. הכא נמי בנדרים שבינו לבין אצבו ואמו אמאי מודו רבנן הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעלמא בכבוד אצבו ואמו: אמרי כיון דשאר נדרים לא סגי. בלא שאלה לחכם משום דאין פותחין בכבוד אצבו ואמו שלא יתיר עלמא הכא בנדר שבינו לבין . אצבו ואמו מודו רבנן דפותחין . דבשביל האי נדר גרידא דפתחו בכבוד אצבו ואמו לא אתי למימר אין נדרים נשאלין לחכם כיון דכולהו נדרים בעלמא נשאלין לחכם: כי מתו כל האנשים. לפי שנדר משה ליתרו שלא לשב מצרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו כדמפרש לקמן ויואל משה ופתח לו המקום בכך לך שוב מצרים ומותר לך כדין שבשביל אותן שנדרת כבר מתים הן: ורבנן. ללא סברי ליה דפותחין בנולד אמרי לך ההוא לאו נולד הוא דהאי קמ"ל רחמנא כי מתו מי מתו אללא ירדו מנכסיהם והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי בהיא חרטה אבל בנולד לאו היינו

חרטה להתיר זה את הנדר: והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'. כולא תירוצא דרבנן היא: ואינו אללא דתן ואבירם. ולא מתו עד מעשה קרח אללא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר ללאו נולד הוא והיו כמתים: במחשכים הוסיבני כמתי עולם. כשאלם נתון במחשך ואינו רואה חסוב כמת: (כ"ז)

תוספות אין נדרים נשאלין לחכם. אם פותחין בכבוד המקום בלא חרטה אחרת כל אחד ואחד יתיר נדרו בפ"ע ואתי לזולתי: כיון דאיחציף חציף. וליכא למיחש פן יהיה בלבו לקיים הנדר בכל ענין דכיון דחציף כולי האי לא יתבייש לומר שנדר בכל ענין כו': אללא לרבא דאמר אין נדרים נשאלין לחכם. לפי שאין החכם מוצא חרטה אללא מגוף הנדר הכא אמאי פותחין שהרי חרטה זאת אינה מגוף הנדר ויש לחוש דבכל נדרים לא ישאל לחכם: כיון דבכל נדרים לא סגי בלא חכם. דלא אסרו רבנן לפתוח בכבוד אביו ואמו כ"א בזה לא יטעה וילך אצל חכם: ועוד אמר רבי אליעזר. קולא אחרת בנדרים והכא לא פרכינן כיון דאפסקו רבנן אמאי תנא ועוד כדפריך פרק שני דעירובין (דף כג.) דכיון דקולא היא אית ליה שפיר למתניי ועוד דלא פריך הכי אללא גבי חומרא (אלא) לפי שאין חידוש להחמיר: פותחין בנולד וחכמים אוסרין. פי' דבשביל הנולד אין נעשה הנדר נדר טעות וטעמא דכל חרטה דע"י חרטה נעשה הנדר טעות ובטל מעיקרו: מאי טעם דרבי אליעזר. דמסברא יש לנו לומר דאין פותחין בנולד: כי מתו כל האנשים. משה נדר שישב אצל חמיו במדין לפי שהיה ירא לשוב למצרים מפני דתן ואבירם ופתח לו הקב"ה פתח ממה שמתו ומיתה הוי נולד: ורבנן פי' היכי. סברי מתו בתמיה כל מקום שנאמר נצים כדכתיב שני אנשים נצים נצבים דכתיב ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים וה"פ אותם שהיו נצבים פגעו במשה ואהרן וכל מקום לאו דוקא דאינו כתוב במקום אחר דאי משום דכתיב ודתן ואבירם יצאו נצבים הרי הוא מפרש בהדיא ולא איצטריך ליה: אללא שירדו מנכסיהם. ובנולד כי האי דעוני מודו רבנן: ארבעה חשובים כמתים. ונפקא מיניה למבעי עלייהו רחמי: (תוספות)

תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ אמר רב נחמן דכתיב [\[שמות ד-יט\]](#) ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב [\[שמות ב-כא\]](#) ויואל משה אין אלה אלא שבועה דכתיב [\[יחזקאל יז-יג\]](#) ויבא אתו באלה [\[דברי הימים ב לו-יג\]](#) וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים (חיים) מאי מרדותיה אשכחיה צדקיה לנבוכד נצר דהוה קאכיל ארנבא חיה א"ל אישתבע לי דלא מגלית עילוי ולא תיפוק מילתא אישתבע לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתיה ואמר שמע נבוכד נצר דקא מבזין ליה שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להון חזיתון מאי קא עביד צדקיהו לאו הכי אישתבע בשמא דשמיא דלא מגלינא א"ל איתשלי אשבועתא [א"ל מתשלין אשבועתא] אמרי ליה אין אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו אמרי ליה בפניו אמר להון ואתון מאי עבדיתון מאי טעמא לא אמריתון לצדקיהו מיד [\[איכה ב-י\]](#) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר רבי יצחק ששמטו כרים מתחתיהם: [\[מתנני\]](#) רבי מאיר אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד ואין חכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם לבית זה שאני נכנס שהכלב רע בתוכו או שהנחש בתוכו אמרו לו מת הכלב או שנהרג הנחש הרי הן כנולד ואינן כנולד ואין חכמים מודים לו: [\[גמ' קונם שאני \(נכנס לבית זה שהכלב\) וכו' מת נולד הוא א"ר הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ור' יוחנן אמר כבר מת וכבר עשה תשובה קאמרי ליה](#)

רס"י אין מתירין לו. לנודר אלא בפניו של מדיר: במדין לך. מהו במדין לך אלא הכי קא"ל במדין נדרת לפני יתרו לך והתר בפני יתרו שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו ויתרו הדירו למשה שלא לשבז מצרים מפני אותן אנשים המצדקים להורגו ואמר רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו: ארנבא חיה. שאינה מבוסלת ואית דאמרי חיה ממס שאכל אותה כשהיא חיה: הוה מצטער צדקיהו בגופיה. שהיה רוצה לגלות הדבר שיהו מבזין אותו בני העולם: איתשיל אשבועתיה. נשאל על שבועתו: מאי עבדיתו. דשריתון ליה מ"ט לא אמריתון ליה לצדקיהו דלא מציתו למשריה אלא בפניו: מתני' שהן כנולד. דדמו לנולד אבל הן ממס אינן נולד ופותחין בהן: שאביה רע. תולה נדרו ברעות אביה מכלל דאי לא הוה רשע היה נושא אותה:

או פעשה תשובה. דהיינו נולד פותחין זה ואומר לו בצעת חרטה אילו היית יודע שאציה עושה תשובה כלום היית נודר והוא אומר לאו וה"נ מכלב ונחש: גמ' מת נולד הוא. דהוי נולד גמור ומאי קאמר אינו כנוול: אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו דכבר. ברשעת אציה דמשמע כל זמן שאציה בחיים דודאי אם אמר שאיני נושא את פלונית סתם ודאי כדקאמרת השתא דאמר שאציה רע לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו ואהכי פותחין לו לומר אילו היית יודע שמת: ורבי יוחנן אמר. לא הוי נולד כלל דבצעה שנדר כבר מת אהכי פותחין לו דכבר מת בצעה שנדר והוה ליה בטעות והא דאמר במתני' שהן כנוול דדמו לנוול פורתא: (רפ"י)

תוספות **דתנן** המודר הנאה מחבירו שנדר . בפניו שלא יהנה ממנו אין מתירין אלא בפניו לכאורה משמע דלפניו היינו דבעי מדעתו וקשה דהכא לא שייך שהרי נדר מעצמו שלא יהנה מחבירו ואין שום סברא שיצטרך דעתו להתיר נדרו לכ"נ דבפניו אינו אלא מפני החשד ואפילו בע"כ כיון שיהיה בפניו וכן משמע במדין לך והתיר נדרך אפילו בע"כ דיתרו ואתי סוגיא דהכא כטעמא דמפני החשד ובירושל' מפרש שני טעמים אחד מפני החשד שלא יחשדנו שעובר על נדרו ולא נשאל לחכם ולאותו טעם א"צ דעתו כדפרישית ועוד מפרש טעם אחר מפני בושא שאנו רוצים שיתבייש בפניו ושמעתי כטעמא דמפני החשד ודלא כפר"ת דגטין שמפרש בדבר שעשה לו טובה על ידי הנדר . דהכא במודר הנאה איירי ולא קאמר המדיר חבירו : **אמרו** לו בפניו וא"ת מה . בדעתו של צדקיהו מה היתה מועלת לו ההתרה שלא בפניו וסנהדרין למה התירו לו וי"ל דצדקיהו היה מצטער ביותר על שלא היה מגלה השבועה והיה מתבטל ממלאכת שמים והוי כמו לדבר מצוה ועי"ל דמצוה על החכמים לעשות רצון המלך ולדבר מצוה מתירין כדפרישית : **כתולה** נדרו בדבר . פירוש במה שהוא רע והוי כמפרש דלקמן שאביה קיים : רבי יוחנן אומר וכבר מת והוי נדר בטעות ומותר בלא הפרה והכי קאמר ר"מ יש דברים שדומה לנוול דדומה כאילו מת . אחר הנדר דאיכא למיטעי ואפ"ה לא חיישינן וחכמים אוסרין דחיישינן דלמא מיחלף במת אחר הנדר וכן גזרינן כשעשה תשובה אטו היכא דלא עשה : (תוספות)

מתיב רבי אבא קונם שאיני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שכעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות בשלמא לרב הונא דאמר נעשה כתולה נדרו בדבר תנא תולה נדרו בדבר ותנא נדר טעות אלא לר' יוחנן דאמר כבר מת וכבר עשה תשובה למה לי למתני תרי זימני נדר טעות קשיא: מתני' ועוד אמר ר"מ פותחין לו מן הכתוב שבתורה ואומרין לו אילו היית יודע שאתה עובר על ויקרא יט-יח לא תקום ועל לא תטור ועל ויקרא יט-יז לא תשנא את אחיך בלבבך ויקרא יט-יח ואהבת לרעך כמוך ויקרא כה-לו וחי אחיך עמך שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר הרי זה מותר: **גמ'** א"ל רב הונא בר רב קטינא לרבנן נימא כל דמעני לאו עלי נפיל מאי דמטי לי לפרנסו בהדי כ"ע מפרנסנא ליה א"ל אני אומר כל הנופל אינו נופל לידי גבאי תחלה: מתני' פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ת' דינרים ובא לפני ר"ע וחייבו ליתן לה כתובתה אמר לו רבי ח' מאות דינרין הניח אבא נטל אחי ד' מאות ואני ד' מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל ר"ע אפי' אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר לו אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר והתירה רבי עקיבא: **גמ'** מטלטלי מי משתעבדי לכתובה אמר אביי קרקע שוה ח' מאות דינר והקתני שער ראשו ושער ראשו מטלטלי הוא ה"ק אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל שמעת מינה אין מסדרין לבעל חוב אמר רב נחמן ברבי יצחק

ר"י מתיב רבי אבא וכו' והרי היא נאה: אלא שהנדר בטעות. מעיקרא ולא הוי נדר: בשלמא לרב הונא. תנא רישא תולה נדר בדבר וסיפא תנא תולה נדר בטעות לחינו נדר: אלא לרבי יוחנן כו': מתני' על לא תקום ולא תטור. שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרתו הנאתך או שעשה לך דבר. שלא כהוגן ומתוך שנאה. הדרתו והתורה אמרה לא תשנא את אחיך בלבבך התורה הזקיקתו לפרנסו ולאזהבו ולהחיותו: שאם יעני ואי אתה יכול לפרנסו. מחמת נדרך: ואם אמר אילו הייתי יודע. בשעת הנדר בכל אזהרות הללו לא הייתי נודר: גמ' ונימא

כל דמיעני. אמאי פותח לו שמא יעני לימא ליה מדיר לאו כל דמיעני נפול עלי לפרנסו ימנו לו גבאי לפרנסו ומאי דמטי לדידי למיהב לפרנסתו: בהדי כ"ע מפרנסנא ליה. ואמאי מוזקק אני לפרנסו טפי משאר עלמא: הא לא מאי טעון דכל הנופל. בעניות אינו נופל לידי גבאי תחילה אלא קרובים מתגלגלין עמו: מתני' אתה מוכר שער ראשך. מפרש בגמרא: ואמר. הבעל איכו הייתי יודע כו': גמ' ש"מ. מדקאמר ח' מאות זוז הניח לנו אבא רבנה ליטול מאתים ש"מ דמטלטלי משתעבדי לכתובה והא קי"ל (כתובות פא): דלא משתעבדי: אמר אביי. ה"ק קרקע שזה ח' מאות זוז כו': והא קתני אפי' אתה מוכר שער ראשך. ומשמע דקאמר אפי' אין לך להשלים כתובה אלא משער ראשך זקוק אתה למוכרו ולו: שלים לה: ושער ראשו מטלטלי הוא. דכל העומד ליגזוז כגזוז דמי: ה"ק. ר"ע אפי' אין לך מה לאכול אח"כ תמכור שער ראשך זקוק אתה ליתן לה כל הקרקע שיש לך: ש"מ אין מסדרין לבעל חוב: כלומר דהכל גובין ממנו ונותנין לבעל חובו מדקאמר ליה ר"ע אתה מוכר שער ראשך ותאכל והא קי"ל במס' ערכין (דף כג): ובב"מ (דף קיד). דמניחין לו כלי תשמישו ומטה ומפץ ושולחן ומזון ל' יום: הכי קאמר ליה. אפי' אתה נותן לה כל אשר לך שאין לך לאכול אלא שער ראשך אין קורעין לה כתובתה עד שתפרע לה הכל משלם. ואית דאמרי אין מסדרין לבעל חוב אין עושין לו סדר של חיות שאין מניחין לו מה שסדרו חכמים כדאמרינן התם שמניחין לו כלי תשמישו ומטה וכו': (רש"י)

תוספות בשלמא לרב הונא כו'. תרי מיילי דלא דמו אהדדי לכך תנא לתרווייהו: אלא לר' יוחנן דאמר כבר מת והוי נדר טעות למה לי למתני. כלומר היינו הך דלקמן וטובא קשה דהא הכא פליגי רבנן ובהך דלקמן לא פליגי ואם כן צריכי טובא ואומר הר"ם דה"פ למה לי למתני תרתי ליתני הך בבא גבי הך דלקמן דמיירי בנדר טעות והכי נמי בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד). דקאמר אלא למי"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אבא שאול מאי אתא לאשמועינן ופירוש אמאי לא תנא האי מילתא דאבא שאול גבי ר"ג ורבי יהושע וכן התם דקאמר מאי קמ"ל יש ממזר מחייבי כריתות תנינא חדא זמנא כלומר וניתני התם מילתא דר"ע וטעמא דלא פליגי רבנן בהך דכעורה ונמצאת שהיא נאה דלא שייך למיגזר אטו היכא שאינה נאה בשעת הנדר ושוב נעשית נאה אבל הכא איכא למיגזר אטו מת או עשה תשובה דהוי נולד: שמא יעני. ונימא כל מאן דמתעני

עלי נפיל. בתמיהה ומאי פתיחה היא בשביל כך לא יתחרט ואף כי יעני אין מוטל עליו לפרנסו לימנו ליה גבאי ויתפרנס עם שאר עניי העיר: **אינו** נופל ליד גבאי תחלה. כלומר מיד שהעני אין הגבאי מפרנסו מיד ומוטל על היחידים לפרנסו: **בכתובת** אשתו. ולא אמריי [דאין פותחין] בפרעון הכתובה דהוי נולד: **מוכר** שער ראשך. מפרש בגמרא: **ש"מ** מטלטלי משתעבדי לכתובה. ופליגי ביה ר"מ ורבנן בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא:): דרבנן סברי דכתובה גריעה מבמ"ח ולא משתעבדי לה מטלטלי דאפי' מיניה [אינה גובה]: **אפי'** אתה מוכר שער ראשך ואוכל. כלומר צריך אתה ליתן לה כל אשר לך ואפי' תצטרך למכור שער ראשך למזונותיך אבל ודאי לפרוע הכתובה לא היה מוכר: **ש"מ** אין מסדרין לב"ח. ופלוגתא היא בפרק המקבל (ב"מ דף קיד.). דאיכא מ"ד מסדרין מניחין לו כלי תשמישו וכ"ש שער ראשו: **לומר** שאין מקרעין כתובה. ומיפטר דלעולם יתחייב בה אף אם אין לו בלתי שער ראשו ונפקא מיניה דאם יעשיר יפרענה כולה דלעולם מסדרין דנהי דטעמא דמסדרין דגמר מיכה [מיכה] מערכין ובערכין תנן נתן סלע והעשיר אינו נותן לו כלום י"ל דלענין השג יד לא גמרינן מערכין אלא לענין סידור דכתיב בקרא ואם מך הוא מערכך החייהו מערכך והלכך מדינא דב"ח י"ל דמסדרין אבל מדינא דהשג לא [נשוה] לערכין: (תוספות)

א

-

סו

דף

לומר שאין מקרעין שטר כתובה: **מתני'** פותחין בימים טובים ובשבתות בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שהותר מכללו הותר כולו כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין (הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור) שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים אמרו לו והלא המיושן יפה למעיים הותר במיושן ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו הלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל

הבצלים מעשה היה והתירו ר"מ בכל הבצלים: **גמ'** הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין מאן תנא אמר רבא ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: קונם יין שאני טועם וכו': ותיפוק ליה דאין רע אמר ר' אבא ועוד יפה קתני: קונם בצל שאני טועם שהבצל וכו': ותיפוק ליה דאין רע אמר ר' אבא ועוד יפה קתני: **מתני'** פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרין עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרין בנות גרושות הן מה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר: קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוא אמר לו ר' ישמעאל בני מזו נדרת אמר לו לאו והתירה ר' ישמעאל באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול **שמואל** **בא-נד** בנות ישראל על שאול בכינה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה מעשה באחד שנדר מבת אחותו והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוא וכו'

רפ"י מתני' אותן הימים. ימים טובים ושבתות שבהן מותר ושאר ימות השנה אסור: הותר הראשון הותר לכולן. כדאוקימנא בפ' ד' נדרים שתלאן כולן בראשון: אמר שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן כריכין פתח לכל אחד ואחד. אע"פ שאמר כל טענותיו בתוך כדי דיבור: גמ' אמר רבא. מתני' דמשוי חילוק בין היכא דאמר כולכם להיכא דאמר לזה קרבן ולזה קרבן: ר"פ היא דאמר עד שיאמר [שבועה] לכל אחר ואחד. דתנן במסכת שבועות היו חמשה תובעין אותו וכו' ר"פ אומר לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל אחד ואחד שבועה לא כך ונמאכ בכולן לשקר אבל אמר שבועה לא כך ולא כך אינו חייב אלא אחת להכי נמי מתני' היכא דאמר קונם שאיני נהנה לכולכם והותר באחד הותר בכולן: ותיפוק לי דאין רע. אמאי קא מהדר תנא דהיכא דאמרו לו והלא המיושן יפה למעיים דלא הוי נדר דמשמע

דוקא יפה דאי לא הוי לא רע ולא יפה לא הותר ותיפוק ליה דלא הוי נדר דאינו רע וה"ל נדר בטעות: ועודי יפה קתני. והכי נמי גבי אשה זו לא מפני שהיא כעורה ונעשת יפה אח"כ או שחורה ונעשת לבנה אלא נאה ולבנה מעיקרא: וייפוא. שקיסטוה והלביקוה ונראית יפה: מעשה לסתור. דרישא קתני אם היא נאה מעיקרא הוי נדר בטעות אבל אם נעשת נאה ע"י קישוט כגון הך דר' ישמעאל ה"ל נולד ואין פותחין בנוול והדר קא מפיק מעשה (הוא) אפי' היכא דנעשת נאה ע"י קישוט פותחין לו: חסורי מיחסרא והכי קתני. רבי ישמעאל אומר אפי' כעורה ונעשת נאה ע"י קישוט אינו נדר ופותחין לו ומעשה נמי וכו': (כ"ז)

תוספות פותחין לאדם בימים טובים. במי שנדר שלא לשתות יין עד שלשים יום אומרים לו אילו היית יודע שיש ביניהם שבתות וימים טובים מי היית נודר: נדר. שהותר מקצתו הותר כולו: שאיני נהנה לזה ולזה. לעיל פרק ארבעה נדרים (דף כו:) אוקימנא דתלאן זה בזה דאמר קונם שאני נהנה לפלוני לכך הותר הראשון הותרו כולן דתלויין בו הותר האחרון שאין האחרים תלויין בו: שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. דכיון דאמר קרבן לכל אחד וא' כל אחד נדר בפני עצמו ולא נתבטל נדר של חבירו ובגמרא מוקי לה כר"ש דאמר צריך שבועה לכל אחד ואחד דלרבנן דפליגי עליה כי נמי אמר קרבן שאני נהנה לזה ולזה הוי כל אחד קרבן: ר"ש הוא דאמר אינו חייב קרבן שבועה לכל חד וחד עד דאמר שבועה לכל אחד ואחד ורבנן פליגי דכי אמר שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחד ואחד והכי נמי בקרבן לקמן הוי כל חד נדר באפיה נפשיה: ותיפוק ליה דאין רע. איין ישן ואבצל פריך למה לי למימר שהוא טוב: ועוד יפה. כלומר חדא ועוד קאמר. דחקו בספקא צ"ע ואית ספרים דלא גרסינן ליה: האי לזילותא מכוון. והרי אין [כאן] זילזול ומשני דשפיר הוי זילזול: בכבוד עצמו ובכבוד אשתו. ולא אמרי' שיתבייש ואמר לאו אדעתא דהכי נדרי: כעורה והיא נאה מותרין. בלא שאלה דהוי נדר טעות: לא מפני שנעשית לבנה. כלומר אז לא הייתי מתיר דהוי נולד: ומעשה. בגמרא פריך מעשה לסתור: וייפוא. מפרש בגמרא שעשה לה שן זהב והוי נולד: בכה ר' ישמעאל. מתוך רחמנות: (תוספות)

תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלו כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספדנא הכי בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכן וכוי ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק ואני על אחת כמה וכמה ר"ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו ועוד כי היכי דלא לתרגלי למינדר ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אתת ורקק אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מיכוין א"ל מירק על מני דרשב"ג זילותא רבתא היא ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל שמא שיערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אווזא שמא שמה נאה לכלוכית שמה אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי לי תרי טלפי בשילה ליה תרי טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה גריוא אמר לה זילי אייתי לי תרי בוציני אזלת ואייתי ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדין דעבדת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא :

רש"י שן תותבת. שפלה שינה והוסיפה שן אחר באותו מקום ועומד ככיעור: ועשה לה ר' ישמעאל שן. באותו מקום של זה משלו והיינו שייפוא: בכינה. עליו: ימותו כל בני אלמנה. כלומר ימות הבעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו בניה: לא יזוז שמעון ממקומו. שיטעום תבשילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים בנדריה: האי לזילותא. דרשב"ג קמיכוון וכל כמה

ללא ירקא באנפיה ממא ליכא זילתא ואי לא לא הוה מותרת לאיהו על דעת כן אמרה כדי לזלזלו: א"ל מידק לר"ג זילתא רבה היא. לאדם חשוב הוא: מוס יפה שביד. למשום שהיה זה כ"כ מומין קאמר לה אם יש זה שום דבר יפה: שמה ראשה נאה. ולכך הדירה שתראהו לו: סגלגל דומה לאניאי פשתן שראשיהו סגלגלים עגולין: טרוטות. רכות: בלום. סתום: אורח שקוט. שראשה מונח בין כתיפותיה: אמר להו יפה אתם קורים אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין. זה השם יפה לה והיינו ודאי מוס יפה שזה ועל דעת כן הדירה שתודיעני אותה דבר יפה דשמה יפה לה ששמה לכלוכית ואיהו נמי מלוכלכת. ע"א יפה אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין דכיון דאין זה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין זה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין זה שום דבר יפה נמלא שאין הגדר חל עליה: בשילי לי תרי טלפי. שני רגלי בהמה ובישלה ב' עדשים שלא היתה מכרת בלשונות שלהם בא"י לא היו טוענין כך ואית דגרסי בשילי טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיהו סברה דשתי עדשים קאמר לה ובשלה לו שתי עדשים בלבד ולא לרעה לשנות על דבריו: ורתח עלה. למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעביד לי כאיתמל ואמר לה בשילי לי גריוא מידה גדולה דסבר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תבשיל אלא כדי סעודה: תרי בוציני. לשון שני שרגי שני מנורות דתרוייהו נקראו בוציני בלשון ארמי: תברינהו על רישא דבבא. על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיהו סברה דקאמר לה למיתבר יתהון על רישא דבבא בן בוטא דהוה יתיב תמן: (רש"י)

תוספות עד שתראי מוס יפה. כלומר יפה מאום שום דבר יפה כמו ובכפי דבק מאום (איוב לא): **סגלגל**. עגול: **טרוטות**. פירושו עגולות: **כפולות**. פירושו גדולות: **בלום**. סתום: **שקוט** קצר. כדתנן בבכורות (דף מג:): צוארו שקוט: **עבה**. ונראה שהוא נפוח: **ושרייה**. שהיה בה דבר יפה ששמה הגון ויפה לה: **בוציני**. אבטיחים: **שרגי**. נרות דמתרגמינן בוציני: תברינהו אבבא: בכעס אמר לה לשבור אותם על הדלת והיא היתה סבורה שאמר לה לשבור אותם על ראש בבא בן בוטא: **שני** בנים. כנגד שני שרגי: (תוספות)

פרק עשירי - נערה המאורסה

מתני' נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה

רפ"י מתני' נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ולהכי נקט נערה לדוקא נערה שהיא ברשות אביה כדלמרי' נמי במס' כתובות האב זכאי בקדושי בתו ובמעסקה ידיה ובמליאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה ומפיק לה מהאי קרא: (רפ"י)

תוספות מתני' נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה בשותפות. ונערה הוי מבת י"ב שנים וששה חדשים ומשם ואילך היא בוגרת ולכך נקט נערה למעוטי בוגרת דבוגרת אינה עוד ברשות האב: **אביה** ובעלה מפירין נדריה. ובגמרא מפרש טעמא: (תוספות)

א

-

סז

דף

הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: **גמ'** היינו רישא אביה ובעלה מפירין נדריה מהו דתימא או אביה או בעלה קתני קמ"ל: ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: למה לי למיתנא השתא יש לומר הפר זה בלא זה ולא כלום קיים אחד מהן למה לי צריכא למיתני כי איצטריך ליה כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת: ונערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה: מנלן אמר רבה אמר קרא **{במדבר לז}** ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה

אימא האי קרא בנשואה כתיב אי משום נשואה קרא אחרינא כתיב
[במדבר ל-יא] ואם בית אישה נדרה אימא תרוייהו בנשואה וכי תימא תרי
קראי בנשואה למה לי למימר שאין הבעל מיפר בקודמין

רש"י הפר האב. ביום שמעו: ולא הפר הבעל. אלא שתק מעת לעת: או הפר
הבעל ולא הפר האב. דשתיקתו של זה מצטלת הפרתו של זה ואין צריך לומר
היכא דקיים אחד מהן הנדר להפרתו של זה אינה מועלת כלום: גמ' היינו רישא.
דכיון דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה ל"ל למיתנא תו הפר הבעל ולא הפר
האב היינו רישא דזה מעכב על זה: מהו דתימא. דאי לאו דקתני הפר האב כו'
הוא אמינא הא דקתני אביה ובעלה. מפירין נדריה משמע או אביה או בעלה זה
בלא זה להכי קתני סיפא לתרוייהו מפירין ביחד: ואין לו. יד לומר שקיים אחד
מהם ל"ל למיתני כללי. ממילא ידענא דלאו כלום הוא דהשתא הפר זה בלא זה
כו': כי אינטריכא ליה. למיתנא ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: כגון שהפר
האחד מהן. הנדר ובא האחר וקיימו וחזר המקיים ונתחרט ממה שקיימו ונשאל
לחכם על הקמתו בו ביום ששמע וקיים דאי הויא הקמה ללא מאי מתיר ליה חכם
אינו יכול להפר תו ואי לא הויא הקמה דמתיר ליה חכם מאי להפר ולהכי אינטריך
למיתני שקיים אחד מהן: דמהו דתימא מאי דאוקים לאו קיום הוא. דהא עקריה
בחרטתו והואיל דלאו קיום הוא הא דאיתקיל עליה כי הפר לה דמי ואינו צריך
להפר יותר קמ"ל דלא הויא הפרה עד שיפרו שניהם צבת אחת שזה נמי יפר.
ע"א מאי דאוקי הא עקריה ולאו קיום הוא דהא עקריה בחרטתו ומאי מיפר
קמ"ל דלא הויא הפרה עד דמפירין שניהם צבת אחת ולא שינטרכו להפר זה עם
זה ממש צבת אחת אלא הכי בעי למימר כל שאילו רוצין יכולין להפר צבת אחת
אף בזה אחר זה מפירין לאפוקי היכא דהפר א' וקיים אחד שאין המקיים יכול
להפר בשעה שהפר זה עד שישאל על הקמתו דהא ליכא למימר דצבת אחת ממש
בעינן דהא כתיב ביום שמעו דכל היום מותר להפר כדמפקינן לקמן: אמר קרא
אם היו תהיה לאיש. לעיל מהאי קרא כתיב כי הניא אביה אותה וכתוב ואם היו
תהיה לאיש וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכי היכי דאב מצטל נדרי בתו בזמן שהיא
ברשותו ה"נ מצטל עם הבעל כל זמן שהיא ארוסה דעדיין היא ברשותו: מכאן

לנערה כו': ואימא. הדין קרא אם היו תהיה בנשואה כתיב שהבעל מיפר לה ולא האב ולא מיירי בארוסה: בנשואה לא מצית למימר ליהא קרא אחרינא כתיב. לנשואה ואם בית איסה נדרה: ואימא תרווייהו. הני קראי מיירי בנשואה דבעל מיפר ואי אמרת תרי קראי בנשואה למה לי חד לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין. ואם היו תהיה לאיש אחי למילף שהבעל מיפר נדרה של נשואה ואם בית איסה נדרה משמע לחותן נדרים שנדרה בבית איסה מיפר בעלה אבל אם היו עליה נדרים קודם שנשאה כשהיתה ארוסה וכנסה לא מצי מיפר: (רפ"י)

תוספות **הפר** האב ולא הפר הבעל. ובגמרא פריך היינו רישא אביה ובעלה: גמי למה לי למיתני השתא י"ל וכו' וא"ת מ"ש דבכל דוכתא דתנא האי לישנא ואצ"ל בפרק הזהב (ב"מ ס.) תנן ואין צ"ל חדשות בארבע וצ"ע אם יהא בברייתא ולא במשנה וי"ל דמשום הכי פריך הכא השתא משום דכיון דקיים אחד מהן הוי כמו לא הפר וכבר אמר לעיל כך אבל בדוכתא אחריתי כמו בהזהב לא אמר לעיל כל כך האי לישנא משום הכי לא פריך: **וחזר** המקיים ונשאל וכו'. דאמר לקמן נשאלין על ההקם: דמה דהקים הא עקריה (הא) וסגי לה כשיפר לה עתה והפרת חבירו שבשעת הקם הפרה מלתא היא קמ"ל דעד שמפירין שניהם בבת אחת והפרה קמייתא שהיתה כשהקים חבירו אינו כלום דבעינן כשיפר האחד שחבירו לא יקים אבל ודאי לא בעינן שיפרו שניהם ביחד דה"ה אם הפרו זה אחר זה אם לא הקים: **מנלן**. דאב גרידא לא מצי מיפר: **אמר** קרא אם היו תהיה לאיש ונדריה עליה. והפרת נדריה כתובה למעלה דכתיב ואסרה אסר בבית אביה בנעוריה וכתיב ואם הניא אותה וכתיב בסמוך ואם היו תהיה לאיש אתא לך האי קרא וערבינהו לאב ולבעל ולקמן פריך אימא או אב או ארוס: **ואם** היו תהיה למה לי ש"מ לארוסה. ואי קשיא אימא דואם היו תהיה איצטריך לערבו עם האב וללמד דאפילו בנשואה בעינן הפרת האב הא לא קשיא דא"כ לא לכתוב ואם בית אישה בתר הפרת האב ונ"מ כולהו ואם היו תהיה למה לי שמע מינה לארוסה (כך פירש הר"ר אליעזר) וקשה דמכל מקום אימא דקרא דאם היו תהיה מיירי בין בנשואה בין בארוסה וקרא דבית אישה איצטריך לומר שאין מיפר בקודמין ויש לומר דאם היו תהיה לאו בנשואה מיירי דכיון דאין הבעל מיפר בקודמין דהא בההוא דאם היו תהיה כתיבי קודמין דכתיב ונדריה עליה (א"י) [א"כ] על כרחך לאו בנשואה מיירי דהא אין הבעל מיפר בקודמין אבל האב מיפר בקודמין כדאמר בסמוך: (תוספות)

ולאו ממילא שמעת מינה איבעית אימא דהויה קדושין משמע אימא אב לחודיה מיפר אי"כ [\[במדבר ל-ד/ה/ח/יא\]](#)

דבי רבי ישמעאל תנא [\[במדבר ל-ז\]](#) בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה ולתנא דבי ר' ישמעאל אם היו תהיה לאיש מאי עביד ליה מוקים לאידך דרבא ורבא האי דתני דבי רבי ישמעאל מאי עביד ליה מיבעי ליה לומר שהבעל מיפר נדרים שבינו לבינה איבעיא להו בעל מיגז גייז או מקליש קליש היכא קא מיבעיא לן כגון דנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והיפר לה ואכלתנון אי אמרי' מיגז גייז לקיאי אי אמרינן מקליש קליש איסורא בעלמא הוא מאי תא שמע אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע ושתק או ששמע והפר ומת בו ביום זו היא ששינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב

רש"י בין איש לאשתו בין אב לבתו. ואיש דכתיבי בהאי קרא לא כריכי דאי משום איש לאשתו הכי כבר נאמר למעלה אלא מכאן לנערה המאורסה כו' דבין אב ובין איש מפירין נדריה דאיש מיפר חלקו באשתו ואב מיפר חלקו בבתו: כדאידך דרבה. דאמר לקמן (דף ע.ג.) מקיש קודם הויה שניה כו': דברים שבינו לבינה. כגון שלא אשמש מטתו ושלא אכחול ושלא אתקשט: מיגז גייז. מה שהוא מיפר קולץ החצי של נדר ועוקרו לגמרי וחלק אחר כדקאי קאי עד דאתי אב ומיפר לאותו חלק: או מקליש קליש. דהפרתו פשטה בכולי נדר וקלש ליה במעט והנדר קל ממה שהיה עד עכשיו: כגון שנדרה בשני זיתים. שלא תאכלם ושמע ארוס והיפר לה חלקו ואכלתן לזיתים: אי אמרת מיגז גייז. דכי שמע ארוס ומיפר חלקו הוא נדר מופר דהויה כאילו חלקו באמצע לשנים: לקיאי. הא איתתא דאכלתן לזיתים משום לאו דלא יחל דכי אכלה להנך תרי זיתים חד הוה מותר בהפרת הארוס דמיגז גייז לנדרה ואידך אסור משום חלק האב דנמלא דאכלה זית שלם באיסור: ואי אמרת מיקלש קליש. דאינו חותך לשנים אלא למעט מיקל לה דלא הוה הנדר חמור כדוהו עד השתא הא כי אכלה הנהו תרי זיתים כיון שהנדר נקלש ומיקל ליה איסורא בעלמא הוא דעבדא ולא לקיאי דהנדר אינו גמור: אימתי אמרו כו'. בנערה קא נקט לה מתניתין: מת הבעל. כשהוא ארוס: נתרוקנה רשות

לאב. כאדם שמריק יין מכלי אל כלי כלומר שיאל כל הרשות מן הבעל ואל לרשות האב: בזמן שלא שמע בעל. את נדרה קודם שימות לביום שמעו בעיני וליכא: או שמע והפר חלקו בו ביום. שמע ואפילו שמע ושתק שלא הפר ולא קיים ולא הספיק להראות דעתו עד שמת בו ביום דהואיל ואכתי איכא שהות לביום דאי הוה בעל מלי מיפר איכא למימר דמיתה גרמה לו דלמא אי הוה קיים אכתי הוה מיפר לה מיקמי דליעבר יומא ומת בו ביום קאי אשמע ושתק: זו היא שנינו. על כל הני קאי: מת הבעל נתרקנה רשות לאב והאב עצמו מיפר כולו בזמן שלא היפר הבעל וכן בזמן שהיפר הבעל חוזר האב ומיפר את חלקו כדתנ' עלה במתניתין בזה יפה כח האב מכח הבעל שהאב מיפר בלא שתפות אבל הבעל אינו מיפר אלא בחיי האב: (רפ"י)

תוספות בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן וכו'. דמשמע ליה דבאשה אחת מיירי דקאמר דשתי רשויות עליה אב ואישה ואכתי איכא למיפרך ואימא בנשואה נמי מפירין אביה ובעלה ולתרץ כדשנינו לעיל מדהכא כתיב בית אישה נדרה דקאמר שאינו מיפר בקודמין והכא לא כתיב ומיפר בקודמין שמע מינה דמשום שותפות דאב הוא דמיפר בקודמין: ותנא דבי ר' ישמעאל היו תהיה למה לי. נרא' לפרש דלא מגופא דקרא קא בעי דהא איצטריך למימר דמיפר בקודמין אלא פריך מסמיכות דקרא למה לי כי נמי לא סמכס הכתוב ידענו שפיר דאב ובעל צריכין להפר שניהם מקרא דבין איש לאשתו: מיבעיא ליה לכאידך דרבא. דדריש לקמן מת הבעל נתרקנה לרשות האב ומן הסמוכין דריש ליה ואם תאמר והא איצטריך הא דהיו תהיה להא דרשא דלעיל שהבעל מיפר מן האירוסין ויש לומר כיון דהוה מצי למכתב היו וכתב תהיה: שמע מינה דאתי לומר נתרקנה רשות לאב: ורבא. דדריש ביה מילתיה דלעיל הא דר' ישמעאל למה לי לומר שהבעל מיפר בדברים שבינו לבניה וכן בין אב לבתו לומר שיפר האב דברים שבינו לבין בתו דס"ד דאפילו מכל דבר כיון שאינו מפרש שום דבר שהוא מיפר קמ"ל דברים שבינו לבין בתו דוקא דדברים מעיניו נפש: איבעיא להו. ארוס דמיפר בלא אב מיגז גיז מה שמפר מבטל וחצי הנדר נשאר על עומדו כאשר בתחלה או מיקלש קליש בהפרתו מקליש כל הנדר נתגרע כולו וה"ה דמצי למיבעי מאב אי מיגז גיז או מיקלש קליש בהפרתו כשמפר בלא בעל: היכא מיבעיא ליה. כלומר ונפקא מיניה כגון דנדרה מזיתים שאמרה שלא תאכל מכל זיתים אי אמרת מיגז גיז לקיאת דחצי הנדר במקומו עומד ונשאר האיסור על העתיד ועובר בבל יחל ואי מיקלש קליש איסור בעלמא דנתגרע כל הנדר ואין כאן אלא איסור בעלמא: אימתי אמרו מת הבעל נתרקנה לרשות האב כגון שלא שמע בעל או שמע והפר. דכיון דבעל לא קיים לה יפר האב אחר מות הבעל אבל אם שמע וקיים בעל או שמע ושתק ומת לביום של אחריו דהוה הקמה. אין יכול להפר כיון דקיים בעל: (תוספות)

אבל אם שמע וקיים או ששמע ושתק ומת לביום שלאחריו אין יכול להפר שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת האב זו היא שנינו מת האב לא נתרקנה רשות לבעל שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא שנינו

מת הבעל נתרוקנה רשות לאב שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת
אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות

רש"י אבל אם שמע. הבעל וקיים אע"פ שמת בו זיוס או שמע וסתק כל אותו היום ומת הבעל
זיוס שלאחריו אין האב יכול להפר הואיל ועבר יום שמעו: (רש"י)

תוספות ה"ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב אינו יכול להפר. ע"י
הבעל דלא נתרוקנה לרשות הבעל ולא סגי בהפרת אב והבעל אינו מיפר דבעינן אב קיים בשעת
הפרת הבעל הלכך הפרה דאחר מיתת האב לא כלום היא ובהפרה שהפר האב לפני מותו לא סגי
כיון דהבעל לא הפר: ה"ג שמע בעלה והפר לה ולא הספיק [האב] לשמוע עד שמת הבעל זהו
ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. והיינו כמו רישא אלא ענין אחר הוא דהכא מת הבעל קודם
ששמע [האב] שנדרה וניחא ליה למיתני בכל הענינים: שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב
לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות. ודאי מרישא שמעינן
לה אלא משום דבעי למיתני איפכא גבי האב תניא נמי הכי גבי בעל שמע אביה והפר לה ולא
הספיק בעלה לשמוע עד שמת חוזר אב ומיפר חלקו של בעל וזה לא שמעינן מרישא דהבא הפר אב
בחי בעל ולא הועילה כלום אותה הפרה שוב לא תועיל הפרתו דלא מצינו ב' הפרות באדם אחד
לכך אשמעינן דחוזר אב ומיפר: (תוספות)

דף **סט** **א**

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל
א"ר נתן הן הן דברי ב"ש ב"ה אומרים אין יכול להפר ש"מ לב"ש מיגז גיז לב"ה
מקלש קליש ש"מ בעי רבא יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם את"ל יש שאלה
בהקם יש שאלה בהפר או אין שאלה בהפר ת"ש דא"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין
נשאלין על ההפר בעי רבה קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו ת"ש
דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא
תיחול הקמה א"כ חלה הפרה מהו

רש"י שמע אביה והפר לה. בו זיוס ולא הספיק הבעל לשמוע שיפר לה עד שמת חוזר ומיפר
חלקו של בעל ואין צריך להפר חלקו הואיל וכבר הפר: ב"ה אומרים אין יכול להפר. חלקו של בעל
בלבד לא"כ חוזר ומיפר חלקו עמו משום דכזירא ליה מקליש היכא דהפר חר בלא חזריה ואכתי
הוי הנדר שלם אלא שאין איסורא חמור כדחלה וכיון דאכתי הנדר שלם הוא מיבעי ליה לבטל
חלקו וחלק הבעל דנתרוקנה רשות לו: ובית שמאי סברי מיגז קא גיז. כי קדם האב והפר חלקו
חתכו לשנים ונתבטל חלו ועדיין חלו קיים וכשמפר עכשיו חלקו של בעל הוא שלו מופר: ש"מ.

דהנאזי היא ומקלש קליש כבית הלל: יש שאלה בהקם. שאם קיימו לה נדרה האב והארום ונשאלו על הקמתו מהו מי יש שאלה ויכולין להפר לה או לא: יש שאלה בהפר. היכא דקיים האחד והיפר האחד יכול האחר לשאול על הקמתו במקום שהפר כבר השני והוי מופר: ענין אחר יש שאלה בהפר כלו' את"ל יש שאלה בהקם מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה דאין לריך לומר לה בהפרתו או אין שאלה בהפר לכל הוי מופר את"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר לה: ת"ש נשאלין על ההקם. לזישנא קמא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה: ואין נשאלין על ההפר. דהיכא דקיים אחד והפר אחד אין נשאל כלל או כולו בשאלה או כולו בהפרה בעינן ולזישנא בתרא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה את"כ ואין נשאלין על ההפר דאין הנדר מופר במה שמתיר החכם לבטל ההקמה את"כ מיפר לה בעל או אב לאת"כ. ע"א יש שאלה בהקם שקיים לה הבעל או האב הנדר ואת"כ הלך ונשאל עליו לחכם והתירו החכם מי אמרינן דכיון שקיים את הנדר שוב אין נשאלין עליו ולא הוי שאלה מעליא או דלמא כיון שהתירו חכם בטלה הקמתו וביטל הנדר: את"ל יש שאלה בהקם יש (לה) שאלה בהפר. כלומר במקום הפר שאם שמע את נדרה ולא רצה להפר אלל הלך ונשאל בו ביום על אותו נדר לחכם מאי מי אמרינן הואיל אם היא הולכת לחכם ונשאלת לו שיהא מתירה דהא לדברי הכל אם נשאלת לחכם יכול להתיר לה הכא נמי אם נשאל האב לחכם על נדר בתו יהא מותר הואיל ואי בעי מיפר: ת"ש דאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקם. באותו ענין שפירשתי ואין נשאלין על ההפר כמו כן: קיים ליכי קיים ליכי. תרי זימני ונשאל על הקמה ראשונה וביטלה: מהו. כלו. מר הקמה שניה לכל נשאל עליה בטלה באותו שאלה אי לא: ת"ש דאמר רבא. דפ' ואלו מותרין (לעיל יח.) שבועה שלא אוכל שבועה כו' דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו. ה"נ אם נשאל על הקמה ראשונה שניה חלה עליו: אמר קיים ליכי והדר אמר מופר ליכי. בתוך כדי דבור ובשקון הזה אמר בתוך כדי דבור ראשון ולא תיחול הקמה את"כ חלה הפרה מהו. מי ביטל ההקמה וקיים ההפרה אי לא: (ר"ש"י)

תוספות אמר רבי נתן הן דברי ב"ש. אהך סיפא קאי ובה"א אינו יכול להפר האב ש"מ. לב"ש מיגז גיזי אב שמיפר חלקו וחלק הבעל כדקאי הלכך הוריש לאב וב"ה סברי מיקלש קליש בהפרה דאב ונדר גרוע הוא הלכך אין יכול הבעל להורישו לאב דהכי נמי מיגז גיזי לא יצאו לבעל וי"מ דב"ה פליגי נמי ארישא דהפר הבעל ומת דאמר דמפר וב"ה אומרים אינו יכול להפר כיון דהפר בעל מיקלש קליש [ונתגרע] הנדר ולא יועיל להתבטל ע"י הפרה דאב גרידא ולב"ש מיגז גיזי ונשאר נדר חשוב ומועיל לבטלו הפרה דאב ויכול להיות דלא פליגי ברישא משום דהפרת הבעל נתבטל לפי שאינו קיים בשעת הפרת האב אי נמי שבתחלה לא הפר האב מתוך שחלקו קיים יפר לו חלק הבעל: יש שאלה בהקם. אם הקים הבעל ושאל לחכם מהו שיוכל הבעל להפר ובו ביום מיירי דאי ביום של אחריו לא מועיל השאלה דמוקם [הנדר] לעולם [וכ"ש] כיון דקיים: יש שאלה בהפר. אם נשאל על הפרתו מי אמרינן שהנדר חזר לאיתנו או לא: ת"ש [דאמר ר"י] נשאלים על ההקם ואין נשאלין על ההפר: בעי רבה קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו. מי אמר דיכול להפר לפי דהקמה שניה אינה כלום שהרי לא חלתה על הראשון או דלמא כי משכחת רווחא חיילא: ת"ש [דאמר רבא אם] נשאל על הראשונה כשנשבע ב' שבועות שלא יאכל כבר זה דשבועה שניה לא חלתה מיד ומושבע ועומד מהראשונה שניה חלה עליו דכי משכח רווחא חיילא וה"נ כי משכח רווחא חיילא: קיים ליכי מופר ליכי ולא תיחול הקמה עד דחיילא הפרה מהו מי חיילא בתרא או

קמא אבל לא מבעיא ליה [אם אמר] קיים ליכי ומופר ליכי ולא אמר לא תיחול הקמה עד למחר וכו' דהא ודאי הקמה שאמר תחלה. חלה ולא הפרה ולא מיבעי למ"ד תפוס לשון ראשון אלא אפילו לרבי יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס וחיילי תרוייהו גבי תמורת עולה ותמורת שלמים (תמורה דף כה:): היינו דוקא התם דיכולין לקיים שניהם אף זה אחר זה להביא בדמי חציה עולה וחציה שלמים אבל הכא דאי אפשר לחול זה אחר זה כיון דחל הראשון לא תחול אחריו שני: (תוספות)

דף סט - ב

תא שמע מפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר ורבי יוסי אומר אם לכך נתכוין מתחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימין ואפילו רבי מאיר לא קאמר דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה זו אבל הכא דאמר לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה ר"מ נמי מודה דהפרה חלה בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו ת"ש דאמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו בעי רבה קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר או דלמא הא לא אמר לה

רש"י ת"ש. דכי האי גוונא פלוגתא דר"מ ורבנן במסכת תמורה צ"פ כיצד מערימין על הזכור: הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים כו' דבריו קיימין. ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים: ואפילו רבי מאיר. לא אמר תפוס לשון ראשון אלא דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה שניה ועל מה נחלקו באומר תמורת עולה ותמורת שלמים רבי מאיר סבר דלמא מיהדר הוא דהדר ביה מתמורת עולה ואמר תמורת שלמים והואיל וכן תפוס תחלת דבריו והרי היא עולה: ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה קמ"ל: אבל הכא דקאמר לא תחול זו. ודאי הויא הפרה כי ההוא טעמא דתמורה: קיים ומופר ליכי. ולא אמר ליכי בין קיים למופר מי אמרינן כיון דלא אמר קיים ליכי ומופר לכי הויא כמ"ד לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה דכיון דלא אמר קיים ליכי גלי אדעתיה דבהפרה ניחא ליה או דלמא לא שגח וכמ"ד קיים ליכי ומופר ליכי דמי ולא תהוי הפרה: ת"ש דאמר רבה. [בקהושין] ואמעשר בהמה קאי: כל שאינו בזה אחר זה. כגון שאם קרא לעשירי עשירי וחזר וקרא ל"א עשירי אינו קדוש וקאמר אף בבת אחת שאם קרא לשניהם עשירי סתם אין האחד עשר קדוש ה"ל כיון דאינו בזה אחר זה שאם אמר לה עשירי קיים ליכי ולאחר שעה אמר מופר ליכי אין בהפרתו כלום בבת אחת נמי כי אמר קיים ומופר ליכי אין באותה הפרה כלום אע"ג דבבת אחת קאמר קיים ומופר ליכי: היום מהו. מי

אמרינן כיון דאמר היום כמאן דאמר היום יהא מקויים אכל למחר יהא מופר לה והוי מופר: או
דלמא הא לא אמר לה. בפירוש מופר ליכי למחר: (ר"י)

תוספות ת"ש מפלוגתא דר"מ ור' יוסי. פי' מפלוגתא דר' יוסי פשטינן בעינן לכ"ע: תמורת עולה
ותמורת שלמים וכו' ואמר רבי יוסי אם לכך נתכוון מתחלה. כיון שבשעת תמורת עולה היה בדעתו
לומר תמורת שלמים לאפוקי אם נמלך כדתניא בסיפא דמילתא הואיל וא"א לקרות שני שמות
בב"א דבריו קיימין עון דאמר בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים ואפילו ר"מ לא אמר אלא דלא
אמר לא תחול זו אא"כ חלה זו דבזה מודה דלא חלה הראשונה וחלה שניה אבל הכא כו' אפי' ר"מ
מודה דחל הפרה והקמה לאו כלום הוא: קיים ומופר ליכי מהו. מי אמרינן דודאי כיון דבדיבור אחד
קאמר שלא אמר קיים ליכי מופר ליכי חיילי תרוייהו או לא: כל שאינו בזה אחר זה. אם אמר קיים
ליכי מופר ליכי דאין הפרה חלה אחר הקמה בב"א אינו לא לזה ולא לזה והוי כאילו שתק ובפרק
שני דקידושין (דף נ:): גבי ב' אחיות אמרה רבה ללמילתיה וא"ת אמאי לא אמר הכי גבי תמורת
עולה ותמורת שלמים אמר רבי מאיר תמכר ויבא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (ה"ג וצ"ע
דברייטא תניא בפ' כיצד מערימין (דף כו) דלרבי מאיר . כולה קרבה עולה) וי"ל דמ"מ ניחא לאביי
דאמר כל לחצות מודה ר"מ דכיון דאי אמר לחצות תלו שניהם בבת אחת: בעי רבה קיים ליכי היום
מי אמר נו'. דהכי משמע מקיים ליכי היום אבל למחר יהא מופר או דלמא לא אמרינן דדעתו לבטל
כיון שאינו מפר בפירוש. אבל ודאי אי אמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר מועלת הפרתו אלא
[אמר] מופר ליכי למחר ולא אמר קיים ליכי היום מי אמרינן כיון דאמר לה מופר ליכי למחר מהיום
קאמר לה וקיימה לנדרה או דלמא הא לא אמר לה קיים ליכי היום הלכך כי אמר מופר ליכי למחר
מהיום קאמר לה דדעתו להפר מהיום אבל ודאי אמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר לא אמרינן
מהיום קאמר ואע"ג דמתחלה לא מבעיא ליה אלא משום דלא אמר מופר ליכי אבל אמר קיים ליכי
היום ומופר ליכי למחר מועלת ההפרה והשתא פשיטא ליה דלא מועיל הפרה ודוחק דבעיא שניה
את"ל הא לא קאמר לה משמע שגם בעיא דרבה לפי סברא וי"ל דודאי מעיקרא קים ליה שפיר
דאי אמר קיים ליכי היום מופר ליכי למחר לא מהני וה"פ בעי רבה קיים ליכי היום מהו כיון דאמר
היום משמע אבל למחר יהא מופר וכמאן דאמר [מופר] ליכי למחר דדעתיה שתמול מהיום:
(תוספות)

א

-

ע

דף

את"ל הא לא אמר לה אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרינן למחר לא מצי מיפר
דהא קיימיה לנדריה היום או דלמא כיון דלא אמר לה קיים ליכי היום כי קאמר לה
מופר ליכי למחר מהיום קאמר ואם תמצא לומר אפילו הכי כיון דקיימו היום למחר
כמאן דאיתיה דמי (א"ל) קיים ליכי שעה מהו מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי
לאחר שעה דמי או דלמא הא לא אמר לה אם תמצא לומר הא לא אמר לה מיהו אמר לה
מאי מי אמרינן כיון דקיימו קיימו או דלמא כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא
כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני ת"ש הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני יכול
להפר ואמאי נימא ואני דאמר הוא על נפשיה דהוי נזיר אבל הריני נזירה דילה דשעה

אחת קיימא לאחר שעה אי בעי ליפר אמאי אין יכול להפר לאו משום דכיון דקיימו קיימו לא קסבר כל ואני כמאן דאמר קיים ליכי לעולם דמי: **מתני'** מת האב לא נתרקנה רשות לבעל מת הבעל נתרקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מפר בבגר והאב אינו מפר בבגר: **גמ'** מאי טעמא דאמר קרא **{במדבר ל-ז}** בנעוריה בית אביה מת הבעל נתרקנה רשות לאב מנלן אמר רבה דאמר קרא **{במדבר ל-ז}** ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה

רש"י אמר לה מופר ליכי למחר מהו. דהא קיימיה לנדריה היום כיון דאמר מופר ליכי למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ביה הו נדר וקיומי קיימיה ותו לא מצי מיפר לה: או דלמא כיון דלמאן אמר ומופר ליכי בהדי קיים ליכי מהיום דשמע לה קאמר דתיהוי מופר: אם תמלא לומר כיון דקיימו היום. ולא חיילא הפרה עד למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ניחא ליה דלקיים וכמאן דאיתיה לקיום דמי דקיימו בידים ולא הו הפרה כלל: אמר לה קיים ליכי שעה. אחת מהו: או דלמא הא לא אמר לה. מופר ליכי לאחר שעה אחת: אם תמלא לומר. דתיהוי קיום הואיל ולא אמר לה: מיהו אמר לה. מופר ליכי לאחר שעה מהו: מי אמרינן כיון. דאמר לה קיים ליכי שעה אחת דקיימו לעולם ושוב אינו מיפר או דלמא כיון דכוליה יומא דשמע ביה נדרה בר הקמה והפרה הוא שאם לא קיימו בשחרית וקיימו בערבית הו מקויים וכן אם לא הפירו בשחרית והפירו בערבית הו מופר דכל היום כשר להפרת נדרים וכי הדך ואמר מופר ליכי ליהוי מופר: ושמע בעלה ואמר ואני. כלומר ואני אהיה נמי כמותיך כיון דאמר הכי אינו יכול להפר נזירות אשתו: ואמאי נימא דהאי דאמר ואני אנפשיה הוא דאמר. ליהוי נזיר: אבל הריני נזירה דילה. דקאמרה איהי שעה אחת: קיימיה. בעל משום לאתפוסיה בה ידיה: אבל לאחר שעה. דכבר חל נזירות עלויה: אי בעי למיפריה. אמאי אינו יכול להפר אלמא כיון דקיימו משום לאתפוסיה בה נזירות ידיה קיימו והכא נמי בנדריס כיון דקיים שעה אחת קיים לעולם ושוב לא מצי מיפר: לא. מהכא ליכא למשמע מינה טעמא דאינו יכול להפר דקסבר כל ואני כמאן דאמר קיים ליכי לעולם דמי[ותו לא מצי מיפר אבל היכא דלא קיימו אלמא שעה אחת וחזר והיפר לה בשעה אחרת תיבעיא לך: מתני' מת האב לא נתרקנה רשות לבעל. דאין הבעל מיפר אלמא בשותפות כדמפרש לעיל (דף סח:); מת הבעל נתרקנה רשות לאב. כדמפרש בגמ': בזה יפה כח האב מכח הבעל. דנתרוקנה רשות לאב: שהבעל מיפר בבגר. כדאמרינן במסכת כתובות (דף נו.) הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וכל הנודרת על דעת בעלה נודרת שמאכילה הואיל והו חייב במזונותיה כי נודרת יכול להפר לה: אב אינו מפר בבגר. דכתיב בנעוריה ולא בצגרותה: גמ' בנעוריה בית אביה. כל זמן שהיא נערה שלא בגרה לא תלא מרשות אביה ואפילו היא ארוסה במשמע הלכך כי מת האב לא נתרקנה רשות לבעל: אם היו תהיה לאיש. בשני הויות הכתוב מדבר: (רש"י)

מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הויה שניה אב מיפר לחודיה אימא ה"מ בנדרי' שלא נראו לארוס אבל בנדריים שנראו לארוס לא מצי מיפר אב אי בנדריים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא: בזה יפה כח האב מכח הבעל כו': ה"ד אילימא שקידשה כשהיא נערה ובגרה מכדי מיתה מוציאה ובגרות מוציאה מרשות אב מה מיתה לא נתרוקנה רשות לבעל אף בגרות לא נתרוקנה רשות לבעל אלא שקידשה כשהיא בוגרת הא תנינא חדא זימנא הבוגר' ששהתה י"ב חדש הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששהתה שנים עשר חדש בבוגרת למה לי שנים עשר חדש בוגרת בל' יום סגי לה תני בוגרת וששהתה י"ב חדש מ"מ קשיא איבעית אימא הכא דוקא ובוגרת קתני התם משום דבעי איפלוגי ר"א ורבנן איבעית אימא בוגרת דוקא ואידי דנסיב רישא בזה נסיב סיפא נמי בזה:

רש"י מקיש קודמי הויה שניה. כלומר שמת ארוס ראשון ורואיה להתקדש לאחר: לקודמי הויה ראשונה. שלא נתארכה לעולם והיא יושבת נערה בבית אביה מה קודמי עו': הני מילי. דאב מיפר בקודמי הויה שניה בנדריים שלא נראו לארוס ראשון אי לא שמע להו הבעל קודם שימות דהיינו דומיא דקודם הויה ראשונה: אבל בנדריים שנראו לארוס. ששמע בהן קודם שימות ולא. הספיק להפר אין האב מיפר עד שתחזור ותתארכ שפיכרו הוא ואחרון: וא"ל דבנדריים שנראו לארוס לא מצי מיפר לחודיה למה לי למיכתב ואם היו תהיה לחקושי הוויות להדדי: מבנעוריה נפקא. דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה מצי מיפר לה אללא מדקא מקיש הוויות להדדי ש"מ דומיא דקודם הויה ראשונה קאמר דמצי מיפר לחודיה בנדריים שלא נראו לארוס דומיא דהויה ראשונה. פי' אחר אבל בנדריים שנראו לארוס לא מצי מיפר אי ליכא ארוס אחרון הא לא מצית אמרת ללהכי אתי היקשא לרבות נדריים שלא נראו לארוס דהא מקרא אחרינא שמעינן ליה מבנעוריה נפקא דאמרי' כל שבח נעוריה לאביה שהאב זכאי בהפרת נדריה והלכך כי אתא ואם היו תהיה לחיוב בנדריים שנראו לארוס הוא דאתא: היכי דמי. דבעל מיפר בצגרי: אי נימא שקדשה כשהיא גערה ובגרה. לאחר שנתארכה: מכדי מיתה מוציאה מרשות האב. שיכולה לקדש את עצמה אע"פ שהיא נערה: ובגרות מוציאה מרשות האב. דכיון שבגרה אין לאביה רשות בה לא לקדשה ולא למוכרה: מה במיתה האב לא נתרוקנה כו': אללא כשקדשה כשהיא בוגרת. וקתני כאין האב מיפר אללא הבעל: הא תנינא חדא זימנא. בהך פירקין גופיה: בוגרת ששהתה י"ב חדש. משנתארכה ר' אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר דכמאן שנכנסה ברשותו דמי ואמרינן עלה הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששהתה י"ב חדש והלא דין שלה ל' יום דהכי תנן במסכת כתובות (דף נז.). נותנין לכתולה שניש עשר חדש לפרנס עצמה לקנות מלבושים ותכשיטין לאורך נישואין משתבעה הבעל להינשא ולאלמנה ולבוגרת ל' יום דבוגרת אית לה מלבושין ותכשיטין והכי נמי לאלמנה ואית לה רווחא טובא

בשלישים יום וכולן אם הגיע זמנן כו' אלמא דבוגרת לא בעינן י"ב חדש: הני בוגרת וכו'. האי כי דיניה והאי כי דיניה יפר ומתני' דקתני שהבעל מיפר בבגד לאחר שלשים יום שהבעה לפרנס את עלמה הוא דקאמר: מ"מ קשיא. דתרי זימני למה לי למיתני דהבעל מיפר בבגד: איבעית אימא בזו דוקא. דהך רישא דמתני' קתני דהבעל מיפר דוקא קתני לה ובוגרת ושהתה גררא נסבא משום איפלוגי ר"א ורבנן: ואיבעית אימא בוגרת דקתני בסיפא בפלוגתא דר"א ורבנן הוי דוקא והא דקתני שהבעל מיפר לאו דוקא: אללא איידי דנסיב רישא בזה יפה כח האב. אינטריך לה למיתני נסיב סיפא בזה יפה כח הבעל: (הש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף עא - א

מתנ' נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה: **גמ'** מנלן דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל אמר קרא **[במדבר ל-ז]** ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר דלמא הני מילי שלא נראו לארוס ראשון אבל נדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מיפר ארוס אחרון עליה קרא יתירא הוא: תניא כוותיה דשמואל נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפי' מאה פעמים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל א"ר נתן הן הן דברי בית שמאי אבל בית הלל אומרים אין יכול להפר במאי פליגי

הש"י מתני' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. אפי' מה שנדרה באירוסין ראשון: לרשות עלמה. שלא ניסת לאחד מהן או שלא בגרה בתוך הזמן אביה ובעלה כו': גמ' [ונדריה עליה]. קרא יתירא הוא דלא אינטריך למיכתב דליכתוב רחמנא ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתייה אללא עליה מופנה משום נדרים שנראו לארוס הראשון דיכול להפר לארוס אחרון: תניא כוותיה דשמואל. דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון מיפר בעל אחרון: ולא הספיק הבעל לשמוע כו'. דהיינו לא נראו לארוס ראשון: שמע בעלה והיפר לה. דהשתא נראו לארוס ראשון: חוזר האב ומיפר חלקו של בעל. לפי שאין הבעל מיפר אללא בשותפות שבשעה שהפר עדיין לא שמע האב ובשביל הכי חוזר ומיפר חלקו של בעל עם חלקו: הן הן דברי ב"ש. דאפילו נדרים שנראו לארוס מיפר האב לחודיה:

אבל ב"ה אומרים. אין אב יכול להפר לא חלקו ולא חלק חבירו עד שיהא ארום אחד עמו הואיל ונראו לארום: במאי פליגי. ' ב"ס וב"ה התם אמרי ב"ש גבי שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל ומפרשניו התם אליבא דב"ש אינו לריך להפר חלקו אלא חלק הבעל בלבד וב"ה אומרים אין יכול להפר חלק הבעל בלבד אלא א"כ מיפר חלקו עמו והכא מוחלפת השיטה דב"ש סברי דשמע בעלה והיפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל וחוזר האב ומיפר חלקו של בעל אינו הפרה עד שיכלול חלק הפרתו והפרת בעל צבת אחת והכא קאמרי ב"ה אינו יכול להפר כלל בלא ארום אחרון אלא הכא בהא קמיפלגי דהו נדרים שנראו לארום כדקתני שמע בעלה והפר לה הכא קאמרי (כ"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

ב - עא דף

בית שמאי סברי נדרים נמי שראוי לארום נתרקנה רשות לאב ומיגז גיז בית הלל סברי אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה ולא מיגז גיז: איבעיא להו גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיא למאי נפקא מינה כגון שנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה אי אמר מר כשתיקה דמי מצי מיפר לה ואי אמר מר כהקמה דמי לא מצי מיפר לה

כ"י נתרקנה רשות לאב. וצריך להפר שניהן צבת אחת של אותו ושל בעל והתם הוויין נדרים שלא נראו לבעל כדקתני שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע והתם קאמרי ב"ש מיגז גיז דהואיל והפר האב כבר לא אכטריך ליה להפר אלא חלקו של בעל וב"ה סברי נדרים שנראו לארום ראשון הכא אביה ובעלה מפירין נדריה דהאב אינו מיפר אלא עם ארום אחרון אבל התם דהוויין נדרים שלא נראו לארום לא מיגז גיז אלא מיקלס קליש ומיפר חלקו וחלק הבעל: (כ"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל או שמע והפר או שמע ושתק ומת בו ביום ואי אמרת גירושין כשתיקה דמו ליתני נמי או שמע וגירש מדלא תני הכי ש"מ גירושין כהקמה דמו אימא סיפא אבל אם שמע וקיים או שמע ושתק ומת ביום של אחריו אין יכול להפר ואי אמרת גירושין כהקמה דמו ליתני ואם שמע וגירש אלא מדלא קתני הכי ש"מ גירושין כשתיקה דמו אלא מהא ליכא למשמע מיניה אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא אי סיפא דוקא נסיב רישא משום סיפא ת"ש נדרה והיא ארוסה ונתגרשה ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ש"מ גירושין כשתיקה דמו דאי כהקמה דמו מי מצי מיפר ארוס אחרון נידרי דאוקים ארוס ראשון הב"ע בשלא שמע ארוס ראשון אי הכי מאי איריא בו ביום אפילו לאחר מאה ימים נמי כשלא שמע ארוס ושמע האב דבו ביום הוא דמצי מיפר אבל מכאן ואילך לא מצי מיפר תא שמע נדרה בו ביום גירשה והחזירה בו ביום אין יכול להפר שמע מינה גירושין כהקמה דמו אמרי הכא בנשואה עסקינן והיינו טעמא דאין יכול להפר משום דאין הבעל מיפר בקודמין:

רש"י אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא. כלומר לא תקשה סיפא לרישא אע"ג דמרישא שמעינן דגירושין כהקמה דמו ובסיפא שמעינן דכשתיקה דמו לא קשיין אהדדי דאימא רישא דוקא דגירושין כי הקמה דמו והאי דלא תני סיפא שמע וגירשה משום דלא נסיב לה אלא משום רישא ותנא לא בעי לאוכופי מידי בסיפא טפי מרישא: א"נ סיפא נמי דוקא. דגירושין כשתיקה דמו: הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארוס ראשון. קודם שגירשה ומהכי מצי מיפר ארוס אחרון הא לאו הכי לא דגירושין כי הקמה דמו: מאי איריא. אי נתארסה לאחר בו ביום דמצי למיפר לה: אפילו לאחר מאה ימים נמי. אם נתארסה לאחר ליהוי ארוס אחרון מיפר הואיל ולא נראו לארוס ראשון: אין הבי נמי. אלא הב"ע בשלא שמע ארוס ראשון אבל שמע האב. והואיל דבו ביום שמע כריך להפר בו ביום כדכתיב ביום שמעו: הכא בנשואה עסקינן. הא דקתני גירשה והחזירה כגון שנשאת ונדרה וגירשה ביום שמע והחזירה בו ביום דעכשיו יראה שעה אחת לרשות עכמה ואע"פ שהחזירה נעשית כנשואה לאחר דלא מצי מיפר דעכשיו הן קודמין כדחנן (לעיל דף ע' ז). זה הכלל כל שלא ינאלת לרשות עכמה שעה אחת אביה ובעלה מפירין נדריה הא ינאלת לרשות עכמה אין מפירין משום דאין הבעל מיפר בקודמין: (רש"י)

מתני' דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי הן מופרין שמשכתנס לרשותו אינו יכול להפר: **גמ'** בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה **[במדבר ל-ח/ט/יב]**

הכא נמי דאמר ליה לכי שמענא מיפר לה לכי שמע ליפר לה הוא סבר דלמא מטרידנא בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר לאשתו אם תמצא לומר בעל מיפר בלא שמיעה משום דבר מישמע הוא אבל חרש דלאו בר מישמע הוא היינו דר' זירא דאמר רבי זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו או דלמא ושמע אישה לא מעכב אמר רבא ת"ש ושמע אישה פרט לאשת חרש שמע מינה איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא אמר רבינא ת"ש אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחבירתה ר' יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמ' **[במדבר ה-ה/כז]**

מתני' בוגרת ששהתה י"ב חדש ואלמנה ל' יום ר' אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו: **גמ'** אמר רבה ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד דתנן נותנין לכתולה י"ב חדש לפרנס עצמה הגיע י"ב חדש אוכלת משלו ואוכלת בתרומה אבל היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום א' או כולן בפני היבם חסר יום א' אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא קא אשמעינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה דרבנן אבל נדרים דאורייתא אימא לא ועד כאן לא שמעת ליה לר' אליעזר אלא גבי נדרים כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אבל תרומה אפילו מדרבנן נמי לא אכלה:

רש"י מתני' הבוגרת. והנערה ששהתה י"ב חדש ואלמנה ששהתה ל' יום: הואיל ובעלה חייב במזונותיה. כדאמרין במס' כתובות דפ'. אע"פ נותנין לכתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכסם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו וכו' ובוגרת נותנין ל' יום כאלמנה: ר"א אומר יפר. כדאמר לקמן כל הנודרת על דעת בעלה נודרת: אין הבעל מיפר. יחידי עד שתכנס לרשותו: גמ' משנה ראשונה. בפרק אע"פ: היבם אינו מאכיל. לשומרת יבם מן הארוסין: עשתה ששה חדשים: שהיתה ארוסה לראשון ו' חדשים ולפני היבם ששה דהיינו י"ב חדש שנותנין לכתולה לפרנס את עצמה: ואפילו. עשתה כולן י"ב חדש לפני הבעל וחסר יום אחד אחרון לפני היבם אינו מאכילה בתרומה הא עשתה כולן י"ב חדש לפני הראשון ונפלה לפני היבם הואיל וכבר חייב הבעל במזונותיה מאכילה יבם בתרומה אף ע"פ שלא הכניסה ככנסה דמא וה"ל אמר ר"א

הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר: ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה כו'. והתם מפ' טעמא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה את אחותה: אלא בתרומה דרבנן. בזמן הזה דלא הוי אלא מדרבנן אי נמי בתרומה דרבנן כגון ערפיץ שאינו נקוב ופירות שנכנסו מח"ל: אבל נדרים דאורייתא. התם קא אמרי רבנן דאינו מיפר: וע"כ לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים והיינו טעמא דמפנתחייב יפר משום דרב פנחס וכו' והיינו לאחר שנתחייב במזונותיה אבל לגבי תרומה דיבם לא מבעיא בתרומה דאורייתא דלא אכלה אפי' עשהה י"ב בפני הבעל אלא אפילו בערפיץ שאינו נקוב בתרומה דרבנן לא אכלה: (ה"פ)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

א - עד דף

מתני' שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים אמר ר"א מה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה אמר לו ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שאין לאחרים בה רשות תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שיש לאחרים בה רשות א"ל ר' יהושע עקיבא דברידך בשני יבמין מה אתה משיב על יבם אחד אמר לו אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה: **גמ'** בשלמא ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר יש זיקה אלא ר"א מאי טעמיה אי יש זיקה אין ברירה אמר ר' אמי כגון שעשה בה מאמר ורבי אליעזר סבר לה כב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ורבי יהושע אומר לך ה"מ בחד יבם אבל בשני יבמין לא מי איכא מידי דכי אתי אחוהי אסר עליה בביאה או בגיטא ומפר ר"ע סבר אין זיקה ולר' אליעזר דאמר מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין ואיתחייב לה מזונות וכדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת

ה"פ מתני' בין ליבם אחד. בין שזקוקה ליבם אחד בין לשני יבמין אמר ר' אליעזר יפר ומוקמינן ליה בגמרא בשעשה בה מאמר אחד מהו: ומה אשה שקנה הוא לעצמו. כגון הנושא אשה בעלמא: שהקנו לו מן השמים. יבמה שחייבו לו מן התורה: שאין לאחר רשות בה. המקדש אשה מן השוק לאחר שקידשה לא תפסי בה קידושי מאדם אחר ואהכי מני מיפר: שיש לאחר רשות בה. שאם עשה בה מאמר יבם זה ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר הפיס בה כדאמר (יבמות נ.) יא מאמר אחר מאמר: דברידך בשני יבמין. דבשני יבמין מניית למימר כי האי גוונא: מה אתה משיב על יבם אחד. בהא לא מניית למימר שיש לאחרים רשות בה הואיל וליכא יבם אחר ואת לא משוית חילוק בין יבם אחד לשני יבמין: א"ל אין היבמה גמורה לאישה שאם בא עליה זר אין נסבל שאין בה לא דין ארוסה ולא דין אשת איש ואין חייבין עליה אלא לאו דלא תהיה אשת המת וגו' (דברים כה): כשם שארוסה. בעלמא גמורה לאישה שנסקלין על . דה: גמ' קסבר אין זיקה. ואפילו ליבם אחד אינה זקוקה דתיהוי כאשתו עד שתכנס לחופה: ור' יהושע סבר יש זיקה. ולהכי לאחד יפר אבל לשנים אינו מיפר דאין ברירה לאיזה מהן זקוקה ולאיזה מהן תתיבם אע"ג דאמרי' (יבמות כד.) מנא בגדול לייבם מ"מ אם בא עליה קטן קנאה: לעולם קסבר ר"א יש זיקה. והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר בשעשה בה האחד מאמר דהשתא יש ברירה ואליבא דב"ש דאמרי דמאמר קונה קנין גמיר והיא כאשתו לכל דבר הלכך מיפר לה: ה"מ ביבם אחד. דיש זיקה: אבל בשני יבמין לא. קני מאמר דלאחר דעשה בה מאמר איכא אחי אחוה מני לאוסרה עליו בביאה או בגיטא דיש ביאה וגט אחר מאמר: מי איכא מילתא וכו'. משום האי טעמא דאיכא אית ליה אחא להאי יבם מני מפיק לה מיניה בחר הכי שמקדשה או על ידי גט וביאה וקרו להנהו קדושי מאמר ולית בהו משאך כולי האי: ולר' אלעזר בן פדת דאמר מאמר ב' אלא לדחות בלרה בלבד. שאם היו ב' נשים לזה שמת ושתיהן זקוקות ליבם ואי אפשר לייבם ינשתיהן דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים ובהא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה דכשעושה ב' מאמר דוחה ללכה ומתירה לשוק אבל עדיין זו זקוקה לאחיו דמני אשר לה עליה: מאי איכא למימר. אכתי תיבעי לך מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר: כגון שעמד בדיון. משעשה בה מאמר א' דבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה וחייבהו בית דין לינשא לה וברח דלא חייבין לה במזונותיה ובהפרת נדריה וכדרב פנחס כו': (ה"פ)

דף

עד

ב

תנן אמר רבי אליעזר ומה אם אשה שקנה לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שמיפר נדריה ואי בשעשה בה מאמר קנה לעצמו הוא שקנה לעצמו ע"י שמים תפשוט דבעי רבה מאמר לבית שמאי אירוסין עושה או נשואין עושה תפשוט דנשואין עושה דאי אירוסין עושה הא תנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אמר רב נחמן בר יצחק מאי יפר יפר בשותפות תניא נמי הכי כרבי אמי שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ר"א אומר יפר ורבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים א"ר אליעזר ומה אם אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו נגמרה לו אשה שיש לו חלק עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו אינו דין שתגמור לו אמר לו ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שכשם שאין לו חלק בה כך אין לאחרים חלק בה תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שכשם שיש לו עמה חלק כך יש לאחרים חלק בה אמר לו ר"י עקיבא דבריך בשני יבמין מה אתה משיב על יבם אחד א"ל כלום חלקנו על יבם אחד ועל שני יבמין בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר וכשאר דברים כן נדרים בלשון הזה אמר בן עזאי חבל עליך בן עזאי שלא שימשת את ר"ע מאי

ר"י וא"י. אמרת טעמא דרבי אליעזר דאמר לשנים מיפר כגון שעשה בה מאמר הא דאמר שהקנו לו מן השמים קנה לעצמו הוא כמה שעשה בה מאמר: או נשואין עושה. יורקה ומיטמא לה והבא עליה נידון בחנק דאי אירוסין ללא פקעה זיקת אחיו לגמרי מינה היכי מצי יבם מיפר לחודיה: והא תנן נערה המאורסה וכו'. דכל זמן שהיא ארוסה חכתי שייך בה אביה: מאי יפר דקאמר ר"א בשותפות. עם אביה דלעולם אירוסין עושה: תניא כוותיה דר' אמי. דבעשה בה מאמר פליגי: משבאת לרשותו נגמרה לו. מיפר נדריה הוא ואביה: אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו שהיא זקוקה לו עד שלא עשה בה. מאמר: משבאת לרשותו. דעשה בה מאמר: אינו דין שהיגמור לו. דמפר נדריה: כך אין לאחרים חלק בה. קודם שתתארס לו: כך יש לאחרים חלק בה. לשאר יבמין: מה אתה משיב על יבם אחד. שאין אתה מודה לי עליו הואיל ואין לאחרים חלק בה כארוסה דמיא ומיפר לה: כלום חלקנו כו'. דודאי בין עשה בה מאמר בין לא עשה בה מאמר אינו חייב סקילה הבא עליה כנערה המאורסה הלכך אינו מיפר לא שנה יבם אחד ולא שנה שני יבמין דהכל דינו שיהו דאין חיוב יותר הבא על שומרת יבם אחד מהבא על שומרת שני יבמין: וכשאר דברים כן נדרים. דכשם דלענין סקילה אין לה דין כנערה מאורסה כך נדרים אינה גמורה לאישה להפך כנערה מאורסה והכי מפ' לקמן: שלא שימשת את ר"ע. שידוע לנלח כל כך ולהשיב תשובות מעולות: (ר"י)

דף

עה

א

תניא כוותיה דר' אמי דקתני בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר א"נ מרישא דקתני משכנסה לרשותו נגמרה לו ואי דלא קדיש מאי נגמרה לו תפשוט מיניה כשעשה בה מאמר מאי וכשאר דברים כן נדרים דקתני אמר רבא הכי קתני אי אתה מודה שאין חייבין סקילה כנערה המאורסה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא אין יבמה גמורה לאישה כשם שארוסה גמורה לאישה: **מתני'** האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי

הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר' אליעזר אמר מופר וחכ"א אינו מופר אמר ר"א אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור אמרו לו הרי הוא אומר במדבר ל-יד אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר: **גמ'** איבעיא להו לר"א מיחל חלין ובטלין או דלמא לא חלין כלל למאי נפקא מינה

רש"י ומאי הניא כוונתה. ממאי משכחינן הכא דהניא כוונתה דר' חמי דכשעשה בה מאמר פליגי: מדקתני ר"ע אומר כלום חלקנו בין יבס כו' בין שעשה בה מאמר כו' מכלל דשמעיה ליה לר"א דאמר דכשעשה בה מאמר יפר וזהכי מהדר ליה ר"ע הכי: ח"ו מדקאמר ר' אליעזר ברישא משננסה לרשותו נגמרה לו אשה שיג לו חלק בה וכו' אינו דין שתגמר לוואי דלא קדיש דלא עשה בה מאמר מאי עמרה לו איכא: אי אתה מודה. שאפילו עשה בה מאמר שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה הלכך לגבי נדרים נמי לא הוי כארובה וזהכי אינו יכול להפר לה: מתניתין נמי דיקא. כרבי חמי טעמא דר"ע דאמר דבריייתא וכפאר דברים כן נדרים משום סקילה הוא דקאמר: דקתני אין היבמה גמורה לאישה. מדקא קרי לה ליבמה אשה אלמא כשעשה בה מאמר עסקינן ומדאמר הכי דאיכא נמי להקיש לארובה שמע מינה דמשום סקילה הוא דקאמר ר"ע דאינו מפר כגם שפיר לארובה: מהני' הרי הן קיימין לא אמר כלום. דנדרים שלא באו לעולם אינו יכול לקיים: שכבר נדרה יקח חייל ענה אפילו הכי מפר כ"ש דמפר אותן שלא באו לכלל איסור כשיבאו דעדיין לית בהו מששא אבל לענין קיום אי אפשר שידון כך נדרים שכבר באו לכלל איסור דין הוא שיקיים הלכך לא אמר כלום לדברי הכל: את שלא בא לכלל הקם. שעדיין לא באו לעולם ואי אפשר לקיימו דקתני דכי אמר הרי הן קיימין לא אמר כלום: אינו בא לכלל הפר. דאינו יכול להפר: גמ' מיחל חיילי. ענה ובטלי לאחור משום דהפרה קודם לכן: או דילמא לא חיילי כלל. דהפרה דעבד קא מהניא דלא חיילא ענה שום נדר: (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה תוספות

דף עה - ב

כגון דאתפיס אחרינא בהדין נדרא אי אמרת חלין הויא תפיסותא אי אמרת לא חלין לא איכא מששא מאי ת"ש אמר רבי אליעזר אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור שמע מינה לא חלין מי קתני שאינן באין שלא באו קתני עדיין לא באו ת"ש אמר להן ר"א ומה במקום שאין מיפר נדרי עצמו משנדר מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור מקום שמפר נדרי אשתו משתדור אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור מאי לאו דאשתו דומיא דיליה מה [הוא] דלא חייילין אף אשתו נמי דלא חייילין לא הא כדאיתא והא כדאיתא ת"ש אמרו לו לר"א ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא אדם שאין מעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין הוא שלא יציל על הטהורין מליטמא שמע מינה לא חייילין

רש"י דאי אתפיס אחרינא בהדין נדרא. כגון שנדרה בנזיר ואמרה הריני נזירה ושמע איש אחר ואמר ואני כמו כן: ואי אמרת חייילי הוי תפיסותא. וחיייל נמי אחידך דאתפיס נמי בהדי האי נדר: ואי אמרת לא חייילי. נמי שלא נדרה דמי ולא חיייל נמי אחידך דאתפיס ביה: וס"מ. מדקאמר שלא באו לכלל איסור שמע מינה לא חייילי כלל: מי קתני שאין באין. דמשמע אפילו לכשהיא נודרת: שלא באו קתני. משמע דעדיין לא נדרה אבל לכשיבאו כשתדור אכתי היבעי כך אי חייילי אי לא: שאין מפר נדרי עצמו משידור. שאין אדם מפר נדרים לעצמו אלא ח"ו: נשאל לחכם דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל). הוא אינו מיחל וכו': מפר נדרי עצמו עד שלא ידור. כדתנן בפרק ארבעה נדרים (לעיל כג): הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר וכו': הא כדאיתא והא כדאיתא. נדרי עצמו לא חייילי כלל כי מבטל להו מראש השנה אבל נדרי אשתו כשהוא מקדים ומפר אותן חייילי ובטלי לאחור הואיל ועל דעת בעלה היא נודרת ובברייתא מפרש אמרו לו לר"א אם אמרו בנדרי עצמו לכך הן בטלין כשהן באין לאחר מכאן שכן בידו להקים האמר בנדרי אשתו שאינו יכול לקיים עד שלא תדור וכו': ת"ש אמרו לו לר"א מקוה יוכיח ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן. שהטובל בו עולה מטומאתו: אין מציל על הטהורים מליטמא. שאינו יכול לטבול בו על מנת שאם יגע בטומאה לאחור

כך שהועיל לו האי טבילה שלא יטמא אף בעל נמי אע"פ שמעלה נדר אשתו שנדרה מאיסור להיות אינו יכול להציל על הנדרים שעתידה לידור שיהא מקדים להן הפרה. מדקאמרו ליה הכי על הטורחים שלא יטמא שמע מינה דלא חיילי דהכי שמיע להו מיניה דר"א דלא חיילי משום הכי קאמרי ליה בהאי ליטמא על הטורחים מליטמא: אדם שאין מעלה את הטמא מטומאתו אינו דין שלא יציל על הטורחים מליטמא. הכי פירשו אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאה שאם בלע טבעת טמאה והקיאה דרך בית הריעי לא אמר דתיהוי ככלי גלליו ותעלה מטומאתה: אינו דין שלא יציל על הטורחים מליטמא. שאם בלע טבעת טהורה כדי להקיא דרך בית הריעי שלא הקבל טומאה לאחר כן מפני שהיא כגללים שאין מיטמא וכשם שאין מציל על הטורחים מליטמא כל עיקר כך לא יהא מועיל לו לארום כשמפר לנדרי אשתו שעתידה לידור: ע"א מ"ר ומה אדם שאין מעלין את הטמאין מטומאתן. שאם בלע טבעת טמאה וטבל לאחד כן אינו מועיל לטבעת טבילתו לטומאה בלועה לא מהגי טבילה ואם הקיאה אחרי כן טמאה: מציל על הטורחים. שאם בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא מציל על הטבעת כיון דבלועה היא לא נטמאה: מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן. שאם טבלו בו טהורין אינו דין שיציל על הטורחין מליטמא דאפילו נגעו הטומאה לא יטמאו: ע"א ומה מקוה שמעלה וכו' הכי פירשו שעל סם ומה חכם שמעלה הקמה שקיים העבל שמתיר לה אין מציל על אדם שאם ידור לא יהא נדר אדם שאינו מעלה הטמאין כו' כדפדיקת בטבעת אף בעל נמי שאינו יכול להפר הקמתו אלא א"כ ישאל לחכם אינו דין שאינו מפר בנדרי אשתו קודם שנדרה שאינו מועיל כלום מה שהפר קודם שהידור שלא יהא נדרים: (פ"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף עו א

אימא סיפא אמרו לו לר"א אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי לכשיטמא ליטהר שמע מינה חיילין אמרי רבנן לא קיימי להון בטעמיה דר"א והכי קאמרי ליה מאי סבירא לך אי סבירא לך דחיילין ובטלין תהוי כלי תיובתך אי לא סבירא לך דחיילין תהוי מקוה תיובתך ת"ש אמר להם ר"א ומה זרעים טמאים כיון שזרען בקרקע טהורין זרועין ועומדים לא כל שכן ש"מ לא חיילין ורבנן לא דרשי ק"ו והא תניא יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין שלא תימכר

פ"י אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי טהור לכשיטמא. שיטהר ע"י טבילה זו דכוותיה גבי נדרים אם מפר אדם בנדרי אשתו לאמר שחלו עליה תאמר שיפר קודם שחלו לכשיחולו שיהיו מופרין אלמא מיחל חיילי והשתא קשיא רישא לסיפא: אמרי רבנן לא קים להו בטעמא דר"א וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתך. מסיפא דברייתא דמכלי טמא יש תשובה להשיב דדייקין מיניה דחיילי ולא בטלי ואי לא סבירא לך דחיילי אלא מעיקרא נמי לית בהו מששא הוי רישא דמקום תיובתך דדייקין מיניה דחיילי: כיון שזרען בקרקע טהורים. שעלו מטומאתן והזרעים טהורים: זרועים ועומדים. במחובר: לא כ"ש. שלא יקבלו טומאה שכל המחובר לקרקע הר. הוא כקרקע אף בנדרי מופרים ועומדים לא כ"ש דלא חיילי: ורבנן לא דרשי ק"ו. בתמיה כי האי גוונא דריש ר"א בנדריים: יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה. אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים: מכורה כבר יוצאה. עכשיו כיון שהגיע ימי נערות כדאמרי' (קדושין ד. ו) ויאלה חנם אלו ימי נערות: אינו דין שלא תימכר. לאחר כשהיא נערה משום האי טעמא שאם מכורה כבר יוצאה עכשיו אף כאן נמי יהא יכול להפר לה קודם שנדרה הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה והגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמעו: (פ"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

אין בעלמא דרשי ק"ו ושאי הכא דאמר קרא [\[במדבר ל-יד\]](#) אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבת לכלל הקס בא לכלל הפר את שבת לא לכלל הקס לא בא לכלל הפר: [\[מתני'\]](#) הפרת נדרים כל היום יש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת יפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר: [\[גמ'\]](#) תניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר' יהודה ור' א' בר' שמעון אמרו מעת לעת מאי טעמא דתנא קמא אמר קרא [\[במדבר ל-ח/יג/טו\]](#)

תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדריהם שהן לצורך השבת איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת או דלמא אפי' שלא לצורך ת"ש דתני רב זוטי דבי רב פפי אין מפירין נדרים אלא לצורך השבת אמר רב אשי הא לא תנן הכי נדרה עם חשיכה מפר לה עד שלא תחשך ואי אמרת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא מאי איריא חשכה אפי' בתוך היום אינו יכול להפר דשלא לצורך תנאי היא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי ברבי יהודה ור' א' בר' שמעון אמרו מעת לעת למ"ד כל היום אין טפי לא אפילו שלא לצורך השבת מפר למאן דאמר מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא ונשאלין לנדריהם שהן לצורך השבת איבעיא להו כשלא היה להם פנאי או דלמא כשהיה להם פנאי ת"ש דאיזדקיין ליה רבנן לבריה דרב זוטרא בריה דרב זעירא אפילו בנדריהם שהיה להם פנאי מבעוד יום סבר רב יוסף למימר נשאלין נדרי' בשבת ביחיד מומחה אין בשלשה הדיוטות לא משום דמתחזי כדינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפי' מעומד אפי' בקרובים ואפי' בלילה לא מיתחזי כדינא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב הלכה מפירין נדרים בלילה והא מתניתין היא נדרה בלילי שבת אלא אימא הלכה נשאלין בלילה א"ל ר' אבא לרב הונא אמר רב הכי א"ל אישתיק אמר ליה אישתיק קא אמרת או שתי קאמרת אמר רב איקא בר אבין איזדקיין ליה רב לרבה

[\[רש"י\]](#) תנן התם. כמסקנה שבת פריה בהרא: מפירין נדרים בשבת. בעל לאשתו ואב לכתו: ונשאלין. לחכם: שהן לצורך השבת. כגון שנדרה מאכילה או מחכשיתין: נדרה עם חשיכה. משמע אפי' נדרים שלא לצורך השבת דמסתברא מילתא הוהיל ונדרה בשבת עם חשיכה ללאו לצורך השבת נדרה דאי משום עונג אכילה ושהייה כבר אכלה מבעוד יום ואי משום חכשיתין שבת נדרה היא שעתא לאו זמן חכשיתין הוה דהא משחשיכה רגילים להפשיט חכשיתין שבת אלא לצורך שבת קמיירי וקתני מפר לה עד שתחשך ואי אמרת שלא לצורך השבת אין מפירין בשבת מאי איריא דקתני דמשהחשך אין יכול להפר אפי' כי נדרה בתוך השבת נמי אין יכול להפר שיהיה אפי' לצורך השבת אלא דמדתקמי דמפר לה עד שתחשך שזמנו מניח דמפירין אפי' שלא לצורך השבת וקשיא לרב דימי דאמר אין מפירין אלא לצורך השבת: למ"ד כל היום אין טפי לא. הלכך אפי' שלא לצורך השבת מפר שאם אינו מפר עכשיו בשבת שוב אין יכול להפר: למ"ד מעת לעת קסבר שלא לצורך השבת אין מפירין. כשנדרה בשבת מפני שיכול להפר אחר השבת: כשלא היה להן פנאי. לישראל עליהן מבעוד יום הוה דקאמר דנשאלין עליהן בשבת: או דלמא אפשר לישראל עליהן מבעוד יום. נמי נשאלין עליהן בשבת: דאיזדקיין ליה רבנן. שנטפלו חכמים כוון להחזיר לו בשבת ואפילו בנדריהם שהיה לו אפשר לישראל עליהן מבעוד יום: ביחיד מומחה. לרבים הוה דנשאלין לו: אכל בג' לא. בין הדיוטות בין מומחין דכל בי הלחא מיתחזי כי דינא וקיימא לן דאין דנין בשבת: אפי' מעומד. כדאמר לעיל דרבה בר רב הונא הוה יהיב וקארי: ואפילו בקרובין ואפילו בלילה לא מתחזי כי דינא: והא מתני' היא. דקתני בהדיא מפירין בלילי שבת ומאי קמ"ל רבי אבהו: אלא אימא נשאלין. נדרים לחכם בלילה: אמר רב הכי. דנשאלים נדרים בלילה: אמר ליה אישתיק. רב בשעה ששמע הדבר שהק: אמר ליה אישתיק קאמרת. כלומר מי קאמרת הוה איגש דאמרת קמיה דרב דנשאלין נדרים בשבת ושמע רב ושהק ומדאשתיק רב קאמרת דהכי סבירא ליה או דלמא הכי קאמרת דרב הוה שתי בהיהא שעתא דאמרת קמי' שמעתא ואל נפקת לכדא מקמי לדיסקוק למישהי ולא ידעת מאי מהדרי: [\[רש"י\]](#)

תוספות אין

פירוש

לקטע

זה

(תוספות)

בקיטונא דבי רב עומד יחידי ובלילה אמר רבה אמר רב נחמן הלכה נשאלין נדרים עומד יחידי ובלילה ובשבת ובקרובים ואפי' היה להן פנאי מבעוד יום עומד

והתניא ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו רבן גמליאל סבר פותחין בחרטה מיעקר נדר' בעינן ובעי עיוני אהכי ישב ורב נחמן סבר אין מותחין בחרטה ואפילו מעומד א"ל רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר איזדיקו ליה רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל ובעי רחמי על נפשך דחטאת דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שהוא מקיימו נקרא חוטא אמר רב זביד מאי קרא [\[דברים כג-כג\]](#) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא לא חדלת איכא חטא תניא האומר לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי אין זה נדר לא אמר כלום יפה עשית ואין כמותך ואם לא נדרת מדירך אני דבריו קיימין: לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בטיל ליכי כדרך שאומר לה בחול אלא אומר לה טלי ואכלי טלי ושתי והנדר בטל מאילו א"ר יוחנן וצריך שיבטל בלבו תניא בש"א בשבת מבטל בלבו בחול מוציא בשפתיו ובה"א אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתני [\[במדבר ל-ב\]](#) זה הדבר החכם מתיר ואין בעל מתיר שיכול ומה חכם שאין מפר מתיר בעל שמפר אינו דין שמתיר ת"ל

רש"י והתניא. במסכת עירובין (דף סד): ירד ר"ג וישב בו. אלמלא דבעי. שיבה: ר"ג סבר פותחין בחרטה. לדיך החכם לפתוח לו בתחלת הנדר ולהעמיד תחילת הנדר בטעות שיהא מתחרט על כך כדלמדין אוכלו היו עשרה בני אדם שפייסוך באתה שעה דהשתא עקר ליה לנדריה לגמרי דכמאן דלא היו נדר דמי הלכך הואיל ולא אפשר בהיתר חי לאו דמיעקר נדרא בעי עיוני טפי למיעקרי' וזהו יסב: ורב נחמן סבר אין פותחין בחרטה. ואי לא אמר בפירי' מיחריטנא שרינן ליה ולא בעי לעיוני ויכול להפך אפילו מעומד: ואמרו ליה זיל בעי רחמי אנפשיך. כך פתחו לו בחרטה: הלא לא חדלת. הלא נדרת אית בר חטא: אי אפשי שתדורי לא אמר כלום. דאין הפרה בלשון הזה: ואם בא להיימו ואמר לה יפה עשית שנדרת ואין כמותך אשה חשונה לפי שנדרת ואם לא נדרת אני הייתי מדירך שכל כך ישר בעיני: דבריו קיימין. דאין כך קיום גדול מזה: עלי ואכלי טלי ופשי. להכי נקט הכי משום דהוה דברים שיש בהם עיוני נפש ורכי שבת נינהו: וצריך שיבטל בלבו. שיאמר בלבו מופר. ליכי: חכם שאמר בלשון בעל. מופר לך: ובעל שאמר בלשון חכם. מותר לך: (רש"י)

תוספות **פירוש** **לקטע** **זה** **(תוספות)**

דף עח - א

זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר תניא אידך זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר שיכול ומה בעל שאין מתיר מפר חכם שמתיר אינו דין שמפר ת"ל זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן [\[ויקרא יז-ב\]](#) זה הדבר בשחוט חוץ מה בשחוט חוץ אהרן ובניו וכל ישראל אף פרשת נדרים אהרן ובניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות בפרשת נדרים למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב להכשיר שלשה הדיוטות והא [\[במדבר ל-ב\]](#) ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן ביחיד מומחה ראשי המטות בשחוט חוץ למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שיש שאלה בהקדש לב"ש דאמר אין שאלה בהקדש ראשי המטות דכתיב בשחוט חוץ למאי הלכתא ב"ש לית להו גזירה שוה זה הדבר בפרשת נדרים למאי כתיב לומר חכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר זה הדבר בשחוט חוץ למאי כתיב לומר על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה אלא לב"ש להכשיר ג' הדיוטות מלן נפקא להו מדרב אסי בר נתן דכתיב [\[ויקרא כג-מד\]](#) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל והתניא רבי יוסי הגלילי אומר מועדי נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן בן עזאי אומר מועדי נאמרו ולא נאמר פרשת נדרים עמהן רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא אתא לנהרדעא לקמיה דרב ששת ולא אשכחיה אתא אבתריה למחוזא א"ל מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן והא כתיב שבת עמהן ותו מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמהן והא מסיירא כתיבא א"ל הכי קתני

רש"י זה הדבר אשר לזה ה'. דברים ככתבן דאין בעל מתיר דכתיב אם הפר יפר אוחס איושה: ת"ל זה הדבר. ואי אפשר לטנות בדבר והכנס מתיר דכתיב אלה ראשי המטות וכתיב לא יחל דברו אבל ראשי המטות מוחליו לו ומסיים הכייתא נאמר כאן כו' ונאמר בשחוט חוץ מה להלן דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל דכולהו מוחיבי משום שחוט חוץ: אף בפרשת נדריים כו'. ונקמן מפרש. למאי הלכתא: להכשיר ג' הדיוטות. בהפרת נדרים דלמהרן חד ובניו חד וכל ישראל הכי תלתא ומדכתיב בהו כל ישראל שמע מינה להכשיר שלשה הדיוטות: והא ראשי המטות כתיב. בהפרת נדרים דמשמע מוחזין: [ביחיד מומחה]. להכשיר בהו יחיד מומחה לרבים: ראשי המטות בשחוט חוץ למאי הלכתא. דהא אקשינן להו בהפרת נדרים: לומר שיש שאלה בהקדש. דפרכת שחוט חוץ שייכא לגבי הקדש וקמ"ל ראשי המטות דנשאלין עליו דהקדש טעות אינו הקדש: אין שאלה בהקדש. דהקדש טעות הוא הקדש: ב"ש לית להו ג"ש. ולא הוה כתיב ראשי המטות בשחוט חוץ דלא גמרינן ג"ש: והא קתני לומר לב"ש למאי הלכתא כתיב זה הדבר בשחוט חוץ: ואינו חייב על המליקה. שאם מלק עוף בחוץ אינו חייב: והכתיב שבת עמהן. בסמוך לאותו פסוק וידבר משה את מועדי ה' בפרשת אומר רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא אתא לנהרדעא לקמיה דרב ששת ולא אשכחיה אתא אבתריה למחוזא א"ל מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן ותו מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמהן והא מסיירא כתיבא א"ל הכי קתני

תוספות **פירוש** **לקטע** **זה** **(תוספות)**

מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד שבת בראשית אין צריכה קידוש ב"ד מועדי ה' צריכין מומחה ואין פרשת נדרים צריכין מומחה אפי' בית דין הדיוטות והא בפרשת נדרים ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא ואיתימא רבי יוחנן ביחיד מומחה א"ר חנינא השותק על מנת למיקט מפר אפילו מכאן ועד י' ימים מתיב רבא אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל או ששמע ושתק או ששמע והפר ומת בו ביום אבל שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום של אחריו אין יכול להפר מאי לאו בשותק על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים אי הכי היינו או שמע וקיים אלא בשותק סתם מתיב רב חסדא חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם חומר בהקם

רש"י צריכין קידוש. דכתיב (ויקרא כג) אשר תקראו אותם במועדים: שבת בראשית אין צריכה קידוש. דחייילא וקדשה מאליה: השותק על מנת למיקט. שאינו שותק כדי לקיים הגדר חלל שעושה כדי להקניטה ולהוכיחה כדי שלא תרגיל עוד בנדרים שהיא סבורה שהוא שותק על מנת לקיימו: אפי' מכאן עד י' ימים יטול להפר הואיל ולא היה דעתו לקיים: מאי לאו בשותק על מנת למיקט. וכגון דאמר לחד דלמיקט עביד דמי מת ציוס שלאחריו אין יכול להפר ותוובתא דרבי חנינא: לא בשותק על מנת לקיים. ולכך אינו יכול להפרי: היינו או שמע וקיים. ותרי זימני למה לוי: בשותק סתם. ולחומר אלוני: (רש"י)

שהשתקה מקיימת ואין שתיהק מבטלת קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר קיים אין יכול להפר הפר אין יכול לקיים קתני שהשתקה מקיימת מאי לאו בשותק על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים היינו קיים בלבו קיים אלא בשותק סתם אשכחן חומר בהקם מבהפר בהפר מבהקם מנא לן אר"י נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר מתיב רב כהנא **[במדבר ל-טו]** ואם החרש יחריש לה אישה וגו' בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר אתה אומר בשותק על מנת למיקט או אינו אלא בשותק על מנת לקיים כשהוא אומר **[במדבר ל-טו]** כי החרש לה הרי בשותק על מנת לקיים הכתוב מדבר הא מה אני מקיים אם החרש יחריש לה אישה בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר תיובתא ולוקים הא בשותק על מנת לקיים הא בשותק סתם קראי יתירי כתיבי מתיב רבא נדרה עם חשכה מפר לה עד שלא חשכה שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר אמאי להוי כשותק על מנת למיקט תיובתא מתיב רב אשי יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר"מ אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר ואמאי ליהוי כשותק על מנת למיקט תיובתא:

רש"י קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר. והיינו חומר בהקם מבהפר: קיים אינו יכול להפרי. אר"י נשאל לחכם על הקמתו: הפר אינו יכול לקיים. קתני מיהא שהשתקה מקיימת וכו': נשאלין על ההקם. שאם קיים לה לנערה המאורסה אביה או בעלה והלך השני ונשאל לו על נדרה של זו ואר"י הלך זה שקיים ונשאל על הקמתו: ואין נשאלין על ההפר. אם הפר לה אחד מהן והלך חבירו ונשאל לחכם על חלקו און זה שאלה לפי שאין נשאלין על נדר שאינו נדר כגון זה שמופרי במקצת הוי נדר ואין נדר: כשהוא אומר. למעלה הימנו כי החרש לה הוי בשותק וכו': בשותק ע"מ למיקט. וכתיב בההוא קרא והקים את כל נדריה דשוב אינו יכול להפרי: קראי יתירי כתיבי. מדכתיב החרש יחריש כמה פעמים ע"מ בשותק ע"מ למיקט אינו מפר: ע"מ קראי כתיבי החרש יחריש וכו' החרש הרי ג' חד בשותק ע"מ לקיים וחד ע"מ למיקט וחד בסתם: יודע אני שיש נדר. הרי ששמע באשה שנדרה ולא הפר לה ואמר לאחר מכן יודע אני שיש נדר שאשה נדרה אסורה כמה שנדרה: אבל איני יודע שיש מפירין. דלפטר בתקנה לכך לא הפרתי לה: יפר. דכיון דלא היה יודע שיש מפירין מאז ה"ל למיעבד נעשה כמי שלא שמע: אבל איני יודע שזה נדר. חסוב וקרי' לטבול: ר"מ אומר לא יפר. דכיון דידע נדרה ויש מפירין כשמייעה בעלמא דמי. ואיבעי ליה למפר מעיקרא: ור"מ אומר יפר עכשיו. דכיון דלא ידע מהחלה דהאי נדר כריך הפרה כמי ששמע עכשיו דמי ולא לכתחלה: (רש"י)

פרק אחד עשרה - ואלו נדרים

מתני' ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהן ענוי נפש אם ארחה ואם לא ארחה אם אתקשט ואם לא אתקשט

רש"י מתני' ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהן ענוי נפש. כדכתיב לענות נפש אישה ויקימנו ואישה יפרנו (במדבר ל): (רש"י)

תוספות מתני' ואלו נדרים שהוא מפר. בין אב בין בעל: שיש בהן ענוי נפש. (כדקתני) כדכתיב וכל שבועת איסור לענות נפש: אם ארחה אם לא ארחה. מפרש בגמ' מאי (תוספות) קאמר:

ב - עט דף

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש ואלו הן נדרי ענוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת

פירות חנווני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר בדברי רבי יוסי: **גמ'** נדרי ענוי נפש הוא דמפר שאין בהן ענוי נפש אינו

מפר והא תניא **[במדבר ל-ז]** בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה אמרי הלן והלן מפר מיהו ענוי נפש מפר לעולם אבל אין בהן ענוי נפש כדאיתה תחותיה הויה הפרה מבי מגרש לה חייל עלה נדרה בדברים שבינו לבינה שאין בהן ענוי נפש אבל יש בהן ענוי נפש לא חייל עליה נדרה ודברים שאין בהן ענוי נפש כי מגרש לה חיילא עלה והא תנן ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמה יגרשנה ותהא אסורה לו אלמא כי מגרש לה ומפר לה מעיקרא הויה הפרה אמרי הלן והלן הויה הפרה אלא נדרי ענוי נפש מפר בין לעצמו ובין לאחרים אין בהן ענוי נפש לעצמו מפר לאחרים אינו מפר והכי קתני אלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו ובין לאחרים נדרים שיש בהן ענוי נפש: אם ארחה: היכי קאמר אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחה למה לה הפרה לא תרחה ולא ליתסרן פירות עולם אלו ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש דלמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה

רש"י אמר רבי יוסי וכו'. ובגמרא מפרש דאין ענוי נפש אלא כגון קונם שלא ארוכל בשר ושלא אשקה יין וכדגריסין במסכת כתובות בפרק המדיר לכי יוסי ולרבען דברים שאין בהן ענוי נפש כגון שגדעה שלא לאכול עמו בקערה דהיינו דברים שבינו לבינה בגמרא מפרש הארץ מפיון בעל: פירות מדינה זו עלי. בקונם מפורש בבביתא דרבי חיילא אם יש לו חלק בהן זהו ענוי נפש אין לו חלק בהן אין אלו ענוי נפש ויביא לה ממדינה אחרת: ואם לא היתה פרנסתו. של בעל אלא הימנו שהחנווני הזה מעלה לו מזונות הרי זה יפר בדברי ר' יוסי דהיינו ענוי נפש: גמ' מדקתני ואלו נדרים שמפר וקמפרש בהו ענוי נפש מכלל דשאין ענוי נפש כגון דברים שבינו לבינה. אינו מופר: והתניא. בספרי בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה מה ת"ל אם לנדרים שיש בהן ענוי נפש הרי כבר נאמר לענות נפש אלא מלמד שהבעל מפר בנדרים שבינו לבינה: אמרי. הני והני בין נדרי ענוי נפש בין שבינו לבינה מפר: מיהו נדרי ענוי נפש מפר לעולם. אפילו לאחר שהלא מתחמו שהתגרס או תחאלמן וה"ק מתני' אלו נדרים שהוא מפר לעולם: כי מגרש לה או תחאלמן. דנפקא מרשותיה: חייל עלה. בנדרים שבינו לבינה אבל יש בהן כו' הא"ס הוא דקא פשיט למיתלח: ומי מליח אמרת דברים שאין בהן ענוי נפש כי מגרש לה דחיילי עלה והתנן. במתני' קונם שאני עושה לפיך כל מה שאני עושה להנאת פיך יהא עלי כקרבן: ר' יוחנן בן נורי אומר יפר דשמה יגרשנה ותהא אסורה לו. דבמה שגדעה השתא אין בדבריה כלום דלינה יוכל' לאסור עליו מה שהקנו לו חכמים ממנה אבל אם יגרשנה מיד חל הגדר ותהא אסורה לחזור לו שהיא מודעת הגאה ממנו והיינו דברים שבינו לבינה וקא"ר יוחנן בן נורי יפר אלמא דכי מפר והדר מגרש לה תו לא חייל עלה נדר: אמרי הלן והלן. בין יש בהן ענוי נפש ובין אין בהן ענוי נפש הויה הפרה לעולם אפי' לאחר שהתגרס אלא לנדר ענוי נפש מופרין לעולם בין לעצמו בין לאחרים בין יגרשנה ויחזירה בין תנשא לאחרים: לעצמו מפר. כשיגרשנה ויחזירה אבל ניסת לאחרים חיילי עלה: וקא מהדר אליבא דרבנן היכי קתני דאמרה אם ארחה: אילימא דאמרה קונם פירות וכו' למה לי הפרה. דכיון דלא אמרה קונם פירות עלי סתם אלא הליא נדרה בהנאה אמאי מצי מפר והא אפשר דלא הו ענוי נפש דלא תרחה ולא תתסר בפירות והשתא לא ס"ל דרחיזה עולמה הו ענוי נפש: ועוד. אי דקאמרה כה"ג בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש כלל והא דאין נדרי ענוי נפש הו: (רש"י)

תוספות [אמר] ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש. בגמרא מפרש: מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה. אם נדרה שלא לשמשו: מפר לעולם. גם כי תגרש [הו"ק] אלו נדרים שהוא מפר [לה] הפרת עולם נדרים שיש בהן ענוי נפש: ר' יוחנן בן נורי אמר. מתני' היא בהאי פירקא (דף פה.) שנודרת קונם שאני עושה לפיך יפר שאם לא יפר שמה יגרשנה ותהא אסורה להחזיר שיחול הנדר דכל כמה שהיא תחתיו לא חל הנדר דאלומי אלמנה לשעבוד דבעל אלמא כי מפר לה מעיקרא הויה הפרה אחר הגירושין: אלא נדרי ענוי נפש מפר בין לעצמו. שהיא תחתיו בין לאחרים אחר שתגרש ותנשא לאחרים אבל דברים שבינו לבינה לעצמו מפר לאחרים אינו מפר כלומר כל מה דשייך לעצמו הו הפרתו הפרה בין כשהיא תחתיו ובין כשגרשה דאבתי הו שפיר בינו לבינה כל כמה דלא נישאת לאחר הלכך הו הפרתו הפרה כשמוחזרה: לאחרים אינו מפר כשניסת לאחר חל הנדר דהכי משמע קרא בין איש לאשתו בעוד האיש עם אשתו וגם כשגרשה הו שפיר בין איש לאשתו שאם יחזירנה יהיה בינו לבינה שמונת הוא להחזירה הלכך אינו חל כלל אחר שגרשה ואע"ג שמן הדין היה לנו לומר שיחול אחר הגירושין ויתבטל כשיחזירנה זה לא מצינו שאחר שחל שיחזור ויתבטל אבל אחר שניסת לאחר תו לא הו בינו לבינה שאסור הוא להחזירה: היכי קאמרה. דה"ל למימר קונם רחיצה עלי: אילימא דאמרה קונם פירות עלי אם ארחה למה לי הפרה לא תרחה. דמדקתני תנא שגדעה כן מפירות אם תרחה ולא קתני שגדעה מרחיצה ש"מ דאי לאו דתלינה בפירות נדר דרחיצה גופה לאו ענוי נפש הוא וא"כ לא תרחה ועוד בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש דלמא רחצה [ואיתסרו] פירות עלה וקשה דמעיקרא פריך לת"ק לא תרחה [ולא ליתסרו פירות עלה] והשתא פריך איפכא וי"ל דמשמע ליה מדלא קתני רבי יוסי אומר לא יפר וקאמר אין אלו נדרי ענוי נפש לאורויי לך דבהאי נדר דאירינן אפי' אם תעבור התנאי אין נגדר ענוי נפש והר"מ פי' דה"ס סמיך אאם אתקשט דמתרצינן לה בהא דאמרה קונם פירות [אם אתקשט דאם לא תתקשט] קרו לה מנוולתא דה"ל אמר פרק המדיר (דף עא:) דהיכא דתלתה לקישוט בתשמיש המטה דהיכי תעביד לא תתקשט ולא תיאסר קרו לה מנוולתא הלכך נדר דקישוט הו נדר דעיני נפש: (תוספות)

א - פ דף

ואלא דאמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחה משום הכי מיפר לה דהיכי תעביד תרחה מתסרא הנאת רחיצה עלה לא תרחה אית לה ניוולא ורבי יוסי

שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר תניא כוותיה דרב אדא בר אהבה דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מפר בינה לבין אחרים אינו מפר כיצד אמרה קונם פירות עלי ה"ז יפר קונם שאיני עושה לפי אבא לפי אחיך לפי אביך לפי אחי ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך אין יכול להפר שלא אכחול שלא אפקוס ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע לך מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס ושלא ארתיך לך פניך ידיך ורגליך אין צריך להפר ר"ג אומר יפר שנת' [במדבר ל-ג] לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו מאן שמעינן דאמר שלא אכחול ושלא אפקוס דברים שבינו לבינה הויין ר' יוסי וקתני דמפר משום דברים שבינו לבינה אמר מר ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה היכי דמי אילימא דאמרה הנאת תשמישי עליך למה לי הפרה הא משועבדת ליה אלא באומרת הנאת תשמישך עלי וכרב כהנא דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשו הנאת תשמישך עלי יפר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו מאן תנא הא דתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן משום שנאמר לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לתלמיד חכם שאין מפר נדרי עצמו מני ר"ג היא בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה אמר ליה תניתיה ונטולה אני מן היהודים

רש"י שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר. בעפר חפירתו דהואיל שהוא רגיל בה ומתגדל בצוהה עפר כך לא מצינו אדם שניזוק במקום שרגיל לזוש. בחובו שאין השער מוזק: דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה כו'. כלומר כשהוא מפר לה הו מופרים לעולם בין כל זמן שהיא תחתיו ובין בינה לבין אחרים אפי' לאחר שהתגרש והנשא לאחר: שאין בהן עינוי נפש בינה לבין אחרים אינו מפר. כדמפרש בריש פירקין דלחחר שגרשה תלין עליה: כיצד. איזהו נדרי עינוי נפש שהיו מופרין לעולם אחרת קונם וכו': שאינו עושה לפי אבא. אינו לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה אלא אפקוס. דברים שבינו לבינה: שלא אשמש מטתי. כדמפרש לקמן: שלא אציע מטתך כו' אין צריך להפר. משום דהתנא אציע ליה בהני מלכות: רש"י ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל דברו. דלוייתא. ללא כל כמינה לאפקועי שעבודו דבעל מינה והיינו כרב אלא בר אהבה דאמר דברים שבינו לבינה יפר: דבר אחר לא יחל דברו מכאן אזהרה לחכם שלא יחיר נדריו לעצמו: דברים המותרים ואחרים שנהגו בו איסור. אי אתה רשאי לנהוג כו' מני רש"י ג הוא. דאמר לעיל יפר לה הואיל ונהגה בו איסור והיא סבורה שהיא אסורה להציע לו מטתו ולמזוג כוס אינו רשאי לנהוג בהן היתר אלא"כ מפר לה: משום שנאמר לא יחל דברו. דאינו רשאי לבטל דבריה ולנהוג בהן היתר אלא"כ מפר לה: האומרת נטולה אני מן היהודים. מודרת אני מהם מתשמיש שלא יהנה קום יהודי ממנה: (רש"י)

הוספות בעפר פיר. נוטריקון עפר פיר כגון פירא דכוורי (כתובות דף עט.) והכי קאמר לא יפר שבכך לא תתגנה עליו: שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר. דלא היו דברים שבינו לבינה דלא משעבדא ליה ותימה דבפרק אע"פ אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ותיירץ ריב"א דהתם מיירי שלא הכניסה לו שפחות והכא מיירי דהכניסה לו חמש שפחות דקאמר התם דיושבת בקתדר' דיקא נמי דקתני שלא אמזוג כוסך דלהכי כופה אותה אפילו אם הכניסה לו מאה שפחות ולא תנא שלא אניק דהא לא משעבדא ליה כיון דהכניסה לו מאה שפחות: רבן גמליאל אומר יפר שנאמר לא יחל דברו. כלומר אף על גב דמשעבדא ליה צריך הפרה מדרבנן שלא תקל בנדריה ותעבור על לא יחל: למה לי הפרה. הא משעבדת לבעל: מאן תנא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר לבטלם רבן גמליאל. דאמר לעיל צריך להפר מדרבנן ואף על גב דמשעבדא ליה ולא חייל נדרה אפ"ה צריך הפרה שלא תבא לעבור באיסור דלא יחל. תשמיש לרבנן עינוי נפש הוי. כמו כיחול ופירכוס או דברים שבינו לבינה הוי ונפקא מינה לדינא דלעיל דדברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו: נטולה אני מן היהודים. שאוסרת על עצמה אפילו תשמיש בעלה

בעלה	יפר	ותהא	נטולה	מתשמיש	היהודים	אחרים	אחר	שיגרשנה:	(תוספות)
------	-----	------	-------	--------	---------	-------	-----	----------	----------

יפר חלקו ומשמשו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת נדר ענוי נפש הוי אמאי תהא נטולה מן היהודים ש"מ דברים שבינו לבינה הויין לרבנן תבעי לך משום דנטולה אני מן היהודים ר' יוסי קתני לה דאמר רב הונא כוליה פירקין רבי יוסי היא ממאי כיון דקתני ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש למה ליה תו למיתנא הרי זה יפר דברי רבי יוסי שמע מינה מכאן ואילך רבי יוסי היא אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מפר לאשתו חוץ מן הנאות על פלוני שאינו מפר אבל הנאת פלוני עלי מפר תנן פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת אמר רב יוסף דקאמרה שתביא ת"ש פירות חנוני זה עלי אין יכול להפר הכא נמי דקא אמרה שתביא אותה לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואי אמרת דקא אמרה שתביא אותה אמאי יפר אלא מדיספא דלא מייתי בעל הוי רישא דקא מייתא היא אלא רישא אין יכול להפר ודקא מייתא היא

רש"י יפר חלקו. שתהא מותרת לו: ותהא נטולה מן היהודים. לכשתתגרש שתהא אסורה לעלמא: ולאמאי תהא נטולה מן היהודים. כשמתגרש והאמר לעיל דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין לעלמא בין לאחרים אלא מדקתני ותהא נטולה מן היהודים דאינו יכול להפר ש"מ משום דדברים שבינו לבינה הויין: לרבנן תבעי לך. אי עינוי נפש הוא אף דברים שבינו לבינה דמהכא ליכא למשמע מינה מילי אליבייהו: משום דנטולה אני מן היהודים רבי יוסי קתני לה דיאמר רב הונא כוליה פירקין. כוליה סתמי דמתניתין ר' יוסי תני להו: ממאי מדקתני ר' יוסי אומר אין אלו וכו' למה לי תו למיתני הרי זה יפר דברי ר' יוסי. ללא צריך דהא אכתי ליכא מאן דפליג ש"מ דמכאן ואילך הויין כוליה סתמי כדבי יוסי: כל נדרים. שכל עינוי נפש: חוץ מן הנאותי עב פלוני שאינו מפר. ללא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה: אבל אמרה הנאת פלוני עלי. שלא אהנה ממנו יפר דהוי ליה נדרי עינוי נפש: פירות מדינה זו עלי. היינו דומיא דהנאת פלוני עלי וקתני יביא לה ממדינה אחרת דאין יכול להפר: אמר רב יוסף. כי קתני יביא לה ממדינה אחרת דאמרה פירות מדינה זו שתיבא מן השוק עלי אבל מה שמביאין לה אחרים או היא עצמה ליכולה ליהנות מהן הלכך לא יפר דלא הוי עינוי כלל דלא אסרה לגמרי פירות המדינה עליה אלא אותן שביא לה הוא אבל הנאת פירות עלי דקאסרה על נפשה לגמרי בין ע"י עצמו בין

הרי זו סופגת את הארבעים הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה והיתה שותה יין ומיטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה דלמא מן יין דאית לה צערא הפר לה מן חרצן ומן זג לא הפר לה דהא לא אית לה צערא ותספוג את הארבעים אמר רב יוסף אין נזירות לחצאין א"ל אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא אלא אמר אביי אין נזירות לחצאין ואין קרבן לחצאין מיתביי האשה שנדרה בנוזר והפרישה בהמתה ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת העוף ואלא מאי יש קרבן לחצי נזירות שלש בהמות בעי לאתויי חטאת עולה ושלמים אלא לעולם אין קרבן לחצי נזירות וחטאת העוף דמתאי משום דחטאת על הספק איתביה האשה שנדרה בנוזר ונטמאת ואחר כך הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואין מביאה עולת העוף ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה

רש"י הפר לה בעלה והיא לא ידעה כו'. ואמאי אינה סופגת אע"ג דהפר לה הספוג דהא אמרינן במס' נזיר בפרק מי שחמר הריני נזיר אישה הפרס וה' יסלח לה באשה שפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא לריכה סלחה ופסחה דקסבר בעל מיעקר עקרי: ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה. הא הו נמי יין זג וחרצן דומיא דשתי ככרות דמתענה לין ואין מתענה לוג וחרצן ואמאי קהני אינה סופגת את הארבעים דמשמע דמפר לה מכל וכל: דלמא מיון דאית לה לערל. דאית ביה משום עיניו הוא דהפר לה ולא מזג וחרצן אלא מדקתני אינה סופגת א"מ דמיפר לה נמי מזג וחרצן באותה הפרה דיון וקשיא לר' יוחנן: און נזירות לחצאין. כדאמרינן בפ' הריני נזיר מן הגזירות (נזיר יא.) והכי הוא אומר הריני נזיר על מנת שיהא שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכובן ומפרכש בכרייתא משני שהתנה על מה שכתוב בחורה הכא נמי כי מפר לה בעלה מפר הכא: אמר ליה אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא. בהמיה דאי אמר הריני נזיר מביא חצי קרבן והא קיימא לן דלא חשקון נזירות לפלגא אלא אי לרבנן הו נזיר גמור ואסור מכל אי לר"ש דפליג עלייהו לא הו נזיר כלל דאמר אינו נזיר עד שזיז מכוון ואי בעית למימר דיש קרבן לחצי נזירות אמרינן נמי דיש נזירות לחצאין אפיילו לענין מלקות ואיכא לפרכיה נמי כדמעיקרא: מביאה חטאת העוף. היום ואינה לריכה להביא עולה העוף והסם מפרכש בגמי' למאי הלכתא מביאה חטאת העוף טפי מחטאת בהמה: מביאה חטאת העוף. משום נזירות שעשה קודם שהפר לה בעלה דכיון דמפר בעלה הוה כחצי נזירות לחיובו כי מפר בעל אינו מפר אלא מה שעתיד לבא אבל מעיקרא אינו מפר דקודם הפרה דקחאי קאי והסם במסכת נזיר קא דייק דבעל מיגז גיזו והיכא דהפר לה ונמלאו דברים שעשה קודם הפרה שנטמאת למתים סופגת את הארבעים: וחטאת העוף. אהכי מחייב דמשום הכי אינה לריכה להביא ולא כלום דהא הפר לה אלא משום דר' אלעזר הקפרי דאמר הנזיר מביא חטאת על שזיער עמו מן היין ומביאה זו חטאת העוף נמי: על הספק. דלמור ליענה לעמה מן היין מתחלה נגדר עד שעת הפרה דחשקון דחטאת העוף אחיי נמי על הספק דיוולדת שהפילה ואין ידוע מה הפילה אם החיכה אם וכל מביאה חטאת העוף והואיל דחשקון בעלמא דחטאת העוף בזה על הספק הכא נמי מחייב היא חטאת העוף: האשה שנדרה בנוזר כו'. אהכי קאמר דלמא מיון דאית לה לערל ופ' דלא אפשר למימד כדדייקון לניל: (רש"י)

תוספות האשה שנדרה כו' סופגת כו'. בנוזר (דף כא:): מפרש למאי איצטריך ובעי למיפשט מיניה דאפילו הפר לה שוב סופגת משום דבעל מיגז מהפרה ואילך. ושעת הפרה היתה נזירה ולוקה נמי לאחר שהיפר: דילמא מיון וכו'. דלמא לאו דוקא אלא כלומר ודאי לא הפר לה מחרצן זג דאינו מיפר לשאין מתענה ותספוג ארבעים: אין נזירות לחצאין. שהרי כשאמרה הריני נזירה קבלה עליה כל דיני נזירות ובאומרו מופר לך הפר הכל דודאי לעיל כשאמר מופר לך הואיל ופירשה שתי ככרות כשני נדרים דמו: הא קרבן לחצי נזירות איכא. בתמיה [כגון] שנדרה בנוזרות ל' יום והפר לה בט"ו ימים ה"נ שתביא אחר ההפרה קרבנות נזיר טהור ואם נטמאת בתוך הנזירות קודם ההפרה שתביא קרבן טומאה דהכי משמע ליה לישנא דרב יוסף אין נזירות ולא אמר אין קרבן: אלא אמר אביי אין נזירות [ואין קרבן] לחצאין. כיון שהפר חצי נזירות נתבטל [כולה ואין] מביאה קרבן לחצי נזירות שמנתה הואיל שנתבטל מכאן ואילך אע"ג דודאי לוקה בשתיית יין דקודם הפרה דאז היתה נזירה: האשה שנדרה בנוזר ונטמאת והפרישה בהמה לאשם והפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ובעי נזיר טמא שמביא אשם ועולת העוף וחטאת העוף ואינה מביאה עולה כדמפרש. טעמא וקשה לענין מה נקט והפרישה בהמתה ולמה לא פירש אחר שהפרישה מה יעשה בה: ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת עוף אלא ש"מ דיש קרבן לחצי נזירות וקשה להר"מ דהא על כרחך אין קרבן לחצי נזירות דהא אמר פ"ד דנזיר (דף כא:): האשה שנדרה בנוזר והפר לה בעלה אם שלו היתה בהמה תצא ותרעה בעדר ואם משלה היתה חטאת תמות עולה תקרב עולה שלמים יקרבו שלמים אלמא חטאת תמות דאין קרבן לחצי נזירות וליכא למימר דהתם בנוזר טהור והכא בנוזר טמא דבסמוך מדמינן לקרבנות טהור: אלא מאי יש קרבנות לחצי נזירות איבעי ליה לאיתויי חטאת עולה ושלמים. אם לא נטמאת והכא שנטמאה איבעי לאיתויי אשם עולת העוף וחטאת העוף: אלא אין קרבן לחצי נזירות וחטאת העוף דמייתי משום. דחטאת העוף בא על ספק אין קפידא אם מביאתו הלכך הזקיקו שתביא חטאת העוף כדאמר בגמרא פ"ד דנזיר (דף כב.) כדרבי אלעזר הקפר דנזיר חוטא ובעי כפרה: מיתביי האשה כו' ואין מביאה עולת העוף. דאין קרבנות לחצי נזירות דחטאת העוף דאית על הספק מייתי כדמתריצין ומשמע ליה דנזירות מופר מכאן ואילך לגמרי ומותרת לטמא למתים מדנקט ונטמאת ואחר כך הפר לה משום שאם נטמאת אחר שהפר אפילו חטאת העוף לא מייתי: ואי אמרת כו' מטומאת מת [דלית לה צערא] לא הפר לה ותהא אסורה גם אחר ההפרה לטומאה ואי קשיא אמאי אין משני אין נזירות לחצאין כדמשנינן לעיל ושמא לעיל היינו גבי חרצן דאי אפשר לנזירות בלא איסור חרצן אבל אפשר לנזירות בלא איסור טומאה הלכך טומאה יש לו דין בפ"ע והו נזיר מטומאה לחודה אבל מ"מ קשה מברייתא דלעיל דאיירי בטומאה מצי למיפרך: (תוספות)

דלמא מיין דאית לה צערא הפר לה מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר לה אמרי טומאת מת נמי אית לה צערא דכתיב [קהלת ז-ב] והחי יתן אל לבו ותניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב והחי יתן אל לבו דיספוד יספדון ליה דיבכון ליה דיבכון ליה דיקבר יקברוניה: מתני' קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר

ויכולה היא ליהנות בלקט שכחה ובפאה קונם כהנים לויים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולויים אלו נהנים לי יטלו אחרים: גמ' אלמא אפשר דמתנה

מדיליה מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא אימא סיפא יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אבל מדבעל לא אכלה אלמא בעל בכלל בריות הוא אמר עולא לעולם לאו בכלל בריות הוא ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ר"נ אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והכי קתני נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה

רש"י דלמא מיין דלית לה צערא הפר. מזג והרצן לא הפר לה דהא אמרה און נזירות להאחין אהכי קאמר דמפר כולו ולא שייך אלא טומאת מת משום דלא אפשר ליה להפר לה ותיידי נמי עולה העוף דהא חייל עלה אחי נזירות לענין טומאה: אמרי טומאת מת. ודאי הו נמי בכלל הפרה משום דלית לה צערא דכתיב קרא והחי יתן אל לבו והויא עיניו נפש: דיספוד יספדון ליה כו'. כלומר יספוד לאינשי כי הוסיף דיספדון ליה נמי והיינו והחי יתן אל לבו שישתדל לעשות עם האחרים כדי שזוכה ויעשה לו כמו כן ובעל מיינה כתיב טוב ללכת אל בית אבל וגו': מתני' קונם שאני נהנה לבריות. קונם יהא עלי כל מה שאהנה מן הבריות: אינו יכול להפר ויכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה. דלא של בריות הן אלא של הפקר: גמ' מדקאמר דאין יכול להפר משמע דאין בנדר הזה עיניו נפש משום דיכולה להתפרנס משלו: אימא סיפא יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אבל משל בעל לא מצי אכלה. אלמא דבעל בכלל בריות הוא: ה"ג אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא חדא ועודי קתני כו'. ואין יכול להפר דמתניתין אכ"ע קמהדר דאין יכול להפר אליבא דכ"ע משום דלא נדרי עיניו נפש והוין ולאו דברים שבינו לבינה: רב נחמן אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות. והאי דקאמר אין יכול להפר א"כ להפר קאמר: ויכולה ליהנות בלקט כו' משנתגרשה קאמר דהאם לא מציא לאיתנהווי מבעל: (רש"י)

תוספות טומאת מת נמי אית לה צערא. אם תמנע מלטמא דהויא עיניו נפש: קונם שאני נהנה לבריות כו' לא יפר. דלא הו עיניו נפש [וא"כ] לשמואל דאמר קונם שאני נהנה לפלוגי יפר ותי' לא יפר משום נדרי עיניו נפש אבל מיפר משום דברים שבינו לבינה ורבי יוסי היא דכתרצינן מפירות מדינה: ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה. שאינו ממון כדאמר ר' דאפי' טובת הנאה ליכא לבעלים דעזיבה כתיב בהו [דדוקא היכא דכתיב בהו] ונתת אית בהו טובת הנאה: כהנים לויים [נהנים] משלו יתן לכהנים תרומתו וטובת הנאה אינה ממון: כהנים ולויים. אלו יטלו אחרים. דטובת הנאה ממון ובגמ' פריך מרישא לסיפא: אלמא מדקתני לא יפר בעל לאו בכלל בריות הוא ומותרת ליהנות ממנו לכך לא חשיב האי נדר לעיניו נפש דאי הו בכלל בריות אין לך עיניו גדול מזה דמשמע ליה הא דקתני דמותרת בלקט לא הו טעמא דרישא מדלא קתני מפני שמותרת אלא מילתא באפי נפשה הוא ואי' ובעל גופיה מתון מן הבריות והו פרנסתו מן החנוני דאמר לעיל [דאסורה] דיפר כדון עיניו נפש וי"ל דלעיל איירי דאסרה בפירות חנוני שיהא של חנוני אע"פ שאינו עתה שלו דומיא דפירות מדינה דרישא שאסרה במה שגדל במדינה אבל הכא מיירי שאסרה משל הבריות בעודו שלהם והואיל ובעל לאו בכלל בריות כשיבא לידו מותר אבל מן בעל לא אכלה מדלא קתני הותרה בהם: חדא ועוד קתני חדא דבעל אינו בכלל בריות ועוד כו'. כך מני"ה במשנתנו ועולם בעל מכלל בריות הוא ומה טעם קאמר כו' קשה להר"ם לעיל [דאמרינן] אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואפילו כדון עיניו נפש ואמאי והרי יכולה ליהנות בלקט שכחה ותי' דלעיל מיירי בנדרה בימות הגשמים דליכא לקט ופאה: נתגרשה יכולה ליהנות בלקט. דאז בשעת גירושין הו בעל בכלל בריות דנדרה הכי קונם שאני נהנה לכל אדם שיקראו אותם בריות בשעת הנאתי מהם וכי מיגרשה מיקרי בעל [בריות] ואע"ג דהשתא לא מיתסר בעל לאחר גירושין מיתסר דהו בכלל בריות לאסור בעלה על נפשה מהשתא דמי להא דלקמן שדה שאני מוכר לך לכשאקחנה תקדיש הואיל ובידו להקדיש: (תוספות)

איתיביה רבא לרב נחמן ובעל לאו בכלל בריות הוא והתנן נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשותו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עיניו נפש הן ויפר לה לעולם אימא לך שאני הכא דמוכחא מלתא דעל היתרא קאסרה נפשה: יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה: ולא קתני ובמעשר עני והתניא בברייתא ובמעשר עני אמר רב יוסף ל"ק הא רבי אליעזר הא רבנן דתנן ר"א אומר אין אדם צריך לקרות עם על מעשר עני של דמאי

רש"י איתיביה רבא לרב נחמן. דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: ותהא נטולה מן היהודים. לכשתתגרסא חסודה לינשא דהכי קאמר ונטולה אני מן היהודים שלא אהנה מתשמישו דהיינו דומיא דהנחת תשמישך עלי וכדבר דלנר כל כי האי גונא חייל נדרה והשתא מיהדר לאיתווי תיובתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אני מן היהודים הו בעל בכלל ואיתסר ליה מתשמיש והו להו דברים שבינו לבינה ואהכי יפר כל זמן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרה כשאר דברים שבינו לבינה היינו דקתני והא נטולה מן היהודים לכשתתגרא מרשותו של זה שאינה יכולה לינשא לאחרים: אלא אי אמרת דבעל לא הו בכלל בריות והפשוט דכי אמרה ונטולה אני מן היהודים דלא הו בעל בכלל משום דאמרינן נדרי עיניו נפש הוא האויל וכשתתגרסא חו תתאלמן לא חובל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עיניו נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תתחיו אינו עיניו נפש דידה והואיל ועיניו נפש אינון אמאי יפר חלקו כשתתחיו חל הנדר ויפר לה לעולם כשאר נדרי עיניו נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים שבינו לבינה הוא מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הוה אמיתא דתשמיש עיניו נפש הוא ודלא כרב נחמן דאמר לעיל דתשמיש דברים שבינו לבינה הוא אליבא דר' יוסי: שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרה נפשה. כלומר דבעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמתתריא אבל לשאר עלמא לא אכתיביה למייד דלא קא משתריא דהכי דלשת איש היא: והתניא בברייתא. בהך פירקין דמעשר עני מצי לאיתנהווי: ר' אליעזר אומר. הלוכה פירות מעם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר עני דלמעשר ראשון ליכא למיחש דלית ליה ראייה דלא יהביה עם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר עני ליכא בשנה השלישית אבל התרומה מעשר מיחייב דלא למדנו בה עון מיתה אלא מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה בפירוש מיתה מש"ל לא איית ע"ה ולהיקשאן ולא מפריש ממנה תרומת מעשר ועל (אוהו) מעשר עני אין לך לקרות עליו פילו שם מעשר: (רש"י)

תוספות ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא. כי נדרה נטולה אני מן היהודים פירוש מתשמיש היהודים משאר יהודים קאמרה ואמאי צריך להפר חלקו והא לא אסרה נפשה אלא משאר יהודים: שאני הכא דמוכחא מילתא. שמתכוונת לאסור עצמה מתשמיש המותר לה דהיינו תשמיש הבעל ולכך צריך להפר חלקו ואית ספרים דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נטולה אני מן היהודים לאו תשמיש קאמרה שהרי אסורה בתשמישם בלא נדרה אלא ה"ק נטולה הנאתי מפירות היהודים שלא אהנה מהם אף כי לא יהא שלהם וא"כ הוי עינוי נפש דהא אמרינן (לעיל דף פב:) כשאין פרנסתו אלא ממנו יפר דהא ליכא למימר דאמרה קונם נהנה מן הבריות דוקא בעודו שלהם אבל ממה שיקח הבעל מהם תהנה א"כ אמאי יפר בעודה תחתיו אפי' בינו לבניה לא הוי כיון שיכול הבעל להביא ממקום שירצה הר"ר יונה נ"ע ויפר לה לעולם אף אחר שיגרשנה ואמאי תהא נטולה מן היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים מתשמיש קאמרה והוי בינו לבניה ומשני שאני הכא דמוכחא מילתא דהתורה אסרה וכי נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הוי בכלל בריות והכי משמע לשון נטולה מבעל ומהשאר יהודים וקשה לפי סברת המקשה תקשה כמו כן מאי תהא משמשתו דקתני כיון דלאו בתשמיש נדרה ושמא ה"ק יפר ותעמוד תחתיו דלא תצא וקאי אמשנה ראשונה דאמר תצא: אין אדם צריך לקרות. אפי' שם דלהפרשה כלל למעשר עני של דמאי: (תוספות)

דף פד - ב

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש מאי לאו מ"ד ספקו טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טובת הנאה לא מהניא ולמאן דאמר [אינו] קורא שם קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל לית ליה טובת הנאה ושרי ליה לאיתנהווי אמר ליה אביי דכ"ע ספקו טובל ור' אליעזר ורבנן בהא קמפלגי רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני כיון דאילו מפקר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסיה לא מפקר איניש דמירתת דלמא זכי בהו איניש אחרינא הלכך נחשדו רבא אומר כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיבא ביה נתינה. **[דברים כו-יב]** ונתת ללוי לגר וגו' מש"ה אסור ליה לאיתנהווי כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כיון דכתיב ביה **[דברים יד-כח]** והנחת בשעריך שרי ליה לאיתנהווי: כהנים ולוים נהנין לי יטלו כו': אלמא טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון אמר רב הושעיא לא קשיא הא רבי הוא ר' יוסי ב"ר יהודה דתניא הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו דברי רבי יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי

רש"י וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש. אלא נתון ענינו כלל זה ואומר מכאן אני נוטל ואוכלו הוא בעצמו דהמוציא מחבירו עליו הראיה דאמר יצא עליו אייתי ראיה לכל הפריש עם הארץ והיינו כן והכי אמרי' בפ' בתרא דטוטה (דף מה.) מעשר ראשון ומעשר עני המע"ה: מאי לאו מ"ד ספקו אינו טובל. דהיינו ר"ה אומר אינו צריך לקרות שם קסבר אפי' במעשר עני ודאי לית ליה טובת הנאה אלא כל עני שיצא תחילה יטלנו בעל כרחו והואיל דקיל כולי האי דאין ספקו טובל איכא נמי האי קיולתא דאין זה טובת הנאה מה שאין כן בתרומה דספקה טבלה ויש בה טובת הנאה כדאמרינן אומר אדם לחבירו טול סלע זה ותן תרומתך לכן בחי כהן ולמאן דאמר קורא שם טובה מתניתין מתוקמא אליבא דחכמים: אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל כו'. והלכך מתני' דלא קתני מעשר עני דכרי הכל היא דכיון דספקו טובל בודאי אית ביה טובת הנאה והכי איהו יכולה ליהנות ממנו אבל כרייתא דקתני דלכא נמי במעשר עני כו' אליעזר היא ולא רבנן: רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על הפרשת מעשר עני. ודאי מפרשי ליה דלא איכפת להו דהדר קא אכלי ליה דכיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה כו': רבנן סברי. ודאי נחשדו ולא מפרשי והא דאמר דמפקר להו לנכסיה הא לא עבדי דסבר אי מפקרנא לנכסאי דלמא אחי איניש אחרינא וכי זהו הלכך נחשדו: במעשר עני המתחלק בתוך הבית. לאחר שהכניס תבואתו ללומר ולא הפריש ממנה מעשר עני בגורן לפי שנאנס או שלא מנח עניים ליתן להם הלכך כי משכח עניים מיעבי ליה למיחב להו ובההוא מעשר כיון דכתיב ביה נתינה אית ביה טובת הנאה נמי בתרומה דכתיב בה נמי נתינה תתנו תרומה לכהן: והא דקתני כרייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני באתרו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב ביה והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן וההוא לית ביה טובת הנאה דהא איהו מנח ליה החס וסקיל ליה כל מאן דבעי והכי קריא לאיתנהווי ביה: יטלו בעל כרחו. מתנת כהונה דלאו ידיה קא שקלי אלא דלהון אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו טובת הנאה דאית ליה אפשר למיחב לכהן ולכוזי אחר שנחזק לו טובה לא הוי ממון ולא מיחתיא כמאן דמיחתיא מנייה: אימא סיפא כו' יטלו אחרים. אבל להני מצי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: דכרי אומר. משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו באתוס מתנות בהאי טבל כהיה נתון לכהן שיצא הוא ממון ולהכי משלם לו דמי טבלו: (רש"י)

תוספות קורא שם. ומפרישו לעצמו דהמוציא מחבירו עליו הראיה דשמא עם הארץ הפרישו ואין צריך להפרישו. כלומר אין צריך לתת לעני: ספקו אינו טובל. כלומר ספקו אינו אוסרו משום טבל דכי נמי לא הופרש מותר לאכול הימנו ולא דוקא ספיקו דה"ה דאי דהוי כדאמרינן לקט ופאה [באם] לא הניחם אין טובלין התבואה וכיון דספקו אינו טובל ודאי לית ביה טובת הנאה ושרי לאיתנהווי ותימה מה ענין טובל אצל טובת הנאה דאילו דינא דטובת הנאה נפקא לן בפרק הזרוע (חולין קלא.) דהנך דכתיב בהו ונתת אית בהו טובת הנאה והכא לא כתיב ונתת ואומר הר"ם דודאי טובל דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו ודרשינן סנהדרין מג. בעתידים לתרום הכתוב מדבר וכיון דכתיב בהו ירימו כמאן. דכתיב ונתת דמי: ומ"ס צריך לקרות שם וכו'. מתניתין כרבנן וברייתא כר"א: ... דלמא דכ"ע ספיקו טובל. אבל אינו טובל לא מצי למימר דא"כ אמאי קורא שם: לא נחשדו וכו'. דאין לו הפסד: במעשר עני המתחלק בתוך הבית. דאמר בפרק הזרוע (חולין קלא.) מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה דכתיב ביה נתינה דכתיב ונתת ללוי לגר וליתום ולאלמנה ובבית הגרנות כתיב והנחת בשעריך והיינו כמו תעוב ור"ת מפרש דבספרי רמי להני קראי אהדי כתוב אחד אומר ונתת וכתוב אחד אומר והנחת בימות החמה יניחנו בגורן אבל בימות הגשמים יניחנו בבית פן יטנף מן הגשמים הלכך אז מתחלק בבית ואז יש בו טובת הנאה לבעלים: אלמא טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא וכו': [דרבי סבר] טובת הנאה ממון. ולכך משלם דמי תרומה שבו ורישא רבי יוסי ברבי יהודה

דרבי סבר טובת הנאה ממון ורבי יוסי בר רבי יהודה סבר טובת הנאה אינה ממון לא דכתיב עלמא טובת הנאה אינה ממון אלא הכא במתנות שלא הורמו קא מיפילגי ואי טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו מה לי לא הורמו אלא היינו טעמא דרבי קנסוה רבנן לגנב כי היכי דלא ליגנוב ורבי יוסי בר ר' יהודה סבר קנסוה רבנן לבעל הבית כי היכי דלא לישהי לטיבליה רבא אמר שאני תרומה דהיינו טעמא דייטלו על כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקא אתי למיסרא עליהו שויה עפרא בעלמא: **מתני'** קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר שאיני עושה על פיך אינו

צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו: **גמ'** אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי למירא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ורמינהי המקדיש מעשה ידי אשתו

רש"י ורבי יוסי סבר אינו ממון. ואינו משלם לו אלא דמי חולין שבו; במתנות שלח הורמו קמיפילגי. דרבי סבר כמי שלח הורמו דמיון ולהכי משלם לו דמי כולו ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיון ואינו משלם אלא דמי חולין; ואי טובת הנאה אינה ממון. אפילו הוויין כמי שלח הורמו אינו משלם לו דמי טבול דהא לא מפסיד ליה ולא מזיד: אלא. לעולם אימא לך דליתו ממון והיינו טעמא דרבי אע"ג דטובה הנאה אינה ממון אפי' הכי משום דקנסו רבנן לגנב כי היכי דלא לגנוב; ור' יוסי סבר. אינו משלם אלא דמי חולין דהא ועוד קאמר חדא דטובה הנאה אינה ממון ועוד לדכריד דאמרת טעמא משום קנס דהרבה לקנסיה לבעל הבית זה: כי היכי דלא לשהי לטיבליה. ולעולם אכתי רישא וסיפא דמתני' דקשיא אהדדי לא מיתרד; רבא אמר. לעולם לא קשיא מתניתין וסיפא דקדקתני דטובה הנאה ממון ורישא היינו טעמא דייטלו בעל כרחו: שאני תרומה משום דלא חזיא לכהנים. וכיון דלתי למיסרה עליהו שויה ליהוה תרומה כעפרא בעלמא והואיל וכעפרא הויה לא מיתחילי בטובה הנאה ולהכי שקלי לה בעל כרחו: מתני' קונם שאיני עושה על פי אבא כו' אין יכול להפר. ללא הו' לא נדרי עיניו נפש ולא דברים שבינו לבניה: שאני עושה לפיך אין כריך להפר. ללא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא: ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. כדאמרי' במס' כהובות פ' אע"פ (דף סד:) ומה הו' עושה לו משקל חמש סלעים שהי ביהודה שהן עשר בגליל כו' והמותר שלה ואתה העדפה שמעדת הו' ואלה הו' אורסה עליו אם לא יפר: ר' יוחנן בן נורי אומר. להכי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דלוחה מלככה שעושה אחר הגירושין כשתבא בראותו אסור בלוחה מלככה ובכל מעשה ידיה מגירושין ואילך וקסבר אדם אסור דבר שלא בא לעולם כגון מעשה ידיה שעושה לעשות לכשתבא לעולם אחר גירושין אע"פ שלא בא לראותו בעת שבה לעולם דהא מגורשת הו' לכשתבא בראותו שנתאם לו שיהא אסור ורבי עקיבא סבר בהא מודינא לך דאדם אסור לשל"ל הו' דהו' בראותו לאלתה כשתבא לעולם כגון העדפה אבל אין אדם אסור דשלב"ל אע"פ שבה לעולם אינו בראותו אלא לאחר זמן לכשיבא לראותו חל עליהו אסור כדפירשתי: (רש"י)

תוספות לא דכ"ע אינה ממון והכא במתנות שלא הורמו קמיפילגי. ומפרש בירושלמי בטבלין שנפלו לו מבית אבי אמו כהן מייירי ורבי סבר כמו שהורמו דמיה ורבי יוסי ברבי יהודה סבר לאו כמו שהורמו דמיה: ואי טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו ומה לי לא הורמו. [ובקידושין (דף נח:) משני דמייירי בירושלם] שנפלו לו [טבלין] מבית אבי אמו כהן וצ"ע אמאי לא משני הכא כי התם וצריך לומר שהיה תופס אותו תירוץ לדוחק: אלא היינו טעמא דרבי דקסבר קנסו רבנן לגנב. דמש"ה מיפטר דטובה הנאה אינה ממון ורבי יוסי ברבי יהודה סבר קנסו רבנן לבעל הבית ואי קשיא לימא דאינו ממון ומיפטר גנב מש"ה לא קניס לגנב ויש לומר דהו' כמו תירוץ אחר [א"י] דכ"ע טובת הנאה [הו'] ממון ואפ"ה מיפטר דקנסו לבעל הבית והא דקאמר רבי סבר דקנסו רבנן לגנב דסבירא ליה דכ"ע טובת הנאה אינה ממון וכך היא הסוגיא סוף פרק שני דקידושין איבעית אימא אינה ממון וטעמא דרבי דקנסו לגנב ואיבעית אימא ממון וטעמא דרבי יוסי דקנסו לבעל"ב: רבא אמר. מתניתין אית ליה טובת הנאה ממון והיינו טעמא דמתניתין דייטלו בעל כרחו כיון דמיתסר עליהו הו' עפרא בעלמא. כיון שאסר כל כהנים ולוים אם כן אסור הוא ליתן תרומותיו לשום כהן ואין לו בהם שום טובת הנאה שאינו יכול ליתנם לשום אדם ולעבבם לעצמו לא מצוי ולכך אינו שלו ומותרין לייטלו בעל כרחו דהו' כמי שאינו שלו אבל בסיפא דמותר ליהנות למקצת כהנים הו' לו טובת הנאה בה ואסורין לבא וליטלה אותם כהנים שאסר: קונם שאני עושה לאבא ולאביך לא יפר. שאין זה נדר שבינו לבניה שאין לו לחוש אם יאסרו (חכמים) במעשה ידיה: על פיך אינו צריך להפר. דאשתעבדא ליה: יפר שמא תעדיף. ממה שפסקו חכמים דהיינו משקל חמש סלעים: רבי יוחנן בן נורי אומר אף בשביל עיקר מעשה ידיה צריך להפר שמא יגרשנה: למירא דסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. שעדיין לא גרשה ועדיין לא באו לעולם מעשה ידיה: שהיא מקדשה: עתה: (תוספות)

הרי זו עושה ואוכלת והמותר רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין ואמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר אלמא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכי תימא כי קאמר הלכה כר' יוחנן בן נורי על העדפה הוא דקאמר לימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה אי נמי הלכה כר' א"נ (אין) הלכה כרבי עקיבא אלא אמר רב יוסף שאני קונמות הואיל ואדם אסור פירות חבירו עליו אסור נמי דבר שלא בא לעולם עליו אמר ליה אביי בשלמא אדם אסור פירות חבירו עליו שהרי אדם אסור פירותיו על חבירו אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שהרי אין אדם אסור פירות חבירו על חבירו אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ידיים הא איתנהו בעולם וכי אמרה הכי קדשה והא משעבדן ידיה לבעל דאמרה לכי מגרשה השתא מיהת לא מגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא

רש"י גמ' הרי זו עושה ואוכלת. לדברי הכל ואמרינן התם במסכת כהובות פ' אע"פ דבשאין מעלה לה מזונות קא מייירי ואמרי' עושה ואוכלת פשיטא דכיון דאין מעלה לה מזונות ודאי עושה ואוכלת דממאי מתפרנסת ואמרי' סיפא אלוטריכיתא ליה למיתני: והמותר ר"מ אומר הקדש. דקא סבר אע"ג דמעשה ידיה אינו יכול להקדיש הואיל ואינה ניזונת משלו מ"מ מותר על מזונותיה ויכול להקדיש שיהא קדוש לאחר מיתה: ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין. דקסבר אין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם לא יהא שבו אלא לאחר זמן: ואמר שמואל. התם הלכה כר' יוחנן הסנדלר דהקנו לה חכמים מעה כסף תחת מותר מעשה ידיה דאי במעלה לה אפילו כהנייה שבו הו' וקשיא דשמואל דשמואל: וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה. כלומר הלכה כר' יוחנן ב"נ דאמר יפר והיינו טעמא דיפר משום העדפה ולא משום גירושין: לימא הלכה כרבי עקיבא. דמוקי לטעמיה משום העדפה אלא מדקאמר הכי ש"מ כדאשמעינן מעיקרא ולעולם קשיא דשמואל דשמואל: אלא אמר רב יוסף. לעולם קסבר שמואל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: ושאני קונמות וכו' ה"ג אמר ל' בשלמא אדם אסור פירות חבירו עליו ד"ל

יאסרו פירות חבירו עליו אלל יאסור דבר שלב"ל על חבירו שבאחיה ענין יא כו ככך שהרי און בו כח לאסור פירות חבירו על חבירו להכי נמי פירות מעשה ידיה היוון של בעל והואך יוכלה לאוסרן עליו הואיל שלל בלו לעולם: יקדשו ידי לעושיהן. ידיים איתנהו בעולם דהיינו אוסר פירות חבירו עליו: ומי מקדשן והא משעבדון ידיה לבעל. דהשתא הוי דומיא לאוסר פירות חבירו על חבירו: דאמרה לבי מנרשה יקדשו. דכל זמן שהיא ברשותו אינו אוסרתן וזהכי אי לל מיפס מהשתא חייבל קדושה עליוהו ואי מנרשה והדר נסיב לה מיתסרן עליו מעשה ידיה: וממאי דכי אמרה הכי מהני. ואע"ג דאיתה תחת הבעל: (רש"י)

תוספות עושה ואוכלת. שאין מעשה ידיה קדוש על פיו ובפרק אע"פ (דף נח:): מפרש שמעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף ומעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר: והמותר ר"מ אומר הקדש. [איכא] דאמר התם שאינו מעלה לה מעה כסף ולא מזונות ומותר אינו קדוש אלא לאחר מיתה ואיקדוש הכל ומותר ר"ל מה שישתייר לאחר מיתה שלא אכלה: חולין. שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן ב"ג להעדפה. כלומר בדין דפליג רבי יוחנן ב"ג במתניתין ארבי עקיבא דאמר שמא תעדיף דסבר דהעדפה הויא לעצמה ורבי יוחנן בן נורי סבר דהויא לעצמו ובהך דינא פסק שמואל כר' יוחנן אבל ודאי לא סבר דקדשה מעשה ידיה כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: הכי גריס רבינו חננאל ולימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה וא"ג אין הלכה כר' עקיבא א"ג הלכה כר' ק: שאני קונמות. דאמר רבי יוחנן דחיילי על דבר שלא בא לעולם מתוך שהוא תופס בדבר שאין סתם הקדש תופס דאדם אוסר בקונם פירות חבירו עליו ובלשון הקדש אינו אוסר דבר שלא בא לעולם משא"כ בהקדש והשתא ס"ד דה"ה דתאסור האשה על בעלה בקונם כי היכי דאסרה על נפשה ואני מתיר: בשלמא אדם אוסר פירות חבירו. אע"פ שאינו שלו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו וחבירו אינו ברשותו אע"פ דדבר האסור אינו ברשותו יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו [קונמות מעשה ידיה] דמתניתין אינה בעולם והיכי מציי אסרה לבעל: באומרת יקדשו ידי לעושיהם. ידיים איתנהו בעולם הרי הוא כמי שהמלכה נמי היה בעולם: והא משתעבדא ידיה לבעלה. ולא חל הקדש: דאמרה לבי מנרשה. יהיו קדושים. ומנא תימרא דכי אמרה הכי מהני. כיון דאילו השתא לית ליה רשות לאיקדושי היכי קדוש לקמיה ובפרק אע"פ גריסין ומי איכא מידי דמעיקרא לא קדוש והשתא קדוש: (תוספות)

דף פו

אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה ר' ירמיה מי דמי שדה זו שאני מוכר לך השתא בידיה היא אשה בידה להקדיש מעשה ידיה הא לא דמי אלא לאומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי קדשה מתקיף לה רב פפא מי דמי גבי זבינא פסיקא מילתייהו גבי אשה מי פסיקא מילתא הא לא דמי אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי שדה בידו לפדותו אשה בידה להתגרש הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה רב אשי מי דמי התם קיף אשה מי אית לה קיצותא

רש"י אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך. כלומר שעדיין היא בידו להקדישה שלל החלטתיה לך מכל וכל: לכשאקחנה ממך. לכשאחזור ולאקחנה ממך תקדיש: מי לא קדישה. מי לא חייב שם קדושה עלה לכשיקחנה מזה הכא נמי גבי האי איתתא כי אמרה יקדשו ידי לעושיהן לאחר שתגרוש דולאי חייבל עליוהי שם קדושה: מי דמי. כלומר מי דמיא מילתא דאשה למילתיה דהאי גברא הכא האי גברא דמזבן שדה זו אכתי בידיה היא שעדיין לל מכרה ודיקא נמי דקתני שאני מוכר לך ולל קתני שמכרתי להכי יוכל להקדישה לכשתחזור ותבא לרשותו. אבל. הא איתתא כי מקדשא מעשה ידיה כלום יא בידה שום כח והלכך אף על גב דלאני גבי מוכר שדה שיכול להקדישה לכשתבא לרשותו גבי אשה לל אמר: אלל. הא דאשה לל דמיא אלל לאומר כו' וכי היכי דהתם לל קדשה משום דלל קיימא שדה ברשותיה שהרי כבר מכרה הכא נמי לגבי הך איתתא לל קדו: מעשה ידיה: גבי זבינא פסיקא למילתייהו. דגופה לפירות בידה ללוקח: גבי אשה מי פסיקא מילתא. מי הויא גופה לבעל והתם גבי אשה דינא היא דתיקדוש: הא לל דמיא אלל לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש. דהתם אע"ג דלל קדשה השתא קדשה לקמיה הכי נמי גבי אשה: שדה בידו לפדותה. כל אימת דבעי אהבי מני לאקדושה מהשתא: אשה בידיה להתגרש. בתמיה והואיל ואין בידה להתגרש לל חייב הקדש אמעשה ידיה לכשתגרוש: לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים וכו' מי לא קדישה. דהשתא אין בידו לפדותה עד עשר שנים ולכשיפדנה קדשה דחייב עלה קדושה מהשתא: הכא נמי גבי אשה אף על גב דאין בידה לגרש עגמה כי מוגרש חייבל קדושה על מעשה ידיה: התם קיף. גבי שדה איכא זמן קטוב לעשר שנים וכיון דאיכא זמן קטוב דמי כאילו יא בידו לפדותה לללתה: אשה מי יא לה קיפתא: לידע אימתי תגרוש: (רש"י)

תוספות אמר רבי אילא. שינויא הוא ומה אילו האומר לחבירו וכו' מי לא קדשה. אם מכרה וחזר ולקחה נחול הקדש שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדיש השתא קדשה כי נמי אמר דקדוש לקמיה קדוש: הא לא דמיא. מסקנא דקושיא היא [לרב הונא בריה דר']: לכשאקחנה תקדיש דלא קדשה. למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: ומשני מי דמי גבי זבינא פסקה למילתייהו. שאין לו לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא דמי דהתם גופא ופירא בידא דלוקח הכא גופא בידה הוא: הא לא דמי. מסקנא דאתקפתא הוא: לאומר שדה שמשכנתי לך. סתם: (תוספות)

דף פו

אלא אמר רב אשי שאני קונמות דכי קדושת הגוף דמי וכדבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אי הכי למה לי שמה יגרשנה תני ועוד

שמא יגרשנה: מתנני' נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו וסבור שנדרה אשתו וסבור שנדרה בנזיר וסבור שנדרה בנזיר נדרה מתאנים וסבור שנדרה מן הענבים נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר: גמ' למימרא דיניא אותה דוקא הוא

רש"י אלא אמר רב אשי. לעולם באומרת יקדשו ידי לעושיהם לבי מהגרסה כדתייראנא לעיל ודקאמרת כי אמרה הכי מי מהניא און: שאני קונמות. היינו הקדש דקדושת הגוף ממיא ללא סגי להו בפדיון כקדשי מזבח לאין להם פדיון: וכדבאל דלמנא הקדש כו' מפקיעין מידי שעבוד. ובהקדש דקדושת הגוף קמיירי שאם היה לו בהמה ועשאה אפתיקי לבעל חובו ואחר כך הקדיש אפי' בסתם חייבל ענה קדושת הגוף ואין לו לבעל חובו שום שעבוד עלה והיינו טעמא משום דהוי דבר הראוי למזבח דחייב עלה קדושת הגוף אבל אם היו לו נכסים אחרים ששעבדן לבעל חובו ואח"כ הקדישו לא פקעו שיעבודיה דבעל חובו והאילו ואין בהו אלא קדושת דבה הבית לאלו קדושת הגוף הוא דלתי בעל חובו וגבי ליה מהקדש כדלמרינו במסכת ערכין (דף ע"ג) מוסיף עוד ליגר ופודה כל הנכסים האלו דבאותו דינר יכול לפדות אפילו שזה חלק ז' והתם מפרש האי דינר מאי עבידתיה גזירה שמה יאמרו הקדש יואל בלא פדיון וכי האי דלמרינו במסכת יבמות (דף ס"ו) היא איתתא דעייילא לגברא אילטלא דמיתלתא שכיב ובעיא למישקליה בכתובתה אתו יתמי פרסוה אמיתנא אמר רב קנייה מיתנא ואיתסר בהנאה ולית ליה פדיון לעולם: חמץ. ישראל שזהו מן העובד כוכבים ועשה (לו) חמץ אפתיקי לעובד כוכבים והרי הוא ברשותו של ישראל והגיע ו' שעות אורתו ישראל חייב עליו בכל ימיה ובכל ימיה דלתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא לעובד כוכבים מיניה ומייב לבערו: וכן שחור. עשה עבדו אפתיקי ושחורו מפקיעו מיד שעבודו של זה והא איתתא נמי מילא לאפקועי שעבודו של זה קודם שהתגרש: אי הכי למה לי שמה יגרשנה. דמוקמית למתנתון שמה יגרשנה אפי' לא רצה לגרשה ליקדשו מהשתא ומשני אלמנה רבנן לשעבודא דבעל ללא אחי הקדש ומפקע לשעבודא מיניה: מהני' נדרה אשתו וסבור שהיא בתו. כששמע הגדר היה סבור שבתו היא נדרה והפר לשם בתו: נדרה בקרבן. לשום נדר: בנזיר. כגון דלמנה הריני נזירה: הרי זה יחזור ויפר. אפי' לאחר זמן: גמ' למימרא. דה. אי דכתיב (במדבר כ"ב) כי הגיא אביה אותה דוקא אותה הוא דבעינא שיהא מפר לשם אותה הגודלת דוקא: (רש"י)

תוספות דקדושת הגוף ניהו. כקדושת מזבח לפי שאין להם פדיון: מפקיעין מידי שעבוד. דבעל: הקדש. עשה שורו אפתיקי והקדישו אין ב"ח גובה הימנו ורבה אילו דטעמיה דאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ועד זימניה ברשות הלוח הוא ומצי מקדיש ליה ופרש"י דהיינו דוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים אמרינן בערכין דמוסיף עליו דינר ופודה כל הנכסים הללו ומפרש בערכין דמה"ת אינה צריכה פדיון אלא שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: חמץ. עשה חמץ אפתיקי לעובד כוכבים ועבר עליו הפסח אסור דחמץ של ישראל הוא וכן עשה עבדו אפתיקי ושחורו: למה לי שמא יגרשנה. השתא נמי קדישי: אלומיה אלמנה רבנן לשעבודיה דבעל. בעודה תחתיו דשוייה כלוקח גמור ולא כמלוה ונראה דלא שייך למיפרך מי איכא מידי דהשתא לא קדיש [ולקמיה] קדוש דקדושיה מיתלתא תליא ואי פקע שעבודו דבעל חייאל קדושה דעד השתא (לא) סבירא לן דקדושה אינו יכול להפקיע שום שעבוד הוי חשיב [למפרך] כיון דלא קדשה השתא לא קדשה לקמיה אבל השתא דאמרי דמן הדין מפקעת אי לא דאלמנה אם כן לאחר שפקע יחול ההקדש: נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו. והפר נדרה: בנזיר. שאמרה הרי עלי נזירות וסבור שנדרה בקרבן כלומר שאמרה דבר זה עלי כקרבן והפר הרי זה יחזור ויפר דכתיב יניא אותה ולא הפרה דטעות: למימרא דאותה דוקא. ולכך בעל צריך שידע נדר שנדרה: (תוספות)

דף פז - א

והא גבי קריעים דכתיב על על דכתיב | שמואל ב א-ב/יז

דף פז - ב

הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר אישה יקימו ואישה יפרנו מה יקימו ממנו אף יפרנו ממנו ורבי ישמעאל מי כתיב יפר ממנו ורבי עקיבא מקיש הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו דברי רבי ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר אף הקמה מה שקיים קיים: אמרה קונם תאנה: אמר רבא מתני' רבי שמעון היא דאמר עד שיאמר שבעה לכל אחד ואחד: מתנני' יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר'

מאיר אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר: גמ' ורמינהו | במדבר לה-כג | בלא ראות פרט לסומא דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לרבות את הסומא

רש"י הפר לתאנים אינו מופר. קסבר הפרה במקנת ללא שמה הפרה עד שיפר אף לענבים: קונם תאנה זו שאיני טועמת וענבה זו שאיני טועמת הרי אלו שני נדרים. והאילו וחילקה טעמיה ביניהם שאם קיים לענבים לא קיים לתאנים וחייב עליהן שני לאוין: גמ' אף יפרנו ממנו. ואם הפר לתאנה הפר כולו: ולר"ע רבי ישמעאל קמדה גבי יפרנו מי כתיב יפר למנו. גבי הקמה איכא למדרש הכי דהא כתיב יקימו לשון יקום ממנו (דלא שוויה רבנן למימר דהקמה עוקר): זו דברי ר' ישמעאל ור"ע: דתרווייהו מודו בהקמה אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה במקנת מה שהפר לא הופר דהא לא כתיב יפר ממנו אף הקמה מה שקיים לא קיים אע"ג דאיכא למדרש יקום ממנו וללא שוויה רבנן למימר דהקמה עוקר: אמר רבא. מהני' דקא משוי חילוק בין קונם תאנים וענבים שאני טועמת להיכא דלמנה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת לחייבה שני לאוין משום הלשון ר"ש היא דלמנא (שבועות דף לו) היכא דתבעוה ה' בני אדם ואמר שבעה כאיני חייב

כמאן אזלא הא שמעתא דרב כרבי מאיר דאמר יד אשה כיד בעלה ורמינהו כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי ומזכה להן על ידי עבדו ושפחתו העברים ועל ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי אשתו ואי אמרת קנה יתהון בעלה עירוב לא נפיק מרשותיה דבעל אמר רבא אע"ג דאמר רבי מאיר יד אשה כיד בעלה מודה רבי מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא איתביה רבינא לרב אשי אלו שזכין להן [על ידי] בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואלו שאין זכין להן על ידי בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים ואשתו אלא אמר רב אשי מתניתין בשיש לה חצר באותו מבוי עסקינן דמגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני: **מתני'** [במדבר ל-י] ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אע"פ שנשאת בתוך ל' יום אינו יכול להפר

רש"י כמאן אזלא הא שמעתא דרב. דמתרין למתני' יד אשה כיד בעלה: כרבי מאיר. דאמר בעלמא דיד אשה כיד בעלה: ורמינהו כילד משתתפין כו'. במסכת עירובין וספס למתני' ר' מאיר: אמר רבא דאע"ג דאמר רבי מאיר. בעלמא יד אשה כיד בעלה וכמי שנתן לכתנו דמי: מודה רבי מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא. כלומר כיון דבעל דעתו הוא לזכות לאחרים על ידי אשתו נמי יכא מיד בעלה ואין לו קשות בהן כלום ואהכי מזכי להו על ידה אכל בעלמא כגון דיהיב מתנה לאשתו אימא לך ליד אשה כיד בעלה: אלו שזכין. גבי שיתוף מבוי קמיירי שמזכה משלו לכל בני מבוי: על ידי בנו ובתו הגדולים. שכבר יכא מרשותו אכל לא על ידי בנו ובתו הקטנים שידן כידו וכן לא על ידי אשתו אלמא לר"מ אפ. לו על ידי שיתוף יד אשה כיד בעלה דמיא: אלא אמר רב אשי מתניתין. דלעיל דקאמר דיכול לזכות לכל בני מבוי על ידי אשתו: כשיש לה חצר באותו מבוי. לאותה אשה שאין חכמה זקוקה לבעלה דמגו דזכיא לנפשה להווא חצר זכיא נני לאחריני את השיתוף: מתני' ונדר אלמנה וגרושה כילד. באיזה ענין אמר קרא כנדר אלמנה וגרושה יקום עליה: אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום. ובשעת שנדרה היתה אלמנה או גרושה: אע"פ שניסת בתוך ל' יום. קודם שיחול הנדר עליה ואיכא למימר הואיל ולא חל הנדר עליה יפר לה בעל אפי' הכי אין יכול להפר דכחך אמירה אזלינן והוי להו קודמין ואין הבעל מפר בקודמין: (רש"י)

תוספות כמאן אזלא הך שמעתא דרב כר"מ דאמר פרק. קמא דקידושין דיד עבד כיד רבו דמי ומשמע ליה לרבי [זירא] דהכי נמי אמר גבי אשה ומתני' ר'מ דסתם משנה ר"מ: ורמינהו כיצד משתתפין במבוי. פירוש שיש הרבה חצירות פתוחות למבוי ואסורות לטלטל בתוכו להוציא ולהכניס בתוכו: מניח חבית של יין. ומזכה להם על ידי אשתו והוי כאילו הכא דיירי ואין אוסרין זה על זה: ואי אמרת יד אשה כיד בעלה כו'. אלא שמע מינה דר' מאיר לא אמר אלא בעבד אבל לא באשה וקשה לרב: כיון דלזכות אחרים מיד בעלה זכיא. כיון דבעל עצמו מזכה בהם ומסתלק עצמו מחלקו [זכיא כדאמר] במתנת [הבעל] שאין הבעל אוכל פירות: איתביה רבינא לרב אשי. אמתני' דעירובין קאי ולא קאי אהך סוגיא כלל: ואלו שזכין. כלומר שמזכין על ידן וכו' ואשתו: בשיש לה בית בחצר. ואוסר ביתה על המבוי וצריך הבעל לזכות גם לעצמה והיא קונה כדאמר כיון דבעל יהיב לה מגו דזכיא לנפשה קניא לאחרינא בהכי מיירי מתניתין דעירובין וברייתא דאבל לא על ידי אשתו כשאין לה בית בחצר ואין זוכה לאחרים דלא הוי כאילו הבעל נותן לעצמה: ונדר אלמנה וגו'. קיימא מתניתין אקרא כיצד אמרין פניה שאמרה: אינו יכול להפר. דאמרין דאזלינן בתר. שעת נדרה ואז ואז היתה אלמנה ובעל אינו

נדרה ואז היתה אלמנה ובעל אינו (תוספות) בקודמין: מיפר

נדרה והיא ברשות הבעל מפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' הרי זה מופר נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר: **גמ'** תניא אלמנה וגרושה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת ר' ישמעאל אומר יפר ור"ע אומר לא יפר וסימנא יל"י אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה ר' ישמעאל אומר לא יפר ורבי עקיבא אומר יפר אמר רבי ישמעאל הרי הוא אומר [במדבר ל-י] ונדר אלמנה וגרושה וגו' עד שיהא נדר בשעת אלמנות וגרושין ר"ע סבר הרי הוא אומר [במדבר ל-י] כל אשר אסרה על נפשה עד שיהא איסורי נדר בשעת אלמנות וגרושין אמר רב חסדא מתני' ר' עקיבא היא אביי אמר אפילו תימא רבי ישמעאל מתניתין תליא נפשה ביומי ברייתא תליא נפשה בנישואין שלמו יומי ולא נתגרשה שלמו יומי ולא מיתנסבא זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל בנערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה זה הכלל דקתני גבי ואלו נדרים לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל שאין הבעל מיפר בקודמין: מתני' תשע נערות נדריהן קיימין בגורת והיא יתומה נערה ובגרה והיא יתומה

רש"י נדרה והיא ברשות הבעל. שהיתה נשואה והפר לה בעל והשתא מפרש כיצד נדרה אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום והפר לה בעל: אע"פ שנתאלמנה בו' הרי זה מופר. ואע"ג דאיכא למימר הואיל ובשעת הכרז דינו שיחול וכבר יכא לרשות עצמה ולא תועיל בו הפרה להכי אשמעינן דהרי זה מופר לאחר שעת אמירה האזלינן ואשמעינן היכא דכחה ברשות עצמה בשעת הנדר והיכא דהיא ברשות אחרים נמי: יזה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה. מפרש בגמ' לאיתויי יל"י. כלומר כבא לראשונה הני יפר והדר לא יפר כבא לחנוכה הני לא יפר והדר יפר: אשת איש שאמרה. בזמן שהיא אשת איש כו': ר' ישמעאל אומר לא יפר. אין הפרה מועלת בו הואיל ובשעה שהגדר חל הויא ברשות עצמה: ר' עקיבא אומר יפר. דבשעת קבלת הנדר הויא ברשות הבעל: עדי שיהא נדר. כלומר קיום הנדר: ורבי עקיבא סבר הרי הוא אומר כל אשר אסרה על נפשה שיהא איסורי הנדר. קבלת הנדר והכי נמי דייקין במתני' כל אשר אסרה ורבי עקיבא היא: אפי' תימא ר' ישמעאל. מתני' דקין הוא היכא דנדרה כשהיא אלמנה ותלתה נדרה בימים עד לאחר שלשים יום אהכי קאמר אינו יכול להפר לזכיא למימר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דלא מסקא אדעתא דתינשא בתוך

א

-

צ

דף

ושרקיה טינא ואתייה לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אי לאו דרב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא דקסבר דכי היכי דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה הכי נמי פליגי בשאלה ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה דר' נתן סבר אין הבעל מיפר אא"כ חל נדר דכתיב [\[ישעיה כד-כג\]](#). וחפרה הלבנה ורבנן סברי בעל מיפר אע"פ שלא חל נדר דכתיב [\[איוב ה-יב\]](#). מפר מחשבות ערומים אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר כלום אא"כ חל נדר דכתיב [\[במדבר ל-ג\]](#). לא יחל דברו לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על האי ניתשיל ברישא אי בעי על האי ניתשיל ברישא ומי ידע אי האי קמא אי האי בתרא אלא לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני הריני נזיר לכשאשאל עליו נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נדרו ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על נדרו איתשיל ברישא ר' נתן היא אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב פפי מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל מפר ואע"פ שלא חל נדר דכתיב לא יחל דברו

רש"י ושרקיה טינא. טח פניו בטיט כדי שלא יכירהו רב הסדל כחילו היה אדם אחד מהם שנדר שלא ישא אשה כדי שיתיר לו דלפטר אילו היה מכירו לא היה מחיר לו: מאן חכם למיעבד כי האי מילתא. שדקדק בכך שהשיאו אשה קודם שישאל על נדרו כדי שיחול הנדר עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן דלמר לא יפר הואיל ולא חל הנדר דכתיב נתן דינא הוא ונחית לעומקה דדינא: הכי נמי פליגי בשאלה. שאין נשאלין לחכם עד שיהא הנדר חל עליו: דכתיב וחפרה הלבנה. והא וחפרה דמשמע אימתו היא הפרה בזמן שחל בנה. ככה היינו נדר רבי נתן לטעמיה דלמר הגורד כחילו בנה במה והמקיימו כו' והיינו חל בנה חל בנין הנדר. ע"א מספיה דקרא וחפרה הלבנה ובזקה החמה דכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו' דבההיא שעתא חפרה נהורא דהלבנה דעד השתא כי מלך ה' נבואות על ישרא'ל ולא קודם שימלך וה"ה גבי נדר מני חל עליה הוא דמיפר ולא קודם שיחול: דכתיב מפר מחשבות ערומים. דמשמע מפר אפילו מחשבה בעלמא אף ע"פ שלא חל הנדר עדיין: אבל בנדרים. שפירי שאלה לחכם דברי הכל אינו מחיר אא"כ חל הנדר דכתיב לא יחל דברו דמשמע כל זמן שאין שם מעשה בני אלא דיבור בעלמא שעדיין לא חל הנדר לא יחל החכם והאי דדרשין מניה. הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו בזמן שחל הנדר קאמר: לימא מסייע ליה. לרב פפי דלפילו בשאלה דברי הכל אינו ומחירי עד שיחול הנדר: קונם שאיני נהנה לפלוני ולכל מי שאשאל עליו. כלומר אם אשאל עליו לָקוּם חכם להחזיר לי יחל עלי קונם מה שאני נהנה לאותו חכם: ואי אמרת. דנשאלין לחכם עד שלא חל הנדר אי בעי למישאל על המודר ברישא מיתשיל אי בעי מיתשיל על חכם ברישא: מאי נשאל דקאמר סתמא דמשמע או על החכם או על מודר: לימא מסייע ליה. מהכא קונם שאני נהנה לפלוני דחל עליה נדר לאלתר והריני נזיר לכשאשאל לחכם עליו: נשאל על נדרו. שחל עליו ואח"כ נשאל נמי על נדרו שאלה עליו: ואי אמרת נשאל. לחכם נמי אע"פ שלא חל הנדר וכי היכי דפליגי בהפרה פליגי בשאלה וקדון הוא דלרבנן חל נזירותו: שאין ברישא. דליזיל לחכם לישאל על נזירותו תחילה ואחר כך על נדרו: (רש"י)

תוספות ושרקיה טינא. פי' טחו בטיט שלא יהנה מן העולם. א"נ יש לפרש שרקו כדי שלא יכירהו רב חסדא שהיה מתבניש על מה שלא קיים נדרו: מאן חכים כו'. שלא היה רוצה להתיר עד שהשיאו וחל הנדר: ה"נ בשאלה. דקסבר הלכה כרבי נתן: דכתיב וחפרה הלבנה. פירש ה"ר אליעזר לא ידעתי לפרש היכי משמע ליה מהכא ונראה דלסימנא בעלמא נקטיה הש"ס וחפרה בניינה בנין האיסור נראה הוא המקיימו כאילו בנה במה וסימנא בעלמא וטעמא מסברא במקום שאין איסורא לשון הר"ר אליעזר ואית ספרים דגרסי וטעמיה דרבי נתן משום דכתיב והפר נדרה אשר עליה דמשמע לאחר שיחול עליה הנדר יפירונו וטעמא דרבנן משום דכתיב מפר מחשבות ערומים משעת מחשבה קודם שיחול האיסור יפר וגם זה אמר הר"ר אליעזר דאינו אלא סימנא בעלמא משעת מחשבה קודם שיחול יפר והכי נמי מצינו פרק הדר [עירובין דף עג:] ודינאל בתרע מלכא דלא מיייתי אלא סימנא בעלמא לומר דרבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואע"ג דאינו סתמא האי טעמא דר' יהודה בן בבא: קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשאל לחכם עליו. גם לחכם שאשאל עליו איסור שלא אהנה משלו: נשאל על הראשון. שאסר הנאתו עליו ואחר כך נשאל [על השני] ס"ד [דשני] ורצה לומר על החכם שני לאיסור: אי בעי אהא מיתשיל. כלומר ישאל על איוה שירצה תחילה: מי ידעין הי קמא והי בתרא. דילמא נשאל על הראשון תחילה דקאמר היינו חכם וקרי ליה ראשון משום דהוי ראשון לשאלה ושני קרי לאחר משום דהוי שני לשאלה ראשון דנקט לאו דווקא וה"ה דמצוי למדחי הא מני רבי נתן כדדחי בסמוך: נשאל על נדרו. שכבר חל ואינו נשאל על נזירותו שהרי עדיין לא חל על שישאל על נזירותו ויהנה מאותו פלוני: הא מני רבי נתן היא. אבל רבא יכול להיות דכי היכי דבהפרה מיפר אע"פ שלא חל בהתרת חכם נמי מתיר אע"פ שלא חל: אבל בשאלה ד"ה מתיר מיד. אע"פ שלא חל דכתיב לא יחל דברו למימר דלא הוי כמעשה כלומר מתיר מיד אע"פ שאין שם עדיין אלא דבור אמר הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו: (תוספות)

ב

-

צ

דף

למימרא דלא הוה ביה מעשה מיתביבי קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שנשאל עליו נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני אמאי אי בעי על האי ניתשיל ברישא ואי בעי על האי ניתשיל ברישא מי ידע הי ראשון והי שני מיתביבי קונם שאיני נהנה והריני נזיר לכשאשאל עליו נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נדרו ואמאי אי בעי על נדרו ניתשיל ברישא ואי בעי על נדרו ניתשיל ברישא תיובתא: [\[מזני\]](#) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונטולות כתובה האומרת טמאה אני לך שמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נונתת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה האומרת טמאה אני לך תביא

ראיה לדבריה השמים ביני לביןך יעשו דרך בקשה ונטולה אני מן היהודים יפר לחלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים: **גמ'** איבעיא להו אמרה
לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה רב ששת אמר אוכלת שלא תוציא לעז על בניה רבא אמר אינה אוכלת אפשר דאכלה חולין אמר רבא ומודה רב ששת
שאם נתארמלה שאינה אוכלת מידי הוא טעמא אלא משום תוציא לעז על בניה נתארמלה ונתגרשה אמרי השתא דאיתניסא אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת
כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דילמא מצי אמרה ליה אנא האי חזינא

רש"י למומרא דילא הוה מעשה. כלומר דלא הוה כריך למיעבד דהוה רב אחא בר רב הונא מההוא גברא דלחיייה לקמיה דרב חסדא: מי קא ידעת הי הרשקון.
דילמא דהוה דקאמר לשאלא על הרשקון על ההוא דלא חל הנדר אף נשאל עליו קאמר: ונשאל על נדרו וכו'. ואי אמרת דנשאל להכס לדברי הכל א"ע' דלא חל הנדר
הא מני דלא כרבי נתן ודלא כחכמים: מתני' יולאות. בעל כרחו של בעל: טמאה אני כד. פא עלי אדם אחד וטימאני כן ובאונס קאמר בלשת כהן דכאונס נמי אסורה
לו ולהכי נטולת כתובתה דלא פשעה דהוה בלשת ישראל אינה יולאה דלנוסה מותרת לו כדנפקא לן (כתובות דף נא): מוהיא לא נפשה דהוה בטרון קמיידי אפי' לישאל
אסורה ואין לה כתובה דלא פשעה ובגמרא מפרש לה הכי: השמים ביני לביןך. שאינו מזויע דדבר זה אינו נגזר לבריות אלא לשמים: יעשו דרך בקשה. יפקו הימנו
שופטונה כגט כרחו ואין מכריחין אותו: גמ' מהו שהאכל בתרומה. כיון דלא מפקינא לה מנייה כל כמה דלא חתו סהדי דלמרי נלנסה: דלפטר דלכלה חולין. דהואיל
דלפטר בתקנתא לא ספינא לה תרומה: שלא תוציא לעז על בניה. דאי אמרת לא תאכל בתרומה חתו למיזר דבניה פסולין מן הכהונה דהרי בני אנוסה נינהו פהרי
נפסלה מן התרומה מחמת אונס: ומודה רב ששת דאי נתארמלה או נתגרשה. דהשתא ליכא לעז דמיזר למרי השתא ללחך גירסון הוא דליתניסא: אשת כהן שנאנסה.
בעדים כו' מתני' לא מיתוקמא אלא בלשת כהן שנאנסה ובין למשנה ראשונה ובין למשנה אחרונה יא לא כתובה: (רש"י)

תוספות מיתבי קונס כו' כל הני דאיתיי לעיל משום סיועא מייית הכא לתויבתא ודחי להו כדדחי לעיל וסוף דבר איתותב רב פפי כדמסיק ונראה דהלכה כרב פפי
דאמר דבנדר ד"ה אין חכם מתיר עד שיחול הנדר אבל בהפרה נראה דמפר כרבנן דרבי נתן א"ע' שלא חל וכן משמע אם ארץ אם לא ארץ דמפר מיד קודם שיחול:
בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונטולות כתובה האומרת טמאה אני לך. ובגמרא מוקי לה באשת כהן ובביתא אונס דאילו באשת ישראל לא מתוקם דאי באונס
שריא ואי ברצון לית לה כתובה: השמים ביני לביןך. כלומר לשמים גלוי דברים שביני לביןך שאין השכבת זרע יורה כחך דאינו ראוי להוליד בבאה מחמת הטענה דכאמר
סוף פרק הבא על יבמתו דקאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה דאל"כ אמרינן לה זילי לא מפקדת וסבירא לן למשנה ראשונה דמהימנא: ונטולה אני מן היהודים.
שאסרה הגאון תשמיש כל היהודים עליה אפילו מן בעלה וסבירא ליה למשנה ראשונה דבעל אינו יכול להפר ולכן יוצאה ותימה כיון דאסרה עצמה על הבעל א"כ היא
נתנה אצבע בין שיניה ולמה יש לה כתובה רש"י פירש ביבמות דאנן סהדי דלא היתה נודרת כך אלא א"כ תשמיש קשה לה והוא כמו אנוסה: חזרו לומר אינה נאמנת
דחישין שמא נתנה עיניה באחר. וא"ת טמאה אני לך אמאי לא מהימנא הא שויתה נפשה חתיכה דאיסורא כדאמר בקידושין פרק האומר (דף סה.) קידשתני והוא
אומר לא קידשתניך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ותירץ הרב רבי אליעזר דלא מצינו זונה שהיא אסורה לינשא לכהן דודאי הוא מוזהר עליה אבל היא
אינה מוזהרת עליו הילכך גם לדבריה אינה אסורה בו וקשה דקאמר פרק יש מותרות (דף פד:) כל היכא דאיהו מוזהר איהי מוזהרת וע"ק דאמר בגמרא דאוכלת בתרומה
שלא להוציא לעז על בניה ואמאי והא לגבי תרומה שויתה נפשה חתיכה דאיסורא ונראה לי דכיון דיש לחוש שמא נתנה עיניה באחר יש כח ביד חכמים לעקור דבריה
מכל וכל בסברא גדולה כזאת ומיהו נראה דאף למשנה אחרונה אם אומרת אשה טמאה אני לך ואמר הבעל שמאמינה דאסורה לו דאיהו שויה לנפשיה חתיכה דאסורא
ואפי' תחזור בה האשה ותאמר באונס היה ויש אומרים דמשמתינא ליה על שגרם שתיאסר אשתו עליו ועובר על חרם תקנת רבינו גרשם: יעשו דרך בקשה. כלומר
יבקשו ממנה שלא תאמר עוד כן משום דלא מהימנא עוד פר"ח ביבמות יבקשו רחמים מאת המקום שיהא להם בנים ולא מהימנא וא"ת והלא סוף פרק הבא על יבמתו
(דף סה.) הוא אמר מינה והיא אומרת מינייה פירוש שאין הזרע יורה כחך איהי מהימנא משום דאיהי קים לה ביורה כחך ותירץ הרב רבי אליעזר דהתם קאי אנשאת
לשלישי ולא היו לה בנים דאייירי בה לעיל וקאמר תצא בלא כתובה ועלה קאי רבי אמי דהיכא דאמרה מינייה דאומרת שהיא רוצה לעמוד תחתיו דאז ליכא חששא דשמא
נתנה עיניה באחר מהימנא ומיהו קשה א"כ היכי משכחת לה נישאת לשלישי תצא בלא כתובה לעולם תערים ותאמר שאינו יורה כחך וי"ל כגון שיש לו בנים מאשה
אחרת ומייירי שמתו דאם היו קיימין לא אמר שתצא והתם כי אמרה מינייה לאו כל כמינה וא"ת והא כל הני עובדי דמיית פרק הבא על יבמתו מסיבה דליה מה תיהו
עלה דההיא אתתא וכן היא דבעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה דקאמר כה"ג ודאי כפינן להוציא ויתן לה כתובה ואמאי ליחוש שמא נתנה עיניה באחר ואור"י דהתם
איירי באדם עקור שיש קצת הוכחות בדבר שהיא אומרת אמת שאני וכן פירש' לשם: יפר חלקו. דתשמיש הוה דברים שבינו לבניה הילכך מיפר לעצמו: ותהא נטולה
מן היהודים. כשנתגרש ותינשא לאחרים דלא מהימנא הפרתו [אלא] לעצמו ואין לתמוה היאך חל נדרה על תשמיש יהודים אחרים בעודה אשת איש והא אין איסור חל
על איסור וי"ל דהוה איסור כולל מגו דאיתחל בתשמיש בעל שהוא היתר חל נמי על האחרים וצ"ע למ"ד לעיל (דף פב.) כוליה פירקין כו' יוסי דהא ר' יוסי לית ליה
איסור כולל באשת איש ונעשית חמותו דאמר נידון בזיקה ראשונה הבא עליו (יבמות דף לב.) ה"ר שמואל מאיור"ה ז"ל: אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה.
למשנה אחרונה מיעינן ליה דאמרה (אכלה בתרומה) דלא מהימנא לאסור לבעל ומיעינא לעינן תרומה אי מהימנא ליאסר בתרומה כדאמר ביבמות דף לה.) דאפילו
באונסי' אשת כהן אסורה לאכול בתרומה: שלא להוציא לעז. כיון שאינה אוכלת בתרומה ודאי מחמת זנות נפסלה: אפשר דאכלה חולין. ולא ירגישו העולם מחמת
זנות נמנעת לאכול בתרומה: שאם נתארמלה או נתגרשה. ויש לה בנים מן הכהן וקיימא לן בפרק יש מותרות (דף פז:) דאוכלת בשביל בנה דכתבי ויליד ביתו הם יאכלו
בלחמו קרי ביה יאכילו אמרינן השתא היא דאיתניסא כלומר השתא נבעלה לפסול לה שנפסלה מן התרומה: אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה. קשה
להר"ם דבפרק [נערה שנתפתתה] (דף נא.) אמר חייב לפדותה אם נשבת אלמא אית לה תנאי כתובה ויש לחלק משום [דשבויה] ספק אבל אם נאנסה ודאי [אין] לה
כתובה: (תוספות)

א צא דף

וגברא הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן ליה מתני' היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל אי ברצון כלום יש לה כתובה
ואי באונס מי קא מיתסרעל גברא ואלא באשת כהן אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל ברצון אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה איבעיא
להו אמרה לבעלה גרשתי מהו אמר רב המנונא ת"ש האומרת טמאה אני לך דאפילו למשנה אחרונה דקתני לא מהימנא התם הוא דמשקרה דידעה דבעלה
לא ידע בה אבל גבי גרשתי דידע בה מהימנא דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אמר ליה רבא אדרבה אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא התם
משום דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא דזמנין דתקיף לה מן גברא מעיזה ומעוזה מתיב רב מרשיא השמים ביני לביןך דמשנה ראשונה תיובתא דרבא
הכא דלית לה כיוסופא וקתני דמהימנא קסבר רבא התם כיון דלא סגי לה דלא אמרה אין יורה כחך אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה השמים ביני לביןך
דמשנה אחרונה תהוי תיובתא דרב המנונא והא הכא דידעה היא ובעלה ידע בה וקתני דלא מהימנא קסבר רב המנונא הכא נמי היא גופה אמרה נהי דבביאה
ידע ביורה כחך מי ידע ומשום הכי משקרא: ההיא איתתא דכל יומא דתשמיש מיקדמה משיא ידה לגברא יומא חד איתא ליה מיא לממשא אמר לה דא
מילתא לא הוה האידינא אמרה ליה א"כ חד מן נכרים

רש"י גרשתי. מי מהימנא ואם אשת כהן אסור לו להחזירה: התם הוא. דמעיקרא משום דידע לה דבעלה לא ידע בה אי נטמאת חי לא [ואפי'ן] אי אחרה טמאה חזי כן לא מהימנא אבל היכא דאמר גרשתי דידע דבעלה ידע אי משקרה או לא לא הוה אחרה הכי דחוקה דלון אשה מעיזה פניה בפני בעלה: אדרבה. לא מיבעינן למשנה אחרונה דלא מהימנא אלא אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא לא הוה טמאה אלא משום דלא עבדה לבזוי נפשה דלימרה נטמאה אי לאו דהכי הוא כדקאמרה: דזמנין דתקוף לה מן גברא. אפי' עבדה לה מן גברא דתקוף יורה מן אדם אחר שנתנה בו עיניה וכשזילו מעיזה לומר לבעלה גרשתי: והא הכא דלית לה כיוסופא. דכא מילתא לא מצינא נפשה ואפי' הכי קתני במשנה ראשונה דמהימנא והיכי אמר אפי' למשנה ראשונה כו': התם. נמי אית לה כיוסופא דכיון דלא כני בי דינא אפי' כחץ אי יורה כחץ אי לאו דהכי הוא לא קאמרה ואפי' מהימנא: דלא הכא דידע היא: דבעלה ידע דיוורה כחץ וקתני לה לא מהימנא אלמא אשה מעיזה: דכל יומא. לאחר השמיש מקדמה ומשיא ידא לגברא כדי לטהר ידיו לאחר השמיש ואתה יומא חד ועבדה הכי אמר לה הלא מילתא דתשמיש לא הוה האידנא: (רש"י)

תוספות גרשתי מהו. מי אמרין דמהימנא או דלמא עיניה נתנה באחר: אבל היכא דידע בה מהימנא דאין אשה מעיזה פניה לומר דבר שקר מבעלה בפניו ומהכא שמעינן בכל דוכתא לרב המנונא דסבר באשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת: תיובתא [דרבא]. דאמר לא מהימנא דהא הכא לית לה כיוסופא שאין כאן הודאת [עבירה] וקתני דמהימנא: דלא עבדה לבזוי נפשה. פירוש לומר שהיא טמאה וזונה: קסבר התם כיון דלא סגי דלא אמרה. כלומר אחרי שהיא רוצה לומר דבר זה וגנות גדול כזה: קסבר רב המנונא נהי דבביאה ידע. כלומר נהי דידע שפולט הזרע ביורה כחץ פי ידע ולכך מעיזה אבל לומר גרשתי דבעלה ידע אי משקרא מהימנא פסק ריב"א דהלכה כרב המנונא דבכמה מקומות בהש"ס מביא דבריו ובסוף גיטין (דף פט:) נמי אמר רב [הונא] אשה שפשטה ידה. וקיבלה קידושין מאחר מקודשת מדרב המנונא ואידך כי אתמר דרב המנונא בפניו משמע שפשוט לכל דברי רב המנונא ומהימנא. ויש ללמוד על אשה שטוענת שבעלה אינו יכול להתקשות או שאינו בקי בדרך ארץ דנאמנת דבדבר שיש לו לבעל לידע אינה מעיזה פניה ויוציא ויתן כתובה ולא מביעה אי באה מחמת הטענה כגון דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה אלא אפילו בלא טענה נמי יכולה היא לומר אינו מקיים מצות עונה וגדולה מזאת אמרו האומר אי אפשי אלא הוא בבגדו והיא בכתובה ויציא ויתן כתובה וכ"ש בזה דיוקא כשהוא מגרשה ואינה תובעת כתובתה אבל אם צועקת כשרוצה לגרשה שיתן לה כתובה אינה נאמנת דיש לחוש שמא נתנה עיניה (באחר) בכתובה דהכי נמי מפרש בההיא דרב המנונא דאי אמרה גרשתי ותנו לי כתובה אינה נאמנת אף לינשא כדאמר בההיא דהאשה שאמרה מת בעלי ותנו לי כתובה אינה נאמנת לינשא וצריכה להביא ראיה לדבריה ואם טוענת האשה שאין זרעו יורה כחץ אינה נאמנת כמו למשנה אחרונה. כללא דמילתא כל מיילי דיכול בעל לידע ומכחישתו נאמנת אבל במילי שאין בעל יכול לידע אינה נאמנת והילכך כשטוענת שאינו יכול להתקשות יוציא ויתן כתובה ואומר ריב"א דלא תטול רק מנה מאתים אבל תוספת אין לה כדאמר פרק אע"פ מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין אינו גובה אלא מנה מאתים שלא כתב אלא ע"מ לכונסה ובגמרא פסק הלכה למעשה כר"א ואיבעיא לן נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ועלתה בתיקו פרי"ד דכל תיקו דממונא המוציא מחבירו עליו הראיה ודלא כרב אלפס דפסק כל תיקו דממונא יחלוקו ולכך אף כאן כיון דליכא חיבת ביאה אין לה תוספת דאף דק"ל כי העראה חשובה כגמר ביאה לענין חיוב עריות הכא לענין חיבת תוספת אינה ביאה וכן מן שאינו בריא להתקשות אפילו למ"ד שמשמש מת בעריות חייב מ"מ אין כאן חיבת ביאה וגם מה שהכניסה בדוניא לא תטול רק בצמצום מה שהביאה אלא מה שרגילין לכתוב דנוניא דהנעלת ליה דכותבין יותר ממה שהכניסה לו דגם זה מן התוספת יש לה ולא תטול כך פסק ריב"א בתשובות סתם דבריו: (תוספות)

ב - צא דף

אהלווי דהוה הכא האידנא אי את לא דילמא מנהון אמר רב נחמן עיניה נתנה באחר ולית בה מששא במלה היא איתתא דלא הוה בדיחא דעתה בהדי גברא אמר לה האידנא מאי שנא אמרה ליה מעולם לא צערתי בדרך ארץ כי האידנא אמר לה לא הוה הדא מילתא האידנא אמרה ליה א"כ הלין נכרים נפטוי דהוה הכא האידנא אי את לא דילמא חד מנהון אמר להו רב נחמן לא תשגיחון בה נותנת עיניה באחר הואי ההוא גברא דהוה מהרזיק בביתא הוא ואיתתא על אתא מריה דביתא פרטיה נואף להוצא וערק אמר רבא איתתא שריא אם איתא דעבד איסורא ארכוסי הוה מירכס ההוא נואף דעל לגבי דההיא אנתתא אתא גברא סליק נואף איתב [בבלאי] בבא הוה מחתן תחלי תמן וטעמינן חויה בעא מרי דביתא למיכל מן הנהו תחלי בלא דעתא דאיתתא אמר ליה ההוא נואף לא תיכול מנהון דטעמינן חויה אמר רבא איתתיה שריא אם איתיה דעבד איסורא ניחא ליה דליכול ולימות דכתיב [יחזקאל כג-לז] כי נאפו ודם בידיהן פשיטא מהו דתימא איסורא עבד והאי דאמר ליה דניחא ליה דלא לימות בעל דתהוי איתתיה עלויה [משלי ט-יז] מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם קא משמע לן:

רש"י אהלווי מוכרי אהלות בשמיים: נפטוי. מוכרי נפט: דהוה מהרזק בביתא. שהיה סבור עם אשה בבית: פרטיה נואף להואל. פרוץ הגדל: הוה מירכס. בביתא הוה מתחבב בבית שכל ירגוס בו הבעל: כלל דעתא דאיתתא. שאלו היתה יודעת לא היתה מניחתו ללכו: כי נאפו ודם בידיהן. לנאפוס הוה דעל גבי דההיא אנתתא חסורא עבד האו והאי דלמא ליה הכי משום דלא לימות דהיו איתתיה עלויה כי מים גנובים ימתקו קמשמע לן דלא אמרין הכי וסריא: (רש"י)

תוספות אהלווי. מוכרין אהל: שמא עיניה נתנה באחר. ומיירי באשת כהן דלא עיניה נתנה באחר אף בביאת אונס בחיוב שסבורה שהוא בעלה [אסורה]: נפטוי. מוכרי נפט והבעל היה כהן כדפרישית: דהוה מהרזק. נהגו ביחוד וחבירו בהחובל (דף פה:): דהרזיקה לאינדונא: פרטיה נואף להוצא וערק. כלומר פרוץ המחיצה ויצא כך כתוב בספרים. ובערך פירש דהוה נואף הבעל וערק הבעל: איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא ארכוסי הוה מירכס. פירוש היה נטמן מפני הבעל פירשתי בבימות: בבא דכפא. בבניסת הפתח: פשיטא. (דהתם) שאף חשוד על שפיכת דמים: מים גנובים ימתקו. כדאמר בסנהדרין ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה קמ"ל דנואף אינו יודע זה וניחא ליה דלימות בעל כדאמר בפרהסיא: (תוספות)

